

תלמוד בבלי

מסכת מגילה

מנוקד

עם פירוש רש"י ותוספות מנוקדים • וכל המפרשים

מַסְכַּת מְגִלָּה

תְּלִמּוּד בְּבִלִי – מְנוּקָד

עִם פִּירוּשׁ רַש"י וְתוֹסְפוֹת מְנוּקָדִים
עֵין מִשְׁפָּט, מְסוֹרֶת הַש"ס
וּמִפְרָשֵׁי הַש"ס

נוסח הגמרא המנוקד: מהדורת William Davidson (ספריא)

רש"י, תוספות: דפוס וילנא (ספריא) • ניקוד הפירושים: ממוחשב (דיקטה)

עין משפט, מסורת הש"ס ותורה אור: לפי קישורי ספריא • מפרשים: ספריא

סודר עבור אברמי • תשפ"ז

תוכן הפרקים

4	דף ב.	פרק ראשון - מגילה נקראת
34	דף יז.	פרק שני - הקורא למפרע
42	דף כא.	פרק שלישי - הקורא עומד
51	דף כה:	פרק רביעי - בני העיר

מפרשים בסוף הספר

65	חדושי הלכות - מהרש"א
69	חדושי אגדות - מהרש"א
83	פני יהושע
96	רש"ש

ב.

	עין משפט נר מצוה
---------------------------------------	---------------------------------

א מיי' פא' מהל' מגילה וחנוכה
הל' ד, סמג עשין דרבנן,, טוש"ע
או"ח סי' תרפח סעי' א:

ב מיי' פא' מהל' מגילה וחנוכה
הל' ט, ש"ע או"ח סי' תרפח סעי'
ג:

ג מיי' פא' מהל' מגילה וחנוכה
הל' ו:

ד מיי' פא' מהל' מגילה וחנוכה
הל' ז:

ה מיי' פב' מהל' ממרים הל' ב:

ו מיי' פא' מהל' מגילה וחנוכה
הל' ט:

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

מתני' מנְגִלָה נקראת בי"א וכו' פֿעמים בַּזָּה ופעמים בַּזָּה וְלִקְנוֹן מִפְּרֶשׁ וְאָזַל: לא פחות ולא יותר לא פחות מי"א ולא יותר מט"ו: מיימות יהושע בנמי' מפרש לֵה: אֵלָא שֶׁהַכִּפְּרִים

נְקֵרָאת בְּאַחַד עָשָׂר, בִּשְׁנַיִם עָשָׂר, בִּשְׁלֹשָׁה

מגילה

עָשָׂר, בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר, בַּחֲמֵשֶׁה עָשָׂר. לֹא פָחוֹת, וְלֹא יוֹתֵר. כִּרְפִין הַמוֹקֵפִין חוֹמָה מִיָּמוֹת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן — קוֹרִין בַּחֲמֵשֶׁה עָשָׂר, כִּפְּרִים וַעֲזִירוֹת גְּדוּלוֹת — קוֹרִין בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר, אֲלָא שֶׁהַכִּפְּרִים מְקַדִּימִין לְיוֹם הַכִּנִּיסָה. כִּיצַד: חָל לִהְיוֹת אַרְבָּעָה עָשָׂר בִּשְׁנֵי — כִּפְרִים וַעֲזִירוֹת גְּדוּלוֹת קוֹרִין בּוֹ בַּיּוֹם, וּמוֹקְפוֹת חוֹמָה לְמַחֵר. חָל לִהְיוֹת בִּשְׁלִישִׁי אוֹ בְּרַבְעִי — כִּפְרִים מְקַדִּימִין לְיוֹם הַכִּנִּיסָה, וַעֲזִירוֹת גְּדוּלוֹת קוֹרִין בּוֹ בַּיּוֹם, וּמוֹקְפוֹת חוֹמָה לְמַחֵר. ^(א)חָל לִהְיוֹת בַּחֲמִישִׁי — כִּפְרִים וַעֲזִירוֹת גְּדוּלוֹת קוֹרִין בּוֹ בַּיּוֹם, וּמוֹקְפוֹת חוֹמָה לְמַחֵר. חָל לִהְיוֹת עָרֵב שַׁבָּת — כִּפְרִים מְקַדִּימִין לְיוֹם הַכִּנִּיסָה, וַעֲזִירוֹת גְּדוּלוֹת וּמוֹקְפוֹת חוֹמָה קוֹרִין בּוֹ בַּיּוֹם. ^(ב)חָל לִהְיוֹת בִּשְׁשַׁת — כִּפְרִים וַעֲזִירוֹת גְּדוּלוֹת מְקַדִּימִין וְקוֹרִין לְיוֹם הַכִּנִּיסָה, וּמוֹקְפוֹת חוֹמָה לְמַחֵר. חָל לִהְיוֹת אַחֵר הַשַּׁבָּת — כִּפְרִים מְקַדִּימִין לְיוֹם הַכִּנִּיסָה, וַעֲזִירוֹת גְּדוּלוֹת קוֹרִין בּוֹ בַּיּוֹם, וּמוֹקְפוֹת חוֹמָה לְמַחֵר. ^(ג)אֲמִי מְגִילָה נִקְרָאת בְּאַחַד עָשָׂר. מְנַלּוּ? מְנַלּוּ?! כִּדְבָעִינוּ לְמִימַר לְמַמָּן: חֲכָמִים הִקְיִלוּ עַל הַכִּפְּרִים לִהְיוֹת מְקַדִּימִין לְיוֹם הַכִּנִּיסָה, כִּדְיִ שְׂיִסְפְּקוּ מֵיָם וּמִזֶּן לְאַחֵיהֶם שֶׁבִּכְרִכִּים. ^(ה)אֲנֹן הָכִי קְאָמְרִינוּ: מְכַדִּי כּוּלְהוּ אֲנָשִׁי כְּנָסַת הַגְּדוּלָה תִּקְנִינְהוּ, דְּאִי סִלְקָא דַּעְתָּהּ אֲנָשִׁי כְּנָסַת הַגְּדוּלָה אַרְבָּעָה עָשָׂר וַחֲמֵשֶׁה עָשָׂר תִּקְנוּ — אֲתוּ רַבְּנֵן וְעֻקְרֵי תִּקְנִתָא דְתִקְנִינוּ אֲנָשִׁי כְּנָסַת הַגְּדוּלָה? וְהִתְנֵן: אִין בֵּית דִּין יָכוֹל לְבַטֵּל דְּבָרֵי בֵּית דִּין חֲבִירוֹ אֲלָא אִם כֵּן גְּדוֹל מִמֶּנּוּ בַּחֲכָמָה וּבְמִנְיָן. אֲלָא פְּשִׁיטָא כּוּלְהוּ אֲנָשִׁי כְּנָסַת הַגְּדוּלָה תִּקְינוּ. הֵיכָא רְמִיזָא? ^(ו)אֲמַר רַב שְׁמֹן בַּר אֲבָא אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אֲמַר קְרָא: "לְכָזִים אֵת יְמֵי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה בְּזִמְנֵיהֶם", זְמָנִים הִרְבֵּה תִּקְנוּ לָהֶם. הָאִי מִיבַעְיָא לִיהַּ לְגוֹפְתִּיה! אִם כֵּן לִימָא קְרָא "זְמַן", מָאי "זְמִנֵּיהֶם" — זְמָנִים טוֹבָא. וְאַפְתִּי מִיבַעֲי לִיהַּ: זְמַנּוּ שֶׁל זֶה לֹא כֻזְּמַנּוּ שֶׁל זֶה! אִם כֵּן, לִימָא קְרָא "זְמַנָּם", מָאי "זְמִנֵּיהֶם" — שְׁמַעְתָּ מִינָּה כּוּלְהוּ. אֵימָא זְמָנִים טוֹבָא! "זְמִנֵּיהֶם" דּוּמִלָּא דִ"זְמַנָּם": מָה "זְמַנָּם" תֵּרִי — אִף "זְמִנֵּיהֶם" תֵּרִי. וְאֵימָא תֵּרִיסַר וְתִלְיַסַר? כִּדְאֲמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר זַצְחָק: שְׁלֹשָׁה עָשָׂר זְמַן קִהִילָה לְכָל הָיָא, וְלֹא צָרִיָּה לְרַבּוּיָּי, הֵכָא נָמִי: שְׁלֹשָׁה עָשָׂר זְמַן קִהִילָה לְכָל הָיָא, וְלֹא צָרִיָּה לְרַבּוּיָּי. וְאֵימָא שִׁיתַסַר וְשִׁיבְסַר! "וְלֹא יַעֲבוּר" כְּתִיב. וְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר, אֲמַר קְרָא: "כִּפְּיָיִם אֲשֶׁר נָחוּ בָהֶם הַיְּהוּדִים". "כִּפְּיָיִם", "כִּפְּיָיִם" — לְרַבּוֹת אֶחָד עָשָׂר וּשְׁנַיִם עָשָׂר. וְאֵימָא תֵּרִיסַר וְתִלְיַסַר! אֲמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר זַצְחָק: שְׁלֹשָׁה עָשָׂר זְמַן קִהִילָה לְכָל הָיָא, וְלֹא צָרִיָּה לְרַבּוּיָּי. וְאֵימָא שִׁיתַסַר וְשִׁיבְסַר! "וְלֹא יַעֲבוּר" כְּתִיב. רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי מָאי טַעְמָא לֹא אֲמַר מִ"בְּזִמְנֵיהֶם"? "זְמַן" "זְמַנָּם" "זְמִנֵּיהֶם" לֹא מִשְׁמַע לִיהַּ. וְרַב שְׁמֹן בַּר אֲבָא מָאי טַעְמָא לֹא אָמַר מִ"כִּפְּיָיִם"? אָמַר לֵה: הֵהוּא לְדוֹרוֹת הוּא דְכְתִיב. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: זֹו דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא סְתִימַתָּאָה, דְּדַרְיִשׁ "זְמַן" "זְמַנָּם" "זְמִנֵּיהֶם", אָבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים: אִין קוֹרִין אוֹתָהּ אֲלָא בְּזִמְנָהּ. ^(א)מִיתִיבִי, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵימַתִּי — בְּזִמַּן שֶׁהַשְּׁנַיִם כְּתִיקְנוּ וַיִּשְׁרָאֵל שְׂרוּיִין עַל אֲדָמְתָן, אָבָל בְּזִמַּן הַזֶּה, הוּאִיל וּמִסְתַּכְּלִין בָּהּ — אִין קוֹרִין אוֹתָהּ אֲלָא בְּזִמְנָהּ. רַבִּי יְהוּדָה אֵלִיבָא דְמָא? אֵילִימָא אֵלִיבָא דְרַבִּי עֲקִיבָא — אֲפִילוּ בְּזִמַּן הַזֶּה אֵיתָא לְהָאִי תִּקְנִתָא! אֲלָא לֹאוּ, אֵלִיבָא דְרַבְּנֵן, וּבְזִמַּן שֶׁהַשְּׁנַיִם כְּתִיקְנוּ וַיִּשְׁרָאֵל שְׂרוּיִין עַל אֲדָמְתָן — מִיָּהּ קָרִינוּ, תִּיּוֹבְתָא דְרַבִּי יוֹחָנָן תִּיּוֹבְתָא. ^(ב)אֵיבָא דְאָמְרִי: אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: זֹו דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא סְתִימַתָּאָה, אָבָל חֲכָמִים אָמְרוּ: בְּזִמַּן הַזֶּה, הוּאִיל וּמִסְתַּכְּלִין בָּהּ — אִין קוֹרִין אוֹתָהּ אֲלָא בְּזִמְנָהּ. תִּנְיָא נָמִי הָכִי, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵימַתִּי — בְּזִמַּן שֶׁהַשְּׁנַיִם כְּתִיקְנוּ וַיִּשְׁרָאֵל שְׂרוּיִין עַל אֲדָמְתָן, אָבָל בְּזִמַּן הַזֶּה, הוּאִיל וּמִסְתַּכְּלִין בָּהּ — אִין קוֹרִין אוֹתָהּ אֲלָא בְּזִמְנָהּ. רַב אֲשִׁי קִשְׁיָא לִיהַּ דְרַבִּי יְהוּדָה אֲדָרְבֵי יְהוּדָה,

וּמוֹקִים

מסורת הש"ס
א יבמות יג: ב לקמן ד': ג תוספתא מגילה; לקמן ד': ד לקמן ד. ה מועד קטן ג; משנה עדיות; גיטין לו; עבודה זרה לו. ו יבמות יג: ז תענית יד: ח בבורות ל; חולין כט; לקמן כו.
גליון הש"ס
גמ' מתני' אלא שהכפרים כו'. עיין מדרש תנחומא פרשת בראשית פי' חדש בההיא דיני הכניסה: שם ולא יעבור כתיב. לקמן דף ה ע"א:
תורה אור השלם

גמ' מתני' אלא שהכפרים כו'. עיין מדרש תנחומא פרשת בראשית פי' חדש בההיא דיני הכניסה:

שם ולא יעבור כתיב. לקמן דף ה ע"א:

תורה אור השלם
לקים את־ימי הפרים האלה בזמניהם כאשר קים עליהם מרדכי היהודי ואסתר המלכה וכאשר קימו על־נפשם ועל־זרעם דברי הצומות וזעקתם [אסתר ט, לא]
לקים עליהם להיות עשים את יום ארבעה עשר לחדש אדר ואת יום־חמשה עשר בו בל־שנה ושנה [אסתר ט, כא]
קימו [וקבל] [וקבלו] היהודים עליהם ועל־זרעם ועל פל־הנזקים עליהם ולא יעבור להיות עשים את שני המים האלה ככתבם וכזמנם בל־שנה ושנה [אסתר ט, כז]
פנים אֶשר־נָחוּ בָּהֶם היהודים מאביהם והחדש אשר נהפך להם מנגון לשמחה ומאכל ליום טוב לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלח מנות איש לרעהו וספתות לאִבְיָיִם [אסתר ט, כב]

מהבא שנים אחרים: זו דברי ר' עקיבא הכי גמיר רבי יוחנן מרבה דמתני' ר"ע אמרה: סתימתא לא הרבה סתם משנה סתם ר' שהן דברי ר' עקיבא וי"מ סתימתא כל הסתמין תלמידיו היו כדאמר בסנהדרין (דף פו.) סתם מונה ר"מ סתם תוספתא ר' נחמיה סתם ספרא רבי יהודה וכלהו סתימתאי אלבא דר' עקיבא אף קשה בעיני לפרש בן שמעוני בכמה מקומות בשם ר"א בר' יוסי סתימתאי רבי מנחם בר רבי יוסי סתימתאי לקמן בפרק בני העיר (מגלה דף כו.): אימתי הקלו חכמים על הכפרים: בזמן שהשנים פתחון שהשנים מתעברות על פי בית דין והשזשים המקדשין צבית דין שולחין שלוחיהן להודיע אימתי הקדש ניסן ועושר מועדים ע"פ שלוחין: פאשריון על אדמתם והשלוחין מגיעין עד הפסח לחצה ארץ ישראל: אבל בזמן הזה שפקדו כל אלה וישראל נפרדו ולא יגיעו שלוחי ב"ד אלנם בכל עופין למקרא מגלה ואומרים יום י"ד באדר קרינן המגלה נשאר ללאדר ט"ו יום וט"ו של ניסן עושרן פסח ואם תקדים קריאתה יעשו פסח לבוץ שלשים יום של קריאה ונמצאו אוכלין חמץ בימים אחרונים (ביום) של פסח: בזמן הזה גמי איתא להא תתנתא דהא רבי עקיבא בזמן הזה [הנה] ואמר במתני' דמקדמיין: אלא לאו אלבא דרבנן דהוו מקמי ר"ע אמרה: מיהא קרינן אלבא דרבנן גמי דרשי זמן זמנא ומיעהס: איבא דאמרי אמר רבה זו דברי ר' עקיבא סתימתא לאו גרסין להא לשנא דדריש זמן זמנא ומיעהס דהא דרבנן דפליגי עליה גמי דרשי ליה אלא שהחמירו לאחר חרבן משום דמתפלגין בה: קשיא דר"י דהא ברייתא דלעיל אדרי' יהודה דמתני' דמפרש ואזל:

ב:

ויעוד האמר רב חסדא מ"ס נקמ"ך כו'. השתא קלקא דעתך דמנענך מידי בסתומות ואיזקי ליה להך בריתא קלעיל כרבי יוסי בר יהודה: לא ידעיה: אימתי מקדימים: מקום שנקבצים בו' במקום שפית דין קובעו והפכרים נכנסים שם ליום הדין פשיט להם הריב: אבל מקום שאין נכנסין דהך הקדמה לא קלא היא לכפרים אין קורין אותה אלא בזמנה: משום דקשיא ליה כו' בתמייה: הפריזים עיר שאין לה חומה ומתוך כך ישיבתה נכון ופרח ומרחקין משכונה לשכונה: מקפין בט"ו שהרי שני ימים כתיבין שם ומדקבע י"ד לפרזים שגיה ט"ו למקפין: כלל כלל לא נחמשה עשר דכתיב בזמנה שגיה לשון קדרך שנחו בו בשעת הנס: מהדו ועד כוש פתיב שקבלו עליהם פורים דכתיב וישלח ספרים בכל מדינות המלך אחשורוש וגו' לקדם עליהם ואע"ג דלא כתב אודו וכוש בזהי קרא פיון דכתיב בכל מדינות המלך אחשורוש. הרי מהדו ועד כוש: פדכתיב להיות עושים מסקנא דקשיא היא ולא תירוצא האז: ואימא פריזים בי"ד דהא קבעיניהו קרא אבל מקפין דלא קבעיניהו קרא אי בעו בארביסר לקרו אי בעו בחמיסר לקרו: ואימא מקפין בי"ג נקרא דכתיב בחמשה עשר לשוןא הא דקבע דדרך שטשו בט"ו פגנה ראשונה: ומשני בשוןא פיון דלא רמז לך דכתיב זמן המקפין אימת הוא ואשכחון ששון שטשו בט"ו מסתבירא שאותו היום שיר למקפין: אשכחון עשה דמסתה ויום טוב סתהא לפרזים בי"ד ומקפין בט"ו: זכירה קריאת המנגלה: מנגן שנקבע להם זמן יהושע בחמשה עשר הא פשיטא דכתיב: אפוקש זכירה לעשה הלכה זמן אחד להם: וכתיב התם דביאת הארץ בימי משה ויהושע לבד מערי הפריז הרבה מאל: מה להלן מימות יהושע ולא גרסוין מה להלן מקפין חומה מימות יהושע דהא פריזים לאו מקפין חומה נינאו: אף פאן מימות יהושע אף פריזים האמור פאן במעשה המן בפריז דיהושע האמר ואע"ג דלאחר כן געשה מקף הוי פריזים לענן מנלה: פריזי לא גמיר גזרה שנה מרבה ואין אדם קן גזרה שנה מעצמו אלא אם כן קבלה מרבו: הכי קאמר אלא ששון דעבדה במאן אי נלפינן הך גזרה שנה היאך עשו אותן שפשטון בט"ו הא פריזי הוא ולא יגעין כה סהקפה מימות יהושע: האייל ונגעשה כה גם שנתן להם גם מחר לעשות כדת היום להרב בשונאיהם שני ימים על כרחן לא נחו עד ט"ו וכך קבעיה לדורות: מדינה ומדינה עיר ועיר גבי זכירה ונגעיהם כתיב והימים האלה נזכרים ונגעים וגו' משמע מדינה ומדינה כמנהגיה ועיר ועיר כמנהגה למדנו שיש מנהג חלוק במדינות ומנהג חלוק בצעירות לחלק בין ששון לשאר עירות ואע"פ שאף היא בכלל פריזים הקבועה בט"ו: הכי גרסוין: אלא לר' יהושע כן קרחה בשלמא מדינה ומדינה לחלק בין מקפין חומה מימות אחשורוש לשאין מקפין מימות אחשורוש: עיר ועיר למאי הרי כל הפריזים פיון וכל המקפין שוים ואין חלוק בין עיר ועיר: וכו' יהושע כן לוי ובחלוק

בגס ומוקים לה לברייתא פריבי יוסי בר יהודה. וימי אמר רבי יהודה "בזמן הזה, הואיל ומסתכלין בה — אין קורין אותה אלא בזמנה"? ורמינהי, אמר רבי יהודה: אימתי — מקום שנקבסין בשני ובחמישי. אבל מקום שאין נכנסין בשני ובחמישי — אין קורין אותה אלא בזמנה. מקום שנקבסין בשני ובחמישי מיהא קרינו, ואפילו בזמן הזה! ומוקים לה לברייתא פריבי יוסי בר יהודה. ומשום דקשיא ליה דרבי יהודה אדרבי יהודה מוקים לה לברייתא פריבי יוסי בר יהודה?! רב אשי שמיע ליה דאיכא דתני לה פריבי יהודה ואיכא דתני לה פריבי יוסי בר יהודה, ומדקשיא ליה דרבי יהודה אדרבי יהודה, אמר: מאן דתני לה פריבי יהודה — לאו דווקא, מאן דתני לה פריבי יוסי בר יהודה — דווקא. פריכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר וכו'. מנהגי מילי? אמר רבא, דאמר קרא: "על כן היהודים הפריזים היושבים בערי הפריזות וגו'". מדפריזים בארבעה עשר — מוקפין בחמשה עשר. ואימא: פריזים בארבעה עשר, מוקפין כלל פלל לא! ולאו ישראל גינהו? ועוד: "מהודו ועד כוש" כתיב. ואימא: פריזים בארביסר מוקפין בארביסר ובחמיסר, כדכתיב: "להיות עושים את יום ארבעה עשר לחדש אדר ואת יום חמשה עשר [בו] בכל שנה!" אי הוה כתב "את יום ארבעה עשר וחמשה עשר" — כדאמרת, השתא דכתיב "את יום ארבעה עשר ואת יום חמשה עשר" — אתא "את" ופסיק: הני בארבעה עשר, והני בחמשה עשר. ואימא: פריזים — בארביסר, מוקפין — אי בעו בארביסר, אי בעו בחמיסר! אמר קרא "בזמניהם", זמנו של זה לא זמנו של זה. ואימא בתליסר! כשושן. אשכחן עשייה, זכירה מנלו? אמר קרא: "והימים האלה נזכרים ונגעים", איתקש זכירה לעשייה. מתניתין דלא כי האי תנא. דתניא, רבי יהושע בן קרחה אומר: פריכין המוקפין חומה מימות אחשורוש קורין בחמשה עשר. מאי טעמא דרבי יהושע בן קרחה? כי שושן. מה שושן מוקפת חומה מימות אחשורוש וקורין בחמשה עשר — אף כל שמוקפת חומה מימות אחשורוש קורין בחמשה עשר. ותנא דידן, מאי טעמא? גליף "פריזי" "פריזי". כתיב הכא: "על כן היהודים הפריזים", וכתיב התם: "לבד מערי הפריז הרבה מאד". מה להלן מוקפת חומה מימות יהושע בן נון, אף פאן מוקפת חומה מימות יהושע בן נון. בשלמא רבי יהושע בן קרחה לא אמר כתנא דידן — דלית ליה "פריזי" "פריזי", אלא תנא דידן מאי טעמא לא אמר פריבי יהושע בן קרחה? מאי טעמא? דהא אית ליה "פריזי" "פריזי"! הכי קאמר: אלא שושן, דעבדא כמאן? לא כפריזים ולא כמוקפין! "אמר רבא, ואמרי לה כד: שאני שושן — הואיל ונעשה בה נס. בשלמא לתנא דידן, היינו דכתיב: "מדינה ומדינה ועיר ועיר". "מדינה ומדינה" — לחלק בין מוקפין חומה מימות יהושע בן נון למוקפת חומה מימות אחשורוש. "עיר ועיר" נמי, לחלק בין שושן לשאר עיירות. אלא לרבי יהושע בן קרחה, בשלמא "מדינה ומדינה" — לחלק בין שושן לשאר עיירות, אלא "עיר ועיר" למאי אתא? "אמר לה רבי יהושע בן קרחה: ולתנא דידן מי גיחא? פיון דאית ליה "פריזי" "פריזי" — "מדינה ומדינה" למה לי? אלא קרא לדרשה הוא דאתא, וכדרבי יהושע בן לוי הוא דאתא. דאמר רבי יהושע בן לוי: כרה, וכל הסמוה לו, וכל הנראה עמו — נידון ככרה. "עד כמה? אמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייה בר אבא: כמחמתן לטבריא — מיל. ולימא מיל! הא קא משמע לן: דשיעורא דמיל כמה הוי — כמחמתן לטבריא. ואמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייה בר אבא: מנצפה — צופים אמרום. ותסברא? והכתיב: "אלה המצות", שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה? ועוד, האמר רב חסדא: מם וסמה שבלוחות

ואיזקי ליה להך בריתא קלעיל כרבי יוסי בר יהודה:

א מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ו:
ב מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ד:
ג מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ה:
ד מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ו, סמג עשין דרבנו, טוש"ע או"ח סי' תרפח סעי' ב:
ה מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ד:
ו מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ה:
ז מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ו, סמג עשין דרבנו, טוש"ע או"ח סי' תרפח סעי' ב:
ח מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ד:
ט מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ה:
י מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ו, סמג עשין דרבנו, טוש"ע או"ח סי' תרפח סעי' ב:
יא מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ד:
יב מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ה:
יג מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ו, סמג עשין דרבנו, טוש"ע או"ח סי' תרפח סעי' ב:

עין משפט גר מצוה
--

א מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ו:

ב מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ד:

ג מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ה:

ד מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ו, סמג עשין דרבנו, טוש"ע או"ח סי' תרפח סעי' ב:

ה מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ד:

ו מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ה:

ז מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ו, סמג עשין דרבנו, טוש"ע או"ח סי' תרפח סעי' ב:

ח מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ד:

ט מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ה:

י מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ו, סמג עשין דרבנו, טוש"ע או"ח סי' תרפח סעי' ב:

יא מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ד:

יב מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ה:

יג מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ו, סמג עשין דרבנו, טוש"ע או"ח סי' תרפח סעי' ב:

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

מסורת הש"ס

א תוספתא מגילה; משנה מגילה; לקמן ה.
ב שבת קד.

תורה אור השלם

ויהי בימי אחשורוש הוא אחשורוש המלך מהדו ועד־כוש שבע וגו' [אסתר א, א]

ויכתב סרצפי את־הדברים האלה וישלח ספרים אל־כל־יהודים אשר בכל־מדינות וגו' [אסתר ט, כ-כג]

לקדם עליהם להיות עשים את יום ארבעה עשר לחדש וגו' [אסתר ט, כא]

לקדם את־ימי הפרים האלה בזמניהם כאשר קדם עליהם סרצפי וגו' [אסתר ט, לא]

והימים האלה נזכרים ונגעים בכל־דור ודור משפחה ומשפחה מדינה וגו' [אסתר ט, כח]

על־כן היהודים (הפרזים) [הפרזים] הישבים בערי הפריזות עשים את וגו' [אסתר ט, יט]

כל־אלה ערים בצרת חומה גבהה דלתים ובריח לבד מערי וגו' [דברים ג, ה]

אלה המצות אשר צוה יהוה את־משה אל־בני ישראל כהר וגו' [ויקרא כז, לד]

לא איזי כלל אלא ה"ק כל עיר ועיר הסמוך למדינה שתהא כמותה: גדון כדרך וקורין בט"ו הסמוך אע"פ שאינו נראה נראה אע"פ שאינו סמוך הכי מפרש לקמן: עד פמה

חשיב לה סמוך: מנצפ"ך כפל אותיות: צופים אמרום גביאי לדורות:

 עין משפט נר מצוה
--

א מיי' פא' מהל' מגילה וחנוכה
חל' א, סמג עשין דרבנן, טוש"ע
אוי"ח סי' תרפז טע"ב:

מגִּלָּה. וקִשָּׁה אַמְאִי מְבַטְלִין וְהָלֹא אַחֵר הַקַּרְיָאָה יֵשׁ הַרְבֵּה שְׁהוּת לַעֲבוּדָה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּכֵינּוּ דְּמַשְׁהַלִּיר הָיִים הָיוּ זְמַן עֲבוּדָה וְהֵם מַנִּיחִין אוֹתָהּ בַּשָּׁבִיל הַקַּרְיָאָה מִשּׁוּם דְּכִי קָרִי לֵה בְטוּל וּא"ת וְיַעֲשׂוּ עֲבוּדָתָן מִיָּד וְאַחֵר כֵּךְ יִקְרְאוּ הַמִּגְלָה לְבָדָם וי"ל דְּטוֹב לְקַרִּית עִם הַעֲבוֹר מִשּׁוּם דְּהָיוּ טַפִּי פְּרַסוּמִי נָסֹא: חֲזִישִׁין שְׁמַר שֶׁד הוּא. פֶּרֶשׁ רִיב"א דְּזָנוּקָא חוּץ לְעִיר [הִכָּא דְּשָׂכִיחִי מִיִּיקוּן] כְּגוֹן בַּשָּׂדֶה וּבִלְוֵה וְכֵן הִיָּה יְהוֹשֻׁעַ צַר עַל יְרִיחוֹ בַּשָּׂדֶה רַחוּק מִמַּחֲנֶה יִשְׂרָאֵל לָכֵל בְּמָקוֹם שֶׁבָּנִי אָדָם מַעֲזִיין חָין לְחוּשׁ דַּלֵּא"כ אָדָם שְׁאֵמֵר לָנוּ [בִּלְוִלָה בְּעִיר] כְּתוּב גַּט לֹאִשְׁתִּי הִיכִי כְּתוּבִין נְחוּשׁ שְׁמַר שֶׁד הוּא [וְלֹא נִכְתוּב] עַד דְּנָחִיו לִיָּה בְּבֹהֶא דְּבִבֹהֶא וְלֹא אִשְׁכַּחַן דְּפִרְיָן לִיָּה גְּמָרָא אֱלֹא גְּבִי מִי שֶׁהֶשְׁלַךְ בְּבוֹר פֶּרֶךְ הַתְּקַבֵּל (גִּטין דף סו. נֶשֶׁס): אָמַשׁ בְּטוֹלָתָם תַּמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְפִּים. קִשָּׁה אַמְאִי בְטוּלָיָה שֶׁלְּמֵאֵל תִּלְמוּד תוֹרָה בְּטוּלוּ לְפִי שֶׁהָיוּ צָרִים עַל הָעִיר כֵּל יִשְׂרָאֵל לָכֵל הַכֹּהֲנִים אַמְאִי לֹא הָיוּ מִקְרִיבִים הַתַּמִּיד וי"ל לְפִי שֶׁהָאֲרוֹן לֹא הָיָה בְּמָקוֹמוֹ כִּדְלָאֵמַר פֶּרֶךְ הָדָר (שִׁירוּבֵין דף סג.) וְהַכֹּהֲנִים נוֹשְׂאִין חֵת הָאֲרוֹן וּא"ת וְהִיכִי מִשְׁמַע לְשֹׁנָא דְּקִרְאָ דְּבְטוּלוּ הַתַּמִּיד וְתִלְמוּד תוֹרָה וְיֵשׁ לוֹמַר דַּה"פ מִדְּקִאֵמֵר הֲלָנוּ אִתָּהּ דְּכִי קִאֵמֵר בַּשָּׁבִיל תִּלְמוּד תוֹרָה בְּאֵת דְּכַתִּיב תוֹרָה צִיָּה לָנוּ אִם לְצִרְיָנוּ אוֹ בַּשָּׁבִיל הַקִּרְבָּנוֹת שְׁמַנִּים עֲלִינוּ מַצְרִינוּ: עֵתָה בְּאִתִּי. פִּי רִיב"ן עַל תִּלְמוּד תוֹרָה בְּאִתִּי דְּכַתִּיב בַּהּ וְעֵתָה כְּתוּבוּ לָכֶם [אֵת] הַשִּׁירָה הַזֹּאת (דְּבָרִים ל"א:י"ט): וַיֵּלֶן יְהוֹשֻׁעַ בִּלְוִלָה הֵהוּא בְּתוֹךְ הָעַמָּה. לֹא כְּתִיב בְּהָאִי קִרָא בֵּן אֱלֹא כְּשֹׁעַר עַל גְּרִיחוֹ כְּתִיב וַיֵּלֶן בִּלְוִלָה הֵהוּא בְּתוֹךְ הָעָם וּכְשֹׁעַר עַל הָעִי כְּתִיב וַיֵּלֶךְ בִּלְוִלָה הֵהוּא בְּתוֹךְ הָעַמָּה וְדָרַךְ הַשָּׁ"ס הוּא לְקַצֵּר הַפְּסוּקִים וּלְעַרְבָם יַחַד כְּמוֹ וְנִסְתָּן הַפָּסֶק וְקָם לוֹ (שְׁרָכִין דף לג.):

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

בְּנִם הָיוּ עוֹמְדִין! אִין, מְהוּה הוּו, וְלֹא הוּו יִדְעִי הִי בְּאֻמְצַע תִּיבָה וְהִי בְּסוּף תִּיבָה, וְאָתוּ צוּפִים וְתַקִּינוּ פְּתוּחִין בְּאֻמְצַע תִּיבָה וּסְתוּמִין בְּסוּף תִּיבָה.^(א) סוּף סוּף "אַלָּה הַמְצוֹת", שְׂאִין נְבִיא עֲתִיד לְחַדֵּשׁ דְּבָר מַעֲתָה! אֱלֹא שְׂכָחוּם וְחִזְרוּ וַיִּסְדּוּם.^(ב) וְאָמַר רַבִּי יִרְמְיָה וְאִיתִימָא רַבִּי חִיַּיא בַר אֲבָא: תַּרְגוּם שֶׁל תוֹרָה — אוּנְקְלוֹס הֲגִיר אָמְרוּ מִפִּי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. תַּרְגוּם שֶׁל נְבִיאִים — יוֹנָתָן בֶּן עוֹזִיָּאֵל אָמְרוּ מִפִּי חֲגִי זְכַרְיָה וּמִלְאָכִי, וְנוֹדְעוּצָה אַרְצַי יִשְׂרָאֵל אַרְבַּע מֵאוֹת פָּרְסָה עַל אַרְבַּע מֵאוֹת פָּרְסָה. יֶצְתָה בַת קוֹל וְאָמְרָה: מִי הוּא זֶה שְׂגִילָה סְתַרְיִי לְבָנִי אָדָם? ^(ג)עֲמַד יוֹנָתָן בֶּן עוֹזִיָּאֵל עַל רִגְלָיו וְאָמַר: אֲנִי הוּא שְׂגִילַתִּי סְתַרְיָה לְבָנִי אָדָם, גְּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיהָ שְׁלֹא לְכַבּוֹדִי עֲשִׂיתִי, וְלֹא לְכַבּוֹד בֵּית אֲבָא, אֱלֹא לְכַבּוֹדָהּ עֲשִׂיתִי, שְׁלֹא יִרְבוּ מַחְלוקֹת בִּישְׂרָאֵל. וְעוֹד בִּיקָשׁ לְגִלּוֹת תַּרְגוּם שֶׁל כְּתוּבִים, יֶצְתָה בַת קוֹל וְאָמְרָה לוֹ: דִּידִיךְ! מֵאִי טַעְמָא — מִשּׁוּם דָּאִית בִּיה קִיץ מְשִׁיחַ.^(ד) וְתַרְגוּם שֶׁל תוֹרָה, אוּנְקְלוֹס הֲגִיר אָמְרוּ? וְהָא אָמַר רַב אִיקָא בַר אֲבִין אָמַר רַב חֲנַנְיָאֵל אָמַר רַב: מֵאִי דְכַתִּיב: "וַיִּקְרְאוּ בְּסֹפֶר תּוֹרַת הָאֱלֹהִים מִפּוֹרֶשׁ וְשׁוּם שְׁכָל וַיְכִינּוּ בַּמִּקְרָא". "וַיִּקְרְאוּ בְּסֹפֶר תּוֹרַת הָאֱלֹהִים" — זֶה מִקְרָא; "מִפּוֹרֶשׁ" — זֶה תַּרְגוּם; "וְשׁוּם שְׁכָל" — אֵלּוּ הַפְּסוּקִין; "וַיְכִינּוּ בַּמִּקְרָא" — אֵלּוּ פִּיִּסְקֵי טַעְמִים, וְאָמְרֵי לָהּ — אֵלּוּ הַמְּסוֹרֹת! — שְׂכָחוּם וְחִזְרוּ וַיִּסְדּוּם.^(ה) מֵאִי שְׁנָא דְּאוֹרִייתָא דְלֹא אֲזַדְעוּצָה וְאֲדַנְבִּיאַי אֲזַדְעוּצָה? דְּאוֹרִייתָא — מִיַּפְרָשָׁא מְלֵתָא, דְּנְבִיאַי — אִיקָא מִיַּלִּי דְּמִיַּפְרָשֵׁן וְאִיקָא מִיַּלִּי דְּמִסְתָּמָן, דְּכַתִּיב: "כִּיּוֹם הָהוּא יִגְדֹּל הַמִּסְפָּד בִּירוּשָׁלַם כַּמִּסְפָּד הַדְּדַרְיָמוֹן בְּבִקְעַת מִגִּידוֹן", וְאָמַר רַב יוֹסֵף: אֱלֵמְלֹא תַּרְגוּמָא דְּהָאִי קִרָא — לֹא יִדְעָנָא מֵאִי קִאֵמַר: בְּיוֹמָא הָהוּא יִסְגִּי מִסְפָּדָא בִּירוּשָׁלַם כַּמִּסְפָּדָא דְּאַחָאָב בַּר עֲמָרִי דְקִטֵּל יְתִיה הַדְּדַרְיָמוֹן בֶּן טַבְרִימּוֹן בְּרָמוֹת גִּלְעָד וּכְמִסְפָּדָא דִּיאֲשִׁיָּה בַר אֲמוֹן דְקִטֵּל יְתִיה פֶּרְעֶה חֲגִירָא בְּבִקְעַת מִגִּידוּ. "וְרִאִיתִי אֲנִי דְנִיָּאֵל לְבָדִי אֵת הַמֶּרְאָה וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ עִמִּי לֹא רָאוּ אֵת הַמֶּרְאָה אֲבָל חֲרָדָה חֲרָדָה גְּדוּלָּה נִפְלָא עֲלֵיהֶם וַיִּבְרָחוּ בַּהֲחָבֵא". מֵאֵן נִינְהוּ אֲנָשִׁים? אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה וְאִיתִימָא רַבִּי חִיַּיא בַר אֲבָא: זֶה חֲגִי זְכַרְיָה וּמִלְאָכִי. אִינְהוּ עֲדִיפִי מִיַּצִּיה, וְאִיהוּ עֲדִירָף מִיַּצִּיָּהוּ. אִינְהוּ עֲדִיפִי מִיַּצִּיה — דְּאִינְהוּ נְבִיאַי וְאִיהוּ לֹאוּ נְבִיאַ. אִיהוּ עֲדִירָף מִיַּצִּיָּהוּ — דְּאִיהוּ חֲזָא וְאִינְהוּ לֹא חֲזוּ. וְכִי מֵאַחֵר דְלֹא חֲזוּ, מֵאִי טַעְמָא אִיבְעִיתוּ? אָף עַל גַּב דְּאִינְהוּ לֹא חֲזוּ, מִזְלִיָּהוּ דְאִיהוּ לֹא חֲזוּ, מִזְלִיָּה חֲזוּ. מֵאִי תַקְנָתִיָּה? לִיקְרִי קִרִּיאַת שְׁמַע. וְאִי קָאִים בְּמָקוֹם הַשְׁנוּפֹת — לִינְשׁוּף מְדוּכְתִּיָּה אַרְבַּע גְּרָמִידִי. וְאִי לֹא — לִימָא הָכִי: "עֵיזָא דְבִי טַבְּחִי שְׁמִינָא מִינְאִי". וְהַשְׁתָּא דְאַמְרַת "מִדִּינָה וּמִדִּינָה וְעִיר וְעִיר" — לְדַרְשָׁה, "מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה" לְמֵאִי אָתָּא? אָמַר רַבִּי יוֹסִי בַר חֲנִינָא: לְהַבִּיא מִשְׁפָּחוֹת כְּהוֹנָה וּלְוִיָּה, שְׁמַכְטְלִין עֲבוּדָתָן וּבֹאִין לְשִׁמוּעַ מִקְרָא מְגִילָה.^(א) דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: כִּהָּנִים בַּעֲבוּדָתָן וּלְוִיִם בְּדוּכְכֵן וַיִּשְׂרָאֵל בְּמַעֲמָדוֹ — כּוּלָן מְבַטְלִין עֲבוּדָתָן וּבֹאִין לְשִׁמוּעַ מִקְרָא מְגִילָה. תַּנְיָא נָמִי הָכִי: כִּהָּנִים בַּעֲבוּדָתָן, וּלְוִיִם בְּדוּכְכֵן, וַיִּשְׂרָאֵל בְּמַעֲמָדוֹ — כּוּלָן מְבַטְלִין עֲבוּדָתָן וּבֹאִין לְשִׁמוּעַ מִקְרָא מְגִילָה. מִכָּאֵן סָמְכוּ שֶׁל בֵּית רַבִּי שְׁמַכְטְלִין תִּלְמוּד תוֹרָה וּבֹאִין לְשִׁמוּעַ מִקְרָא מְגִילָה, קַל וְחוֹמֵר מַעֲבוּדָה: וּמָה עֲבוּדָה שְׁהִיא חֲמוּרָה — מְבַטְלִינוּ, תִּלְמוּד תוֹרָה לֹא כָּל שָׁכַן.^(ב) וְעֲבוּדָה חֲמוּרָה מִתִּלְמוּד תוֹרָה? וְהַכְּתִיב: "וַיְהִי בַּהֲיּוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּירִיחוֹ וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וַהֲנֶה אִישׁ עוֹמֵד לִנְגָדוֹ [וְגו'] וַיִּשְׁתַּחוּ (לְאַפִּיו)". וְהִיכִי עֲבִיד הָכִי? וְהָאֵמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לוֹי: אֲסוּר לְאָדָם שְׂחִיתוֹ שְׁלוֹם לְחַבִּירוֹ בְּלִילָה, חֲיִישִׁינָן שְׁמָא שֶׁד הוּא! שְׂאֲנִי הֵתָם דְּאָמַר לִיָּה: "כִּי אֲנִי שַׁר צָבָא הִ"י. וְדִלְמָא מִשְׁקָרִי? גְּמִירִי דְלֹא מִפְּקִי שָׁם שְׁמִים לְבַטְלָה.^(ג) אָמַר לוֹ: אָמַשׁ בְּטִלְתָּם תַּמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְפִּים, וְעַכְשִׁיו בְּטִלְתָּם תִּלְמוּד תוֹרָה. אָמַר לוֹ: עַל אִיצָה מִהֵן בָּאתָ? אָמַר לוֹ: "עֲתָה בְּאִתִּי", מִיָּד: "וַיֵּלֶן יְהוֹשֻׁעַ בְּלִילָה הָהוּא בְּתוֹךְ הָעַמָּה", אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

מלמד

בְּנִם הָיוּ עוֹמְדִין שְׁהִיתָ חֲקִיקָתָן מִשְׁנֵי עֲבָרֵיהוּ הֵלֶכְךָ שְׁאֵר אוֹתִיתִי וְשׁ לָהֶן מָקוֹם דְּבָךְ אֱלֹא מ"ס וְסִמָּן דִּי הִיתָה בְּאִוִיר (וְזוֹנָקָא בְּסַתְמוּמִים) וְאִפְשָׁר הִיָּה לוֹ לְתַרְן הָךְ (בְּרִיקָתָא) דְּרַב חֲסֵדָא בְּסַתְמוּמִין וְכִי אִתְמַר הָךְ דְּרַבִּי יִרְמְיָה בְּפִתְחוּחַן וְהִי מוֹכַח בְּפִרְק הַבּוּנָה בְּמַסְכֶּת שֶׁבַת אֱלֹא הֵא פִרְיָן לָהּ מְלֵתָא לְשֹׁנָא לְתַרְוּיָהוּ: מְהִיָּה הָיוּ כּוֹי וְאוֹרְחָא דְסַנְיָא דְגַמְרָא (לַהֲשׁוֹת) דְּבַר שְׂאִינוּ עַד דְּטוֹרַח וּמַעֲמִידָה עַל בְּרִיה מִפִּי רַבִּי ע"כ: שְׁלֹא יִרְבוּ מַחְלָקַת לְפֶרֶשׁ מִקְרֹאוֹת הַסְתוּמִים: קֵן מְשִׁיחַ בְּסֹפֶר דְנִיָּאל: וַיִּקְרְאוּ בְּסֹפֶר תּוֹרַת הָאֱלֹהִים וְגו' בְּסֹפֶר עוֹרָא כְּתִיב: זֶה מִקְרָא לְשׁוֹן עֲבָרִי שֶׁל חֲמָשׁ: הַפְּסוּקִים הֵיחָךְ נִפְסְקוּן: פִּסְקִי הַטַּעְמִים הַנִּינּוֹת קְרוּוִין טַעְמִים: אֱלֵמְלֹא תַּרְגוּמָא דְּהָאִי קִרָא וְכּוֹי שְׁלֹא מַעֲזִנוּ כָּכַל הַמִּקְרָא הַסֶּפֶר לְהַדְרִימוֹן בְּבִקְעַת מְגִדוּ וַיּוֹנָתָן תַּרְגּוּמוֹ לְשֵׁנִי הַסְפִּידוֹת הַדְרִימוֹן בְּרָמוֹת גִּלְעָד (מְלָכִים א כ"ב:כ') וַיֹּאשִׁינּוּ בְּבִקְעַת מְגִדוּ כְּדִמְפֶּרֶשׁ בְּסֹפֶר מְלָכִים (ב כג): דְּאִינְהוּ נְבִיאִי שְׁתַּנְבְּאֵוּ לִישְׂרָאֵל בְּשִׁלְחֻתוֹ שֶׁל מָקוֹם וְהוּא לֹא נִשְׁתַּלַּח לִישְׂרָאֵל בְּשׁוּם גְּבוּלָה: מֵאִי טַעְמָא אִבְעִיתוּ דְּכַתִּיב בְּקִרָא לָכֵל חֲרָדָה גְּדוּלָּה נִפְלָא עֲלֵיהֶם וַיִּבְרָחוּ בַּהֲחָבֵא: מַעֲלִיָּה שַׁר שֶׁל כָּל אָדָם לְמַעֲלָה: לְנֶשֶׁף יִזְלַג: וַיִּשְׂרָאֵל בְּמַעֲמָדוֹן עוֹמְדִין עַל תַּמִּיזִי צְבוֹר בַּשַּׁעַת הַקִּרְבָן דְּתַנְתָּן בְּמַסְכֶּת תַּשְׁעִית (דף כו.) תַּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי כְּמוֹשְׁלוֹ הֵיחָךְ שׁוֹמֵר אִם חֲיוֹנוּ עוֹמֵד עַל גְּבוּי תַקְנוּ נְבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים כ"ד מִשְׁמְרוֹת עַל כָּל מִשְׁמַר וּמִשְׁמַר הִיָּה מַעֲמַד כּוֹי: וְהִיכִי עֲבִיד הָכִי שֶׁהִשְׁתַּחֲוָה לוֹ דְּכַתִּיב וַיַּפֵּל עַל פָּנָיו וַיִּשְׁתַּחוּ: אָמַשׁ בְּטִלְתָּם כּוֹי בַּתְּשׁוּבָה שֶׁהִשִּׁיבוּ עֵתָה בְּאִתִּי אֲנוּ לְמַדִּין תַּחֲלַת דְּבָרֵי הַמִּלְאָךְ הָאֲשִׁימֵן בְּשָׁנֵי דְבָרִים אָמַשׁ כְּלוּמַר כְּשֶׁהֲעָרִיב הָיִים הִיָּה לָכֶם לְהַקְרִיב תַּמִּיד הָעָרֵב וּבַטְלָתָם אוֹתוֹ וְנִשְׁתַּהֲיִתָם בְּמִאֲרַב הָעִיר חֲנֹם שְׁאִין זְמַן מַחְמָה בִּלְוִלָה [מִשְׁתַּחֲשָׁךְ]: וְעַכְשֵׁוּ שְׁהוּא לִנְלָה הִיָּה לָכֶם לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה שְׁהִרִי חֲיוֹנְכֶם נִלְחַמִּים בִּלְוִלָה: עֵתָה בְּאִתִּי עַל שֶׁל עַכְשָׁנוּ: מִיָּד וַיֵּלֶן יְהוֹשֻׁעַ בִּלְוִלָה הֵהוּא בְּתוֹךְ הָעַמָּה לֹא בְּאוֹתוֹ הִלְוִלָה כְּתִיב אֱלֹא בִּלְוִלָה שֹׁעַר עַל הָעִי וְהִי קִאֵמֵר מִיָּד חֲזַר יְהוֹשֻׁעַ מְדַבְּרֵיו וּכְשֶׁבָא לִנְלָה אַחֵר בְּמַעֲרַר עֶסֶק בַּתּוֹרָה:

מסורת הש"ס
א יומא פ.
ב מנחות סד; בבא קמא פב;
ג תענית כ; בבא מציעא נט;; אבות דרבי נתן
ד נדרים לו; בראשית רבה
ה אורח מדרשים תרגומים ג; מועד קטן כח;
ו ערכין ד.
ז בראשית רבה
ח עירובין סג;
גליון הש"ס
גמ' שכוחם וחזרו ויסודם. לקמן יח ע"א סוכה מד ע"א:
שם אונקלוס הגר אמרו. ע"י ירושלמי דמסכתין פ"א הלכה ט: שם כמספדא דאחאב. ע"י ב"ק יז ע"א תוד"ה והלא:
רש"י ד"ה ויקראו כו בספר עזרא כתיב. ע"י סוכה יב ע"א ברש"י ד"ה צאו ההר ומ"ש שם:
תוס' ד"ה מבטלין כו' והלא אחר כו' ע"י פסקי תוס' ערכין אות כ:

תורה אור השלם
אלה המצות אשר צוה יהוה את־ משה אל־בני יִשְׂרָאֵל בְּהַר וְגו' [ויקרא כו, לד]
וַיִּקְרָאוּ בְּסֹפֶר תּוֹרַת הָאֱלֹהִים בְּשִׁלְחֻתוֹ שֶׁל מָקוֹם וְהוּא לֹא נִשְׁתַּלַּח לִישְׂרָאֵל בְּשׁוּם גְּבוּלָה: מֵאִי טַעְמָא אִבְעִיתוּ דְּכַתִּיב בְּקִרָא לָכֵל חֲרָדָה גְּדוּלָּה נִפְלָא עֲלֵיהֶם וַיִּבְרָחוּ בַּהֲחָבֵא: מַעֲלִיָּה שַׁר שֶׁל כָּל אָדָם לְמַעֲלָה: לְנֶשֶׁף יִזְלַג: וַיִּשְׂרָאֵל בְּמַעֲמָדוֹן עוֹמְדִין עַל תַּמִּיזִי צְבוֹר בַּשַּׁעַת הַקִּרְבָן דְּתַנְתָּן בְּמַסְכֶּת תַּשְׁעִית (דף כו.) תַּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי כְּמוֹשְׁלוֹ הֵיחָךְ שׁוֹמֵר אִם חֲיוֹנוּ עוֹמֵד עַל גְּבוּי תַקְנוּ נְבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים כ"ד מִשְׁמְרוֹת עַל כָּל מִשְׁמַר וּמִשְׁמַר הִיָּה מַעֲמַד כּוֹי: וְהִיכִי עֲבִיד הָכִי שֶׁהִשְׁתַּחֲוָה לוֹ דְּכַתִּיב וַיַּפֵּל עַל פָּנָיו וַיִּשְׁתַּחוּ: אָמַשׁ בְּטִלְתָּם כּוֹי בַּתְּשׁוּבָה שֶׁהִשִּׁיבוּ עֵתָה בְּאִתִּי אֲנוּ לְמַדִּין תַּחֲלַת דְּבָרֵי הַמִּלְאָךְ הָאֲשִׁימֵן בְּשָׁנֵי דְבָרִים אָמַשׁ כְּלוּמַר כְּשֶׁהֲעָרִיב הָיִים הִיָּה לָכֶם לְהַקְרִיב תַּמִּיד הָעָרֵב וּבַטְלָתָם אוֹתוֹ וְנִשְׁתַּהֲיִתָם בְּמִאֲרַב הָעִיר חֲנֹם שְׁאִין זְמַן מַחְמָה בִּלְוִלָה [מִשְׁתַּחֲשָׁךְ]: וְעַכְשֵׁוּ שְׁהוּא לִנְלָה הִיָּה לָכֶם לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה שְׁהִרִי חֲיוֹנְכֶם נִלְחַמִּים בִּלְוִלָה: עֵתָה בְּאִתִּי עַל שֶׁל עַכְשָׁנוּ: מִיָּד וַיֵּלֶן יְהוֹשֻׁעַ בִּלְוִלָה הֵהוּא בְּתוֹךְ הָעַמָּה לֹא בְּאוֹתוֹ הִלְוִלָה כְּתִיב אֱלֹא בִּלְוִלָה שֹׁעַר עַל הָעִי וְהִי קִאֵמֵר מִיָּד חֲזַר יְהוֹשֻׁעַ מְדַבְּרֵיו וּכְשֶׁבָא לִנְלָה אַחֵר בְּמַעֲרַר עֶסֶק בַּתּוֹרָה:
והנמים האלה נזקרים ונעשים בכל־דור נדור משפחה ומשפחה מדינה וגו' (אסתר ט, כח)
וְהִי בַּהֲיּוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּירִיחוֹ וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וַהֲנֶה־אִישׁ עוֹמֵד גו' [יהושע ה, יג]
ויאמר שר־צבא יהוה אל־יהושע של־נעלף מעל רגלך כי הפקום וגו' [יהושע ה, טו]
וישלחם יהושע וילכו אל־הפארג וישבו בין בית־אל ובין חצי וגו' [יהושע ח, טז]
ונשימו העם את־כל־הפחניה אשר מצפון לעיר ואת־עקבו מנס לעיר וגו' [יהושע ח, יג]

ג:

תלמוד שֶׁהֵלֵךְ וְלֹן בַּעֲמֻקָּה שֶׁל הַלְכָּה. כֵּל אֶסוּרִים בְּתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה לא גֵּרַם לִיהֶ כֵּחַ דְּמָה שֶׁךְ כֵּאֵן וּבִפְרָק הָדָר (עִירוּבֵין סג): גֵּרַם לִיהֶ דִּקְאָמַר שֶׁנֶּעֱנֵשׁ יְהוֹשֻׁעַ עַל שֶׁבִטַּל יִשְׂרָאֵל מִפְּרִיָּה וּרְבִיָּה י"ל דְּמָה שֶׁנֶּעֱנֵשׁ שָׁלָא הִיּה לֹו בֶן זָכָר הִיּה עַל שֶׁבִטַּל יִשְׂרָאֵל מִתַּשְׁמִישׁ מַדָּה כְּנֻגַּד מַדָּה אֶבֶל שְׂאָר עֲנֵשׁ בָּא לוֹ עַל בִּטּוּל תּוֹרָה: מַעֲנִית. כֵּלָן עוֹנֵנוֹת כְּאֶחַת מִקּוּנָנוֹת אֶחַת אוֹמַרְתּ וְהַשָּׂר עוֹנֵנוֹת מְטַפְחוֹת זָד עַל יָד אוֹ עַל יָרֵךְ אוֹ עַל פָּנִים: אֵין מוֹעֵד בִּפְנֵי תַלְמוּד חֵכֶם. וְיוֹם שְׁמוּעָה בִּכְפָּנוּי דְּמִי: כֵּל שֶׁכֵּן חֲנֻכָּה וּפּוּרִים. שְׁמַתָּר לְהַסְפִּידָם אַע"ג דְּמִבְּטָל מִמַּקְרָא מְנַלָּה אֶלְמָא ת"ת חֲמוּר מִמַּקְרָא מְנַלָּה: מִת מַצָּה עֲדִיף. לֹאוּ דְּזוּקָא מִת מַצָּה וְהוּא הִדִּין לְכָל מִתִּים שֶׁעוֹנֵלִם מִבְּטָלִים תַּלְמוּד תּוֹרָה לְהוֹצִיאֵם אֶלָּא אִיזִידִי דְּנִקֵּט בְּסֻמּוֹךְ גִּבִּי וְלֹאחֻתֹו מִת מַצָּה ה"נ נִקֵּט תַּלְמוּד תּוֹרָה וּמִת מַצָּה: מִת מַצָּה עֲדִיף. הֲקֵשָׁה הִר"ר אֶלְחֵן לְמָה לִי קִרָּא תַפּוּךְ לֶה מ"ק" וּמָה ת"ת דְּחַמְיָרָא מְבַטְלִין מִשּׁוּם כְּבוֹד הַמִּת עֲבוּדָה דְּקוּלָא לֹא כָּל שֶׁכֵּן דְּהָא אֶפִּילוּ תַלְמוּד תּוֹרָה דְּרַבִּים מְבַטְלִין מִשּׁוּם כְּבוֹד הַמִּת בְּדִאָמַר פ"ב דְּכֻתּוּבַת (דף י"ו נָשָׁם) וי"ל דִּה"י מ'לֵאן דְּקָרִי וְתָני וּמִתְנִי דְּצִרִיךְ כְּלִי הֲאִי אֶבֶל לֵמָּא דְּלֹא קָרִי וְתָני לֹא צִרִיךְ כְּלִי הֲאִי וְהֵבֵא מוּרִי בְּמִת מַצָּה דְּלֹא קָרִי וְתָני וּמִשּׁוּם הֲכִי צִרִיךְ קִרָּא דְּלֹאחֻתֹו: כִּרְךְ שֵׁנֵשׁ וּלְבַסּוּף הֲקוּף גִּדּוּן כִּכְפֹּר. פִּרַשׁ הַקּוּנְטֵרֶם דִּלְעֻנָן בְּתֵי עָרִי חוּמָה אִוְרִי וּה"נ מִשְׁמַע מִדְּאִיתִי קִרָּא דְּכִי יִמְכֹּר וְקֵשָׁה דֹאס כֵּן בַּעֲרֻכִין (דף לב). הו"ל לְהַש"ם לִמְתְנִי גִבִּי הֲאִ דְּמִתְנִי שְׂאָר דִּינֵי דְּבִתֵּי עָרִי חוּמָה וְעוֹד קֵשָׁה דֹאס כֵּן הִל"ל גִּדּוּן כְּעָרִי הַחֲצִירִים דְּשֻׁנָּךְ גִּבִּיזִהוּ לִכ"נ דִּלְעֻנָן מְנַלָּה מוּרִי מִכָּל מְקוּם מוֹתֵי קִרָּא דְּכִי יִמְכֹּר לֹאִשְׁמוּעִין דְּחוּמָה דְּמִתְנִין גִּבִּי מְנַלָּה בְּכַה"ג דְּמַהֲנִי גִבִּי עָרִי חוּמָה דְּהִינוּ הֲקוּף וּלְבַסּוּף יִשָּׁב בְּדֻכְתִּיב בֵּית מוֹשֵׁב עִיר חוּמָה דְּמַשְׁמַע שְׁנַעֲנֵשׁ בַּתוֹךְ הַחוּמָה וְאִם תֵּאֲמַר לְחַמֵּן (מְנַלָּה דף ה:׃) אֲמַרִינוּ דְּמַבְרִיא שִׁימָה חוּמַתָּה אַע"ג דְּשָׁחִין לֶה דִין עָרִי חוּמָה מ"מ קוֹרִין אֶת הַמְּנַלָּה בִּט"ו" דְּהָם מַקְפִּין חוּמָה כֵּינן דְּמַנְגִּיא מֵאוּיָבִים וּה"ג הִיּה לָנוּ לוּמַר כְּשֵׁנֵשׁ וּלְבַסּוּף הֲקוּף כֵּינן דְּמַכְסִּיא וּמַנְגִּיא וי"ל דְּשֹׁאֲנִי טַבְרִיָא דְּכֵינן דְּחוּיָן דְּהֲקוּף יִם מַהֲנִי כְּהֲקוּף חוּמָה לְגִבִּי מְנַלָּה גַם כֵּן דִין הוּא שְׁקִירָחוּ הַמְּנַלָּה בִּט"ו

שְׁהִרִי הֲקוּף שְׁלֶה קוֹדֶם לִישׁוּבָה וְהָיוּ בִּשְׂאָר הֲקוּף דְּמַהֲנִי בְּבִתֵּי עָרִי חוּמָה אֶבֶל יִשָּׁב וּלְבַסּוּף הֲקוּף (שֵׁם) דִּקְאָמַר אֲשֶׁר לֹו חוּמָה פִּרְטוּ לְשׁוֹר אֲבָר פִּי' שְׂאֲגֵרוֹת חוּמוֹת שְׁלֶה כְּגוֹן שְׁהִבְתִּים מְדַבְּקִים יַחַד בַּעֲגוּל וְהָיוּ כְּמוֹ חוּמָה סְבִיב לְעִיר וְלָמָּה לִי קִרָּא תַפּוּךְ לֶה דִּה"ל יִשָּׁב וּלְבַסּוּף הֲקוּף שְׁהִרִי לֹא נִמְקַדָּה חוּמַת הָעִיר עַד שֶׁנֶּגְמָרוּ כָּל הַבָּתִּים וְיֵשׁ לוּמַר דִּקְרָא אֶתָּא לֹאִשְׁמוּעִין דְּאֶפִּילוּ הִיבָא דְקִים לָן שָׁלָא דִּר אֲדָם שֵׁם עַד שֶׁנֶּגְמָרוּ כָּל הַבָּתִּים אֶפִּילוּ הֲכִי לֹא חָשִׁיב הֲקוּף וְצִרִיךְ לוּמַר דְּהָא דִּקְאָמַר גִּדּוּן כִּכְפֹּר מוּרִי דְּלִיפֹא י' בִּטְלָנִים דְּאִי יֵשׁ שֵׁם עֲשָׂרָה בִּטְלָנִין אִמְאי גִרַע מַעֲרִיּוֹת גִּדּוּלוֹת דְּהָווּ בִי"ד: כִּרְךְ שָׁחִין בּו י' בִּטְלָנִים גִּדּוּן כִּכְפֹּר. וַי"ל דְּמוּרִי בְּסֻתָם דְּרַבִּים הָאֲמוּרִים בְּתַלְמוּד. אֶבֶל הַמַּקְרָף חוּמָה מִיּוֹמוֹת יְהוֹשֻׁעַ כֵּן נוֹן אֶפִּילוּ אֵין בּו י' בִּטְלָנִים קוֹרִין בִּט"ו וּה"נ מִשְׁמַע דְּפִרִיךְ בְּסֻמּוֹךְ מֵאי קִמ"ל תְּגִיָא אִיזוּ הִיא עִיר גִּדּוּלָה כּו' וּמַשְׁנִי כִרְךְ אֲרַבְרִיךְ לִיּה אַע"ג דְּמַקְלָעִי לִיּה מַעֲלָמָא וְאִי אִיתָא דְּאֶפִּילוּ בְּמַקְרָף חוּמָה מִיּוֹמוֹת יְהוֹשֻׁעַ כֵּן נוֹן צִרִיךְ י' בִּטְלָנִין הִיּה לִיּה לְמִימַר מַקְרָף מִיּוֹמוֹת יְהוֹשֻׁעַ אֲרַבְרִיכָא לִיּה אַע"ג דְּחָשִׁיב חוּמָה דִּיקְדָּהוּ שְׁהִגּוּ מִן הָאוּיָבִים וְגַם מַקְלָעִי לִיּה מַעֲלָמָא דְּהָווּ רַבּוּתָא טַפִּי אֶלָּא ש"מ דְּבַמַּקְרָף מִיּוֹמוֹת יְהוֹשֻׁעַ לֹא צִרִיךְ י': וְהַתִּיָא רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בְּרַבִּי יוֹסִי אוֹמַר וכו'. וּא"ת אֲדַמוּתְבָתָּ לִיּה מַרְבִּי אֶלִיעֶזֶר לְסִיעָה מַרְבֵּן דְּפִלְגִי עֲלֵיהֶ וְסַבְרִי דְּקִדְשָׁה רַאשׁוֹנָה קִדְשָׁה לְשַׁעֲתָהּ וְלֹא לְעִתִּיד לְבָא וְיֵשׁ לוּמַר דַּע"כ לֹא סַבֵּר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּרַבֵּן דְּאִי סַבֵּר בְּתֵיתִיהוּ מֵאי מַהֲנִי (. יִשָּׁב וּלְבַסּוּף הֲקוּף) אִם לֹא קִדְשָׁה קִדְשָׁה שְׁנִיָּה: אֶלָּא שְׁחַרַב מַעֲשָׂרָה בִּטְלָנִים. וּכְשָׁלָא הֲקוּף מִיּוֹמוֹת יְהוֹשֻׁעַ אִירִי דְּבָה לֹא צִרִיךְ עֲשָׂרָה וְאִם תֵּאֲמַר מֵאי מַהֲנִי מַה שְׁהִיָּה כִרְךְ מִתְחַלָּה הִיּה לִיּה כְּפֹר שְׁנַעֲשָׂה כִרְךְ שְׁנַעֲנֵשְׁבוּ שֵׁם עֲשָׂרָה וְיֵשׁ לוּמַר דְּלַרְבּוּתָא נִקֵּט הֲכִי וְלֹא מַבְרִיא כְּפֹר שְׁנַעֲשָׂה כִרְךְ דְּבַסְתָּמָא לִיכָא לְמִיחַשׁ שְׁמָא יַחֲסָרוּ דִּיּוּרִים אֶלָּא אֶפִּילוּ זֶה שְׁפָסְקוּ דִּיּוּרִים כְּכֹר פַּעַם אֶחַת וְסָלָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא דְּאִיכָא לְמַחֵשׁ שְׁמָא וַיִּסְקוּ עוֹד פַּעַם אַחֲרָת אֶפִּילוּ הֲכִי קָא מַשְׁמַע לָן דְּלֹא חוֹשִׁינוּ:

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

זמן ששכינה וארון שְׁרָוְיוֹן שָׁלָא בְּמִקּוּמָן הָא דְרַבִּים דְּהֵתָם כָּל יִשְׂרָאֵל הָווּ: מַעֲנוֹת הֶסְפֵּד עַל הַמִּת: וְלֹא מְטַפְחוֹת עַל לֵבָן:

מְלַמֵּד שְׁלֹן בַּעֲמֻמָּה שֶׁל הַלְכָּה. וְאָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר אֲוֵנְיָא: גְּדוּל תַּלְמוּד תּוֹרָה יוֹתֵר מִהַקְרַבַת תְּמִידִיו, שְׁנַאָמַר: "עֲתָה כְּאַתִּי!" לֹא קִשְׂיָא: הָא דְרַבִּים, וְהָא דִּיחִיד. ^(אבא)וּדִיחִיד קַל? וְהִתְנַן: נָשִׁים בְּמוֹעֵד מַעֲנוֹת אֶבֶל לֹא מְטַפְחוֹת, רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אוֹמַר: אִם הָיוּ סְמוּכוֹת לַמָּטָה — מְטַפְחוֹת. בְּרֹאשֵׁי חֲדָשִׁים בַּחֲנוּכָה וּבְפּוּרִים, מַעֲנוֹת וּמְטַפְחוֹת בָּזָה וּבָזָה, אֶבֶל לֹא מְקוּנָנוֹת. "וְאָמַר רַבָּה בַר הוּנָא: אֵין מוֹעֵד בְּפִנֵּי תַלְמִיד חֵכֶם — כָּל שֶׁכֵּן חֲנוּכָה וּפּוּרִים. כְּבוֹד תּוֹרָה קְאָמַרְתָּ. כְּבוֹד תּוֹרָה דִּיחִיד — חֲמוּר, תַּלְמוּד תּוֹרָה דִּיחִיד — קַל. אָמַר רַבָּא, פְּשִׁיטָא לִי: עֲבוּדָה וּמַקְרָא מְגִילָה — מַקְרָא מְגִילָה עֲדִיף, מְדַרְבִּי יוֹסִי בַר חֲנִינָא. תַּלְמוּד תּוֹרָה וּמַקְרָא מְגִילָה — מַקְרָא מְגִילָה עֲדִיף, מְדַסְמְכוּ שֶׁל בֵּית רַבִּי. ^(ב)תַּלְמוּד תּוֹרָה וּמִת מַצָּה — מִת מַצָּה עֲדִיף, מְדַתְנִיָא: מְבַטְלִין תַּלְמוּד תּוֹרָה לְהוֹצָאת מִת, וּלְהַכְנִסַת כֶּלָּה. עֲבוּדָה וּמִת מַצָּה — מִת מַצָּה עֲדִיף, מִ"וּלְאַחוֹתוֹ". דְּתַנְיָא: "וּלְאַחוֹתוֹ" מָה תַּלְמוּד לוֹמַר? הֲרִי שְׁהִיָּה הוּלֵךְ לְשַׁחוּט אֶת פֶּסַחוֹ וְלִמּוּל אֶת בְּנוֹ, וְשִׁמַּע שָׁמַת לוֹ מִת, יְכוּל יִטְמָא — אֲמַרְתָּ: "לֹא יִטְמָא". יְכוּל כָּשֶׁם שְׂאִינוּ מִיִּטְמָא לְאַחוֹתוֹ, כִּהּ אֵינוּ מִיִּטְמָא לְמִת מַצָּה — תַּלְמוּד לוֹמַר: "וּלְאַחוֹתוֹ". לְאַחוֹתוֹ הוּא דְּאֵינוּ מִיִּטְמָא, אֶבֶל מִיִּטְמָא לְמִת מַצָּה. 'בְּעִי רַבָּא: מַקְרָא מְגִילָה וּמִת מַצָּה הִי מִיַּנְיִיהוּ עֲדִיף? מַקְרָא מְגִילָה עֲדִיף מִשּׁוּם פִּרְסוּמִי נִיסָא, אוֹ דְלֵמָּא מִת מַצָּה עֲדִיף מִשּׁוּם כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת? בְּתֵר דְּבַעֲיָא הִדֵּר פִּשְׁטָה: מִת מַצָּה עֲדִיף, דְּאָמַר מַר: גְּדוּל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת שְׁדוּחָה אֶת לֹא תַעֲשֶׂה שְׁבַתוֹרָה. ^(ג)גּוּפָא, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי: כִּרְה, וְכָל הַסָּמוּה לׁו, וְכָל הַנֶּרְאָה עֲמוֹ — גִּדּוּן כִּכְרָה. תַּנָּא: סָמוּה — אָף עַל פִּי שְׂאִינוּ נֶרְאָה, נֶרְאָה — אָף עַל פִּי שְׂאִינוּ סָמוּה. בְּשִׁלְמָא נֶרְאָה אָף עַל פִּי שְׂאִינוּ סָמוּה, מִשְׁכַּחַת לָהּ כְּגוֹן דִּיתְבָּה בְּרֹאשׁ הָהָר. אֶלָּא סָמוּה אָף עַל פִּי שְׂאִינוּ נֶרְאָה הִיכִי מִשְׁכַּחַת לָהּ? אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה: שְׁיוּשְׁבַת בַּנַּחַל. ^(ד)וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי: כִּרְה שְׁיִשְׁב וּלְבַסּוּף הוּקַף — גִּדּוּן כִּכְפֹּר. מֵאי טַעְמָא? דְּכַתִּיב: "וְאִישׁ כִּי יִמְכּוֹר בֵּית מוֹשֵׁב עִיר חוּמָה", שְׁהוּקַף וּלְבַסּוּף יִשְׁב, וְלֹא שְׁיִשְׁב וּלְבַסּוּף הוּקַף. ^(ה)וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי: כִּרְה שְׂאִין בּו עֲשָׂרָה בְּטָלָנִין — גִּדּוּן כִּכְפֹּר. מֵאי קָא מַשְׁמַע לָן? תַּנְיָנָא: אִיזוּ הִיא עִיר גְּדוּלָּה — כָּל שְׂיִשׁ בָּהּ עֲשָׂרָה בְּטָלָנִין. פָּחוֹת מִכָּאן, הֲרִי זֶה כְּפֹר? כִּרְה אִיצְטְרִיָּה לִיּה, אָף עַל גַּב דְּמִיקְלָעִי לִיּה מַעֲלָמָא. ^(ו)וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי: כִּרְה שְׁחַרַב וּלְבַסּוּף יִשְׁב גִּדּוּן כִּכְרָה. מֵאי חֲרַב? אִילִימָא חֲרַבוּ חוּמוֹתֵינוּ: יִשְׁב — אֵין, לֹא יִשְׁב — לֹא? וְהָא תַנְיָא, רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בַּר יוֹסִי אוֹמַר: "אֲשֶׁר לוֹא חוּמָה", אָף עַל פִּי שְׂאִין לוֹ עֲכָשְׁיו וְהִיָּה לוֹ קוּדֶם לָכוֹ. אֶלָּא מֵאי "חֲרַב" — שְׁחַרַב מַעֲשָׂרָה בְּטָלָנִין. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי: לוֹד

אֶבֶל לֹא מְקוּנָנוֹת וְהֵתָם מְכַרֵּשׁ אִיחֵהוּ עֲנִי וְאִחֵהוּ קוּיָה עֲנִי שְׂכָלָן עוֹנֵנוֹת כְּאֶחַת קוּיָה. אֶחַת אוֹמַרְת וְכָלָן עוֹנֵנוֹת אַחֲרֵיָּה: ת"ת דִּיחִיד בְּטוּל מְלֻמּוּלו קַל מַעֲבֻדָּה וּפּוּרִים: מְדַרְבִּי יוֹסִי בַר חֲנִינָא דְּזַרַשׁ מַשְׁפָּחָה כּו': וְלֹאחֻתֹו מָה ת"ל גִּבִּי נְזִיר כְּתִיב עַל נָפֶשׁ מִת לֹא וְבֹא (בְּמַדְבָּר י':ז') הֲרִי הִכַל בְּמַשְׁמַע הָדָר כְּתִיב בְּתֵרָה קִרָּא יִתּוֹרָא לְאֶבְיו וּלְאִמּוֹ לְאִחֹיו וּלְאֻחֹתֹו כּו' דְּרִישׁ לֶה בְּסַפְרִי לְאֶבְיו לֹא יִטְמָא אֶבֶל מַטְמָא הוּא לְמַת מַצָּה אִיזוּ לְאִמּוֹ מָה ת"ל שְׂאִם הִיּה כֵּהן וְנְזִיר אַע"פ שְׁקֻלוֹשׁ ב' קִדְּשוֹת לְאִמּוֹ לֹא יִטְמָא אֶבֶל מַטְמָא הוּא לְמַת מַצָּה לְאִחֹיו שְׂאִם הִיּה כֵּהן גְּדוּל וְנְזִיר לְאִחֹיו לֹא יִטְמָא אֶבֶל מַטְמָא הוּא לְמַת מַצָּה דְּעַל כְּרַחֲךְ כּוּלָּהוּ לְמַעֲטוּי מִת מַצָּה אִתּוּ הַלְכָךְ אִם אִינוּ עֲנָן לוֹ תְּנַהוּ עֲנָן לְסַבְרוּ וְלֹאחֻתֹו מָה ת"ל כּו' וְאִם אִינוּ עֲנָן לְאִלוּ תְּנַהוּ עֲנָן לְעֻנָן בְּטוּל עֲבוּדָה וּמִלָּה מַפְנִי מִת מַצָּה: שְׁמַת לוֹ מִת אֵח אוֹ אַחוּת: אֲמַרְתָּ לֹא יִטְמָא כָּשֶׁם שְׂאֵין נְזִיר מְבַטַל נְזִירוֹתוּ לְטִמָא לְקַרְבּוּי כִּךְ הוּא זֶה לֹא יִבְטַל מִפְּסָחוֹ: אֶת לֹא תַעֲשֶׂה דְּכַתִּיב לֹא תוֹכַל לְהַתְעַלֵּם (דְּבָרִים כ"ב:ג') וּכְתִיב וְהַתְעַלְמַת פְּעַמִּים שְׂאֵתָה מִתְעַלֵּם כְּגוֹן זָקֵן וְאִינוּ לְפִי כְּבוֹלוֹ: בְּנַחַל מְקוּם נְמוֹךְ: שְׂנֵשׁב וּלְבַסּוּף הֲקוּף שְׁנַעֲנֵשׁ תַחֲלָה בְּבָתִּים וּלְבַסּוּף הֲקוּף חוּמָה גִּדּוּן כִּכְפֹּר לְעֻנָן בְּתֵי עָרִי חוּמָה: בֵּית מוֹשֵׁב עִיר חוּמָה בֵּית מוֹשֵׁב שֶׁל עִיר חוּמָה: עֲשָׂרָה בְּטָלָנִין שְׂבַטְלִין מִמַּנְלַכְתּוּ שְׂיִהוּ מַעֲרִין תְּמוּד בְּבֵית הַכְּנֶסֶת שְׁחִרִית וְעַרְבִית כְּדִלְמַרְינן כְּמַסְכַּת בְּרֻכוֹת (דף ו:׃) כֵּינן שָׂבֵא הַקַּב"ה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְלֹא מַצָּא שֵׁם עֲשָׂרָה וכו': תְּגִיָא בְּפִרְקוֹן בְּמִתְנִי' (ד' ה:׃) כִּרְךְ אֲרַבְרִיכָא לֶה דְּכָל כִּרְךְ אִינוּ אֶלָּא מְקוּם שְׁנָקִין שְׁכַנְסִים שֵׁם מִכָּל צַד וְגִדּוּל הוּא יוֹתֵר מַעִיר גְּדוּלָּה: דְּמַקְלָעִי לִיּה מַעֲלָמָא אֲנָשִׁים הִדְּבָה וְיֵשׁ הִדְּבָה מִזֵּן בְּטָלִין מִמַּנְלַכ' שְׂאֵין עוֹשִׂין מְלָאכָה אֶלָּא בְּמִקּוּמָן אֶפִּילוּ הֲכִי בַּעֲיַן קַבּוּעִין דְּזַמְנִין דְּלֹא מַשְׁתַּכַּחוּ: יִשָּׁב אֵין שְׁחַזר וְהֲקַף:

מסורת הש"ס
א משנה מועד קטן; מועד קטן כח: ב נזיר מח:
ג זבחים ק: סנהדרין לה:; במדבר רבה; ברכות יט: ד ספרא אמור פרשה י ו; ספרא ויקרא דבורא דנדבה פרשה ד יב; ספרא ויקרא דבורא דנדבה פרק ד א; ספרא ויקרא דבורא דנדבה פרשה יד ט ה ערכין לג: ו משנה מגילה
ז ספרא בהר פרשה ד ז; ספרא שמיני פרק ה ח; שבועות טז:; חולין סה: לקמן י: ערכין לב: ערכין לב: ח עירובין סג:

גליון הש"ס
גמ' ולהכנסת כלה. בהגהות ש"ע אה"ע סי' מה סעיף א:

תורה אור השלם
ויאמר לא פי אני שר־צבא־יהוה עשה באתי ופלי יהושע אל־פניו ארצה וישפחו ויאמרו לו מה אדני מדבר אל־עבדי (יהושע ה, יד) והנמים האלה נזכרים ונעשים בכל־דור ודור משפחה ומשפחה מדִינָה ומדִינָה ועיר ועיר וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים (וזכרם לא־יִסוּף מִזְרָעָם (אסתר ט, כח) לֵאבִיו וּלְאִמּוֹ לְאִחֹיו וּלְאַחוֹתֹו לֹא־יִטְמָא לָהֶם בְּמִתָּם כִּי נָזִר אֱלֹהִיו עַל־רֹאשׁוֹ (במדבר ו, ז) ואיש כִּי־יִמְכֹּר בֵּית־מוֹשָׁב עִיר חוּמָה וְהִתְנָה אֶת־תָּם שְׁנַת מִקְבְּרוֹ יָמִים תִּהְיֶה אֶת־לוֹ (ויקרא כה, כט)

ואם לא־יִנָּחַל עַד־מִלֻּאת לוֹ שָׁנָה תִּמְטָה וְקָם הַבֵּית אֲשֶׁר־בְּעִיר אֲשֶׁר־[לו] (ולא חִפָּה לַעֲמִיתִית לִקְנָה אֹתוֹ לְדִרְתִּיו לֹא יֵצֵא בִּיבִיל [ויקרא כה, ל]

עין משפט נר מצוה

א מו"י פו' מהל' שביתת יום טוב הל' כד:

ב מו"י פו"א מהל' אבל הל' ד, סמג עשין דרבנו, טוש"ע יו"ד סי' תא סעי' ה:

ג מו"י פו' מהל' שביתת יום טוב הל' כד:

ד מו"י פו"א מהל' אבל הל' ד, סמג עשין דרבנו, טוש"ע יו"ד סי' תא סעי' ה:

ה מו"י פו"א מהל' אבל הל' ט, טוש"ע יו"ד סי' ששא סעי' א:

ו מו"י פג' מהל' אבל הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' שעד סעי' א:

ז מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' א, טוש"ע או"ח סי' תרפז סעי' ב:

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

לד ואוננו וְגִיּא הַחֲרָשִׁים מַעֲרִי בְּנִימִין הָיוּ כְּדִכְתִּיב וַיָּבִי אֶלְפֶּעַל עֶבֶר וּמִשְׁעָם נִשְׁמַר לַד ואוננו וְגִיּא הַחֲרָשִׁים.

לוד ואֲוֹנוֹ וְגִיּא הַחֲרָשִׁים — מוקפות חומה מימות יהושע בן נון הוו. והני יהושע בננהי? והא אלפעל בננהי, דכתיב: "[ו]בני אלפעל עבר ומשעם ושמר הוא בנה את אֲוֹנוֹ וְאֶת לוד ובנותיה!" ולטעמיה, אסא בננהי, דכתיב: "[וַיָּבֶן] (אסא את ערי הפצורות אשר ליהודה)". אמר רבי אלעזר: הני מוקפות חומה מימות יהושע בן נון הוו. חרוב בימי פילגש בגבעה, ואתא אלפעל בננהי. הדור אינפול, אתא אסא שפצינהו. דיקא נמי, דכתיב: "וַיֹּאמֶר לַיהוּדָה נִבְנָה אֶת הָעָרִים הָאֵלֶּה", מכלל דערים הוו מעיקרא. שמע מינה. ^(אבא)וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי: נָשִׁים חַיִּיבוֹת בְּמִקְרָא מְגִילָה, שָׂאף הֵן הָיוּ בָאוֹתוֹ הַגָּס. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי: פּוֹרִים שָׁחַל לַהֲיוֹת בְּשִׁבְתָּ, שׁוֹאֲלִין וְדוֹרְשִׁין בַּעֲנִינּוּ שֶׁל יוֹם.^(ג) מאי אריא פורים? אפילו יום טוב נמי! דתניא: משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום: הלכות פסח בפסח, הלכות עצרת בעצרת, והלכות חג בעהג! ^(ו) פורים איצטריכא ליה, מהו דתימא: נגזור משום דרבה, קא משמע לן. 'וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי: חַיִּיב אָדָם לְקִרּוֹת אֶת הַמְּגִילָה בַּלַּיְלָה וּלְשִׁנוֹתָהּ בַּיּוֹם, שְׁנָאָמַר: "אֱלֹהֵי אֱקָרָא יוֹמָם וְלַא תַעֲנֶה וּלְיִלָּה וְלֹא דוּמְיָה לִי". סבור מינה למקרייה בליליא ולמיתנא מתניתין דידה ביממא. אמר להו רבי ירמיה: לדידי מיפרשא לי מיניה דרבי חייא בר אבא, כגון דאמרי אינשי: אעבור פּרשְׁתָּא דא ואתגניה. איתמר נמי, אמר רבי חלבּו אמר עולא ביראה: חייב אדם לקרות את המגילה בליילה ולשנותה ביום, שְׁנָאָמַר: "לְמַעַן יִזְמְרָה כְּבוֹד וְלֹא יָדוּם הִי אֱלֹהֵי לְעוֹלָם אוּדוּךְ".⁽⁷⁾ אלא שהפּפּרים מקדימין ליום הפניסה. אמר רבי חנינא: חכמים הקילו על הפּפּרים להיות מקדימין ליום הפניסה כּדי שישפּקוּ מים וּמִזוֹן לֹאֲחִיהֶם שְׂבֻכְפּרִין.

למימרא

יהושע וְהָא מִשְׁנֶה שְׁלֵמָה הִיא בְּפֶרֶק בְּתֵרָא דְעֵרְכִין (דף לב). ויש לומר דאנב דאצטריך לאשמועינן לוד וְגִיּא הַחֲרָשִׁים תנא נמי אוננו בדיהוי: הא אלפעל בננהו. קשה אמאי לא פריך בפרק בתרא דערבין פי האי גונא וי"ל דהתם לא תנן אלא אוננו והיה יודע דמצע לשנויי תרי אוננו הוו חבל הכא דהוו ג' בפשטן לא שייך למימר שהן בפולות: נשים חיבות במקרא מגלה. מכאן משמע שהנשים מוציאות את אחרים ידי חובתן מדלא קאמר לשמע מקרא מגלה והכי נמי משמע בערבין (דף ב: נשם) דקאמר הפל פשרים לקרא את המגלה ומסיק הכל פשרים לאתניי מאי ומשני לאתניי נשים משמע להוציא אפלו אנשים וקשה דהא בתוספתא תני בדיהי דמטמטס אין מוציא לא את מינו ולא שאין מינו ואנדרונינוס מוציא את מינו ואין מוציא את שאין מינו ופשיטא דלא עדיפא אשה מאנדרונינוס וכן פסקו הה"ג דאשה מוציאה מנה אכל לא אנשים וי"ל דסלקא דעתך דלא יועיל קריאתן אפילו להוציא הנשים קמ"ל דחובין דהפל חביב בשמיעה עבדים נשים וקטנים: שאף הן היו באותו הנס. פרש רש"ס שעקר הנס היה על ידן בפורים על ידי אסתר בענפה על ידי יהודית בפסח שבזכות צדקניות שבאותו הדור נגאלו וקשה דלשון שאף הן משמע שהן טפלות ולפרשוזי היה לו לומר שהן לכך נראה לי שאף הן היו בספק דלהשמיד ולהרג וכן בפסח שהיו משעבדות לפרעה במצרים וכן בענפה הנוהה היתה מאד עליהן. גבי מצה יש מקשה למה לי דיקשא דכל ששנו דבב תאכל חמץ ישנו בקום אכל מצה תפוק לה מטעם שהן היו באותו הנס וי"ל דמשום האי טעמא לא מחיבא אלא מדרבנן אי לאו מדיקשא ורבינו יוסף איש ירושלים תרו דסלקא דעתך למפטרה מגזרה שנה דמ"ו ט"ו דחג הסוכות בדפי פרק אלז עובדין (פסחים מג: ד"ה סלקא:)

פסק ואומר על הנסים בתפלה ובהודאה ויש שאין אומרים בשם לפי שאמרו חכמים (ברכות לד.) לעולם לא יאכל אדם צרכיו לא בג' ראשונות ולא בג' ברכות אחרונות ושמות הוא שהרי האי טעמא לא הוי אלא למתפלל בלשון יחיד אכל בשביל

הצבור שרי אכל נראה שאין לאומרו מטעם אחר משום דאמרו חכמים (פסחה קח:) דכל דבר דהוי בלהבא תקנו בלהבא ויבדב דהודאה הוי לשעבר ומשום הכי תקנו דה על הנסים דהוי לשעבר ובלי י"ד לאחר תפלת מעריב אומר קדיש שלם ואחר כך קורא את המגלה ומבדב לפניה ג' ברכות ואחריה ברכה אחת עד האל המושיע השלים עומד לפני התבה ואומר ואתה קדוש ואין מתחילין ובא לציון לפי שאין גאלה בליילה ואם מוצאי שבית הוא יאמר ויהי נעם קדם ובשרוצה לקרות פושט את כלה קדם באגרת אכל לא גולל וקורא כמו ס"ת ובשחר מתפלל שמונה עשרה ברכות ואומר על הנסים בהודאה ואין אומר בשם לפי שכל הברכה אינה אלא לשעבר וא"כ אין לומר דה דבר בלהבא ואחר כך אומר קדיש עד דאמירו ואוחז ס"ת וקורא שלשה גברי פרשת ויבא עמלק אע"פ שאין דה אלא ט' פסוקים ואין מחזיר הספר תורה למקומו אלא יושב ואוחז בידיו עד שקראו את המגלה ומבדב עליה בחשר עשה בליילה בדפרש בפנים ואחר כך אומר תהלה ובא לציון ואין אומרים למנצח משום דכתיב דה צרה וצרה בפורים לא מבדינן וכן אין נופלים על פניהם בי"ד ובט"ו משום דכתיב ומי משתה ושמחה ואומר [(תהלים כ"ב:א') למנצח על אלגת השחר] משום דכתיב דה מפלה לעובדי פוכדים וכן בליי ארבעה עשר ואומר פטום הקטרת וכל הסדר כמו בחול: פורים שחל להיות בשבת. דוקא בשבת לפי שאין קורין המגלה משום גזרה דרבה אכל בחול א"י שדרי קורין המגלה וטפי איבא פרסומי נסא: מאי אריא פורים אפלו י"ט נמי. נראה לי דה"פ מאי אריא פורים דאין דוקשין בו מקדם לבן שלשים יום דמשום הכי לגרש בו ביום אפלו בי"ט דדקשינן שלשים יום לפניו ואפלו הכי דוקשין בו ביום בדתניא (לקמן מגלה לב.) וידבר משה את מעדי ה' וכו': חייב אדם לקרות את המגלה בליילה ולשנותה ביום. אומר ר"י דאף על גב דמבדב זמן בליילה חוזר ומבדב אותו ביום דעקר פרסומי נסא הוי בקריאה דיממא וקרא נמי משמע בן דכתיב וליילה ולא דומיה לי בלומר אף על גב שקורא ביום חייב לקרות בליילה והעקר הוי דיממא כיון שהכירו הכותב תחלה וגם עקר הסעודה דיממא הוא בדאמר לקמן (מגלה דף ז:)

דאם אכלה בליילה לא יצא י"ח והכי נמי משמע מדכתיב נזכרים ונעשים ואתקש זכירה לעשה מה עקר עשה דיממא אף זכירה כן:

מסורת הש"ס
א שבת כג; ערכין ג.
ב תוספתא מגילה; לקמן לב.
ג לקמן ב.
ד לעיל ב.
גליון הש"ס
תוס' ד"ה נשים וכו'. וכן פסקו הה"ג. עיי' סוכה דף לח ע"א תוס' ד"ה באמת:
תוס' ד"ה נשים וכו'. וכן פסקו הה"ג. עיי' סוכה דף לח ע"א תוס' ד"ה באמת:
תורה אור השלם
[דברי הימים א ח, יב]
[דברי הימים ב יד, ה]
[שופטים יט-כא]
[דברי הימים ב יז, ו]
[תהילים כב, ג]
[תהילים ל, יג]

עין משפט בר מצווה
א מיי' פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' א, סמוג עשין דרבנן, טוש"ע או"ח סי' תרפט סעי' א: ב מיי' פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' יג: ג מיי' פי"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ח: ד מיי' פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ג, סמוג עשין דרבנן, טוש"ע או"ח סי' תרפז סעי' א:

ד:

וַיַּעֲבִירָנָה אַרְבַּע אַמוֹת בַּרְשׁוֹת הָרָבִים.
הָשָׂה אִמְחִי לֹא קָאָמַר וַיַּוְצִינָהּ מִרְשׁוֹת הַיָּחִיד

לְרַשׁוֹת הָרָבִים דְּאוֹרְחָא דְּמַלְתָּא הִי טָפִי וַיֵּשׁ לוֹמַר דְּמַרְהִי לְרַהֲ"ר לֹא טַעוּ אִינְשֵׁי אֲבָל זְמַנִּין שְׁהַמְגִּלָּה קוּימָא כְּבָר בַּרְשׁוֹת הָרָבִים וַיַּעֲבִירָנָה אַרְבַּע אַמוֹת בְּגוּסָה וְעִי"ל דְּלִהְכִי לֹא נִקַּט מִרְשׁוֹת הַיָּחִיד לְרַשׁוֹת הָרָבִים לְפִי [שְׁלַפְעַמִּיּוֹן] שְׁאִין שֶׁסּ חִיִּיב חֲטִאת (בִּינוּ) שֶׁלֹּא הִיתָה עֲקִירָה רִאשׁוֹנָה לְשֶׁם כֶּךָ בְּגוֹן הַמַּפְנָה חֲפָצִים מְצוּיִת לְזוּיִת וְנִמְלָךְ עֲלֵיהֶן לְהוֹצִיאוֹן דֶּפְטוֹר מֵהָאִי טַעֲמָא (שָׂבַת דף ה:):
וַיַּעֲבִירָנָה אַרְבַּע אַמוֹת בַּרְשׁוֹת הָרָבִים.
אֲבָל מִינָהּ בְּשַׂבַּת אִין לְהָיוֹת דְּהָא חֲמִירָא שְׁבֹן נִכְרַחוּ עָלֶיהָ וַי"ג בְּרִיתוֹת וְגַם אִין אִזְס מַל אֵלָא אִס בֹּן הִי בְּקִי דְסָבְנָה יֵשׁ בְּדָבָר אֲךָ נִשְׁחַל לַר"י הַלְוִי אִיךְ תּוֹקַעִין בְּמוֹצָאֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים וְהֵלֵא חֲסוֹר לַעֲשׂוֹת מַלְאכָה עַד שֶׁיִּבְדִּיל וְתוּ שְׁמָא יִלָּךְ אֲחֵל בְּקִי כְּדוֹשִׁינֵן בַּר"ה שְׁחַל בְּשַׂבַּת וְאִם בֹּן הָיָה לִנּוּ לְמַחֵשׁ לֵהֲאִי גִזְרָה וְתַרְזֵן דְּמַשּׁוֹם דְּתַקִּיעַת שׁוֹפָר חֲכָמָה וְאִין מַלְאכָה וְגַם לֹא חִישִׁינֵן שְׁמָא יִלָּךְ אֲחֵל בְּקִי דְמַשּׁוֹם תַּקִּיעָה אַחַת שְׁאִינָה אֵלָא מַשּׁוֹם זָכָר לַיִּיבֵל לֹא אֲטַרְדִּיךְ בְּלִי הָאִי כִרְאֵשׁ הַשָּׁנָה דְּאוֹרְיִתָא הִיא גִּירִיךְ שְׁלֵשִׁים קָלוֹת וְרַבִּינוּ שְׁמוּאֵל אוֹמַר דְּזַנְקָא בְּשַׂבַּת וּבַר"ה דָּאִם מַעֲבִירו אַרְבַּע אַמוֹת בַּרְשׁוֹת הָרָבִים אִיבָא אִסוּרָא דְּאוֹרְיִתָא בְּהָא וְחֵאִי יֵשׁ לְחוּשׁ אֲבָל בְּמוֹצָאֵי ווִי"כ דְּחַפְּלִינּוּ אִם מַעֲבִירו ד' אַמוֹת בַּרְשׁוֹת הָרָבִים לֹא הִי אֵלָא חֲסוֹר דְּרַבְּנָן בְּהָא וְחֵאִי לֹא גִזַּר דְּהִי גִזְרָה לְגִזְרָה:
וְרַב יוֹסֵף אָמַר מַפְנִי שְׁעִינִיהֶם שֶׁל עַנְיִים נִשְׁוֹאוֹת לְמַקְרָא מְגֻלָּה.
ע"כ צ"ל דְּרַב יוֹסֵף לֹא פְּלִיג אִטַּעֲמַה דְּרַבָּה דְּהָא גְבִי שׁוֹפָר וְלֹאֵב לִיבֵא טַעֲמָא אַחֲרִינְיָא מִכָּל מִקּוֹם קָאָמַר בְּהָא טַעֲמָא אַחֲרִינְיָא מַשּׁוֹם דְּאִיבָא נִפְקוּתָא מִיָּהָא בְּמַקְדָּשׁ דְּלִיבָא שְׂבִית וְאִפְ"ה חֲסוֹר מַשּׁוֹם הָאִי סָבְרָא דְּקָאָמַר רַב יוֹסֵף:

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

לְמִימְרָא דְּתַקְנַתָּא דְּכַרְפִּין הָוִי? וְהִתְנֹן:
חַל לְהָיוֹת בְּשַׁנִּי — כְּפָרִים

וַעֲזִירוֹת גְּדוּלוֹת קוֹרִין בּוּ בַּיּוֹם.
וְאָם אִיתָא, לִיקְדָּמוּ לַיּוֹם הַכְּנִיסָה! הָווּ לָהּ עֲשָׂרָה, וַעֲשָׂרָה לֹא תִקְיִנוּ רַבְּנָן.
תָּא שְׁמַע:
חַל לְהָיוֹת בַּחֲמִישִׁי — כְּפָרִים וַעֲזִירוֹת גְּדוּלוֹת קוֹרִין בּוּ בַּיּוֹם, וְאָם אִיתָא, לִיקְדָּמוּ לַיּוֹם הַכְּנִיסָה דְּאַחַד עָשָׂר הוּא! מַיּוֹם הַכְּנִיסָה לַיּוֹם הַכְּנִיסָה לֹא דְחִינּוּ.^(א)
תָּא שְׁמַע, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה:
אִימַתִּי — בְּמִקּוֹם שְׁנַכְנָסִים בְּשַׁנִּי וּבַחֲמִישִׁי, אָבָל מִקּוֹם שְׂאִין נַכְנָסִים בְּשַׁנִּי וּבַחֲמִישִׁי — אִין קוֹרִין אוֹתָהּ אֵלָא בְּזַמְנָהּ.
וְאִי סִלְקָא דַּעְתָּךְ תַּקְנַתָּא דְּכַרְפִּין הִיא — מַשּׁוֹם דְּאִין נַכְנָסִים בְּשַׁנִּי וּבַחֲמִישִׁי מִפְסְדִי לָהּ לְכַרְפִּין? ^(א)
לֹא תִימָא כְּדִי שְׁיִסְפְּקוּ מַיִם וּמַזוֹן, אֵלָא אִימָא:
מַפְנִי שְׁמַסְפָּקִים מַיִם וּמַזוֹן לְאַחֵיהֶם שְׁבַכְפְּרִין.^(ב)
כִּיצַד?
חַל לְהָיוֹת בְּשַׁנִּי בְּשַׂבַּת — כְּפָרִים וַעֲזִירוֹת גְּדוּלוֹת קוֹרִין בּוּ בַּיּוֹם וְכוּ'.
מַאי שְׁנָא רִישָׁא דְּנִקְטַט סִידוּרָא דִּינִרְחָא, וּמַאי שְׁנָא סִיפָא דְּנִקְטַט סִידוּרָא דְּיומִי?
אַיִידִי דְּמִיתֵּהֲפָכִי לִיָּה נִקְטַט סִידוּרָא דְּיומִי.
חַל לְהָיוֹת בְּעָרַב שַׁבַּת וְכוּ'.
מִתְנִיתִין מַנִּי?
אִי רַבִּי, אִי רַבִּי יוֹסִי.
מַאי רַבִּי?
דְּתַנָּא:
חַל לְהָיוֹת בְּעָרַב שַׁבַּת — כְּפָרִים וַעֲזִירוֹת גְּדוּלוֹת מְקַדִּימִין לַיּוֹם הַכְּנִיסָה, וּמוֹקְפִין חוּמָה קוֹרִין בּוּ בַּיּוֹם.
רַבִּי אוֹמַר, אוֹמַר אָנִי:
לֹא יִדְּחוּ עֲזִירוֹת מִמְּקוֹמָן, אֵלָא אֵלּוּ וְאֵלּוּ קוֹרִין בּוּ בַּיּוֹם.
מַאי טַעֲמָא דְּתַנָּא קַמָּא?
דְּכַתִּיב:
"בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה".
מָה כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה עֲזִירוֹת קוֹדְמוֹת לְמוֹקְפִין, אָף כָּאֵן עֲזִירוֹת קוֹדְמוֹת לְמוֹקְפִין.
וְאִימָא:
"בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה", מָה כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה וְשָׁנָה וְשָׁנָה אִין נִדְּחִין עֲזִירוֹת מִמְּקוֹמָן — אָף כָּאֵן לֹא מִמְּקוֹמָן!
שְׂאִנִּי הָכָא דְּלֹא אִפְשָׁר.
וְרַבִּי, מַאי טַעֲמִיָּה?
"בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה", מָה כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה אִין נִדְּחִין עֲזִירוֹת מִמְּקוֹמָן — אָף כָּאֵן לֹא מִמְּקוֹמָן.
וְאִימָא:
"בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה", מָה כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה עֲזִירוֹת קוֹדְמוֹת לְמוֹקְפִין!
שְׂאִנִּי הָכָא דְּלֹא אִפְשָׁר.^(א)
מַאי רַבִּי יוֹסִי?
דְּתַנָּא:
חַל לְהָיוֹת בְּעָרַב שַׁבַּת — מוֹקְפִין וּכְפָרִים מְקַדִּימִין לַיּוֹם הַכְּנִיסָה, וַעֲזִירוֹת גְּדוּלוֹת קוֹרִין בּוּ בַּיּוֹם.
רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר:
אִין מוֹקְפִין קוֹדְמִין לְעֲזִירוֹת, אֵלָא אֵלּוּ וְאֵלּוּ קוֹרִין בּוּ בַּיּוֹם.
מַאי טַעֲמָא דְּתַנָּא קַמָּא?
דְּכַתִּיב:
"בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה", מָה כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה אִין נִדְּחִין עֲזִירוֹת בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר, וּזְמַנּוּ שֶׁל זֶה לֹא זְמַנּוּ שֶׁל זֶה — אָף כָּאֵן עֲזִירוֹת בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר, וּזְמַנּוּ שֶׁל זֶה לֹא זְמַנּוּ שֶׁל זֶה.
וְאִימָא:
"בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה", מָה כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה אִין מוֹקְפִין קוֹדְמִין לְעֲזִירוֹת, אָף כָּאֵן אִין מוֹקְפִין קוֹדְמִין לְעֲזִירוֹת!
שְׂאִנִּי הָכָא דְּלֹא אִפְשָׁר.
מַאי טַעֲמִיָּה דְּרַבִּי יוֹסִי?
"בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה", מָה כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה אִין מוֹקְפִין לְעֲזִירוֹת.
וְאִימָא:
"בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה", מָה כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה זְמַנּוּ שֶׁל זֶה לֹא זְמַנּוּ שֶׁל זֶה — אָף כָּאֵן זְמַנּוּ שֶׁל זֶה לֹא זְמַנּוּ שֶׁל זֶה!
שְׂאִנִּי הָכָא דְּלֹא אִפְשָׁר.^(א)
וְסָבַר רַבִּי עֲזִירוֹת לֹא דְּחִינּוּ לַיּוֹם הַכְּנִיסָה?
וְהִתְנָיָא:
חַל לְהָיוֹת בְּשַׂבַּת — כְּפָרִים מְקַדִּימִין לַיּוֹם הַכְּנִיסָה, וַעֲזִירוֹת גְּדוּלוֹת קוֹרִין בְּעָרַב שַׁבַּת, וּמוֹקְפוֹת חוּמָה לְמַחָר.
רַבִּי אוֹמַר, אוֹמַר אָנִי:
הוּאִיל וְנִדְּחוּ עֲזִירוֹת מִמְּקוֹמָן — יִדְּחוּ לַיּוֹם הַכְּנִיסָה.
הָכִי הִשְׁתָּא?
הֵתָם זְמַנָּם שַׁבַּת הִיא, וְהוּאִיל דְּנִדְּחוּ — יִדְּחוּ.
וְהָכָא, זְמַנָּם עָרַב שַׁבַּת!
כְּמָאֵן אֲזֵלָא הָא דְּאָמַר רַבִּי חֲלָבּוּ אָמַר רַב הוּנָא:
פוּרִים שְׁחַל לְהָיוֹת בְּשַׂבַּת — הַכֹּל נִדְּחִין לַיּוֹם הַכְּנִיסָה.
הַכֹּל נִדְּחִין סִלְקָא דַּעְתָּךְ?!
וְהָא אִיכָא מוֹקְפִין דַּעֲבָדִי לְמַחַר!
אֵלָא:
כָּל הַנִּדְּחָה יִדְּחָה לַיּוֹם הַכְּנִיסָה.
כְּמָאֵן — כְּרַבִּי.^(א)
דְּכוּלִּי עֲלֵמָא מִיָּהָא מְגִילָה בְּשַׂבַּת לֹא קָרִינוּ.
מַאי טַעֲמָא?
אָמַר רַבָּה:
הַכֹּל חֲזִיבִין בְּקָרִיאת מְגִילָה (וּבִתְקִיעַת שׁוֹפָר), וְאִין הַכֹּל בְּקִיאִין בְּמַקְרָא מְגִילָה.
גִּזְרָה שְׁמָא יִטְלָנָה בְּיָדוּ וַיִּלָּךְ אֲצֵל בְּקִי לְלִמּוּד, וַיַּעֲבִירָנָה אַרְבַּע אַמוֹת בַּרְשׁוֹת הָרָבִים.
וְהִינּוּ טַעֲמָא דְּשׁוֹפָר.
וְהִינּוּ טַעֲמָא דְּלוּלָב.
רַב יוֹסֵף אָמַר:
מַפְנִי שְׁעִינִיהֶן שֶׁל עַנְיִים נִשְׁוֹאוֹת בְּמַקְרָא מְגִילָה.
תַּנָּיָא נְמִי הָכִי:
אָף עַל פִּי שְׂאֲמָרוּ כְּפָרִים מְקַדִּימִין לַיּוֹם הַכְּנִיסָה — גּוֹבִיִן בּוּ בַּיּוֹם, וּמַחֲלָקִין בּוּ בַּיּוֹם.
"אָף עַל פִּי שְׂאֲמָרוּ?
אַדְרָבָּה, מַשּׁוֹם דְּאָמְרוּ הוּא!
אֵלָא:
הוּאִיל וְאָמְרוּ שְׁכְּפָרִים מְקַדִּימִין לַיּוֹם הַכְּנִיסָה — גּוֹבִיִן בּוּ בַּיּוֹם, וּמַחֲלָקִין בּוּ בַּיּוֹם, מַפְנִי שְׁעִינִיהֶם שֶׁל עַנְיִים נִשְׁוֹאוֹת בְּמַקְרָא מְגִילָה.
אָבָל

שְׁמַחָה,

 עיין משפט נר מצוה

א מוּי' פּא' מַה'ל' מַגִּילָה וּחֲנוּכָּה ה'ל' יד:

ב מוּי' פּא' מַה'ל' מַגִּילָה וּחֲנוּכָּה ה'ל' יד:

ג מוּי' פּא' מַה'ל' מַגִּילָה וּחֲנוּכָּה ה'ל' יג, טוּש"ע אוּי"ח ס"י תרפ"ח סע"ו ו:

ד מוּי' פּב' מַה'ל' מַגִּילָה וּחֲנוּכָּה ה'ל' יד, טוּש"ע אוּי"ח ס"י תרפ"ח סע"ו ו:

ה מוּי' פּב' מַה'ל' מַגִּילָה וּחֲנוּכָּה ה'ל' יד, טוּש"ע אוּי"ח ס"י תרפ"ח סע"ו ו:

 מסורת הש"ס

א תוספתא מגילה

ב תענית כז; לקמן יט.

ג משנה מגילה

ד תוספתא מגילה; לעיל ב.

ה אוצר מדרשים גן עדן; גיהנם מוסכת גן עדן ד; אוצר מדרשים ברייתא דשמואל הקטן; אוצר מדרשים ברייתא דמזלות

ו לעיל ב.

ז סוכה מב; ראש השנה כט;; ביצה יז:

 גליון הש"ס

תוס' ד"ה ויעבירנה כו' עד שיבדיל. ע"י שבת דף קנ ע"ב:

תוס' ד"ה ויעבירנה כו' עד שיבדיל. ע"י שבת דף קנ ע"ב:

 תורה אור השלם

קִימוּ וקִבֵּל [וקְבִיל] הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל־זֻרְעָם וְעַל כָּל־הַנִּפְקָוִים עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבֹר לְהָיוֹת עֲשִׂים אֶת שְׁנֵי הַנִּמִּים הָאֵלֶּה כְּכַתְּבָם [וכּוּפְנֵם] בְּכָל־שָׁנָה וְשָׁנָה [אֶסְתַּר ט, כז]

אִימָא מַפְנִי שְׁמַסְפָּקִין עָכָר הוּא לָהֶם בְּשַׂבִּיל שְׁוֹן מַסְפָּקִין הֶלְכָךְ הִיכָא דְאִין נַכְנָסִין לֹא קָלָא הוּא לְגַבִּיהוּ וְאִין כָּאֵן עָכָר:
סָדְרָא דִּינִרְחָא דְקַתְּנִי בִי"א בִי"ב בִּי"ג בִּי"ד בִּט"ו כְּסָדָר מִנָּן הַחֲזָשׁ וּכְשַׂפָּא לְפִדְשָׁה נִקַּט סָדָר וְיָי הַשְׂבַּת נִשְׁמַעִינֵן וְיָי הַחֲזָשׁ לֹאֲחֲרִיָּה חַל לְהָיוֹת עָרַב שַׁבַּת כְּפָרִים מְקַדִּימִין לַיּוֹם הַכְּנִיסָה דְּרַי י"ג חַל לְהָיוֹת בְּשַׂבַּת דְּרַי י"ב חַל לְהָיוֹת אַחַר הַשְׂבַּת כְּפָרִים מְקַדִּימִין לַיּוֹם הַכְּנִיסָה דְּרַי י"א וּמַשְׁנֵי רֵאזִי דְּמַתְּהַפְכִי לָהּ נִקַּט סְדוּרָא דְּיומִי כְּלוּמַר ע"י שְׂאֵם הָיָה אוֹחוֹ וְיָי הַשְׂבַּת לְפִי סָדָר וְיָי הַחֲזָשׁ יָהּ נִפְכָּין לוֹ וְנוֹשְׁעָה בְּנִרְסַתּוֹ הַשּׁוֹנָה אֶת הַמַּשְׁנָה לְפִי שְׁהִיָּה צִרְיָן לְהַזְכִּירָן לֹאֲחוּרָיו אַחַר הַשְׂבַּת דְּהִינוּ י"א בְּשַׂבַּת י"ב עָרַב שַׁבַּת י"ג מִסְנוֹךְ כֶּךָ הוּא בָּא לְלַנֵּן וּלְטַעוֹת לִכְהִי נִקַּט סְדוּרָא דְּיוּימָא וְסָדָר הַחֲזָשׁ בְּהָא לוֹ לֹאֲחוּרִים אִינוּ מַזְכִּירוּ בְּפִיו דְּהָרִי מֵאֲלוֹי הוּא נִשְׁמַע וְאִין כָּאֵן עוֹד טַעוּת:
מַנִּי מַתְנִי' דְּקַתְּנִי חַל לְהָיוֹת ע"ש עֲזִירוֹת וּמַקְפּוֹת חוּמָה קוֹרִין בּוּ בַּיּוֹם אִי רַבִּי אִי רַבִּי יוֹסִי:
בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה לְהָיוֹת עֲשִׂים אֶת שְׁנֵי הַנִּמִּים הָאֵלֶּה כְּכַתְּבָם וּכְזַמְנָם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה כֹּל הַשָּׁנִים יָהּ שְׁוִית:
דָּלָא אִפְשָׁר דָּאִם בֹּן לֹא יִקְדָּמוּ עֲזִרוֹת לְמַקְפִין שְׂאִינֵן יִכּוּלוּן לְקַרוֹת בְּשַׂבַּת:
מָה כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה עֲזִירוֹת בִּי"ל לָכֵךְ אִין גְּדוּחוֹת מִמְּקוֹמָן וְהֵלֵא כְּתַנָּא קַמָּא דְּרַבִּי:
זְמַנּוּ שֶׁל זֶה לֹא הוּא זְמַנּוּ שֶׁל זֶה הֶלְכָךְ לֹא עָבַד כְּתַנָּא דְּמַתְנִי' כּוּ'.
דָּלָא אִפְשָׁר דְּאִי לֹא מַקְדָּמַת לָהּ לְמַקְפִין צִרְיָן אֶתָּה לַעֲקָר עֲזִרוֹת מַפְנִי מַקְפִין אִוּ יִקְרָאוּ בַּיּוֹם אֶחָד:
הָכָא עָרַב שַׁבַּת זְמַנָּם וְאִין לָךְ צִרָךְ לְדַחוּתָן:
הַכֹּל חֲזִיבִין וּמַסְנוֹךְ שְׁהוּא מַחֲזִיב בְּדָבָר הוּא בְּהוֹל לְצִאת וְזִי חוּבָה:
וַיַּעֲבִירָנָה אַרְבַּע אַמוֹת וְאִפְּלִינּוּ לָן בְּשַׂקָּה וּמְגֻלָּה בְּיָדוּ יֵשׁ לְגֹזֵר עַל הַדָּבָר:
נִשְׁוֹאוֹת לְמַקְרָא מְגֻלָּה לְקַבֵּל מַתְנוֹת הָאֲבִינִינִים וְאִי אִפְשָׁר בְּשַׂבַּת:
גּוֹבִין בּוּ בַּיּוֹם שְׁמַקְדִּימִין בּוּ לְקַרוֹת גּוֹבִין הַגְּבֹאִים מַתְנוֹת הָאֲבִינִינִים וּמַחֲלָקִין לַעֲנִיִּים:
אַלְדָּבָה מַשּׁוֹם דְּאָמְרוּ לְהַקְדִּים אֶת הַקְרִיָּאָה הוּא דְאָמְרוּ לְהַקְדִּים אֶת הַמַּתְנוֹת כְּדַמְכָּרַשׁ תַּנָּא טַעֲמָא וְאֵלּוּ מַפְנִי שְׁעִינִיהֶן שֶׁל עַנְיִים כּוּ':

ה:

עין משפט נר מצווה

א מו"י פב' מהל' מגילה וחנוכה הל' יג, סמג עשין דרבנו,, טוש"ע או"ח סי' תרצו סעי' ג:

ב מו"י פב' מהל' מגילה וחנוכה הל' יג, סמג עשין דרבנו,, טוש"ע או"ח סי' תרצו סעי' ג ב:

ג טוש"ע או"ח סי' תרצו סעי' א:

ד טוש"ע או"ח סי' תרצו סעי' א:

ה טוש"ע או"ח סי' תרצו סעי' א:

ו מו"י פג' מהל' תעניות הל' ח, טוש"ע או"ח סי' תקעה סעי' ז:

ז מו"י פג' מהל' תעניות הל' ח, טוש"ע או"ח סי' תקעה סעי' ז:

ח מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' יא, סמג עשין דרבנו,, טוש"ע או"ח סי' תרפח סעי' ד:

ט מו"י מ"ב מהל' שמיטה ויובל הל' יג:

וּרְחַץ בַּקְרוֹנָה שֶׁל צְפוּרִי. לֹא־זָקָא וְאִם תֹּאמַר מֵאִי אֲרִיא לְרַחֵן אֲפִי לֹא־כָל נָמִי מִתֵּר בַּדְּתִיָּא בִּר"ה (דף יח:): אִין גְּרָה וְאִין שְׁלוֹם רְצוּ מִתַּעֲשִׂין לֹא רְצוּ אִין מִתַּעֲשִׂין וְי"ל דְּכִינּוּ דְקָבְלוּהוּ בְּכַר אֲבוֹתֵינוּ עַל עַצְמָם מִסְתַּמָּא גַם הֵם קָבְלוּהוּ: וּבִקָּשׁ לַעֲקֹר תַּשְׁעָה בָּאֵב וְלֹא הוּדוּ לוֹ. קָשָׁה הִכִּי סָלָקָא דַּעְתָּךְ דִּהְיִי תֵּנָא [דְּרַבִּי] הֵיא רֹנְצָה לַעֲקֹר ט' בָּאֵב לְגַמְרִי וְהָא אֲמַרִּין (תַּעֲנִית דף ל:): כָּל הָאוֹכֵל וְשׁוֹתָה בַּתַּשְׁעָה בָּאֵב אֵינּוּ רוּחָה בְּנַחֲמָה: שֶׁל וְרוּשְׁלִים וְעוֹד דִּהָא אִין בֵּית דִּין יוֹכֵל לְכַטֵּל דְּבָרֵי בֵּית דִּין חֲבָרוּ אֲח"כ גְּדוֹל הֵימָנו בַּחֲכָמָה וּבִמְעִין וַיֵּשׁ לוֹמַר דָּלָא רַצָּה לַעֲקֹרוּ אֶלָּא מִחוּמְרָא שָׁנָשׁ בּוּ יוֹתֵר מִשְׁאָר תַּעֲנִיּוֹת אִי נָמִי יֵשׁ לוֹמַר דְּרַצָּה לַעֲקֹרוּ מִתַּשְׁעֵי וּלְקַבְּעוּ בַּעֲשָׂרֵי בַּדְּאָמַר ר' יוחנן (שם כט:). אִילוּ הוּאִי הָתֵם קִבְּעֵתָּה בַּעֲשָׂרֵי: שְׁאִסּוּרִים בַּהֲסָפַד. הָשִׁיב רש"י וְכִי מִן נִתְּן כַּח לִמֵּי מַגְלַת אֲסֵתַר לְדַחוּת אֲבָלוֹת. אִי אִיתָא דְבַהֲסָפַד נֶאֱסַר מִשּׁוּם דְּכַתִּיב וְיִמִּי מִשְׁתָּה וְהָא חֲזוּנָן דְּכָלִי עֲלֵמָא נִהְגוּ בּוּ דִּתֵּר אֶלָּא וְדָאִי לֹא הָיִי אֶלָּא לַעֲשֵׂין שְׂאִין נוֹפְלִין עַל פְּנֵיהֶם דָּלָא הָיִי יוֹם גְּרָה אֶלָּא יוֹם שְׁמָחָה: וְהָא רַבִּי בַּטְבָּרְיָא הֵנָּה. נִרְחָה שְׂהִיָּה בִּימֵי אֲנִטוּנִינּוּם בַּשְּׂדֵי וַחַד בַּדְּאָמַר בְּמַם' ע"ז (דף י.) שְׂרָצָה לְשַׁחֲרַר בְּנֵי טְבָרְיָא מִמֶּם לְפִי שְׂדֵיֹו תַלְמוּדֵי חֲכָמִים דִּקְאָמַר לַעֲבַד טְבָרְיָא קִלְגִּיא: דְּכָרִים הִמְתָּרִים וְאֲחֵרִים נִהְגוּ בְּהֵן אֲסוּר. קָשָׁה דִּהָא רַבִּי הַמִּיר בֵּית שְׁאָן ע"י ר' מאיר שְׁאֵכַל שֶׁם עָלָה שֶׁל יִרְק בַּחֲלִין (דף ו:): וְי"ל דִּהָתֵם לֹא נִהְגוּ אֲסוּר אֶלָּא בַּטְעוֹת וְהָכָא מִרִּי בַּדְבָר שְׁנִהְגוּ בּוּ אֲסוּרָא בַּמִּתְכַּנּוּ: מִמַּעֲטִין בַּמַּשָּׂא וּמִתָּן. פִּי שֶׁל שְׁמָחָה דִּמְרִיא דְּבַעֲנָן וְנִטְעִיָּה דְּכַסְמוֹךְ אֶבֶל שְׂאָר בְּגִינִים שְׂרִי וְאִין לָךְ מַשָּׂא וּמִתָּן גְּדוֹל מַעֵה: מִמַּעֲטִין. רֹנְצָה לוֹמַר שֶׁלֹּא יְהִי שְׁשִׁים כָּלֵל וְחִמְרִי מִתַּשְׁעָה בָּאֵב שְׁמֵאֲרָסִין בּוּ אֶבֶל אִין לְפָרָשׁ מִמַּעֲטִין אֶבֶל שְׁשִׁים קָצַת דָּאֵם בֵּן הֵיא לוֹ לְפָרָשׁ הַשְּׁעוֹר מַה הוּא קוֹרָא מִמַּעַט:

בַּקְרוֹנָה אֶלָּא כְּלוּמַר בַּפְּרָהֲסִיא

^(***נ***)וּרְחַץ בַּקְרוֹנָה שֶׁל צְפוּרִי בַּשְּׂבָעָה עֶשֶׂר בְּתַמּוּז, וּבִקָּשׁ לַעֲקֹר תַּשְׁעָה בָּאֵב — וְלֹא הוּדוּ לוֹ. אָמַר לִפְנָיו רַבִּי אָבָא בַר זִבְדָּא: רַבִּי, לֹא כֹךְ הָיָה מַעֲשֶׂה. אֶלָּא תַשְׁעָה בָּאֵב שָׁחַל לְהִיּוֹת בַּשְּׁבַת הַזֶּה, וּדְחִינּוּהוּ לְאַחַר הַשְּׁבַת. וְאָמַר רַבִּי: הוּאִיל וּבִדְחָה — יִדְחָה, וְלֹא הוּדוּ חֲכָמִים. קָרִי עֲלֵיהֶּ: "טוֹבִים הַשְּׂנִים מִן הָאָחָד". "וְרַבִּי הִכִּי נָטַע נְטִיעָה בְּפוּרִים? וְהִתְנִי רַב יוֹסֵף: "שְׁמַחָה וּמִשְׁתָּה וְיוֹם טוֹב", "שְׁמַחָה" — מְלַמֵּד שְׁאִסּוּרִים בַּהֲסָפַד, "מִשְׁתָּה" — מְלַמֵּד שְׁאִסּוּר בְּתַעֲנִית, "וְיוֹם טוֹב" — מְלַמֵּד שְׁאִסּוּר בַּעֲשֻׁיִית מְלֹאכָה! אֶלָּא: רַבִּי, בַּר אֲרִבִּיסַר הָזֶה, וְכִי נָטַע — בַּחֲמִיסַר נָטַע. אֵינִי? וְהָא רַבִּי בַּטְבָּרְיָא הָזֶה, וּטְבָרְיָא מוּקַפֶּת חוּמָה מִימּוֹת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן הוּאִי! אֶלָּא, רַבִּי בַר חֲמִיסַר הָזֶה, וְכִי נָטַע — בְּאַרְבִּיסַר הָזֶה. וּמִי פְּשִׁיטָא לִיָּה דְּטְבָרְיָא מוּקַפֶּת חוּמָה מִימּוֹת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן? וְהָא חֲזַקְיָה קָרִי בַּטְבָּרְיָא בְּאַרְבִּיסַר וּבַחֲמִיסַר? מְסַפְקָא לִיָּה אִי מוּקַפֶּת חוּמָה מִימּוֹת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן הִיא אִי לֹא. לְחֲזַקְיָה מְסַפְקָא לִיָּה, לְרַבִּי פְּשִׁיטָא לִיָּה. ^(***כ***)וְכִי פְּשִׁיטָא לִיָּה, מִי שְׂרִי? וְהַכְּתִיב בַּמַּגִּילַת תַּעֲנִית: אֵת יוֹם אַרְבָּעָה עֶשֶׂר וְאֵת יוֹם חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר יוֹמֵי פּוּרְיָא אֵינּוּן, דְּלֹא לְמַסְפַּד בַּהוּן, וְאָמַר רַבָּא: לֹא נִצְרָכָא, אֶלָּא לְאָסוּר אֵת שֶׁל זֶה בְּזֶה וְאֵת שֶׁל זֶה בְּזֶה? הִנִּי מִיָּלִי בַּהֲסָפַד וּבְתַעֲנִית, אֲבָל מְלֹאכָה — יוֹם אָחָד וְתוֹ לֹא. אֵינִי? וְהָא רַב חֲזַיְיָה לְהֵהוּא גְּבָרָא דִּהְוָה קָא שְׂדִי בִּיתְנָא בְּפוּרְיָא, וְלִטְיִיָּה וְלֹא צִמַּח בִּיתְנִיָּה! הָתֵם, בַּר יוֹמָא הַזֶּה. 'רַבָּה בְּרִיָּה דִּרְבָּא אָמַר: אֲפִילוּ תִיַּמָּא בְּיוֹמִיָּה — הֲסָפַד וְתַעֲנִית קִבְּיִלוּ עֲלֵיהֶוּ, מְלֹאכָה לֹא קִבְּיִלוּ עֲלֵיהֶוּ. דִּמְעִיקָרָא כְּתִיב: "שְׁמַחָה וּמִשְׁתָּה וְיוֹם טוֹב", וּלְכַסּוּף כְּתִיב: "לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יָמֵי מִשְׁתָּה וּשְׁמַחָה", וְאִילוּ "יוֹם טוֹב" לֹא כְּתִיב. 'וְאֶלָּא רַב מֵאִי טַעְמָא לְטִיַּיָּה לְהֵהוּא גְּבָרָא? דְּכָרִים הַמּוֹתְרִין וְאַחֲרִים נִהְגוּ בְּהֵן אִיסוּר הָזֶה. וּבִאֲתַרְיָה דְּרַבִּי לֹא נִהוּג. ^(***כ***)וְאִיבְּעִית אֵימָא: לְעוֹלָם נִהוּג — וְרַבִּי נְטִיעָה שֶׁל שְׁמַחָה נָטַע. כְּדַתְנּוּ: עֲבָרוּ אֵלּוּ וְלֹא נַעֲנוּ — מִמַּעֲטִין בַּמַּשָּׂא וּמִתָּן, כַּבְּנִין וּבְנִטְעִיָּה, בְּאִירוּסִין וּבְנִישׁוּאִין. 'וְתַנָּא עֲלָה: בְּנִין — בְּנִין שֶׁל שְׁמַחָה, נְטִיעָה — נְטִיעָה שֶׁל שְׁמַחָה. אֵיזִהוּ בְּנִין שֶׁל שְׁמַחָה? זֶה הַבּוֹנֶה בֵּית חֲתָנוֹת לְבָנוּ. אֵיזִוּ הִיא נְטִיעָה שֶׁל שְׁמַחָה? זֶה הַנוֹטֵעַ אֲבוּרָנְקִי שֶׁל מְלָכִים. ^(***כ***)גּוּפָא: חֲזַקְיָה קָרִי בַּטְבָּרְיָא בְּאַרְבִּיסַר וּבַחֲמִיסַר, מְסַפְקָא לִיָּה אִי מוּקַפֶּת חוּמָה מִימּוֹת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן הִיא אִי לֹא. וּמִי מְסַפְקָא לִיָּה מְלָתָא דְּטְבָרְיָא? וְהַכְּתִיב: "וְעָרִי מִבְּצָר הַצָּדִים צָר וַחֲמַת רַקַּת וּכְנִרַת", וְזִינְיָמָא לָן רַקַּת זֹו טְבָרְיָא! הֵיִינוּ טַעְמָא דְּמְסַפְקָא לִיָּה, מִשּׁוּם דְּחַד גִּיסָא שׁוּרָא דִּינְמָא הָוֵת. "אִי הִכִּי, אֲמַאי מְסַפְקָא לִיָּה? וְדָאִי לֹא־וּ חוּמָה הִיא! דְּתַנְיָא: "אֲשֶׁר לוֹ חוּמָה" — וְלֹא שׁוּר אֵיגַר. "סְכִיב" — פָּרַט לְטְבָרְיָא שְׁיַמָּה חוּמָתָה. לַעֲנִין בְּתֵי עָרֵי חוּמָה לֹא מְסַפְקָא לִיָּה. כִּי קָא מְסַפְקָא לִיָּה לַעֲנִין מְקַרָא מְגִילָה, מֵאִי פְרָזִים וּמֵאִי מוּקַפִּין דְּכְתִיבִי גְּפִי מְקַרָא מְגִילָה? מִשּׁוּם דְּהִנִּי מֵיגְלוּ וְהִנִּי לֹא מֵיגְלוּ — וְהָא נָמִי מֵיגְלִיא, אוּ דְלִמָּא: מִשּׁוּם דְּהִנִּי מֵיגְנוּ וְהִנִּי לֹא מֵיגְנוּ — וְהָא נָמִי מֵיגְנִיא. מִשּׁוּם הִכִּי מְסַפְקָא לִיָּה. רַב אָסִי קָרִי מְגִילָה בַּהּוּצֵל בְּאַרְבִּיסַר וּבַחֲמִיסַר. מְסַפְקָא לִיָּה אִי מוּקַפֶּת חוּמָה מִימּוֹת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן הִיא, אִי לֹא. אִיכָּא דְאָמַר, אָמַר רַב אָסִי: הֵאִי הּוּצֵל דְּבֵית בְּנִימִין, מוּקַפֶּת חוּמָה מִימּוֹת יְהוֹשֻׁעַ הִיא. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כִּי הוּיָנָא טְלִיא אֲמִינָא מְלָתָא דִּשְׂאִילָנָא לְסַבִּיא

וְאִישְׁתַּכַּח

חוּמָה אֶלָּא לָשׁוֹן פְּרִזִּים וְשְׂאִינָן פְּרִזִּים כְּתִיב בַּהּ וּמְסַפְקָא לִיָּה הֵאִי לָשׁוֹן פְּרִזִּים אִי לָשׁוֹן גְּלוֹי הוּא אוּ לָשׁוֹן עִיר הַנוּחָה לְכַבֵּשׁ: כִּד הוּיָנָא טְלִיא מְגִילָיָה כְּשֶׁהִיָּתוּ עֵיר:

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

בָּאֵב: אָמַר לִפְנָיו [לפני] ר' אֶלְעָזַר: לֹא כֹךְ הֵיאֵ לֹא בִקָּשׁ לַעֲקֹר לְגַמְרִי אֶלָּא אוֹתָהּ שְׁנֵה בְלָבָד: טוֹבִים הַשְּׂנִים אִלּוּ

לֹא שְׁמַעְתִּי הֵיָתוּ טוֹעָה בַּדְבָר עֲכָשׁוּ טוֹב לִי שְׁלַמְדַּעְתִּי הֶאֱמַת: בַּר אֲרַבִּיסַר הֵנָּה לֹא הֵיָתָה מִן הַמַּקְפִּין: וּמְבָרְיָא מַקַּפֶּת חוּמָה מִימּוֹת יְהוֹשֻׁעַ לְקַמֵּן וּלְפִינוּן מְקַרָּא: וְכִי פְּשִׁיטָא לִיָּה שְׂהִיָּה מִבְּנֵי חֲמִיסַר מִי שְׂרִי בְּאַרְבִּיסַר בְּמִלְאכָה: לֹא נִצְרָכָא בְּמַגְלַת תַּעֲנִית שְׂהִרִי בְּכַר כְּתוּבִין בְּמַגְלַת אֲסֵתַר שְׁאִסּוּר בַּהֲסָפַד וְתַעֲנִית אֶלָּא לְאָסַר כּוּי: שְׂדֵי כַּפְתָּא זֹרַעַ פֶּשְׁתָּן: בַּר יוֹמָה הֵנָּה שְׁקָרָאוּ בּוּ בְנֵי עִירוֹ: אֲפִלּוּ תִיַּמָּא בַּר יוֹמָה הֵנָּה גְּרָסִי רַבִּי שְׁטַטַע נְטוּעִיָּה בְּיוֹם שְׁקָרָאוּ בּוּ נָטַע וְדִקָּא קָשִׁיא לָךְ יוֹם טוֹב שְׁאִסּוּר בַּעֲשִׁית

מְלֹאכָה הֵהוּא קָרָא דְּכַתִּיב שְׁמָחָה וּמַשְׁתָּה וְיוֹם טוֹב כְּתִיב מַעֲקַרָּא קָדָם קִבְּלָה אֶבֶל בַּשַּׁעַת קִבְּלָה לֹא קִבְּלוּ עֲלֵיהֶן אֶלָּא שְׁמָחָה וּמַשְׁתָּה לְאֲסַרְןָּ בַּהֲסָפַד וְתַעֲנִית אֶבֶל י"ט לֹא קִבְּלוּ עֲלֵיהֶן: וּבִאֲתַרְהַ דְּרַבִּי לֹא נִהוּג גְּרָסִין בַּמְקוּמוֹ שֶׁל רַבִּי לֹא נִהְגוּ אֲסוּר בַּדְבָר: נְטִיעָה שֶׁל שְׁמָחָה דְּכִינּוּ דְּפוּרִים יוֹם שְׁמָחָה הוּא מִתֵּר לְנָטַע נְטִיעָה שֶׁל שְׁמָחָה: כְּדַתְנּוּ עֲבָרוּ אִלּוּ י"ג תַּעֲנִיּוֹת שַׁב"ד מִתַּעֲשִׂין עַל הַנְּשָׁמִים: וְלֹא נַעֲנוּ מִן הַשְּׁמִים: מִמַּעֲטִין בְּנְטִיעָה וּבַבְּנִין: וְתַנָּא נְטִיעָה נְטִיעָה שֶׁל שְׁמָחָה בְּנִין הָאָמוּר כֹּאן שְׁאִסּוּרִין בַּבְּנִין שֶׁל שְׁמָחָה שְׁנוּהֲנִין עֲצִמָן כְּפוּזִין וְכֹאֲבָלִים: וְנְטִיעָה הֶאֱמוּרָה כֹּאן נְטִיעָה שֶׁל שְׁמָחָה כְּנִין אֲבוּרָנְקִי אִילָן שְׁעִלוּ נָחָה כְּנִין אִילָן שְׁכּוּפִין אוֹתוֹ עַל גְּפִי כְּלוּנְסוֹת וּיְתוּדוֹת וְהַמְלָכִים אוֹכְלִין תַּחְתּוֹי בִּימּוֹת הַסָּמָה וּמִתַּעֲדִין בַּהּ בְּיַמֵּי שְׁמָחוֹת וּבְנִין בֵּית חֲתָנוֹת לְבָנוּ בַּשְּׁמַשִּׂיא אֲשֶׁה לְבָנוּ דִּרְאֲשׁוֹן הֵיא בּוֹנֶה לוֹ בֵּית וְעוֹשֶׂה לוֹ חֶפֶה בְּתוֹכּוֹ אֶלְמָא אִיכָּא נְטִיעָה שֶׁל שְׁמָחָה: וְשְׂרִי מְבַצֵּר הַצָּדִים וְגו' בְּסָפַר יְהוֹשֻׁעַ (יט) בְּנַחֲלַת נַפְתָּלִי וְחִימָא לָן לְקַמֵּן דְּרַקַּת זֹו טְבָרְיָא וְקָרִי לֶה עָרִי מְבַצֵּר אֶלְמָא מְקַפֶּת חוּמָה הֵנָּא: דְּחַד גִּיסָא שׁוּרָא דִּינְמָא הֵוִיא אִין לֶה חוּמָה מַצַּד אָחַד אֶלָּא הֵים חוּמָתָה וּמְסַפְקָא לִיָּה אִי חָשִׁיב הַקָּף אִי לֹא: חוּמָה וְלֹא שׁוּר אָגַר בְּבִתִּי עָרִי חוּמָה כְּתִיב עִיר חוּמָה וְלֹא עִיר שְׂאִין לֶה חוּמָה בְּכַנִּי עַצְמָה אֶלָּא מְקַפֶּת בְּתִים סְמוּכוֹת זֹו לְזֹו וַחֲמוּמוֹת חִינּוּנוֹת שֶׁל בְּתִים נַעֲשׂוֹת חוּמָה לְעִיר וְהֵינוּ שׁוּר אָגַר שְׁנַגְחִיתָּהּ חוּמוֹתֶיהָ גַּם מִתַּרְגְּמִינוּן אָגַר: סְבִיב לְגַבִּי בְּתֵי הַחֲרָרִים כְּתִיב אֲשֶׁר אִין לֶהם חֲמָה סְבִיב מְכַלֵּל דְּבִתִּי עָרִי חוּמָה מְסַבֶּבֶת סְבִיב קֵאמִי: פָּרַט לְטְבָרְיָא שְׁיַמָּה חוּמָתָה שְׂהִים שְׁלָה הִיא חוּמָתָה מַצַּד הָאָחַד: כִּי מְסַפְקָא

לֶה לַעֲנִין מְקַרָּא מַגְלָה דָּלָא מִפְּרָשׁ בַּהּ וְאִישְׁתַּכַּח חוּמָה אֶלָּא לָשׁוֹן פְּרִזִּים וְשְׂאִינָן פְּרִזִּים כְּתִיב בַּהּ וּמְסַפְקָא לִיָּה הֵאִי לָשׁוֹן פְּרִזִּים אִי לָשׁוֹן גְּלוֹי הוּא אוּ לָשׁוֹן עִיר הַנוּחָה לְכַבֵּשׁ: כִּד הוּיָנָא טְלִיא מְגִילָיָה כְּשֶׁהִיָּתוּ עֵיר:

 מסורת הש"ס

א שבת סב:

ב תענית יח:

ג משנה תענית

ד בבא בתרא צד.

 גליון הש"ס

תוס' ד"ה ממעטין ר"ל וכו' וחמירי מט"ב. עיין פסחים דף נה ע"א וצ"ע:

 תורה אור השלם
--

טובים השנים מןהאחד אשר ישללם שקר טוב בעמלים [קהלת ד, ט]

על-כן היהודים (הפרושים) [הפרושים] הליכים בערי הפרזות עשים את וגו' [אסתר ט, יט]

כמים אשר-נחו בהם היהודים מאביהם וחדש אשר נהפך להם וגו' [אסתר ט, כב]

ובכל-מדינה ומדינה ובכל-עיר ועיר מקום אשר דבר-הפלדז ונתו מניע וגו' [אסתר ח, יז]

וערי מבצר הצדים צר וחסות

רבות וכנרת [יהושע יט, לה]

וצקלג ובית-המרחבות [חצור סוקה] [יהושע יט, ה]

ואם לא-ונאל עד-מלאת לו שנה תמימה וקם הבית אשר-בעיר וגו' [ויקרא כה, ל]

ובמי החצרים אשר אירללם חקה סביב על-שדה הארץ יחשב וגו' [ויקרא כה, לא]

מסורת הש"ס
א מועד קטן כה: ב במדבר רבה ג כתובות קיא: ד מגילת תענית סיוון ב ה פסחים מב: ו בראשית רבה

גליון הש"ס
רש"י ד"ה זממו כ"ו, שנותנים בחוטמה של אנקה. שבת דף נא ע"ב:
תורה אור השלם

ואת כלי־מלכי העפון הקרבים והרחקים איש אל־אחיו ואת כלי־המטקלות וגו' [ירמיהו כה, כו]

ביום ההוא נשאני ידי להם להוציאם מארץ מצרים אל־ארץ וגו' [יחזקאל ב, ו]

זבולן לא הוריש את־יושבי קטרון ואת־יושבי נחלל ונשב הפגנני וגו' [שופטים א, לו]

דבר אל־בני ישראל ואמרת אליהם וישו להם ציצת על־כנפיו וגו' [במדבר טו, לח]

עמים הר־יקראו שם יזבחו זבחי־צדק כי שפע ימים ינקו וגו' [דברים לג, טו]

זבולן עם חרף נפשו ומפקלי על מרומי שדה [שופטים ה, יח]

כי עזה עזובה תהיה ואשקלון לשממה אשדוד בנהרים יורשוה וגו' [במניה ב, ד]

והסרתי דמיו מפיו ושקציו מבין שניו ונשאר פס־הוא לאלהינו וגו' [זכריה ט, ז]

ונצא גבול־בני־דן מהם ונעלו בני־דן וילחמו עם־לשם וילכדו אותה וגו' [יהושע יט, מז]

ב־ראדס יען א־שר־אמרה צר על־ירושלם האח נשברה דלתות העמים וגו' [יחזקאל כו, ב]

ויאמר יהוה לה שני (גיים) [גוים] בבטנך ושני לאמים וגו' [בראשית כה, גכ]

יסו רשע בלי־למד צדק בארצו נכחות יעול וכל־יראה גאות וגו' [ישעיהו כו, י]

אל־תתן יהוה מאוני רשע וזממו אל־תפק ירימו סלה [תהילים קמ, ט]

ואשתכח כותי גרסי': רחמנא דנהרא שפת הנהר גביה מן הנהר אף צפורי יושבת בראש

ההר: כי שכב איניש הבא פשמת ארס גדול בבבל: ספמי ליה התם בטבריא: ששן בבב בחלוף א"ת ב"ט: ושס לו בפקת ינא לו שס בטבריא: ובי מסקי ארון של מת מבבל לקברו בטבריא: אמרו הכי הספקנין קורין בשנקום בלשון הזה שגאוו לקראת המת: אוהבי אריזים אוהבי ישראל: יושבי רקת צאו וקבלו הרוגי עמק מתי בבב העמקה: ר' זירא עלה מבבל לארץ ישראל ומת שס בטבריא: [ארץ צבי ארן] ישראל: גילה שטשועיה של שגגר: בטבורה באמצעיתה: לא הוריש את יושבי קטרון שבהא לקלקו ועבר על מה שאמר הקב"ה לא תחיה כל גשמה (דברים כ"ט:י"ו)

והניחן לגור שס ביניהם ולהעלות להם מס: על מדותיו על חולו שגממד לו מן השמים מזה שאינו חפז בה: פלו צריכין לה. כל אחיד והו צריכין לה: על ידי חלון חלון עולה מן הס לחרים וניבעין גדמו תכלת ונקפר גדמים יקרים: עמים הר יקראו מכל השבטים ותקבעו להריו לקנות שפוני טמוני חול: שפוני זה חלון שהוא דבר חשוב ספון חשוב בלשון ברותא: טרית גג שקורין טונינ"א: זכוכית לבנה הינצא מן החל בקאמר ביניאות השבת (שבת טו:ו) וחול של זבולון חשוב משאר חולות וראוי לזכוכית לבנה: מי מושיעני על זאת לתת לי דמים: כל המוצא חלון ונוטלו בלא דמים אינו מצליח: שס יזבחו זבחי צדק בלא שר אסור גזל בעולה כך לא יגלו ממך כלום טאס וטל שנה פרוטה בלא דמים מתקלקל העביעה והחול ולא יועיל כלום: זבת חלב ודבש העזים אוכלין תאנים והדבש נוטף מהן והחלב זב מן העזים ונגשים דמין נחל: ששה עשר מיל ד' פרסאות: לגידי חזי לי זבת חלב ודבש דכל ארץ ישראל בבב מקום שהוא שס ואס באת לגרפו יחד הני דמבי בבי עד אקרא דתולבקני שס מקום: אקרא מקום מעבר הנהר וכלע"ו פורט"ו: עדיפי ליה חדיבי ליה: ימד תקועה לרעה: אחידת מגזל שיר בבגשת מגזל שיר: והסירותי דמיו מפיו וגו' גבי צור כתיב שהוא ראש לאלוס: גליא דמיא ראשי ע"ו הס לאלוס: בפומי היא ירושלים: והיה אלס לאלושי יהודה וקטרון תהיה בית תלמוד בירושלים: לשס עיר שבבשו בני דן:

זו פמיים שמשס יקרו יוצא בקאמר מר יקרו יוצא ממערת פמיים (בכורות דף נה:). מטורפולין לשון וון אמא של מלכות מטור"א אס פולין לשון סררה בקאמר מר עד שפאו דיופלי מהעיר שני שרים (תענית דף יח:). דמרבי שפנגלין שס בני מלכים: אמללא הסרבה רישא דקרא יען אמרה צר על ירושלם אמללא הסרבה עכשו אתמלא מסרבתה: רשע זה עשו: בלרן גבוהות יעגל את וירושלים יחריב: אמר יצחק להקב"ה ייחן רשע זה עשו אמר לו הקדוש ברוך הוא רשע הוא: אמר יצחק כל למד צדק כלומר אין אלס וכול ללמד עליו צחק: אמר לו הקב"ה: בלרן גבוהות יעגל את וירושלים יחריב: אמר יצחק להקב"ה ייחן רשע זה עשו אמר לו הקדוש ברוך הוא רשע הוא: בלרן גבוהות יעגל כלומר עתיד להסריב את ארן ישראל: אמר יצחק אס בן כל ירלא גאות ה': זממו אל תפק אל תוציאנו מנחיריו זמס דמין טבעת ברזל שנותנין בחטמה של אנהה ונמשכת בו ומתוך חזקה אינה משתמרת כי אס בו:

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

דכל הנוטל (פרוטה) ממך בלא דמים אין מושיל. דכתיב שס יזבחו זבחי צדק ונל לא מהני בזבח: טראטריית וקרקסיות. י"מ פתי עבודת כוכבים ומכנה אותן טרטאכ' לשון סרפה וקרקסיות רוצה לומר בית הכסא בלשון ערב וקשה לומר שאותן מקומות מונפות יכול ללמד שס תורה אלא נצאי לשממה יהא במהרה דמינו ורוצה לומר פתום שמתאספים שס לנעד של עובדי עבודת כוכבים:

ואישתכח כוותי. חמת זו טבריא, ולמה נקרא שמה חמת? על שום חמי טבריא. רשת זו ציפורי, ולמה נקרא שמה רשת? משום דמידללייא ברכתא דנהרא. פיגרת זו גינוסר, ולמה נקרא שמה פיגרת? דמתיקי פירא פקלא דכינרי. אמר רבא: מי איכא למאן דאמר רשת לאו טבריא היא? והא כי שכיב איניש הכא, התם ספדי ליה הכי: "גדול הוא בששה, ושם לו ברכת". וכי מסקי ארונא להתם, ספדי ליה הכי: אוהבי שרידים יושבי רשת, צאו וקבלו הרוגי עומק.[[]^{כ]} כי נח נפשיה דרבי זירא, פתח עליה ההוא ספדנא: ארץ שנער הרה וילדה, ארץ צבי גידלה שעשועיה. אוי נא לה, אמרה רשת, כי אבדה כלי חמדתה. אלא אמר (רבא): חמת זו חמי גר, רשת זו טבריא, פיגרת זו גינוסר. ולמה נקרא שמה רשת? שאפילו ריקנין שבה מלאין מצות כרמון. רבי ירמיה אמר: רשת שמה, ולמה נקרא שמה טבריא? שיושבת בטבורה של ארץ ישראל. (רבא) אמר: רשת שמה, ולמה נקרא שמה ציפורי? ראיתה. אמר זעירא: קטרון זו ציפורי. ולמה נקרא שמה ציפורי? שיושבת בראש ההר כצפור. וקטרון, ציפורי היא? והא קטרון בחלקו של זבולון הוא, דכתיב: "זבולון לא הוריש את יושבי קטרון ואת יושבי נחלול", וזבולון מתרעם על מדותיו הנה, שנאמר: "זבולון עם חרף נפשו למות", מה טעם? משום ד"נפתלי על מרומי שדה". אמר זבולון לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, לאחיי נתת להם שדות וכרמים, ולי נתת הרים וגבעות! לאחיי נתת להם ארצות, ולי נתת ימים ונהרות! אמר לו: כולן צריכין לה על ידי חלון, שנאמר: "[עמים הר יקראו] ושפוני טמוני חול".[[]^{כ]} תני רב יוסף: "שפוני" — זה חלון, "טמוני" — זו טרית, "חול" — זו זכוכית לבנה. אמר לפניו: רבוננו של עולם מי מדיעני? אמר לו: "שם יזבחו זבחי צדק", סימן זה יהא לה: כל הנוטל ממה בלא דמים — אינו מועיל בפרקמטיא שלו כלום. ואי סלקא דעתך קטרון זו ציפורי, אמאי מתרעם על מדותיו? והא הויא ציפורי מילתא דעדיפא טובא! וכי תימא דלית בה זבת חלב ודבש, והאמר ריש לקיש: לדידי חזי לי זבת חלב ודבש דציפורי, והויא ששה עשר מיל על ששה עשר מיל![[]^{כ]} וכי תימא דלא נפישא ידיה כדאחיה, והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: לדידי חזי לי זבת חלב ודבש דכל ארעא דישראל, והויא כמבי כופי עד אקרא דתולבקני, עשרין ותרתין פרסי אורכא, ופותיא שיתא פרסי! אפילו הכי, שדות וכרמים עדיפא ליה. דיקא נמי, דכתיב: "ונפתלי על מרומי שדה". שמע מינה.[[]^{כ]} אמר רבי אבהו: "עקרון תעקר" — זו קסרי בת אדום, שהיא יושבת בין החולות, והיא היתה יתד תקועה לישראל בימי יוונים. וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, היו קורין אותה "אחידת מגדל שיר". אמר רבי יוסי בר חנינא, מאי דכתיב: "והסירותי דמיו משפיו ושקוציו מבין שיניו ונשאר גם הוא לאלהינו". "והסירותי דמיו מפיו" — זה בית דמיא שלהן. "ושקוציו מבין שיניו" — זה בית גליא שלהן. "ונשאר גם הוא לאלהינו" — אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבאדום. "והנה כאלוף ביהודה ועקרון כיבוסי" — אלו תראטריות וקרקסיות שבאדום, שעתידין שרי יהודה ללמד בהן תורה בפרים. אמר רבי יצחק: לשם זו פמיים, "עקרון תעקר" — זו קסרי בת אדום, שהיא היתה מטורפולין של מלכים. איכא דאמרי: דמרבי בה מלכי, ואיכא דאמרי: דמוקמי מינה מלכי.[[]^{כ]} קסרי וירושלים, אם יאמר לה אדם: חרבו שתיחן — אל תאמן. ישובו שתיחן — אל תאמן. חרבה קסרי וישבה ירושלים, חרבה ירושלים וישבה קסרי — תאמן, שנאמר: "אמלאה החרבה". אם מליאה זו — חרבה זו, אם מליאה זו — חרבה זו. רב נחמן בר יצחק אמר מהכא: "ולאום מלאום יאמץ". ואמר רבי יצחק, מאי דכתיב: "ייחן רשע כל למד צדק". אמר יצחק לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, ייחן עשו. אמר לו: רשע הוא! אמר לו: "כל למד צדק". אמר לו: "בארץ נכוחות יעול". אמר לו: אם כן, "כל יראה גאות ה'".[[]^{כ]} ואמר רבי יצחק, מאי דכתיב: "אל תתן ה' מאוני רשע וזממו אל תפק ירומו סלה" — אמר יעקב לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, אל תתן לעשו הרשע תאות לבו. "זממו אל תפק" — זו

גרממזיא

ו.

י:

	עין משפט
	גזר מצוה

א מוי' פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' יב, סמג עשין דרבנו, טור או"ח סי' תרפח:

ב מוי' פב' מהל' מגילה וחנוכה הל' יג, סמג עשין דרבנו,, טוש"ע

או"ח סי' תרצז סעי' א:

ג מוי' פב' מהל' מגילה וחנוכה הל' יג, סמג עשין דרבנו,, טוש"ע

או"ח סי' תרצז סעי' א:

הא לעגנו סדר פֿרשיות זע וזה שוין. שאס קראו הארבע פֿרשיות באַדער הראשון שעדנו לא היו יודעין שצריכין לעבר ובתר הכי עברו השנה אין צריך לקריתס באַדער השני: ורבי אליעזר ברבי גרממאי של אָדום, שאַלמלי הו יוצאין, מחריבין כל העולם כולו. ואמר רבי חמא בר חנינא: תלת מאה קטירי תנא איכא בגרממאי של אָדום, ותלת מאה ושייתין וחמשה מרזבני איכא ברומי, ובכל יומא נפקי הני לאפי הני ומקטיל חד מינייהו, ומיטרדי לאוקמי מלכא. ואמר רבי יצחק, אם יאמר לה אדם: יגעתי ולא מצאתי — אל תאמן. לא יגעתי ומצאתי — אל תאמן. יגעתי ומצאתי — תאמן. הני מילי בדברי תורה, אכל במשא ומתן — סייעתא הוא מן שמיא. וידברי תורה לא אמרן אלא לחדודי, אכל לאוקמי גירסא — סייעתא מן שמיא היא.^{[מקור רבי יצחק: אם ראית רשע שהשעה משחקת לו — אל תתגרה בו, שגאמר: "אל תתחר במרעים". ולא עוד, אלא שדרכיו מצליחין, שגאמר: "יחילו דרכיו בכל עת". ולא עוד, אלא שזוכה בדין, שגאמר: "מרום משפטיה מנגדו". ולא עוד, אלא שרואה בשונאיו, שגאמר: "כל צורריי יפוח בהם".^{[מצינו? והאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה, שגאמר: "עוזבי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו בם", ותנא, רבי דוסתאי בר מתון אמר: מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה, ואם לחשך אדם לומר "אל תתחר במרעים ואל תקנא בעושי עוליה" — מי שלבו נוקפו אומר בן. אלא: "אל תתחר במרעים" — להיות במרעים, "ואל תקנא בעושי עוליה" — להיות בעושי עוליה. ואומר: "אל יקנא לבה בחטאים וגו'! לא קשא׳: הא במילי דידיה, הא במילי דשמאי.^{[מצינו? אימא: הא והא במילי דידיה. ולא קשא׳: הא בצדיק גמור, הא בצדיק שאינו גמור. דאמר רב הונא, מאי דכתיב: "למה תביט בוגדים תחריש בכלע רשע צדיק ממנו", צדיק ממנו — בולע, צדיק גמור — אינו בולע. ואי בעית אימא: שעה משחקת לו שאני. אמר עולא: איטליא של יו, זה ברה גדול של רומי. והוא תלת מאה פרסה על תלת מאה פרסה. ויש בה שלוש מאות ששים וחמשה שווקים, במגןן נמות החמה. וקטן שבכולם של מוכרי עופות, והוא ששה עשר מיל על ששה עשר מיל. ומלה סועד בכל יום באחד מהן. והדר בה, אף על פי שאינו נולד בה — נוטל פרס מבית המלה. והנולד בה, אף על פי שאינו דר בה — נוטל פרס מבית המלה. ושלשת אלפים ביי בני יש בו, וחמש מאות חלונות מעליו עשן חוצ לחומה. צדו אחד גם וצדו אחד הרים וגבעות, צדו אחד מחיצה של ברזל וצדו אחד חולסית ומצולה.^{[מצינו? קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה — קורין אותה באדר שני. אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים. גמ' הא לענו סדר פרשיות, זה וזה שוין.^{[מצינו? מתניתין? לא תנא קמא, ולא רבי אליעזר ברבי יוסי, ולא רבן שמעון בן גמליאל. דתנא: קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה — קורין אותה באדר השני, שכל מצות שנוהגות בשני נוהגות בראשון, חוצ ממקרא מגילה. רבי אליעזר ברבי יוסי אומר: אין קורין אותה באדר השני, שכל מצות שנוהגות בשני נוהגות בראשון.^{[מצינו? שמעון בן גמליאל אומר משום רבי יוסי: אף קורין אותה באדר השני, שכל מצות שנוהגות בשני אין נוהגות בראשון. ושון בהספד ובתענית שאסורין בזה ובה. רבן שמעון בן גמליאל היינו תנא קמא? אמר רב פפא: סדר פרשיות איכא בינייהו, דתנא קמא סבר לכתחילה בשני, ואי עבוד בראשון — עבוד. בר ממקרא מגילה, דאף על גב דקרו בראשון — קרו בשני. ורבי אליעזר ברבי יוסי סבר: אפילו מקרא מגילה לכתחילה בראשון. ורבן שמעון בן גמליאל סבר: אפילו סדר פרשיות, אי קרו בראשון קרו בשני. מצי? אי תנא קמא — קשא׳ מתנות, אי רבי אליעזר ברבי יוסי — קשא׳ נמי מקרא מגילה, אי רבן שמעון בן גמליאל — קשא׳ סדר פרשיות! לעולם תנא קמא, ותנא מקרא מגילה והוא הדין מתנות לאביונים, דהא בהא תליא.^{[מצינו? אימא: לעולם רבן שמעון בן גמליאל היא, ומתניתין חסורי מיחסרא והכי קתני: אין בין ארבעה עשר שבאדר הראשון לארבעה עשר שבאדר השני אלא מקרא מגילה ומתנות. הא לענו הספד ותענית — זה וזה שוין, ואילו סדר פרשיות לא מיירי. אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יוחנן: הלכתא ברבן שמעון בן גמליאל שאמר משום רבי יוסי. אמר רבי יוחנן, ושניהם מקרא אחד דרשו: "בכל שנה ושנה", רבי אליעזר ברבי יוסי סבר: "בכל שנה ושנה", מה כל שנה ושנה — אדר הסמוך לשבט, אף כאן — אדר הסמוך לשבט. ורבן שמעון בן גמליאל סבר: "בכל שנה ושנה", מה כל שנה ושנה — אדר הסמוך לניסן, אף כאן — אדר הסמוך לניסן. בשלמא רבי אליעזר ברבי יוסי מסתבר טעמא, דאין מעבירין על המצות. אלא רבן שמעון בן גמליאל מאי טעמא? אמר רבי טבי: טעמא דרבי שמעון בן גמליאל, מסמך גאולה לגאולה עדיף. רבי אלעזר אמר: טעמא דרבן שמעון בן גמליאל מהכא, דכתיב: "לקיים את אגרת הפורים הזאת השנית". ואיצטרך למיכתב}}}}}}}

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

הזממנא שס מלכות והיא מאלדוס: מרזבני דכסיס: יגעתי בתורה: לאוקמי גרסא שלא תסתבח ממנו: סנעתא דשמנא וגש יגע ואינו מוצא: וחיילו וצליחו ודומה לו על כן לא יחיל טובו (איוב

כ"ב:א): מרום משפטיך מנגדו מסלקין הס ממנו: יפוח בהם בנפיקה בעלמא הן נופלים: מי שלבו נוקפו הוצא מן העברות שבילו אומר בן: אל תתחר אינו לשון גרוי אלא שלא תאחז במעשיו כמו ואיך תסתרה את הסוסים (ירמיהו יב ה) כלומר שאינו רן כמותו: ואומר אל יקנא לבה בחטאים כי אם ביראת ה' כל היום על כרחך אין חנאה זו לשון גרוי מלחמה אלא לחיות מעשיו מהכתיב בסופא כי אם ביראת ה' כל היום: איטליא של יון כרך גדול שגזל בשביל עון מנשה שבשעה שהכניס צלם בהיכל ורד גבריאֵל ונען הקה בים וגזל עליו חלקה גדולה ונבנה לשם איטליא של יון מאי אליסה (חזקאל כ"ו:ז') מתרגמין מנגות איטליא: סנקיס חונתי: פֿרס מזון: חלונות שמעלים מהן עשן חוץ לחומה שהן גבוהים מן החומה ואין מעשנין את החומה וזהו חשיבות: חולסית מקום רבנים דקות: מקצי' אלא מקרא מגלה כלומר שאס עשאו בראשון לא יצא: גמ' סדר פֿרשיות פֿרשת שקלים וזכור ופרה והחגש דקנו במתנותיו דכני העיר דנוהגין באדר: זה וזה שוין שאס קראס בראשון אין צריך לחזר ולקרות בשני: שאסורין בזה ובה ביום ארבעה עשר וחמשה עשר שבשניהן: ואמר רב פפי גרסין: ורבן שמעון בן גמליאל כו' דהא כל מצות האמר: מתעיתין הכי קטני ולא אורי בסדר פֿרשיות כלל: אין מעבירין כו' משבא לגוי אקדים לעשות דהכי תניא במכילתא דאמרקם את המצות אם באת מצוה לגדל אל תתמנעה: גאלא לגאולה פורים לפסח: השנית בחגש השני:

	מסורת הש"ס
---------------------------------------	------------------------------

א ברכות ז:

ב ברכות ז:

ג בבא מציעא עא: ברכות ז:

ד מגילת תענית אדר יח

ה תוספתא מגילה: גיטין י.

ו ראש השנה ט:

ז כתובות סז, כתובות י.

	תורה אור השלם
---------------------------------------	---------------------------------

לדוד אלי'תתחר במרעים אל' תקנא בעשי' עולה (תהילים לו, א)

יחילו דרכו בכל-עת מרום משפטיך מנגדו כל-צוריו יפוח בהם (תהילים י, ה)

עובי תורה וכלו רשע ושמרי תורה יתגרו בם (משלי כה, ד)

אל'יקנא לבד בחטאים כי אם-חלקה גדולה ונבנה לשם איטליא של יון

ביראת'יהנה כל-היום (משלי כג, יו)

סהור עינים מראות רע והביט אל-עמל לא תוכל לשה תביט בוגדים תחריש בכלע רשע צדיק מפנו (חבקוק א, יג)

לקים עליהם להיות עשים את יום ארבעה עשר לחדש אדר ואת יום-חמשה עשר בו בכל-שנה (שנה אסתר ט, כא)

קומי וקבל (וקבלו) היהודים עליהם ועל-זרעם ועל כל-הנלקים עליהם ולא יעבור להיות עשים את שני הנמים האלה ככתבם (וזמנם) בכל-שנה ושנה (אסתר ט, כז)

ותכתב אסתר המלכה בת-אביסיל ומרדכי היהודי את-כל חקף לקים את אגרת הפרים הזאת השנית (אסתר ט, כט)

מסורת הש"ס
א סוכה ד: ב סוכה ד:; שבת נד: ג מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי ד יומא פה: ה איכה רבה
תורה אור השלם

[משלי כב, כ]

[דברים כה, יז-יט]

[שמות יז, ח-טז]

[שמואל א טו]

[שמות יז, ד]

[משלי ל, ו]

[מלכים א ה, יב]

[אסתר ו, י]

[אסתר ב, טו]

[אסתר ב, כב]

[אסתר ט, י]

[אסתר ט, טו]

[אסתר ט, כז]

[אסתר ו, ח]

[אסתר ו, כח]

[אסתר ו, כב]

לְבַסּוֹף קָבַעוּהָ כּו' וְהוּהוּ הַשְּׁנִית: **שְׁלַחָה לָהֶם לְיוֹם טוֹב וּלְקַרְיָהּ לְהַיּוֹת לִי לָשֶׁם: קִנְיָהּ אֶת מַעוֹרְקֶת עֲלֵינוּ שִׂיאֲמָרוּ הָאֲמוֹת שְׂאֵנוּ שְׂמָחִים לְהַזְכִּיר מַפְלָתָן: כָּבֵד אֵנִי בַּתְּבָה וְשֶׁם יְהוּ רִוְאִין מַה שְׁאָרַע לָהֶם עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל: רַב וְרַב חֲטִינָא וְרַבִּי יוֹחָנָן וְרַב חֲבִיבָא מִתְּנֹו הָא דְאֶמְרִינָן לְהִמָּן: בְּכוּלֵּיהּ סָדָר מוֹעֵד שְׁהַזְכְּרָה שֶׁס זֶנּוּ זֶה שֶׁל אֶרְפַּע חֲכָמִים הֵלְלוּ חֲלוּפֵי רַבִּי יוֹחָנָן וּמַכְנִיסִין רַבִּי יוֹנָתָן: שְׁלִישִׁים בְּשִׁלְשָׁה מִקְוִמוֹת יֵשׁ לָנוּ לְהַזְכִּיר מִלְחָמַת עֲמֻלָּק בַּסָּפֵר וְאַלֶּה שְׁמוֹת (יז) וּבַמִּשְׁנָה תוֹרָה (כה) וּבַסָּפֵר שְׁמוּאֵל (א טו) וְהוּוּ שְׂאֲמַר שְׁלֹמֹה בְּדָבָר שְׁשִׁלְשֹׁתוּ אִי אֶתָּה רִשְׁאִי לְרַבְעֹנוּ: זֹאת מַה שְּׁבַתּוֹב פֶּאֶן וּבַמִּשְׁנָה תוֹרָה דָּכַל מַה שְּׁבַתּוֹב בַּתוֹרָה קוֹרָא כְּתָב חֹסֵד: אֵינֶה מִטְמָאָה אֶת הַיָּדִים כְּשֶׁאֵר סָפְרִים דְאֲמַר בִּיעִיאוֹת הַשֶּׁבֶת (דף יד.) שְׁנָזְרוּ עֲלֵיהֶן לְטַמֵּא אֶת הַיָּדִים לַתְרוּמָה וּמַחֲלַקַת בֵּית שְׁמַאי וּב"ה הִיא: הוּא דְאֲמַר כְּרַבִּי יוֹהֲשֻׁעַ דְאֲמַר לַעֲלִי זֹאת מַה שְּׁבַתּוֹב בַּתוֹרָה זָכְרוֹן מַה שְּׁבַתּוֹב בַּמִּשְׁנָה תוֹרָה בַּסָּפֵר מַה שְּׁבַתּוֹב בַּנְּבִיאִים אֲבָל בַּמִּנְהֵל לֹא נִתְּנָה לְכַתֵּב אֲלָא לְגַרְסָה עַל פֶּה וּלְקִרוּתָּהּ: וְהֵאלֹא כָּבֵד נְאֻמַּר וַיַּזְכֵּר כּו' וְקִרְלַת כָּבֵד נְאֻמָּה וְכִינוּן דְלֹא כְּתָב אֶת כֵּלָן לְמַדָּת שְׁמָה שְׂכַתֵּב רוּחַ הַקֹּדֶשׁ הִיא: אֵל תּוֹסֹף עַל דְּבָרָיו מִקְרָא הוּא בַּסָּפֵר מַשְׁלִי: דְאִי בְּשֵׁי כְּתָב וְאִי בְּשֵׁי לֹא כְּתָב וְלַעוֹלָם מַה שְּׂכַתֵּב מַשְׁלֹת בַּעֲלֻמָּא נִינְהוּ וְלֹא מִפִּי הַקֵּב"ה: תָּא שְׁמַע אֵל תּוֹסֹף עַל דְּבָרָיו מִדְּחַקְסָר לְהוֹסִיף עֲלֵיהֶן שְׁמַע מִנֶּה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ נְאֻמָּרוּ: וַיֹּאמֶר הֵמָן בְּלָבוּ מִנָּא יָדַעוּ כּוֹתְבֵי הַמִּנְהֵל שְׂכָךְ אִמַר בְּלָבוּ אֲלֹא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ נִגְלָה עֲלֵיהֶם: וַיּוֹדַע הַדָּבָר לְמַרְדְּכָי מִי נִגְלָה לוֹ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שְׂרָה עֲלָיו: וּבַבֹּיָה לֹא שְׁלַחוּ אֶת יָדָם הַיֶּאֱךָ יָדַעוּ מַה עָשׂוּ הֶרְחוּקִים: מַשָּׁא וְאֲמַר טוֹבָא יִבְיֹאֵהוּ לְבוֹשׁ מַלְכוּת אֲדַעֲתָא דְנִפְשָׁה קְאָמַר שְׁמַע מִנֶּה זֹאת הֵיתָה בְּלָבוּ: נִדְמַתָּה לוֹ בְּאֻמְתּוֹ וְהָיוּ אוֹמְרִים בְּפִיָּהֶם זֹו מַשְׁלָנוּ הִיא: דְרַבִּי חֵיאַ בַר אֲבָא לִקְמוֹן בְּפִרְקוֹן: פִּרְסַתְּמוּ שְׂדוֹר שְׁלוּחִים שְׁלַחוּ לָהֶם לְמַרְדְּכָי וְאֶסְמַר שְׁלֹא נַעֲנֵנוּ בְּבוּזָה שְׁלֹא יָדַע לְמַלְךְ: לֹא יַעֲבִדוּ מִנָּא יָדַע אֶת הַעֲתִיד: מִנּוּת מִינֵי מַשְׁדָּעִים: שְׁתֵּי מִנּוּת לְאֲדָם חֹסֵד דְּכַתִּיב וּמַשְׁלַח מִנּוּת אִישׁ לַרַעְהוּ שְׁתֵּי מִנּוּת לְשֹׁנֵי בְנֵי אָדָם זִי לְאֲבִיוֹנִים לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִתְּנָה אֶחָת דְּהָא לְאֲבִיוֹנִים נָמִי תַרְתִּי מִשְׁמַע: עַנְגָּל תַּלְתָּא שְׁלִישִׁי לַבְּטוֹן:**

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

בַּשָּׁנָה שְׁנִיָּה לְקַבְעָה עֲלֵיהֶם חוּבָה: קָבַעוּנִי נְאֻמָּה לְקִרוּת וְלֹא לְכַתֵּב. מִשְׁמַע דְּסָבֵר

^(א)”**הַשְּׁנִיתִי**” וְאִיצְטְרִיךְ לְמִיכָתֵב **”בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה”**. דְאִי מ”**בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה”** הָוָה אַמִּינָא כִּי קוּשְׁיוֹ, קָא מִשְׁמַע לֹן **”הַשְּׁנִיתִי”**. וְאִי אֲשַׁמוּעִינָן **”הַשְּׁנִיתִי”** הָוָה אַמִּינָא בַּתְּחִילָה בְּרֹאשׁוֹן וּבַשָּׁנִי, קָא מִשְׁמַע לֹן **”בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה”**. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי יוֹסִי הָאִי **”הַשְּׁנִיתִי”** מֵאִי עָבִיד לִיָּהּ? מִיבְעִי לִיָּה לְכַדְרֵב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה, דְאָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה: בַּתְּחִילָה קָבַעוּהָ בַשּׁוּשׁוֹן, וּלְבַסּוֹף בְּכָל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ. אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה: שְׁלַחָה לָהֶם אֶסְתֵּר לְחַכְמָיִם: קָבַעוּנִי לְדוֹרוֹת! שְׁלַחוּ לָהּ: קִנְיָהּ אֶת מַעוֹרְרַת עֲלֵינוּ לְבִין הָאוּמוֹת. שְׁלַחָה לָהֶם: כָּבֵד כְּתוּבָה אֲנִי עַל דְּבָרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי מְדִי וּפָרָס.^(ב) רַב וְרַב חֲטִינָא וְרַבִּי יוֹחָנָן וְרַב חֲבִיבָא מִתְּנֹו. בְּכוּלֵּיהּ סָדָר מוֹעֵד כָּל כִּי הָאִי זֹוגָא חֲלוּפֵי רַבִּי יוֹחָנָן וּמַעֲיִיל רַבִּי יוֹנָתָן. שְׁלַחָה לָהֶם אֶסְתֵּר לְחַכְמָיִם: כְּתוּבִנִי לְדוֹרוֹת. שְׁלַחוּ לָהּ: **”הֲלֹא כְּתַבְתִּי לָךְ שְׁלִישִׁים”**, שְׁלִישִׁים וְלֹא רַבְעִים, ^(ג)”**עַד שְׁמַצָּאוּ לוֹ מִקְרָא כְּתוּב בַּתוֹרָה: “כְּתָב זֹאת זָכְרוֹן בַּסָּפֵר”**. **”כְּתָב זֹאת”** —

מַה שְּׂכַתּוֹב פֶּאֶן וּבַמִּשְׁנָה תוֹרָה. **”זָכְרוֹן”** — מַה שְּׂכַתּוֹב בַּנְּבִיאִים, **”בַּסָּפֵר”** — מַה שְּׂכַתּוֹב בַּמִּגְלָה. כְּתַנָּאִי: **”כְּתָב זֹאת”** — מַה שְּׂכַתּוֹב פֶּאֶן, **”זָכְרוֹן”** — מַה שְּׂכַתּוֹב בַּמִּשְׁנָה תוֹרָה, **”בַּסָּפֵר”** — מַה שְּׂכַתּוֹב בַּנְּבִיאִים. דְּבָרֵי רַבִּי יוֹהֲשֻׁעַ. רַבִּי אֱלִעֶזֶר הַמּוֹדְעִי אוֹמַר: **”כְּתָב זֹאת”** — מַה שְּׂכַתּוֹב פֶּאֶן וּבַמִּשְׁנָה תוֹרָה, **”זָכְרוֹן”** — מַה שְּׂכַתּוֹב בַּנְּבִיאִים, **”בַּסָּפֵר”** — מַה שְּׂכַתּוֹב בַּמִּגְלָה. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: אֶסְתֵּר אֵינָה מִטְמָאָה אֶת הַיָּדִים. לְמִימָרָא דְּסָבֵר שְׁמוּאֵל אֶסְתֵּר לֹאוּ בְּרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ נְאֻמָּה? וְהָאֲמַר שְׁמוּאֵל: אֶסְתֵּר בְּרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ נְאֻמָּה! נְאֻמָּה לְקִרוּת, וְלֹא נְאֻמָּה לִיכְתוּב. **”מִיִּיתִיב, רַבִּי מֵאִיר אוֹמַר: קִהְלַת אֵינוּ מִטְמֵא אֶת הַיָּדִים, וּמַחֲלוּקַת בָּשִׁיר הַשִּׁירִים. רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר: שִׁיר הַשִּׁירִים מִטְמֵא אֶת הַיָּדִים, וּמַחֲלוּקַת בְּקִהְלַת. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר: קִהְלַת מַקּוּלֵי בֵּית שְׁמַאי וּמַחוּמְרֵי בֵּית הֵלֵל, אֲבָל רוֹת וְשִׁיר הַשִּׁירִים וְאֶסְתֵּר מִטְמֵאִין אֶת הַיָּדִים! הוּא דְאָמַר כְּרַבִּי יוֹהֲשֻׁעַ. תְּנַיָא, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן מִנְסֵיָא אוֹמַר: קִהְלַת אֵינוּ מִטְמֵא אֶת הַיָּדִים, מִפְּנֵי שְׂחַקְמָתוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הִיא. אָמְרוּ לוֹ: וְכִי זֹו בְּלָבָד אָמַר? וְהֵלֹא כָּבֵד נְאֻמַּר: **”וַיִּדְבֵּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מִשָּׁל”**, וְאוֹמַר: **”אֵל תּוֹסֹף עַל דְּבָרָיו”**. מֵאִי **”וְאוֹמַר”**? וְכִי תִימָא: מִימַר טוֹבָא אָמַר, דְאִי בְּעִי — אִיכְתִּיב, וְדֹאִי בְּעִי — לֹא אִיכְתִּיב. תָּא שְׁמַע: **”אֵל תּוֹסֹף עַל דְּבָרָיו”**. תְּנַיָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר: אֶסְתֵּר בְּרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ נְאֻמָּה, שְׁנַנְאֵמַר: **”וַיֹּאמֶר הֵמָן בְּלָבוּ”**. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר: אֶסְתֵּר בְּרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ נְאֻמָּה, שְׁנַנְאֵמַר: **”וּתַהִי אֶסְתֵּר נִשְׂאֵת חֵן בְּעֵינֵי כָּל רוּאֵיהָ”**. רַבִּי מֵאִיר אוֹמַר: אֶסְתֵּר בְּרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ נְאֻמָּה, שְׁנַנְאֵמַר: **”וַיִּוָּדַע הַדָּבָר לְמַרְדְּכָי”**. רַבִּי יוֹסִי בֶּן דּוֹרְמָסְקִית אוֹמַר: אֶסְתֵּר בְּרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ נְאֻמָּה, שְׁנַנְאֵמַר: **”וּבְבוּזָה לֹא שְׁלַחוּ אֶת יָדָם”**. אָמַר שְׁמוּאֵל: אִי הָוּא הַתֵּם, הָוָה אַמִּינָא מַלְתָּא דְּעַדִּיפָא מְפוּלְחָה, שְׁנַנְאֵמַר: **”קִיִּימוּ וְקַבְּלוּ”** — קִיִּימוּ לְמַעַלָּה מַה שְּׁקִיבְלוּ לְמַטָּה. אָמַר רַבָּא: לְכוּלְהוּ אִית לָהּ פִּירְכָא, לְבַר מִדְּשְׁמוּאֵל דְלִית לִיָּה פִּירְכָא: דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר — סָבְרָא הוּא דְלֹא הָוָה אֵינִישׁ דְּחָשִׁיב לְמַלְכָא כּוּוֹתִיָּהּ, וְהָאִי כִּי קָא מִפִּישׁ טוֹבָא וְאָמַר — אֲדַעֲתִיָּה דְנִפְשִׁיָּה קֶאֱמַר. דְרַבִּי עֲקִיבָא — דְלִמָּא כְרַבִּי אֱלִעֶזֶר, דְאָמַר: מְלַמֵּד שְׂכָל אֶחָד וְאֶחָד נִדְמַתָּה לוֹ כְּאוּמָתוֹ. וְהָא דְרַבִּי מֵאִיר — דְלִמָּא כְרַבִּי חֲזִיָא בַר אֲבָא, דְאָמַר: בַּגָּתָן וְתַרְשׁ שְׁנֵי טַרְשִׁיִּים הָיוּ.^(ד) וְהָא דְרַבִּי יוֹסִי בֶּן דּוֹרְמָסְקִית — דְלִמָּא פְרִיסְתְּמִי שְׂדוֹר. דְשְׁמוּאֵל, וְדֹאִי לִית לִיָּה פִּירְכָא. אָמַר רַבִּינָא: הֵיִינוּ דְאָמְרֵי אֵינְשֵׁי: טְבָא חֲדָא פּוֹלְפֻלְתָא חֲרִיפְתָא מַמְלִי צִנִּי קָרִי.^(ה) רַב יוֹסֵף אָמַר מִהְכָּא: **”וַיָּמִי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעֲבִרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים”**. רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אוֹמַר מִהְכָּא: **”וַיִּזְכְּרָם לֹא יִסּוּף מִזְרָעָם”**. **”וּמִתְּנוּת לְאֲבִיוֹנִים. תְּנִי רַב יוֹסֵף: ”וּמַשְׁלוּחַ מִנּוּת אִישׁ לְרַעְהוּ”** — שְׁתֵּי מִנּוּת לְאִישׁ אֶחָד. **”וּמִתְּנוּת לְאֲבִיוֹנִים”** — שְׁתֵּי מִתְּנוּת לְשְׁנֵי בְנֵי אָדָם. רַבִּי יְהוּדָה נִשְׂיָאָה שְׂדֵר לִיָּה לְרַבִּי אוֹשְׁעִיָא אֶטְמָא דְעִינְגָלָא תַלְתָּא וְגַרְבָּא דַּחְמָרָא, שְׁלַח לִיָּה:**

קִיִּיתָּה

דַּמְתַּר לְקִרוּתָּהּ ע"פ וְקָשָׁה דְהִיכִי פְלִיג עַל סְתָם מַשְׁנֶה דְלִקְמוֹן דפ"ב (דף יז:) דְתַנּוּ קִרְאָה עַל פֶּה לֹא יֵצֵא וְרַב נָמִי הוּא דְאֲמַר לְקָמוֹן (מַנְלָה דף יט.) שְׁצַרְיָךְ לְכַתְּבָה וּלְתוּפַר' בְּגִידִין וְר' יוֹחָנָן נָמִי [אָמַר] (שָׁס:) דָּאִם קִרְאָה בִּין הַכְּתוּבִים לֹא יֵצֵא לְכַךְ נִר' לְפָר' דְּהָא דְקֻאֲמַר לֹא נִתְּנָה לְכַתֵּב בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֲבָל מִדְרָבָן נִתְּנָה לְכַתֵּב וּלְקִרוּת וְאֲפִרִי קָשִׁיָא דְהָא אֲמַרִינָן בְּפ' הַמִּנְהָה בַּמַּסְכָּת יוֹמָא (דף כט.) נִמְשַׁלָּה אֶסְתֵּר לְאֵילַת הַשֵּׁחַר מַה שְׂחַר סוּף הַלְוִילָה אֵרָף אֶסְתֵּר סוּף הַנָּסִים וּפְרִיָךְ וְהָא אִיבָא חֲנֻכָּה וּמַשְׁנֵי נִתְּן לְכַתֵּב קְאָמַר וּפְרִיָךְ הֵיחָא לְמֵאֵן דְאֲמַר נִתְּן לְכַתֵּב אֲלֵא לְמֵאֵן דְאֲמַר לֹא נִתְּן לְכַתֵּב מֵאִי אִבָּא לְמִימַר וְאִין לוֹמַר דְהָא דְנִתְּן לְכַתֵּב מִדְרָבָן קָרִי כְּתוּבָה דָּאִם כּוֹן דְקִרָא הֲשִׁין לְדַכְתָּא דְהָא אִיבָא חֲנֻכָּה שְׁנִיתָּה לְכַתֵּב מִדְרָבָן בַּמַּנְלַת תַּעֲנִית וְתַרְן דַּר"ר אֶלְחָטָן דְכַתְּבָה דַּמְנְלָה מְהִינָא טְפִי דְהָא צְרִיכָה גִידִין וְשִׁרְטוּט וְכִמָּה דְבָרִים דְלֹא צְרִיכִי בַּמַּנְלַת תַּעֲנִית: לְכוּלְהוּ אִיבָא פִּרְכָּא בַר מִדְּשְׁמוּאֵל. וְקָשָׁה דְלִשְׁמוּאֵל מִי לִיבָא פִּרְכָּא דְהָא רָבָא גּוּפָה הוּא דְאֲמַר פִּרְקָךְ רַבִּי עֲקִיבָא (שְׁבַת דף פח. נָשָׁס). (מַכָּאן מוֹדַעָא רַבָּה לְאוֹרְקִיתָא) שְׂקַבְלוּ שְׁנִית בִּימֵי חֲסִישְׁנוּשׁ אֲלֵמָא דְאֶגְרִיָךְ קִרָא לְדַרְשָׁא אַחֲרִינָיָא וַיֵּשׁ לוֹמַר דְלֹא חָשִׁיב הָאִי פִּרְכָּא דְהָא שְׁפִיר שְׁמַעִין מִנֶּה תַרְתִּי וְלֹא דְמִי הָאִי פִּרְכָּא לְשָׂאֵר פִּרְכוּת דְאִינוּךְ דְסַתַּר סָבְרַתִּם לְגַמְרִי: וְרַב נַחְמָן אָמַר מִהְכָּא וְזַכְרָם לֹא יִסּוּף מַעֲרָם. דְבַרִּישָׁא דְקִרָא לֹא חֲזִינוּ אֲלֵא הֵיזְהִידִים שְׂבָאוֹתוֹ הַדּוֹר:

ז.

 עיין משפּט נר מצוה

א מו"י פט' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ו:

ב מו"י פט' מהל' שאר אבות הטומאות הל' ו:

ג מו"י פב' מהל' מגילה וחנוכה הל' טו, סמג עשין דרבנן,, טוש"ע או"ח סי' תרצה סעי' ד:

ד מו"י פב' מהל' מגילה וחנוכה הל' טז, טוש"ע או"ח סי' תרצד סעי' א:

מסורת הש"ס
א משנה נדרים; תוספתא נדרים; נדרים לב: ב תוספתא מגילה ג שבועות מט; משנה שבועות; ראש השנה ו; משנה קינים; חולין קלט. ד זבחים ד: ה תוספתא מגילה ו נדה מנ: ז ספרא מצורע פרשת זבים פרק ה טז ח ספרא מצורע פרשת זבים פרק ה ב; ספרא מצורע פרשת זבים פרק ה א
תורה אור השלם

איש כוֹיִזְדֵּר נָדָר לַיהוָה אֹהֶל־שֹׁבַע שְׂבָעָה לְאִסֵּר אִסָּר עַל־נַפְשׁוֹ לֹא יַחַל דְּבָרוֹ כִּקְל־יֵצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה (במדבר ל, ג)

כִּי־תֵדֹר נָדָר לַיהוָה אֶלְהֶיךָ לֹא תֵאָחֵז לְשַׁלְמוֹ מִי־דָרֶשׁ יִדְרֹשְׁנוּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מַעֲמֹד וְהָיָה בְךָ חָטָא (דברים כג, כב)

וּסְמָךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֵלָה וְנִרְצָה לוֹ לִכְפֹּר עָלָיו (ויקרא א, ד)

וּכִי־יִטְהַר הַזָּב מִזֹּבָבוּ וְסָפַר לוֹ שְׁבַעַת יָמִים לְטַהֲרָתוֹ וּכְבַס בְּגָדָיו וְרִחָץ בַּשֹּׁר בַּמַּיִם חַיִּים וְסָהַר (ויקרא טו, יג)

וְאֵת תְּהִיָּה טָמְאָתוֹ בְּזֹבָבוּ כִּרְ בָשָׂרוֹ אֶת־זֹבָבוֹ אוֹ־הַחַתִּים בָּשָׂרוֹ מִזֹּבָבוּ טָמְאָתוֹ הוּא (ויקרא טו, ג) דְּבָרוֹ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתֶּם אֵלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבָּשָׂרוֹ זָבוֹ טָמֵא הוּא (ויקרא טו, ב)

וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר (ויקרא טו, א)

וַעֲשֵׂה אִתָּם הַכְּהֵן אֶחָד חָטָאת וְהֶאֱחָד עֹלָה וּכְפָר עָלָיו הַכְּהֵן לִפְנֵי יְהוָה מִזֹּבָבוּ (ויקרא טו, טו)

מִתְנִי' **אִין** **בֵּין הַמַּדָּר הַנָּאָה מַדָּר הַנָּאָה** חֲמוּר מִמַּדָּר מַאֲכָל: דְּרִיסַת הַקָּנָל

שְׁהַמַּדָּר הַנָּאָה אֲסוּר לִכְנֹס לְבֵיתוֹ וְהַמַּדָּר מַאֲכָל מִתָּר: וְכַלִּים שְׁאִין עוֹשִׂין בָּהֶן אֲכָל נָפֵשׁ מִתָּר לְהַשְׁאִיל לַמַּדָּר מַאֲכָל וְדוֹקָא בְּמָקוֹם שְׁאִין מַסְפִּירִין כִּיּוּצָא בָּהֶן אֲכָל בְּמָקוֹם שֶׁמַּסְפִּירִין כִּיּוּצָא בָּהֶן תַּנּוּ בְּהָדִיא דְּאֲסוּר דְּכָל הַנָּאָה שָׁאֵם לֹא הִקְנִהּוּ זֶה הִיָּה מְחַסֵּר בַּהּ פְּרוּטָה הֵנָּאת מַאֲכָל הִיא שְׁהָרִי רֵאזִיָּה אוֹתָהּ פְּרוּטָה לִקְנוֹת בַּהּ מַאֲכָל: גַּמְ' הָא לִעְנִין פְּלִים שְׁעוֹשִׂין בָּהֶן אֲכָל נָפֵשׁ אֲסוּר אֲף בַּמַּדָּר מַאֲכָל וְאִפִּי בְּמָקוֹם שְׁאִין מַסְפִּירִים: הָא לֹא קַפְדִּי אִינְשֵׁי וְאִמְאִי אֲסוּר בַּמַּדָּר הַנָּאָה: וְתוּר דְּבַר שְׁהִיָּה מְתִיר לְכָל אֲדָם וְאִינוּ מַקְפִּיד עָלָיו: מִתְנִי' נָגַד וַיַּדְבֵּה מִפְּרַשׁ בַּגְּמָרָא הַפְּרִישָׁה חֵיב בְּאַחֲרֵיּוּתָהּ נִדְבָּה הַאֲוֹמֵר הָרִי זֶה וְלֹא קִבְּלָהּ עָלָיו: גַּמְ' הָא לִעְנִין בַּל תֵּאָחֵז וְאֲף עַל גַּב דְּגֻדְבָּה בַּקָּרָא דְּכָל תֵּאָחֵז לֹא בְּתִיבָא הָא מַרְבִּינוּ לִיָּה בְּמַסְכַּת רֹאשׁ הַשֵּׁנָה מְגֻרָה שְׁוָה: חַת שְׁעָלָיו חֵיב בְּאַחֲרֵיּוּתוֹ הַכִּי דַּרְשׁ לִיָּה לְקָרָא וְנִרְצָה לוֹ נִדְרוֹ לִכְשִׁיתִּכְפֹּר בָּהֶן הֵיִיא נִרְצָה אֲכָל מַקְמִי כַּפָּרָה לֹא נִרְצָה וּבִדְחָה קִרְבָּן אִמְרַתִּי לָךְ בְּאוֹתוֹ שְׁעָלָיו וְהִינוּ עָלָיו דַּקְרָא: מֵאִי מַשְׁמַע דְּעָלָיו קִבְּלַת אַחֲרֵיּוֹת עָלָיו: מִתְנִי' שְׁתֵּי רֵאזִיּוֹת בְּיוֹם אֶחָד אוֹ בִּשְׁנֵי יָמִים רְעוּפִים וְכֵן שֵׁנֶשׁ בְּיוֹם אֶחָד אוֹ בִּשְׁלָשָׁה יָמִים רְעוּפִין אוֹ שְׁתֵּים בְּיוֹם אֶחָד וְאֵחַת לְמַחֲר: גַּמְ' מַשְׁכָּב וּמוֹשָׁב שְׂכָב אוֹ יָשָׁב עַל גַּבִּי עֲשֶׂהָ בְּגָדִים זֶה עַל זֶה כְּלוֹן אֲבוֹת הַטְּמֵאָה וְאִפְּלוּ לֹא נִגַּע בָּהֶן וְאִלוּ נִגַּע בְּדָבָר שְׁאִינוּ מַשְׁכָּב וּמוֹשָׁב אִינוּ [אֶלָּא] רֹאשׁוֹן לְטַמְאָה וְאִינוּ מְטַמֵּא אֲדָם וְכַלִּים אֶלָּא אֲכָלִין וּמַשְׁקִין: וּסְפִירַת שְׂבָעָה מַשְׁיַפְסָק צְרִיךְ לְמַנּוּת ז' נְקִיִּים קֹדֶם שְׁיִטְבֵּל וְאִם רָאָה זֹב בְּאֶחָד מֵהֶן סַתֵּר כָּל הַמְּנַיִין: מִנָּא הָנִי מַלִּי דְשִׁוִּין לְטַמְאָה וְאִין שְׁוִין לְקִרְבָּן: מַנָּה הַפְּתוּב שְׁתֵּים וְאִם כִּי יִהְיֶה זָב מִבָּשָׂרוֹ זֹבּוֹ טָמֵא הוּא (וַיִּקְרָא ט"ו:ב') דְּרִי שְׁפִי זִיבוֹת מְנַיִיּוֹת כָּאִין וּקְרָאוּ טָמֵא: שֵׁנֶשׁ וּקְרָאוּ טָמֵא דְּכִתִּיב וְאֵת תְּהִיָּה טַמְאָתוֹ בְּזֹבָבוּ כִּרְ בָּשָׂרוֹ זָבָר וְאִין שְׁוִין לְקִרְבָּן: מַנָּה הָנִי דְשִׁוִּין לְטַמְאָה הִיא: הָא כִּיּוּצָא אִם מַשְׁתִּים טָמֵא לְמָה פִּרְט לָךְ הַפְּתוּב שֵׁנֶשׁ: שְׁתֵּים לְטַמְאָה לְכָל חֲמֵר טַמְאָת זָב: וְלֹא לְטַמְאָה חֲמוּמָה אֶלָּא כִּבְעַל קָרִי כְּעֵלְמָא: רָאָה שְׁתֵּים וְהָרִי בְּבַר יִרְדַּ לְכָל חֲמֵר

טַמְאָה וּמִי הוֹצִיָּאוּ: מִזֹּבָבוּ מַשְׁמַע מַקְצַת זֹבָבוּ: לֹא יִדְעָנָא בְּמָה רֵאזִיּוֹת הִיא מַקְצַת דְּמַשְׁמַע מֵהִיא קָרָא לֹא יִדְעִינוּ מֵאִי הִיא אוֹ שֵׁנֶשׁ וְאִרְבַּע אוֹ שְׁתֵּים נְשֵׁנֶשׁ: לִכְשִׁיפְסָק מִזֹּבָבוּ אִין צְרִיךְ לְטַבֵּל קֹדֶם סְפִירָה לֹא אֲוִמְרִים לוֹ אִין סְפִירָה זֶה נְקִיּוֹת עַד שְׁיִטְהַר אֲף מִנְּגַעוֹ אֶלָּא מוֹנָה וְהוֹלֵךְ מֵיָד וְעוֹלָה לוֹ לְסְפִירַת זֹב וְלִכְשִׁיתִּכְרִיַּא מַצְרַתָּו יִטְבֵּל מֵיָד טְבִילָה רֹאשׁוֹנָה עַל מַצְרַע וְהִיא עוֹלָה לוֹ לְטְבִילַת נִגְעוֹ חֲזוּבוּ וְנִטְהַר מִלְּטַמֵּא מַשְׁכָּב וּמוֹשָׁב וּלְטַמֵּא כְּלִי חָרָם בְּהֶסֶט כְּדִין זָב וְאֲף עַל פִּי שְׁצָרִיךְ לְסְפִירַת שְׂבָעָה לְצַרְעָתוֹ לִעְנִין אֲכִילַת קֳדָשִׁים וּטְבִילָה שְׁנִיָּה כְּדִכְתִּיב בַּמִּצְוָע (וַיִּקְרָא י"ד:ח'-ט') וְרַחֵן בַּמִּסֵּן וְטָהַר וְאֲחֵר יִבֹּא אֶל הַמִּחְנֶה וַיֵּשֶׁב מַחוּץ לְאֹהֲלֹו שְׂבַעַת יָמִים וְהִיָּה בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיִּגַּלַּח אֶת כָּל שְׁעָרוֹ וְגו' וְרַחֵן בָּשָׂרוֹ בַּמִּסֵּן וְגו' אֲהֵי טְבִילָה קַמְיָתָא לְטַהַר מַשְׁכָּב וּמוֹשָׁב וְכִי חָרָם בְּהֶסֶט: מִזֹּבָבוּ וּסְפָר לְהִיָּה סְמַךְ סְפִירָה אֲחַל זֹבּוֹ לְלַמַּדְךָ שְׁאֲף בְּשִׁבּוֹל מַקְצַת זָב טַעוֹן סְפִירָה לְמַד עַל זָב כְּעַל שְׁתֵּי רֵאזִיּוֹת: לֹא יִהָא טַעוֹן סְפִירַת שְׂבָעָה בְּתַמִּיָּה אַחֵר שְׁאִמְרַת שְׁתֵּים כּו' וְה"ג הֵלֹא דִין הוּא אִם מְטַמֵּא מַשְׁכָּב וּמוֹשָׁב בְּשְׁתֵּי רֵאזִיּוֹת לְכָל חֲמֵר טַמְאָת זָב מֵהִיכָן יִתְמַשְׁט מַסְפִּירָה:

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

וּמַדָּר מַאֲכָל מִתָּר בְּמָקוֹם שְׁאִין מַסְפִּירִין . אֲכָל בְּמָקוֹם שֶׁמַּסְפִּירִין בְּפְרוּטָה אֲסוּר אִפִּי' בַּמַּדָּר מַאֲכָל דְּאוֹתָהּ פְּרוּטָה רֵאזִיָּה לִקְנוֹת מִמֶּנָּה מַאֲכָל אֲכָל פְּלִים שְׁעוֹשִׂין בָּהֶן אֲכָל נָפֵשׁ אֲסוּר אִפְּלוּ בְּפִחוֹת מַשְׁנֶה פְּרוּטָה כִּיּוֹן דְּהִי אֲכָל נָפֵשׁ: דְּרִיסַת הַקָּנָל הָא לֹא קַפְדִּי אִינְשֵׁי. קָשָׁה דְּהָא בְּחֻקַּת הַבָּתִּים (כ"ב דף נז:). קִאֲמַר בַּגְּמָרָא אִלּוּ דְּבָרִים שְׁאִין לְהֵם חֻקָּה וְאִלוּ דְּבָרִים שֵׁנֶשׁ לְהֵם חֻקָּה וְכּו' מַעֲמִיד בַּהֶמָּה בְּחֻצַּר אִין לְהֵם חֻקָּה וּמוּקִי לָהּ הֶסֶם בְּשִׁתְפִין דְּבַהֲעִמְדָּה דְּלִי לֹא קַפְדִּי וּפְרִיךְ וְהִתַּנּוּ הַשְׁתַּפִּין שְׁנִדְרוּ הַנָּאָה זֶה מֵהּ אֲסוּרִין לִכְנֹס בְּחֻצַּר וּמַשִּׁי לָהּ הֶסֶם מֵהוּ שְׁמַעִינוּ לָהּ מִנֶּה דְאִדְרִיסַת הַקָּנָל קַפְדִּי וְלֹא קָשָׁה מֵהִיא דְּהֶסֶם פְּרָק בְּתַרָא דְּבִיגָה (דף נט:). דְּמַשְׁנֵי הֶסֶם דִּלְעוּלֶם לֹא קַפְדִּי וּמַי ר' אֶלִיעֶזֶר הִיא דִּלְמָא הֶסֶם מִיָּרִי בְּשִׁתְפִין אֲכָל שְׂאֵר אִינְשֵׁי. וְזִאי קַפְדִּי אֲכָל הַכָּא קָשִׁיא דְּמִיָּרִי בְּסֶתֶם בְּנִי אֲדָם וְאִפִּי' הַכִּי קִאֲמַר דִּלָּא קַפְדִּי וְתַרַז ר"ת דְּהַכָּא מִיָּרִי בְּבַקְעָה דִּלָּא קַפְדִּי בַּהּ שׁוּם אֲדָם וּסְבָרָא הוּא לִימַר כּוֹן דּוּמִיָּא (דְּרִישָׁא) דְּכַלִּים שְׁאִין עוֹשִׂין בָּהֶן אֲכָל נָפֵשׁ דְּמִיָּרִי שְׁאִין מַסְפִּירִין כִּיּוּצָא בָּהֶן דְּמוּקִימֵנוּ לָהּ בְּגִדָּרִים (דף לב:). כְּרַבִּי אֶלִיעֶזֶר: אִין בֵּין נָגַד לְגֻדְבָּה. קָשִׁיא אִמְאִי לֹא תַנִּי שְׁנִדְבָּה בָּאָה מִן הַמַּעֲשֵׂר דְּכִתִּיב (דְּבָרִים כ"ו:י') וְחִבְחַת שְׁלָמִים גַּבִּי מַעֲשֵׂר וְנָגַד אִינוּ בָּא אֶלָּא מִן הַחֲלוּין וְכִיּוֹן דְּאִמַּר דְּרִי עָלִי הֵי נָגַד וי"ל דְּמִן הַדִּין לֹא תִנָּא לִיָּה מִשׁוּם דְּאִזְרִי בְּקִרְבָּן שְׁהַפְרַשׁ כְּבָר וְאִשְׁמַעִינוּ דְּאִין חִלּוּק כְּעִבּוּדָתָן אֲכָל בְּקִרְבָּן שֵׁלֹא הַפְרַשׁ כְּשִׁיטָא לִיָּה שֵׁנֶשׁ הַרְבֵּה חִלּוּקִים אִי גַמִּי דַּתְנָא וְשִׁנַּר וְנִהִי דְאִין בֵּין קִאֲמַר דְּמַשְׁמַע דְּהִי זִנְקָא כְּדִאֲמַר בַּמִּרְבָּה (כ"ק דף סב: נָשׁ) מ"מ לֹא קָשִׁיא דְּבַמַּסְכַּת תַּעֲנִיַת (דף יג: נָשׁ) אִשְׁכַּחוּן אִין בֵּין דְּשִׁנַּר דְּקִאֲמַר אִין בֵּין שֵׁנֶשׁ אִמְצַעִיּוֹת וְכִי תִימָא תִנָּא וְשִׁנַּר וְהָא אִין בֵּין קַתְנִי וּפְרִיךְ וְתַסְבָּרָא אִין בֵּין זִנְקָא וְהָא שִׁנַּר תַּבָּהּ וּמַשְׁנֵי אִי מִשׁוּם תַּבָּהּ לֹא שְׁוִינָא הוּא מַכָּל מָקוֹם מַשְׁמַע דְאִי הֵיָה מַשִּׁיר לִיָּה לֹא הֵיָה קָשִׁיא לִיָּה כְּלוֹל אֲף עַל גַּב דְּקַתְנִי אִין בֵּין : יֵשׁ סְפָרִים דְּגֻרָסִי וּמַה מַצְרַע שְׁאִין מְטַמֵּא מַשְׁכָּב וּמוֹשָׁב. וּבְחֻזְרַת כֹּהֲנִים תַּנִּי שְׁמַטָּא מַשְׁכָּב וּמוֹשָׁב וְתַרַן רַש"י בְּפַסְחוּס (דף סז: ד"ה זָב) דְּהִינוּ לְטַמֵּא

בַּגּוֹן זָב:

לִכְשִׁיפְסָק מִזֹּבָבוּ אִין צְרִיךְ לְטַבֵּל קֹדֶם סְפִירָה לֹא אֲוִמְרִים לוֹ אִין סְפִירָה זֶה נְקִיּוֹת עַד שְׁיִטְהַר אֲף מִנְּגַעוֹ אֶלָּא מוֹנָה וְהוֹלֵךְ מֵיָד וְעוֹלָה לוֹ לְסְפִירַת זֹב וְלִכְשִׁיתִּכְרִיַּא מַצְרַתָּו יִטְבֵּל מֵיָד טְבִילָה רֹאשׁוֹנָה עַל מַצְרַע וְהִיא עוֹלָה לוֹ לְטְבִילַת נִגְעוֹ חֲזוּבוּ וְנִטְהַר מִלְּטַמֵּא מַשְׁכָּב וּמוֹשָׁב וּלְטַמֵּא כְּלִי חָרָם בְּהֶסֶט כְּדִין זָב וְאֲף עַל פִּי שְׁצָרִיךְ לְסְפִירַת שְׂבָעָה לְצַרְעָתוֹ לִעְנִין אֲכִילַת קֳדָשִׁים וּטְבִילָה שְׁנִיָּה כְּדִכְתִּיב בַּמִּצְוָע (וַיִּקְרָא י"ד:ח'-ט') וְרַחֵן בַּמִּסֵּן וְטָהַר וְאֲחֵר יִבֹּא אֶל הַמִּחְנֶה וַיֵּשֶׁב מַחוּץ לְאֹהֲלֹו שְׂבַעַת יָמִים וְהִיָּה בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיִּגַּלַּח אֶת כָּל שְׁעָרוֹ וְגו' וְרַחֵן בָּשָׂרוֹ בַּמִּסֵּן וְגו' אֲהֵי טְבִילָה קַמְיָתָא לְטַהַר מַשְׁכָּב וּמוֹשָׁב וְכִי חָרָם בְּהֶסֶט: מִזֹּבָבוּ וּסְפָר לְהִיָּה סְמַךְ סְפִירָה אֲחַל זֹבּוֹ לְלַמַּדְךָ שְׁאֲף בְּשִׁבּוֹל מַקְצַת זָב טַעוֹן סְפִירָה לְמַד עַל זָב כְּעַל שְׁתֵּי רֵאזִיּוֹת: לֹא יִהָא טַעוֹן סְפִירַת שְׂבָעָה בְּתַמִּיָּה אַחֵר שְׁאִמְרַת שְׁתֵּים כּו' וְה"ג הֵלֹא דִין הוּא אִם מְטַמֵּא מַשְׁכָּב וּמוֹשָׁב בְּשְׁתֵּי רֵאזִיּוֹת לְכָל חֲמֵר טַמְאָת זָב מֵהִיכָן יִתְמַשְׁט מַסְפִּירָה:

ח.

 עֵין מִשְׁפָּט נֵר מִצְוָה

א מוּי' פו' מהל' נדרים הל' ג, סמג לאוין רמב, טוש"ע יו"ד סי'

ב מוּי' פו"ד מהל' מעשה

ג מוּי' פו"ד מהל' מעשה

ד מוּי' פו"ד מהל' מעשה

ה מוּי' פו"ד מהל' מעשה

ו מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

ז מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

ח מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

ט מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

י מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

יא מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

יב מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

יג מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

יד מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

טו מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

טז מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

יז מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

יח מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

יט מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

כ מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

כא מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

כב מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

כג מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

כד מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

כה מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

כו מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

כז מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

כח מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

כט מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

ל מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

לא מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

לב מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

לג מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

לד מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

לה מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

לו מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

לז מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

לח מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

לט מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

מא מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

מב מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

מג מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

מד מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

מה מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

מו מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

מז מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

מח מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

מט מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

נא מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

נב מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

נג מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

נד מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

נה מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

נו מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

נז מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

נח מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

נט מוּי' פו' מהל' מחוסרי כפרה

סא מוּי' פו

ח:

	עין משפט גר מצורה
---------------------------------------	----------------------------------

א מווי' פא' מהל' מטמאי משכב ומושב הל' א:

ב מווי' פא' מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ב:

ג מווי' פי' מהל' טומאת צרעת הל' י:

ד מווי' פה' מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ט:

ה מווי' פי' מהל' טומאת צרעת הל' יא:

ו מווי' פא' מהל' תפילין ומזוזה וספר תורה הל' יט:

ז מווי' פא' מהל' תפילין ומזוזה וספר תורה הל' יט:

ח מווי' פט' מהל' שאר אבות הטומאות הל' זו:

עד שײַכתב אשורית ועל הספֿר ובדיו.
לחמן מוקי לה בַּמְנִלָּה וקִשְׁיֹא ^אשׁוּמֶרֶת יום כִּנְגֵד יום הַרְחֵא יום אֶחָד אִלּוּ שְׁנַיִם בְּתוֹךְ אֶחָד עֶשְׂרֵי יוֹם שְׁבִין נָדָה לְנָדָה מוֹנֶה יוֹם לְגִיפְטוּס עִילְמִית לְעִילְמִיס יֵצֵא וּמִיָּרִי וְיֵאֵי שְׁכַתָּב בְּאוֹתוֹ לָשׁוֹן שְׁקוּרֹא דָּאס לֹא כֵן הֵי קוּרֵא עַל פֿה וְלֹא יֵצֵא וְאִס כֵּן קִשְׁיֹא אִמְאִי לֹא מְטַמֵּא אֶת הַיָּדִים כִּינֹן שְׁתַּנְּה לְקִרוֹת וּלְכַתֵּב כָּכֵל לָשׁוֹן שְׁמִכִּירִין בַּהּ וְיֵשׁ לוֹמֵר דְּכִינֹן שְׁאִינֶה בְּשֶׁרֶה לְקִרוֹת אֵלֶּא לְמַכִּירִיס בַּהּ דִּין הוּא שְׁלֹא תַטְמֵא אֶת הַיָּדִים אֲכֵּל הִיכֹא דְכַתִּיבָה אֲשׁוּרִית כְּשֶׁרֶה אֵף לְשְׁאִינֹן מַכִּירִין וּמַשּׁוּם הָכִי דִּין הוּא שְׁטַטמֵאָה אֶת הַיָּדִים:

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

שׁוּמֶרֶת יוֹם כִּנְגֵד יוֹם הַרְחֵא יוֹם אֶחָד אִלּוּ שְׁנַיִם בְּתוֹךְ אֶחָד עֶשְׂרֵי יוֹם שְׁבִין נָדָה לְנָדָה מוֹנֶה יוֹם לְגִיפְטוּס עִילְמִית לְעִילְמִיס יֵצֵא וּמִיָּרִי וְיֵאֵי שְׁכַתָּב בְּאוֹתוֹ לָשׁוֹן שְׁקוּרֹא דָּאס לֹא כֵן הֵי קוּרֵא עַל פֿה וְלֹא יֵצֵא וְאִס כֵּן קִשְׁיֹא אִמְאִי לֹא מְטַמֵּא אֶת הַיָּדִים כִּינֹן שְׁתַּנְּה לְקִרוֹת וּלְכַתֵּב כָּכֵל לָשׁוֹן שְׁמִכִּירִין בַּהּ וְיֵשׁ לוֹמֵר דְּכִינֹן שְׁאִינֶה בְּשֶׁרֶה לְקִרוֹת אֵלֶּא לְמַכִּירִיס בַּהּ דִּין הוּא שְׁלֹא תַטְמֵא אֶת הַיָּדִים אֲכֵּל הִיכֹא דְכַתִּיבָה אֲשׁוּרִית כְּשֶׁרֶה אֵף לְשְׁאִינֹן מַכִּירִין וּמַשּׁוּם הָכִי דִּין הוּא שְׁטַטמֵאָה אֶת הַיָּדִים:
שׁוּמֶרֶת יוֹם כִּנְגֵד יוֹם תּוֹכִיחַ, שְׁמִטְמֵאָה מְשַׁכֵּב וּמוֹשֵׁב, וְאֵינָּה טְעוּנָה סְפִירַת שְׁבָעָה. וְאֵף אַתָּה אַל תַּתְמָה עַל זֶה, שְׂאֵף עַל פִּי שְׁמִטְמֵא מְשַׁכֵּב וּמוֹשֵׁב לֹא יִהְיֶה טְעוֹן סְפִירַת שְׁבָעָה, תִּלְמוּד לומֵר: "מִזּוּבּוֹ וְסִפְרָ", מִקְצַת זּוּבּוֹ וְסִפְרָ — לִימָד עַל זֶב בַּעַל שְׁתֵּי רֵאיוֹת שְׁטְעוֹן סְפִירַת שְׁבָעָה.^[n] אָמַר לִיהֵ רַב פֶּפֶא לְאַבְיִי: מֵאִי שָׁנָא הָאִי "מִזּוּבּוֹ" דְּמַרְבִּי בִּיה זֶב בַּעַל שְׁתֵּי רֵאיוֹת, וּמֵאִי שָׁנָא הָאִי "מִזּוּבּוֹ" דְּמַמַּעַט בִּיה זֶב בַּעַל שְׁתֵּי רֵאיוֹת? אָמַר לִיהֵ: אִי סֵלְקָא דַּעְתָּךְ הָאִי לְמַעוּטִי הוּא דַּאֲתָא — לִישְׁתּוּק קָרָא מִיַּיִהּ, וְכִי תִימָא: אַתָּיָא מִדינָא, שׁוּמֶרֶת יוֹם כִּנְגֵד יוֹם תּוֹכִיחַ. וְכִי תִימָא: הָאִי מִיבְעִי לִיה "מִזּוּבּוֹ" וְלֹא מַנְגְעוּ, אִם כֵּן לִיכְתוּב קָרָא "וְכִי יִטְהַר הַזֶּב" וְלִישְׁתּוּק. "מִזּוּבּוֹ" לְמָה לִּי? לִימָד עַל זֶב בַּעַל שְׁתֵּי רֵאיוֹת שְׁטְעוֹן סְפִירַת שְׁבָעָה.^[n] מִתְנַיִי אִין בִּין מְצוֹרַע מוּסַגֵּר לְמְצוֹרַע מוּחָלֵט אֵלֶּא פִרְיָעָה וּפְרִימָה. אִין בִּין טְהוֹר מִתּוֹךְ הַסֵּגֵר לְטְהוֹר מִתּוֹךְ הַחֲלֵט אֵלֶּא תַגְלַחַת וְצַפְרִיס. גַּמְרִי הָא לַעֲנִין שִׁילּוּחַ [וְטוּמֵאָה] — זֶה וְזֶה שׁוּיִן. מְנַהֲגִי מִיָּלִי? דַּתְנִי רַב שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק קָמִיָּה דְרַב הוּנָא: "וְטְהִירוּ הַכְּהֵן מִסַּפַּחַת הָיִא וְכִבָּס בְּגָדָיו וְטְהַר", טְהוֹר מִפְרִיעָה וּפְרִימָה דְמַעֲיָקָרָא. אָמַר לִיה רַבָּא: אֵלֶּא מַעַתָּה, גַּמִּי זֶב דְּכַתִּיב "וְכִבָּס בְּגָדָיו וְטְהַר", הַתָּם מֵאִי "וְטְהַר" מַעֲיָקָרָא אִיכָּא? 'אֵלֶּא: טְהוֹר הַשְּׁתָא מְלַטְמָא כְּלִי חָרָס בְּהִיסַט, אֵף עַל גַּב דְּהָדַר חֲזִי — לֹא מְטַמֵּא לְמַפְרַע. "הֵכָא נָמִי טְהוֹר [הַשְּׁתָא מְלַטְמָא בְּבִיאָה לְמַפְרַע]. אֵלֶּא אָמַר רַבָּא, מַהְכָּא: "וְהַצְרוּעַ אֲשֶׁר בּוֹ הַנִּגַּע", מִי שְׁצַרְעָתוֹ תְּלוּיָה בְּגוּפוֹ — יֵצֵא זֶה שְׂאִין צַרְעָתוֹ תְּלוּיָה בְּגוּפוֹ אֵלֶּא בְּיָמִיס. אָמַר לִיה אַבְיִי: אֵלֶּא מַעַתָּה "כֹּל יָמִי אֲשֶׁר הַנִּגַּע בּוֹ יִטְמֵא", מִי שְׁצַרְעָתוֹ תְּלוּיָה בְּגוּפוֹ — הוּא דְטְעוֹן שִׁילּוּחַ, וְשְׂאִין צַרְעָתוֹ תְּלוּיָה בְּגוּפוֹ — אִין טְעוֹן שִׁילּוּחַ, וְכִי תִימָא: הָכִי נָמִי, וְהָא קַתְנִי: אִין בִּין מְצוֹרַע מוּסַגֵּר לְמְצוֹרַע מוּחָלֵט אֵלֶּא פִרְיָעָה וּפְרִימָה, הָא לַעֲנִין שִׁילּוּחַ וּלְטְמוּיִי בְּבִיאָה — זֶה וְזֶה שׁוּיִן! אָמַר לִיה: "יָמִי" "כֹּל יָמִי" — לְרַבּוֹת מְצוֹרַע מוּסַגֵּר לְשִׁילּוּחַ. אִי הָכִי, תַּגְלַחַת וְצַפְרִיס מֵאִי טַעַמָא לֹא? דְּקַתְנִי: אִין בִּין טְהוֹר מִתּוֹךְ הַסֵּגֵר לְטְהוֹר מִתּוֹךְ הַחֲלֵט — אֵלֶּא תַגְלַחַת וְצַפְרִיס! אָמַר אַבְיִי: אָמַר קָרָא: "וְיֵצֵא הַכְּהֵן אֶל מַחוּץ לְמַחֲנֶה וְהָנִיחַ נִרְפָּא נִגַּע הַצִּרְעַת", מִי שְׁצַרְעָתוֹ תְּלוּיָה בְּרַפּוּאוֹת. יֵצֵא זֶה שְׂאִין צַרְעָתוֹ תְּלוּיָה בְּרַפּוּאוֹת אֵלֶּא בְּיָמִיס.^[n] מִתְנַיִי אִין בִּין סְפָרִיס לְתַפְלִין וּמַזּוּזוֹת, אֵלֶּא שְׁהַסְפָרִיס נִכְתָּבִין כָּכֵל לְשׁוֹן, וְתַפְלִין וּמַזּוּזוֹת אִינֹן נִכְתָּבוֹת אֵלֶּא אֲשׁוּרִית. 'רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵף בַּסְפָּרִיס לֹא הִתִּירוּ שְׂיִכְתָּבוֹ אֵלֶּא יוֹונִית. גַּמְרִי הָא לְתוֹפְרִין בְּגִידִין וּלְטְמֵא אֶת הַיָּדִים — זֶה וְזֶה שׁוּיִן.^[n] וְסְפָרִיס נִכְתָּבִין כָּכֵל לְשׁוֹן וְכוּי. וּרְמִינָהוּ: מְקָרָא שְׁכַתָּבוֹ תַרְגוּם, וְתַרְגוּם שְׁכַתָּבוֹ מְקָרָא, וְכַתָּב עֲבָרִי — אִינוּ מְטַמֵּא אֶת הַיָּדִים עַד שְׂיִכְתָּבָנוּ בַּכְּתָב אֲשׁוּרִית, עַל הַסִּפֵּר, וּבִדְיוֹ. אָמַר רַבָּא: לֹא קִשְׁיֹא

כָּאז

אֶחָד וְטוֹבֵלֶת בּוֹ בַּיּוֹם תּוֹכִיחַ: שְׁמִטְמֵאָה מְשַׁכֵּב וּמוֹשֵׁב בְּשַׁמְעָתָא בְּתַרְיָתָא דְּמַסְכַּת נָדָה (דף עב:): מַרְבִּיעִין לֵה: מֵאִי שָׁנָא הָאִי מִזּוּבּוֹ מוּזּוּבּוֹ וְסִפְרָ (לה) דְרָשַׁת לִיה דְּמַקְצַת זּוּב וְלֹא־שְׁמוּעִינֹן דְּמַקְצַת זָבִין טְעוּנִין סְפִירַת שְׁבָעָה וּבָהָא עֲנִינָא שְׁמַעִינֹן מִנָּה זֶב בַּעַל שְׁתֵּי רֵאיוֹת לְסַפִּירָה וּמֵאִי שָׁנָא הָאִי מִזּוּבּוֹ דְלַעֲיֵל דְּכַתִּיב לְגַבִּי קִרְבֹּן וְלֹא דְרָשַׁת לִיה מַקְצַת זּוּב לֹא־תַנְיִי זֶב בַּעַל שְׁתֵּי רֵאיוֹת לְקִרְבֹּן אֵלֶּא מַקְצַת זָבִין דְרָשַׁת לִיה וּמוּקָמַת לִיה אַבְעַל שְׁלֹשׁ רֵאיוֹת וּמַמַּעֲטַת מִנָּה בַּעַל שְׁתֵּי רֵאיוֹת: לְשְׁתּוּק קָרָא מִנָּה וּמַהִיכֹא תַנְיִי לֵן סְפִירָה: וְכִי תִימָא אֲתֵיֹא מִדינָא דְלַעֲיֵל כְּלֹא־מַמַּרְת אִס מְטַמֵּא מְשַׁכֵּב וּמוֹשֵׁב לֹא יִהְיֶא טְעוֹן סְפִירַת שְׁבָעָה לֹא אֲתֵיֹא דָּהָא חֲמַרְת שׁוּמֶרֶת יוֹם כִּנְגֵד יוֹם תּוֹכִיחַ: אִס כֵּן לְכַתִּיב קִרָא וְכִי יִטְהַר הַזֶּב וְלֹא בְעִי מִזּוּבּוֹ וּמִדְּכַתִּיב וְכִי יִטְהַר הָזֶב וְלֹא כַתִּיב וְכִי יִטְהַר סַתְמֵא הָוֵא דְרַשִּׁינֹן לִיה וְכִי יִטְהַר מֶן הַזֶּב מֵאִי מִזּוּבּוֹ שְׁמַע מִנָּה לְמַדְרַשׁ מַקְצַת זָבִין טְעוֹן סְפִירָה: מִתְנַיִי פְרִיעָה וּפְרִימָה בְּגִידָיו יִהְיוּ כְרָמִיס וְרֹאשׁוֹ יִהִי פְרִיעִ: מַחֲלָט לְאַחַר שְׁכָלוֹ יְמִי הַהִסְגֵּר וְנִרְחֵא בּוֹ סִימְנִי טַמֵּאָה הֲאִמוּרִין בּוֹ: גַּמְרִי שְׁלֹחַ חוּץ לְחוּמַת הָעִיר: וְטַמֵּאָה כֹּל חִמּוֹר טַמֵּאָה הֲאִמוּרָה בְּמַצְרַע: מִנָּא הֵנִי מַלִּי דְלֹאן פְרִיעָה וּפְרִימָה בְּמַסְנֵר דְלֵמָא גַּלִּי לֵן רַחֲמֵנָא בְּמַחֲלָט וְהוּא הָדִין לְמַסְנֵר כְּלֹא־מַמַּרְת לַעֲנִין טַמֵּאָה: וְטַהֲרוּ הַכְּהֵן מִסַּפַּחַת הָיִא בְּמַצְרַע שְׂכֹא לְכַלֵּל טַהֲרָה מַחוּץ הַסֵּגֵרוֹ וְלֹא נַחֲלַט כַתִּיב וְסִיפֵה דְקָרָא כַתִּיב וְכִבָּס בְּגִידָיו וְטַהֲר מִדְּלֹא כַתָּב וְיִטְהַר לִשְׁנֹא דְמַעֲקָרָא הוּא וְהִי קֹאֲמַר וּבְכַד קָדָם טְבִילָה הִיָּה טַהוֹר מִמַּקְצַת טַמֵּאָה שֶׁל חִמּוֹר מַצְרַע: גַּבִּי זֶב כַּתִּיב בְּסוּף טַהֲרֵתוֹ וְטַהֲר מִה טַהוֹר מַעֲקָרָא חֲמַרְתָּ בַּהּ: אֵלֶּא עַל כִּרְחֹךְ טַהוֹר יִהְיֶה מִכָּאן וְלַהֲבֹא מְלַטְמֵא כְּלִי חָרָס בְּהַסַט וְאִע"נ שְׁטְבִילָתוֹ בַּיּוֹם וְאִס רָחֵא אַחַר טְבִילָה בּוֹ בַּיּוֹם סַתַּר אֶת הַכֹּל וּמְטַמֵּא לְמַפְרַע מְשַׁכֵּב וּמוֹשֵׁב בְּדֹאֲמִרִינֹן בְּכִנְצַד צֹלִין (פִּסְחִיס דף פא.) וְכֵל שְׁכָן חָרָס וְאִפְלוּ הָכִי מַהֲנִיָא לִיה טְבִילָה מְלַטְמֵא כְּלִי חָרָס שְׁהַסִּיט בִּין טְבִילָה לְרִחֵא וְהָכִי דְרִישׁ לֵה בְּתוֹרַת כְּהֵנִיס וְנִרְחֵא בְעִינִי דָּהָא דְרַרְשִׁינֹן לִיה וְטַהֲר מְלַטְמֵא כְּלִי חָרָס מִדְּכַתִּיבָנָהוּ לַהֲאִי קָרָא בְּתַר קָרָא אֲשֶׁר יָגַע בּוֹ הַזֶּב דְנִפְקֹא לֵן מִנָּה הַסַט כְּלִי חָרָס לְזַב וְאִין לָךְ עוֹד

טַמֵּא שְׁמִטְמֵא כְּלִי חָרָס בְּהַסַט אֵלֶּא הוּא: הֵכָא נָמִי וְטַהֲר דְּמַצְרַע טַהוֹר הִשְׁתָּא מְלַטְמֵא בְּבִיאָה מַחוּמְרִי מַצְרַע שְׁמִטְמֵא חָרָס וְכֵלִיס הַנִּכְנָסִין עִמּוֹ לְבִית שְׁאִפִּילוֹ חוּרָה הַמַּסַּפַּחַת וּפְשָׁתָהּ וְנִטְמַאת טַהוֹר כְּכַתִּיב וְאִס פִּשְׁתָּהּ תַּפְשָׁה הַמַּסַּפַּחַת בַּעוֹר וְגו' אֲהֵנִי לִיה טְבִילָה לְטַהֵר אֶת הַכֵּלִיס הַבָּאִין עִמּוֹ לְבִית לְפִי שְׁמַצְרַע מְטַמֵּא בְּבִיאָה דְתַנְיָא בְּתוֹרַת כְּהֵנִיס זֹאת הַתּוֹרָה לְכָל נַעַע הַצִּרְעַת וּלְנִתְחַן וּלְצִרְעַת הַבָּגֵד וּלְבִית מַה בֵּית מְטַמֵּא בְּבִיאָה חָף כֵּלָן מְטַמְאִין בְּבִיאָה: אֲשֶׁר בּוֹ מַשְׁמַע מִי שְׁצַרְעָתוֹ תְּלוּיָה טַמֵּאָתוֹ בְּגוּפוֹ שְׁכֵל זְמַן שְׁלֹא יִתְרַפֵּא מִמֶּנּוּ טַמֵּא וְהִינוּ מַחֲלָט דְגַבִּי טַהֲרָה דִּילָה כַתִּיב וְהִנֵּה נִרְפָּא נִגַּע הַצִּרְעַת מֶן הַצִּרְעִי: יֵצֵא מַסְנֵר שְׁמִטְמֵאָתוֹ תְּלוּיָה בִּימִי הַסֵּגֵר שְׂאִס לֹא יִמְצֵא בַּיּוֹם שְׁבָעָה סִימְנִי טַמֵּאָה שְׁעַר לְבָן אִלּוּ פִסְיִין וְטַהֲרָנוּ וְאִע"פ שְׁנַעֲנו עוֹמֵד עָלָיו: כֹּל יָמִי אֲשֶׁר הַנִּגַּע בּוֹ וְגו' שְׁלֹחַ כַתִּיב בַּהֲאִי קָרָא מַחוּץ לְמַחֲנֶה מוֹשְׁבִין: יָמִי כֹל יָמִי אֲשֶׁר הַנִּגַּע בּוֹ וְגו' תַּגְלַחַת וְצַפְרִיס דְאֵף עַל גַּב דְּאִפֵּא קִרְבֻנִית אֲשֵׁם וְלֵן שְׁמֶן מִיָּהוּ הֵכָא בַּיּוֹם טַהֲרֵתוֹ וּרְפִילָתוֹ הוּא דְקַתְנִי וְלֹא חֲרִירי בְּקִרְבֻנָּת שְׁחַן בְּשַׁמְוּיִ: וְהִנֵּה נִרְפָּא וְגו' וְכַתִּיב בְּתַרָּה שְׁתֵּי צַפְרִיס חַיִּית טַהֲרוֹת וְגַלַח אֶת כֹּל שְׁעָרָיו: מִתְנַיִי סְפָרִיס תּוֹרָה גְבִיאִיס וְכַתִּיבִיס: אֲשׁוּרִית לָשׁוֹן הַקֹּשֶׁשׁ: אֵף בַּסְפָּרִיס לֹא הִתִּירוּ לָהֶם לָשׁוֹן אַחַר חוּץ מְלָשׁוֹן הַקֹּשֶׁשׁ: אֵלֶּא וַיְנִית וּבְגִמְרָא מְרַבֵּשׁ טַעֲמֵא: גַּמְרִי לְתַפְרִין בְּגִידִין כֹּל סְפָרִיָּחַן עֲשׂוּיִין בְּגָלְיוֹן וְהִלָּכָה לְמַשָּׁה מַסִּינִי הוּא בַּתְּפִלִּין וּמוֹחוֹת שְׂרָיָה תַפּוּרִין בְּגִידִין וּבַסִּפֵּר תּוֹרָה נְחֻלְקוּ בְּמַסְכַּת מַכּוֹת (דף יא.) בַּסִּפֵּר תּוֹרָה שְׁתַּפְרָה בַּפִּשְׁתָּן הִשְׁתָּא אֲשַׁמְעִינֹן מִתְנִיתִין בִּמְאֹן דְּפַסֵּל: מְקָרָא שְׁכַתָּבוֹ תַרְגוּם סִפֵּר שְׁכַתָּבוֹ בְּלָשׁוֹן הַקֹּשֶׁשׁ הָרָאִוי לְכַתָּב בּוֹ מְקָרָא כַתָּבוֹ לָשׁוֹן אֲרַמִּי: וְתַרְגוּם שְׂהִיָּה רָאִוי לְכַתָּב בּוֹ תַרְגוּם כְּגוֹן יַגֵּר שְׁהִדּוּתָא (בְּרַאשִׁית לא): כַּתָּבוֹ מְקָרָא גַּלְעָד וּבְגוֹן תַרְגוּם כַּתָּב שֶׁל דִּיאָל וְעָזָרָא: וְכַתָּב עֲבָרִי אִלּוּ שְׁלֹא שְׂהָה אֶת הַלָּשׁוֹן אֲכֵּל שְׂהָה אֶת הַכַּתָּב שְׁכַתָּבוֹ בַּכַּתָּב שֶׁל עֲבָר הָוֵהָר וּבְמַסְכַּת סִנְהֶדְרִין (דף כא:): קָרִי לֵה כַּתָּבֹא לִיכּוּנָהָה: עַד שְׂיִכְתָּבָנוּ אֲשׁוּרִית כַּתָּב אֲשׁוּרִית הוּא כַּתָּב שְׁלָנוּ:

מסורת הש"ס

א סוטה יז; שבת יא:
ב סנהדרין קו; ערכין טו:
ג מסכת סופרים; בבא מציעא קיג; דברים רבה

ד משנה ידים

גליון הש"ס

מתני' אין בין מצורע. ע"י מ"ק ז ע"א תד"ה אמר רבי:

עין משפט אות ד' מו"י פ"י. לא נזכר כלל ברמב"ם מזה ופשטות דבריו רמב"ם מייירי דליכא טומאה כלל למפרע אף לא טומאה קלה. ועיין בספר ראשון לציון לבעל פרי תואר:

רש"י ד"ה לתופרן בגידין וכו' בתפילין ומזוזות. עיין תשובת חות יאיר סימן קצב אות יג:

תורה אור השלם

וְנֹאֵה אַתּוֹ הַכְּהֵן וְהָנִיחַ שְׂאֵת־הַנִּגַּע לְבִנְיָה אֲדַמְדָּמַת בְּקִרְחָתוֹ אוֹ בְּנִפְחָתוֹ כְּמִרְאָה צִרְעַת עוֹר בְּשָׂר [ויקרא יג, מג]

וְנֹאֵה הַכְּהֵן אַתּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי שְ�נִית וְהָנִיחַ כֹּהֵן הַנִּגַּע וְלֹא־פָשַׁה הַנִּגַּע בַּעוֹר וְטַהֲרוּ הַכְּהֵן מִסַּפַּחַת הוּא וְכִבָּס בְּגָדָיו וְטַהֲר [ויקרא יג, ו]

וְכִי־יִטְהַר הַזֶּב מִזּוּבּוֹ וְסִפְרָ לוֹ שְׁבַעַת יָמִיס לְטַהֲרָתוֹ וְכִבָּס בְּגָדָיו וְרַחֲצֵ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם חַיִּיס וְטַהֲר [ויקרא טו, יג]

וְהַצְרוּעַ אֲשֶׁר־בּוֹ הַנִּגַּע בְּגָדָיו יִהְיוּ כְרָמִיס וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פְרִיעִ וְעַל־שָׂפָם יַעֲטֶה וְטַמֵּא טַמֵּא יִקְרָא [ויקרא יג, מה]

כִּלְיָמָיו אֲשֶׁר הַנִּגַּע בּוֹ יִטְמֵא טַמֵּא הוּא בְּדָד יֵשֵׁב מַחוּץ לַפִּתְחָהּ מוֹשְׁבּוֹ [ויקרא יג, מו]

הַכְּהֵן אֶל־מַחוּץ לַפִּתְחָהּ וְנֹאֵה הַכְּהֵן וְהָנִיחַ נִרְפָּא נִגַּע־הַצִּרְעַת מִרְהַצְרוּעַ [ויקרא יד, ג]

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

גופן כתיבה: פאן בגופן שלנו מתניתין דקתני
בְּכָל לַשּׁוֹן שְׁלֹא שָׁנָה חֵת הַכֶּתֶב בְּשִׁלְמָא תוֹרָה אִכְּרָא יַגֵּר שְׁהַדוּתָא. וְקָשָׁה אִמְרֵי מִפְסָלָא בְּהִיבִי וְהָלֹא אֲלוֹי הִיָּה אֱלֹא שְׁשָׁנָה חֵת הַלְשׁוֹן וּבְרִיתָא בְּגוּפָן שְׁלֵהֶן:
הָא דְאָמַר עַד שֵׁיכְתִּבְנָנוּ בְּכַתֵּב אֲשׁוּרִית: רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הִיא דְּפִלְגִי אֲדַרְבֵּנָן בְּמַתְנֵיתִין: אִי רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אִמְרֵי קָתְנִי בְּבִרְיתָא עַד שֵׁיכְתִּבְנָנוּ אֲשׁוּרִית: אֱלֹא לֹא קָשִׁיָא גְרָסִינָן: וְהִיֵּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כְּתִיב בְּתַפְלִין וּמַחֲוֹת שְׁכַתוּבִין בְּהֶן פְּרָשִׁיּוֹת שֶׁל שְׁמַע: בְּשָׂאָר סְפָרִים נִבְרָאִים וּכְתוּבִים: מִכְּלָל דְּתִנָּח קִמָּא בְּתַמִּיהֶּה וְהָא תִנָּח קִמָּא שְׂרִי בְּכָל לַשּׁוֹן: רַבּוּתֵינוּ אִמְרוּ רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: תִּלְמִי מִלָּךְ מַצְרִים הָיָה: אֲלֵהִים בָּרָא בְּרָאשִׁית שֶׁס הוּא וְשְׁתֵּי רֶשִׁיּוֹת הֵן וְרֹאשׁוֹן בָּרָא חֵת הַשֵּׁנִי: אַעֲשֶׂה אָדָם שְׁמַכָּו פְּקָרוּ הָאוֹמְרִים שְׁתֵּי רֶשִׁיּוֹת הֵן דְּכַתִּיב יַעֲשֶׂה אָדָם (בְּרָאשִׁית א': כ"ו): וְיִכַּל בְּיוֹם הַשֵּׁשִׁי שְׁלֹא יֵאמַר אִם כּוֹן עָשָׂה מְלֹאכָה בְּשֶׁבַע דְּהָא כְּתִיב וְיִכַּל בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהוּא לֹא וְקִבֵּל עָלָיו מִדְּרַשׁ חֻכְמִים שְׁדַרְשׁוּ בּוֹ מָה הָיָה הַעוֹלָם חֹסֵר מְנוּחָה בְּחַתָּה שְׂבַת בְּחַתָּה מְנוּחָה וְהוּא גְּמָרוֹ: זָכַר וַיַּקְבֵּה בָּרָאוּ וְלֹא כְּתִיב בָּרָאִם דְּמַשְׁמַע שְׁנֵי גּוּפִין בָּרָא כָּל אֶחָד זָכַר וַיַּקְבֵּה שְׁנֵי פְרָעוּפִין לָכוֹן כְּתִיבוּ בָּרָאוּ שְׂכָךְ נִבְרָא אָדָם בְּשְׁנֵי פְרָעוּפִים: בְּקַרוּבִיָּה שְׁלֹא יֵאמַר עַל אֲבֵרָהָס לֹא הִקְפִּיד דְּכַתִּיב וַיַּחַק וְעַל שָׂרָה הִקְפִּיד לְפִיכָךְ כְּתִיבוּ בְּקַרוּבִיָּה לִימַר אֲבֵרָהָס בְּלַבּוֹ וְהִיא אִמְרָה בְּקַרוּבִיָּה: נוֹשֵׂא בְּנֵי אָדָם דְּמַשְׁמַע גַּמַּל שְׁלֹא יֵאמַר מָשָׁה רַבְּכֶם לֹא הָיָה לוֹ סוּס אִזּו גַּמַּל: הָרְגוּ שׂוֹר שְׁלֹא יֵאמַר רַחֲמִינִס הִיֵּו אֲבוּתִיכֶם שְׁהִרִי אֲבִיהֶם מַעִיד עָלֵיהֶם שְׁהֶס הָרְגוּ אִישׁ לִכְךָ כְּתִיבוּ שׂוֹר שְׁלֹא הִיֵּו חֲסוּבִין בְּעִינֵי אֱלֹא בְּהַמּוֹת וְלֹא הִקְפִּיד עַל הַבְּהַמּוֹת: וּבְשָׂאָר אֲרָצוֹת שְׁלֹא יֵאמַר שְׁקַר כְּתוּב בְּתוֹרָה שְׁהִרִי קֹהֵת מִיּוֹרְזֵי מַצְרַיִם הָיָה וּכְשֶׁאֲתָה מוֹנֶה שְׁנוּתֵי שֶׁל קֹהֵת וְשְׁנוּתֵי שֶׁל עַמָּרָס וְשְׁנוּתֵי שֶׁל מָשָׁה בְּלֵן אִין מַגִּיעוֹת לִד' מֵאוֹת שָׁנָה כָּל שָׁבֹן שְׁהַרְבֵּה מִשְׁנוֹת הַבָּיִס נִבְלָעִין בְּחוּךְ שְׁנוֹת הָאֲבוֹת אֱלֹא שְׁמֵנָה הַכְּתוּב מִיּוֹס שְׁנַגְזָרָה גִּזְרַת גְּלוּת מַצְרַיִם בִּין הַבְּתָרִים וּמַשֶּׁס עַד שְׁנוּלֵד וַחַק שְׁלָשִׁים שָׁנָה וּמַשְׁנוּלֵד וַחַק עַד שִׁנְיָאוּ יִשְׂרָאֵל מִמַּצְרַיִם אֲרַבַּע מֵאוֹת שָׁנָה צֹא מִסֶּה שָׁשִׁים שֶׁל וַחַק וּמֵאָה וְל' שְׁתֵּי יַעֲקֹב בְּשָׂבָא לְמַצְרַיִם נִשְׁאָרוּ מֵאֲתַיִס וְעֶשֶׂר וַכּוֹ הֵיָתָה הַזִּקְרָה פִּי גַר וְהָיָה זֶרַעַךְ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם (בְּרָאשִׁית ט"ו:י"ג) וְלֹא נִיֵּאֻמַּר בְּמַצְרַיִם אֱלֹא בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וּכְשֶׁנוּלֵד וַחַק הָיָה אֲבֵרָהָס גַּר בְּאֶרֶץ פְּלֶשְׁתִּים וּמֵאִזּו עַד שִׁנְיָאוּ מִמַּצְרַיִם נִמְצָא וַחַק וְהָרְעוּ שְׁהוּ זָרְעוֹ שֶׁל אֲבֵרָהָס גָּרִים וְשָׁלָשִׁים שֶׁל קָדָם לָכוֹן לֹא נִמְנוּ בְּגִזְרָה דְּהָא זֶרַעַךְ כְּתִיב:

וְאִטּוּמֵי לַשּׁוֹן חֲשִׁיבִית אֲבָל גְּעָרִי לַשּׁוֹן קִטְנוּת וַיֵּאמַר גְּרוּעִים שְׁלָכֶם שְׁלַחְתֶּם לְקַבֵּל בְּנֵי שְׂכִינָה: וְאֵל וְאִטּוּמֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתָהּ פְּרָשָׁה עֲצָמָה וּלְפִי שְׁכַתְּבוּ וְאִטּוּמֵי תַחֲלָה חֲזָרוּ וּכְתִבּוּס בְּשֶׁמֶס הִרֹאשׁוֹן וְלֹא כְּתִיבוּ וְאֵל אֲרַעֲלִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

כְּמוֹ זֹמַנוּ שֶׁל יוֹס (ב"מ דף כ"א:) וּמַשְׁמַע נִמִּי לַשּׁוֹן הַשְּׁפָלָה כְּדִאֲמַרְיָנן הֶתֶם הָאוֹמַר לְצוּלָה חֲרָפִי (יִשְׁעִיָּהוּ מִד') זֹו בְּבָל שְׁהוּא זֹמַנוּ שֶׁל עוֹלָם פִּי עַמְקוֹן וְתַחֲתִיתוֹ וְשִׁפְלָה מִכָּל אֲרָצוֹת כְּדִאֲמַרְיָנן נִמִּי הֶתֶם (שְׁבַת דף ק"ג:) הַלְכָךְ נִקְרָא שְׁמָה בְּבָל שְׁכָל מַתִּי מִבּוֹל נִנְעָרוּ שֶׁס (זְבָחִים דף ק"ג:):

כֵּאֵן בְּגוּפָן שְׁלֵנוּ, כֵּאֵן בְּגוּפָן שְׁלֵהֶן. ^(א)אָמַר לִיָּה אֲבָיִי: בְּמֵאֵי אוּקִימָתָא לְהַהִיא? בְּגוּפָן שְׁלֵהֶן, מֵאֵי אִירִיָּא מִקְרָא שְׁכַתְּבוּ תַרְגוּם וְתַרְגוּם שְׁכַתְּבוּ מִקְרָא? אָפִילוּ מִקְרָא שְׁכַתְּבוּ מִקְרָא וְתַרְגוּם שְׁכַתְּבוּ תַרְגוּם נִמִּי. דְּהָא קִתְּנִי: עַד שֵׁיכְתִּבְנָנוּ אֲשׁוּרִית עַל הַסֶּפֶר בְּדִי! אֱלֹא, לֹא קִשְׁיָא: הָא רַבְּנֹו, הָא רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. אִי רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הָא אִיכָא יוֹנִית! אֱלֹא, לֹא קִשְׁיָא: כֵּאֵן בְּסִפְרִים, כֵּאֵן בְּתַפְלִין וּמִזּוּזוֹת. תַּפְלִין וּמִזּוּזוֹת מֵאֵי טַעְמָא? מִשּׁוּם דְּכַתִּיב בְּהוּ: "וְהִיֵּו" — בְּהִנְיַתָּהּ יְהוּ, מֵאֵי תַרְגוּם שְׁכַתְּבוּ מִקְרָא אִיכָא? בְּשִׁלְמָא תוֹרָה — אִיכָא "יַגֵּר שְׁהַדוּתָא", אֱלֹא הִכָּא מֵאֵי תַרְגוּם אִיכָא? אֱלֹא, לֹא קִשְׁיָא: כֵּאֵן בְּסִפְרִים. מְגִילָה מֵאֵי טַעְמָא, דְּכַתִּיב בּהּ: "כִּכְתַּבְכֶּם וּכְלִשׁוֹנְכֶם". מֵאֵי תַרְגוּם שְׁכַתְּבוּ מִקְרָא אִיכָא? אָמַר רַב פֶּפְּא: "וְנִשְׁמַע פְּתָגָם הַמְּלָךְ". רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק אָמַר: "וְכָל הַנָּשִׁים יִתְּנוּ יָקָר לְבַעֲלֵיהֶן". רַב אָשִׁי אָמַר: כִּי תִנְיָא הֵהִיא בְּשָׂאָר סְפָרִים, וְרַבִּי יְהוּדָה הִיא. דְּתַנְיָא: תַּפְלִין וּמִזּוּזוֹת אִין נִכְתְּבִין אֱלֹא אֲשׁוּרִית, וְרַבּוּתֵינוּ הִתִּירוּ יוֹנִית. וְהַכְּתִיב "וְהִיֵּו"! אֱלֹא אֵימָא: סְפָרִים נִכְתְּבִים בְּכָל לַשּׁוֹן, וְרַבּוּתֵינוּ הִתִּירוּ יוֹנִית. הִתִּירוּ? מִכְּלָל דְּתִנָּח קִמָּא אֶסְר! אֱלֹא אֵימָא: רַבּוּתֵינוּ לֹא הִתִּירוּ שֵׁיכְתְּבוּ אֱלֹא יוֹנִית. וְתִנְיָא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אַף כְּשֶׁהִתִּירוּ רַבּוּתֵינוּ יוֹנִית — לֹא הִתִּירוּ אֱלֹא בְּסִפְר תוֹרָה, ^(א)וּמִשּׁוּם מַעֲשֶׂה דְּתַלְמִי הַמְּלָךְ. דְּתַנְיָא: מַעֲשֶׂה בְּתַלְמִי הַמְּלָךְ שְׁכִינָס שְׁכָעִים וּשְׁנַיִם זָקֵנִים וְהַכְּנִיסָן בְּשִׁכְעִים וּשְׁנַיִם כְּתִיִם וְלֹא גִילָה לָהֶם עַל מָה כִּינָסָן. וְנִכְנָס אֶצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְאָמַר לָהֶם: כְּתִיבוּ לִי תוֹרַת מֹשֶׁה רַבְּכֶם. נָתַן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּלִב כָּל אֶחָד וְאֶחָד עֲצָה וְהַסְפִּימוּ בּוֹלָן לְדַעַת אַחַת. ^(א)וְכַתְּבוּ לוֹ: "אֱלֹהִים בָּרָא בְּרָאשִׁית". "אַעֲשֶׂה אָדָם בְּצֶלֶם וּבְדַמּוּת". "וְיִכַּל בְּיוֹם הַשֵּׁשִׁי וַיִּשְׁבּוּת בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי". "זָכַר וַיַּקְבֵּה בָּרָאוּ", וְלֹא כְּתִיבוּ "בָּרָאִם". "הִבָּה אֲרָדָה וְאִבְלָה שָׁם שְׁפָתָם". "וַיַּחַקֵּק שָׂרָה בְּקַרוּבִיָּה". "כִּי בִאָפֶם הָרְגוּ שׂוֹר וּבְרָצוֹנָם עָקְרוּ אֲבוּס". "וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת אִשְׁתּוֹ וְאֶת בְּנָיו וַיִּרְכִּיבֶם עַל נוֹשָׂא בְּנֵי אָדָם". "וּמוֹשֵׁב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁבּוּ בְּמַצְרַיִם וּבְשָׂאָר אֲרָצוֹת אֲרַבַּע מֵאוֹת שָׁנָה". "וַיִּשְׁלַח אֶת זֹאטוּטִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". "וְאֵל זֹאטוּטִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שְׁלַח יָדוּ".

י"לא

מִשּׁוּם הִכִּי הִכְּכוּ לוֹ: עַל נוֹשֵׂא אָדָם. פֶּן יֵאמַר לָהֶם וְכִי לֹא הָיָה לוֹ לְמָשָׁה רַבְּכֶם סוּס אִזּו גַּמַּל: (וְאֵל) וְאִטּוּמֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְקָשָׁה אִמְרֵי לֹא כְּתִיבוּ לוֹ וַיִּשְׁלַח חֵת אֲרַעֲלִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּדַכְּתִיב בְּסִמּוּךְ וְהִיֵּי לַשּׁוֹן גְּזָלָה וַיֵּשׁ לוֹמַר לְפִי שְׁלֹא רָצוּ לְשַׁקֵּר וּלְכַךְ כְּתִיבוּ לוֹ וְאִטּוּמֵי בְּמָקוֹס גְּעָרִי וּבְמָקוֹס אֲרַעֲלִי דְּמַשְׁמַע לַשּׁוֹן גְּזָלָה

כְּמוֹ זֹמַנוּ שֶׁל יוֹס (ב"מ דף כ"א:) וּמַשְׁמַע נִמִּי לַשּׁוֹן הַשְּׁפָלָה כְּדִאֲמַרְיָנן הֶתֶם הָאוֹמַר לְצוּלָה חֲרָפִי (יִשְׁעִיָּהוּ מִד') זֹו בְּבָל שְׁהוּא זֹמַנוּ שֶׁל עוֹלָם פִּי עַמְקוֹן וְתַחֲתִיתוֹ וְשִׁפְלָה מִכָּל אֲרָצוֹת כְּדִאֲמַרְיָנן נִמִּי הֶתֶם (שְׁבַת דף ק"ג:) הַלְכָךְ נִקְרָא שְׁמָה בְּבָל שְׁכָל מַתִּי מִבּוֹל נִנְעָרוּ שֶׁס (זְבָחִים דף ק"ג:):

ט.

מסורת הש"ס
א שבת קטוי: ב מסכת סוברים ג מסכת ספר תורה

גליון הש"ס
גמ' וכתבו לו. ע"י יש"ש ב"ק פ"ד סי' מו.

תורה אור השלם
והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום על־לִבְכֶם (דברים ו, יז)
ויקרא־לו לָבוּ יָגֵר שְׁהַדוּתָא ויעקב קרא לו גִּלְעָד (בראשית ל"א, מו)

ויקראו ספרי־המלך צֶעֱת־הֵימָא בחדש השלישי הווא־חדש סיון בשלושה ועשרים וגו' (אסתר ה, ט)

וישמע פתגם המלך אשר־יעשה בקל־מלכותו כי רבה היא וכל־הנשים וגו' (אסתר א, ב)

בראשית ברא אלהים את השמים (את הארץ (בראשית א, א)

ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו ויִרְדּוּ בְדִגַּת הַיָּם וגו' (בראשית ב, כו)

ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וישבת ביום וגו' (בראשית ב, ב)

זָכַר וַיַּקְבֵּה בָרָאִם וַיַּקְרָד אֲתָם וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמֵם אָדָם בְּיוֹם וגו' (בראשית ה, ב)

ויקרא אלהים אֶת־הָאָדָם בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכַר וַיַּקְבֵּה וגו' (בראשית ו, כו)

הָבָה נִרְדָּה וְנִבְלָה שֵׁם שְׁפָתָם אֲשֶׁר לֹא שְׁמַעוּ אִשִּׁי וגו' (בראשית י"ז)

ותצחק שרה בקרבה לאמר אחרי בלתי היתה־לי עֲדָנָה ואדוני וגו' (בראשית יח, יב)

ויפל אברהם על־פָּנָיו וַיִּצְחַק וַיֹּאמֶר לָבוּ הֲלָבֹן מֵאֶה־שָׁנָה יִלְדָּ וגו' (בראשית י"ז)

בסדס אל־תִּבְא נַפְשִׁי בַּקְהֶלֶם אל־תַּחַד כְּבִדִּי כִּי בִאָפֶם הָרְגוּ וגו' (בראשית מט, י)

ויקח משה אֶת־אִשְׁתּוֹ וְאֶת־בָּנָיו וַיִּרְכָּבֶם עַל־הַחֲמֹר וַיִּשָּׁב אֶרְצָה מִצְרַיִם (שמות י, כ)

וּמוֹשֵׁב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁבּוּ בְּמַצְרַיִם שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע וגו' (שמות יב, מ)

ויחַר לְמֹשֶׁה מֵאֵד וַיֹּאמֶר אֶל־יְהוָה אל־תִּפְּן אֶל־מִנְחָתָם לֹא חֲמור וגו' (במדבר טו, יו)

וישַׁלַּח אֶת־יְעָרִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עֵלֹת וַיִּזְבְּחוּ זְבָחִים שְׁלָמִים וגו' (שמות כד, ה)

וְאֶל־אַחֲזִיָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שַׁלַּח יָדוּ וַיַּחֲזוּ אֶת־הָאֱלֹהִים וַיִּאֲכַלוּ וגו' (שמות כד, יא)

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

 א זבחים קיט.
 ב עירובין יד:
 ג משנה זבחים; זבחים קיב:
 ד שבועות טז.; זבחים קז:
 ה תוספתא עדויות; יבמות קי.; תוספתא מנחות; יבמות טז.;
 ו תמורה כא.; חגיגה ג; מכות יט.; חולין ז.; ערכין לב:
 ז ספרא בהר פרשה ד א; זבחים ט.; ערכין לב:
גליון הש"ס
בגמ' וקידשה לעתיד לבוא. עי' ברכות דף טא ע"ב:
תורה אור השלם

[דברים יב, ט]

[עזרא ג]

[דברים ג, ד]

[דברים ג, ה]

יש אַחֲרֵיהֶּ הֵיטֵר בְּשֹׁחַדָּה שִׁילָה הוֹתֵרוּ קִיט.) כִּי לֹא בָרָתָם עַד עֵתָה אֶל הַמִּנְחָה זֹו שִׁילָה שֶׁנָּחוּ מִלִּכְבוֹשׁ וְאֶל הַנְּחִלָּה זֹו יִרְשָׁלַיִם לְמָה חָלָקוּ הַכְּתוּב כְּדִי לִיתֵן הֵיטֵר בֵּין זֹו לָזֹו: גמ' בֵּית חוֹנִיּוֹ מִזְבֵּחַ חוֹנִיּוֹ בָּנוּ שֶׁל שְׁמַעוֹן הַצִּדִּיק בָּנָה בָּמָה בְּמִצְרַיִם לָשֵׁם שְׁמִיּוֹס בְּדֹאמְרִינֵן בְּמַס' מְנַחֲתִ: קסבִּר כו' דְּאִיכָא לְמֵאן דְּאָמַר הֶתֶם שְׂבָנָאָה לָשֵׁם ע"ז: וְקַסְבִּר קְדוּשָׁה שְׁנִיתַקְדָּשָׁה יִרְשָׁלַיִם אִינֵה קְדוּשָׁה לְעוֹלָם וּמִשְׁחַדָּה הוֹתֵרוּ הַבְּמוֹת: לַעֲתִיד לְבֹא בְּלוּמֵר מִשְׁתַּחֲרַב: וְהִיא הֵיטֵה נִחְלָה הָאָמוּר בְּפָסוּק אֶל הַמִּנְחָה וְאֶל הַנְּחִלָּה: קְלָעִים לְהִיכָל קֹא סֵלֶקֶה דַּעֲתָן בְּמָקוֹם חוּמוֹת הִיכָל שִׁיחָה מִזְבֵּחַ הַבָּנוּ בְּעִזָּרָה קְרוּי אֲשֶׁר פִּתַּח אֹהֶל מוֹעֵד שְׁאֵלְמִלָּא בֶן לֹא הָיוּ מִקְרִיבִין עַד שֶׁיִּגְמַר הַבָּנוֹן וְהִם הִתְחִילוּ לְהַקְרִיב קִרְבָּנוֹת מִשְׁבָּחוּ שֶׁם בִּימֵי כּוֹרֶשׁ כְּמוֹ שְׂכָתוֹב בְּסֹפֶר עֲזָרָה וְעַד עַשְׂרִים וְשָׁנִים שָׁנָה אַחֲרֵי כֵן לֹא נִגְמַר הַבִּיַּת בִּשְׁנַת שְׁלֹשׁ לְדַרְיוֹשׁ הָאַחֲרוֹן: בְּיוֹנִין מִבְּחוּץ שָׁהִיו הַקְלָעִים פְּרוּשִׁים לִפְנֵים מַעֲזְבִי הַחוּמָה שֶׁלֹּא יִכְנסוּ הַבּוֹנוֹן לַתּוֹךְ הַהִיכָל: לֹאֹו מִפְּלֵל דַּר' חֲלִיעֶזֶר דְּבָעִי קְלָעִים סָבֵר לֹא קִידָּשָׁה לְאַחֵר חוֹרְבָן לְפִיכֵךְ פִּירְסוּ קְלָעִים בְּמָקוֹם בָּנוֹן וְחִזְרוּ וְקִידָּשוּ בְּתוֹרוֹת וּבְשִׁיר בְּדֹאמֵר בְּמַס' שְׂבוּעוֹת (דף נח.). וּמֵר מֵאִי דְשִׁמְיעַ לִיָּה קֹאמֵר וְלֹא מִשּׁוֹם צִרְיָן קְדוּשָׁה: וְכִי תִמָּא כּו': וְלָמָּה מְנָאוּס וְהִלֹּא הִרְבָּה הָיוּ עָם וְהֶתֶם נְמִי תָנוּ וְכָל פִּינוּצֹא בָּהֶן: אֶת אֵלֹו עֵיירוֹת נִמְנוּ בַּר' בְּתֵרֶא דַּעֲרָכִין לַעֲנוֹן בְּפִי עֵרִי חוּמָה לּוֹמֵר שְׁהָיוּ מוֹקְפוֹת חוּמָה מִיּוֹמוֹת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוֹן וְאִין עָם יוֹתֵר מִתַּשְׁעָה: וּרְמִינֵהוּ מִסְּקָנָה דְּמִילְתִּיהּ הוּא דְּאָמַר לַעֲיֵל הָעִי תַנְיָא פְּלִיגִי בְּקִידָּשָׁה וְלֹא קִידָּשָׁה:

יֵשׁ אַחֲרֵיהֶּ הֵיטֵר, וּקְדוּשַׁת יְרוּשָׁלַיִם — אִין אַחֲרֵיהֶּ הֵיטֵר. גַּמְי' אָמַר רַבִּי יִצְחָק: שְׁמַעְתִּי שְׁמַקְרִיבִין בְּבֵית חוֹנִיּוֹ בְּזִמָּן הָזֶה. קַסְבִּר: בֵּית חוֹנִיּוֹ לֹאֹו בֵּית עֲבוּדָה זָרָה הִיא, וְקָא סָבֵר: קְדוּשָׁה רֵאשׁוֹנָה — קִידָּשָׁה לְשַׁעֲתָהּ וְלֹא קִידָּשָׁה לְעִתִּיד לְבֹא.^(ט) דְּכַתִּיב: "כִּי לֹא בָאתֶם עַד עֵתָה אֶל הַמִּנְחוּחַ וְאֶל הַנְּחִלָּה". "מְנוּחָה" — זֹו שִׁילָה, "נְחִלָּה" — זֹו יְרוּשָׁלַיִם, מְקִישׁ נְחִלָּה לְמְנוּחָה: מָה "מְנוּחָה" יֵשׁ אַחֲרֵיהֶּ הֵיטֵר, אָף "נְחִלָּה" יֵשׁ אַחֲרֵיהֶּ הֵיטֵר.^(י) אֲמַרוּ לִיָּה: אֲמַרְתָּ? אָמַר לָהּ: לֹא. אָמַר רַבָּא: הֲאֵלֶּהֵם! אֲמַרְהּ, וּגְמִירְנָא לָהּ מִינֵיהּ.^(יא) וּמֵאִי טַעֲמָא קָא הִדֵּר בִּיָּה? מִשּׁוּם קִשְׂיָא דְּרַב מְרִי. דְּמוֹתִיב רַב מְרִי: קְדוּשַׁת שִׁילָה — יֵשׁ אַחֲרֵיהֶּ הֵיטֵר. קְדוּשַׁת יְרוּשָׁלַיִם — אִין אַחֲרֵיהֶּ הֵיטֵר. וְעוֹד תָּנוּ: מִשְׁבָּחוּ לִירוּשָׁלַיִם נֶאֱסְרוּ הַבְּמוֹת, וְלֹא הָיָה לָהֶם עוֹד הֵיטֵר, וְהִיא הֵיטֵה נְחִלָּה.^(יב) תַנְיָא הִיא. (דְּתַנְיָא) אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: שְׁמַעְתִּי בְּשִׁהָיו בּוֹנִין בְּהִיכָל, עוֹשִׂין קְלָעִים לְהִיכָל וּקְלָעִים לַעֲזָרָה. אֵלֶּא שְׂבַהִיכָל בּוֹנִין מִבְּחוּץ, וּבְעִזָּרָה בּוֹנִין מִבְּפָנִים.^(יג) וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: שְׁמַעְתִּי שְׁמַקְרִיבִין אָף עַל פִּי שְׂאִין בֵּית, אוֹכְלִין קִדְּשֵׁי קִדְּשִׁים אָף עַל פִּי שְׂאִין קְלָעִים, קִדְּשִׁים קָלִים וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי אָף עַל פִּי שְׂאִין חוּמָה, מִפְּנֵי שְׁקִדּוּשָׁה רֵאשׁוֹנָה קִידָּשָׁה לְשַׁעֲתָהּ וְקִידָּשָׁה לְעִתִּיד לְבֹא. מִפְּלֵל דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבֵר לֹא קִידָּשָׁה לְעִתִּיד לְבֹא. אָמַר לִיָּה רַבִּינָא לְרַב אֲשִׁי: מִמָּא? דְּלָמָּא דְּכוּלִּי עֲלָמָא קְדוּשָׁה רֵאשׁוֹנָה קִידָּשָׁה לְשַׁעֲתָהּ וְקִידָּשָׁה לְעִתִּיד לְבֹא, וּמֵר — מֵאִי דְשִׁמְיעַ לִיָּה קֹאמֵר, וּמֵר — מֵאִי דְשִׁמְיעַ לִיָּה קֹאמֵר. וְכִי תִימָא: קְלָעִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְמָה לִּי? לְצַנִּיעוּתָא בְּעֲלָמָא.^(יד) אֵלֶּא כִי הָנִי תַנְיָא, דְּתַנְיָא: אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּרַבִּי יוֹסִי: לְמָה מְנוּ חֻכְמִים אֶת אֵלֹו? שְׂכַשְׁעֵלוּ בְּנֵי הַגּוֹלָה מִצָּאוּ אֶת אֵלֹו וְקִידְשׁוּם, אָבָל הָרֵאשׁוֹנוֹת בְּטָלוּ מִשְׁבֻטְלָה הָאָרֶץ. אֲלָמָא קַסְבִּר: קְדוּשָׁה רֵאשׁוֹנָה קִידָּשָׁה לְשַׁעֲתָהּ וְלֹא קִידָּשָׁה לְעִתִּיד לְבֹא. וּרְמִינָהוּ, אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּרַבִּי יוֹסִי: וְכִי אֵלֹו בְּלִבָּד הָיוּ? וְהִלֹּא כְּכֹר נֶאֱמַר: "שְׂשִׁים עִיר כָּל חִבָּל אֲרָצוֹב", וְכַתִּיב: "כָּל אֵלֶּה עָרִים בְּצוּרוֹת חוּמָה גְּבוּהָה". אֵלֶּא לְמָה מְנוּ חֻכְמִים אֶת אֵלֹו? שְׂכַשְׁעֵלוּ בְּנֵי הַגּוֹלָה מִצָּאוּ אֵלֹו וְקִידְשׁוּם. קִידְשׁוּם!?

הַשְׁתָּא

הִיאֵךְ מִקְרִיבִין עָם בְּטוּמָאָה דָּהָא נִזְרוּ טוּמָאָה עַל אֶרֶץ הָעַמִּים וְיֵשׁ לוֹמֵר דְּשָׂמָא לְנָבִי הָא לֹא נִזְרוּ חֻכְמִים טוּמָאָה פִּינוֹן שְׁמֵן הַתּוֹרָה יְכוֹל לְהַקְרִיב: וּמֵאִי טַעֲמָא הִדֵּר בִּיָּה מִשּׁוּם קוּשְׁיָא דְּרַב מְרִי. הַקָּשָׁה דַּר"ר חַיִּים וּמִתְחִילָה הִכִּי אָמַר לְמִילְתִּיהּ וְכִי לֹא הָיָה יוֹדֵעַ הַמַּשְׁנֶה וְהִלֹּא הֵן שְׁנוּרוֹת בְּפִי כָּל יְעוּד קִשְׂיָא פִינוֹן דְּתַנְיָא הִיא אֲמַאי הִדֵּר בִּיָּה לִימָא אִנָּא דְּאָמְרִי כְּמֵאן דְּאָמַר לֹא קִדָּשָׁה לְכָךְ נִרְאָה לַהֲר"ר חַיִּים דכ"ע מוֹדוּ דְּמַשְׁבָּחוּ לִירְשָׁלַיִם נֶאֱסְרוּ הַבְּמוֹת וְשׁוּב לֹא הָיָה לָהֶן הֵיטֵר וְהָיוּ תַנְיָא בְּהָא פְּלִיגִי דְּמֵאן דְּאָמַר לֹא קִדָּשָׁה סָבֵר דָּאָף בְּמִקְוָמוּ שֶׁל מִזְבֵּחַ אִין יְכוֹלִין לְהַקְרִיב עֲכָשִׁיו וּמֵאן דְּאָמַר קִדָּשָׁה סָבֵר דְּבְּמָקוֹם מִזְבֵּחַ מוֹתֵר לְהַקְרִיב אָבָל לֹא בְּבָמָה: דְּכוּלִּי עֲלָמָא קְדוּשָׁה רֵאשׁוֹנָה קִדָּשָׁה לְשַׁעֲתָהּ וּקִדָּשָׁה לְעִתִּיד לְבֹא. הַקָּשָׁה רַבִּינוּ תָּם אֲמַאי לֹא מִיִּיתִי רָחֵיָה דְּרַבִּי חֲלִיעֶזֶר אֵית לִיָּה בַּר' קֹמָא דְּחַטִּיגָּה (דף ג: נָשֵׁם) דִּלֹּא קִדָּשָׁה לְעִתִּיד לְבֹא דְּקֹאמֵר הֶתֶם מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי יוֹסִי בֶן דּוּרְמַסְקִית וּמַסִּיק אָמַר ר' חֲלִיעֶזֶר כֹּה מְקוּבָּלָנִי מִרְבּוֹ יוֹחֲנוּן בֶּן זַכַּאי עִמּוֹן וּמוֹנָב מַעֲשִׂרִין מַעֲשֵׂר עִנִי בְּשַׁבְיַעִית מָה טַעַם מִשּׁוֹם דְּהִרְבָּה בְּרַבִּים בְּבָשׁוּ עוֹלֵי מִצְרַיִם וְלֹא בְּבָשׁוּם עוֹלֵי בָבֶל וּקְדוּשָׁה רֵאשׁוֹנָה קִדָּשָׁה לְשַׁעֲתָהּ וְלֹא קִדָּשָׁה לְעִתִּיד לְבֹא וְיִצְרָן רַבִּינוּ תָּם דְּמָה טַעַם דְּהֶתֶם גְּמָרָה הוּא דְּקֹאמֵר לָהּ וְלֹאֹו מִילְתָּא דְּרַבִּי חֲלִיעֶזֶר הִיא וְתַדַּע דָּהָא בְּמַשְׁנֶה דְּמַסְכֶּת זָלוּס (פ"ד מַשְׁנֶה ג) דְּתַנְיָא מִילְתִּיהּ דְּרַבִּי חֲלִיעֶזֶר לֹא תֵנָּא לָהּ וְהָכִי פִירְוּשָׁה מָה טַעַם מַעֲשִׂרִין מִשּׁוֹם דְּכִי הָאִי גּוֹנֵא אֲשַׁכְחֹן בְּעָרִי יִשְׂרָאֵל שְׁהֵיחּוּם עוֹלֵי בָבֶל מְלַקְדָּשׁ לְמֵאן דְּאָמַר לֹא קִדָּשָׁה כְּדִי שְׁהִמְכוּ עֲלֵיהֶן עֲנִי יִשְׂרָאֵל בְּשַׁבְיַעִית וְכָל שָׁבוּ עִמּוֹן וּמוֹנָב שְׁהֵן חוּצָה לְאֶרֶץ שְׁהֵיחּוּם עוֹלֵי

בְּבֶל מְלַקְדָּשׁ לְמֵאן דְּאָמַר לֹא קִדָּשָׁה וְהֵיחּוּם לַעֲנִיִּים דָּהָא לֹא מִיִּירֵי בְּעַמּוֹן וּמוֹנָב שְׁטַהֲרוּ בְּסִיחּוֹן אֵלֶּא מִיִּירֵי בְּאוֹתָן שְׁהֵיחּוּ יִשְׂרָאֵל בְּצֹאתָם מִמִּצְרַיִם וְלֹא בְּבָשׁוּם וְהָכִי נְמִי מַשְׁמַע דְּמַסְכֶּת זָלוּס (ג"ז עָם) דְּחָשִׁיב לָהּ עַם בְּבֶל וּמִצְרַיִם שְׁהֵן חו"ל וְהִיאֵה דְּחֻזָּקַת הַבָּתִּים (ב"ב דף לח.) דְּקֹאמֵר שְׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לַחֲזָקָה יְהוּדָה וְעֵבֶר הִיזְקֵן וְהַגְּלִיל דְּמַשְׁמַע דְּעַמּוֹן וּמוֹנָב שְׁהָיוּ בְּעֵבֶר הִיזְקֵן הָיוּ מֵא"י מִיִּירֵי בְּעַמּוֹן וּמוֹנָב שְׁטַהֲרוּ בְּסִיחּוֹן וְעוֹד הַקָּשָׁה ר"ת מֵהָא דְּאָמַר בְּמַס' בִּיצָה (דף ה: נָשֵׁם) וּבַר"ה (דף לא): כֶּרֶם רַבָּעִי הָיָה לוֹ לְרַבִּי חֲלִיעֶזֶר וּבִקֵּשׁ לְהַפְּקִירוֹ לַעֲנִיִּים וּא"כ מַשְׁמַע דְּאֵית לִיָּה קִדָּשָׁה לְעִתִּיד לְבֹא וּמִשּׁוֹם שֶׁלֹּא הָיָה רוּצָה לְטַרוּחַ לְהוֹלִיכוֹ לִירְשָׁלַיִם הָיָה מִפְּקִירוֹ לַעֲנִיִּים שְׁוִילִיכוּ אוֹתוֹ וְיִאבְּלוּהוּ שְׁמָה דְּאִי סָבֵר לֹא קִדָּשָׁה וְהָיָה צִרְיָן לִפְדוּתוֹ בְּאוֹתוֹ שְׂבַחוּצָה לְאֶרֶץ שְׁצִרְיָן לִפְדוּתוֹ אֲמַאי הָיָה צִרְיָן לְהוֹלִיךְ לִירְשָׁלַיִם וְגַם מָה הָיוּ הָעֲנִיִּים מְרִוּיָּחִים אַחֲרֵי שְׁצִרְיָן לִפְדוּתוֹ וְי"ל מִשּׁוֹם דְּבִרְאשׁוֹנָה כֶּרֶם רַבָּעִי שְׂבָאֲרָן יִשְׂרָאֵל הָיָה צִרְיָן לְהוֹלִיכוֹ לִירְשָׁלַיִם גַּם בִּקֵּשׁ ר' חֲלִיעֶזֶר לְהוֹלִיכוֹ מִשּׁוֹם דְּכָל דְּבֵר שְׁנֹאסֵר בְּמַגִּין צִרְיָן מַגִּין אַחֵר לְהַתִּירוֹ וְאִהָּא מִיִּיתִי לָהּ בְּבִיצָה (ג"ז עָם) וּמִכָּל מָקוֹם הָעֲנִיִּים הָיוּ מְרִוּיָּחִים בְּמָה שְׁהָיוּ וְכוּלַּיִם לַחֲלָלָה בְּשָׁנָה פְּרוּטָה בְּדַשְׁמוּאֵל וְהָיוּ דַשְׁמוּאֵל לֹא אָמַר לְמַלְתִּיהּ אֵלֶּא דְּבִיעֵבַד בְּדַמַּשְׁמַע לִישָׁנָא שְׁחַלְלוּ הָיינו דְּוּוּקָא בְּזִמָּן שְׂבִית הַמִּקְדָּשׁ קָייִם אָבָל בְּזִמָּן הָיָה לֹא וְאִפְּלוּ לְכַתְחִילָה וְהָכִי נְמִי אֵיתָא בְּשֹׁאֲלֵתוֹת דְּרַב אַחֲרִי בְּפִרְשַׁת קְדוּשִׁים תִּהְיוּ (סוף סימן ק') וּמִבְּרַךְ עַל פְּדִיוֹן עֹבֵר לַעֲשִׂיתָן וְקָלִי לִיָּה לְדַמִּי פְּדִיוִיעָה אוֹ יִשְׁלִיכֶם לְגִזָּר: [וְע"ע תוֹס' ר"ה לא: ד"ה בִּקֵּשׁ]: לְמָה מְנוּ חֻכְמִים אֶת אֵלֹו. קָשָׁה אֲמַאי מִיִּיתִי הֵךְ בְּרִייתָא דִּלֹּא מוֹכַחָא אֵלֶּא דְּקְדוּשָׁה רֵאשׁוֹנָה לֹא בְּטָלָה וְהִיאֵרָפָא תַנְיָא דְּאֵית לִיָּה בַּר' הָעֵרֶל (וּבְמוֹת דף פב:) דְּקְדוּשָׁה רֵאשׁוֹנָה וְשִׁנְיָה יֵשׁ לָהֶן הִיא שְׁלִישִׁית אִין לָהֶן דְּקְדוּשָׁה אַחֲרוֹנָה לֹא בְּטָלָה וּקְדוּשַׁת חוֹנִיּוֹ הִיטֵה לְאַחֵר קְדוּשָׁה שְׁלִישִׁית וְיֵשׁ לוֹמֵר דְּאִפְּלוּ לְמֵאן דְּאָמַר קְדוּשָׁה אַחֲרוֹנָה לֹא בְּטָלָה הָיינו דְּוּקָא לַעֲנוֹן תְּרוּמָה בְּזִמָּן הָיָה אָבָל לְכָל מִילֵי אַחֲרֵינִי וְזֹאִי בְּטָלָה:

א מיי' פא' מהל' בית הבחירה הלי' ג:

ב מיי' פו' מהל' בית הבחירה הלי' טו, סמג עשין קסג:

י:

שָׁרָר זה לשון. קשה שֶׁעֲדִייוֹן הֵם מִסְפְּרִיו [בַּבְּבֵל] בִּלְשׁוֹן אֲרָמִית וְנִרְאֶה דְרוּשָׁה לִימָר [לְשׁוֹן מַלְכּוּת]

שֶׁהַמַּלְכִּים מִשְׁתַּמְשִׁין בּוֹ שְׂאִין שָׂרָר [הַעֵם] מִכִּירִין בּוֹ: רַבָּה בַר עֲוִיפָרן. גְּרָסוּן וְלֹא גְרָסוּן עֲפָרָן

דָּשֶׁם רָשָׁעִים וְרַבָּב וְלֹא מִסְקוֹ בְּשִׁמְוִיהוּ:

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

הא חמרי לקמן בסיפא דהא מתגי' גופא דלא צריכי לקדושי דקא מסיים וְאִזְלוּ בָּהּ וְכָל שְׁתַּעֲלֶה בְּגִדָּךְ מִסּוּרַת מַאֲבוּתֶיךָ: כָּל הַמַּעֲוִת הֵלְלוּ הַנּוֹהֲגוֹת בְּעָרֵי חוּמָה שְׂלוּחַ מַעֲרָע וְקָרִיאת מְגִילָה בְּחֻמָּשָׁה עֶשֶׂר וְהַבִּית חָלוּט בָּהּ לְסוּף שָׁנָה: אַע"פ שְׂאִין פּוֹי אֶלְמָא כְּבִירָא לִיהּ קְדוּשָׁה קַמְיִתְמָא לֹא בְטֵלָה מִחֻמַּת חוּרְבָן וְהִיִּינוּ תַנְאִי: וְחֻרְבּוֹ שְׁלוּפָה וְגו' וְצִיעָרֵי שְׁהוּכִיחוּ עַל בֵּיטוּל תּוֹרָה וְתַמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֲרָבִים כְּלָמָר לַעֲיֹל בְּפִירְקוֹן (מְגִילָה ג.): וַיְהִי דוֹד לְכָל דְּרָכָיו מִשְׁכִּיל וַה' עִמּוֹ וְכַתִּיב הֵתֶם וַיְהִי שְׂאוֹל עוֹנִין אֶת דוֹד בְּשָׂכִיל הַעֲלַחְתּוּ: אִמּוֹן וְאִמְנֵיָה אִמּוֹן אֲבוֹי שֶׁל וְשַׁעִיָּה וְאִמְנֵיָה מִלֶּךָ יִהְיֶה: מְלַמֵּד שְׂכִיסָתָה פְּנִיָּה בְּבִית חֲמִיָּה לִפְיֹךְ לֹא הִכִּיָּה עֲכָשׁוֹי שְׂאָף בְּבִיתוֹ לֹא רָחַב פְּנִיָּה שְׂהָא מִכִּירָה: אִינוּ מִן הַמַּעֲזָה אִינוּ אוֹחוֹן לְמַעַט מַזַּת קִרְקַע לְכָל צִדְדֵיָו כְּלוּם כְּתַקְנֵנִי יֵשׁ לוֹ עֶשֶׂר אֲמוֹת לְכָל רוּחַ בְּאִמְצַע בֵּית קִלְשׁ הַקְלָשִׁים יִהְיִ יִשָּׁב וְיֵשׁ רִינּוּחַ בֵּינוּ לְבֵין הַבְּתָלִים עֶשֶׂר אֲמוֹת לְכָל צַד וְכָל הַבִּית אִינוּ אֶלָּא כ' עַל כ' וְנִמְצָא שְׂאִינוּ מִמַּעַט כְּלוּם: לִפְנֵי הַדְּכִיר חָלַל בֵּית קִלְשׁ הַקְלָשִׁים שְׁהָא לִפְנִים הַדְּכִיר הִיא הַמְחִינָה הַמְבַדְּלֶת בֵּין הַקְלָשׁ וּבֵין קִלְשׁ הַקְלָשִׁים: פְּתַח לֹה פִיתְמָא לְהֹאִי בְּלֻשְׁתָּא מִהֲבָא כְּשֶׁהִיָּה רִנּוּעָה לְדִרוּשׁ בְּעֵנָן אֵינְתָּה פּוֹרִים הִיָּה מִתְחִיל לְדִרוּשׁ מִקְרָא זֶה: וְקַמְתִּי עֲלֵיהֶם כְּפּוֹרֻעָנוּת בְּבֵל כְּתִיב: זֶה הַשֵּׁנִי אִין לָהּ כְּתִב אֶלָּא מִחוּמָה אֲחֻרַּת: בֵּין לְשׁוֹן מִמְּסֵלָה וְכֵן יוֹנן שְׁמוֹ (תְּהִלִּים ע"ב:י"ז) וּמִשּׁוֹל וְיִגְדֵל: בְּצֻאת לִפְנֵי הַחֲלוּץ בִּיהִשְׁפֹּט כְּתִיב בְּדַבְּרֵי הַיָּמִים כְּשֶׁנִּצָּא לְהִלָּחֵם עַל הַעַמּוּנִים וְהַגְּבַעוּנִים שְׂבָאוּ עָלָיו: הוֹרֹו לַה' פִּי טוֹב מִשְׁמַע טוֹב שְׁתָּקִלְסוּ לִפְנָיו עַל זֹאת: אֲחֵרִים מַשִּׁים וְקִשְׁתָּתִּיבִיו כְּלִיָּה בִימֵי הַמֶּן הָיוּ אוֹיְבֵיהֶן שְׁמַחוּ לָהּ: וְשִׁמְתִי בְּסָאִי בְּעֵילָם שֹׁמֵן הַבִּירָה הָיְתָה בְּעֵילָם דְּכַתִּיב בְּסִפְרָ לְנִיחָל בְּשִׁשֹּׁן הַבִּירָה חָסָר בְּעֵילָם הַמְדִּינָה:

מסורת הש"ס	
א ערכין לב: ב ספרא שמיני פרק ה ח; לעיל ג; ספרא בהר פרשה ד ז; ערכין לב. ג אוצר מדרשים מדרשים על מגילת אסתר מדרש מגילה ג; במדבר רבה ד שבועות טז. ה בראשית רבה ו יומא כא;; בבא בתרא צט. ז אסתר רבה פתיחתא יב ח אוצר מדרשים מדרשים על מגילת אסתר מדרש מגילת אסתר ג ט ברכות נו: י סנהדרין לט: יא קוהלת רבה	
תורה אור השלם	
[ויקרא כה, ל] [שיעורים במנהיגות; מהדורה עברית, מקץ; שלוש גישות לחלומות יא] [בראשית ו, א] [בראשית ו, ה] [בראשית יא, ב] [שמואל א א, ה] [בראשית יא, ד] [בראשית יד, ב] [יהושע ה, יג] [יהושע ו, כז] [יהושע ז, א] [שמואל א א, א] [בראשית יא, כ] [יהושע ח, א] [יהושע א, א] [דברי הימים ב ו, טז] [שמואל א ח, ג] [שמואל א יח, טז] [מלכים א ח, יט] [שמואל א יח, יד] [שמואל ב ז, א] [שמואל א ח, א] [בראשית מז:כח-ג, כו] [ויקרא ט, א] [שיעורים במנהיגות; מהדורה עברית, שמיני; רתיעה לעומת פזיזות א] [ויקרא י, א-ב] [בראשית כט, י] [מלכים א ו, א] [בראשית כט, א] [בראשית א, ה] [רות א, א] [ישעיהו ז, א] [ירמיהו ג, ג] [בראשית יד, א] [אסתר א, א] [בראשית לח, טז] [ישעיהו א, א] [מלכים א ו, כד-כה] [מלכים א ו, כ] [ישעיהו י, כב] [ישעיהו נד, כב] [ישעיהו נה, יג] [ישעיהו ז, יט] [שמות ל, כג] [שיר השירים ג, י] [אסתר ב, ז] [ישעיהו נד, יג] [דברים כח, סג] [דברי הימים ב כ, כא] [דברי הימים א טז, לד] [שמות יד] [שמות יד, כ] [ישעיהו ו, ג] [קהלת ב, כו] [אסתר ח, כ] [אסתר ח, ב] [דניאל ח, ב] [ירמיהו מט, לח] [עזרא ט, ט]	

"כי

מסורת הש"ס
א אסתר רבה; עבודה זרה ב;; קידושין עב. ב תענית ז: ג בראשית רבה ד ספרא בחוקתי פרק ח י; אסתר רבה פתיחתא ד ה אוצר מדרשים מדרשים על מגילת אסתר מדרש מגילת אסתר ג; אסתר רבה ו קהלת רבה ז סנהדרין כ: ח במדבר רבה ט אוצר מדרשים מדרש שלשה וארבעה
גליון הש"ס
גמ' אדם ולא מלך. ע"י ע"ז דף ג ע"א תד"ה כהנים: רש"י ד"ה מסורבלין מלובשין. ע"י רש"י שבת דף קעז ע"ב ד"ה קטן המסורבל: ד"ה את אוי. ע"י סנהדרין דף קב ע"ב וברש"י שם ד"ה אח לשמים. וברש"י הושע יג טו:
תורה אור השלם

[עזרא ט, ט]

[תהילים טו, יב]

[תהילים צח, ג]

[משלי כח, טו]

[משלי ז, יז]

[ירמיהו ז, יז]

[דניאל ז, ה]

[תהילים קד, ג]

[ויקרא כז, ח]

[קהלת י, יח]

[תהילים קכד, ב]

[תהילים קכד, א]

[משלי כט, ב]

[אסתר ח, טו]

[אסתר ג, טו]

[דברים ז, יז]

[דברים ד, לד]

[דברים כח, סח]

[אסתר א, א]

[ויקרא כו, מד]

[במדבר לג, נח]

[במדבר לו, נו]

[דניאל ב, לח]

[עזרא ד, ו]

[אסתר י, א]

[במדבר כו, ט]

[בראשית לו, נג]

[דברי הימים ב כח, כב]

[שמות ו, כו]

[שמואל א יז, יד]

[דברי הימים א, כז]

[שמות יז, יד]

[מלכים א ה, ד]

[שמות ו, כ]

[מלכים א יח, יז]

[ירמיהו כז, ח]

פי עבדים אֶנְחֵנו פְּסוּק הוא בַּסֵּפֶר עֶזְרָא וְסִיפֹא וַיֵּט עֲלֵינוּ חֶסֶד לִפְנֵי שָׂרֵי פָרַס לַתַּת עֲלֵינוּ מַחְוֶה:

בַּאֵשׁ בִּימֵי נְבוּכַדְנֶצַּר שֶׁהֵטִילֵנוּ לַתּוֹךְ הַכְּבֶּשֶׂן: אִימְתִי רָאוּ כָל אֶפְסֵי אֶרֶץ אֶת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ בִּימֵי

מִרְדֵּכִי שֶׁהִדְבֵּר נִגְלָה לְכָל הָאוֹמוֹת שֶׁהִלְכוּ אֲגֵרוֹת כָּכָל הָעוֹלָם: מִסּוּרְבְּלִין מְלוּבָשִׁין בְּבָשָׂר: נַעֲשֶׂה שׁוֹמְאֵו שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִן כָּמִי שֶׁלֹא הָיָה יָכוֹל לַהֲשִׁיעַ: אֵלֶּם וְלֹא מֶלֶךְ זֶה הָמֵן: רַב מַסְעִה

[אמר] מִהֵבֵא פֶתַח פֶּתַח: **[הָאָה זְכַתִּי כִּי]** מִה שֶׁמֶכַּב בַּתּוֹרָה וְאִין קוּנָה גִזַּר הָמֵן שֶׁלֹא יִהְיֶה אֵלֶּם רִשְׁאֵי לִקְנוֹת מֶהֵן לַעֲבֹד: וַשְׁמוּאֵל אָמַר מִהֵבֵא פֶתַח לֹא מֵאִסְתִּים וְגו': וְאִם לֹא תוֹרִישׁוּ וְגו' אִף אִלּוּ נַעֲנְשׁוּ עַל שֶׁחָמַל שָׂאוֹל עַל עַמְלֵק: אַעֲשֶׂה לָכֶם אִף אִלּוּ כִמְעַט כִּלּוֹ: אֲחִיו שֶׁל רֹאשׁ כְּלוּמֵר דּוֹמָה לוֹ: בֶּן גִּילּו בֶּן מִזְלו שְׁנִיחַן זַעַת אַחַת הָיָה לָהֵן: בָּקָשׁ לְהַסְרִיב וְסוּד שְׂוֹסֵד וְזוּבְבֵל בְּבִית הַמִּקְדָּשׁ בִּימֵי כּוֹרֶשׁ לִפְנֵי אֲחַשְׁוֶרוּשׁ כְּמוֹ שְׁאִמֹר בַּסֵּפֶר עֶזְרָא (סִימֵן ד'): שְׁטָנָה שְׁמִנְיָה לִשְׁטֵן לָהֶם שֶׁלֹא יִכְנוּהוּ: אֲחִי אִיו: אֲבָרָם הוּא אֲבָרָהָם פְּסוּק הוּא בַּדְּבָרֵי הַיָּמִים: שְׁמֶלֶךְ מַעֲצָמו שֶׁלֹא הָיָה מִזְרַע הַמְּלוּכָה: כִּי הוּא רוּחָה קְתִיב בַּשְּׁלֵמָה: בָּשָׁם שְׁמֶלֶךְ עַל תַּפְסַח וְעַל עֵזָה וְכו' וְהָכִי הָאִמֵּר כִּי הוּא רוּחָה כָּכָל עֶבֶר הַנֶּהָר כְּמוֹ מַתְּפַסַּח וְעַד עֵזָה: מְלָכּוּ בְּכִישָׁה תַּחַת כָּל כִּיפַת הַקְּרוּעִ: הֵא שְׁאִמְכוֹן מֵהוּלו וְעַד כּוֹשׁ:

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

שְׁלֹשָׁה מַלְכוּת כָּכָל הָעוֹלָם כּוֹנֵן. וְהֵא דָּלָא חֲשִׁיב אֶלְכְּסִנְדֵּר מוֹקְלוֹן מִשּׁוּם דָּלָא אִיזִירֵי הֵבֵא אֶלָּא בְּאוֹתָם הַפְּתוּכִים לְהִלָּח:

”כִּי עֲבָדִים אֲנַחְנוּ וּבַעֲבֹדוֹתֵנוּ לֹא עֲצָבָנוּ אֱלֹהֵינוּ וַיֵּט עָלֵינוּ חֶסֶד לִפְנֵי מַלְכֵי פָרַס”, אִימְתִי — בְּזִמּוֹ הָמֵן. רַבִּי חֲנִינָא בַר פִּפְּא פִּתַּח לֵה פִּתְחָא לְהָא פֶּרֶשְׁתָּא מִהֵבֵא: ”הִרְפַּכְתָּ אָנוּשׁ לְרֹאשְׁנוּ כְּאֵנוּ וּבְמִיָּם”, ”בָּאֵשׁ” — בִּימֵי נְבוּכַדְנֶצַּר הַרְשָׁע. ”וּבְמִיָּם” — בִּימֵי פֶרְעָה, ”וַתוֹצִיאֵנוּ לְרוּחָה” — בִּימֵי הָמֵן. רַבִּי יוֹחָנָן פִּתַּח לֵה פִּתְחָא לְהָא פֶּרֶשְׁתָּא מִהֵבֵא: ”זִכַּר חֶסֶדוֹ וְאַמוּנָתוֹ לְבֵית יִשְׂרָאֵל רָאוּ כָּל אֶפְסֵי אֶרֶץ אֶת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ”, אִימְתִי ”רָאוּ כָּל אֶפְסֵי אֶרֶץ אֶת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ” — בִּימֵי מִרְדֵּכִי וְאַסְתֵּר.[[]^{q]}רִישׁ לְקִישׁ פִּתַּח לֵה פִּתְחָא לְהָא פֶּרֶשְׁתָּא מִהֵבֵא: ”אִירִי נֹוּהֶם וְדוּב שׁוֹקֵם מוֹשֵׁל רִשָּׁע עַל עַם דִּל”, ”אִירִי נֹוּהֶם” — זֶה נְבוּכַדְנֶצַּר הַרְשָׁע, דְּכַתִּיב בֵּיהּ: ”עֲלָה אֶרְיָה מִסּוּבָכּוֹ”. ”דוּב שׁוֹקֵם” — זֶה אַחֲשֻׁרוּשׁ, דְּכַתִּיב בֵּיהּ: ”וַאֲרוּ חֵיהָ אֶחָרִי תַנְיִינָה דְמִיָּה לְדוּב”, וַתֵּי רַב יוֹסֵף: אִלּוּ פְּרִסִּיִּים, שְׁאוּרְקִלִין וְשׁוֹתִין כְּדוּב, וּמִסּוּרְבְּלִין בְּשָׂר כְּדוּב, וּמַגְדִּלִין שְׁעָר כְּדוּב, וְאִין לָהֶם מְנוּחָה כְּדוּב. ”מוֹשֵׁל רִשָּׁע” — זֶה הָמֵן. ”עַל עַם דִּל” — אִלּוּ יִשְׂרָאֵל, שְׁהֶם דָּלִים מִן הַמַּצּוֹת.[[]^{q]}רַבִּי אֶלְעָזָר פִּתַּח לֵה פִּתְחָא לְהָא פֶּרֶשְׁתָּא מִהֵבֵא: ”בַּעֲצָלְתֵּימָם יִמָּה הַמִּקְרָה וּבִשְׁפִלוֹת יָדֵים יִדְלוּף הַבֵּית”, בִּשְׁבִיל עֲצָלוֹת שְׁהָיָה לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל שְׁלֹא עֲסָקוּ בַתּוֹרָה, נַעֲשֶׂה שׁוֹנְאוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מַה. וְאִין ”מַה” אֶלָּא עֲנִי, שְׁנַאָמַר: ”וְאִם מַה הוּא מַעֲרַכָּה”, וְאִין ”מַקְרָה” אֶלָּא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁנַאָמַר: ”הַמִּקְרָה כַּמִּים עֲלִיוֹתִיו”.[[]^{q]}רַב נַחְמָן בַּר צִיְקָה פִּתַּח לֵה פִּתְחָא לְהָא פֶּרֶשְׁתָּא מִהֵבֵא: ”שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לוּלִי ה' שְׁהָיָה לָנוּ יֵאמַר נָא יִשְׂרָאֵל. לוּלִי ה' שְׁהָיָה לָנוּ בְּיוֹם עֲלֵינוּ אָדָם”. ”אָדָם” — וְלֹא מֶלֶךְ. רַבָּא פִּתַּח לֵה פִּתְחָא לְהָא פֶּרֶשְׁתָּא מִהֵבֵא: ”בְּרַבּוֹת צְדִיקִים יִשְׁמַח הָעָם וּבְכִשּׁוֹל רִשָּׁע יֵאָנַח עַם”, ”בְּרַבּוֹת צְדִיקִים יִשְׁמַח הָעָם” — זֶה מִרְדֵּכִי וְאַסְתֵּר, דְּכַתִּיב: ”וְהָעִיר שׁוֹשָׁן צִהְלָה וְשִׁמְחָה”. ”וּבְכִשּׁוֹל רִשָּׁע יֵאָנַח עַם” — זֶה הָמֵן, דְּכַתִּיב: ”וְהָעִיר שׁוֹשָׁן נְבוּכָה”. רַב מִתְּנָה אָמַר מִהֵבֵא: ”כִּי מִי גוֹי גְדוֹל אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרוּבִים אֵלִיוֹ”. רַב אָשִׁי אָמַר מִהֵבֵא: ”אוֹ הַנֶּסֶח אֱלֹהִים וְגו'”. ”וְהָיָ בִימֵי אַחֲשֻׁרוּשׁ”, אָמַר רַב: וַיִּי וְהִי, הֵדָא דְּכַתִּיב: ”וְהַתְּמַכְרָתָם שָׁם לְאוֹיְבֵיהֶּ לַעֲבָדִים וּלְשִׁפְחוֹת וְגו'”. וַשְׁמוּאֵל אָמַר: ”לֹא מֵאִסְתִּים וְלֹא גַעֲלָתִים לְכָלוּתָם”. ”לֹא מֵאִסְתִּים” — בִּימֵי יוּזָנִים. ”וְלֹא גַעֲלָתִים” — בִּימֵי נְבוּכַדְנֶצַּר. ”לְכָלוּתָם” — בִּימֵי הָמֵן. ”לְהַפֵּר בְּרִיתִי אִתָּם” — בִּימֵי פְּרִסִּיִּים. ”כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיהֶם” — בִּימֵי גּוּג וּמַגּוּג. כְּמִתְנִיתָא תְּנָא: ”לֹא מֵאִסְתִּים” — בִּימֵי כַּשְׁדִּיִּים, שְׁהַעֲמַדְתִּי לָהֶם דְּנִינָאל תַּנְיִנָּה מִיִּשְׂרָאֵל וְעַזְרָיָה. ”וְלֹא גַעֲלָתִים” — בִּימֵי יוּזָנִים, שְׁהַעֲמַדְתִּי לָהֶם שְׁמַעוֹן הַצַּדִּיק, וַחֲשֻׁמוֹנַי וּבְנִיּוֹ, וּמִתְתִּינָה כַּהֵן גְּדוֹל. ”לְכָלוּתָם” — בִּימֵי הָמֵן, שְׁהַעֲמַדְתִּי לָהֶם מִרְדֵּכִי וְאַסְתֵּר. ”לְהַפֵּר בְּרִיתִי אִתָּם” — בִּימֵי רוֹמִיִּים, שְׁהַעֲמַדְתִּי לָהֶם שֶׁל בֵּית רַבִּי וַחֲכָמֵי דוֹרוֹת. ”כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיהֶם” — לְעַתִּיד לְבוֹא, שְׁאִין כָּל אוֹמָה וְלָשׁוֹן יְכוּלָה לְשַׁלוֹט בָּהֶם. רַבִּי לוֹי אָמַר מִהֵבֵא: ”וְאִם לֹא תוֹרִישׁוּ אֶת יוֹשְׁבֵי הָאֶרֶץ”. רַבִּי חֲזִיא אָמַר מִהֵבֵא: ”וְהָיָה כַּאֲשֶׁר דְּמִיתִי לַעֲשׂוֹת לָהֶם אַעֲשֶׂה לָכֶם”. ”אַחֲשֻׁרוּשׁ”, אָמַר רַב: אֲחִיו שֶׁל רֹאשׁ, וּכְן גִּילוֹ שֶׁל רֹאשׁ. אֲחִיו שֶׁל רֹאשׁ, אֲחִיו שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר הַרְשָׁע שְׁנַקְרָא ”רֹאשׁ”, שְׁנַאָמַר: ”אֲנִתָּ הוּא רִישָׁא דִּי דַּחְבָּא”. כְּן גִּילוֹ שֶׁל רֹאשׁ, הוּא הָרַג — הוּא בִיקָשׁ לְהָרוֹג, הוּא הִחְרִיב — הוּא בִיקָשׁ לְהַחְרִיב, שְׁנַאָמַר: ”וּבְכַמְלִכוֹת אַחֲשֻׁרוּשׁ בַּתְּחֵלַת מַלְכוּתוֹ כְּתַבוּ שְׁטָנָה עַל יוֹשְׁבֵי יְהוּדָה וִירוּשָׁלָּם”. וַשְׁמוּאֵל אָמַר: שְׁהוֹשְׁתְּרוּ פְּנִיָּהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּיָמָיו כְּשׁוֹלֵי קִדְרָה. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: כָּל שְׁאוּכְרוּ אָמַר ”אַח לְרֹאשׁוֹ”. וְרַבִּי חֲנִינָא אָמַר: שְׁהַכֵּל נַעֲשׂוּ רִשְׁיִן בְּיָמָיו, שְׁנַאָמַר: ”וַיֵּשֶׁם הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ מִס״.[[]^{q]}”הוּא אַחֲשֻׁרוּשׁ” — הוּא בְּרִשָּׁעוּ מִתְחִילָתוֹ וְעַד סוּפּוֹ. ”הוּא עֲשׂוֹ” — הוּא בְּרִשָּׁעוּ מִתְחִילָתוֹ וְעַד סוּפּוֹ. ”הוּא דָּתָן וְאַבְרָם” — הֵן בְּרִשָּׁעוּ מִתְחִילָתָן וְעַד סוּפָן. ”הוּא הַמֶּלֶךְ אֲחִיו” — הוּא בְּרִשָּׁעוּ מִתְחִילָתוֹ וְעַד סוּפּוֹ. ”אֲבָרָם הוּא אֲבָרָהָם” — הוּא בְּצַדִּיקוּ מִתְחִילָתוֹ וְעַד סוּפּוֹ. ”הוּא אֶהְרֵן וּמִשֶּׁה” — הֵן בְּצַדִּיקוּ מִתְחִילָתָן וְעַד סוּפָן. ”וְדוּד הוּא הַקֶּטֶן” — הוּא בְּקִטְנוּתוֹ מִתְחִילָתוֹ עַד סוּפּוֹ, כִּשָּׁם שְׁבַקְטָנוּתוֹ הַקֶּטִין עֲצָמוּ אֶצֶל מִי שְׁגְדוֹל מִמֶּנּוּ בַתּוֹרָה, כֶּה בְּמַלְכוּתוֹ הַקֶּטִין עֲצָמוּ אֶצֶל מִי שְׁגְדוֹל מִמֶּנּוּ בַּחֲכָמָה.[[]^{q]}”הַמוֹלָךְ”, אָמַר רַב: שְׁמֵלָה מַעֲצָמו. אָמַרִי לֵה לְשַׁבַּח וְאָמַרִי לֵה לְגַנְּאִי. אָמַרִי לֵה לְשַׁבַּח — דָּלָא תָּנָה אִינִישׁ דַּחֲשִׁיב לְמַלְכָּא כּוֹוֹתִינָה, וְאָמַרִי לֵה לְגַנְּאִי — דָּלָא תָּנָה חַזִי לְמַלְכוּתָא, וּמִמוּנָא יִתִּירָא הוּא דִּיהֵב וָקָם.[[]^{q]}”מַהוּדוּ וְעַד כּוּשׁ”, רַב וַשְׁמוּאֵל חַד אָמַר: הוּדוּ בְּסוּף הָעוֹלָם וְכוּשׁ בְּסוּף הָעוֹלָם, וַחַד אָמַר: הוּדוּ וְכוּשׁ גְּבִי תְּדִידִי הוּוּ קְרִימִי; כִּשָּׁם שְׁמֵלָה עַל הוּדוּ וְכוּשׁ, כֶּה מֶלֶךְ מִסּוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפּוֹ.[[]^{q]}כִּיּוּצָא בְּדִבְרֵי אִתָּה אוֹמַר: ”כִּי הוּא רוּחָה כָּכָל עֶבֶר הַנֶּהָר מִתְּפַסַּח וְעַד עֵזָה”, רַב וַשְׁמוּאֵל חַד אָמַר: תַּפְסַּח בְּסוּף הָעוֹלָם וְעֵזָה בְּסוּף הָעוֹלָם, וַחַד אָמַר: תַּפְסַּח וְעֵזָה בְּהִדִּי תְּדִידִי הוּוּ קְרִימִי; כִּשָּׁם שְׁמֵלָה עַל תַּפְסַּח וְעַל עֵזָה, כֶּה מֶלֶךְ עַל כָּל הָעוֹלָם כּוּלוֹ. ”שָׁבַע וְעֲשָׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה”, אָמַר רַב חֲסֵדָא: בַּתְּחִילָה מֶלֶךְ עַל שָׁבַע, וּלְבִסּוּף מֶלֶךְ עַל עֲשָׂרִים, וּלְבִסּוּף מֶלֶךְ עַל מֵאָה. אֶלָּא מַעֲתָה: ”וַיִּשְׁנִי חַיִּי עַמְרָם שָׁבַע וַיִּשְׁלִשִׁים וּמֵאֹת שָׁנָה”. מֵאִי דְרִשְׁתָּ בֵּיהּ? שְׁאֲנִי הָכָא, דַּקְרָא יִתִּירָא הוּא: מִכְּדִי כְּתִיב ”מַהוּדוּ וְעַד כּוּשׁ”, ”שָׁבַע וְעֲשָׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה” לְמָה לִּי? שְׁמַע מִינָּה לְדַרְשָׁה.[[]^{q]}תְּנִנוּ רַבְּנֵן: שְׁלֹשָׁה מְלָכוּ בְּכִיפָּה, וְאִלּוּ הֵן: אַחְאָב וְאַחֲשֻׁרוּשׁ וְנְבוּכַדְנֶצַּר. אַחְאָב, דְּכַתִּיב: ”חִי ה' אֱלֹהֶיהָ אִם יֵשׁ גּוֹי וּמִמְלָכָה אֲשֶׁר לֹא שָׁלַח אֲדוֹנֵי שָׁם לְבַקֹּשׁהּ וְגו'”. וְאִי לֹא דַּהֲוָה מְלִיָּה עֲלֵיהִו, הִיכִי מַצִּי מַשְׁבַּע לְהוּ? נְבוּכַדְנֶצַּר, דְּכַתִּיב: ”וְהָיָה חֲגוֹי וְהַמְּמַלְכָּה אֲשֶׁר לֹא יִתֵּן אֶת צִנְאוּרָו בְּעוֹל מֶלֶךְ בְּכָלִי”. אַחֲשֻׁרוּשׁ, הֵא דַּאֲמַרוּ.

(סִימָן:

י.א.

י"א:

סימן שלמה סגחריב דרייגש כורש: לא סליק מלכותיה לא העלים מלכותו שדרי נטרד בקלמרינן במסכת גיטין (דף סח:): הניחא למאן דאמר וכו' בַּמֶּס' גִּיטִין פ' מי שֶאֱחָזוּ:

על העלוינים על השדים: **בַּשָּׁבֶת הַמֶּלֶךְ**

משמע בתחילת מלכותו וְהָרָר כתיב בשנת שלש: **בַּשְּׁנִיּוֹשָׁבָה** דעתו שמתחלה הִיָּה לוחֵם שִׁנְאוֹ יִשְׂרָאֵל מתחת ידו כְּשִׁנְיָמָרו שבעים שנה לנלות בָּבֶל ועָבְשׂוּ נְתִיּוֹשָׁבָה:

מאי היא חושבניה דבַּלְשָׁצַר וְטַעַמִּיהּ: לפי מַלְאָכוֹת לְבָבֶל כַּסְבּוֹר הוא למלכות בָּבֶל מיום שְׁנֻטְלָה בָּבֶל מלכות וְהָ גְבוּכַדְנֶצַּר נטל מלכות מאסר חזון מֶלֶךְ אֲשׁוּר: חֲשָׁב בַּלְשָׁצַר מ"ה דגבוכדנצר וכ"ג דְאֵוִיל מְרוֹזְךְ: וְתַרְפִּי דִּידֵיהּ דְאֶשְׁכַּחַן דְּבַלְשָׁצַר מֶלֶךְ תַּלַּת שָׁנִין דְּכַתִּיב בַּסֵּפֶר דְּנִיחָל בַּשָּׁנָת שְׁלֹשׁ לַמַּלְכוּת בַּלְשָׁצַר הַמֶּלֶךְ חֲזוֹן נִרְאָה אֵלֵי אֲנִי דְנִיחָל וְגו': גָּלוּ בַּשָּׁבַע גָּלוּ בַּשְּׁמוּנָה חֹד גָּלוּת הוא וְקִרְאִי קֹא דְרִישׁ כְּתִיב בְּגָלוּת יִהְיוּכִין בַּשָּׁנָת שְׁמוּנָה לַמַּלְכוּת גְּבוּכַדְנֶצַּר בְּסוּף סֵפֶר מַלְכִּים וּבַסֵּפֶר יִרְמְיָה בְּסוּפוֹ אֲשֶׁר הִגֵּל גְּבוּכַדְרָצַן בַּשָּׁנָת שָׁבַע אָלָף שְׁמוּנָה לַמַּלְכוּת גְּבוּכַדְנֶצַּר וְשָׁבַע לְכִיבוֹשׁ יְהוֹנָקִים שְׁבַעֲשׂו תַחְתּוֹ בַּשָּׁנָה שָׁנִיָּה לַמַּלְכוּת וְלֹא הִגְלוּ וְיֵהי לוּ עָבַד שְׁלֹשׁ שָׁנִים וי"ח וי"ט כְּתִיב בְּגָלוּת צְדָקְיָהוּ בְּסוּף סֵפֶר יִרְמְיָה וְהֵינּוּ חוֹרְבוֹת יְרוּשָׁלַם שְׁהִיא י"א שָׁנָה אַחֵר גָּלוּת יְהוֹיָכִין דְּכַתִּיב וְיֵהי בַעֲשָׂמִי עֲשֶׂרָה שָׁנָה לְמֶלֶךְ צְדָקְיָהוּ וְגו' וּמֵאִי י"ח וי"ט וי"ח לְכִיבוֹשׁ יְהוֹנָקִים וי"ט לַמַּלְכוּת גְּבוּכַדְנֶצַּר: דְאֲמַר מֶר שָׁנָה רִאשׁוֹנָה פִּיבֹשׁ יִינָה שְׁהִיָּתָה רֹאשׁ מַלְכוּת אֲשׁוּר שְׁהִיָּה מֶלֶךְ בְּנִינָה: שָׁנִיָּה פִיבֹשׁ יְהוֹנָקִים קִרְאִי קֹא דְרִישׁ בַּסֵּדֶר עוֹלָם כְּתִיב בְּרֹאשׁ סֵפֶר דְּנִיחָל בַּשָּׁנָת שְׁלֹשׁ לַמַּלְכוּת יְהוֹנָקִים בָּא גְבוּכַדְנֶצַּר בִּירוּשָׁלַם וַיַּתֵּן ה' אֶת יְהוֹנָקִים בְּיָדוֹ אֶבְשָׁר לוֹמֵר בֶּן וְהָלֹא לֹא מֶלֶךְ אָלָף בַּשָּׁנָת אֶרְבַּע לִיהוֹנָקִים שְׁנַחֲמַר בַּסֵּפֶר יִרְמְיָהוּ (מֵה) הִדְּבָר אֲשֶׁר הָיָה בַּשָּׁנָת הַרְבִּיעִית לִיהוֹנָקִים הִיא שָׁנָה הָרִאשׁוֹנָה לְגְבוּכַדְנֶצַּר אָלָא מֵה תַלְמוּד לוֹמֵר בַּשָּׁנָת שְׁלֹשׁ לַמַּלְכוּת יְהוֹנָקִים בַּשָּׁנָת שְׁלֹשָׁה לְמָרְדּוֹ אַחֵר כְּפִיבֹשׁוּ עָבְדוֹ שְׁלֹשָׁה שָׁנִים וּמֵרַד בּוֹ שְׁנַחֲמַר וְיֵהי לוֹ [יהוֹנָקִים]

עָבַד שְׁלֹשׁ שָׁנִים וַיִּשָּׁב וַיּוֹמַר בּוֹ (מַלְכִּים ב כ"ד:א') וְלִמְדָךְ בָּאָן שְׁעַמַד בְּמָרְדּוֹ שְׁלֹשׁ שָׁנִים הָרִי שָׁשָׁה שָׁנִים לְכִיבוֹשׁוֹ וּבַפֻּעַם הַזֶּאת נִמְסַר בְּיָדוֹ וְהָרַגוּ וְנִתְקַוּוּם בּוֹ קְבוּרַת חֲמוּר וַיִּקְבֵּר (וּרְקִמְיָהוּ כ"ב:י"ט) וְהַמְלִיךְ אֶת יְהוֹיָכִין בְּנֵו תַחְתּוֹ וּבָא לוֹ לְבָבֶל (מִדְּרַשׁ רַבָּה מְנוּרַע פ"טו) אֲמָרוּ לוֹ וַיַּעֲזִיּוּ אֹהֶב מֶרַד בֶּן וְהַמְלָכָתָ בְּנֵו מִתְּלֵא לְמָרְן מַכְלָפֹא בִישָׁא גּוֹרִיא טָבֵא לֹא נָפִיק חֲזַר עָלָיו לַתְּשׁוּבָת הַשָּׁנָה וְהִגְלוּהוּ וְהַמְלִיךְ צְדָקְיָהוּ וְכֵן כְּתִיב בַּסֵּפֶר מַלְכִּים בְּסוּפוֹ נִמְצְאָת גָּלוּת יְהוֹיָכִין בַּשָּׁנָת שָׁבַע לְכִיבוֹשׁ יְהוֹנָקִים וְהָרִי הַכְּתִיב קוּרֵא אוֹתָהּ בַּשָּׁנָת שְׁמוּנָה לַמַּלְכוּת גְּבוּכַדְנֶצַּר בַּסֵּפֶר מַלְכִּים

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

(סִימָן: שסד"ך) וְתוּ לִיכָא? וְהָא אֵיכָא שְׁלַמְה! לֹא סְלִיק מַלְכוּתִיהּ. ^(K)הַנִּיחָא לְמֵאן דְאָמַר מְלָךְ וְהָדִיוּט. אָלָא לְמֵאן דְאָמַר מְלָךְ וְהָדִיוּט וּמְלָךְ — מֵאִי אֵיכָא לְמִימַר? שְׁלַמְה מִיִּלְתָּא אַחֲרִיתִי הָוָה בֵּיהּ — שְׁמִלָּךְ עַל הָעֲלִיוֹנִים וְעַל הַתַּחַתּוֹנִים, שְׁנַחֲמַר: "וַיִּשָּׁב שְׁלַמְה עַל כֹּסֶא ה'". וְהָא הָוָה סַנְחֲרִיב, דְּכַתִּיב: "מִי בָכָל אֲלֹהֵי הָאָרְצוֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר הִצִּילוּ אֶת אַרְצָם מִיָּדִי"! הָא אֵיכָא יְרוּשָׁלַם דְּלֹא כְּבִשָׁה! וְהָא אֵיכָא דְרִיגוֹשׁ, דְּכַתִּיב: "דְּרִיגוֹשׁ מִלְכָּא כְּתִב לְכָל עַמְמֵיָא אוּמֵיָא וְלִשְׁנֵיָא דִּי דִּירִיו בָּכָל אַרְעָא שְׁלַמְכוֹן יִסְגָּא"! הָא אֵיכָא שָׁבַע דְּלֹא מְלָךְ עֲלִיָּהּ, דְּכַתִּיב: "שֹׁפֵר קֹדֶם דְּרִיגוֹשׁ וְהָקִים עַל מַלְכוּתָא לְאַחַשְׁדַּרפַּנְיָ מֵאַה וְעַשְׂרִין"! וְהָא אֵיכָא כּוּרֶשׁ, דְּכַתִּיב: "כֹּה אָמַר כּוּרֶשׁ מְלָךְ פָּרַס כָּל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ נָתַן לִי ה'!" הָתָם אֲשַׁתְּבוּחֵי הוּא דְקָא מִשְׁתַּבַּח בְּנַפְשִׁיהּ. "בִּימִים הָהֵם בַּשָּׁבַת הַמְּלָךְ", וְכַתִּיב בְּתַרְיָה: "בַּשָּׁנָת שְׁלֹשׁ לְמַלְכוֹ"! אָמַר רַבָּא: מֵאִי "בַּשָּׁבַת", לְאַחַר שְׁנַתִּישְׁבָּה דַּעֲתוֹ. אָמַר: בַּלְשָׁצַר חֲשָׁב וּטְעָה, אָנָּא חֲשִׁיבְנָא וְלֹא טְעִינָא. ⁽²⁾מֵאִי הִיא — דְּכַתִּיב: "כִּי לְפִי מַלְאֲת לְכַבֵּל שְׁבָעִים שָׁנָה אֶפְקוֹד אֶתְכֶם", וְכַתִּיב: "לְמַלְאֲוֹת לְחֻרְבוֹת יְרוּשָׁלַם שְׁבָעִים שָׁנָה". חֲשׁוּב: אַרְבַּעִין וַחֲמִשׁ דְּגְבוּכַדְנֶצַּר, וְעַשְׂרִים וַתַּלַּת דְאֵוִיל מְרוֹדָה, וְתַרְתִּי דִידֵיהּ — הָא שְׁבָעִים. אֶפִּיק מֵאֲנִי דְבִי מִקְדָּשָׁא וְאַשְׁתַּמַּשׁ בָּהּ. וּגְבוּכַדְנֶצַּר, מְנַלּו דְאַרְבַּעִין וַחֲמִשׁ שָׁנִין מְלָךְ? דְאָמַר מֶר: גָּלוּ בַּשָּׁבַע, גָּלוּ בַּשְּׁמוּנָה, גָּלוּ בַּשְּׁמוּנָה עַשְׂרָה, גָּלוּ בַּתְּשַׁע עַשְׂרָה. ⁽³⁾גָּלוּ בַּשָּׁבַע — לְכִיבוֹשׁ יְהוֹנָקִים גָּלוּת יְהוֹיָכִין, שְׁהִיא שְׁמוּנָה לְגְבוּכַדְנֶצַּר. גָּלוּ בַּשְּׁמוּנָה עַשְׂרָה — לְכִיבוֹשׁ יְהוֹנָקִים גָּלוּת צְדָקְיָהוּ שְׁהִיא תְשַׁע עַשְׂרָה לְגְבוּכַדְנֶצַּר, דְאָמַר מֶר: שָׁנָה רִאשׁוֹנָה כִּיבֹשׁ נִינְוָה, שְׁנִיָּה כִּיבֹשׁ יְהוֹנָקִים. וְכַתִּיב: "וַיְהִי בְשָׁלְשִׁים וָשָׁבַע שָׁנָה לְגָלוּת יְהוֹיָכִין מְלָךְ יְהוּדָה בְּשָׁנִים עָשָׂר חֹדֶשׁ בָּעַשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ נָשָׂא אוֹיֵל מְרוֹדָה מְלָךְ בָּבֶל [בַּשָּׁנָת מַלְכוּתוֹ] אֶת רֹאשׁ יְהוֹיָכִין מְלָךְ יְהוּדָה וַיּוֹצֵא אוֹתוֹ מִבֵּית הַכְּלֹא". תַּמְנִי וַתַּלְתִּין וְשָׁבַע — הָרִי אַרְבַּעִין וַחֲמִשׁ דְּגְבוּכַדְנֶצַּר. וְעַשְׂרִין וַתַּלַּת דְאֵוִיל מְרוֹדָה — גַּמְרָא, וְתַרְתִּי דִידֵיהּ — הָא שְׁבָעִין. אָמַר: הַשְׁתָּא וַדַּאי תוּ לֹא מִיפְרָקִי, אֶפִּיק מֵאֲנִי דְבִי מִקְדָּשָׁא וְאַשְׁתַּמַּשׁ בָּהּ. ⁽⁴⁾הֵינּוּ דְקֶאֱמַר לִיָּה דְנִיֵּאֵל: "וְעַל מְרִי שְׁמֵיָא הַתְרוּמַמַּת וּלְמֵאנֵיָא דִּי בְיִיתִיהּ הִתִּינוּ קְדָמָה", וְכַתִּיב: "בֵּיהּ בְּלִילִיָא קָטִיל בַּלְשָׁאצַּר מִלְכָּא [בַּשְּׂדָאָה]". וְכַתִּיב: "וְדְרִיגוֹשׁ מְדָאָה קַבֵּל מַלְכוּתָא כְּבַר שָׁנִין שְׁתִּין וְתַרְתִּין". אָמַר: אִיְהוּ מִיטְעָא טְעִי, אָנָּא חֲשִׁיבְנָא וְלֹא טְעִינָא. מִי כְּתִיב "לְמַלְכוּת בָּבֶל"? "לְבָבֶל" כְּתִיב, מֵאִי "לְבָבֶל"? לְגָלוּת בָּבֶל, כַּמָּה בְּצִירֶן — תַּמְנִי, חֲשִׁיב וְעִיִּיל חִילוּפִיָּהּוּ חֲדָא דְבַלְשָׁצַר, וַחֲמִשׁ דְּדְרִיגוֹשׁ וְכוּרֶשׁ, וְתַרְתִּי דִידֵיהּ — הָא שְׁבָעִין. כִּיּוֹן דַּחֲזִי דַמְלוּ שְׁבָעִין וְלֹא אִיפְרוּק — אָמַר: הַשְׁתָּא וַדַּאי תוּ לֹא מִיפְרָקִי, אֶפִּיק מֵאֲנִי דְבִי מִקְדָּשָׁא וְאַשְׁתַּמַּשׁ בָּהּ. בָּא שְׁטוֹן וְרִיקָד בִּינִיָּהּוּ וְהָרַג אֶת וְשְׁתִי. וְהָא שְׁפִיר חֲשִׁיב? אִיְהוּ נָמִי מִיטְעָא טְעִי, דְאִיבְעִי לִיָּה לְמִימְנִי מַחְרְבוֹת יְרוּשָׁלַם. סוּף סוּף כַּמָּה בְּצִירֶן? חֲדִיסַר. אִיְהוּ כַּמָּה מְלָךְ? אַרְבִּיסַר, בְּאַרְבִּיסַר דִידֵיהּ אִיבְעִי לִיָּה לְמִיבְנִי בֵית הַמִּקְדָּשׁ, אֵלְמָה כְּתִיב: "בְּאֵדִין בְּטִילַת עֲבִידַת בֵּית אֱלֹהָא דִּי בִירוּשָׁלַם", אָמַר רַבָּא: שָׁנִים מְקוּטְעוֹת הֵווּ.

תנ"י

בְּסוּפוֹ לְמַדְנֵו שְׁבַשְׁנָה שְׁנִיָּה לַמַּלְכוּתוֹ כִּיבֹשׁוּ: נָשָׂא אוֹיֵל מְרוֹדָךְ מֶלֶךְ בָּבֶל וְגו' לְמַדְנֵו שְׁמֶלֶךְ אוֹיֵל מְרוֹדָךְ בַּשָּׁנָת ל"ו לְגָלוּת יְהוֹיָכִין וּכְבַר מֶלֶךְ גְּבוּכַדְנֶצַּר שְׁמוּנָה שָׁנִים קוּדְסָם גָּלוּת יְהוֹיָכִין שְׁמוּנָה וּל"ו הָרִי מ"ה וכ"ג דְאֵוִיל מְרוֹדָךְ וכ' דְבַלְשָׁצַר: אִפִּיָּה מֵאֲנִי דְבֵית הַמִּקְדָּשׁ בַּשָּׁנָת שְׁלִישִׁית לַמַּלְכוּתוֹ: אֲמַר אַחַשְׁדַּרוּשׁ אִיְהוּ וַדַּאי מִיטְעָא טְעִי: אָנָּא חֲשִׁיבְנָא בּוֹ' לְגָלוּת בָּבֶל תַּחֲלוּת גּוּלָּה שְׁהִגְלָה אֶת וּכְנִיָּה: כַּמָּה בְּצִירֶן מַשְׁבָּעִים מַשְׁנַת שְׁתִּים לְבַלְשָׁצַר תַּמְנִי אוֹתָן שְׁמוּנָה שָׁנִים שְׁמֶלֶךְ גְּבוּכַדְנֶצַּר לַפְנֵי הַגָּלוּתוֹ אֶת וּכְנִיָּה שָׁלֹא הָיָה לוֹ לְבַלְשָׁצַר לִמְנוּתָן וַיִּמְנָן: חֲשָׁב אַחַשְׁדַּרוּשׁ מַכ' לְבַלְשָׁצַר עַד שְׁלֹשׁ שָׁלוֹ: וְעִיִּיל הֶהָן תַּמְנִי תַחֲמוּמִיָּהּ: חֲדָא דְבַלְשָׁצַר דְהָרִי מַשְׁנַת שְׁתִּים שְׁלֹמֹו שְׁבָעִים שָׁנָה לְפִי מַנְיָנוּ וְשׁוֹב מְנָה שְׁלִישִׁית: וַחֲמִישָׁה דְדְרִיגוֹשׁ הַמְדִי וְכוּרֶשׁ הַפְּרָסִי דְכַתִּיב וְדְרִיגוֹשׁ מְלָחָה חֲבִיל מַלְכוּתָא (דְנִיחָל ו':א') וְאַחֲרָיו מֶלֶךְ כּוּרֶשׁ הָרִאשׁוֹן שְׁתַּן רְשׁוּת לְבִנֵי הַגּוּלָּה לַעֲלוֹת שְׁנַחֲמַר כֹּה אָמַר כּוּרֶשׁ וְגו' (שְׁזָרָא א':ב') וְקַסְלָקֹא דַעֲתָךְ הַשְׁמָא שְׁמַלְכוּ בִין שְׁנִיָּה ה' שָׁנִים אַע"ג דְלֹא כְּתִיב בְּקִרָא: וְתַרְפִּי דְאַחַשְׁדַּרוּשׁ כְּבַר עֲבָדוֹ לוֹ שְׁפִי שָׁנִים: מַחְרְבוֹת יְרוּשָׁלַם גָּלוּת צְדָקְיָהוּ שְׁנַסְרַפְּהָ הַעִיר וּבוֹ בְּהָדִיא כְּתִיב דְלַחְרְבוֹת יְרוּשָׁלַם בְּעִי לְמִימְנִיָא דְכַתִּיב בַּסֵּפֶר דְנִיחָל לַמַּלְאוֹת לַחְרְבוֹת יְרוּשָׁלַם שְׁבָעִים שָׁנָה: חֲדִיסַר שְׁבַךְ עַמַד הַבֵּית אַחֵר גָּלוּת וּכְנִיָּה: אִיְהוּ כַּמָּה מֶלֶךְ אַרְבִּיסַר דְכַתִּיב בַּשָּׁנָת שְׁתִּים עַשְׂרָה חֲבִיל פּוּר הוּא הַגּוֹרֵל וְלִשְׁנָה אַחֶרֶת אַגְשָׁה הֵנָּם. הָרִי י"ג לְמַכְבִּי אוֹמוֹת הָעוֹלָם מִתְשַׁרִּי מַנְיָן וְנִתְחַדְּשָׁה הַשָּׁנָה בַּתְּשַׁרִּי וְכַתִּיב לִשְׁנָה אַחֶרֶת לְקִיָּים אֶת אֲחֶרֶת הַפּוּרִים הַזֶּאת הַשְּׁנִית הָרִי י"ד: בְּאֵדִין בִּימֵי כּוּרֶשׁ בְּטִילַת עֲבִידַת בֵּית אֱלֹהָא שְׁעִיָּה כּוּרֶשׁ לְבוֹנֵת וְחֲזַר בּוֹ עַל יְדֵי צְרִי יְהוּדָה וּבְנֵימִין כִּמוֹ שְׁכַתִּיב בַּסֵּפֶר שְׁזָרָא עַד שָׁנָת תַּרְשִׁין לַמַּלְכוּת דְרִיגוֹשׁ הַשְּׁנִי שְׁמֶלֶךְ אַחֵר אַחַשְׁדַּרוּשׁ וְנִקְרָא שְׁלֹשָׁה שְׁמוֹת דְרִיגוֹשׁ כּוּרֶשׁ אַרְתַּחשַׁסְתָּא: שָׁנִים מְקוּטְעוֹת הֵיוּ אוֹתָן שָׁנִים שְׁמַנְיָן לַמְעָלָה יֵשׁ בָּהֶן שְׁנַבְלַעַו מִשָּׁל אַחֲרִין בְּרֹאשׁוֹן כְּגוֹן לְדְרִיגוֹשׁ הַמְדִי וְכוּרֶשׁ שְׁמַנְיָן לָהֶם ה' שָׁנִים לֹא תַמְצָא אָלָא ד' דְּכַתִּיב בַּשָּׁנָת אַחַת לְדְרִיגוֹשׁ בֶּן אַחַשְׁדַּרוּשׁ בַּסֵּפֶר דְנִיחָל בַּשָּׁנָת שְׁלֹשׁ לַמַּלְכוּת כּוּרֶשׁ וְגו' וְתַנְיָא בַּסֵּדֶר עוֹלָם לֹא מַצִּינוּ לְמִדֵּי שָׁנָה בְּכַתּוּבִים אָלָא זוּ בַלְבָד וְלִכּוּרֶשׁ מַצִּינוּ שְׁלֹשָׁה שָׁנִים בַּסֵּפֶר דְנִיחָל בַּשָּׁנָת שְׁלֹשׁ לַמַּלְכוּת כּוּרֶשׁ וְגו' וְתַנְיָא נְמִי בַּסֵּדֶר עוֹלָם כּוּרֶשׁ מֶלֶךְ שְׁלֹשׁ שָׁנִים מְקוּטְעוֹת הָרִי שְׁמַנִּית שָׁנָה יַתְרָה וְגַם דְּבַשְׁנוֹת גְּבוּכַדְנֶצַּר וְאוֹיֵל מְרוֹדָךְ גְּבַלְעָה שָׁנָה וּכְנַגְדּוֹ נִשְׁתַּתָּה הַבָּהָן שְׁתִּים שָׁנִים לְדְרִיגוֹשׁ:

מסורת הש"ס

א אוצר מדרשים מדרשים על שלמה המלך כסא ואיפורומיון של שלמה המלך ג; גיטין סח:

ב סדר עולם רבה

ג ערכין יב.

ד אוצר מדרשים מדרש עשרת מלכים; סדר עולם רבה

תורה אור השלם

[דברי הימים א כט, כג]

[ישעיהו לו, לב-לו]

[ישעיהו לו, כ]

[דניאל ו, כו]

[דניאל ו, ב]

[עזרא א, ב]

[אסתר א, ב]

[אסתר א, ג]

[ירמיהו כה, יב]

[ירמיהו כט, י]

[דניאל ט, ב]

[ירמיהו נב, א]

[ירמיהו נב, כח]

[ירמיהו נ, לא]

[דניאל ה, כג]

[דניאל ה, לו]

[דניאל ו, א]

[עזרא ד, כד]

מסורת הש"ס
א אסתר רבה פתוחתא ח ב עבודה זרה ח: ג סנהדרין צד. ד אסתר רבה ה אוצר מדרשים מדרש הקצר א
גליון הש"ס
גמ' שאלו תלמידיו. ע"י מדרש שיר השירים בפסוק זאת קומתך דמתה לתמר: שם הם לא עשו אלא לפנים. ע"י סנהדרין דף טא ע"ב. וע"י ע"ז דף ג ע"א תוס' ד"ה שלא השתחוו: רש"י ד"ה דרי דרי וכו' וסוחרת לשון סחור. כי סביב תרגומו סחור סחור (ויקרא א ה) שם: ד"ה כצהרים וכו' לשון סהרא הוא. ע"י לקמן דף יג ע"א רש"י ד"ה אסתהר:
תורה אור השלם

[במדבר לג, נח]

[דניאל ט, ב]

[ירמיהו כט, י]

[עזרא א, ב]

[ישעיהו א, א]

[עזרא א, ג]

[ישעיהו מה, יג]

[אסתר א, ג]

[אסתר י, ב]

[שמות כח, ב]

[אסתר א, ד]

[איכה ג, לג]

[אסתר א, ה]

[אסתר א, ו]

[זכריה ט, טז]

[זכריה ו, י]

[אסתר א, ז]

[דניאל ה]

[אסתר א, ח]

[אסתר ז, ו]

[אסתר ב, ה]

[אסתר א, ט]

תַּנְיָא נְמִי הָכִי דבִּשְׁנֹות נְבוּכַדְנֶצַּר וְאַחֵיל מְרוּדָךְ נִבְלָשָׁה שְׁנָה: עוֹד שְׁנָה אַחַת לְבָבֵל הָכִי תַנְיָא נְמִי הָכִי: וְעוֹד שְׁנָה אַחֶרֶת לְבָבֵל וְעַמְד דְּרִיּוֹשׁ וְהַשְׁלִימָהּ. אֲמַר רַבָּא: אֶף דְּנִיָּאל טָעָה בְּהָאִי חוּשְׁבָנָא, דְּכַתִּיב: "בַּשָּׁנָת אַחַת לְמָלְכוֹ אֲנִי דְנִיָּאל בִּינֹותִי בִּסְפָרִים". מִדְּקֶאָמַר "בִּינֹותִי" — מִכָּלֵל דְּטָעָה. מִכָּל מְקוֹם קָשׁוֹ קָרָאִי אֶהְדְּדִי, כְּתִיב: "מַלְאוֹת לְבָבֶל", וּכְתִיב: "לְחֻרְבוֹת יְרוּשָׁלַם"! ^(א)אֲמַר רַבָּא: לִפְקִידָה בְּעָלְמָא. וְהִיָּינוּ דְּכַתִּיב: "כֹּה אָמַר כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס כָּל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ נָתַן לִי ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְהוּא פָקַד עָלַי לְבָנוֹת לוֹ בֵּית בִּירוּשָׁלַם". דָּרַשׁ רַב נַחֲמָן פַּר רַב חֲסֵדָא, מַאי דְּכַתִּיב: "כֹּה אָמַר ה' לְמַשִּׁיחוֹ לְכוּרֶשׁ אֲשֶׁר הִחְזִיקְתִּי בִימִינוֹ", וְכִי כּוֹרֶשׁ מָשִׁיחַ הָיָה? אֵלָּא אֲמַר לִיהַּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַשִּׁיחַ: קוֹבֵל אֲנִי לָהּ עַל כּוֹרֶשׁ. אֲנִי אֲמַרְתִּי: הוּא יִבְנֶה בֵּיתִי וְיַקְבִּץ גְּלוּתִי, וְהוּא אָמַר: "מִי כָכֶם מִכָּל עַמּוֹ וְיַעֲלֵ". ^(ב)"חֵיל פָּרַס וּמְדֵי הַפְּרָתָמִים", וּכְתִיב: "לְמַלְכֵי מְדֵי וּפָרַס". אֲמַר רַבָּא: אֲתַנּוּיִי אֲתַנּוּ בַּהֲדַדִּי, אִי מִיַּנּוּ מַלְכֵי — מִיַּנְיִכוּ אִיפְרָכֵי וְאִי מִיַּנְיִכוּ מַלְכֵי — מִיַּנּוּ אִיפְרָכֵי. "בְּהֻרָאוֹתוֹ אֵת עוֹשֶׁר כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ", אֲמַר רַבִּי יוֹסִי פַר חֲנִינָא: מְלַמֵּד שְׁלֹבֶשׁ בְּגָדֵי כְהוֹנָה. כְּתִיב הֵכָא: "יָקָר תִּפְאֶרֶת גְּדוּלָתוֹ", וּכְתִיב הֵתָם: "לְכָבוֹד וּלְתִפְאֶרֶת". ^(ג)וּבְמַלְאוֹת הַיָּמִים הָאֵלֶּה וּגוֹ'". רַב וּשְׁמוּאֵל, חַד אָמַר: מֶלֶךְ פִּיֻסָּח הָיָה, וְחַד אָמַר: מֶלֶךְ טִיפֶּשׁ הָיָה. מֵאֵן דְּאָמַר מֶלֶךְ פִּיֻסָּח הָיָה — שְׁפִיר עֶבֶד דְּקָרִיב רַחֲיקָא בְּרִישָׁא, דְּבָנֵי מֵאתִיָּה כָּל אֵימַת דְּבָעֵי מַפְיִיס לָהּ. וּמֵאֵן דְּאָמַר טִיפֶּשׁ הָיָה — דְּאִיבָעֵי לִיָּהּ לְקַרְבֵּי בְנֵי מֵאתִיָּה בְּרִישָׁא, דְּאִי מְרֹדוּ בִּיהַּ הֵנָּה, הֵנִי הוּוּ קְיָיְמִי בַּהֲדִיָּה. שְׁאֵלוּ תַלְמִידֵיו אֵת רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי: מִפְּנֵי מָה נִתְחַיִּיבוּ שׁוֹנְאֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּאוּתוֹ הַדּוֹר כְּלִיָּהּ? אָמַר לָהֶם: אֲמַרו אַתֶּם. אָמְרוּ לוֹ: מִפְּנֵי שְׁנַהֲנוּ מִסְּעוּדָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רֶשַׁע. אִם כֵּן שֶׁבִּשְׁוִשׁן יִהְרֶגוּ, שֶׁבְּכָל הָעוֹלָם כּוֹלוֹ אֵל יִהְרֶגוּ! אָמְרוּ לוֹ: אֲמוֹר אַתָּה! אָמַר לָהֶם: מִפְּנֵי שֶׁהִשְׁתַּחֲווּ לְצֻלָּם. אָמְרוּ לוֹ: וְכִי מִשׁוּא פָּנִים יֵשׁ בְּדָבָר? אָמַר לָהֶם: הֵם לֹא עָשׂוּ אֵלָּא לְפָנַיִם — אֶף הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא עָשָׂה עִמָּהֶן אֵלָּא לְפָנַיִם. וְהִיָּינוּ דְּכַתִּיב:

"כִּי לֹא עָנָה מְלָכוֹ". "בַּחֲצַר גִּזְתַּי בֵּיתוֹ הַמֶּלֶךְ". רַב וּשְׁמוּאֵל, חַד אָמַר: הָרָאִי לִגְיָנָה — לִגְיָנָה, הָרָאִי לְבִיתָן — לְבִיתָן. וְחַד אָמַר: הוֹשִׁיבֵן בַּחֲצַר וְלֹא הִחְזִיקְתִּמוּ, בְּגִינָה וְלֹא הִחְזִיקְתִּמוּ, עַד שֶׁהַכְּנִיסָן לְבִיתָן וְהִחְזִיקְתִּמוּ. בְּמַתְנִיתָא תֵּנָא: הוֹשִׁיבֵן בַּחֲצַר וּפְתַח לָהֶם שְׁנֵי פִתְחִים, אַחַד לִגְיָנָה וְאַחַד לְבִיתָן. "חֹור כַּרְפֶּס וּתְכֵלֶת". מַאי חֹור? רַב אָמַר: חֲרִי חֲרִי, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: מִילַת לְבָנָה הַצִּיעַ לָהֶם. "כַּרְפֶּס", אָמַר רַבִּי יוֹסִי פַר חֲנִינָא: כָּרִים שֶׁל פֶּסִּים. ^(ד)"עַל גְּלִילֵי כֶסֶף וְעַמּוּדֵי שֵׁשׁ מִשׁוֹת זָהָב וְכֶסֶף", תַּנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: הָרָאִי לְכֶסֶף — לְכֶסֶף, הָרָאִי לְזָהָב — לְזָהָב. אָמַר לוֹ רַבִּי נַחֲמָיָה: אִם כֵּן, אַתָּה מִטִּיל קִנְיָה בִּסְּעוּדָה. אֵלָּא: הֵם שֶׁל כֶּסֶף, וְרַגְלֵיהֶן שֶׁל זָהָב. "כֹּהֵט וְשֵׁשׁ". אָמַר רַבִּי אָסִי: אֲכָנִים שֶׁמִּתְחוּטְטוֹת עַל בְּעָלֵיהֶן. וְכֵן הוּא אוֹמַר: "אֲכָנֵי נֶזֶר מִתְנוּסְסוֹת עַל אֲדָמָתוֹ". "וְדַר וְסוּחֶרֶת", רַב אָמַר: דָּרִי דָרִי. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אָבֹן טוֹכָה יֵשׁ בְּכַרְכִּי הָיִם וְ"דָרָה" שְׁמָה, הוֹשִׁיבָה בְּאֲמָצַע סְעוּדָה וּמֵאִירָה לָהֶם בַּצֹּהָרִים. דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל תֵּנָא: שְׁקָרָא דְרוּר לְכָל בְּעָלֵי סוּחֶרָה. "וְהִשְׁקוֹת בְּכֵלִי זָהָב וְכֵלִים מַפְלִים שׁוֹנִיִּם". "מִשׁוּנָיִם" מִיבָעֵי לִיָּהּ! אָמַר רַבָּא, יִצְתָה בַת קוֹל וְאָמְרָה לָהֶם: רְאוּשׁוֹנִים כְּלוּ מִפְּנֵי כְּלִי, וְאַתֶּם שׁוֹנִיִּם בָּהֶם! "וְיִין מַלְכוּת רַב", אָמַר רַב: מְלַמֵּד שֶׁכָּל אַחַד וְאַחַד הִשְׁקָהוּ יַיִן שְׂגוּל הֵימָנוּ בְּשׁוֹנִים. "וְהִשְׁתִּיָּה כֹדֶת (אִין אוֹנִס)", מַאי "כֹּדֶת"? אָמַר רַבִּי חֲנַן מִשׁוּם רַבִּי מֵאִיר: כֹּדֶת שֶׁל תוֹרָה, מָה דָת שֶׁל תוֹרָה אֲכִילָה מְרופָּה מִשְׁתִּיָּה — אֶף סְעוּדָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רֶשַׁע אֲכִילָה מְרופָּה מִשְׁתִּיָּה. "אִין אוֹנִס", אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מְלַמֵּד שֶׁכָּל אַחַד וְאַחַד הִשְׁקָהוּ מִיַּין מְדִינָתוֹ. "לַעֲשׂוֹת כְּרִצּוֹן אִישׁ וְאִישׁ", אָמַר רַבָּא: לַעֲשׂוֹת כְּרִצּוֹן מְרִדְכִי וְהֶמָּן. מְרִדְכִי — דְּכַתִּיב: "אִישׁ יְהוּדִי", הֶמָּן — "אִישׁ צַר וְאוֹיֵב". ^(ה)גַּם וְשְׁתֵּי הַמְּלָכָה עָשְׂתָה מִשְׁתָּה נָשִׁים בֵּית הַמְּלָכוֹת". "בֵּית הַנָּשִׁים" מִיבָעֵי לִיָּהּ! אָמַר רַבָּא: שְׁנִיָּהֶן לְדָבַר עֲבִירָה נִתְפָּוּנוּ, הִיָּינוּ דְּאָמְרֵי אֵינְשֵׁי: אִיהוּ בְּקָרִי, וְאַתְתִּיָּה בְּבוֹצִינֵי.

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

מגיל קנאה לגינה לגינה הראוי לחצר לחצר ח"כ אתה מכיל קנאה בסעודה י"ל דסבירא ליה דכיון שלא היו רואין זה את זה ליבא קנאה: כדת של תורה חכילה מרופה משתנה. והא דאמרין בגדה (דף כד: נ"ס) כל שחכילתו מרופה משתניתו עצמותו סכנין היינו באוכל יותר מזאי:

יב.

הם היו שכי המשקים במשתה: איזה בקרי גלועין גדולות:

יב:

שְׁפָרְחָה בַּה צִרְעַת. בִּירוּשָׁלַיִם מִפְרֵשׁ דִּילָפִין נִגְזַר דְּכָתִיב גַּבִּי וְשֵׁתִי מִנְגִּזַּר דְּכָתִיב גַּבִּי בּוֹצִיעִי דְלוּעִין קְטֻנּוֹת כְּלוּמַר דְּבִאוּנוּ מִן עֲצֻמוֹ זֶה נוֹאֵף וְזוֹ נוֹאֶפֶת הוּא אֹמֵר לְהִרְאוֹת עוֹזֵהָ כְּשֶׁנֶּצְטָרַע דְּכָתִיב בֵּיה נִגְזַר מִבֵּית ה' (דְּכָרִי הָיִים ב כ"ו:יכ"א): זֵיל לְגַבִּי עִמּוֹן וּמוֹאֵב דְּיִתְבִּי בְדוּכְתִיּהּ כְּחִמְרָא. וְקָשָׁה דְּהֵא פֶקֶק תַּפְלַת הַשַּׁחַר (פְּרָכּוּת דָּף כח.) פְּרִיָהּ וְכִי עִמּוֹן בְּמִקּוּמוֹ יוֹשֵׁב וְהָלֹא בָּא סְגֻחְרִיב וּבִלְבָּלוּ לָךְ, פַּר"ת דְּגִרְסִינָה הִכָּא מוֹאֵב לַחֲמֵי דְקִרְא נָמִי לֹא הִזְכִּיר אֲלֵא מוֹאֵב דְּכָתִיב שְׁלָן מוֹאֵב וּבִדְרָכוֹת נָמִי לֹא נִרְסִין אֲלֵא עִמּוֹן וּמִזֶּה הִטַּעַם הִתִּירוּ לַיהוָה גַּר הַעֲמוּנִי לְבֹא בְּקָהֶל אֲבָל מִשְׁמַע דְּגִבִּי אֵינֶךָ לֹא רָעוּ לְהִתִּיר לְבֹא בְּקָהֶל לְפִי שְׁלֹא בִלְבָל סְגֻחְרִיב מַגְרִיס וְלֹא בִלְבָל מוֹאֵב וּמִיּהוּ קָשָׁה דְּבִדְרָכוֹת מִשְׁמַע בִּאוּתָּה שְׁהִבֵּאתִי סְגֻחְרִיב בִּלְבָל עִמּוֹן וּבִקְרִמְנָה חֲשִׁיב לְהוֹ בִּאוּתָּה שְׁהִגִּילָה נְבוּכַדְנֶצַּר וַי"ל לְפִי כְּסָנְחִרִיב הִיא רֹאשׁוֹן שֶׁבִלְבָּל נִקְרָא הַכֵּל עַל שְׁמוֹ וְעַלֵּיו כְּתִיב וְאִסִּיר גְּבוּלוֹת עַמִּים וְעַתִּידוּתֵיהֶם שְׁוֹסְתִי אֲבָל וְזֹאזִי עֵיקַר הַחִוּרָבָן הִיא ע"י נְבוּכַדְנֶצַּר: מִמּוֹכָן יֵשׁ מִקְרֵשׁ שְׁהִיָּה דְגִיָּאל וְלְפִי שְׁהִיָּה גִשׁוּי לְשָׁרִית שְׁהִיתָה גְדוּלָּה מִמֶּנּוּ שְׁלֹא הִיא יְכוּל לְכוּפֶּסֶה לְזַכַּר כְּלָשׁוֹנוֹ יַעַן לַעֲשׂוֹת כּוּ:

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

בּבוֹצִיעִי. "בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי כְּטוֹב לֵב הַמֶּלֶךְ בִּיָּין". אִטּוֹ עַד הַשְׁתָּא לֹא טַב לְבִיה בְּחִמְרָא? אָמַר רָבָא: יוֹם הַשְּׂבִיעִי שְׁבֶת הִיא. שִׁישְׁרָאֵל אוּכְלִין וְשׁוֹתִין — מִתַּחֲלִילִין בְּדִבְרֵי תוֹרָה וּבְדִבְרֵי תַשְׁבָּחוֹת. אָבָל אוּמוֹת הָעוֹלָם שְׂאוּכְלִין וְשׁוֹתִין — אֵין מִתַּחֲלִילִין אֲלֵא בְּדִבְרֵי תִיפְלוֹת. ^(א)וְכֹן בְּסַעֲדוֹתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע, הִלְלוּ אוּמְרִים: מְדִיוֹת נָאוֹת, וְהִלְלוּ אוּמְרִים: פְּרָסִיּוֹת נָאוֹת. אָמַר לָהֶם אַחֲשׁוּרוּשׁ: כְּלִי שְׂאֲנִי מִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, אִינוּ לֹא מְדִי וְלֹא פְרָסִי אֲלֵא פְשָׁדִי, רְצוֹנוֹכֶם לְרֹאוֹתָהּ? אָמְרוּ לוֹ: אֵין, וּבִלְכּוֹד שֶׁתַּהֲא עְרוּמָה. ^(ב)שְׁבַמְדָּה שְׂאָדָם מוֹדֵד — בַּה מוֹדֵדִין לוֹ, מִלְּמַד שְׁהִיתָה וְשִׁתִּי הִרְשָׁעָה מִבִּיאָה בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וּמִפְשִׁיטָתָן עְרוּמוֹת וְעוֹשָׁה בָּהֶן מְלָאכָה בְּשִׁבְתָּ. הִיִּינוּ דְּכָתִיב: "אַחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כְּשׁוֹף חֲמַת הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוּשׁ זָכַר אֶת וְשִׁתִּי וְאֶת אֲשֶׁר עָשְׂתָהּ וְאֶת אֲשֶׁר נִגְזַר עָלֶיהָ", כְּשֶׁם שֶׁעָשְׂתָה — כֹּה נִגְזַר עָלֶיהָ. "וַתִּמְאַז הַמֶּלֶכָה וְשִׁתִּי". מְכַדִּי פְּרִיצְתָא הִנּוּא, דְּאָמַר מַר: שְׁנִיהֶן לְדִבֵּר עֲבִירָה נִתְכַּוְּנוּ, מַאי טַעְמָא לֹא אֶתְאִי? אָמַר רַבִּי יוֹסִי בַר חֲנִינָא: מִלְּמַד שֶׁפִּרְחָה בַּה צִרְעַת. בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: [בָּא גְבִירָאֵל וְעָשָׂה לָּהּ זָנָב]. "וַיִּקְצָץ הַמֶּלֶךְ מָאֵד". אִמַּאי דִּלְקָה בֵּיה כּוּלֵי הָאֵי? אָמַר רָבָא, שְׁלַחָה לִיה: בַּר אַהוּרִירִיָּה דְּאָבָא, אָבָא לְקַבֵּל אֲלֵפָא חֲמָרָא שְׁתִּי וְלֹא רוּי, וְהָהוּא גְבָרָא אֲשֶׁתַּשְׁי בְּחִמְרִיָּה, מִיָּד: "וַיַּחַמְתּוּ בָּעָרָה בּוֹ". ^(א)"וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לַחֲכָמִים", מֵאֵן חֲכָמִים — רַבָּנָן. "וַיִּוָּצֵי הָעַתִּים" — שְׁיודְעִין לַעֲבֹר שְׁנִים וְלְקַבּוּעַ חֲדָשִׁים. אָמַר לָהּ: דִּיִּינוּהָ לִי. אָמְרוּ: הִכִּי נַעֲבִיד? נִימָא לִיה: קִטְלָה, לְמַחַר פְּסִיק לִיה חִמְרִיָּה וּבְצִי לָהּ מִיָּנָן. נִימָא לִיה: שְׁבַקָה — קָא מְזַלְזָלָה בְּמַלְכוּתָא, אָמְרוּ לוֹ: מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְגָלִינוּ מֵאַרְצֵנוּ, נִיטְלָה עֲצָה מִמֶּנּוּ וַאֲיִן אָנוּ יוֹדְעִין לְדוֹן דִּינֵי נַפְשׁוֹת. זֵיל לְגַבִּי עִמּוֹן וּמוֹאֵב דִּיתְבִּי בְּדוּכְתִיּהּ כְּחִמְרָא דִּיתִיב עַל דּוּרְדִיּיָה. ^(א)וְטַעְמָא אָמְרוּ לִיה, דְּכָתִיב: "שְׂאֲנָן מוֹאֵב מִנְעוּרָיו וְשׁוֹקֵט הוּא אֶל שְׁמָרְיוֹ וְלֹא הוֹרֵק מִכְּלִי אֶל כְּלִי וּבִגְדוֹלָה לֹא הָלָה עַל כֵּן עֲמַד טַעֲמוֹ בּוֹ וְרִיחוֹ לֹא נִמַּר", מִיָּד: "וְהִקְרוּב אֵלָיו כְּרִשְׁנָא שֶׁתֵּר אֲדָמְתָא תְּרַשִׁישׁ". אָמַר רַבִּי לִוִּי: כֹּל פֶּסוּק זֶה עַל שׁוֹם קִרְבָּנוֹת נְאֻמַּר. ^(א)"כְּרִשְׁנָא" — אָמְרוּ מִלֵּאכִי הַשָּׂרֵת לְפָנָי הַקְדוּשׁ בְּרוּהּ הוּא: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, כָּלוּם הִקְרִיבוּ לְפָנֶיהָ כָּרִים בְּנֵי שָׁנָה בְּדָרָה שֶׁהִקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיהָ? "שֶׁתֵּר" — כָּלוּם הִקְרִיבוּ לְפָנֶיהָ שְׁתֵּי תוֹרִין? "אֲדָמְתָא" — כָּלוּם בָּנוּ לְפָנֶיהָ מִזְבֵּחַ אֲדָמָה? "תְּרַשִׁישׁ" — כָּלוּם שִׁימְשׁוּ לְפָנֶיהָ בְּבִגְדֵי כְהוֹנָה דְּכָתִיב בַּהּ "תְּרַשִׁישׁ וְשֹׁהַם וְיִשְׁפָּה"? "מָרָס" — כָּלוּם מִירְסוּ בְּדָם לְפָנֶיהָ? "מָרְסָנָא" — כָּלוּם מִירְסוּ בְּמַנְחוֹת לְפָנֶיהָ? "מְמוּכָן" — כָּלוּם הִכִּינוּ שְׁלָחַן לְפָנֶיהָ? "וַיֹּאמֶר מְמוּכָן". תָּנָא: מְמוּכָן זֶה הֶמֶן, וְלִמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ מְמוּכָן? שְׁמוּכָן לְפוּרְעָנוֹת. אָמַר רַב כְּהֵנָא: מִכָּאן שֶׁהִתְדִיּוּט קוֹפֵץ בְּרָאשׁ. "לַהֲיוֹת כֹּל אִישׁ שׁוֹרֵר בְּבִיתוֹ". אָמַר רָבָא: אֲלֵמָּלָא אֲגָרוֹת הָרֹאשׁוֹנוֹת לֹא נִשְׁתַּיִּיר מִשׁוֹנְאִיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׂרִיד וּפְלִיט. אָמְרִי: מַאי הָאֵי דְשִׁדִּיר לָן "לַהֲיוֹת כֹּל אִישׁ שׁוֹרֵר בְּבִיתוֹ"? פְּשִׁיטָא, אֲפִילוּ קִרְחָה — בְּבִיתִיהָ פִּרְדֵּשְׁכָּא לִיָּהּוּ! "וַיִּפְקֹד הַמֶּלֶךְ פְּקִידִים". אָמַר רַבִּי, מַאי דְּכָתִיב: "כֹּל עָרוֹם יַעֲשֶׂה בְּדַעַת וּכְסִיל יִפְרֹשׁ אֹזְלָת" — "כֹּל עָרוֹם יַעֲשֶׂה בְּדַעַת" — זֶה דּוֹד, דְּכָתִיב: "וַיֹּאמְרוּ לוֹ עֲבָדָיו יִבְקָשׁוּ לְאֹדְנֵי הַמֶּלֶךְ נַעֲרָה בְּתוּלָה"; כֹּל מֵאֵן דִּהְוָה לִיה בְּרִתָּא — אִייתָה נִיחָלִיה. "וּכְסִיל יִפְרֹשׁ אֹזְלָת" — זֶה אַחֲשׁוּרוּשׁ, דְּכָתִיב: "וַיִּפְקֹד הַמֶּלֶךְ פְּקִידִים"; כֹּל מֵאֵן דִּהְוָה לִיה בְּרִתָּא — אִיטְמַרָה מִיָּיִהּ. "אִישׁ יְהוּדִי הָיָה בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה וְגוֹי אִישׁ יְמִינִי". מַאי קְאָמַר: אִי לִיחּוּסִיָּה קְאָתִי — לִיחּוּסִיָּה וְלִיזִיֵּיל עַד בְּנִימִין! אֲלֵא מַאי שָׁנָא חֲנִי? ^(א)תָּנָא: כּוּלָן עַל שְׁמוֹ נִקְרָאוּ. "כֵּן יֹאִיר" — כֵּן שֶׁהָאִיר עֵינֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּתַפְלָתוֹ. "כֵּן שְׁמַעִי" — כֵּן שֶׁשְׁמַע אֶל תַּפְלָתוֹ. "כֵּן חִישׁ" — שֶׁהָקִישׁ עַל שַׁעְרֵי רַחֲמִים וּנְפֹתָחוֹ לוֹ. קָרִי לִיה "יְהוּדִי" — אֲלֵמָּא מִיהוּדָה קְאָתִי, וְקָרִי לִיה "יְמִינִי" — אֲלֵמָּא מִבְּנִימִין קְאָתִי! אָמַר רַב נַחֲמָן: מִרְדְּכִי מוּכְתָר בְּנִימוּסוֹ הִיא. אָמַר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ כֵּן לִוִּי: אָבִיו מִבְּנִימִין, וְאִמּוֹ מִיְּהוּדָה. וְרַבָּנָן אָמְרִי: מִשְׁפָּחוֹת מִתְגָּרוֹת זֶו בְּזֵו. מִשְׁפַּחַת יְהוּדָה אוּמְרָת: אֲנָא גְרַמִּי דְּמַתְּלִיד מִרְדְּכִי, דְּלֹא חֲטָלִיָּה דּוֹד לְשִׁמְעִי כֵּן גָּרָא. וּמִשְׁפַּחַת בְּנִימִין אָמְרָה: מִיָּנָא קְאָתִי. רָבָא אָמַר: כְּנָסַת יִשְׂרָאֵל אָמְרָה לְאִידָהּ גִּיסָא: רָאוּ מָה עָשָׂה לִי יְהוּדִי וְמָה שִׁילָם לִי יְמִינִי. מָה עָשָׂה לִי יְהוּדִי —

דְּלֹא

אֶת יוֹפִיָּה וְהִיא לָכֵן נִתְכַּוְּנָה שִׁסְתַּכְּלוּ בְּיוֹפִיָּה: פְּרִיצְתָּא הִנּוּא פְּרוּצָה הֵימָּה: מְלַמֵּד שְׁפָרְחָה בַּה צִרְעַת וְלִיף בִּירוּשָׁלַיִם מִאֲשֶׁר נִגְזַר עָלֶיהָ וּכְתִיב וַיֵּשֶׁב בֵּית הַקִּפְשִׁית מִנְעוּרָע כִּי נִגְזַר מִבֵּית ה' (דְּכָרִי הָיִים ב כו) מַה לְהֵלֵן צִרְעַת אָף כֵּאֵן צִרְעַת: אַהוּרִיירִיָּה שׁוּמְרִי הַסּוּסִים: לְקַבֵּל אֲלֵפָא חֲמָרָא שְׁתִּי כֵּן הַעִיד הַכְּתִיב עָלָיו (דְּגִיָּאל ה':א'): פְּסִיק לִיה יָפִין וַיִּינוּ מַעַט מַעֲלִי: עַל דּוּרְדִיּיָּה עַל שְׁמָרְיוֹ: וְטַעְמָא אָמְרוּ לִיה וַיֵּסֶה אָמְרוּ לוֹ דְּזֹאזִי כֵּן הוּא שְׁמַתוּךָ שְׁהָאֵס שָׁקֵט דַּעְתּוֹ מִיוֹשְׁבַת עָלָיו שְׁנֵאֲמַר שְׁלָן מוֹאֵב מִנְעוּרָיו וְשׁוֹקֵט הוּא אֶל שְׁמָרְיוֹ וְסוּפִיָּה דְּקִרְא עַל כֵּן עֲמַד טַעֲמוֹ בּוֹ וְרִיחוֹ לֹא נִמַּר: פְּסוּק זֶה עַל קִרְבָּנוֹת נְאֻמַּר וְהִקְרוּב אֵלָיו לִשְׁוֹן הִקְרַבַת קִרְבָּן מִלֵּאכִי הַשָּׂרֵת הִזְכִּירוּ לְפָנֵי הַכֹּהֲ"ס אֶת הַקִּרְבָּנוֹת שֶׁהִקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל לְפָנָיו לַעֲשׂוֹת לָהֶם נִקְמָה בְּזִשְׁתִּי וְתִבְּלֹא אֲסַתֵּר וְתַמְלוּךְ תַּחֲתֵיָּה: פִּרְשָׁנָא כָּלוּם הִקְרִיבוּ לְפָנֶיהָ כָּרִים בְּנֵי שָׁנָה: שְׁתֵּר שְׁתֵּי תוֹרִים: מָרָס שְׁמִירְסוֹ אֶת הָאֵס שְׁלֹא יִקְרֵשׁ וְשׁוֹב לֹא יְהֵא רָחוּי לְזִרְיקָה: מִרְסָנָא מִירְסוּ בְּמַנְחוֹת לְבוֹלָלָן מִמַּרְס לִשְׁוֹן מַנִּים: מוּכָן לְפוּרְעָנוֹת עוֹמֵד לַהֲיוֹת תַּלְוִי: מִכָּאן שֶׁהִדְּיוּט קוֹפֵן בְּרָאשׁ שְׁהִרִי מִנָּה אוֹתוֹ הַכְּתִיב לְכַסּוֹף אֲלֵמָּא גְרוּעַ הוּא מְכוּלָן וְהִיא קִפֵּן בְּרָאשׁ: אֲלֵמָּלָא אֲגָרוֹת רֹאשׁוֹנוֹת שֶׁהִתְחַקַּן בָּהֶן שׁוּטָה בְּעִינֵי הָאוּמוֹת: לֹא נִשְׁתַּיִּיר מִשְׁנֵאִי יִשְׂרָאֵל שְׂרִיד וּפְלִיט שְׁהִיו מְמַהֲרִין לְהוֹרָבָן בְּמַצַּת הַמֶּלֶךְ בְּאֲגָרוֹת הָאִמְצַעִיוֹת וְלֹא הָיוּ מִמַּתִּינוּס לְיוֹם הַמוֹעֵד: אָמְרִי מַאי הָאֵי דְשִׁדֵּר לָן אוּמְרִים הָאוּמוֹת מַה זֶה שְׁלַח לֹמַר לָנוּ לַהֲיוֹת כֹּל אִישׁ שׁוֹרֵר שׁוֹרֵר בְּבִיתוֹ: פִּרְדֵּשְׁכָּא פְקִיד וְנִגְדִי: נַעֲרָה דּוֹד לֹא בִיקַשׁ אֲלֵא גַּעֲרָה אַחַת כֹּל אֶדָם הִרְאָה לְשִׁלּוּחָיו אֶת בִּתּוֹ אֲוִלִי תִיטַב בְּעִינָיו וְאַחֲשָׁנְרוּשׁ כְּסִיל צִיָּה לְקַבֵּן אֶת כּוּלָן הַכֹּל יוֹדְעִין שְׁלֹא יִחַס אֲלֵא אַחַת וְאֶת כּוּלָן יִבְעַל מֵאֵן דִּהְוָה לִיה בְּרִתָּא מִמְּקַרָּה: מוּכְתָר בְּנִימוּסוֹ הִיא בְּשִׁמוֹת נֶאֱן נִימוּס שֵׁם בִּלְשׁוֹן וָו: (נַעֲרִי) לֹא נִרְסִין אֲלֵא הַכִּי נִרְסִין אָמַר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ כֵּן לִוִּי כּוּי: דְּלֹא חֲטָלִיָּה דּוֹד לְשִׁמְעִי שְׁהִיָּה חַיִּיב מִיתָה: לֹאִיךְ גִּיסָא לַצַּעֲקָה וְלֹא לְשַׁבַּח אִישׁ יְהוּדִי וְאִישׁ יְמִינִי נִקְרָמוּ לִי הַצַּעַר הַזֶּה:

מסורת הש"ס
א אסתר רבה
ב פרקי דרבי אליעזר; אוצר מדרשים מדרשים על מגילת אסתר מדרש מגילה ד
ג אוצר מדרשים מדרשים על מגילת אסתר מדרש מגילת אסתר ג
ד שבת קמח;; אסתר רבה
ה אסתר רבה
ו אוצר מדרשים מדרשים על מגילת אסתר מדרש מגילת אסתר ד

גליון הש"ס
גמ' אמר ר"ב מכאן שההדיוט כו'. עיי' ירושל' פרק ד דסנהדרין ה"ו: שם אמר רבא אלמלא. ע"ל כא ע"א תד"ה אלמלא: רש"י ד"ה נערי לא גרסי'. עיי' דבר נחמד בספר מקום שמואל:
תורה אור השלם

[אסתר א, יז]

[אסתר ב, א]

[אסתר א, יב]

[דניאל ה, א]

[דניאל א, יב]

[אסתר א, יג]

[ירמיהו מח, יא]

[אסתר א, יד]

[שמות כח, כ]

[אסתר ז, י]

[אסתר א, טז]

[אסתר א, כב]

[משלי יג, טז]

[אסתר ב, ג-ד]

[מלכים א, א, ב]

[אסתר ב, ג]

[אסתר ח, טז]

[אסתר ב, ה]

[שמואל ב טז]

 מסורת הש"ס

א סוטה יב:
ב סנהדרין יט:
ג אוצר מדרשים מדרשים על מגילת אסתר מדרש מגילה ה
ד פסחים מג; מנחות פו; שבת פ:
ה ראש השנה ז; במדבר רבה

 גליון הש"ס

גמ' ואשתו היהודיה. עי' מ"ר ריש ויקרא:
שם על שם הצדיקים. עי' ברכות דף כו ע"ב תוד"ה ואין שיחה: רש"י ד"ה אסתהר ירח. כי ירח תרגומו סהרא (בראשית לו ט):

 תורה אור השלם
[דניאל ג, יב] [דניאל ג, יג] [דברי הימים א יח, יח] [שמות ב, ה] [זכריה א, ח] [אסתר ב, ו] [אסתר ב, ז] [אסתר ב, כ] [שמואל ב, יב, ג] [אסתר ב, ט] [דניאל א, יז] [אסתר ב, יב] [אסתר ב, יד] [אסתר ב, טו] [אסתר ב, יז] [אסתר ב, יז] [אסתר ב, יח] [אסתר ב, יט]

אִיתִי גּוֹבֶרֶין יְהוּדָאִין פּוֹי' וְסִיפִיה דְּקָרָא לֹא־לֶהֱךָ לֹא פִלְחִין: כֵּן דְּבָרֶיךָ. אַחַד הֵן כִּנְגַד כָּל הַכּוֹפֵר בַּע"י נִקְרָא יְהוּדִי שְׁנֹא־מֵר אִתִּי גּוֹבְרִין יְהוּדָאִין. עַל שֵׁם יְהוּדִי שְׁהָרִי אִמֵּר בְּחֵלֶךָ (סַנְהֶדְרִין דף עג:) דְּלֹא הֵוּ מִשְׁבֹּט יְהוּדִיה: אֲשֶׁר הִגְלָה שְׁנֵלָה מַעֲצָמוֹ. וְהָרִישׁ לִיָּה מִקְלָא בְּתִיב הִגְלָה: קִדְּלִי דְחִזְרִי. וַח"ו הִיא לֹא הִיָּתָה אוֹכְלֵת:

הַסֵּפֶר הֵיזָה אוֹמֵר כָּל דְּבָרֶיךָ דְּבָרֵי הַיָּמִים אַחַת הֵן הִרְבֵּה שְׁמוֹת אִתָּה מִן־כִּיר פִּלוּנִי וּפְלוּנִי וכוּןִן אֶדָּם אַחַד הֵן: וְאִנּוּ יוֹדְעִין לְדוּקְשָׁן וְאֵע"פ שֶׁסֶתֶמַּת אִתּוֹן אִנּוּ נוֹתְנִין אֶת לְבִינּוּ עַד שֶׁאִנּוּ יוֹדְעִין לְדוּקְשָׁן מִשּׁוֹם דְּאִמְרִינּוּן לַעֲלוֹ כָּל הַכּוֹפֵר בַּע"י נִקְרָא יְהוּדִי נִקְטָן לֹה הֵבֵא: וְאֲשֶׁמֶן הִיאָמְרִיה וְגו' וְהֵלֵא בְּתֵיבָה שְׁמָה דְּהָא כְּתִיב בְּסוֹפִיה וְאֵלֶּה בְּנֵי בְּתֵיבָה: לְרַחוּן לְטָבוֹל (לְשׁוֹן) גִּירִית: וְהֵלֵא פֶלֶב שְׁמוֹ שֶׁבְּכָלֵב מִשְׁתַּעֲבִי קָרָא: הֵכִי גְרָסִינּוּ וְיִשָּׂא בְּתֵיבָה שְׁמָרְדָּה בְּגִילוּנִי בֵּית אֲבִיהִי וְלִכֵּן גִּשְׁתַּנָּה שְׁמָה בְּלִיקוּחִין הֵלְלוּ: שְׁנֵלָה מַעֲצָמוֹ מִקְלָא כְּתִיב אֲשֶׁר הִיה מִן הַגְּלוּלָה אֲשֶׁר הִגְלָתָהּ וּכְתִיב אֲשֶׁר הִגְלָה עַם הַגְּלוּלָה מִשְׁמַע שְׁלָא הִיה בְּשֹׁאֵר יִשְׂרָאֵל שְׁנֵלוּ עַל בְּרַחוּן וְהִיא גְּלָה מַעֲצָמוֹ כִּמוֹ שֶׁעָסָה יִרְמְיָהוּ שְׁנֵלָה מַעֲצָמוֹ עַד שֶׁאִמֵּר לוֹ הַקֹּב"ה לְחִזּוּר: בֵּין הַהַדְסִים אֲשֶׁר בְּמַעֲוֵלָה בֵּין הַצִּיּוֹקִים שְׁנֵלוּ לְבַבִּל וּבִשְׂכִינָה מִשְׁתַּעֲבִי קָרָא: אִסְתַּהֵר גְּרַח יִפֵּה בְּלִבָּנָה: וְרַקְרוּקַת הָיְתָה בְּהַדְסָה זוֹ: אֵלֹא חוּט שֶׁל חֶסֶד מִשּׁוּן עָלֶיהָ מֵאֵת הַקֹּב"ה לִכֵּן נִרְאִית יִפֵּה לְאוֹמֹת וְלֹאחַשְׁנוּרֹשׁ: וּבְמוֹת אֲבִיהִי וְאִמָּהּ הֵן לִי"ל מֵאֲחֵר דְּכְתִיב כִּי אִין לֹה אֵב וְאִם אֵלֹא לְלִמְדֵנוּ שֶׁאֲפִי יוֹם אַחַד לֹא הִיה לֹה אֵב וְאִם: בְּעָשָׂה שְׁנִתְעַבְרָה אִמָּה מֵת אֲבִיהִי נִמְצָא שְׁלֹא הִיה לֹה אֵב מִשְׁעָה שְׁנִרְאָה לְהַקְרוֹת אֵב: וּבִשְׁלֵלְתָהּ אִמָּה מֵתָה וְלֹא נִרְאִית לְקָרוֹת אִם: וְלָרֶשׁ אִין כָּל בְּאוּרְיָה מִשְׁתַּעֲבִי קָרָא: בְּבִשָּׂה אַחַת בַּת שָׁבַע: שְׁהִיתָה מוֹנָה בָּהֶן יָמֵי שָׁבַת שְׁהִיתָה מִשְׁקַתָּ לֹה אַחַת בְּאֶחָד בִּשְׁבַּת וְאַחַת בִּשְׁנֵי בִשְׁבַת וְאֶחָד בִּשְׁבַּת וְכוּן כּוּןִן וּבִשְׁהִנִּיעַ יוֹם שְׁפָחָה שֶׁל שָׁבַת יוֹדַעַת שְׁהִיִּם שָׁבַת: בְּתֵלִי דְחִזְרִי בְּהוּנ"שׁ שְׁמִינִים וּמִתּוֹךְ אוֹנֶסָה לֹא גָּנְעָשָׂה: וַיְהִי הַמְּלָצֵר נוֹשָׂא אֵת פֶּת בָּגָם וַיֵּין מִשְׁתַּפִּיָּס וְגו' וּכְתִיב בְּהִסּוּא עֲנִינָא וְלִמְקַצֵּת יָמִים עֲשָׂרָה נִרְאָה מִקְרִיָּסֵם טוֹב וּבְרִיאִי בְּשֶׁר וְגו': אֲנִפְקִינּוּן שְׁמֵן זֵית שְׁלֹא הִבִּיא שְׁלִישׁ גְּבִי מִנְחוֹת תָּנּוּ אִין מִבִּיאָן אֲנִפְקִינּוּן וְאִם הִבִּיא פֶסוֹל וְעָלֶה קֹאִיר ר' יְהוּדָה וְאִמֵּר מֵהוּ אֲנִפְקִינּוּן: מַעֲשֵׂן מַצִּיהִב: מְגֻנּוּתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע גִּנּוּתוֹ הוּא זֶה שְׁהוּא בּוֹעַל גָּשִׁים וּמִשְׁלָחוֹן: שְׁהַגּוֹף גִּנְעָה מִן הַגּוֹף מִפְּנֵי הַצִּינָה וְהַעִיד לָךְ הַכְּתִיב שְׁהִיו מִתְכַּוְּנִין מִן הַשָּׁמַיִם לְחַבְּבָה עַל בְּעָלָה: בִּיקָשׁ לְטַעוֹם פּוֹי' לָכֵן גִּלְמֵר מְכָל הַגָּשִׁים וּמְכָל הַבְּתוּלוֹת: עֲבַד מִשְׁתַּיָּא פּוֹי' חוּרֵר לְכִמָּה עֲנִינִים לְפִיִּיסָה שְׁתַּגְלָה לוֹ מוֹלָתָהּ וְלֹא הוֹעִיל וְסוּמוֹךְ לֹה לְהֵאִי קָרָא וּבְהַקְבֵּן בְּתוּלוֹת שְׁנִית וְגו' אִין אִסְתַּר מִנְגַּת מוֹלָתָהּ וְאֵת עֲמָה וְגו' עֲבַד מִשְׁתַּיָּא סַעוּמָה לְכַבּוּדָּה מֵה שְׁלֹא עָסָה בְּשֹׁאֵר גָּשִׁים: דְּלִי בְּרַגְא אִמֵּר בְּשִׁבְלִי אִסְתַּר אִנִּי מִינִי לְכִסּ מַכְסִי גִלְגַּלְתְּכִם הִינּוּ וְהִנֵּחָה לְמַמְיֻנַּת עָסָה: שְׁדַר פְּרָדִישְׁנִי דּוּרְוֹנוּת לְשָׁרִים בְּשָׁמָה וְהִינּוּ דְּכְתִיב וַיֵּתֶן מִשְׁאֵת כִּיד הַמֶּלֶךְ:

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

דְּלֹא קִטְלִיה דְּוֹד לְשִׁמְעִי, דְּאִתְּלִיד מִינִיָּה מְרִדְכִי דְּמִיקְנֵי בֵּיה הָמָן. וּמָה שִׁינָם לִי יָמִינִי — דְּלֹא קִטְלִיה שְׂאוּל לְאַגָּג, דְּאִתְּלִיד מִינִיָּה הָמָן דְּמַצְעַר לִישְׂרָאֵל. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: לְעוֹלָם מְבַנְיָמוֹ קֶאֱתִי, וְאַמְאִי קָרִי לִיָּה "יְהוּדִי"? עַל שׁוֹם שֶׁכָּפֶר בְּעַבּוּדָה זָרָה. שֶׁכָּל הַכּוֹפֵר בְּעַבּוּדָה זָרָה נִקְרָא "יְהוּדִי", כְּדַכְתִּיב: "אִיתִי גּוֹבְרִין יְהוּדָאִין וְגו'". רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן פִּזִּי, כִּי הָיָה פֶּתַח בְּדַבְרֵי הַיָּמִים, אָמַר הָכִי: כָּל דְּבָרֶיךָ אַחַד הֵם, וְאִנּוּ יוֹדְעִין לְדוּרְשָׁן. "וְאֲשֶׁתּוֹ הִיהוּדִיָּה יָלְדָה אֶת יִרְדָּ אָבִי גְדוֹר וְאֵת חֲבֵר אָבִי שׁוֹכֵו וְאֵת יְקוֹתִיאֵל אָבִי זִנּוּחַ וְאֵלֶּה בְּנֵי בְּתִיָּה בַת פְּרַעֲזָה אֲשֶׁר לָחַד מְרָד".^[א]אַמְאִי קָרִי לֹה "יְהוּדִיָּה" — עַל שׁוֹם שֶׁכָּפְרָה בְּעַבּוּדָה זָרָה, דְּכְתִיב: "וַתֵּרָד בַּת פְּרַעֲזָה לְרַחוּץ עַל הַיָּאוּר", וְאַמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן: שְׂפִירְדָּה לְרַחוּץ מִגִּילוּלֵי בֵּית אֲבִיהָ. "יִילְדָּה"? וְהָא רַבּוּנֵי רַבִּיתִּיה! לּוֹמֵר לָהּ שֶׁכָּל הַמְּגִדֵּל יְתוֹם וַיתוּמָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ — מַעֲלָה עָלָיו הַכְּתוּב כְּאִילוֹ יִלְדוּ. "יֵרַד" זֶה מִשָּׁה, וְלִמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ "יֵרַד"? שְׂפִירַד לָהֶם לִישְׂרָאֵל מִן בְּיָמָיו. "גְּדוֹר" — שְׁגֹדֵר פְּרִצוּתִיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. "חֲבֵר" — שִׁחִיבֵר אֶת יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶן שְׁבִשְׁמָיָם. "סוֹכוֹ" — שְׁנַעֲשָׂה לָהֶם לִישְׂרָאֵל כְּסוּכָה. "יְקוֹתִיאֵל" — שְׁקוּוֹ יִשְׂרָאֵל לֹאל בְּיָמָיו. "זִנּוּחַ" — שְׁהַזְנִיחַ עֲוֹנוֹתִיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. "אָבִי" "אָבִי" "אָבִי" — אָב בַּתוֹרָה, אָב בְּחֻכְמָה, אָב בְּנִבְיאוּת. "וְאֵלֶּה בְּנֵי בְּתִיָּה אֲשֶׁר לָחַד מְרָד", וְכִי מְרַד שְׁמוֹ? וְהֵלֵא כָּלֵב שְׁמוֹ! אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: יָבֵא כָּלֵב שְׁמֶרַד בְּעַצַּת מְרַגְלִים, וַיִּשָּׂא אֶת בַּת פְּרַעֲזָה שְׁמֶרַדָּה בְּגִילוּלֵי בֵּית אֲבִיהָ. "אֲשֶׁר הִגְלָה מִירוּשָׁלַיִם", אָמַר רַבָּא: שְׁגִלָּה מַעֲצָמוֹ. "וַיְהִי אוֹמֵן אֶת הַדָּסָה", קָרִי לֹה "הַדָּסָה" וְקָרִי לֹה "אַסְתֵּר"? תַּנְיָא, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אִסְתַּר שְׁמָה, וְלִמָּה נִקְרָא שְׁמָה הַדָּסָה — עַל שֵׁם הַצִּדִּיקִים שְׁנִקְרָאוּ הַדָּסִים. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וְהוּא עוֹמֵד בֵּין הַהַדְסִים". רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַדָּסָה שְׁמָה, וְלִמָּה נִקְרָאת שְׁמָה אִסְתֵּר? עַל שֵׁם שְׁהִיתָה מִסְתַּרַת דְּבָרֶיהָ, שְׁנֹאָמַר: "אִין אִסְתַּר מְגֻדַּת אֶת עַמָּהּ וְגו'". רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר: הַדָּסָה שְׁמָה, וְלִמָּה נִקְרָאת אִסְתֵּר? שְׁהִיו אוֹמֹת הָעוֹלָם קוֹרִין אוֹתָהּ עַל שׁוֹם אִסְתַּתְּהָ. כֵּן עֲזַאי אוֹמֵר: אִסְתֵּר, לֹא אֲרוּפָה וְלֹא קֶצֶרָה הָיְתָה, אֲלֵא בִּינוּנִית כַּהַדָּסָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קִרְחָה אָמַר: אִסְתֵּר — יִרְקְרוּקַת הָיְתָה, וְחוּט שֶׁל חֶסֶד מִשׁוּר עָלֶיהָ. "כִּי אִין לָהּ אָב וְאִם" — "וּבְמוֹת אָבִיהָ וְאִמָּה" לָמָּה לִי? אָמַר רַב אַחָא: עֵיבְרַתָּה — מֵת אֲבִיהָ, יָלְדַתָּה — מֵתָה אִמָּה.^[ב]"וּבְמוֹת אָבִיהָ וְאִמָּה לְקַחָה מְרִדְכִי לוֹ לְבַת", תַּנָּא מִשׁוֹם רַבִּי מֵאִיר: אֵל תִּקְרִי "לְבַת" אֲלֵא לְבִית. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וְלָרֶשׁ אִין כָּל כִּי אִם כְּבִשָּׂה אַחַת קִטְנָה אֲשֶׁר קָנָה וַיַּחֲזִיָּה וַתַּגְדֵּל עִמּוֹ וְעַם בְּנָיו יַחְדוֹ מִפְתּוֹ תֹאכַל וּמִפּוֹסוֹ תִשָּׁתֶּה וּבְחִיקוֹ תִשְׁכַּב וַתְּהִי לוֹ כְּבַת", מִשׁוֹם דְּבַחֲיקוֹ תִשְׁכַּב הָיוֹת לִיָּה (לְבַת)? אֲלֵא — (לְבִית) הָכִי נָמִי לְבִית. "וְאֵת שְׁבַע הַנְּעוּרוֹת וְגו'". אָמַר רַבָּא: שְׁהִיתָה מוֹנָה בָּהֶן יָמֵי שְׁבַת. "וַיִּשְׁנָהּ וְאֵת נַעֲרוֹתֶיהָ וְגו'". אָמַר רַב: שְׁהֶאֱכִילָהּ מֵאֲכָל יְהוּדִי. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: שְׁהֶאֱכִילָהּ קִדְלִי דְחִזְרִי. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: זִרְעוּנִים, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וַיְהִי הַמְּלָצֵר נוֹשָׂא אֶת פֶּת בָּגָם וַנּוֹתֵן לָהֶם זִרְעוּנִים".^[ג]שְׁשָׂה חֲדָשִׁים בְּשִׁמְן הַמּוֹר". מֵאִי "שְׁמֵן הַמּוֹר"? רַבִּי חֲזִיָּא בַר אֲבָא אָמַר: סְטַכַּת, רַב הוּנָא אָמַר: שְׁמֵן זֵית שְׁלֹא הִבִּיא שְׁלִישׁ. תַּנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֲנִפְקִינּוּן — שְׁמֵן זֵית שְׁלֹא הִבִּיא שְׁלִישׁ, וְלִמָּה סָכִין אוֹתוֹ — שְׁמִשְׁיֵר אֶת הַשִּׁיעַר וּמַעֲדֵן אֶת הַבְּשָׂר. "בְּעָרֵב הִיא כָּאָה וּבִבְקָר הִיא שְׁכָּה", אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מְגֻנוּתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע לְמַדְנּוּ שְׁכָחוּ, שְׁלֹא הִיָּה מִשְׁמַשׁ מִטָּתוֹ בַּיּוֹם.^[ד]וַתְּהִי אִסְתֵּר נִשְׂאֵת חַי", אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר: מְלַמֵּד שֶׁכָּל אַחַד וְאַחַד נִדְמָתָה לוֹ כְּאוֹמְתוֹ. "וַתִּלְקַח אִסְתֵּר אֶל הַמְּלָךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ אֵל בֵּית מַלְכוּתוֹ בַּחֲדָשׁ הָעֲשִׁירִי הוּא חֲדָשׁ טַבַּת", יֵרַח שְׁנֶהֱנָה גּוֹף מִן הַגּוֹף. "וַיֵּאָהֵב הַמְּלָךְ אֶת אִסְתֵּר מְכָל הַנָּשִׁים וַתִּשָּׂא חַן וְחֶסֶד לְפָנָיו מְכָל הַבְּתוּלוֹת", אָמַר רַב: בִּיקָשׁ לְטַעוֹם טַעַם בְּתוּלָה — טַעַם, טַעַם בְּעוּלָה — טַעַם. "וַיַּעַשׂ הַמְּלָךְ מִשְׁתֶּה גְדוֹל". עֲבַד מִשְׁתַּיָּא וְלֹא גָלְיָא לִיָּה, דְּלִי בְּרַגָא וְלֹא גָלְיָא לִיָּה, שְׁדַר פְּרָדִישְׁנִי וְלֹא גָלְיָא לִיָּה. "וּבִהְקִבֵּץ בְּתוּלוֹת שְׁנִית וְגו'". אֲזִיל שְׁקַל עֲצָה מִמְרַדְכִי, אָמַר: אִין אִשָּׁה מִתְקַנָּאָה אֲלֵא בְּיָרָה חֲבִירַתָּה, וְאַפִּילוּ הָכִי לֹא גָלְיָא לִיָּה, דְּכְתִיב: "אִין אִסְתֵּר מְגֻדַת מוֹלְדָתָהּ וְגו'". אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר, מֵאִי דְּכְתִיב:

"לֹא

יג.

יג:

וּטוּבָלֶת ויושבת בחיקו של מֶרְדֵּכָי וְאִם תאמר וְהֵא לֹא הִי' סָם הַכְּחַנַּת שְׁלֹשׁ חֳלָסִים שֶׁרַי כָּבַל יוֹם הִיָּה אוֹתוֹ רָשָׁע מַעֲנִי חֲצֵלָה וי"ל שֶׁהִיָּתָה מִשְׁמָשֶׁת בְּמוֹךְ: **הַפֶּסֶף** נָתַן לָהּ גִּימָטְרִיָא דְּהַפְסָף עוֹלָה הֵע"ץ קמ"ו לו' שְׂיִתְלָה עָלֶיהָ:

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

לֹא יִגְרַע מַעֲצִיק עֵינָיו נוֹתֵן עֵינָיו בְּמַעֲשֵׂה

"לֹא יִגְרַע מַצְדִּיק עֵינָיו" — בַּשֹּׁכֵר צְנִיעוּת שֶׁהִיָּתָה בָּהּ בְּרַחַל זָכְתָה וַיֵּצֵא מִמֶּנָּה שְׂאוּל, וּבשֹׁכֵר צְנִיעוּת שֶׁהָיָה בּוֹ בְּשְׂאוּל זָכָה וַיֵּצֵאת מִמֶּנּוּ אֶסְתֵּר.[[][ⓘ]]וּמֵאֵי צְנִיעוּת הִיָּתָה בָּהּ בְּרַחַל? דְּכַתִּיב: "וַיַּגֵּד יַעֲקֹב לְרַחֵל כִּי אָחִי אַבְיָה הוּא". וְכִי אָחִי אַבְיָה הוּא? וְהֵלֵא בֶן אָחוֹת אַבְיָה הוּא? אֲלֵא, אָמַר לָהּ: מִינִסְבָּא לִי? אַמְרָה לִיָּה: אֵין, מִיָּהּוּ אַבָּא רַמְזָא הוּא וְלֹא יָכַלְתָּ לִיָּה. אָמַר לָהּ: אָחִיו אָנָּא בְּרַמְזָאוֹת. אַמְרָה לִיָּה: וּמִי שָׂרִי לְצַדִּיקִי לְסִגוּיִי בְּרַמְיּוּתָא? אָמַר לָהּ, אֵין: "עַם נָכָר תִּתְבָּר וְעַם עַקֵּשׁ תִּתְפַּל". אָמַר לָהּ: וּמֵאֵי רַמְיּוּתָא? אַמְרָה לִיָּה: אֵית לִי אַחֵתָא דְקִישִׁישָׂא מִיַּבַּאי וְלֹא מְנַסִּיב לִי מִקְמָהּ. מָסַר לָהּ סִמְנָיִם. כִּי מָטָא לִילֵיא, אַמְרָה: הֲשָׂתָא מִיפְסָפָא אַחֵתָאִי. מְסַרְתִּינָהּוּ נִיחָלָהּ. וְהִיָּינוּ דְכַתִּיב: "וַיְהִי כַּבֶּקֶר וְהַנָּה הִיא לָאָה", מְכַלֵּל דְּעַד הֲשָׂתָא לָאוּ לָאָה הִיא? אֲלֵא: מִתּוֹךְ סִמְנָיו שֶׁמְסַרָה רַחֵל לָלֵאָה — לֹא הָוָה יָדַע עַד הֲשָׂתָא. לְפִיכָךָ זָכְתָה וַיֵּצֵא מִמֶּנָּה שְׂאוּל.[[][ⓘ]]וּמָה צְנִיעוּת הִיָּתָה בְּשְׂאוּל? דְּכַתִּיב: "וְאֵת דָּבָר הַמְּלוּכָה לֹא הִגִּיד לוֹ אֲשֶׁר אָמַר שְׂמוּאֵל", זָכָה וַיֵּצֵאת מִמֶּנּוּ אֶסְתֵּר. וְאָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר: כְּשֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא פּוֹסֵק גְּדוּלָּה לְאָדָם — פּוֹסֵק לְבָנָיו וּלְבָנֵי בָנָיו עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת, שְׁנֹאָמַר: "וַיּוֹשִׁיבֵם לְנֶצַח וַיַּגְבִּהּוּ (וגו')". וְאִם הִגִּים דַּעְתּוֹ — הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשַׁפִּילּוּ, שְׁנֹאָמַר: "וְאִם אֲסוּרִים בְּזָקִים וגו'". "וְאֵת מֵאֲמַר מֶרְדֵּכָי אֶסְתֵּר עוֹשָׂה", אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: שֶׁהִיָּתָה מְרָאָה דָם נָדָה לְחַכְמַיִם. "כַּאֲשֶׁר הִיָּתָה בְּאֻמְנָה אֹתוֹ", אָמַר רַבָּה בַר לִימָא (מִשְׁמִיָּה דְרַב): שֶׁהִיָּתָה עוֹמֶדֶת מַחִיקוּ שָׁל אַחֲשׁוּרוֹשׁ וּטוּבָלֶת וַיּוֹשְׁבַת בְּחִיקוּ שָׁל מֶרְדֵּכָי. "בְּזִמִּים הָהֶם וּמֶרְדֵּכָי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ קִצַּף בְּגָתּוֹ וַתְּרַשׁ", אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא בַר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַקִּצִּיף הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אָדוֹן עַל עֲבָדָיו לַעֲשׂוֹת רְצוֹן צַדִּיק. וּמִנּוּ? יוֹסֵף, שְׁנֹאָמַר: "וַיֶּשֶׁם אֶתְנּוּ נָעַר עֲבָרִי וגו'". עֲבָדִים עַל אֲדוֹנֵיהֶן לַעֲשׂוֹת גַּם לְצַדִּיק, וּמִנּוּ? מֶרְדֵּכָי, דְּכַתִּיב: "וַיִּוָּדַע הַדָּבָר לְמֶרְדֵּכָי וגו'".[[][ⓘ]]אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּגָתּוֹ וַתְּרַשׁ שְׁנֵי טַרְסִיסִים הָווּ, וְהָיוּ מְסַפְרִין בְּלִשׁוֹן טוֹרְסִי, וְאוֹמְרִים: מִיּוֹם שִׁבְּאָת זֶה לֹא רָאִינוּ שִׁינָה בְּעֵינֵינוּ, בֹּא וּנְטִיל אֶרֶס בְּסַפֵּל כְּדֵי שְׂיָמוּת. וְהֵן לֹא הָיוּ יוֹדְעִין כִּי מֶרְדֵּכָי מִיּוֹשְׁבֵי לַשִּׁפְתַּ הַגְּזִית הָיָה, וְהָיָה יוֹדַע בְּשִׁבְעִים לָשׁוֹן. אָמַר לוֹ: וְהֵלֵא אֵין מִשְׁמַרְתִּי וּמִשְׁמַרְתָּה שְׁוָה? אָמַר לוֹ: אֲנִי אֲשַׁמּוֹר מִשְׁמַרְתִּי וּמִשְׁמַרְתָּה. וְהִיָּינוּ דְכַתִּיב: "וַיִּבְקֹשׁ הַדָּבָר וַיִּמָּצֵא" — שְׂאֵל נִמְצָאוּ בְּמִשְׁמַרְתּוֹ. "אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה". (אַחַר מֵאִי?) אָמַר רַבָּא: אַחַר שִׁבְרָא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רַפּוּאָה לְמַכָּה.[[][ⓘ]]דָּאָמַר רִישׁ לְקִישׁ: אֵין הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מַכָּה אֶת יִשְׂרָאֵל אֲלֵא אִם כֵּן בּוֹרָא לָהֶם רַפּוּאָה תַּחֲלִילָה, שְׁנֹאָמַר: "כִּרְפָּאִי לְיִשְׂרָאֵל וּנְגַלָּה עוֹן אֲפֻרִים". אֲבָל אוֹמְוֹת הָעוֹלָם אֵינּוּ כֵּן — מַכָּה אוֹתָן וְאַחַר כֵּן בּוֹרָא לָהֶם רַפּוּאָה, שְׁנֹאָמַר: "וַנִּגַּף ה' אֶת מִצְרַיִם נִגּוּף וּרְפּוּא".[[][ⓘ]]וַיִּבְּזוּ בְּעֵינָיו לַשְׁלֹחַ דָּד בְּמֶרְדֵּכָי לְבַדּוּ". אָמַר רַבָּא: בַּתַּחֲלִילָה בְּמֶרְדֵּכָי לְבַדּוּ, וּלְבִסּוּף בְּעַם מֶרְדֵּכָי, וּמִנּוּ — רַבָּנָן, וּלְבִסּוּף כָּכַל הִיְהוּדִים. "הַפִּיל פּוֹר הוּא הַגּוֹרֵל", תֵּנָּא: כִּיֵּן שְׁנַפֵּל פּוֹר כּחוּדָשׁ אֲדָר שְׁמַח שְׂמַחָה גְּדוּלָּה, אָמַר: נַפֵּל לִי פּוֹר בְּקִרַח שְׂמַת בּוֹ מִשָּׂה. וְלֹא הָיָה יוֹדַע שֶׁבְּשִׁבְעָה בְּאֲדָר מַת, וּבְשִׁבְעָה בְּאֲדָר נוֹלָד. "וַיִּשְׁנוּ עִם אַחָד", אָמַר רַבָּא: לִיכָּא דִידַע לִישְׁנָא בִישָׂא כְּהֶמָן. אָמַר לִיָּה: תָּא נִיכְלִינָהּוּ. אָמַר לִיָּה: מִסְתַּפִּינָא מֵאֲלֵהִיָּהּוּ דְלֵא לִיעֲבִיד כִּי כְדַעֲבַד בְּקִמָּאִי. אָמַר לִיָּה: ["וַיִּשְׁנוּ" —] יִשְׁנוּ מִן הַמִּצְוֹת. אָמַר לִיָּה: אֵית בְּהוּ רַבָּנָן. אָמַר לִיָּה: עַם אַחָד הֵן. שְׂמָא תֵאמַר, קִרְחָה אֲנִי עוֹשָׂה בְּמַלְכוּתָהּ — מְפּוֹזְרִין הֵם בֵּין הָעַמִּים. שְׂמָא תֵאמַר: אֵית הִנָּנָה מִיַּבְיָהּוּ — "מְפּוֹרֵד", כַּפְרִידָה זֶה שְׂאִינָה עוֹשָׂה פִירוֹת. וְשְׂמָא תֵאמַר, אִיכָּא מְדִינָתָא מִיַּבְיָהּוּ — תַּלְמוּד לוֹמַר: "כָּכַל מְדִינֹת מְלֻכּוֹתָהּ".[[][ⓘ]]וְדַתִּיהֶם שׁוֹנוֹת מְכַל עַם", דְּלֵא אֲכַלִּי מִיַּצֵּן וְלֹא נִסְבִּי מִיַּצֵּן וְלֹא מְנַסְבִּי לוֹ. "וְאֵת דְּתִי הַמֶּלֶךְ אֵינָם עוֹשִׂים", דְּמַפְקִי לְכוּלָּא שְׂתָא בְּשַׁחִי פְּהִי. "וְלַמֶּלֶךְ אֵין שׁוּה לְהַנִּיחֶם", דְּאֲכַלוּ וְשָׁתוּ וּמִבְּזוּ לִיָּה לְמַלְכָּא, וְאַפִּילוּ נּוֹפֵל זָבֻב בְּכּוּסוֹ שֶׁל אַחַד מֶהֶן — זוֹרְקוּ וְשׁוֹתְהּוּ, וְאִם אֲדוּנִי הַמֶּלֶךְ נּוֹגַע בְּכּוּסוֹ שֶׁל אַחַד מֶהֶן — חוֹבְטוּ בְּקַרְקַע וְאִינוּ שׁוֹתְהּוּ. "אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב יִכְתֹּב לְאַבְדָם וְעֲשֻׁרַת אֱלֹפִים כִּכַּר כֶּסֶף וגו'", אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: גְּלוּי וַיְדוּעַ לְפָנָי מִי שְׂאֲמַר וְהָיָה הָעוֹלָם שְׁעֵתִיד הֶמָּן לַשְׁקוּל שְׁקָלִים עַל יִשְׂרָאֵל, לְפִיכָךָ הַקְדִּים שְׁקָלִיהֶן לַשְׁקָלִיו. וְהִיָּינוּ דַתְנָן: בְּאֲחָד בְּאֲדָר מִשְׁמִיעִין עַל הַשְׁקָלִים וְעַל הַכִּלְאִים. "וַיֵּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהֶמָּן הַכֶּסֶף נָתַן לָהּ וְהָעַם לַעֲשׂוֹת בּוֹ כַּטּוֹב בְּעֵינָיָה", אָמַר רַבִּי אַבָּא:

מָשָׁל

הַצִּדִּיקִים לְשֹׁלֵם לָהֶם חָף לְיָמִים רַבִּים מַדָּה בְּמַדָּה: זָכְתָה וַיֵּצֵא מִמֶּנָּה שְׂאוּל שְׁהִיָּה צְנוּעַ: זָכָה וַיֵּצֵאת מִמֶּנּוּ אֶסְתֵּר בְּתַרְנוּם שֶׁל מְנָלָה מִיַּחֲס מֶרְדֵּכָי וְעוֹשֶׂהוּ עֲשִׂירִי לְשָׂאוּל וּמִשְׂאוּל עַד בְּגִימָין וּכְתִיב הִיא אֶסְתֵּר בֵּת דָּלוּ וְאֵין לוֹ רָאוּה אַחֲרַת בְּכַתוּבִים שְׁנַצָּה מִשְׂאוּל: מִסְרָתוֹ לְלָאָה וְהוּא צְנִיעוּת שְׁלֹא יִתְפַּרְסֵם הַדָּבָר שְׂמַסַּר לָהּ סִמְנָין: שְׁנַלְמַר לֹא יִגְרַע מַעֲצִיק עֵינָיו וְסוּפָה דְקָרָא וַיּוֹשִׁיבֵם לְנֶצַח וַיַּגְבִּהּוּ וְהָיוּ גְדוּלָּה לְדוֹרוֹת: וְאִם הָגִים דְּשַׁתּוּ כּוֹ' הִכִּי סְמִכִי קָרְאִי וַיּוֹשִׁיבֵם לְנֶצַח וַיַּגְבִּהּוּ וְאִם רְסוּרוֹים בְּזָקִים עַל יְדֵי שְׁמַגְבִּיהֶין עֲצָמָן בָּאֵין לִיזִי עֲנִיית וַיִּסּוּרוֹים: וּטוּבָלֶת מַחֲמַת נָקִיית שְׁלֹא תִהֵא מְחוּסָה לְצַדִּיק מִשְׁכִּיבְתּוֹ שֶׁל רַחֲשֹׁנוּשׁ: בָּלוֹן עַל עֲבָדָיו וַיִּקְרַץ פִּרְעֹה עַל שְׁנֵי סְרִיסָיו: לָשׁוֹן טוֹרְכִי סָם מְקוּס: לֹא רָאִינוּ שְׁנָה מִתּוֹךְ. שְׁהִיָּתָה חֲזִיבָה עָלֶיהָ הִיָּה מְרַבֶּה בְּתַשְׁמִים וְצִמָּא לְשַׁתִּית: מִשְׁמַרְתִּי וּמִשְׁמַרְתָּה אִתָּה מִמֶּנָּה עַל עֲבֹדָה אַחַת וְאֵין מִמֶּנָּה עַל עֲבֹדָה אַחֲרַת: הִכִּי גְרַסוּנָן אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גַּזַל הַמֶּלֶךְ חַת הַמֶּן וְגו' בְּתַר כְּנָתָן וְתַרְסַ כְּתִיב: וְקֹא בְּעֵי הַשֵּׁ"ס אַחַר מֵאִי מַה הָעִיר עָלֶיהָ הַכְּתוּב שְׁלֹא גָדְלוּ עַד שִׁבָּא מַעֲשֵׂה הָזֶה: אַחַר שִׁבְרָא הַקְלוֹשׁ כִּ"ה רַפּוּאָה לְמַכָּה הָעֲתִידָה לָבֹא לְאַחַר זְמַן: כִּרְפָּאִי לְיִשְׂרָאֵל וְאַחַר כֵּן נְגַלָּה עוֹן אֲפֻרִים ע"י מַכָּה שְׁאֵנִי מְבִיא עָלֵיהֶן: הַפִּיל פּוֹר וּמַהוּ פּוֹר הוּא הַגּוֹרֵל מִיּוֹם לְיוֹם בְּחִיוֹ יוֹם יַפֵּל הַגּוֹרֵל וְכֵן מַחֲשֵׁה לַחֲשֵׁה וְהַגּוֹרֵל שֶׁל כְּנָן הַטוֹל בָּיוֹם אַחַד וְנַפֵּל לוֹ הַגּוֹרֵל עַל אַחַד: בְּשִׁבְעָה בְּאֲדָר מַת מִשָּׂה שְׁנַלְמַר וְהָעַם עָלוּ מִן הַיַּרְדֵּן בְּעֶשׂוֹר לַחֲשֵׁה הָרֵאשִׁון (וַיְהִי־שַׁע ל':י"ט) צֹא מִהֶס לְמַפְרַע שְׁלֹשִׁים יוֹם בְּהָבֵלוֹ שֶׁל מִשָּׂה וְשִׁלְשָׁה יָמִים שְׁהִכִּינוּ לָהֶם צִדָּה שְׁנַלְמַר הִכִּינוּ לָכֶם צִדָּה כִּי בַּעוֹר שִׁלְשָׁה יָמִים אִתָּם עוֹבְרִים וְגו' (סָם א) הִכִּי בְּשִׁבְעָה בְּאֲדָר מַת מִשָּׂה: וּבְשִׁבְעָה בְּאֲדָר נּוֹלַד דְּכַתִּיב כֵּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אֲנֹכִי הָיוֹם (דְּבָרִים ל"א:ב') הָיוֹם מְלָאוּ יָמִי וּשְׁנוֹתַי כְּדֹאִי הִלָּהָה שְׁתַּכַּפַּר עַל חַמִּיתָה: אֵית בְּהוּ רַבָּנָן מִתְשׁוּבְּתוֹ שֶׁל הַמֶּן אֲנוּ לְמַדִּין שְׁכָן. הִיָּה רַחֲשֹׁנוּשׁ מַשִּׁיבּוֹ: קִרְחָה אֲנִי עוֹשָׂה בְּמַלְכוּתָהּ. שְׂמַלְכוּת אַחַת מְלָאָה מִהֶס: מְדִינָתָא מְדִינָה קְטַנָּה: וְלֹא נִסְבִּי מִיַּצֵּן נָשִׁים: וְאֵת דְּתִי הַמֶּלֶךְ אֵינָם עֹשִׂים אוֹיְנְגְרוּיִת וּמַסִּסִּ: וְנּוֹלְגְלִיִּית וְאַרְנוּנוֹת אֵין נּוֹתְגִין: דְּמַפְקִי לִיָּה לְשַׁתָּא בַּשַּׁח"י פַּה"י שְׂבַת הָיוֹם פֶּסַח הָיוֹם וְאֲנוּ אֲסוּרִים בְּמַלְאכָה: אֵין שְׁנָה אֵין נָאָה וְאֵין חֲשֵׁשׁ לְהַנִּיחֶן: מִשְׁמִיעִין בֵּית דִּין מְכַרְזִין שְׁנִבְיָאוּ שְׁקָלִים לְמַקְדֵּשׁ: וְשַׁל הַכִּלְאִים שְׁגָלְלוּ הַזְרַעִים קֶצֶת וְנָטָן נָכַר וְעוֹקְרִין אוֹתָן מִשְׁלוּמֵיהֶן בְּהַכְרֹזַת בֵּית דִּין:

מסורת הש"ס
א מסכת כלה רבתי; בבא בתרא קכג.
ב זבחים קכ; אבות דרבי נתן
ג אוצר מדרשים מדרשים על מגילת אסתר מדרש מגילת אסתר ד
ד שיר השירים רבה
ה אוצר מדרשים מדרשים על מגילת אסתר מדרש מגילה ו פרקי דרבי אליעזר
גליון הש"ס
גנ"י שני טרססים. ע"י חולין דף נז ע"ב תד"ה מטלית:
תורה אור השלם
[איוב לו, ז] [בראשית כט, יב] [שמואל ב כב, כז] [בראשית כט, כה] [איוב לו, ח] [שמואל א י' טז] [אסתר ב, כ] [בראשית מא, יב] [אסתר ב, כא] [אסתר ב, כב] [אסתר ב, כג] [אסתר ג, א] [יהושע ז, א] [ישעיהו יט, כב] [שעורים במנהיגות; מהדורה עברית, ויקהל; בניית צוות ו] [אסתר ו, ו] [אסתר ג, ז] [אסתר ג, ח] [אסתר ג, ט] [ויקרא יט, יט] [אסתר ג, יא]

מסורת הש"ס
א ערכין י: ב סנהדרין ק:; במדבר רבה ג אוצר מדרשים מדרש שלשה וארבעה; סנהדרין סט: ד שמות רבה; סוטה יב: ה סוכה מה: ו הוריות יב; כריתות ו. ז ברכות י.
תורה אור השלם

וישר הפלדו את־טבעתו מעל ידו ויתנה להטו בן־המדתא האגני וגוי' [אסתר ג י']

אז נשיר־משה ובגו ישׂראל את־השירה הזאת ליתנה ויאמרו לאמר אֲשִׁירָה וגו' [שמות טו, א]

הללו־יָהּ הללו עבְדֵי יְהוָה הללו את־שֵׁם יְהוָה [תהילים קיג, א]

ויהי איש אחד מן־הַנְּמָתִים צופים מחר אֶפְרַיִם ושמא אֶלְקָנָה וגו' [שמואל א א, א]

ובגו־קרח לא־מתו [במדבר טו, יא]

ויאמר אֱלֹהִים אֶל־אַבְנֶהֶם אֶל־יָרֵעַ בעיניך על־הַנֶּזֶר וְעַל־אֶמְתֶּךָ כל אֲשֶׁר וגו' [בראשית כא, יב]

ויִקַּח אֲבָנִים וַנְּחֹרֶז לָהֶם נָשִׁים שֵׁם אֲשֶׁת־אַבְנֶהם שְׁנִי וְשֵׁם וגו' [בראשית יא, כט]

איך קרה אפוא שהנשים, המתגלות כמנהיגות מוצלחות כל כך, וגו' [שיעורים במנהיגות; מהדורה עברית, שמונת נשים כמנהיגות יד]

ותפח מרנם הנביאה אחות אהרן את־התף בַּגְדָה ותצאן כל־הַנָּשִׁים וגו' [שמות טו, כ]

ותתצב אחתו מרחק לדעה מה־יַעֲשֶׂה לו [שמות ב, ד]

ודבורה אשה נביאה אשת לפידות היא שפטה את־יִשְׂרָאֵל בצעת וגו' [שופטים ד, ד]

ויקראו שם־הַמִּקְדָּשׁ ההוא בכים ויזבחי־שם ליתנה [שופטים ב, ה]

והיא יושבת תחת־תמר דבורה בין הַרְמָה ובין בית־אֵל בַּהַר וגו' [שופטים ד, ה]

ותתפלל חנה ותאמר עֲלֵי לבי ביהנה רַמָּה קרני ביהנה וגו' [שמואל א ב, א]

אין־קדוש ביהנה כי אין בלדת ואין צור כאלהינו [שמואל א ב, ב]

והנה היא רבבת עלי־החמור וירדת בסתר הכר והנה דוד וגו' [שמואל א כה, כ]

מָשַׁל דַּחַשְׁמוּרִישׁ ו**הַמֶּן כּוֹי** כלומר יש ללמד **(להחזירן)** ל**מוטב** שְׁנֹזְרו עליהן תעניות לתשובה בקדתיב עֹס וכבי ומספד שק ואֶכְרִי יַנַּע לרַבִּים: חוץ ממקרא מְגִלָּה ואֶס תאמר נר חַנּוּכָּה כָּבֵד פָּסְקוּ הַגְּבִיאִים אֶבֶל בִּימֵי מִרְדְּכַי הָיוּ חֲנִי זַכְרִיה וּמִלְאָכֶי: מַעֲבָדוֹת לְחֵרוֹת בִּינִיאוֹת מַנְרִים אִמְרו שִׁירָה עַל הַסֵּם: הֲלֵן נָמִי יַמָּא שְׁהִיא שִׁירָה: הֲכִי נָרְסִי' אִמֵּר רַבָּא בַּשְּׁלֵמָא הֶסֶם כּוֹי' וְלֹא עֲבָדֵי פִרְעֹה שָׁרִי לְחֵרוֹת יִגְאוּ: אִכְפִּי עֲבָדֵי אַחַשְׁוֵרוּשׁ אָנֹן הָלֹא נִגְאָלוּ אֶלֶּא מִן הַמִּיתָה: בִּין לִרְבָּא דְאִמֵּר לְהֲכִי לֹא אִמְרו הֲלֵן דְאִכְפִּי עֲבָדֵי אַחַשְׁוֵרוּשׁ הֹוּ הָא הָאֵל הֲכִי אִמְרִינוּ: בִּין לִרְב נַחֲמֵן דְאִמֵּר קִרְיֹאת מְגִלָּה בַמְּקוֹם הֲלֵן: הַכְּשֵׁרוּ שָׂאֵר אֶרְעֵית לומר שִׁירָה עַל גַּם הַמֶּאֲרַע לְהֶסֶם: וְתוּ לִיכָא גְבִיאִים: גְּבוּלָה שְׁהַרְבֵּה לְדוֹרוֹת לְלַמַּד תַּשׁוּבָה אוֹ הוֹרָאָה וְכַל הֵנָּה מ"ח הַעֲרֻכוּ וּבַהֲלָכוֹת גְּדוּלוֹת מַנְוִיין מַסְדֵּר עוֹלָם אֲבִרְהֶם יַחַק וַעֲקֵב מִשֶּׁה וְאֶהֱרֹן וְהֹאֲשַׁע פִּנְחָם וַיַּעַל מֶלֶאךָ ה' מִן הַגִּבְלָן אֶל הַכּוֹסִים (שׁוֹפְטִים ב':א') זֶה פִּנְחָם וַיִּבֹּא אִישׁ הַאֲלֹהִים אֶל עֲלִי (שְׁמוּאֵל א ב':כ"ו) זֶה אֶלְקָנָה עֲלִי שְׁמוּאֵל נָד נָתַן דוד שְׁלֹמֹה עֲלוּ קִרָא אֶל הַמִּזְבֵּחַ בְּבִית אֵל מִיכָהִי בֶן יִמְלָה בִּימֵי אֲחָב עַבְדִּיהָ חֲסִיָּה הַשִּׁילֹנִי וַיְהִי אֵל בֶּן חֲנָנִי בִּימֵי אֲחָא עֲזַרְיָה בֶּן עוֹזֵד חֲזִיאַל [הָלוּן] מַכְנִי מַתְנִיָּה אֲלִיעֶזֶר בֶּן דּוּדוּ מַמְרוֹיִשָּׁה בְּלָן בִּימֵי יְהוֹשָׁפָט בְּדַכְרִי הַיָּמִים (ב' יט) וּבִימֵי יִרְבֵּעֵם בֶּן יוֹאֲשׁ הַשֹּׁעַ עֲמוּס וּבִימֵי יוֹתָם מִיכָה הַמְרַשְׁטִי וּבִימֵי אֲמֻנָּה אֲמוֹן אֲמוֹן אִמֵּר לְאֲמֻנָּה מוֹעַ דְּרַשְׁתְּ אֲלֵהִי אֲדוּם וְאֶלְיָהוּ וְאֶלְיָשַׁע וְיוֹנָה בֶּן אֲמִתִּי יַעֲשִׂיה בִּימֵי מִנְשֶׁה יוֹאֵל נְחוּם חֲבֻקֹק בִּימֵי יֹאשִׁיָּה צַפְנִיָּה אֹרְיָה מַקְרִית וְעִרִים וְרַמְיָה בְּגוּלָה וְחוּסָאֵל דְּנִיאֵל בַּשְּׁנָת שְׁמֹס לְדִקְנוֹשׁ גְּרוּן נָרִיָּה שְׂרִיָּה מַחֲסִיָּה חֲנִי זַכְרִיָּה מֶלֶאכִי וּמִרְדְּכַי בִּלְשָׁן בְּסֵדֶר עוֹלָם וַעַל דְּנִיאֵל אִמְרִינוּ לְעִיל (מְגִלָּה דף ג.) אִינְהוּ גְבִיאִי וְאִיהוּ לֹאֹז גְבִיא אֶלֶּא אֶפֶס דְּנִיאֵל וַעַל שְׁמַעֲיָה שְׁאִמֵּר לִרְחַבְעָם אֵל תַּעֲלוּ וְאֵל תִּלְחַמוּ עִם אֲחִיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שָׁנִים לֹא זַעֲמִי: נַתְּצַר לְהֶס לִשׁוֹן גְּבוּהָ בְּמוֹ וּבַעֲרוֹת בַּשְּׁמוּס (דְּבָרִים ט): בַּשְּׁהִיא אֲחוּת אֶהֱרֹן וַעֲדָן לֹא נוֹלַד מִשֶּׁה: פְּתִילוֹת לַמִּקְדָּשׁ מִשְׁבֹּן שִׁילָה: מִשׁוֹם יַחֲדוּ שְׁהִיא גְבוּהָ וְאִין לוּ צַל וְאִין אֲדָם יָכוֹל לִהְתַּחַד שֵׁם עַמָּה בְּמוֹ בְּבִית: לֵב אֲחֵד שָׂרָף יֵשׁ לוּ בְּמוֹ אִילָן אֶבֶל אִין לוּ בַּעֲנָפֵי אֶלֶּא בַּנְּעֻז עַל פְּנֵי כָל גְּבוּה: רַמָּה קִרְנִי וְלֹא רַמָּה פְּכִי זוּ הִיא גְבוּאָתָהּ שְׁנַתְּגַבִּיית עַל שְׂאוֹל וְיִהוּא שְׁלֹא תַמְשֹׁךְ מִלְכוּתָן בַּמַּשְׁחִית דוד וְשְׁלֹמֹה בְּתִיב קֶרן הַשֶּׁמֶן וּבַמַּשְׁחִית שְׂאוֹל וְיִהוּא בְּתִיב פֶּן: וְכִי רִיאִין דָּם בַּגִּילָה שְׁנֵאִמֵּר (שְׁמוּאֵל א כ"ה:ל"ד) אֶס אֲשַׁחִיר לְגָבֵל עַד אוֹר הַבֶּקֶר מִשְׁתִּין בְּקִיר שְׁמַע מִנֶּה דְהִנֵּה בַּגִּילָה וְכִי מִקְרִין דָּם בַּגִּילָה אֶס טִמָּא אוֹ טִהוֹר הֲלֹא צְרִיךְ לְהַכְחִין מִקְרִיתוֹ אֶס מַה' דְּמִים הַטְּמָאִים בִּאֲשֶׁה הוּא: וְכִי דִנִּין חֲיִנִי נִפְשׁוֹת בַּגִּילָה וְהָא בְּתִיב (וְרַמְיָהוּ כ"א:י"ב) דִּינוּ לַפֶּקֶר מַשְׁפָּט וְכַתִּיב וְהוֹקַע אוֹתָם לֵה' נִגְדַּ הַשָּׁמַשׁ (בַּמִּקְדָּשׁ כ"ה:ל'):

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

מִשׁוֹם יַחֲדוּ – כַּשֶּׁבְּאִין אֲלֵהִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לַמִּשְׁפָּט: **דְּכַתִּיב** וּתְתַפְּלַל חֲנָה וּתֹאמֵר עֲלֵי לְבִי

בַּה' וּה"נ הִנֵּה מַצֵּי לֹאֲתוּנִי כָל הַפִּרְשָׁה שְׁכַל הַנְּבוּאָה עַל סִנְחִירִיב גְּבוּכַדְנֶצַּר וְהַמֶּן בְּמוֹ שְׁתַּכְנֵם יוֹנָתָן אֶלֶּא קִרָא דְרִישׁ פִּרְשָׁתָא נִקְטַ:

מָשַׁל דַּחַחְשׁוּרוֹשׁ וְהַמֶּן לָמָּה הַדְּבַר דּוּמָה? לְשׁוֹנֵי בְּנֵי אָדָם, לְאֶחָד הֵיךְ לוּ תַל בַּתוּךְ שְׂדֵהוּ וּלְאֶחָד הֵיךְ לוּ חֲרִיץ בַּתוּךְ שְׂדֵהוּ. בַּעַל חֲרִיץ אָמַר: מִי יִתֵּן לִי תַל זֶה בְּדָמִים! בַּעַל הַתַּל אָמַר: מִי יִתֵּן לִי חֲרִיץ זֶה בְּדָמִים! לְיָמִים נְוִדוּגוֹ זֶה אֲצִיל זֶה. אָמַר לוּ בַּעַל חֲרִיץ לְבַעַל הַתַּל: מְכוּר לִי תִילָה! אָמַר לוֹ: טוֹל אוֹתוֹ בַּחֲנָם, וְהִלּוּאִי! "וְיֹסֵר הַמֶּלֶךְ אֶת טַבַּעְתּוֹ", אָמַר רַבִּי אֲבָא בַר כְּהֵנָּא: גְּדוּלָּה הִסְרַת טַבַּעַת יוֹתֵר מֵאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנֶה נְבִיאִים וְשִׁבְעַ נְבִיאוֹת שְׁנַתְּנַבְּאוּ לָהּ לְיִשְׂרָאֵל, שְׁפוּלָן לֹא הִחְזִירוּם לְמוּטָב, וְאִילוּ הִסְרַת טַבַּעַת הִחְזִירְתָן לְמוּטָב. תַּנּוּ רַבָּנִן: אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנֶה נְבִיאִים וְשִׁבְעַ נְבִיאוֹת נִתְּנַבְּאוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, וְלֹא פָּתְחוּ וְלֹא הוֹתִירוּ עַל מַה שְׁכָּתוּב בַּתוּרָה, חוּץ מִמִּקְרָא מְגִילָה. מֵאִי דְרוּשׁ? אָמַר רַבִּי חֲזִיאַ בַר אֲבִין אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קֶרְחָה: וְמַה מַּעֲבָדוֹת לְחֵירוֹת אֲמַרְיִנוּ שִׁירָה — מִמִּיתָה לְחַיִּים לֹא כָל שָׁכָן.^(א) אִי הֲכִי, הֲלֵל נָמִי נִימָא! לְפִי שְׂאִין אוֹמְרִים הֲלֵל עַל גַּם שְׁבַחְוָצָה לְאַרְץ. יַצִּיאַת מִצְרַיִם, דְּגַם שְׁבַחְוָצָה לְאַרץ, הֵיכִי אֲמַרְיִנוּ שִׁירָה? בְּדַתְּנָיָא: עַד שְׁלֹא נִכְנסוּ יִשְׂרָאֵל לְאַרץ — הוֹכְשָׁרוּ כָּל אֲרָצוֹת לוֹמַר שִׁירָה. מִשְׁנַכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לְאַרץ — לֹא הוֹכְשָׁרוּ כָּל הָאֲרָצוֹת לוֹמַר שִׁירָה. רַב נַחֲמָן אָמַר: קִרְיֵיתָהּ זוּ הַלִּילָה. רַבָּא אָמַר, בַּשְּׁלֵמָא הַתָּם: "הֲלָלוּ עַבְדֵי ה"י" — וְלֹא עַבְדֵי פִרְעֹה, אֶלֶּא הָכָא: "הֲלָלוּ עַבְדֵי ה"י" — וְלֹא עַבְדֵי אַחַשְׁוֵרוּשׁ? אִכְפִּי עַבְדֵי אַחַשְׁוֵרוּשׁ אָנּוּ. בִּין לִרְבָּא בִין לִרְב נַחֲמָן קִשְׂיָא, וְהָא תַנָּיָא: מִשְׁנַכְנְסוּ לְאַרץ — לֹא הוֹכְשָׁרוּ כָּל הָאֲרָצוֹת לוֹמַר שִׁירָה! בִּין שְׁגָלוּ, חֲזָרוּ לְהַכְשִׁירָן הֶרָאשׁוּן. וְתוּ לִיכָא? וְהַכְּתִיב: "וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִן הַרְמָיִתִּים צוֹפִים", אֶחָד מִמָּאמַתִּים צוֹפִים שְׁנַתְּנַבְּאוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל. מִיְהוּה טוֹבָא הֹו, בְּדַתְּנָיָא: הִרְבַּה נְבִיאִים עָמְדוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, כַּפְלִים כְּיוֹצְאֵי מִצְרַיִם. אֶלֶּא נְבוּאָה שְׁהוּצְרָכָה לְדוֹרוֹת — נִכְתְּבָה, וְשְׁלֹא הוּצְרָכָה — לֹא נִכְתְּבָה.^(ב) רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר: אָדָם הֵבֵא מִשְׁתֵּי רַמּוֹת שְׁצוּפּוֹת זוּ אֵת זוּ. רַבִּי חֲנִין אָמַר: אָדָם הֵבֵא מִבְּנֵי אָדָם שְׁעוּמָדִין בְּרוּמוּ שֶׁל עוֹלָם. וּמֵאֵן נִינְהוּ? בְּנֵי קֶרַח, דְּכַתִּיב: "וּבְנֵי קֶרַח לֹא מָתוּ", תַּנָּא מִשׁוֹם רַבִּינוּ: מְקוֹם נִתְּבַצָּר לָהֶם בְּגִייהֶם, וַעֲמָדוּ עָלָיו.^(ג) שִׁבְעַ נְבִיאוֹת מֵאֵן נִינְהוּ? שָׂרָה, מִרְיָם, דְּבוּרָה, חֲנָה, אֲבִיגַיִל, חוּלְדָּה וְאַסְתֵּר. שָׂרָה, דְּכַתִּיב: "אֲכִי מֶלֶכָה וְאֲכִי יִסְכָּה", וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: "יִסְכָּה" זוּ שָׂרָה, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָה יִסְכָּה — שְׁסֻכְתָּה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שְׁנֵאִמֵּר: "כָּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיהָ שָׂרָה שְׁמַע בְּקוֹלָהּ". דְּבַר אַחֵר: "יִסְכָּה" — שְׁחַכַל סוֹכִין בְּיוֹפְיָה.^(ד) מִרְיָם — דְּכַתִּיב: "וַתִּקַּח מִרְיָם הַנְּבִיאָה אַחוּת אֶהֱרֹן, וְלֹא שְׁהִיתָה עוֹשָׂה פְתִילוֹת לַמִּקְדָּשׁ.^(ה) וְהִיא יוֹשֶׁבֶת תַּחַת תּוֹמָר". מֵאִי שְׁנָא תַּחַת תּוֹמָר? אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֲבִשְׁלוֹם: מִשׁוֹם יַחֲדוּ. דְּבַר אַחֵר: מַה תָּמַר זֶה אִין לוּ אֶלֶּא לֵב אֶחָד — אַךְ יִשְׂרָאֵל שְׁבֹאוֹתוֹ הַדוֹר לֹא הִיָּה לָהֶם אֶלֶּא לֵב אֶחָד לְאַבְיָהן שְׁבִשְׁמִים.^(ו) חֲנָה — דְּכַתִּיב: "וַתִּתְפַּלֵּל חֲנָה וּתֹאמֵר עֲלֵי לְבִי בַּה' רַמָּה קִרְנִי בַּה'". "רַמָּה קִרְנִי", וְלֹא רַמָּה פְּכִי. דוּד וְשְׁלֹמֹה שְׁנַמְשָׁחוּ בְּקֶרֶן — נַמְשָׁכָה מְלָכוּתָן, שְׂאוֹל וְיִהוּא שְׁנַמְשָׁחוּ בַּפֶּךָ — לֹא נַמְשָׁכָה מְלָכוּתָן.^(ז) אִין קְדוּשׁ בַּה' כִּי אִין בְּלִתְהָ, אָמַר רַב יְהוּדָה בַּר מִנְשִׁיָּא: אֵל תִּקְרִי "בְּלִתְהָ", אֶלֶּא "לְבָלוּתְהָ". שְׁלֹא בְּמַדַּת הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מַדַּת בְּשָׂר וְדָם. מַדַּת מְבָלָה וְדָם — מַעֲשֶׂה יָדָיו מְבָלִין אוֹתוֹ, אֲבָל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא — מְבָלָה מַעֲשֶׂה יָדָיו. "וְאִין צוּר כְּאַלְהֵינוּ", אִין צִיִּיר כְּאַלְהֵינוּ. אָדָם צָר צוּרָה עַל גְּבִי הַכּוֹתֵל וְאִינוּ יָכוֹל לְהַטִּיל בָּהּ רוּחַ וּנְשָׁמָה, קֶרְבִּים וּבְנֵי מַעֲיָם. אֲבָל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא צָר צוּרָה בַתוּךְ צוּרָה, וּמִטִּיל בָּהּ רוּחַ וּנְשָׁמָה, קֶרְבִּים וּבְנֵי מַעֲיָם. אֲבִיגַיִל, דְּכַתִּיב: "וַהֲיָה הִיא רוֹכְבַת עַל הַחֲמוֹר וַיּוֹרְדַת בְּסֹתֵר הָהָר". "בְּסֹתֵר הָהָר"? "מִן הָהָר" מִיבְעִי לִיָּה! אָמַר רַבָּה בַּר שְׁמוּאֵל: עַל עֶסְקִי דָם הֵבֵא מִן הַסְתָּרִים. נִטְלָה דָם וְהֶרָאֲתָה לוּ. אָמַר לָהּ: וְכִי מִקְרִאִין דָּם בַּלִּילָה? אָמַרָה לוּ: וְכִי דְנִין דִּינֵי נַפְשׁוֹת בַּלִּילָה? אָמַר לָהּ:

מוֹרֵד

יד

 עין משפט גזר מצווה
א מו"י פג' מהל' מלכים ומלחמות
הל' ח, סמג עשין צו:

מוֹרֵד במלכות הוא וְלֹא צָרִיךְ לַמְדִּינָה ממוננת (סנהדרין דף לו. נשס) דדיעי נפשות מתחילין מן הצד מדכתיב גפי נבל ויחגרו איש חרביו ויחגור גם דוד חרביו (שמואל א כ"ה:י"ג) והא מורד במלכות הנה וְלֹא בְּשֵׁי לַמְדִּינָה ועוד קשה היאך ישב דוד בדיון והא אין מושיבין מלך פסנהדרין גדלמרינו במסכת סנהדרין פָּרָק כ"ג (סנהדרין דף יח:)וע"ק מפ' במה בהמה יוצאה (שבת דף נו.) גפי אורכייה דקאמר קריה לא דונוו בְּסִנְהֶדְרִין ואמאי והא מורד במלכות הוה וי"ל דהכא ה"פ מורד במלכות הוא וְלֹא צָרִיךְ לַמְדִּינָה כְּשֶׁאֵר דִּינֵי נפשות שְׁדִינן בו ביום לזכות וביום שְׁלֹאֲחִירֵיו לחובה אֲלֵא רַפְלוּ בו ביום גזמרין לחובה וְהִינוּ הָא דקאמריה ליה חביגול וכי דנין דיני נפשות בליילה הוה לך להמתינן לגמר עד למחרת והוא השיב לה מורד במלכות הנה ואין צריך להמתינן עד למחר חבל לדונו ודאי צריך וגם לא קשה מהא גישב דוד בְּסִנְהֶדְרִין דהא דאין מושיבין מלך בְּסִנְהֶדְרִין הִינוּ מֵשׁוּם דְּלֹא הֵו כְּבוֹדוֹ לְהִיּוֹת יוֹשֵׁב וְשׁוֹתֵק אֲבֵל גְּפִי מורד כְּבוֹדוֹ הוא לְהִיּוֹת יוֹשֵׁב וְשׁוֹתֵק לפי שהוא נוגע בדבר: **ח"ג** מאי מבוא בדמים תרי דמים דם נדה ושיפכות דמים מלמד שגילתה שוקה ולא גרסוין איכא דלמרי מלמד שגלתה שוקה דהא השתא מפרש מאי תרי דמים ועד השתא לא פריש להו:

שְׁגִלְתָּהּ שוקה והלה דוד לאורה ג' פרסאות קשה היאך אותה צדיקת גלתה שוקה לפני דוד ועוד קשה דמחזי בגמא לומר שהלך לאור שוקה ג' פרסאות וי"ל דמציא בַּסְּפָרִים מַזְדִּיקִים שְׁקוּד בָּהֶן לאורה כלומר לאור שלה פרוש נתאנה לה דוד והלך באור חמימות שלה שְׁלֵשׁ פֶּרֶסָאוֹת:

דְּאִיגְיִירָה ובסבה יהושע קשיא היאך נסבה הא למרי' פ' הערל (יבמות דף עו. נשס) דלפילו בגרותן לית להו חתנות וגרין לומר שלא היתה משבעה עממין אלא משאר עממין ובאת לגור שם ויש מפרשים שרצו לומר שלא רזוהו על לאו דלא תתחתן עד לאחר שנכנסו לארץ וזה אינו דלמרי' במדרש דנתינים באו להתיגר בימי משה במו בימי יהושע ואף על פי כן לא הותרו לבא בקהל אלא היו חטבי עצים ושחבי מים אלמא דקדש שעבדו את הירדן ונכנסו לארץ רזוהו עליהם:

קשה א"כ היאך גרם פרק אחר דיני

מוֹרֵד בַּמַּלְכוּת הוא, וְלֹא צָרִיךְ לַמִּי־דִינָיָה. אִמְרָה לוֹ: עֲדִיין שְׂאוּל קִיִּים וְלֹא יֵצֵא טִבְעָה בְּעוֹלָם. אָמַר לָהּ: **"בְּרוּה טַעֲמָה וּבְרוּכָה אֶת אֲשֶׁר כָּלִיתַנִּי [הַיּוֹם הַזֶּה] מִבֵּא בְּדָמִים"**. **"דָּמִים"** — **תַּרְתִּי מִשְׁמַע!** אֲלֵא מַלְמַד שְׁגִילְתָּה אֶת שׁוֹקָה וְהִלָּה לְאוּרָה שְׁלֹשׁ פֶּרֶסָאוֹת, אָמַר לָהּ: הִשְׁמַעִי לִי! אִמְרָה לוֹ: **"לֹא תַהֲיָה זֹאת לָךְ לְפִוְקָה"**. **"זֹאת"** — מַכָּלֵל דְּאִיכָא אַחֲרִיתִי, וּמֵאִי נִיהוּ? מַעֲשֶׂה דְּבֵת שָׁבַע. וּמִסְקָנָא הָכִי הוּאִי. **"וְהִיתָה נַפֵּשׁ אֲדוֹנִי צָרוּרָה בְּצִרוֹר הַחַיִּים"**, כִּי הָווֹת מִיִּפְטָרָא מִיָּגִיָּה אִמְרָה לִיָּהּ: **"וְהָטִיב ה' לֵאדוֹנִי וְזָכַרְתָּ אֶת אֲמָתְךָ"**. אָמַר רַב נַחֲמָן, הֵיִינוּ דְּאָמְרִי אֵינָשִׁי: אִיתְתָּא בְּהָדִי שׁוֹתָא פִּילְכָא. **איכָא דְּאָמְרִי: שְׁפִיל וְאֲוִיל בַּר אַוּזָא וְעִינוּהִי מִיִּטְיִיפִי.** חוּלְדָּה, דְּכַתִּיב: **"וַיִּלָּךְ חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן וְאַחִיקָם וְעַכְבּוֹר וְגוֹי"**. וּבִמְקוֹם דְּקָאִי יִרְמְיָה הִכִּי מֵתַנַּבֵּא אִיהִי? אָמְרִי בִּי רַב מִשְׁמִיָּה דְּרַב: חוּלְדָּה קְרוּבַת יִרְמְיָה הִיתָה, וְלֹא הָוָה מַקְפִּיד עָלֶיהָ. וַיֹּאשְׁיָה גּוֹפִיָּה הִיכִי שְׁבִיק יִרְמְיָה וּמִשְׁדַּר לְגַבְהָ? אָמְרִי דְּבִי רַבִּי שִׁילָא: מִפְּגִי שְׁהַנְשִׁים רַחֲמָנִיּוֹת הֵן. ^(ס) רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: יִרְמְיָה לֹא הָוָה הֵתָם, שְׁהִלָּךְ לְהַחְזִיר עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים. וּמַנְלֵן דְּאַתְּדוֹר? דְּכַתִּיב: **"כִּי הַמוֹכֵר אֶל הַמֶּמְכָּר לֹא יָשׁוּב"**, אֲפָשֶׁר יוֹבֵל בְּטַל, וְנִבְיָא מֵתַנַּבֵּא עָלָיו שְׁיִפְטָל? אֲלֵא מַלְמַד שְׁיִרְמְיָה הַחֲזִירָן, וַיֹּאשְׁיָהוּ בֶן אֲמוֹן מָלָךְ עָלֶיהָ, דְּכַתִּיב: **"וַיֹּאמֶר מָה הַצִּיּוֹן הִלְזָא אֲשֶׁר אָנֹכִי רוּאָה וַיֹּאמְרוּ אֲלָיו אֲנָשִׁי הָעִיר הַקִּבֵּר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בָּא מִיהוּדָה וַיִּקְרָא אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עַל הַמִּזְבֵּחַ בְּבֵית אֱלִי"**, וְכִי מָה טִיבוֹ שֶׁל יֹאשְׁיָהוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ בְּבֵית אֵל? אֲלֵא מַלְמַד שְׁיֹאשְׁיָהוּ מָלָךְ עָלֶיהָ. רַב נַחֲמָן אָמַר, מֵהֵכָא: **"גַּם יְהוּדָה שֵׁת קֶצֶיר לָךְ בְּשׁוֹבֵי שָׁבוֹת עַמִּי"**. אֶסְתֵּר — דְּכַתִּיב: **"וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת"**, בְּגָדֵי מַלְכוּת מִיַּבְעֵי לֵיָּהּ! אֲלֵא שְׁלִבְשָׁתָהּ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, כְּתִיב הֵכָא: **"וַתִּלְבַּשׁ"**, וְכַתִּיב הֵתָם: **"וְרוּחַ לְבָשָׁה אֶת עַמְּשִׁי וְגוֹי"**. אָמַר רַב נַחֲמָן: לֹא יָאָה יְהִירוּתָא לְנָשִׁי. תַּרְתִּי נָשִׁי יַחֲזִירָן הוּיִין, וְסַנִּיין שְׁמִייהו: חֲדָא שְׁמָה זִיבוּרְתָּא, וְחֲדָא שְׁמָה פֶּרְפוּשָׁתָא. זִיבוּרְתָּא כְּתִיב בַּהּ: **"וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא לְבָרַק"**, וַאֲיִלוּ אִיהִי לֹא אֲזִלָּה לְגַבְיָהּ. פֶּרְפוּשָׁתָא כְּתִיב בַּהּ: **"אָמְרוּ לְאִישׁ"**, וְלֹא אִמְרָה **"אָמְרוּ לַמָּלָךְ"**. אָמַר רַב נַחֲמָן: חוּלְדָּה מִבְּנֵי בְנוֹי שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ הִיתָה — כְּתִיב הֵכָא: **"בֶּן חֲרָס"**, וְכַתִּיב הֵתָם: **"בְּתַמְנַת חֲרָס"**. ^(א) אִיתִיבִיָּה רַב עֵינָא סָבָא לָרַב נַחֲמָן: שְׁמוּנָה נְבִיאִים וְהֵם כְּהֻנִּים יֵצְאוּ מִרְחֵב הַזֹּנָה, וְאֵלוּ הֵן: גִּרְיָה, בָּרוּךְ, וּשְׁרָיָה, מַחֲסִיָּה, יִרְמְיָה, חִלְקִיָּה, חֲנַנְמָאֵל, וְשִׁלּוּם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: אִף חוּלְדָּה הִנְבִּיאָה מִבְּנֵי בְנֵיהָ שֶׁל רַחֵב הַזֹּנָה הִיתָה. כְּתִיב הֵכָא: **"בֶּן תִּקְוָה"**, וְכַתִּיב הֵתָם: **"אֶת תִּקְוַת חוּט הַשָּׁנִי"**. ^(ב) אָמַר לִיָּהּ: עֵינָא סָבָא, וְאָמְרִי לָהּ: פִּתְיָא אוֹפְכָמָא, מִיָּנִי וּמִיָּנָה תִּסְתִּיִּים שְׁמַעְתָּא: דְּאִיגְיִירָא וְנִסְבָּה יְהוֹשֻׁעַ. וּמִי הוּוֹ לִיָּה זִרְעָא לִיהוֹשֻׁעַ? וְהַכְּתִיב: **"נֹחַן בְּנוֹ יְהוֹשֻׁעַ בְּנוֹ"**! בְּנֵי לֹא הוּוֹ לִיָּה, בְּנִתָּא הוּוֹ לִיָּהּ.

בְּשִׁלְמָא

כְּלַתְגִּי מַנְעֶנֶת אוֹתִי: בְּדָמִים דָּם נָדָה וְשִׁפְכוֹת דָּמִים: שְׁגִלְתָּה שׁוֹקָה וְנִתְאַנָּה לָהּ וַתִּבְעֶה וְלֹא שְׁמַעָה לוֹ כְּדָמְסִים וְאַזְל: לְפִוְקָה כְּמוֹ פִּיק בְּרַבִּים (נחום ב'): הָכִי גֶרֶסִי וְזֹאת מַכָּלֵל דְּאִכָּא אַחֲרִיתִי וּמֵאִי נִיהוּ מַעֲשֶׂה דְּבֵת שָׁבַע וּמִסְקָנָא הָכִי הֵנָּה – וְהָכִי פְרוּשָׁה מִזְקַאמְרָה לִיָּה וְלֹא תַהֲיָה זֹאת לָךְ לְפִוְקָה מַכָּלֵל שְׁהַתְנַבְּאֵת' לוֹ שְׁסוּפוֹ לְהַכְּשֵׁל בְּבִיאָה אַחֲרָת וּמֵאִי נִיהוּ בֵת שָׁבַע וּמִסְקָנָא הָכִי הֵנָּה סוּף שְׁעֻלְתָּה לוֹ כַּךְ אֲלֵמָא נְבִיאָה הֵנִת שְׁתַּקְוִימָה גְבוּאָתָה: בְּהָדִי שׁוֹתָא פִּלְכָא עַם שְׁהֲשָׁה מַדְבַּרְתָּ הִיא טוֹוִיָּה כְּלוּמַר עַם שְׁהִיא מַדְבַּרְתָּ עִמּוֹ עַל בְּעֻלָּה רַפְּרִיָּה לוֹ אֶת עַצְמָה שְׁאֵם יְמוּת וְשִׁאָּנָה: מִיִּטְוִיפִי צוּפִין לְמַחְזוּק וְגִמְתּוֹ בְּמַם' כְּתֻבּוֹת (דף ס.) נְטוֹף עֵינֶיךָ: וּבִמְקוֹם יִרְמְיָה הִיכִי מֵתַנַּבֵּא הִיא רַבִּי יִרְמְיָה עַמַּד מַשְׁנֵת יוֹ"ג לִיאֲשִׁיָּה שְׁנֵאֲמַר אֲשֶׁר הִיָּה דְּבַר ה' אֵל יִרְמְיָה וְגו' (יִרְמְיָהוּ א') וְהַסְפֵּר נִמְצָא בְּשֵׁנַת יוֹ"ח לִיאֲשִׁיָּה וְעָלָיו שְׁלַח אֲצֵל חֲלָדָה: כִּי הַמוֹכֵר אֵל הַמֶּמְכָּר לֹא יָשׁוּב וְיַחְזִקָאֵל אֲמַרוּ וְהוּא נִתְנַבֵּא בְּתוֹךְ (י"ד) שְׁנָה שְׁבִין נְלוּת וְכֻנְיָה לְחֻרְבוֹת וִירוּשָׁלַיִם וּמִתְנַבֵּא שְׁיָהָא בְּטַל הַיּוֹבֵל וְהַמוֹכֵר שְׂדֵהוּ לֹא יָשׁוּב לוֹ: אֲפָשֶׁר יוֹבֵל בְּטַל מִשְׁנָלוּ עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים בִּימֵי חֻקְיָה שְׁנֵאֲמַר לְכָל יוֹשְׁבֵיָּהּ (וַיִּקְרָא כ"ה:י') בְּזִמְן שְׁכַל יוֹשְׁבֵיָּהּ עָלֶיהָ וְלֹא בְּזִמְן שְׁגָלוּ מִקְצַתּוֹ נִמְצָא מִשְׁנָלוּ שְׂבַט רֹאדְבִן וְגַד וְחָצִי שְׂבַט מְנַשֶּׁה [בְּכַר] בְּטָלוּ הַיּוֹבְלוֹת וַיַּחְזַקְאֵל הִיָּה מִתְנַבֵּא לְאַחַר זִמְן שְׁיִבְטַל: אֲלֵא מַלְמַד שְׁיִרְמְיָה הַחֲזִירָן בְּאוֹתָהּ שְׁנָה שְׁנִמְצָא הַסְפֵּר וְהִיא שְׁנַת שְׁמוּנָה עֲשָׂרָה לִיאֲשִׁיָּהוּ וְכַשְּׁשֻׁלַּח עַל דְּבָרֵי הַסְפֵּר אֲצֵל חֲלָדָה לֹא הִיָּה שֵׁם יִרְמְיָה וְחֲזָרוּ לְמַנּוּת אֶת הַיּוֹבֵל וְלֹא הַסְפִּיקוּ לְמַנּוּת אֲלֵא שְׁמַטוֹת עַד שְׁחָרַב הַבֵּית: וַיֹּאמֶר מָה הַצִּיּוֹן הִלְזָא בִּיאֲשִׁיָּהוּ כְּתִיב בְּהִיוֹתוֹ בְּבֵית אֵל וְשֶׁרָף עַצְמוֹת הַכּוֹמְרִים בְּבֵית אֵל עַל הַמִּזְבֵּחַ שְׁעָשֶׂה וְרַבְעָם: מָה טִיבוֹ בְּבֵית אֵל וְהֵלֹא (מִשְׁל) מַלְכִּי וְשִׁרְיָאֵל הִיָּה שְׁהָרִי שֵׁם הָעַמִּיד וְרַבְעָם אֶת הָעֲגֹל: שֵׁת קֶצֶיר עֲשֶׂה חוּל וְנִדְוָלָה כְּמוֹ וְעֲשֶׂה קֶצֶר כְּמוֹ נְטֵעַ (איוב י"ד:ט'): לֹא נָאָה יִהְיֶאֱל לְנָשִׁי לֹא נָאָה חֲשִׁיבוֹת לְנָשִׁים: וְסַנִּיין שְׁמִיָּהוּ שְׁמוּתִיָּהוּ מְאוּסוֹת: זְבוּרְתָּא דְּבוּרָה: פֶּרְפוּשָׁתָא חֲלָדָה: בֶּן חֲרָסָם וְע"ג דְּקִרָא עַל בְּעֻלָּה קָא מַסְהִיד מִיָּהוּ בְּמַעֲשִׂיָּה כְּתִיב: אָמַר לָהּ עֵינָא סָבָא מִנִּי וּמִנָּךְ תִּסְתִּים שְׁמַעְתָּא כְּלוּמַר עַל יָדִי וְעַל מַנְחָם הַכְּתִיב עַד יְהוֹשֻׁעַ וּמִיְהוֹשֻׁעַ לְמִטָּה לֹא יַחַם אִישׁ:

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

מסורת הש"ס
א ערכין לג.
ב ספרי במדבר; רות רבה
ג פסחים פח.
גליון הש"ס

רש"י ד"ה בהדי כו' שהאשה מדברת. עיין סוכה דף נו ע"ב רש"י ד"ה שותא:

תורה אור השלם
[שמואל א כה, לג]
[שמואל א כה, לא]
[שמואל א כה, כט]
[יחזקאל ז, יג]
[מלכים ב כג, יז]
[יהושע ו, יא]
[אסתר ה, א]
[דברי הימים א יב, יט]
[דברי הימים א יב, יח]
[שופטים ד, ו]
[מלכים ב כב, טו]
[מלכים ב כב, יד]
[שופטים ב, ט]
[יהושע כד, ל]
[יהושע ב, יח]
[דברי הימים א ז, כז]

מסורת הש"ס
א במדבר רבה
ב תענית ה:; אוצר מדרשים פרקי רבינו הקדוש
ג אוצר מדרשים מדרשים על מגילת אסתר מדרש מגילת אסתר ו; אוצר מדרשים מדרשים על מגילת אסתר מדרש מגילת ו
ד אסתר רבה
ה אוצר מדרשים מדרש לעולם
ו לקמן כח; אוצר מדרשים מדרש לעולם; בבא קמא צג.
ז שבת קכז; מנחות צט; יומא עה; סוכה מז; מנחות לג; שמות רבה; סוטה ח; פסחים קיט; יומא פז; משנה מעילה; ספרא ויקרא דבורא דחובה פרק כ ה; עירובין נד; בבא בתרא עט; ברכות ח; בבא בתרא י; עירובין יט; ברכות י; במדבר רבה; ברכות מ.
ח תנא דבי אליהו זוטא נספחים לסדר אליהו זוטא פרקי דרך ארץ ב; מסכת כלה רבתי; משנה אבות
גליון הש"ס
גמ' ששמו ושם אביו. ע"י ב"ב דף טו ע"ב תוס' ד"ה בלעם ובמהר"ש איידלס בח"א שם: שם כל האומר רחב. עיין סנהדרין מה ע"א תד"ה אלא: שם ואילו איהו לא אויל לגביה. ע"י ב"ב דף ד ע"א תוס' ד"ה שכו:
תורה אור השלם
[ירמיהו לב]
[צפניה א, א]
[ירמיהו מא, א]
[ירמיהו מא, ב]
[אסתר י, ג]
[מלאכי ב, א]
[עזרא י, ב]
[אסתר ד, א]
[אסתר ד, ד]
[אסתר ד, ה]
[שמות כג, טו]
[שמות לב, טו]
[אסתר י, יב]
[אסתר ד, טז]
[אסתר ד, יז]
[אסתר ב, כב]
[דברי הימים א יב, יט]
[אסתר ה, א]
[דניאל ו, יז]
[שמואל ב, כד, כג]
[בראשית כ, טז]
[בראשית כו, א]
[ירמיהו י, יג]
[פירושי רד"צ הופמן על שמות כוה, ה]
[אסתר ה, ג]

בְּשַׁלְמָא ירמיה וחנומאל דכתיב וַיבֹא אֵלֵי חֲנַמְאֵל בֶּן דָּלִי בְּקֶבֶר ה' (ירמיהו ל"ב:ח') בְּרִינן וּשְׂרִיָּה מְצִינוּ שְׁהִיו תַּלְמִידֵי יִרְמְיָה בְּרִינן דְּכַתִּיב מִפּוּ יִקְרָא אֵלֵי אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְאֵנִי כְּתִיב עַל הַסֶּפֶר בְּדִיו (ירמיהו ל"ו:י"ח-י"ט) וּשְׂרִיָּה בְּתוּךְ סֶפֶר יִרְמְיָה (נא) הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יִרְמְיָה אֶת שְׂרִיָּה בֶּן מַחֲסִיָּה וְגו' וּמְצִינוּ בְּתַלְמִידֵי גְבִיּאִים שְׁהִיו גְּבִיּאִים נְחֵה רוח אֲלֵיהֶוּ עַל אֲלִישַׁע וַיהוֹשֻׁעַ תַּלְמִיד מֹשֶׁה וְלִחְמֵן תַּנְיָא בְּבְרִיתָא בְּרִינן בֶּן גִּרְיָה וּשְׂרִיָּה בֶּן מַחֲסִיָּה וְדִנְיָאֵל וּמִרְדְּכַי וְחַנְנִי וְזִכְרִיָּה וּמַלְאָכִי בְּלֹן נִתְנַבְּאוּ בְּשִׁנַּת שְׁתַּים לְדִרְגוּשׁ: יִשְׁמַעְיָאֵל בֶּן יִתְנִיָּה הוּא שְׁהֵרַג אֶת גְּדַלְיָהוּ בֶּן אֲחִיקָה הַצִּדִּיק: בְּשִׁנַּת שְׁתַּים לְדִרְגוּשׁ הַאֲחֵרִין נִתְנַבְּאוּ לִכְנִי הַגּוֹלָה שְׁחִזְרוּ לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ שְׁנַתְּבַטְלָה הַמַּלְאָכָה זֶה שְׁמוֹנֶה עָשָׂרָה שָׁנָה עַל זֵי שְׁמֶרְנִים מִשְׁהַתְּחִילוּ בַּהּ בִּימֵי כּוֹרֶשׁ: בְּגָדָה יִהְיֶה סוּפָה דְּקִרְא וּבַעַל בַּת אֶל נָכְר: בְּשִׁמָּה זִמְתָּה הַמַּזְכִּיר אֶת שְׁמָה נִזְכָּר אַחֵר תַּלְמִית זְנוּת: נִקְרִי רִוְיָא קְרִי: ה"ג מֵאִי אִמֵּר בְּשַׁנְעַק צַעקָה גְּדוּלָּה וּמִרְיָה מַה הָיָה אוֹמֵר בְּצַעקָתוֹ: רַב אִמֵּר כֹּה הָיָה צִעֲקָ: גָּבִיהַ הֵמָּן מֵאֲחַשְׁרוּשׁ שְׁמַלְאוּ לְבוּ לְדַבֵּר מַה שֶּׁלֹּא עָלָה עַל לֵב אֲחַשְׁרוּשׁ: גָּבֵר מַלְכָּא עֲלָאָה כְּנִי הוּא לְהַפּוֹךְ בְּלִשׁוֹן נִקְוָה: וַתִּתְחַלְחַל וַתִּמְסַמֵּס חֵלֶל נוֹפֵה: שְׁתַּכְּבוּהוּ מַגְלַתוּ בִּימֵי אֲחַשְׁרוּשׁ שְׁהָי בְּלִשְׁנָר הַשְׁלִטּוּ תַּלְמָא בְּמַלְכוּתוֹ וְכֹן דִּרְגוּשׁ הַמְּדִי שְׁנֶאֱמַר וְשֵׁנָה מִנְהוֹן סְרַכְיָא תַּלְמָא דִּי דִנְיָאֵל חַד מִנְהוֹן (דִּנְיָאֵל ו) וְכֹן כּוֹרֶשׁ שְׁנֶאֱמַר וְדִנְיָאֵל הַעֲלָה בְּמַלְכוּת דִּרְגוּשׁ וּבְמַלְכוּת כּוֹרֶשׁ פֶּרְסָאָה (סס) וּכְשִׁמְלֵךְ אֲחַשְׁרוּשׁ חֲתִּיכוּ מַגְלָתוֹ: וְאִלּוּ אִיהוּ דִּנְיָאֵל לֹא אִזַּל לְהַשִּׁיב שְׁלִיחוּתוֹ: עַל הַתַּלְקָלָה שְׁהָיָה אֶסְתֵּר מוֹנַעַת לְבֹא אֶל הַמֶּלֶךְ לִפְיָהּ, לֹא הִשִּׁיב הַמֶּךְ אֶת שְׁלִיחוּתוֹ וְאֶסְתֵּר שְׁלַחָה דְּבִרְיָה ע"י אַחֲרִיס: עַד שֶׁבָּשׁוּ נַעֲלַתִי בְּאֶנֶס: וְעַבְדָּשׁוּ מִכָּאן וְאִילָךְ מַשְׁעִתִּי אֲבַדְתִּי מִמֶּךָ וְאֶסְוִיָּה אֲנִי לָךְ דְּאִשַׁת יִשְׂרָאֵל שְׁנֶאֱנָסָה מִתְּרַת לְבַעֲלָהּ וּבְרַצְוֹ אֶסְוִיָּה לְבַעֲלָהּ: יו"ט רִאשׁוֹן שָׁל פֶּסַח שְׁהָי בִּי"ג בְּנִיסָן נִכְתְּבוּ הַאֲגָרִית וְנִסְּן הַדַּת בְּשִׁנְשׁוֹן יו"ד וַחֲמִשָּׁה עָשָׂר וַשָּׁשָׁה עָשָׂר הַתַּעֲנוּ וּבְשָׁשָׁה עָשָׂר נִתְּלָה הֵמָּן בְּעַרְב: דַּעֲבֵר עֲרֻקוּמָא זְמִיא לְאִסְף הַיהוּדִים שְׁבַעֲבֵר הַשָּׁנִי: שׁוֹפַת אֶת הַתְּזָרָה מוֹשִׁיבָה עַל הַכִּירָה הִיא קְרוּיָה שְׁפִיתָה: וְהָ בֹא בְּפִרוּזְבוּלִי מִרְדְּכַי בֹא אֲלֵיו בְּטַעֲנַת עָשָׂר הֵמָּן בֹּא בְּטַעֲנַת עֲנִי שְׁמַכֵּר הֵמָּן אֶת עֲצִמוּ לְמִרְדְּכַי הָקֵם לָכֹן יָמִים רַבִּים בְּכַבְּרִי לְחַס: פּוּלִי גָּשׁוֹן עָשָׂר בְּדִאֲמַרְיִנן (נְטוּין דף נז.) וְשִׁבְרִתִּי אֶת גִּאֲוֹן אֶזְכֵּם אֲלוֹ בּוּלְאִית שְׁבִיתָקָה:

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

בְּשַׁלְמָא ירמיה וחנומאל בֶּן דָּלִי בְּקֶבֶר ה' (ירמיהו ל"ב:ח') בְּרִינן וּשְׂרִיָּה מְצִינוּ שְׁהִיו בְּעוֹלָם קָשָׁה אֲמַאי לֹא חָשִׁיב חוּסָה דְּהָא אֲמַרְיִנן בְּפ' חֲזַקַת הַבַּתִּים (ב"ב דף נח.) שְׂרָה לִפְנֵי חוּסָה כְּחוּף כְּפִנֵי אָדָם וְיֵשׁ לוֹמַר דָּלָא חָשִׁיב אֲלֵא אוֹתָן הַנּוֹלָדוֹת מֵאִשָּׁה: **כְּשֵׁם** שְׁאַבְדְּתִי מִבֵּית אֲבָא כֹּה אֲבַדְתִּי מִמָּקָה וּא"ת אֲמַאי לֹא הָיָה מְנַרְשָׁה וַתֵּהֵא מִתְּרַת לְהַחְזִיקָנָה י"ל לְפִי שְׂכַל מַעֲשֵׂה הַגֵּט הוּא ע"פ עֲדִים וְהָיָה וְכֹא פֹן יִתְפַּרְסֵם הַדְּבָר לַמַּלְכוּת: **בִּיּוֹם** הַשְּׁלִישִׁי בְּזִכּוּת תּוֹרָה גְבִיּאִים וּכְתוּבִים א"נ כְּהֵנִים לְיוֹם וַיִּשְׁקְלִיס אִי גְמִי מֹשֶׁה וְאִהְרֹן וּמִרְיָם אִי גְמִי שְׁלִישִׁי דְּמִתָּן תּוֹרָה:

בְּשַׁלְמָא אֵינְהוּ — מִיפְרָשִׁי, אֲלֵא אֲבָהִיתִיּהוּ מְנַלָּן? ^(ט)כִּדְעוּלָא. דְּאָמַר עוּלָא: כָּל מְקוֹם שֶׁשָּׁמוּ וְשֵׁם אָבִיו בְּנִבְיָאוֹת — בִּידוּעַ שֶׁהוּא נִבְיָא בֶּן נִבְיָא. שָׁמוּ וְלֹא שֵׁם אָבִיו — בִּידוּעַ שֶׁהוּא נִבְיָא וְלֹא בֶּן נִבְיָא, שָׁמוּ וְשֵׁם עִירוֹ מְפוּרָשׁ — בִּידוּעַ שֶׁהוּא מְאוּתָה הָעִיר, שָׁמוּ וְלֹא שֵׁם עִירוֹ — בִּידוּעַ שֶׁהוּא מִירוּשָׁלַיִם. בְּמַתְנִיתָא תַּנָּא: כָּל שֶׁמַּעֲשִׂיו וּמַעֲשֵׂה אֲבוֹתָיו סְתוּמִין, וּפְרַט לָהּ הַפְּתוּב בְּאֶחָד מֵהֶן לְשִׁבְחָה, כְּגוֹן: "דְּבַר ה' אֲשֶׁר הָיָה אֵל צְפַנְיָה בֶּן פּוּשִׁי בֶּן גְּדַלְיָה" — בִּידוּעַ שֶׁהוּא צָדִיק בֶּן צָדִיק. וְכָל שֶׁפְּרַט לָהּ הַפְּתוּב בְּאֶחָד מֵהֶן לִגְנָא, כְּגוֹן: "וַיְהִי בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בֹא יִשְׁמַעְיָאֵל בֶּן נַתְנִיָּה בֶּן אֲלִישַׁמַּע" — בִּידוּעַ שֶׁהוּא רָשָׁע בֶּן רָשָׁע. אָמַר רַב נַחֲמִי: מַלְאָכִי — זֶה מִרְדְּכַי, וְלָמָּה נִקְרָא שָׁמוּ מַלְאָכִי? שֶׁהָיָה מְשֻׁנָּה לְמַלְכָּה. מִיתִיבִי: בְּרוּךְ בֶּן גִּרְיָה וּשְׂרָיָה בֶּן מַעֲשִׂיָה, וְדִנְיָאֵל וּמִרְדְּכַי בְּלִשׁוֹן וְחֲזִי, וְזִכְרִיָּה וּמַלְאָכִי — כּוּלָן נִתְנַבְּאוּ בְּשִׁנַּת שְׁתַּים לְדִרְגוּשׁ. תִּיּוֹבְתָא. תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קֶרְחָה: מַלְאָכִי זֶה עֶזְרָא, וְחַכְמִים אוֹמְרִים: מַלְאָכִי שָׁמוּ. אָמַר רַב נַחֲמָן: מִסְתַּבְּרָא כְּמָאן דְּאָמַר מַלְאָכִי זֶה עֶזְרָא, דְּכַתִּיב בְּנִבְיָאוֹת מַלְאָכִי: "בְּגָדָה יִהְיֶה וְתוֹעֵבָה נַעֲשֶׂתָה בְּיִשְׂרָאֵל וּבִירוּשָׁלַם כִּי חָלַל יְהוּדָה קֹדֶשׁ ה' אֲשֶׁר אָהָב וּבַעַל בַּת אֵל גִּבְרִי". וּמָאן אֲפֻרִישׁ נָשִׁים גּוֹיּוֹת — עֶזְרָא, דְּכַתִּיב: "וַיַּעַז שְׁכַנְיָה בֶּן יַחֲיִיאֵל מִבְּנֵי עִילָם וַיֹּאמֶר לְעֶזְרָא אֲנַחְנוּ מַעֲלָנוּ בְּאַלְהֵינוּ וְנוֹשֵׁב נָשִׁים גִּבְרִיּוֹת". תַּנּוּ רַבְּנָן: אַרְבַּע נָשִׁים יְפִיפּוֹת הָיוּ בְּעוֹלָם: שָׂרָה (וְאַבְרָהָם, רַחֵב) וְאַסְתֵּר, וְלִמְאֹן דְּאָמַר אֶסְתֵּר יִרְקוּקָת הָיְתָה — מִפִּיק אֶסְתֵּר וּמַעֲזִיל וְשִׁתִּי. ^(ט)תַּנּוּ רַבְּנָן: רַחֵב בְּשִׁמָּה זִינְתָה, יָעַל — בְּקוּלָה, אֲבִיגַיִל — בְּזִכְיֶרְתָה, מִיכַל בַּת שְׂאוּל — בְּרֹאדִיתָה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק: כָּל הָאוֹמֵר "רַחֵב" "רַחֵב" — מִיד נִיקְרִי. אָמַר לִיָּה רַב נַחֲמָן: אֲנָא אֲמִינָא "רַחֵב" "רַחֵב" וְלֹא אִיכַפַּת לִי! אָמַר לִיָּה: כִּי קֶאֱמִינָא בִּידְעָה וּבְמִפְרָה. "וּמִרְדְּכַי יָדַע אֶת כָּל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה". מַאי אָמַר? רַב אָמַר: גָּבִיהַ הֵמָּן מֵאֲחַשְׁרוּשׁ, וְשִׁמוּאֵל אָמַר: גָּבֵר מַלְכָּא עֵילָאָה מִמַּלְכָּא תַּתְּאָה. "וַתִּתְחַלְחַל הַמֶּלֶכָּה". מַאי "וַתִּתְחַלְחַל"? אָמַר רַב: שְׁפִירְסָה נָדָה, וְרַבִּי יִרְמְיָה אָמַר: שְׁהוּצִרְכָּה לְנִקְבִיָּה. ^(ט)"וַתִּקְרָא אֶסְתֵּר לַהֲתָה", אָמַר רַב: הֲתָה זֶה דִּנְיָאֵל, וְלָמָּה נִקְרָא שָׁמוּ הֲתָה — שְׁתַּכְּבוּהוּ מַגְדוּלָתוֹ. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: שְׁכַל דְּבָרֵי מַלְכוּת נִתְּחַכֵּין עַל פִּיו. ^(ט)"לְדַעַת מַה זֶּה וְעַל מַה זֶּה". אָמַר רַבִּי יִצְחָק, שְׁלַחָה לוֹ: שָׁמָּה עָבְרוּ יִשְׂרָאֵל עַל חֲמִשָּׁה חוּמָשֵׁי תוֹרָה, דְּכַתִּיב בָּהֶן: "מִזֶּה וּמִזֶּה הֵם כְּתוּבִים". "וַיַּגִּידוּ לְמִרְדְּכַי אֶת דְּבָרֵי אֶסְתֵּר", וְאִילוּ אִיהוּ לֹא אִזַּל לְגִבְיָה. מִכָּאן שָׁאִין מְשִׁיבִין עַל הַתַּלְקָלָה. "לָהּ כְּנוּס אֶת כָּל הַיְּהוּדִים" וְגו' עַד "אֲשֶׁר לֹא כָדַת", אָמַר רַבִּי אֲבָא: שְׁלֹא פָדַת הָיָה, שְׁכָכַל יוֹם וָיוֹם עַד עַכְשָׁיו — בְּאוּנָס, וְעַכְשָׁיו — בְּרַצְוֹן. "וְכֹאֲשֶׁר אֲבַדְתִּי אֲבַדְתִּי" — כְּשֵׁם שְׁאַבְדְּתִי מִבֵּית אֲבָא, כֹּה אוֹכַד מִמָּקָה. "וַיַּעֲבֹר מִרְדְּכַי". אָמַר רַב: שְׁהַעֲבִיר יוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח בְּתַעֲנִית. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: דַּעֲבַר עֲרֻקוּמָא דְמָנָא. "וַיְהִי בִיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת". "בְּגָדֵי מַלְכוּת" מִיבְעִי לִיָּה! אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: מַלְמַד שְׁלִבְשָׁתָה רוח הַקֹּדֶשׁ. כְּתִיב הֵכָא: "וַתִּלְבַּשׁ", וְכַתִּיב הֵתָם: "וְרוּחַ לְבָשָׁה אֶת עַמְשִׁי". ^(ט)וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: לְעוֹלָם אֵל תְּהִי בִּרְכַּת הַדְּיוּט קַלָּה בְּעִינְיָה, שְׁהָרִי שְׁנִי גְדוּלִי הַדּוֹר בִּרְכוּם שְׁנֵי הַדְּיוּטוֹת, וְנִתְקַיְימָה בָּהֶן, וְאִלּוּ הָיוּ: דּוֹד וְדִנְיָאֵל. דּוֹד — דְּבָרְכִיָּה אַרְוֹנָה, דְּכַתִּיב: "וַיֹּאמֶר אַרְוֹנָה אֵל הַמֶּלֶךְ וְגו'". דִּנְיָאֵל — דְּבָרְכִיָּה דְרִינְוִשׁ, דְּכַתִּיב: "אֶלְהָה דִּי אֲנִת פִּלַּח לִיָּה בַּתְּדִירָא הוּא יְשִׁיבִינְהָ". ^(ט)וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: אֵל תְּהִי קַלְלַת הַדְּיוּט קַלָּה בְּעִינְיָה, שְׁהָרִי אֲבִימֶלֶךְ קַלַּל אֶת שָׂרָה "הִנֵּה הוּא לָהּ כְּסוּת עֵינַיִם", וְנִתְקַיְיִם בְּזִרְעָה: "וַיְהִי כִּי זָכוּ יִצְחָק וַתְּכַהֵן עֵינָיו". ^(ט)וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: בֹּא וּרְאָה שְׁלֹא כְּמַדַּת הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מַדַּת בְּשָׁר וְדָם. מַדַּת בְּשָׁר וְדָם — אָדָם שׁוֹפַת קְדוּרָה וְאַחֵר כֹּה גוֹתָן לְתוֹכָהּ מִים, אֲבָל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא — גוֹתָן מִים וְאַחֵר כֹּה שׁוֹפַת הַקְדוּרָה, לְקַיִם מַה שְּׁנֶאֱמַר: "לְקוֹל תִּתּוּ הַמֶּזֶן מִים בְּשָׁמַיִם". ^(ט)וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: כָּל הָאוֹמֵר דְּבַר בְּשֵׁם אוֹמְרוּ מִכִּיא גְּאוּלָּה לְעוֹלָם, שְׁנֶאֱמַר: "וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לְמַלְכָּה בְּשֵׁם מִרְדְּכַי". וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: צָדִיק אָבִד — לְדוּרוֹ אָבִד. מִשָּׁל לְאָדָם שְׁאַבְּדָה לוֹ מַרְגְּלִית, כָּל מְקוֹם שֶׁהִיא — מַרְגְּלִית שְׁמָה, לֹא אֲבַדָּה אֲלֵא לְבַעֲלָהּ. "וְכָל זֶה אֵינְנוּ שׁוֹה לִי". אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: בְּשַׁעַת שְׂרָאָה הֵמָּן אֶת מִרְדְּכַי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ, אָמַר: "כָּל זֶה אֵינּוּ שׁוֹה לִי". כְּדָרַב חֲסֵדָא, דְּאָמַר רַב חֲסֵדָא: זֶה בֹּא בְּפִרוּזְבוּלִי וְזֶה בֹּא בְּפִרוּזְבוּטִי.

טו.

טו:

זוּה הָדוּ דִּין אֶמֶת לְאַמְתּוֹ נִרְאֶה דְּמִשּׁוֹם הָכִי נִקַּט אֶמֶת לְאַשְׁמוּעִינָן דְּבָדִין מִרְמָה צְרִיחַ לַחֲקֹר הָעֵדִים כְּטוֹב עַד שְׂוִתְפָאָר הָאֶמֶת וְאִזּוּ יִדְוּנוּ אוֹתוֹ לְאִמְתּוֹ: [ה"ג אַל תִּקְרִי שִׁבְרַת אֶלָּא שְׂרַבְבַּת – ל'י אֲשֶׁתְּרַבּוּכִי (סָפָה ה.) וּל"ג שְׂרַבְבַּת]:

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

בּוּטִי לָשׁוֹן שְׁנִיית כּוּמוּ וְהַעֲבַט תַּעֲבִיטוּנוּ (דְּכָרִים טו) כְּמַסַּכַּת גִּטִּין (קף לו.): כְּטוּלְמִי נִהְיֵמָא כְּכַבְרוֹת לָחֶס עֲשֵׂרִים לָחֶס שְׁעוּרִים (מְלָכִים ב ד) מִתְרַגְּמִינָן עֲשָׂרִין טוֹלְמִין דְּלַחֲמָא: לְרִיחַ מִשְׁפָּט לְשׁוּפְטִים אֶת רִיחָן וְהִנֵּה לַעֲטוּרָה: דָּן אֶת יִצְרוֹ כּוֹפֶהוּ לְשׁוֹב בְּתַשּׁוּבָה: וּמִתְנַצֵּר עַל יִצְרוֹ אִינוּ הוֹלֵךְ אַחֲרָיו לַעֲבֹר עֲבֵרָה: שְׁמִשְׁבִּימִין כּוּי וְהִינוּ שְׁעָרָה שְׁעוּשִׁין [שְׁנַעֲשִׂים שׁוּעָרִים] לַפֶּתַח דְּלַתוֹת בְּהַשְׁבָּמָה וּלְאַחַר [סָם עַד] זְמַן נַעֲלִיתוּ: גַּם אֶלָּה אֵלֹו הַקִּשְׁעִים הַנְדוּנִין בְּגִיהָס: בְּיִין שְׂגוּ כְּלוּמַר אִף הֵם עָשׂוּ כֵּהִם לְפִיכָךְ, דָּנָם: פָּקוּ פְּלִילִיָה לְגִיהָס נִשְׁכּוּטוּ: אֵלִי אֵלִי לָמָּה יַגְדִּיכֶנִי בְּמוֹמְרוֹ אֲנִלֵּת הַשֹּׁחַר הוּא: עַל אֲנָם [אע"פ] שְׁאֵנִי בָּהֶּה אֵלִיו מֵאֵלִי אֲנָם הוּא: הַצֵּלָה מִחֻרָב נִכְשִׁי בְּאוֹתוֹ מוֹמְרוֹ הוּא: אִמְתָּה שָׁל בַּת פִּרְעֹה וַתִּשְׁלַח אֶת אִמְתָּהּ וַתַּחֲרֹקָ (שְׁמוֹת ב':ה'): בְּשַׁעֲי רָשָׁעִים עוֹנֵג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן בְּמָס' בְּרָכוֹת פֶּרֶק הַרֹאֶה (בְּרָכוֹת קף נד:): [שְׁעָקַר הַר בַּת נ' פֶּרֶסִי לְהַסְלִיכוֹ עַל יִשְׂרָאֵל וְתַנּוּ עַל רֹאשׁוֹ נִשְׁלַח הַרְבִּ"ה וְתָלִים וְנִקְבּוּהוּ וְנִכְנָם בְּצִיאוֹרֹו בִּקֵּשׁ לְשִׁמּוֹ וְנִשְׁתַּרְבְּבוּ שְׁנִיו לִבְּאֵן וּלְבִאָן]: אַל תִּקְרִי שִׁבְרַת אֶלָּא שְׂרַבְבַּת גְּרָסִינָן וּמִשְׁנַעֲי רָשָׁעִים נִפֵּק לְהֵאִי דְרָשָׁה דְּלִבְתּוֹב קִרְא נֶשׁן רָשַׁע אֶלָּא י' דְּשַׁעֲי וּיִ"ם דְּרָשָׁעִים הָרִי שְׁטִים: וְלֹא דְבַר שְׁחוּצָן בַּמִּלְכוּת בְּנִין הַבִּית שְׁהוּא בְּאִמְנַע שָׁל עוֹלָם כְּדִלְמִרִי' בְּסָדֵךְ וַיִּמָּא (קף נד:): אֲבָן שְׁתִּיה שְׁמַמְנָה נִשְׁתַּת הַעוֹלָם: מִבֵּית אֲבִיהַ לְמַדְהָ שְׁמַעֲהַ הַתִּינוּקוֹת אוֹמְרִים כּוּ: וַיִּמְרַד בְּמֶלֶךְ שְׁהִיתָה שְׁעִיתוּ מִצְלַחַת: שִׁיהֵא מַעֲנִי לֶה אֲוִלִי תוֹכַל לְהַכְשִׁילוֹ בְּשׁוֹם דְּבַר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: וַיְגִישׁ הַרְבִּ"ה שְׁאָף אֵנִי מִקְרַבַּת שׁוֹנִיָהֶן שָׁל יִשְׂרָאֵל אִי גַמִּי יִרְגִישׁ שְׁאֵנִי צְרִיכָה לְהַחֲנִיף רָשַׁע זֶה וְלִזְנוּל בְּכַבּוּדִי: שְׁיִהָרַג הוּא וְהִיא שְׁיִחְשָׁדְנִי הַמֶּלֶךְ מִמֶּנּוּ וַיְהַרַג אֶת שְׁנֵינוּ [נ"א וְכִי גִזְרִי גִזְרָה וַיִּמֵּת חַד מִנְהֵינוּ בְּטוּלִי הַגִּזְרָה]: מֶלֶךְ הַדְּבָכְךָ הִיָּה וְחוּזַר בְּדַבּוּרוֹ אִמְרָה שְׁמֵא אֲוֹכַל לַפְתּוֹתוֹ וּלְהַרְגוֹ וְאִם לֹא וְהֵא מְזַמֵּן תַּעֲבֹר הַשָּׂעַ וַיַּחזֹּר בּוּ: בְּחִמָּם אִשִּׁית אֶת מִשְׁתַּיָּהִם עַל בִּלְשַׁצַר וְסִיעֲתוֹ נֶאֱמַר בְּשׁוֹבָם מִן הַמִּלְחָמָה שְׁדָרְוּנָם וְכוּרָשׁ הִיוּ צְרִין עַל בְּבַל וַנַּחֲנוּ בִּלְשַׁצַר אוֹתוֹ הִיּוֹם וְהִיוּ עֲנִפִּים וְחִמִּים וַיִּשְׁכּוּ לְשָׁתוֹת וַנִּשְׁתַּכְּרוּ וּבְאוֹתוֹ הִיּוֹם נִהָרַג וְאִף אֶסְתֵּר אִמְרָה מִתּוֹךְ מִשְׁתַּיָּהֶן שָׁל רָשָׁעִים בָּהֶּה לְהֵם פּוֹרַעַנּוּת: שְׁבַעִים בְּלָחָם נִשְׁכָּרוּ וַיִּנָּתֵן תַּרְגָּם עַל בְּגִיו שָׁל הַמֶּן: שְׁנַת מִלְכוּו שָׁל עוֹלָם דְּגִמָּא וַיִּקֵּן כִּשְׁוֹן ה' (תְּהִלִּים ע"ח:ס"ה) לְנָקַם נִקְמָתוֹ: גָּדְדוּ עֲלִיוִנִים שְׁהִיו מְלֻאָכִים מִבְּהִילִים אוֹתוֹ כֹּל הַלֵּילָה וְאִמְרוּ לוּ כִּפּוּי טוֹבָה שָׁלִם טוֹבָה לָמִי שְׁעֻשָׂאִה לָשׁוֹן מוֹרִי וַיֵּשׁ אוֹמְרִים [גָּדְדוּ עֲלִיוִנִים] כְּגַי שְׁרִיכּוּ בַּתְּחֻנּוּמִים לְבִקֵּשׁ עַל הַדְּבַר: מֵאִי דְחַמֵּן דְּזַמְנָתָה כְּלוּמַר מַה זֹאת הִבָּה לִפְנֵי עֲבָשׁ דְּבַר חָלָשׁ כָּהֵ: בְּתוֹב מִשְׁמַע שְׁהִיָּה בְּתוֹב מִחָלָשׁ בְּתַב מִשְׁמַע מַעֲקָרֵא וַיִּמְצָא בְּתוֹב סָפַר זְכָרָן לִפְנֵיו אֲשֶׁר הִגִּיד מִרְדְּכִי:

^[דרושה הבהרה]

בַּפְּרוּזְבוּטִי. אֲמַר רַב פֶּפֶּא: וְקָרוּ לִיהַ עֲבָדָא דְּמַזְדָּבָן בְּטַלְמִי. "וְכָל זֶה אֵינְנוּ שׁוֹחַ לִי" — מְלַמֵּד שְׂכַל גִּנּוּזִיו שֶׁל אוֹתוֹ רִשְׁעַ חֲקוּקִין עַל לְבוֹ, וּבִשְׁעָה שְׂרוּאָה אֶת מְרִדְכִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ, אָמַר: כָּל זֶה אֵינְנוּ שׁוֹחַ לִי.⁽ⁿ⁾ וְאָמַר רַבִּי אֱלֶעָזַר אֲמַר רַבִּי חֲנִינָא: עֲתִיד הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִיּוֹת עֲטָרָה בְּרֹאשׁ כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק, שְׁנֶאֱמַר: "בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' צְבָאוֹת לַעֲטֹרַת צְבִי [וְגו']". מֵאִי "לַעֲטֹרַת צְבִי וְלַצִּפִּירַת תִּפְאָרָה" — לַעוֹשִׁין צְבִיוֹנוּ וְלִמְצַפִּין תִּפְאָרָתוֹ. יְכוּל לְכַל — תַּלְמוּד לוֹמַר: "לִשְׂאֹר עֲמוֹ", לָמִי שְׁמִשְׁים עֲצָמוֹ כְּשִׁירִים. "וּלְרִיחַ מִשְׁפָּט" — זֶה הָדוּן אֶת יִצְרוֹ. "וּלְיוֹשֵׁב עַל הַמִּשְׁפָּט" —

זֶה הָדוּ דִּין אֶמֶת לְאַמְתּוֹ. "וְלִגְבוּרָה" — זֶה הַמַּתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ. "מְשִׁיבֵי מַלְחָמָה" — שְׁנוּשְׂאִין וְנוֹתְנִין בְּמַלְחַמְתָּה שֶׁל תוֹרָה. "שְׁעָרָה" — [אֵלוּ תַלְמִידֵי חֻכְמִים] שְׁמִשְׁכִּימִין וּמַעֲרִיבִין בְּכַתִּי כְּנִסִּיּוֹת וּבְכַתִּי מִדְּרָשׁוֹת.⁽ⁿ⁾ אֲמָרָה מֵדַת הַדִּין לִפְנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: רַבּוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, מַה נִּשְׁתַּנּוּ אֵלוּ מֵאֵלֹו? אֲמַר לֶה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: יִשְׂרָאֵל עָסְקוּ בַּתוֹרָה, אוֹמְרוֹת הָעוֹלָם לֹא עָסְקוּ בַּתוֹרָה. אֲמַר לִיהַ: "גַּם אֵלֶּה בִּינִין שְׂגוּ וּבִשְׂכָר תַּעוּ פָּקוּ פְּלִילִיָּה", אִין "פָּקוּ" אֶלָּא גִּיהָנָם, שְׁנֶאֱמַר: "וְלֹא תִהְיֶה זֹאת לָךְ בְּלוֹקָה",

וְאִין "פְּלִילִיָּה" אֶלָּא דִּיעִינִין, שְׁנֶאֱמַר: "וְנָתַן בְּפִלִּיִּים". "וּתַעֲמִד בַּחֲצַר בֵּית הַמֶּלֶךְ הַפְּנִימִית". אֲמַר רַבִּי לִוי: כִּיּוֹן שְׁהִגִּיעָה לְבֵית הַצִּלְמִים, נִסְתַּלְקָה הַיַּמֶּנֶה שְׂכִינָּה. אֲמָרָה: "אֵלֵי אֵלֵי לָמָּה עוֹבְתַנִּי"?! שְׁמָא אַתָּה דָן עַל שׁוּגֵג כְּמוֹזִיד וְעַל אוֹנֵם כְּרָצוֹן? אוּ שְׁמָא עַל שְׁקָרְאֵתִיו "כְּלָב", שְׁנֶאֱמַר: "הַצִּילָה מִחֻרָב נַפְשִׁי מִיַּד כָּלָב יַחֲדִיתִי". חֲזָרָה וּקְרָאתוּ "אַרְיֵה", שְׁנֶאֱמַר: "הוֹשִׁיעֲנִי מִפִּי אַרְיֵה".⁽ⁿ⁾ וַיְהִי כִּרְאוֹת הַמֶּלֶךְ אֶת אֶסְתֵּר הַמִּלְכָּה". אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שְׁלֹשָׁה מַלְאכֵי הַשָּׁרַת נִזְדַּמְּנוּ לֶה בְּאוֹתָהּ שַׁעַה, אֶחָד שְׁהַגְבִּיָּה אֶת צִוְּאָרָהּ, וְאֶחָד שְׁמִשְׁהַ חוּט שֶׁל חֹסֵד עָלֶיהָ, וְאֶחָד שְׁמַתַּח אֶת הַשֶּׁרָבִיט.⁽ⁿ⁾ וּכְמָה? אֲמַר רַבִּי יִרְמְיָה: שְׁתֵּי אֲמוֹת הָיָה, וְהַעֲמִידוּ עַל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה, וְאִמְרִי לֶה עַל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה, וְאִמְרִי לֶה עַל עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע. בְּמַתְנִיתָא תְּנָא: עַל שְׁשִׁים, וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא בְּאַמְתָּה שֶׁל בַּת פִּרְעֹה, וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא בְּשִׁינֵי רִשְׁעִים, דְּכַתִּיב: "שִׁינֵי רִשְׁעִים שִׁבְרָתָ", וְאִמַר רִישׁ לְקִישׁ: אַל תִּקְרִי "שִׁבְרָתָ" אֶלָּא "שְׂרִיבְבַתָּ". רַבָּה בַר עוֹפְרָן אֲמַר מִשּׁוֹם רַבִּי אֱלֶעָזַר שְׁשִׁמַּע מַרְבוּ וְרַבּוּ מַרְבוּ: מְאֵתִים. "וַיֹּאמֶר לֶה הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר הַמִּלְכָּה מַה בִּקְשָׁתָה עַד חֲצִי הַמִּלְכוּת וְתַעֲשֵׂ". חֲצִי הַמִּלְכוּת וְלֹא כָּל הַמִּלְכוּת, וְלֹא דְבַר שְׁחוּצָן לְמִלְכוּת, וּמֵאִי גִיהוּ — בְּנִין בֵּית הַמֶּקֶדָשׁ. "יִבֵּא הַמֶּלֶךְ וְהָמֶן אֵל הַמִּשְׁתָּה". תַּנּוּ רַבְּנָן: מַה רְאֵתָה אֶסְתֵּר שְׂוִימָנָה אֶת הָמֶן? רַבִּי אֱלֶעָזַר אוֹמַר: פָּחִים טְמֵנָה לוֹ, שְׁנֶאֱמַר: "יְהִי שְׁלַחָנָם לִפְנֵיהֶם לִפְחִי". רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמַר: מִבֵּית אֲבִיהַ לְמַדְהָ, שְׁנֶאֱמַר: "אִם רָעַב שׁוֹנֵאָה הַאֲכִילָהוּ לָחֶם וְגו'".

רַבִּי מֵאִיר אוֹמַר: כְּדִי שְׁלֹא יִטוֹל עֲצָה וַיִּמְרוּד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: כְּדִי שְׁלֹא יִכִּירוּ בַּה שְׁהִיא יְהוּדִית. רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמַר: כְּדִי שְׁלֹא יֵאמְרוּ יִשְׂרָאֵל: אֲחוֹת יֵשׁ לָנוּ בְּבֵית הַמֶּלֶךְ, וַיִּסְחִיחוּ דַעַתָן מִן הַרְחָמִים. רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר: כְּדִי שְׁיָהָא מַצּוֹי לֶה כָּכַל עַת. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן מִנְסִיָּא אוֹמַר: אוֹלִי יִרְגִישׁ הַמְּקוֹם וַיַּעֲשֶׂה לָנוּ גַם.⁽ⁿ⁾ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קֶרְחָה אוֹמַר: אֶסְבִּיר לוֹ פָּנִים כְּדִי שְׂיִתְרַג הוּא וְהִיא. רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמַר: מְלֶךְ הַפֶּכֶכְכָּן הָיָה. אֲמַר רַבִּי גַּמְלִיאֵל: עַדִּיין צְרִיכִין אָנוּ לַמוֹדַעִי, דְּתַנָּא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַמוֹדַעִי אוֹמַר: קִנְאָתוֹ בַּמֶּלֶךְ קִנְאָתוֹ בַּשָּׂרִים. רַבָּה אָמַר: "לִפְנֵי שְׂכָר גְּאוּן". אֲבִי רַבָּה דְּאָמְרִי תַרְוּיָהוּ: "בַּחוּמָם אִשִּׁית אֶת מִשְׁתֵּיהֶם וְגו'". אֲשַׁכְחִיָּה רַבָּה בַר אַבּוּהָ לְאַלְיָהוּ, אֲמַר לִיהַ: כְּמֵאן חֲזִיא אֶסְתֵּר וְעֲבָדָא הָכִי? אֲמַר לִיהַ: כְּכוּלָּהּ תַנָּא וּכְכוּלָּהּ אַמּוּרָאִי. "וַיִּסְפֹּר לָהֶם הָמֶן אֶת כְּבוֹד עֲשָׂרוֹ וְרוֹב בְּנֵיו", וְכַמָּה רוֹב בְּנֵיו? אֲמַר רַב, שְׁלֹשִׁים: עֲשָׂרָה מֵתוּ, וְעֲשָׂרָה נִתְלוּ, וְעֲשָׂרָה מְחֻזְרִין עַל הַפֶּתַחַיִם. וְרַבְּנָן אֲמָרִי: אוֹתָן שְׁמַחְזִרִין עַל הַפֶּתַחַיִם שְׁבַעִים הִיוּ, דְּכַתִּיב: "שְׁבַעִים בְּלָחָם נִשְׁכָּרוּ", אַל תִּקְרִי "שְׁבַעִים" אֶלָּא "שְׁבַעִים". וְרַמִּי בַר אֲבָא אָמַר: כּוּלָן מְאֵתִים וּשְׁמוֹנָה הָווּ, שְׁנֶאֱמַר: "וְרוֹב בְּנֵיו". "וְרוֹב" בְּגִימָטְרִיא מְאֵתוֹ וְאַרְבִּיסָר הָווּ! אֲמַר רַב נַחֲמָן בַר צַחֲקִי: "וְרוֹב" כְּתִיב. "פְּלִילִיָּה הֵהוּא נִדְּדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ". אֲמַר רַבִּי תַנְחוּם: נִדְּדָה שְׁנַת מַלְכוּו שֶׁל עוֹלָם. וְרַבְּנָן אֲמָרִי: נִדְּדוּ עֲלִיוִנִים, נִדְּדוּ תַחְתּוֹנִים. רַבָּא אָמַר: שְׁנַת הַמֶּלֶךְ אַחְשׁוּרוּשׁ מִמֶּשׁ. נִפְלָה לִיהַ מִיִּלְתָּא בְּדַעַתִּיהָ, אָמַר: מֵאִי דְחַמֵּן דְּזַמְנִיתִיהָ אֶסְתֵּר לְהָמֶן? דְּלָמָּא עֲצָה קָא שְׁקִלִי עֵילְוִיָּה דְּהֵהוּא גְּבָרָא לְמַקְטָלִיָּה. הָדַר אָמַר: אִי הָכִי, לֹא הָוָה גְּבָרָא דְּרַחִים לִי דְּהָוָה מוֹדַע לִי? הָדַר אָמַר: דְּלָמָּא אִיכָּא אֵינִישׁ דַּעֲבַד בִּי טִיכּוּתָא וְלֹא פִרְעַתִּיהָ, מִשּׁוֹם הָכִי מִימְנָעִי אֵינִשִׁי וְלֹא מַגְלוּ לִי, מִיָּד: "וַיֹּאמֶר לְהַבִּיא אֶת סֹפֵר הַזְכוּרֹנוֹת דְּבַרֵּי הַיָּמִים". "וַיְהִיו נִקְרָאִים" — מְלַמֵּד שְׁנִקְרָאִים מֵאִילִיָּהוּ. "וַיִּמְצָא כְּתוּב" — "כְּתַב" מְבַעֲי לִיהַ? מְלַמֵּד

שְׁשִׁמְשִׁי

^[דרושה הבהרה]

א סנהדרין קיא:

ב שבת נה;; סנהדרין צד.

ג אוצר מדרשים מדרשים על

מגילת אסתר מדרש מגילה ז;

אוצר מדרשים מדרשים על

מגילת אסתר מדרש מגילת אסתר ז

ד סוטה יב;; ברכות נד:

ה בבא בתרא י:

גליון הש"ס

גמ' רבה בר עופרן. ע"ל י ע"ב

תד"ה רבה:

שם אמר רנב"י ורב כתיב. כעין

זה יומא לח ע"ב ודף עה ע"ב:

תורה אור השלם

[אסתר ה, יג]

[ישעיהו כח, ה]

[ישעיהו כח, ו]

[שמואל א כח, לא]

[שמות כא, כב]

[ישעיהו כח, ז]

[תהילים כב, ב]

[אסתר ה, א]

[תהילים כב, כא]

[תהילים כב, כב]

[אסתר ה, ב]

[תהילים ג, ח]

[אסתר ה, ג]

[שמות ה, ה]

[אסתר ה, ו]

[אסתר ה, ד]

[תהילים סט, כג]

[משלי כה, כא]

[משלי טז, יח]

[ירמיהו נא, טט]

[אסתר ה, יא]

[שמואל א ב, ה]

[אסתר ו, א]

[אסתר ו, ב]

מסורת הש"ס
 א אסתר רבה ב אוצר מדרשים מדרשים על מגילת אסתר דרש לפורים י
גליון הש"ס
 גמ' עבד שקנה נכסים. ע"ל טו ע"א רש"י ד"ה וזה בא:
תורה אור השלם

[עזרא ד, ח]

[עזרא ד, יז]

[אסתר ו, ג]

[אסתר ו, ד]

[אסתר ו, י]

[ויקרא ה, ב]

[אסתר ג, ט]

[משלי כד, יז]

[דברים לג, כט]

[אסתר ו, יא]

[אסתר ו, יב]

[אסתר ו, יג]

[תהילים פ, ג]

[בראשית מט, ח]

[בראשית יג, טז]

[בראשית טו, ה]

[אסתר ו, יד]

[אסתר ז, ה]

[אסתר ז, ו]

[אסתר ז, ח-ז]

[אסתר ז, יז]

[אסתר ח, ח]

[איוב כז, כב]

[אסתר ז, ט]

[אסתר ז, י]

[בראשית מה, כב]

שְׁמֵשִׁי סוּפֵר הַמֶּלֶךְ, שׁוּגָא יִשְׂרָאֵל הִיָּה וּמִיָּמֹות כּוּרֶשׁ הִיָּה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּסֵפֶר עֲזָרָא (סִימָן 7) שֶׁכְּתִב שְׁטֹנָה עַל בְּנֵין הַבַּיִת עַד שֶׁבֶא כּוּרֶשׁ וּבָטְלוּ וְאָף אֲחֻשְׁרוּרֶשׁ בְּתַחֲלַת מַלְכוּתוֹ כְּתִב שְׁטֹנָה: לֹא הָבִין לְעֵדָּה עֲצֻמוֹ: דִּיִּסְקֶרְתָא כְּפָר: נִהְרָא לַטּוֹל מָרָם: לְרַבָּנָן תַּלְמוּדִיִּי: הַלְכוּת קְמוּיָה דּוּרֶשׁ בְּעֻגְיָנוּ שֶׁל יוֹם וְשֵׁשֶׁה עָשָׂר בְּנִיסָן הִיָּה הוּא יוֹם תְּנוּפֶת הָעָמָר: וְאֶשְׁקוּל לְמַזְאָ וְאֶטּוֹל שְׁעָרֵי: לְסֶרְתִּינְהוּ עָמְהָ עָלִיָּהּ לְהַכְפִּילָן: אֲמַעִי סָפְרִים: זִזְרָא זִזְג שֶׁל סָפְרִים כְּעִין מִסָּפְרִים: עֲצִין כְּלִי חָרָם: וּלְתַעֲנִיתוּ יוֹם שְׁלִישִׁי לְתַעֲנִית הִיָּה שֶׁהִתְחִילוּ לְהִתְעַנּוּת בִּי"ד בְּנִיסָן וּמַה שֶׁאֲמַר הַמַּקְרָא לַיּוֹם אֲתִמְנוּל שְׁלִישִׁי וְנִהִי בִּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּתְלַבֵּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת יוֹם שְׁלִישִׁי לְשִׁלּוֹחַ הָרָעִים הִיָּה: אִם מְזַרְעַ הַיְּהוּדִים יֵשׁ זָרַע בְּיְהוּדִים שָׂאִם הוּא בָּא מִהֶם לֹא תוֹכֵל לוֹ: מְלַמֵּד שֶׁהִבְיָאוּהוּ בְּהֵלֶּה וְלֹא רָחוּץ יָפָה מִטְּנוּפוֹ: שֶׁנָּה חוֹשֵׁשׁ: מְלַמֵּד שֶׁהִיָּתָה מִסְּנֵה כָּנָגד אֲחֻשְׁרוּרֶשׁ מִרְכּוּי אֶתָּה לוֹמֵד אִישׁ צַר וְאוֹיֵב הֵמָּן הָרַע הָזֶה: נוֹפֵל לְשׁוֹן עֹשֶׂה וְהוֹלֵךְ נוֹפֵל וְרוֹנֵס לְזִקָּף וְהַמְלָאךְ מַפִּילוֹ: וְיִשְׁלַךְ עָלָיו הַקַּב"ה מַשְׁלִיךְ פּוֹרְעָנוּת עַל הַקָּשָׁע בְּלִי חֲמֵלָה: מִזְלוּ בְּרוּחַ יִבְרָח בְּנֵי סִיעָתוֹ וְחִבְרָיו בּוֹרְחִים מִיָּדוֹ: אַחַת שֶׁל אֶסְתֵּר שֶׁהִיָּה כְּעוֹם אֲחֻשְׁרוּרֶשׁ עַל מַה שֶׁעָשָׂה הֵמָּן לְאֶסְתֵּר: דָּבָר שֶׁנִּצְטָעַר בּוֹ אוֹתוֹ עֲמִיק לְעֶבֶד נִמְכָּר יוֹסֵף עַל זָדִי קוֹנֶאת אֶחָיו:

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

וְדַחִי עֲשָׂה אֶלְפִי בְּכָרִי כִּסְפָא שְׁמַעְתִּי שְׁעִטְרָה אֶלְפִי כְּכָר בְּסָף עוֹלִין חֲצִי שָׁקֵל לְכָל אֶחָד

מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף בִּשְׁנֵיאוֹ מִמַּעֲרִים

וְאֲמַר שְׁמִיָּן לְאֲחֻשְׁרוּרֶשׁ כָּל כְּדִיּוּסָם וְדוּק וְתַשְׁבַּח:

שְׁשֵׁמֶשִׁי מוֹחֵק וּגְבָרִיאֵל כּוֹתֵב. אָמַר רַבִּי אַסִּי, דָּרָשׁ רַבִּי שִׁילָא אִישׁ כְּפָר תַּמְרֶתְא: וּמָה כְּתִב שְׁלֹמֶשֶׁה שְׁלִזְכוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל — אֵינּוּ נִמְחָק, כְּתִב שְׁלֹמֶעֱלָה — לֹא כָּל שָׂכָן. "לֹא נַעֲשֶׂה עִמּוֹ דְּבָר". אָמַר רַבָּא: לֹא מִפְּנֵי שְׁאוּחָבִין אֶת מֶרְדֵּכִי, אֲלֵא מִפְּנֵי שְׁשׁוּנָאִים אֶת הֵמָּן. "הַכִּין לוֹ". תַּנְא: לוֹ הַכִּין. "וַעֲשֶׂה כּוֹ לְמֶרְדֵּכִי". אָמַר לִיָּה: מִנּוּ מֶרְדֵּכִי? אָמַר לִיָּה: "הִיְהוּדִי". אָמַר לִיָּה: טוֹבָא מֶרְדֵּכִי אֵיפָא בִּיהוּדָאִי. אָמַר לִיָּה: "הִיוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ". אָמַר לִיָּה: סָגִי לִיָּה כְּחַד דִּיִּסְקֶרְתָא, אִי נָמִי כְּחַד נִהְרָא. אָמַר לִיָּה: הָא נָמִי הֵב לִיָּה, "אַל תַּפֵּל דְּבָר מִכָּל אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ". "וְיִזְחַק הֵמָּן אֶת הַלְבוּשׁ וְאֶת הַסּוּס". אֲזַל אֲשַׁכְחִיָּה דִּתְּתִבִּי רַבְּנָן קַמִּיָּה וּמַחְוִי לַהּוּ הַלְכוּת קַמִּיצָה לְרַבְּנָן, כִּינּוּ דְחִזְיָיָה מֶרְדֵּכִי דַּאֲפִיק לְקַבְּלִיָּה וְסוּסֵיָא מִיחַד בִּידִידָה, מִירַתַת. אָמַר לַהּוּ לְרַבְּנָן: הָאִי רִשִׁיעָא לְמִיקַטֵּל נַפְשִׁי קָא אָתִי וְיָלוּ מַשְׁמַיָּה דִּי לֹא תִכּוּוּ בְּגַחַתּוֹ. בְּהֵהִיא שַׁעְתָּא נִתְעַשְׂרַף מֶרְדֵּכִי וְקָם לִיָּה לְצִלּוּתָא, אָתָא הֵמָּן וִיתִיב לִיָּה קַמִּיָּהּוּ וְאוֹרְיָה עַד דְּסָלִיק מֶרְדֵּכִי לְצִלּוּתִיָּה. אָמַר לַהּוּ: בְּמָאי עֲסַקִיתוּ? אָמְרוּ לִיָּה: בְּזִמָּן שְׁבִית הַמַּקְדֵּשׁ קָרִים, מָאן דְּמַדְבֵּב מִנְחָה מִיָּיתִי מְלִי קוּמַצִיָּה דּוֹסֻלְתָא וּמִתַּכְפֵּר לִיָּה. אָמַר לַהּוּ: אָתָא מְלִי קוּמַצִי קַמְחָא דִּידְכוּ וְדַחִי עֲשָׂה אֶלְפִי בְּכָרִי כִּסְפָא דִּידִי. אָמַר לִיָּה: רָשָׁע, עֶבֶד שְׁקֵנָה נְכָסִים, עֶבֶד לְמִי וְנְכָסִים לְמִי? אָמַר לִיָּה: קוּם לְבוּשׁ הָנִי מְאִנִּי וּרְכוּב הָאִי סוּסֵיָא, דְּבַעֲי לָךְ מִלְּבָא. אָמַר לִיָּה: לֹא יְכִילְנָא עַד דְּעִיזְלִנָּא לְבִי בְּנִי וְאֶשְׁקוּל לְמַזְיָיא, דְּלֹאֹ אוֹרַח אֲרַעָא לֹאשְׁתַּמוּשִׁי בְּמֹאנִי דְּמִלְּבָא הָכִי. שְׂדֵרָה אֶסְתֵּר וְאֶסְרֶתִּינְהּוּ לְכוּלְהוּ בִּי בְּנִי וְלְכוּלְהוּ אוּמַנִּי. עִיזִילִיָּה אִיהּוּ לְבִי בְּנִי וְאַסְחִיָּה, וְאֲזַל וְאִיִּיתִי זִזְרָא מִבִּיתִיָּה וְקָא שְׁחִיל בֵּיהּ מַזְיָיָה. בְּחַדִּי דְקָא שְׁחִיל לִיָּה אֵינְגִיד וְאִיתַנַּח. אָמַר לִיָּה: אֲמַאי קָא מִיתַנַּחַתָּ? אָמַר לִיָּה: גְּבָרָא דִּתְּהוּ חָשִׁיב לִיָּה לְמִלְּכָא מִכּוּלְהוּ רַבְּרַבְּנוּהִי, הַשְׁתָּא לִישְׁוִיָּיָה בְּלִנְאִי וְסָפֶר? אָמַר לִיָּה: רָשָׁע, וְלֹאֹ סָפֶר שֶׁל כְּפָר קִרְצוּם הָיִיתָ? תַּנְא: הֵמָּן, סָפֶר שֶׁל כְּפָר קִרְצוּם הָיָה עֲשָׂרִים וּשְׁתֵּים שָׁנָה. כְּתֵר דְּשִׁקְלִינְהּוּ לְמַזְיָיָה, לְכַשִּׁינְהּוּ לְמֹאנִיָּה, אָמַר לִיָּה: סָק וּרְכַב. אָמַר לִיָּה: לֹא יְכִילְנָא, דְּכַחֲשָׂא חִילָאִי מִימִי תַעֲנִיתָא. גַּחֲזִין וּסְלִיק. כִּי סְלִיק, בָּעַט בֵּיהּ. אָמַר לִיָּה: לֹא כְּתִיב לְכוּ: "בְּנִפְּל אוֹיְבָךְ אַל תִּשְׁמַח"? אָמַר לִיָּה: הָנִי מִיָּלִי בִישְׂרָאֵל, אֲבָל בְּדִידְכוּ כְּתִיב: "וְאָתָה עַל בְּמוֹתִימוֹ תִּדְרוֹהָ". "וְיִקְרָא לְפָנָיו כִּכָּה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ". כִּי הָיָה נָקִיט וְאֲזַיל בְּשַׁבִּילָא דְּבִי הֵמָּן, חִזִּיתִיָּה בְּרַתִּיָּה דְקִזִּימָא אֲאִיגָרָא, סָבְרָה הָאִי דְּרַכִּיב — אָבוּהּ, וְהָאִי דְּמִסְגִּי קַמִּיָּה — מֶרְדֵּכִי. שְׁקֵלָה עֲצִיצָא דְּבִית הַכִּסֵּא וּשְׂדִיתִיָּה אֲרִישָׂא דְּאָבוּהּ. דְּלִי עִינְיָה וְחִזַּת דְּאָבוּהּ הוּא, נִפְלָה מֵאִיגָרָא לְאַרְעָא וּמִתָּה. ^[מקור חסר] וְהֵינִינוּ דְּכַתִּיב: "וַיָּשֶׁב מֶרְדֵּכִי אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ", אָמַר רַב שִׁשְׁתַּ: שָׁשֵׁב לְשַׁקּוּ וּלְתַעֲנִיתוֹ. "וְהֵמָּן נִדְּחָף אֶל בֵּיתוֹ אֲבָל וְחַפּוֹי רֹאשׁ", "אָבֵל" — עַל כֵּתוֹ, "וְחַפּוֹי רֹאשׁ" — עַל שְׂאִירַע לוֹ. "וַיִּסְפֹּר הֵמָּן לְיִרְשׁ אֲשֶׁתוֹ וּלְכָל אוֹחָבָיו וְגו'". קָרִי לַהּוּ "אוֹחָבָיו" וְקָרִי לַהּוּ "חֲכַמָיו". אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הָאוּמֵר דְּבָר חֲכָמָה, אֲפִילוּ בְּאוּמוֹת הָעוֹלָם, נִקְרָא חֲכָם. "אִם מַזְרַע הִיְהוּדִים מֶרְדֵּכִי וְגו'". אָמְרוּ לִיָּה: אִי מִשְׁאָר שְׁכָטִים קָאֲתִי — יְכַלְתָּ לִיָּה, וְאִי מִשְׁכָּט יְהוּדָה וּבְנֵימִין וְאַפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה — לֹא יְכַלְתָּ לִיָּה. יְהוּדָה, דְּכַתִּיב: "יָדָה בְּעַרְף אוֹיְבִיָּה", אֵינָהּ, דְּכַתִּיב בְּהוּ: "לִפְנֵי אֶפְרַיִם וּבְנֵימִין וּמְנַשֶּׁה עוֹדְרָה אֶת גְּבוּרַתָּה". "כִּי נָפּוּל תַּפּוּל לְפָנָיו". דָּרָשׁ רַבִּי יְהוּדָה פֶּר אֶלְעָאִי: שְׁתֵּי נְפִילוֹת הָלְלוּ, לָמָּה? אָמְרוּ לוֹ: אוּמָה זוֹ, מְשׁוּלָה לְעַפְּר וּמְשׁוּלָה לְכוּכָבִים. כְּשֶׁהָן יוֹרְדִין — יוֹרְדִין עַד עָפֶר, וּכְשֶׁהָן עוֹלִין — עוֹלִין עַד לְכוּכָבִים. "וְסָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ הִגִּיעוּ וַיַּכְהִילוּ". מְלַמֵּד שֶׁהִבְיָאוּהוּ בְּכֻהֲלָה. "כִּי נִמְכַרְנוּ אָנִי וְעַמִּי וְגו'" כִּי אֵין חָצַר שְׁנֹה בְּנִזְק הַמֶּלֶךְ". אָמַרָה לוֹ: צַר וָה, אֵינּוּ שְׁנֹה בְּנִזְק שֶׁל מֶלֶךְ. אֵיכָנִי בַּהּ בּוֹשְׁתִי וְקַטְלָהּ, הַשְׁתָּא אֵיכָנִי בְּדִידִי וּ(מ)בַּעֲי לְמַקְטְלִי. "וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֲחֻשְׁרוּרֶשׁ וַיֹּאמֶר לְאַסְתֵּר הַמִּלְכָּה". "וַיֹּאמֶר" "וַיֹּאמֶר" לָמָּה לִי? אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: בְּתַחֲלָה עַל יָדִי תוֹרָגְמָן, כִּינּוּ דְאָמַרָה לִיָּה מְדִבִּית שְׂאוּל קְאָתִינָא, מִדָּ: "וַיֹּאמֶר לְאַסְתֵּר הַמִּלְכָּה". "וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אִישׁ צַר וְאוֹיֵב הֵמָּן הָרַע הַזֶּה". אָמַר רַבִּי אֶלְעָזַר: מְלַמֵּד שֶׁהִיָּתָה מַחוּוָּה כְּלַפִּי אֲחֻשְׁרוּרֶשׁ, וּבֹא מִלְּאָה וְסִטֵּר גָּדָה כְּלַפִּי הֵמָּן. "וְהַמֶּלֶךְ קָם בַּחֲמָתוֹ וְגו'" וְהַמֶּלֶךְ שָׁב מִגִּנַּת הַבֵּיתוֹ". מַהִּישׁ שִׁיבָה לְקִימָה: מַה קִּימָה בְּחִימָה, אַף שִׁיבָה בְּחִימָה. דְּאֲזַל וְאֲשַׁכַּח לְמִלְּאָכִי הַשְׂרַת דִּאיִדְמוּ לִיָּה: כְּגַבְרִי, וְקָא עָקְרִי לְאִילָנִי דְּבוּסְתַנִּי, וְאָמַר לַהּוּ: מָאי עוֹבְדִיִּיכוּ? אָמְרוּ לִיָּה: דְּפַקְדִּינּוּ הֵמָּן. אָתָא לְבִיתִיָּה, "וְהֵמָּן נוֹפֵל עַל הַמִּטָּה", "נוֹפֵל" — "נִפְּלִי מִיבַעֲי לִיָּה! אָמַר רַבִּי אֶלְעָזַר: מְלַמֵּד שֶׁבֹא מִלְּאָה וְהַפִּילוּ עָלֶיָּה, אָמַר: וַיִּי מִבִּיתָא, וַיִּי מִבְּרָא. "וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הִגָּם לְכַבּוֹשׁ אֶת הַמִּלְכָּה עַמִּי בְּבִית". "וַיֹּאמֶר חֲרַבּוֹנָה וְגו'". אָמַר רַבִּי אֶלְעָזַר: אַף חֲרַבּוֹנָה רָשָׁע — בְּאוֹתָהּ עֲצָה הָיָה, כִּינּוּ שְׂרָאָה שְׁלֹא נִתְקַיְּמָה עֲצָתוֹ, מִדָּ בִּרְח. וְהֵינִינוּ דְּכַתִּיב: "וַיִּשְׁלַךְ עָלָיו וְלֹא יִחְמוּל מִיָּדוּ בְּרוּחַ יִבְרָח". "וְחִמַּת הַמֶּלֶךְ שָׁכְכָה". שְׁתֵּי שְׁכִיכוֹת הָלְלוּ לָמָּה? אַחַת שֶׁל מִלְכוּ שֶׁל עוֹלָם וְאַחַת שֶׁל אֲחֻשְׁרוּרֶשׁ. וְאָמַרִי לַהּ: אַחַת שֶׁל אֶסְתֵּר וְאַחַת שֶׁל וְשְׁתֵּי. "לְכָלָם נָתַן לְאִישׁ חֲלִיפוֹת שְׁמָלוֹת וּלְכַנְנֵמָן נָתַן חֲמֶשׁ חֲלִיפוֹת". אֲפָשָׁר דְּבָר שֶׁנִּצְטָטַר בּוֹ אוֹתוֹ צָדִיק —

יִכְשֵׁל

טז.

טע:

עין משפט
גור מצווה

א טור או"ח סי' כה:

ב מיי' פב' מהל' מגילה וחנוכה
הל' יב, סמג עשין דרבנן,, טוש"ע

או"ח סי' תרצא סעי' ד:

ג מיי' פז' מהל' תפילין ומוזוה

וספר תורה הל' י:

ד מיי' פח' מהל' תפילין ומוזוה
וספר תורה הל' ד, סמג עשין כה, טוש"ע
יו"ד סי' ערה סעי' ג ד:

ה טוש"ע או"ח סי' תרצא סעי' ג:

ו טוש"ע או"ח סי' תרצא סעי' ג:

צָרִיד לֵאמָרוּ בנְשִׁימָה אחת נקראָה דְּהִינוּ לְכַתְחָלָה וְכָל דְּעִיבָד וְצֵא: אָמְרָה מִבְּעֵי לָהּ

דְּמַשְׁמַע דְּהָכִי קאָמר וּבִבּוּחָהּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ.

אָמְרָה לֹו מְלַכְד הַסִּפְר שְׁעָמֹו לַעֲשׂוֹת וּלְשַׁלַּח בְּכָל הַמְדִּינוֹת אָמְרָה לֹו עוֹד יִשׁוּב מִחֲשַׁבְתִּי הָרָעָה דְּכִינוּ דְּקאָמר בִּבּוּחָה אָמר מַשְׁמַע שְׁיֵשׁ לָנוּ לִימֵר מַה שְׁאָמְרָה:

הַדָּרֵן עֲלֶךְ מְנַלָּה נִקְרָאת

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

וְכָשֶׁל כּוּ גָרְסִי וְלֹא גָרְסִי וְזָרַעוּ: כְּמָה

^(א)וְכָשֶׁל כּוּ? דָּאָמר רַבָּא בַר מַחְסֵיא אָמר רַב חֲמָא בַר גּוּרְיָא, אָמר רַב: בְּשֹׁכֵיל מִשְׁקַל שְׁנֵי סָלְעִים מִילַת שְׁהוּסִיף יַעֲקֹב לְיוֹסֵף מִשְׁאָר אַחֲיוּ נִתְגַּלְגַּל הַדָּבָר וַיִּרְדּוּ אַבּוּתֵינוּ לְמַצְרִים. אָמר רַבִּי בְנֵימִין בַּר יִפְתָּ: רָמַז רָמַז לוֹ, שְׁעַתִּיד בֶּן לְצֹאת מִמֶּנּוּ, שְׁיֵצֵא מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּחֻמְשָׁה לְבוּשֵׁי מַלְכוּת, שְׁנֶאֱמַר: ”וּמֶרְדֵּכִי יָצָא בְּלָבוּשׁ מַלְכוּת תְּכֵלֶת וְגוֹיִי”.^(ב)וַיִּפּוֹל עַל צוּאָרֵי בְנֵימִן אַחֲיוּ”. כְּמָה צוּאָרִין הָיוּ לִיהּ לְבִנְיָמִין? אָמר רַבִּי אֱלֻעָזִר: בְּכָה עַל שְׁנֵי מַקְדָּשִׁים שְׁעַתִּידִין לְהָיוֹת בְּחֵלְקוֹ שֶׁל בְּנֵימִין וְעַתִּידִין לִיחְרַב. ”וּבְנֵימִין בְּכָה עַל צוּאָרֵיוּ” — בְּכָה עַל מִשְׁכַּן שִׁילָה, שְׁעַתִּיד לְהָיוֹת בְּחֵלְקוֹ שֶׁל יוֹסֵף וְעַתִּיד לִיחְרַב. ”וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רוֹאוֹת וְעֵינֵי אַחֲי בְנֵימִין”. אָמר רַבִּי אֱלֻעָזִר, אָמר לָהֶם: כְּשֶׁם שְׂאִין בְּלִבִּי עַל בְּנֵימִין אַחִי, שְׁלֹא הִיָּה בְּמִכְרִיתָ, כִּהּ אִין בְּלִבִּי עֲלֵיכֶם. ”כִּי פִי הַמַּדְבֵּר אֲלֵיכֶם”. כְּפִי — כּוֹן לִבִּי. ”וּלְאַבְיוּ שִׁלַּח כּוֹזֹאת עֲשֶׂרָה חֲמוּרִים נוֹשְׂאִים מָטוֹב מַצְרִים”. מאִי ”מָטוֹב מַצְרִים”? אָמר רַבִּי בְנֵימִין בַּר יִפְתָּ אָמר רַבִּי אֱלֻעָזִר: שִׁלַּח לוֹ יִין [יִשְׁוֹן], שְׂדַעַת זָקֻנִים נוֹחָה הֵימָנוּ. ”וַיֵּלְכוּ גַם אַחֲיוּ וַיִּפְּלוּ לִפְנֵיוּ”. אָמר רַבִּי בְנֵימִין בַּר יִפְתָּ אָמר רַבִּי אֱלֻעָזִר, הֵיינו דָּאָמְרִי אִינְשֵׁי: תַעֲלֵא בְּעֵידָנִיהּ סְגִיד לִיהּ. תַעֲלֵא? מאִי בְּצִירוּתֶיהּ מֵאַחוּוָּהּ? אֱלֵא, אִי אִיתָמַר הָכִי אִיתָמַר: ”וַיִּשְׁתַּחוּ וַיִּשְׁרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה”, אָמר רַבִּי בְנֵימִין בַּר יִפְתָּ אָמר רַבִּי אֱלֻעָזִר: תַעֲלֵא בְּעֵידָנִיהּ סְגִיד לִיהּ.^(ג)וַיִּנְחֶם אוֹתָם וַיַּדְבֵּר עַל לִבָּם”. אָמר רַבִּי בְנֵימִין בַּר יִפְתָּ אָמר רַבִּי אֱלֻעָזִר: מְלַמֵּד שְׂאָמַר לָהֶם דְּבָרִים שְׁמַתְקַבְּלִין עַל הַלֵּב: וּמַה עֲשֶׂרָה גֵרוֹת לֹא יָכֹלוּ לְכַבּוֹת גֵּר אֶחָד, גֵּר אֶחָד הָיָא וְכוּל לְכַבּוֹת עֲשֶׂרָה גֵרוֹת?^(ד)”לִיהוּדִים הָיְתָה אוּרָה וּשְׁמָחָה וְשִׁשְׁוֹן וַיִּקָּר”. אָמר רַב יְהוּדָה: ”אוּרָה” — זֹו תוּרָה, וְכֵן הוּא אוּמַר: ”כִּי גֵר מַצִּינָה וְתוּרָה אוּר”. ”שְׁמָחָה” — זֶה יוֹם טוֹב, וְכֵן הוּא אוּמַר: ”וּשְׁמָחָת בַּחֲגֻהּ”. ”שִׁשְׁוֹן” — זֹו מִילָה, וְכֵן הוּא אוּמַר: ”שֵׁשׁ אֲנָכִי עַל אִמְרָתָה”.^(ה)וַיִּקָּר” — אֵלֹו תַפְלִין, וְכֵן הוּא אוּמַר: ”וַיִּרְאוּ כָל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם הִי נִקְרָא עָלֶיהּ וַיִּרְאוּ מִמֶּךָ”, וְתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אוּמַר: אֵלֹו תַפְלִין שְׁבָרָאשׁ.^(ו)”וְאֵת פֶּרֶשְׁנִדְתָּא וְגוֹ” עֲשֶׂרְת בְּנֵי הָמוּ”. אָמר רַב אַדָּא דְּמִן יִפּוֹ: ”עֲשֶׂרְת בְּנֵי הָמוּ” ו”עֲשֶׂרְת” צָרִיד לְמַמְרִינָהוּ בְנִשְׁמָתֵיהוּ. מאִי טַעְמָא — כּוּלְהוּ בַּהֲדִי הַדְּדִי נִפְקוּ נִשְׁמַתֵּיהוּ. אָמר רַבִּי יוֹחָנָן: וַיּוּ”וּזִתָּא” צָרִיד לְמִימְתַּחַה בְּזַקִּיפָא כְּמוּרְדִּיא דְּלַבְרוּת. מאִי טַעְמָא — כּוּלְהוּ בַּחַד זָקִיפָא אֲזִדְקִיפּוּ.^(ז)”אָמר רַבִּי חֲנִינָא בַר פִּפְּא, דָּרַשׁ רַבִּי שִׁילָא אִישׁ כֹּפֵר תַּמְרָתָא: כָּל הַשִּׁירוֹת כּוּלָן נִכְתָּבוֹת אָרִיחַ עַל גְּבִי לְבִינָה וּלְבִינָה עַל גְּבִי אָרִיחַ — חוּץ מִשִּׁירָה זֹו וּמִלְכִי כְּנַעַז, שְׁאָרִיחַ עַל גְּבִי אָרִיחַ וּלְבִינָה עַל גְּבִי לְבִינָה. מאִי טַעְמָא — שְׁלֹא תִהּא תְּקוּמָה לְמַפְלָתָן. ”וַיֵּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר הַמֶּלֶכָה בְּשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה הִרְגוּ הַיְּהוּדִים”. אָמר רַבִּי אֲבָהוּ: מְלַמֵּד שְׂבָא מִלְּאָה וּסְטָרוֹ עַל פִּיו. ”וּבִבְבֹּאָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אָמַר עַם הַסִּפְר”. ”אָמַר” — ”אָמְרָה” מִיבְּעֵי לִיהּ! אָמר רַבִּי יוֹחָנָן, אָמְרָה לוֹ: יֵאָמַר בִּפְּנֵי מַה שְׁכָתוֹב בַּסִּפְר. ”דְּבָרֵי שְׁלוֹם וְאַמְת”׃ אָמר רַבִּי תַנְחוּם, וְאַמְרֵי לָהּ אָמר רַבִּי אַסִּי: מְלַמֵּד שְׁצָרִיכָה שְׁרָטוּט כְּאַמִּיתָה שֶׁל תוּרָה. ”וּמֵאָמַר אָסְתֵּר קִיִּים”. ”מֵאָמר אָסְתֵּר” — אִין, ”דְּבָרֵי הַצּוּמוֹת” — לֹא?! אָמר רַבִּי יוֹחָנָן: ”דְּבָרֵי הַצּוּמוֹת ... וּמֵאָמַר אָסְתֵּר קִיִּים (אֵת יַמִּי) הַפּוּרִים הָאֵלֶּה”. ”כִּי מֶרְדֵּכִי הָיְהוּדִי מִשְׁנָה לְמֶלֶךְ אַחֲשׁוּרוּשׁ וְגָדוֹל לִיְהוּדִים וְרָצוּי לְרוֹב אַחֲיוּ”. ”לְרוֹב אַחֲיוּ”, וְלֹא לְכָל אַחֲיוּ. מְלַמֵּד שְׁפִירְשׁוּ מִמֶּנּוּ מַקְצַת סִנְהֶדְרִין. אָמר רַב יוֹסֵף: גָּדוֹל תַּלְמוּד תוּרָה יוֹתֵר מֵהַצֵּלַת נַפְשׁוֹת, דְּמַעֲיָקְרָא חֲשִׁיב לִיהּ לְמֶרְדֵּכִי בְּתַר אַרְבַּעָה, וּלְבִסּוּף בְּתַר חֻמְשָׁה. מַעֲיָקְרָא כְּתִיב: ”אֲשֶׁר בָּאוּ עִם זְרוּבָבֶל יִשׁוּעַ נַחֲמִיָּה שָׂרְיָה רַעְלִיָּה מֶרְדֵּכִי בִלְשׁוֹ”, וּלְבִסּוּף כְּתִיב: ”הַבָּאִים עִם זְרוּבָבֶל יִשׁוּעַ נַחֲמִיָּה עֲזַרְיָה רַעְמִיָּה נַחֲמָנִי מֶרְדֵּכִי בִלְשׁוֹ”. אָמר רַב וְאַיְתִּימָא רַב שְׁמוּאֵל בַּר מִרְתָּא: גָּדוֹל תַּלְמוּד תוּרָה יוֹתֵר מִבְּנִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שְׁכָל זְמַן שְׁבָרוּה בֶן גִּרְיָה קִיִּים — לֹא הִנִּיחוּ עֲזָרָא וְעֵלָה. אָמר רַבָּה אָמר רַב יִצְחָק בַּר שְׁמוּאֵל בַּר מִרְתָּא: גָּדוֹל תַּלְמוּד תוּרָה יוֹתֵר מִכְּבוֹד אָב וְאִם, שְׁכָל אוֹתָן שְׁנַיִם שֶׁהָיָה יַעֲקֹב אָבִינוּ בְּבֵית עֶכָר לֹא נֶעְנַשׁ, דָּאָמר מָר:

לְמָהּ

צִאֲרִין הִיוּ לוֹ לְבִנְיָמִין לֹא גָרְסִינן שְׁכֵן דָּרָךְ הַמִּקְרָא לְכַתֵּב צִאֲרִי לָשׁוֹן רַבִּים עַל חֻלְקַת צִאֲרִיו (בְּרֵאשִׁית כ"ז:ט"ז) בְּכָה עַל הֵיימֵנו זֶה הַדָּבָר הַטּוֹב לוֹ מִן הַכֹּל: תַעֲנֵלָא שׁוּעַל: בְּעֵלְנָה אִם תִּקְרָה שְׁעָתוֹ מַצְלַחַת: תַעֲנֵלָא קַרִי' לֶה יוֹסֵף לִפְנֵי רָחִיו מֵאִי בְּצִירוּתָהּ מֵאַחוּהּ: אִוְרָה זֹו תוּרָה שְׁבָר עֲלֵיהֶן הָמוּן שְׁלֹא יַעֲקֹבוּ בְּתוּרָה: זֶהוּ יוֹם טוֹב קָמוּ עֲלֵיהֶם יָמִים טוֹבִים: זֹו מִילָה וְעַל כֵּן אֵלֶּה גָזַר: אִמְרָתָךְ זֹו מִילָה שְׁתַּנְּה בְּמֵאָמַר וְלֹא בְּבִבּוּר וַיֵּאמֶר ה' אֵל אַבְרָהָם וְאַתָּה אֵת בְּרִיתִי תִשְׁמֹר (בְּרֵאשִׁית י"ז:ט') וּמַעַיְנו שְׂדוּד שְׁמַח עֲלֵיהּ שְׁנֶאֱמַר לְמַנְעַח עַל הַשְׁמִינִית (תְּהִלִּים ו) כְּשֶׁהָיָה בְּבֵית הַמִּקְחָן וְכֹאֵה עֲצָמוּ בִלָּא תוּרָה וּבִלָּא מַצֵּת בִּין (שְׁנִסְתַּכַּל) בְּמִילָה שְׁמַח: עֲשֶׂרְת בְּנֵי הָמוּ וְעֲשֶׂרְת הַזְכָּרַת שְׁמוֹתָן וְתַבָּה הַסְּמוּכָה אַחֲרֵיהֶן כְּלִימַר נִשְׁמַתָן נִכְּלוּ בְּאֶחָד: זָקִיפָא פוּרִיח"א בְּלַעַז בְּצַד אֶחָד זֶה לְמָטָה מִתָּה: אֲרִיחַ הוּא הַכְּתָב: לְבִינָה הוּא חֻלָּק שְׁהוּא כְּפִלִּים מִן הַכְּתָב וְהָאֲרִיחַ חָצִי לְבִינָה: שְׁלֹא תִהְיֶה לָהֶם תְּקוּמָה שְׁלֹא יִהְיֶה לָהֶם מְקוֹם לְהַרְחִיב צַעֲדֵיו תַּחֲתוֹ: מְלַמֵּד שְׂבָא מְלֶאךְ כּוּ" שְׁהָרִי תַחֲחִיל לְדַבֵּר בְּלָשׁוֹן כַּעַם וְסוּפּוֹ אָמר מַה שְׁאֵלַתָךְ: עַם הַסִּפְר שְׁתִּהֵא מְנַלָּה בְּתִיבָה לִפְנֵיהֶם בְּשַׁעַת קְרִיאָה: הָכִי גָרְסִינן אָמר רַב נַחֲמָן יֵאמֵר בִּפְנֵי מַה שְׁנִכְתַּב בְּסִפְרִים וְלֹא גָרְסִינן אָמְרָה לוֹ וְהָכִי פִרְשָׁה סָגַר הַמִּקְרָאוֹת כֶּךָ הוּא וְקַבֵּל הַיְּהוּדִים אֵת אֲשֶׁר הַחֲלוּ לַעֲשׂוֹת כִּי הָמוּ בֶן הַמִּקְדָּא הַלְּגָנִי וְגוֹ' וּבִבְּאֵה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אָמר עַם הַסִּפְר וְגוֹ' וּמֶרְדֵּכִי כְּתַב אֲלֵיהֶם שְׁעִשׂוּ פוּרִים כִּי הָמוּן בָּקָשׁ לֹאבְדָם וּמַה שְׂבָאֵת אָסְתֵּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ [לְהַתְּחַן לוֹ] כֵּל זֶה יֵאמֵר שֶׁנָּה בְּשָׁנָה: בְּאַמְתָּה שֶׁל תוּרָה כְּסִפְר תוּרָה עֲצָמוּ שְׁרָטוּט הַלְכָה לְמַשָּׁה מִסִּינִי: דְּבָרֵי הַעֲמוּמֹת וְעֲשֻׁקָתָם וּמֵאָמַר אָסְתֵּר בֶּן סְמוּכִים הַמִּקְרָאוֹת: שְׁפָרְשׁוּ מִמֶּנּוּ לִפִּי שְׂבָטֵל מַדְבָּרֵי תוּרָה וְנִכְנָם לַשְׁרָרָה: מַעֲקָרָא בִימֵי כּוּרָשׁ כְּשֶׁעֲלָה (עַם) זְרָבָבֶל מִן הַגּוּלָה וּמֶרְדֵּכִי עָמֹו וְנִמְנֹו בְּסִפְר עֲזָרָא כ"ד שָׁנָה הָיָה בִין מִנָּן לְמִנָּן בִּימֵי כּוּרָשׁ לְדִרְיֹושׁ הָאֲחֵרוֹן וּלְפִי שְׁנַעֲשָׂה מֶרְדֵּכִי שָׂר בִּינְתָנִים וַיַּר מַחֲשִׁיבוֹתוֹ אֲנֵל חֻבְמִים: שְׁכָל זְמַן שְׁבָרֵינוּ בֶן גִּרְיָה קִיִּים לֹא הִנִּיחוּ עֲזָרָא וְעֵלָה שְׁיֵשׁ לָךְ לְתַמָּה לְמַה לֹא עָלָה עֲזָרָא עַם זְרָבָבֶל בִּימֵי כּוּרָשׁ עַד הַשָּׁנָה הַשְּׂבִיעִית לְדִרְיֹושׁ הָאֲחֵרוֹן לֹאחֵר שְׁנִבְנָה הַבֵּית כְּמוֹ שְׂכָתוֹב בְּעֲזָרָא וַיִּבֹא וַיּוֹשֶׁלֶם בַּחֲלָשׁ הַחֲמִישִׁי הִיא שְׁנַת הַשְּׂבִיעִית לְמֶלֶךְ וְגוֹ' (עֲזָרָא ז'ח') וּבְמִדְרָשׁ שְׁהִיָּה לִימַד תוּרָה מִפִּי בְּרוּךְ בֶּן גִּרְיָה בְּבָבֶל וּבְרוּךְ לֹא עָלָה מִבְּבֶל וּמַת שָׁם בְּתוֹךְ הַשָּׁנִים הֵלְלוּ וְזֵאמָרָן לַעֲיֹל בְּרוּךְ וְתַנְבֵּא בְּשַׁנַּת שְׁתַּים לְדִרְיֹושׁ בְּבָבֶל הָיָה מִתְּנַבֵּא וְשׁוֹלַח סִפְרִים לִירֵוֶשָׁלַם: וַיַּחֲבֵד לְמַד תוּרָה י"ד שָׁנָה בְּבֵית עֶכָר כְּשֶׁפִּרַּשׁ מֵאֲבִיו לְלִכַּת לַחֲרוֹן וְלֹא גָנַשׁ עֲלֵיהֶן עַל כְּבוֹד אֲבִיו וּבִשְׁאָר כֹּל הַשָּׁנִים שְׁנַשְׁתַּהֵה בְּבֵית לָבָן וּבְדָרָךְ עָנַשׁ כְּדַמְפִּרְשׁ וְאַזְל:

מסורת הש"ס

א אוצר מדרשים מדרש לעולם

ב בראשית רבה

ג פסיקתא רבתי

ד אוצר מדרשים מדרשים על מגילת אסתר מדרש מגילת אסתר ט

ה שמות רבה; ברכות ו.

ו אוצר מדרשים מדרשים על מגילת אסתר דרש לפורים ו-י

ז מסכת סופרים

גליון הש"ס

גמ' ששון זו מילה. עיין שבת דף קל ע"א ברש"י ד"ה שש:

רש"י ד"ה כאמיתה. כס"ת עצמו.

עי' מנחות דף לב ע"ב תד"ה הא מורידן:

תורה אור השלם

[אסתר ח, טו]

[בראשית מה, יז]

[בראשית מה, יב]

[בראשית מה, כג]

[בראשית כ, יח]

[בראשית כ, ג]

[בראשית מז, לא]

[בראשית כ, כא]

[משלי ו, כג]

[תהילים קיט, קסב]

[בראשית יז, ט]

[אסתר ח, טז]

[דברים טז, יז]

[דברים כח, י]

[אסתר ט, ז-י]

[אסתר ט, ו-י]

[אסתר ט, י]

[אסתר ט, ז]

[אסתר ט, יב]

[אסתר ט, כה]

[אסתר ט, ל]

[אסתר ט, לב]

[אסתר י, ג]

[נחמיה ז, יז]

[נחמיה ו, י]

[נחמיה ז, ג]

[עזרא ב, ב]

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

למה נמנו שנותיו של ישמעאל מה לנו למנות שנות הרשעים: להתיחס בהן שנותיו של

יעקב על ידי מנין שנות ישמעאל אנו למדין [באיזה פרק משנות יעקב עברו עליו כל הקורות והמוצאות אותו מהן אנו למדין] ששמש בבית עבר י"ד שנה ביצר אברהם בן פ"ו שנה כשנולד ישמעאל וכשנולד יצחק היה בן מאה שנה הרי היו לישמעאל י"ד שנה ויצחק קדם ליעקב ששים שנה הרי לישמעאל ע"ד כמה פוסן משנותיו של ישמעאל ס"ג נמצא שהיה יעקב כשמת ישמעאל בן ס"ג שנה; ותניא היה יעקב כו' ותניא גמי הכי שהיה יעקב כשמתברך מאביו בן ס"ג ובו בפרק מת ישמעאל שנאמר וַיֵּלֶךְ עִשָׂו אֶל יִשְׁמָעֵאל וְגו': מלמד שקדשה ישמעאל אביה נמת והשיאה נביות אחיה: כעשה דשבעא ויתנין דכפנא דכתיב כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ ונו' (בראשית מ"ה:ו) הכי בן קיי"ו היה יעקב כשניד למצרים וקרא כתיב שלשים ומאת שנה נמצא משנסע מביית אביו עד שגא לבית לבן ארבע עשר ואותן השנים היה בבית עבר ולא חשיב להו לא גרסינן הכא עד לקמן: אלא שמע מנה י"ד דבית עבר לא חשב להו גלא אעגש עליוה: וארבע עשרה שנה היה יעקב בבית לבן עד דאתגלגל יוסף דכתיב עבדתיך ארבע עשרה שנה בשתי בתיך ונו' (בראשית לא) וכשנולד יוסף שלמו שני עבדות הבנות שנאמר ויהי בלשער ילדה רחל את יוסף ונו' (סס ל) ומשם והלאה עבד אותו בשכר הצאן הרי בן ע"ו היה יעקב כשנולד יוסף וכתיב ויוסף בן שלשים שנה בעמלו לפני פרעה נמצא יעקב בן מאה ושבע [שנים כשהיה יוסף בן שלשים שנה] ונשתהה יעקב לשב בארץ כנען שלא ירד למצרים: עבר מת לאחר ירידתו של יעקב לארס נהרים ובא לבית לבן ועמד סס שתי שנים צא וחסוב שנותיו של עבר ונמצא שמת כשהיה יעקב בן שבעים ותשע שנה והיינו שתי שנים משבא לבית לבן כשתחשוב י"ד שנה ששימש בבית עבר: וצא יעקב מבית עבר שתי שנים לפני מיתתו של עבר: נמצא כשעמד כו' הכי גרסינן מנלן גלא איעגש עליוהו דתניא נמצא יוסף כשפירש מאביו שלא ראהו עשרים ושתים שנה דקדך שפירש יעקב מבית אביו שלא ביבדו נתחבל על יוסף כ"ב שנה ביצר יוסף בן שבע עשרה שנה היה כשפירש מאביו וכשנולך על מצרים היה בן שלשים שנה שנאמר ויוסף בן שלשים שנה בעמלו לפני פרעה הרי י"ג ושבעה דשבעא ויתרין דכפנא הרי עשרים ושתים שנה שנתפסה יוסף מאביו ויעקב עמד עשרים שנה בבית לבן וי"ד שנה בבית עבר: אי הכי צריך להו ואין כאן אלא עשרים דבית לבן: אישתמי ב' שנים בלאורחא דכשוכו מארס נהרים לבא ליצחק אביו ויבן לו בית לימות החורף עשה סוכות ב' פעמים שני ימות הקורן הכי י"ח דבית אל עשה ששה חדשים כשנצא משכם שנאמר הוּסַ עָלַי בֵּית אֵל וְגו' (בראשית ל"ה:א'): דדרן גלך מנילה נקראת: מתני' הקורא לנעוצות. כל שאינו לשון הקודש נקרא לשו ולקמן פריך והא אמתת קראה ככל לשון לא תצא: קראה תרגום ככל לשון – זו ואין צ"ל זו קתני:

סירוגין בנמרח מפרש קורא מעט ופוסק (שורה) ויחזור ופוסק: היה כותבה או לוקשה ומתוך כך קוראה אס כגון לבו וצא: דיפתכלא וגייר מפרש בגמ': על הספר קלף: מנהגי מיני למפרע לא וצא: מה זמנם למפרע לא דאי אפרש שיהא ט"ו הוקם ל"ד: ממרחק שמש עד מבואו כשם ששקיעת הריחת החמה לא יתפכו כך מהנלל סס ה' (ולא למפרע: זה היום כסדר היום שאינו משתנה בשעותיו להיפך כך למפרע לא: ויה סס ה' מבוךך בהנייתו והא הללו השם וברכתו כסדרו: ככתבה בלשון הקודש ולא בלשון אחר:

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

מגילת אסתר,המגילה הנקראת פרק ראשון

מתני' הקורא את המגילה: על הספר ובדיו פירש ר"ת שהדיו שלנו הוא דיו גמור אבל

של עפרים לא היו דיו זהכי משמע פ"ב דגיטין (נז"ש) דתניא ככל כותבין בדיו ובסם ומסיק ככל דבר של קיימא ומסיק לאתניי מאי ומשני לאתניי הא דתנא רבי חייא דתבו דמי טריא ועפנא כשר ומדאגטריך לאתניי עפנא מרבוניא דתר דתני דיו שמע מינה דעיקר דיו לא היו מעפנא ומטעם זה רצה לפסול ספר תורה דכתובה מדיו של עפרים והאשכנזים השיבו לו דקסם מייירי צמים ששרו בהן עפרים אבל אותו שעשו מנוף העפרים וזאי הוא טוב ומ"מ נראה דאותו שלנו היו עיקר דיו דקמשמע פךק כל היד (גדה דף כ.) דרבי אמרי פלי קורטא דדיוותא ובדיק פירוש משפר חתוכה של דיו ובדיק ביה קם שחור ובאותו שלנו שניך שצירה ולא באותו של עפרים:

והדרן עלה מגילה נקראת

הקורא את המגילה למפרע — לא יצא.

קראתה על פה, קראתה תרגום ככל לשון — לא יצא. אבל קורין אותה ללועזות בלעז, והלועז ששמע אשורית — יצא. "קראתה סירוגין ומתנמנם — יצא. היה כותבה, דורשה ומגילהה, אם כגון לבו — יצא, ואם לאו — לא יצא. היתה כתובה בסם ובסיקרא ובקומוס ובקנקנתום, על הגגיר ועל הדפתרא — לא יצא, עד שתהא כתובה אשורית, על הספר, ובדיו. גמ' מנא הני מילי? אמר רבא, דאמר קרא: "ככתבתם וכזמנכם" — מה זמנכם למפרע לא, אף כתבתם למפרע לא. מידיי "קריאתה" פתיכה הכא? "עשׂייה" פתיכה, דכתיב: "להיות עושים את שני הימים", אלא מהכא, דכתיב: "והימים האלה נזכרים ונעשים", איתקש וזכירה לעשׂייה: מה עשׂייה למפרע לא, אף זכירה למפרע לא. "תנא: וכן בחלל, וכן בקריאת שמע ובתפלה. חלל מנלן? רבה אמר, דכתיב: "ממזרח שמש עד מבואו". רב יוסף אמר: "זה היום עשה ה'". רב אריא אמר: "יהי שם ה' מבורך". ורב נחמן בר יצחק, ואיתימא רב אחא בר יעקב אמר: מהכא: "מעתה ועד עולם".^(טז) קריאת שמע, דתנא: קריאת שמע ככתבה, דברי רבי, ויחכמים אומרים: ככל לשון. מאי טעמא דרבי? אמר קרא:

"והיו",

סירוגין בנמרח מפרש קורא מעט ופוסק: היה כותבה או לוקשה ומתוך כך קוראה אס כגון לבו וצא: דיפתכלא וגייר מפרש בגמ': על הספר קלף: מנהגי מיני למפרע לא וצא: מה זמנם למפרע לא דאי אפרש שיהא ט"ו הוקם ל"ד: ממרחק שמש עד מבואו כשם ששקיעת הריחת החמה לא יתפכו כך מהנלל סס ה' (ולא למפרע: זה היום כסדר היום שאינו משתנה בשעותיו להיפך כך למפרע לא: ויה סס ה' מבוךך בהנייתו והא הללו השם וברכתו כסדרו: ככתבה בלשון הקודש ולא בלשון אחר:

יז.

עין משפט‏ **נר מצוה**

א מיי' פב' מהל' מגילה וחנוכה
הל' א, סמג עשין דרבנן, טוש"ע
אוי"ח סי' תרצ סעי' ו:
ב מיי' פב' מהל' מגילה וחנוכה
הל' ג, ש"ע או"ח סי' תרצ סעי' ג
ז:

ג מיי' פב' מהל' מגילה וחנוכה
הל' ד, ש"ע או"ח סי' תרצ סעי' ט
ה:

ד מיי' פב' מהל' מגילה וחנוכה
הל' ה, טוש"ע או"ח סי' תרצ סעי' ט
ה:

ה מיי' פב' מהל' מגילה וחנוכה
הל' ו, טוש"ע או"ח סי' תרצא
סעי' א ב:

ו מיי' פב' מהל' מגילה וחנוכה
הל' ז, סמג עשין דרבנן, טוש"ע
אוי"ח סי' תכב סעי' ו:

ח מיי' פב' מהל' קריאת שמע
הל' יא, סמג עשין יח, טוש"ע
אוי"ח סי' סד סעי' א:

ט מיי' פב' מהל' קריאת שמע
הל' י, סמג עשין יח, טוש"ע
אוי"ח סי' סב סעי' ב:

מסורת הש"ס
א יבמות סד.
ב שמות רבה; סדר עולם רבה
ג במדבר רבה
ד סוטה לב; ברכות יג.

תורה אור השלם

ואלה שני חזי ישמעאל מאת שנה ושלשים שנה ושבע ונו' [בראשית כה, יז]

ואברהם בורשמיים שנה ושש שנים בלדת־הנר אֶת־ישמעאל לאברהם [בראשית טז, יז]

ואברהם בורמאת שנה בהולד לו את יצחק בנו [בראשית כא, ה]

ואברהם יצא אחיו ונדד אמות בעקב עשו ונקרא שמו ונו' [בראשית כה, יז]

ונרא עשו כִּי־בנד יצחק אֶת־יעקב ושלח אותו פדנה ארם ונו' [בראשית כז, י]

ויוסף בורשלים שנה בעמדו לפני פרעה מלך־מצרים ויצא יוסף ונו' [בראשית מז, מו]

כִּי־זה שנתים הרעב בקרב הארץ ועוד חמש שנים אשר ונו' [בראשית מז, י]

ויאמר פרעה אֶל־יעקב כמה ימי שני חיידך [בראשית מז, ח]

ויעקב נסע ספתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה ספת ונו' [בראשית לג, יז]

קומו וקובל [קובלו] היהודים אליהם ועל־זרעם ועל פ־הנלוים עליהם ולא יעבור ונו' [אסתר ט, יז]

והימים האלה נזכרים ונעשים בקל־זור נדור משפחה ומשפחה מדינה ונו' [אסתר ט, חא]

מפונת־שמש עד־מבואו מהלל שם ויהנה [תהילים קיג, ג]

זה־היום עשה יהוה נגילה ונשמחה בו [תהילים קיח, כד]

יהי שם יהוה מברך מעתה ועד־עולם [תהילים קיג, ב]

עין משפט גז מוצוה
א מו"י פב' מהל' קריאת שמע הל' ח, סמג עשין יח, טוש"ע אור"ח סי' סב סעי' ג: ב מו"י פא' מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ד, סמג עשין יט, טור אור"ח סי' קיב: ג טור אור"ח סי' קיג:

רַבְּבִּי אָמַר אֲמַר קָרָא שְׁמַע נִרְאֶה דְּהַלְבָּה וְעוֹד דְּקָאָמַר וְרַבְּנִי כִּבְרִי בִּמְאֵן דְּאָמַר הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע וְלֹא הִשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ יוֹצֵא וּבִפְרָק שְׁנֵי דְּבִרְכּוֹת (דף טו:)) מִסְּקִינוּ בְּתַנָּא קָמָא דְרַבִּי יוֹסִי דְאָמַר בֵּן הַתָּם:

כָּל הַתּוֹרָה בְּכָל לְשׁוֹן נֶאֱמָרָה פִּירַשׁ הַקּוֹנְטְרָם שְׁתַּנְּגָה לְקוֹרֵת בְּכָל לְשׁוֹן סְרוּצָה לְקוֹרֵת בְּסֹפֶר תּוֹרָה וְקָשָׁה שְׁהִרִי קְרִיאַת הַתּוֹרָה לִינֶה מִן הַתּוֹרָה אֵלֶּא מִדְּרַבְּנִי לְבַד מִשְׁרָשֶׁת זְכוּר דְּהָיִ דְּלוֹרִייתָא וְנִרְאֶה דְּהָיִ פִּירוּשָׁא בָּל קְרִיאַה שְׁבַתְוִירָה בְּגוֹן מַצֵּת חֲלִיצָה וּפְרָשֶׁת עֲגֻלָּה עֲרוּפָה וְיודִי מַעֲשֵׂר וּבְכוּרִים וְכָל אֵלּוֹ הִשְׁמִינוּ פֶּרֶק אֵלּוֹ

נֶאֱמְרִין בְּסוּטָה (דף נב. וָסס): דְּאִי בְּלִשׁוֹן הַקּוּדֹשׁ נֶאֱמָרָה לָמָּה לִי לְמִיכְתָּב וְכו' קָשִׁיא דְּהָא בְּפֶרֶק אֵלּוֹ נֶאֱמָרִים בְּסוּטָה (דף נג. וָסס) מַצְרִיךְ קוֹרֵא בִּין לְמֵאן דְּאָמַר בְּכָל לְשׁוֹן נֶאֱמָרָה בִּין לְמֵאן דְּאָמַר בְּלִשׁוֹן הַקּוּדֹשׁ נֶאֱמָרָה וְגַם לוֹמַר דְּהָתָם בְּעִי לְאוּרָמִי רַבּוּי אֲלִיפָא דְכוּלִי עֲלֵמָא לְמֵאן דְּאָמַר בְּכָל לְשׁוֹן נֶאֱמָרָה צְרִיךְ קָרָא לְרַבִּי לְשׁוֹן הַקֹּשֶׁשׁ וְלְמֵאן דְּאָמַר בְּלִשׁוֹן הַקּוּדֹשׁ נֶאֱמָרָה צְרִיךְ לְרַבִּי בְּכָל לְשׁוֹן: הַסְדִּיר שְׂמוּנָה עֲשָׂרָה בְּרִכּוֹת עַל הַסֵּדֶר מֵאֲבָן קָשִׁיא לָמָּה שְׁפַרַּשׁ "י בְּרִכּוֹת (דף נד. וָסס) גְּבִי אֲמַעֲשִׂית אִין לָהּ סֵדֶר דְּפִירַשׁ דְּאִס טַעֲמָה בְּאַחַת מִן הַבְּרִכּוֹת וְשִׁכַח אַחַת מִהֶן צְרִיךְ לְחַזוֹר שְׂאוּמַר אוֹתָהּ בְּרִכָּה שְׁשֹׁכַח בְּמָקוֹם שְׁנִזְכָּר וְגוֹמַר תַּפְלִית וְקָשִׁיא דְּאִס בֵּן הוּא אוֹמַר הִשְׁמִינוּהָ עֲשָׂרָה בְּרִכּוֹת לְמַפְרַע וְהָבֵא חֲזוּיָא דְשִׁמְעוֹן הַפְּלוּלִי הַתָּינוּ אוֹתָהּ עַל הַסֵּדֶר אֵלֶּא נִרְאֶה לְפִרְשׁ הָתָם אִין לָהּ סֵדֶר אֵלֶּא הוּא בְּשֵׁלֶשׁ רֵאשֻׁנוֹת וְשֵׁלֶשׁ אַחֲרוֹנוֹת דְּחֹתַר לְרֵאשׁ הַשְּׁלֵשָׁה בְּשִׁטְעָה בְּאַחַת מִהֶן אֵלֶּא חֹתַר לְאוֹתָהּ שְׁשֹׁכַח וְגוֹמַר מִמֶּנָּה וְלַמַּטָּה הַכֹּל בְּסֵדֶר אֶבֶל בְּעֵינֵינוּ אִין חֹתַר בִּין שְׁעָבַר מִקוֹמוֹ וְהָיִ נָמִי אֲמַרְיִנִי לְקַמֵּן (מְגִילָה דף יח:.) גְּבִי מְגִילָה שְׂאִס הִשְׁמִיט פְּסוּק אֶחָד שְׁמַתְחִיל וְיוֹרֵא מֵאוֹתוֹ בְּסוּק

וְלַמַּטָּה: וְדָוִד בִּי אֲמָרָה בְּפִרְשַׁת תְּשִׁיעִית אֲמָרָה פִּירַשׁ הַקּוֹנְטְרָם וְאֵף עַל גַּב דְּלִיפָא אֵלֶּא ח' מִזְמוּרִים עַד הָתָם אֲשֶׁרִי הָאִישׁ וְלָמָּה רָגַשׁוּ גּוֹיִם תַּרְפִּי נִינְהוּ וְקָשִׁיא דְּהָא פֶּרֶק קָמָא דְּבְרִכּוֹת (דף י.) אָמַר דְּחִדָּא פִּרְשָׁה הִיא וּמִסּוּק הָתָם דְּכָל פִּרְשָׁה שְׁהִיתָה חֲבִיבָה לְדוֹד הַתְּחִיל בַּהּ בְּאַשְׁכְּרִי וְסָוּס בַּהּ בְּאַשְׁכְּרִי בְּגוֹן זֹו שְׁמַתְמַלֵּת בְּאַשְׁכְּרִי הָאִישׁ וּמִסְּוִימַת בְּאַשְׁכְּרִי בָּל חוּכִי בֹו וְהָיִינוּ סוּף דְּלָמָּה רָגַשׁוּ אֲלֵמָא דְּחִדָּא פִּרְשָׁה הִיא וְצְרִיךְ לוֹמַר דְּלִמְנַצַּח עַל מוֹת וְלָמָּה ה' תַּעֲמּוֹד בְּרַחוּק תַּרְפִּי נִינְהוּ:

בְּחֻכְמִים חִדָּא חִיחִיד וְכַפִּיס הַלְבָּה בְּרַפִּיס

”וְהָיִי”. בְּהוֹיָתָן יְהוּ. וְרַבְּנִי, מֵאִי טַעְמָא? אָמַר קָרָא: ”שְׁמַע”, בְּכָל לְשׁוֹן שְׂאֵתָה שׁוֹמַע. ”וְרַבִּי נָמִי, הָא בְּתִיב: ”שְׁמַע”?” הַהוּא מִיבְּעִי לֵיהּ: הַשְׁמַע לְאַזְנִיָּה מַה שְׂאֵתָה מוֹצִיא מִפִּידָה.

וְרַבְּנִי — סָבְרִי בְּמֵאן דְּאָמַר הַקּוּרָא אֶת שְׁמַע וְלֹא הִשְׁמִיעַ לְאַזְנוֹ יוֹצֵא. וְרַבְּנִי נָמִי, דְּכַתִּיב ”וְהָיִי”? הַהוּא מִיבְּעִי לֵיהּ שְׁלֵא יִקְרָא לְמַפְרַע. וְרַבִּי, שְׁלֵא יִקְרָא לְמַפְרַע מִנָּא לִיהּ? מ”דְּבָרִים” ”הַדְּבָרִים”. וְרַבְּנִי — ”דְּבָרִים” ”הַדְּבָרִים” לֹא מַשְׁמַע לָהּ. לִימָא קְסָבֶר רַבִּי כָּל הַתּוֹרָה פּוֹלָה בְּכָל לְשׁוֹן נֶאֱמָרָה, דְּאִי סִלְקָא דַּעְתָּהּ בְּלִשׁוֹן הַקּוּדֹשׁ נֶאֱמָרָה — לָמָּה לִי לְמִכְתָּב ”וְהָיִי”? אֲצִטְרִיָּה, סִלְקָא דַּעְתָּהּ ”שְׁמַע” — בְּרַבְּנִי.

כְּתָב רַחֲמָנָא ”וְהָיִי”. לִימָא קְסָבְרִי רַבְּנִי כָּל הַתּוֹרָה בְּלִשׁוֹן הַקּוּדֹשׁ נֶאֱמָרָה, דְּאִי סִלְקָא דַּעְתָּהּ בְּכָל לְשׁוֹן נֶאֱמָרָה — לָמָּה לִי לְמִכְתָּב ”שְׁמַע”? אֲצִטְרִיָּה, סִלְקָא דַּעְתָּהּ אֲמִינָא ”וְהָיִי” — בְּרַבִּי, כְּתָב רַחֲמָנָא ”שְׁמַע”.^[כז] תַּפְלָה מִנָּא לִז? דְּתַנְּנָא: שְׁמַעוּן הַפְּקוּלִי הַסְדִּיר שְׂמוּנָה עֲשָׂרָה בְּרִכּוֹת לְפָנֵי רַבִּין גְּמִלְיָאֵל עַל הַסֵּדֶר בִּיבְנָה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וְאָמְרִי לָהּ בְּמַתְנִיתָא תַנָּא: מֵאָה וְעֶשְׂרִים זְקָנִים, וּבָהֶם כַּמָּה גְּבִיאִים, תִּיקְנוּ שְׂמוּנָה עֲשָׂרָה בְּרִכּוֹת עַל הַסֵּדֶר.^[כח] תַּנּוּ רַבְּנִי: מִפִּין שְׂאוּמָרִים אֲבוֹת — שְׁנֶאֱמַר: ”הָבֹו לָהּ בְּנֵי אֱלִים”. וּמִפִּין שְׂאוּמָרִים גְּבוּרוֹת — שְׁנֶאֱמַר: ”הָבֹו לָהּ כְּבוֹד וְעוֹז”. וּמִפִּין שְׂאוּמָרִים קְדוּשׁוֹת — שְׁנֶאֱמַר: ”הָבֹו לָהּ כְּבוֹד שְׁמוֹ הַשְּׁתַּחֲוֹ לָהּ בְּהַדְרַת קִדְשִׁי”.

וּמָה רָאוּ לוֹמַר בִּינָה אַחַר קְדוּשָׁה — שְׁנֶאֱמַר: ”וְהַקְדִּישׁוּ אֶת קְדוּשׁ יַעֲקֹב וְאֵת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יַעֲרִיצוּ”, וּסְמִיָּה לֵיהּ: ”וַיִּדְעוּ תוֹעִי רוּחַ בִּינָה”. וּמָה רָאוּ לוֹמַר תְּשׁוּבָה אַחַר בִּינָה — דְּכַתִּיב: ”וּלְכַבּוּ וְבִין וְשֹׁב וּרְפָא לוֹ”. אִי הָכִי — לִימָא רַפּוּאָה בְּתַרָּה דְּתְשׁוּבָה? לֹא סִלְקָא דַּעְתָּהּ, דְּכַתִּיב: ”וַיִּשׁוּב אֵל ה' וַיִּרְחַמְהוּ וְאֵל אֱלֹהֵינוּ כִּי יִרְפָּה לְסָלוּחַ”. וּמֵאִי חֲזִית דְּסִמְכַתְּ אַהָא? סוּמָה אַהָא! כְּתָב קָרָא אַחֲרִינָא: ”הַסּוֹלֵחַ לְכָל עוֹנִיכִי הָרּוּפָא לְכָל תַּחֲלוּאֲכִי הַגּוֹאֵל מִשַּׁחַת חַיִּיכִי”. לְמִימָרָא דְּגֵאוּלָּה וּרְפּוּאָה בְּתַר סְלִיחָה הִיא, וְהַכְּתִיב: ”וְשֹׁב וּרְפָא לוֹ”! הַהוּא לֹאֹו רַפּוּאָה דְּתַחֲלוּאִים הִיא, אֵלֶּא רַפּוּאָה דְּסְלִיחָה הִיא. וּמָה רָאוּ לוֹמַר גֵּאוּלָּה בְּשִׁבְעִיעִית? אָמַר רַבָּא: מַתּוּף שְׁעִיתִידִין לִיגְאָל בְּשִׁבְעִיעִית — לְפִיכָּה קִבְעוּהָ בְּשִׁבְעִיעִית. וְהָאָמַר מָר: בְּשִׁשִּׁית קוּלוֹת, בְּשִׁבְעִיעִית מְלַחְמוֹת, בְּמוֹצָאי שְׁבִיעִית בֵּן דָּוִד בָּא! מְלַחְמָה נָמִי אֶתְחַלְתָּא דְּגֵאוּלָּה הִיא. וּמָה רָאוּ לוֹמַר רַפּוּאָה בְּשִׁמְיִנִית? אָמַר רַבִּי אַחָא: מַתּוּף שְׁתַּנְּגָה מִיָּלָה בְּשִׁמְיִנִית שְׁצָרִיכָה רַפּוּאָה — לְפִיכָּה קִבְעוּהָ בְּשִׁמְיִנִית. וּמָה רָאוּ לוֹמַר בְּרַפַּת הַשָּׁנִים בְּתִשְׁעִיעִית? אָמַר רַבִּי אֶלְפָּסֵנְדִּירִי: כְּנָגֵד מִפְּקִיעֵי שְׁעָרִים, דְּכַתִּיב: ”שְׁבוּר זְרוּעַ רָשָׁע”, וְדָוִד כִּי אֲמָרָה — בְּתִשְׁעִיעִית אֲמָרָה. וּמָה רָאוּ לוֹמַר קִיבוּץ גְּלִילוֹת לְאַחַר בְּרַפַּת הַשָּׁנִים? דְּכַתִּיב: ”וְאַתָּם הָרִי יִשְׂרָאֵל עֲנַפְכֶם תִּתְּנוּ וּפְרִיכֶם תִּשְׂאוּ לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל כִּי קָרְבֹו לְבֹאִי”. וְכִינֹן שְׁתַּתְּקְבּצוּ גְלִילוֹת — נַעֲשֶׂה דִין בְּרָשָׁעִים, שְׁנֶאֱמַר: ”וְאַשִּׁיכָה יְדִי עָלֶיהָ וְאַצְרוּף כְּבוֹר סִיגָהּ”, וְכַתִּיב: ”וְאַשִּׁיכָה שׁוּפְטִיָּה כְּבִרְאשׁוֹנָה”.^[כז] וְכִינֹן שְׁנַעֲשֶׂה דִין מִן הָרָשָׁעִים — כָּלוּ הַפּוֹשְׁעִים, וְכוּלָּל זָדִים עֲמָהֶם, שְׁנֶאֱמַר: ”וְשָׁכַר פּוֹשְׁעִים וַחֲטָאִים יַחֲדָיו (יְכָלוּ)”. וְכִינֹן שְׁכָלוּ הַפּוֹשְׁעִים — מִתְרוֹמְמַת קֶרֶן צַדִּיקִים, דְּכַתִּיב: ”וְכָל קֶרֶנִי רָשָׁעִים אֲגַדַּע תְּרוֹמְמָנָה קֶרְנוֹת צַדִּיק”. וְכוּלָּל גִּירֵי הַצֹּדֵק עִם הַצַּדִּיקִים, שְׁנֶאֱמַר: ”מִפָּנֵי שִׁיכָה תִקּוֹם וְהַדְרָת פָּנֵי זָמוֹ” — וּסְמִיָּה לֵיהּ: ”וְכִי יָגוּר אֶתְכֶם גֵּר”. וְהִיכֵן מִתְרוֹמְמַת קֶרְנֶם — בִּירוּשָׁלַיִם, שְׁנֶאֱמַר: ”שְׂאֵלוּ שְׁלוֹם יְרוּשָׁלַם יִשְׁלָיו אוֹהֲבֶיהָ”.

וְכִינֹן שְׁנַבְּנִית יְרוּשָׁלַיִם — בָּא דָּוִד, שְׁנֶאֱמַר:

”אַחַר

הקורא למפרע פרק שני מגילה

מסורת הש"ס
א אוצר מדרשים אגדה על תפלת שמונה עשרה א; אוצר מדרשים אגדה על תפלת שמונה עשרה ז; ברכות כח: ב ראש השנה לב; תנא דבי אליהו רבה ג סוטה לב; ברכות יג.

תורה אור השלם

[דברים ו, ו]

[דברים ו, ד]

[תהילים כט, א]

[תהילים כט, ב]

[ישעיהו כט, כג]

[ישעיהו ו, י]

[ישעיהו כט, כד]

[ישעיהו ז, ז]

[תהילים קג, ג]

[ישעיהו כז]

[תהילים י, טו]

[יחזקאל לו, ח]

[ישעיהו א, כח]

[תהילים עה, יא]

[תהילים צה, יא]

[ויקרא יט, לב]

[ויקרא יט, לב]

[תהילים קכב, ו]

לְמַפְרַע לֹא וּמִהֲבֹא וְלִיף תַנָּא דְלַעֲיִל טַעְמָא: בְּכָל לְשׁוֹן נֶאֱמָרָה לְקוֹרְתָּהּ בְּכָל לְשׁוֹן וְלָבֹן אִיצְטְרִיךְ בְּקְרִיאַת שְׁמַע וְהָיִי: אִיצְטְרִיךְ וְהָיִי אֵלֶּא תֵימָא שְׁמַע בְּכָל לְשׁוֹן שְׂאֵתָה שׁוֹמַע בְּרַבְּנִי: עַל הַסֵּדֶר בְּמַשְׁפֵּט הַמַּקְרָאוֹת וְכַזְוִלִּיף לְקַמֵּן: הַפְּקוּלִי גַם אוֹמְרִים שְׁמַשְׁתַּכַּר בְּצַמֵּר גָּבֹן שְׁתַּקְרָא פִּקּוּלָא: הָבֹו לָהּ דְּהִפִּירוּ לְפָנֵיו אֶת חֲלִילֵי הָאָרֶן: הָבֹו לָהּ כְּבוֹד שְׁמוֹ סְפִידָה דְּהָרָא בְּהַדְרַת קוּדֹשׁ: וּמָה רָאוּ לוֹמַר גֵּאוּלָּה בְּשִׁבְעִיעִית וְלֹא רַפּוּאָה אַחַר כְּלִיחָה בְּדַבְּתִיב קָרָא הַסּוֹלֵחַ לְכָל עוֹנִיכִי הָרּוּפָא לְכָל תַּחֲלוּאֲכִי: מַתּוּף שְׁעִיתִידִין לִיגְאָל בְּשִׁבְעִיעִית שְׁבוּעַ שְׁבֹן דּוֹד בָּא בֹו חֲלוּק מִשְׁאֵר שָׁנִים בְּדִאֲמַרְיִנִי בְּפֶרֶק חֲלָק (פְּסִיכָרִין דף צו.י.) שְׁנָה רֵאשֻׁנִּיהָ רַעַב וְלֹא רַעַב כּוֹי עַד וּבְשִׁבְעִיעִית מְלַחְמוֹת וּבְמוֹצָאי שְׁבִיעִית בֵּן דּוֹד בָּא: אֶתְחַלְתָּא דְּגֵאוּלָּה הִיא וְאֵע"נ דְּהָאִי גֵאוּלָּה לֹאֹו גֵאוּלָּה דְּגָלוֹת הִיא אֵלֶּא שְׁיִגְאָלְנוּ מִן הַצְּרוּת הַפְּאוֹת עֲלֵינוּ תְּמִיד דְּהָא בְּרַפַּת קִיבוּן וְכִינֹן יְרוּשָׁלַם וְצַמַח דּוֹד גַּם לְכָל אַחַת וְאַחַת בְּרִכָּה לַעֲצִמָה לְבַד מִגֵּאוּלָּה זֹו אֲפִילוּי דְּהָיִ בִּין דְּשָׁם גֵּאוּלָּה עֲלֵהּ קִבְעוּהָ בְּשִׁבְעִיעִית: שְׁבוּר זְרוּעַ רָשָׁע אֵלּוֹ הִמְעִיקְרִין אֶת הַתְּבִיאָה וּמִתְקִיעִין אֶת הַשְּׁעָר וּמִמָּאִי דְּבִמְקִיעֵי שְׁעָרִים כְּתִיב דְּכַתִּיב בְּהֵיאִי פְרָשְׁתָּא יֵאֲרִב בְּמַסְתָּר בְּאֶרְיָה בְּסוּפֹו יֵאֲרִיב לְחַטּוּף עֵנִי וְכִי הֵלִי סְטִוּס אוֹרַב אֶת הָעֵנִי וְהֵלֵא אֶת הָעֲשִׂיר הוּא אוֹרַב אֵלֶּא בְּמַתְקִיעֵי שְׁעָרִים הַתְּיַב מַדְבַּר שְׂרֹיב דַּעֲתָם לַעֲנִיִם הוּא וְקָא בְּעִי דּוֹד רַחֲמֵי עֲלֵהּ דְּמִילְתָּא שְׁבוּר זְרוּעַ רָשָׁע וְתֹן שׁוֹבַע עֲוֹלָם וּבְכָךְ זְרוּעֵי שְׁבוּר וְרַע תַּקְדּוּשׁ רַשְׁעוֹ בַּל תִּמְצָא וְהֵא שְׁהִי בְּדַעֲתוֹ לְהוֹיֵת רָשָׁע בְּשַׁתְּקוּשׁ רַשְׁעוֹ לֹא תִמְצָא עֲלֵהּ שְׁלֵא הַסְפִּיק לַעֲשׂוֹתָהּ: בְּפִרְשָׁה תְּשִׁיעִית אֲמָרָה וְאִס תֵּאֲמַר שְׁמִינִית הִיא אֲשֶׁרִי וְלָמָּה רָגַשׁוּ גּוֹיִם תַּרְפִּי פְרָשְׁתָּא הִיא: וּפְקֻזָּס תַּשְׂאוּ לַעֲמִי וְשִׁחַלֵּל כִּי קָרְבֹו לְבֹא אֲלֵמָא קִיבוּן גְּלִילוֹת בַּעֲת בְּרַפַּת הַשָּׁנִים הִיא: וְכִינֹן שְׁתַּתְּקְבּצוּ גְלִילוֹת וַעֲשֶׂה דִין בְּרָשָׁעִים קוּדֵם שְׁתַּתְּקְבּצוּ בִירוּשָׁלַם שְׁנֶאֱמַר וְאִסִּירָה כָּל בְּדִילִיךְ וְעַל זִי כֹן וְאִשְׁכִּיבָה שׁוּפְטִינוּן בְּבִרְאשׁוֹנָה וְיוֹעֲצִיךְ בְּבִתְחִלָּה בְּמוֹ לַשְּׁעָבַר צִינוּן בְּמַשְׁפֵּט תַּפְסָּה וְשִׁבְיָה בְּצַדִּיקָה לָבֹן סְמָכָם לְקַבּוּן גְּלִילוֹת וְהַשִּׁיבָה שׁוּפְטִינוּ וְצַדִּיקֵינוּ בְּמַשְׁפָּט: כָּלוּ הַפּוֹשְׁעִים שְׂאִינָם מֵאֲמִינוּן בְּזַת מַשָּׁה שְׁהוּמָה מִן הַשָּׁמַיִם לָכֵן סְמָכֹו לָהּ בְּרַפַּת הַפּוֹשְׁעִים שְׁנֶאֱמַר עֲזַבִּי ה' אֵלּוֹ הַפּוֹשְׁעִים וְשִׁכַר פּוֹשְׁעִים הִיינוּ זָדִים בְּדִאֲמַר פְּשָׁעִים אֵלּוֹ הַמְרַדִּין (וִימָא דף לו:):

 מסורת הש"ס
א אוצר מדרשים מדרש גדול וגדולה מב
ב מכות י; הוריות יג;
ג אוצר מדרשים פסיקתא
ד כתובות סה.
ה ספרא בחוקתי פרשה א ג; ברכות כז.
ו לעיל ט:
ז ראש השנה כז:
גליון הש"ס

גמרא שכתום וחור וסדרום. לעיל דף ג ע"א סוכה דף מד ע"א: שם מכאן ואילך אסור לספר. עיון לקמן דף כה ע"א:

תורה אור השלם
 אחר ישובו בני ישראל ובקשו את־יהוה אלהיהם ואת דֹוֹד וגו' [והשג' ג, ה] והביאותים אלהיך קדשי ושפחתים בבית תפלתי עולמתיים [והביאים לבצון וגו' [שעיהו נו, ז] זבח תודה וקבנני ושם דָּרָךְ ארצנו בששע אלהים [תהילים ג, כג] וישא אהרן את־ידו אליהם ויברכם ויָרַד מעשת החטאת [העלה וגו' [ויקרא ט, כב] ושמו את־שמי על־בני ישראל ואני אברכם [במדבר ו, כז] יהנה עז לעמו יתן יהנה וברך את־עמו בשלום [תהילים כט, יא] מי ימלא גבורות יהנה ושמיע כל־תהלתו [תהילים קו, ב] היִסְפְּרוּ־לוּ מי אֲדַבֵּר אִם־אֶמֶר איש כי יַעֲלֶֶה [איוב לו, כ] לֵךְ דַּמְיָה תְהַלֵּךְ אֱלֹהִים בְּעִינֵי וּלְךָ יִשְׁלַם־נֶדֶר [תהילים סה, ב] ויאמר יהוה אל־משה כתב זאת זכרון בשפר ושים באזני וגו' [שמות יז, יד] והנמים האלה נזכרים ונעשים בקל־דור נדור משפחה ומשפחה מדינה וגו' [אסתר ט, כח] זכור את אשר־עָשִׂה לָךְ עַמְּלֶךְ בְּדָרָךְ בְּנַאֲתָתָם מִמַּעַרְבִים [דברים כה, יז] והנה בקנים יהוה אלהידך בקל־דור מכל־איבדך משביב בארץ אשר יהוה־אלהידך וגו' [דברים כה, יט] ונעב־שם מזבח ונקרא־לו אל אלהי ישראל [בראשית לג, כ] קינוו (וקבל) [קובלנו] היהודים עליהם ועל־נָרְעָם ועל כ־ההגלות עליהם ולא יַעֲבֹר וגו' [אסתר ט, כז] ויכתב בשם המלך אחשורוש וחתום בטבעת המלך וישלח ספרים וגו' [אסתר ח, י] סלסלה ותרוממן תכבדך כי תספקנה [משלי ד, ח] השלך על־יהוה ויִסְבֵּךְ והוא יכלקלך לא־יתן לעולם מוט לעדיק [תהילים נה, כג] ושמתיה למויִשׁ קפד ואגמ־יָסִים וטאטאטיה בְּמִטָּאָטא השמדם נָאָם יהנה וגו' [ישעיהו יז, כג]

אחר ישובו בני ישראל אחר ישובו לבית המקדש ובקשו הקב"ה ואת דוד מלכם:
וזבח תודה אחר זביחה מן הוקחה:
וירד מעשות החטאת והעולה וגו':
תלד מילתא היא אף הוקחה גבוהה של מוס הוה:
אסור לספר בקביעות ברכה:
למי שיכול ואין מי שיכול לספר את כולו לפיכך אין נראה לספר מעשיו אלא את מה שתקנו חכמים:
היסופר לו כי אדבר הכי קריש ליה היסופר שכתו כולו כי ארכה לו דברי שבח אם אמר לעשות כך כי יבולע:
סמא דכולה משתוקא מכחר כל הפימטנין היא השתיקה שלא להרפות דברים והיינו לך דומיה תהלה:
מלה בסלע משתוקא בתנין אם תרצה להיות המפור בסלע תהנה השתיקה בשמים:
קראה תרגום בכל לשון זו ואין צ"ל זו קתני:
מיתביב לרב ושמואל קתני האל ויונית לא יצא:
עברית לשון עבר הערה:
עילמית – לשון שילם:
הא לא קמיא תירוצא הוה:
גיטטית לגיטטים יצא – והכי זמי תנן במקני' ללועזות בלעז:
מקני' ככריותא זו מיתוקמא קראה בכל לשון קתני מקני' לא יצא כגון גיטטית למקניס ומקנית לגיטטים אבל קורין אותו ללועזות בלעז איש כלשוננו:
וערסומי ניסא אע"פ שאין יתעין מה ששומעין שאליון את השומעין ואומרין מה היא סקרייה הו' ואין הנה העם ומוזיעין להן:
לא הוו קעי רבנן תלמידי רבינו הקדוש:
תלונלונות מין וקק הוה ושגוי בבמה מקומות במשנה ובכרית'ת:
פרשמיני פיקל"י בלעז:
מסלסל בששךך למקני שהסלסול לשון חיפוש והיפוך:
קאטיקא אישקופ"א בלעז:

דאי סלקא דעתך למזבח מרי ליה יעקב אל נראה דהכי זמי פתיב (שמות י"ז:ט"ו) ויקרא שמו ה' נסי

הקורא למפרע פרק שני מגילה

דאי סלקא דעתך למזבח מרי ליה יעקב אל נראה דהכי זמי פתיב (שמות י"ז:ט"ו) ויקרא שמו ה' נסי

”אחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם”. וכיון ש**בא דוד** — **באתה תפלה**, ש**נאמר**: ”והביאותים אל הר קדשי ושפחתים בבית תפלת”**”**. וכיון ש**באת תפלה** — **באת עבודה**, ש**נאמר**: ”עולותיהם וזבחייהם לרצון על מזבחי”**”**. וכיון ש**באת עבודה** — **באתה תודה**, ש**נאמר**: ”וזבח תודה יכבדנני”**”**. ומה ראו לומר ברבת כהנים אחר הודאה? ד**כתיב**: ”וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים”**”**. אימא, קודם עבודה? לא סלקא דעתך, ד**כתיב**: ”וירד מעשות החטאת וגו”**”**. מי כתיב ”לעשות”, ”מעשות” כתיב. ולימרה אחר העבודה! לא סלקא דעתך, ד**כתיב**: ”וזבח תודה”**”**. מאי חזית דסמיכת אחאי, סמוך אחאי! מסתברא עבודה והודאה חדא מילתא היא. ומה ראו לומר ”שים שלום” אחר ברבת כהנים? ד**כתיב**: ”ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם”**”**, ברכה דהקדוש ברוך הוא שלום, ש**נאמר**: ”ה' ברה את עמו בשלום”**”**. וכי מאחר דמאה ועשרים קנים ומתם במה נביאים תקנו תפלה על הסדר, שמעון הפקולי מאי הסדיר? ש**כחום**, וחזר וסדרום.^[כ] מכאן ואילה, אסור לספר בשבחו של הקדוש ברוך הוא. דאמר רבי אלעזר, מאי דכתיב: ”מי ימלא גבורות ה' ישמיע כל תהלתו”, למי נאה למלא גבורות ה' למי שיכול להשמיע כל תהלתו.^[כ] אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: המספר בשבחו של הקדוש ברוך הוא יותר מדאי — נעקר מן העולם, ש**נאמר**: ”היסופר לו כי אדבר אם אמר איש כי יבִלע”**”**.^[כ] דרש רבי יהודה איש כפר גבוריא, ואמרי לה איש כפר גבור חיל: מאי דכתיב: ”לך דומיה תהלה”**”**? סמא דכולה — משתוקא. כי אתא רב דימי, אמר: אמרי במערבא: מלה — בסלע, משתוקא — בתרין. קראה על פה לא יצא וכו'. מגלן? אמר רבא: אתנא זכירה זכירה, כתיב הקא: ”והנמים האלה נזכרים”**”**, וכתיב הָתָם: ”כתב זאת וזכרון בפספר”**”**. מה לחלן — בספר, אף כאן — בספר.^[כ] וממאי דהאי זכירה קריאה היא, דלמא עיון בעלמא! לא סלקא דעתך (דכתיב): ”זכור” — יכול בלב? כשהוא אומר ”לא תשכח”, הרי שכחת הלב אמור, הא מה אני מקנים ”זכור” — בפה. קראה תרגום לא יצא וכו'. היכי דמי? אילימא דכתיבה מקרא וקרי לה תרגום, היינו על פה! לא צריכא, דכתיבה תרגום וקרי לה תרגום. אבל קורין אותה ללועזות בלעז וכו'. והא אמרת: קראה בכל לשון — לא יצא! רב ושמואל דאמרי תרוייהו: בלעז יווני. היכי דמי? אילימא דכתיבה אשורית וקרי לה יוונית, היינו על פה! אמר רבי אחא אמר רבי אלעזר: שכתובה בלעז יוונית. ואמר רבי אחא אמר רבי אלעזר: מגזין שיקראו הקדוש ברוך הוא ליעקב ”אל”, ש**נאמר**: ”ויקרא לו אל אלהי ישראל”**”**. דאי סלקא דעתך למזבח קרא ליה יעקב ”אל” — ”ויקרא לו יעקב” מיבעי ליה! אלא ”ויקרא לו”, ליעקב, ”אל”**”**. ומי קראו ”אל” — ”אלהי ישראל”**”**. מיתבי: קראה גיטטית, עברית, עילמית, מדית, יוונית — לא יצא! הא לא דמיא אלא להא: גיטטית לגיטטים, עברית לעברים, עילמית לעילמים, יוונית ליוונים — יצא. אי הכי, רב ושמואל אמאי מוקמי לה למתניתין בלעז יוונית? לוקמיה בכל לעז! [אלא, מתניתין כברייתא.] וכי איתמר דרב ושמואל בעלמא איתמר. רב ושמואל דאמרי תרוייהו: לעז יווני לכל כשר.^[כ] והא קתני: יוונית ליוונים [ליוונים] — אין, לכולי עלמא — לא! אינהו דאמור ברבן שמעון בן גמליאל. דתנן, רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף ספרים לא התירו שיכתבו אלא יוונית. ולימרו: הלכה ברבן שמעון בן גמליאל? אי אמרי הלכה ברבן שמעון בן גמליאל, הנה אמינא הני מילי שאר ספרים, אבל מגילה דכתיב פה ”פכתבם” — אימא לא. קא משמע לן. והלועז ששמע אשורית יצא וכו'. והא לא ידע מאי קאמרי? מידי דהנה אנשים ועמי הארץ. מתמרי לה רבינא: אטו אנן ההאששתרגים בני הרמכים”, מי ידעינן? אלא מצות קריאה ופרסומי ניסא, הכא גמי — מצות קריאה ופרסומי ניסא.^[כ] קראה סירוגין יצא וכו'. לא הוו ידעי רבנן מאי ”סירוגין”, שמעיה לאמתא דבי רבי דקאמרה להו לרבנן דהוו צילי פסקי פסקי לבי רבי: עד מתי אתם נכנסין סירוגין סירוגין? לא הוו ידעי רבנן מאי ”חלוגלוגות”. שמעיה לאמתא דבי רבי דאמרה ליה לההוא גברא דהנה קא מבדר פרשחיי: עד מתי אתה מפזר חלוגלוגה? לא הוו ידעי רבנן מאי ”סלסלה ותרוממך”. שמעיה לאמתא דבי רבי דהוות אמרה לההוא גברא דהנה מהפה במזניה, אמרה ליה: עד מתי אתה מסלסל בשערה? לא הוו ידעי רבנן מאי: ”השלה על ה' יהבה”**”**. אמר רבה בר בר חנה: זימנא חדא הנה אזילנא בהדי ההוא טייעא, וקא דרינא טונא ואמר לי: שקול יהביה וישידא אגמלא. לא הוו ידעי רבנן מאי ”וטאטאטיה במטאטא השמד”**”**. שמעיה לאמתא דבי רבי דהוות אמרה לחברתה: שקולי טאטיאתא וטאטי ביתא. תנו רבנן: קראה סירוגין — יצא, סירוסין

יח.

 עין משפט בר מצוה
--

א סמג עשין דרבנן, טוש"ע או"ח סי' תרצ סעי' ט:

יח:

	עין משפט
	גזר מצווה

א מו"י פב' מהל' מגילה וחנוכה הל' א, טוש"ע או"ח סי' תרצ סעי' ה:

ב מו"י פז' מהל' יבום וחליצה הל' ח, סמג עשין נא, טוש"ע אה"ע סי' קנט סעי' ה:

ג מו"י פב' מהל' מגילה וחנוכה הל' י, סמג עשין דרבנן, טור או"ח סי' תרצ:

ד מו"י פב' מהל' מגילה וחנוכה הל' י, סמג עשין דרבנן, טוש"ע או"ח סי' תרצ סעי' ג:

ה מו"י פב' מהל' מגילה וחנוכה הל' א, טוש"ע או"ח סי' תרצ סעי' ו:

ו מו"י פב' מהל' מגילה וחנוכה הל' ב:

ז מו"י פב' מהל' מגילה וחנוכה הל' ו, טוש"ע או"ח סי' תרצ סעי' יג:

ח מו"י פא' מהל' תפילין ומזוזה וספר תורה הל' יב, טוש"ע יו"ד סי' ערד סעי' ב:

ט מו"י פא' מהל' תפילין ומזוזה וספר תורה הל' יב, טור יו"ד סי' רפח, ש"ע או"ח סי' לב סעי' בט לא:

נקוט דרב ביבי בידה דאמר כב אין הלכה

דאין צריך לחזור לראש דהלכה כרב באיסורי דאמר בן זכאי יוחנן קאי בווהיה בפירק בתרא דר"ה (ע"ל: נ"ס) דאמר שאס שמע משע תקיעות בתשע שעות ביום ונא ומסויס התם תניא גמי הכי ומייתי הא ופריה והא אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יהוצקא שאס שהה כדי לגמור את כולה חחר לראש ומשני הא דמייה הא דרביה ומתניא בווהיה שמע מינה הלכתא בווהיה ומכאן סומך ר"י בשעומד בלאמת ויציב שממתין עד שיאמר עם הצבור קדישה וברכו ואמן והא שמיא רבא:

שְׁקִידוּשׁ אחיו את אחותה ונוקא קודש אומרים לו המען מלישא דבין דאינה עדיין אלא חרוסה נרחא שנושא לחות זקוקתו אכל אס נשאה חטתו גמורה היא ואין צריך להמתין דהא פקע זיקה לגמרי ונוקא קודש אחר גפילה אכל חזקס גפילה שלא היטה לחות זקוקתו בשעת הקדושתן אין אומרים לו המען שהרי לא היטה שום זיקה מעולם וטעמא דר' יהודה משום

דסבר יש זיקה:
תפליין אינו צריכין שרטוט פירש ר"ת דבן הלכה:

הקורא למפרע פרק שני מגילה

סירוסין למפרע כמו סרס את המקרא וזקשהו וכן יצא מחותך או מסורס (נדה דף

סירוסין — לא יצא. רבי מונא אומר משום רבי יהודה: אף בסירוגין, אם שהה כדי לגמור את כולה — חוזר לראש. אמר רב יוסף: הלכה כרבי מונא שאמר משום רבי יהודה. אמר ליה אבאי לרב יוסף: כדי לגמור את כולה — מהיכא דקאי לסיפא, או דלמא: מרישא לסיפא? אמר ליה: מרישא לסיפא, דאם בן, נתת דבריה לשיעורין. “אמר רבי אבא אמר רבי ירמיה בר אבא אמר רב: הלכה כרבי מונא. ושמואל אמר: אין הלכה כרבי מונא. בסורא מתנו הכי. בפומבדיתא מתנו הכי: אמר רב כהנא אמר רב: הלכה כרבי מונא. ושמואל אמר: אין הלכה כרבי מונא. רב ביבי מתני איפכא, רב אמר: אין הלכה כרבי מונא, ושמואל אמר: הלכה כרבי מונא.[[]^{n]} אמר רב יוסף: נקוט דרב ביבי בידה, דשמואל הוא דחייש ליחידא. דתנן: שומרת יכם שקידש אחיו את אחותה, משום רבי יהודה בן בתירה אמרו, אומרים לו: המתן עד שיעשה אחיה הגדול מעשה. אמר שמואל: הלכה כרבי יהודה בן בתירה. תנו רבנן: השמיט בה סופר אותיות או פסוקין וקראן הקורא כמתורגמן המתרגם — יצא. מיתיבי: היו בה אותיות מטושטשות או מקורעות, אם רשומן גיכר — כשרה, ואם לאו — פסולה! לא קשיא: הא בכולה, הא במקצתה. תנו רבנן: השמיט בה הקורא פסוק אחד, לא יאמר: אקרא את כולה ואחר כה אקרא אותו פסוק, אלא קורא מאותו פסוק ואילה. נכנס לבית הפנסת ומצא צבור שקראו חציה, לא יאמר: אקרא חציה עם הצבור ואחר כה אקרא חציה, אלא קורא אותה מתחילתה ועד סופה. ^[a]מתנמנם יצא וכו'. היכי דמי מתנמנם? אמר רב אשי: גים ולא גים, תיר ולא תיר, דקרו ליה ועני ולא ידע לאהדורי סברא, וכי מדברו ליה מידבר. הנה פותכה דורשה ומגיהה אם כוון לבו יצא וכו'. היכי דמי? אי דקא מסדר פסוקא פסוקא וכתב לה, כי כוון לבו מאי הוי? על פה הוא! אלא דכתב פסוקא פסוקא וקרי ליה, ומי יצא? והאמר רבי חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: הלכה כדברי האומר כולה. ואפילו למאן דאמר “מאיש יהודי” — צריכה שתהא פתוכה כולה! אלא: דמנחה מגילה חמיה וקרי (לה) מינה פסוקא פסוקא וכתב לה. לימא מסייע ליה לרבה בר בר חנה, דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: אסור לכתוב אות אחת שלא מן הפתב. דלמא דאתרמי ליה אתרמוי.[[]^{b]} גופא, אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: אסור לכתוב אות אחת שלא מן הפתב. מיתיבי, אמר רבי שמעון בן אלעזר: מעשה ברבי מאיר שהלה לעבר שנה בעסיא, ולא היה שם מגילה וכתבה מלבו — וקראה! אמר רבי אבהו: שאני רבי מאיר דמיקיים ביה “ועפעפיה יישירו נגדה”. אמר ליה רמי בר חמא לרבי ירמיה מדפתי: מאי “ועפעפיה יישירו נגדה”? אמר לו: אלו דברי תורה, דכתיב בהו: “התעיר עיניה בו ואיננו”, ואפילו הכי מיושרין הו אצל רבי מאיר. רב חסדא אשכחיה לרב חננאל דהוה כתב ספרים שלא מן הפתב, אמר ליה: ראויה כל התורה כולה ליכתב על פיה, אלא כה אמרו חכמים: אסור לכתוב אות אחת שלא מן הפתב. מדקאמר: כל התורה כולה ראויה שתיכתב על פיה, מפלל דמיושרין הו אצלו, והא רבי מאיר כתב? שעת הדחק שאני.[[]^{c]} אבאי שרא לדבי בר חבו למיכתב תפלין ומזוזות שלא מן הפתב. כמאן? כי האי תנא, דתנאי: רבי ירמיה אומר משום רבינו: תפלין ומזוזות נכתבות שלא מן הפתב, ואין צריכות שרטוט. והלקתא: תפלין אין צריכין שרטוט, מזוזות צריכין שרטוט. אידי ואידי נכתבות שלא מן הפתב. מאי טעמא — מיגרס גריסין.[[]^{d]} היתה כתובה בסם כוי. סם — סמא, סקרא, אמר רבה בר בר חנה: סקרתא שמה. קומוס — קומא.

מנאנתום

כח.). דחייש ליחידאה במקום שהיחיד מחמיר ורבים מקילים: שומרת יבם מצפה לגימא ומציה בגדול ליבם בל אחד מן האסין וקיש את לחותה של יבמה אחר שנפלה היבמה לפניו: אומרים לו המתן מלכוונסה: עד שיעשה אחיו הגדול מעשה ביבמתו או לחלון או ליבם אכל בעוד היבמה לפני כוון לחלון או ליבם הכי היא לכל אחד פאשטו על גדי זיקת יבום ואסור בפחותה משום לחות אשה דקסבר יש זיקה לפי' בתרי וכל שכן בחד ופלגי רבנן עליה ואמרי הויאל ודני אחים הו אין זקתו מיוקדת להיות מושללת על אחד מהן להיות פאשטו ומותר בפחותה: השמיט דילג בה הסופר פסוק אחד וקראן הקורא: כמיתרגמן המתרגם על פה: תיר ער: אהדורי סברא דבר האב מבינת הלב: דקא מסדר פסוקא על פה וכתב ליה וקתני יצא ע"י קריאת אותו סודר: הלכה כדברי האומר כולה צריך לקרות ופלגי בה תנאי במתני' מהיכן קורא אדם את המגילה ויוצא בה וזי חובתו רבי מאיר אומר כולה ר' יהודה אומר מאיש יהודי: דמנחא מגילה קמיה ומעתיק ממנה: מסייע ליה לרבה מתני' דקתני יצא וליפא לאוקמה אלא דמעתיק מן הכתב מסייע ליה לרבה: דלמא דאיתרמי ליה לעולם מותר לכתוב בלא העתק ומתני' דאתרמי ליה מגילה ומעתיק ממנה ואיגרוי, לאשמעינן דהיבא דמעתיק ממנה אס כוון לבו יצא: דמעיר עיניו בו ואיננו אס תכפול עיניו ממנה הכי היא משפכת ממך דסרק עין: דבי בר חבו מוכר תפילין הנה גדאמרינן בבבא מציעא (ע"ל כטו:) תפילין דבי בר חבו שכיחי והלקתא כוי' כה הלכה למשה מסיני: מיגרס גריסין שגוריות פפי הכל: סמא זקניו בלשון קודש אורפומיט"ו בלעז: סקרתא צבע בלוס טעדיעין בו תריסין: קומא דכר אילן:

מסורת הש"ס

א יבמות מא;; יבמות יח.; משנה יבמות; תוספתא יבמות

ב נדה סג.; פסחים קכ.; תענית יב.; יבמות נד.

ג תוספתא מגילה

ד מנחות לב:

ה שבת קד; גיטין טו.

גליון הש"ס

גמרא עד שיעשה אחיו הגדול. במתניתין יבמות דף מא אינו ואולם במתניתין במשניות איתא כן ועיין בתוי"ט שם:

שם שהלך לעבר שנה. עיין יבמות קטו ע"א תוד"ה אמר ר"ע:

שם שאני ר"מ. עיין מ"ר בראשית ס"פ ל"ו שתירץ ששתי מגילות כתב גזי הראשונה וקיים השניה:

תורה אור השלם

איש יהודי הנה בשושן הבירה ושמו מרדכי בן יאיר בן־שמעי בן־קיש איש ימיני [אסתר ב, ה]

עניד לנכח יביטו ועפעפיד יישרו נגדה [משלי ד, כה]

(התעור) [התעורף]־עיניד בו ואיננו כי עשה יצהה־לו חנפים כנשר (ועורף) [נעורף] השמים [משלי כג, ה]

מסורת הש"ס
א בבא בתרא טו; כוהלת רבה
ב לעיל ד: ג שבת קד; גיטין יט.
גליון הש"ס
תוספות ד"ה ובלבד שיהו כ' מראש התפר. עיין בבורות דף ט ע"א תוספות ד"ה שיהיו משולשים ושם איתא מראש הדף וכו' וכן נכון:
תורה אור השלם

קטמו (וקבל) [קבלו] היהודים עליהם ועל־זרעם ועל כל־הנלוים עליהם ולא יַעבור וגו' (אסתר ט, כז)

ויאמר להם ברוך מפני יקרא אלי את כל־הדברים האלה וגו' [וימיהו ט, יח]

אשׁ יהודי הנה בשושן הבירה ושמו מרדכי בן יאיר וגו' (אסתר ב, ח)

אחר הדברים האלה גזל המלך אחשוורוש את־המון בור־הפזתא האנגי וגו' (אסתר ג, א)

אחר הדברים האלה כשׁף חמת המלך אחשוורוש זכר את־נשתי וגו' (אסתר ב, א)

על־כן היהודים (הפרושים) (הפרזים) הישבים בצרי הפרזות עשים את וגו' (אסתר ט, יט)

בלילה ההוא נדדה שנת המלך ויאמר לקביא את־יספר הזכרונות וגו' (אסתר , א)

ותכתב אסתר המלכה בת־אביסחיל ומרדכי היהודי את־כתי תקף לבוס את וגו' (אסתר ט, כט)

על־כן קראו לנמים האלה פורים על־שם הפור על־כן על־כתי־דברי וגו' (אסתר ט, כו-כז)

על־כן קראו לנמים האלה פורים על־שם הפור על־כן על־כתי־דברי וגו' (אסתר ט, כז)

וכל־עבדי המלך אשר־בשער המלך כרעים ומשפחתיוס להטו כירכן צוה־לו וגו' (אסתר ג, ב)

ובבאה לפני המלך אמר עס־הספר ישוב מחשבתו הנצח אשר־חשב וגו' (אסתר ט, כח)

ומאמר אסתר קים דברי הפרים האלה ונקבב בשפר (אסתר ט, לב)

חֲרָתָא דְאַוּשְׁכְּפִי כּס שְׁטַרְכֵּין עו מְנַעְלִים פֻּעֲפֻעִים שְׁקוּרִין גַּל"ט: מִחְקָא מִין עֲשָׂבִים עָשׂוּי עַל יְדֵי דְבָקִי: מִתַּנִּי' בֶּן עִיר שְׁזַמְנו בִּלְרַבָּעָה עֶשֶׂר: שְׁהֵל לְכַרְך שְׁזַמְנו בְּחִמְשָׁה עֶשֶׂר: אִם עֲתִיד לְחֹזֵר מִפֶּרֶס בְּגָמ': קוּרָא בְּמִקוּמוֹ כְּחוּבַת מִקוּמוֹ בֶּן עִיר בִּלְרַבָּעָה עֶשֶׂר בֶּן כְּרֹך בְּחִמְשָׁה עֶשֶׂר: מֵאֲחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה – גִּיזֵל הַמֶּלֶךְ וְכוּ': גַּמ' לֹא שֵׁנו דָּבָן כְּרֹך שְׁהֵל לְעִיר וְעֲתִיד לְחֹזֵר לְמִקוּמוֹ קוּרָא בְּחִמְשָׁה עֶשֶׂר וְלֹא בִלְרַבָּעָה עֶשֶׂר: אֵלֶּא שְׁעֲתִיד לְחֹזֵר בְּלִי אֲרַבָּעָה עֶשֶׂר אִם קוּזֵם עֲמוּד הֶשְׁחָר וְצֹא מִן הָעִיר הוּא דִקְרַנְי שְׁאִינו צְרִיך לְקִרְוַת עֲמָקָן בְּלִי' י"ד אע"פ שְׁעוֹנָנו עֵס הוֹאִיל וְכוּם לֹא יִהְיֶה עֵס אִין זֶה אֲפִילוֹ פְרוּח בֶּן יוֹמָנו: חָבֵל אִין עֲתִיד לָצֵאת מִשֵּׁס בְּלִי' דְּהֶשְׁתֹּא הִי פְרוּח לֹאִוְנו יוֹם אע"פ שְׁעֲתִיד לְחֹזֵר לְמַחֵר לְיוֹם (אֲחֵר) נִקְרָא פְרוּח וְקוּרָא עֲמָקָן בִּין בְּלִי' י"ד בִּין בִּי"ד וּה"ה לְבֶן עִיר שְׁהֵל לְכַרְך אִם עֲתִיד לְחֹזֵר בְּלִי' ט"ו שְׁלֹא יִהְא עֵס בְּיוֹם ט"ו לֹא הִי מוֹקָף לְיוֹמָו וְקוּרָא בִי"ד כְּחוּבַת מִקוּמוֹ וְאעפ"י שְׁהוּ בְּכַרְך חָבֵל אִין עֲתִיד לְחֹזֵר בְּלִי' ט"ו אִין צְרִיך לְקִרְוַתָּה בִי"ד וּמִמַּתָּן וְקוּרָא עֲמָקָן אע"פ שְׁפוּעוֹ לְחֹזֵר לֹאֲחֵר זְמַן: מִנָּא לִיָּה דְמִשּׁוֹס הֵהוּא יוֹמָא חֲסִיב בּוֹנֵתִיָּהּ: בֶּן כְּפָר שְׁהַקִּיִּם וְקָרָא לְיוֹם הַבְּנִיָּסָה וְאח"כ הֵלך לְעִיר וְהִיָּה עֵס בְּלִי' י"י: בִּין כָּך וּבִין כָּך אֲפִילוֹ עֲתִיד לְחֹזֵר וְלָצֵאת מִשֵּׁס קוּזֵם הַיּוֹם קוּרָא עֲמָקָן בְּלִי'ָּה: בְּכַנִּי הָעִיר בְּעִי מִקְרִי כַל הַפְּרָקִיִּם זְמַנָּס בִּלְרַבָּעָה עֶשֶׂר בִּין פְּפָרִים בִּין עֲיִירוֹת וְכַבֵּן הוּא דְאִקְלִינו גְּלִיָּהוּ לְהַקְדִּיִם לְיוֹם הַבְּנִיָּסָה: וְהִי מִילִי דְאִקְלִינו גְּלִיָּיהוּ דְאִין אֲחִינֵס בְּכָפְר: כָּל תּוֹקָף לְקוּיִם אֲנֻקַּת הַפּוּרִים עַל תּוֹקָף הַקָּפִיד לְהַצְבִּיר: תּוֹקָפוֹ עַל אֲחֻשְׁרוּשׁ וּמִתְחַלְתָּה הִיא מַזְבַּקַּת בְּתוֹקָפוֹ עַד סוּפָה: וְמָה רָאוּ עַל כֵּה הַמַּגִּילָה נִתְבַּשְׁת וְנִקְרָאת לְהוֹדִיע לַעֲרֹוֹת מָה רָאוּ בְּאוֹתוֹ הַזְמַן שְׁעָשׂו מָה שְׁעָשׂו וּמִפֶּרֶס עַל כֵּה עָשׂו וּלְפָרֶש מָה הִגִּיע עַל הַעוֹשִׁים: נִקְרָאת בְּפָר וְנִתְבַב בְּסַפְר: שֵׁאִס תְּפָרָה בְּחוּטִי בִשְׁתַּן בְּסוּלָה דְאִיבֹא לְמֵאן דְאִמֵר בְּמַסְכַּת מְכוּת (דף יא.) סָפֵר תוֹרָה שְׁתַּפְּרוּ בְּפִשְׁתָן בְּסוּלָה: וְנִקְרָאת אֲנֻקַּת לוֹמֵר שְׁאִינֵה חֲמוּקָה בְּסַפְר: שְׁאִיו מִשְׁוֹשִׁין שְׁיָהא מִרְאֵש הַתַּפֵּר עַד מְקוּם תְּפִירַת הַגִּיד בְּמַמְנוּ וְעַד הַגִּיד הַשְּׁנִי וּמִן הַשְּׁנִי לְשִׁלְשִׁי בְּמַשְׁלִישִׁי לְסוּף הַתַּפֵּר: הַשְּׁנִי לְשִׁלְשִׁי בִּין הַבְּנוּכִים סָפָרִים שְׁהִי בִימִי הַבְּנוּכָה בִּין הַבְּנוּכִים אֲנֻקַּת לְעֲצָמָה דְּמִיפְרָס לֹא יִצֵּא דְבַעֲיָן אֲנֻקַּת לְעֲצָמָה דְּמִיפְרָס וּסְפֹא טְפִי גְבִי קוּרְאָה בִּין הַבְּנוּכִים וְקָרָה פְקוּרָא בְּמַקְרָא: אִי מַחְסְכָא אִו מִיִּיתַרְכָא אֲרוּכָה מִשְׁאֵר הַקְּלָפִים לְמַעֲלָה אִו לְמַטָּה אִו חֲצָרָה מִמָּן וְנֵש לָהּ שִׁיבֵר לְעֲצָמָה:

שְׁחִירִין: קָמִיחַ בְּמִיִּם: וְלֹא עָפִיז מַעֲנִיבֵל

קְנֻקְתוּם חֲרָתָא דְאַוּשְׁכְּפִי פִירֵשׁ הַקּוּנְטָרִס

הַנִּקְנָתוּם — חֲרָתָא דְאַוּשְׁכְּפִי. דִּיפְתָרָא — דְמָלִיחַ וְקָמִיחַ וְלֹא עָפִיץ. נִיָּיר — מִחְקָא. עַד שְׁתַּהֲא כְּתוּבָה אֲשׁוּרִית, דְּכְתִיב: ”בְּכַתְּבָם וְכוּמָנָם”.⁽ⁿ⁾ ”עַל הַסֵּפֶר וּבִדְיוֹ וְכוּ”. מְנַלֵּן? אֲתִיָּא ”בְּתִיבָה” ”בְּתִיבָה”. כְּתִיב הָכָא: ”וּתְכַתֵּב אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה”, וְכְתִיב הַתָּם: ”וַיֹּאמֶר לָהֶם בְּרוּךְ מִפְּנֵי יִקְרָא אֱלִי אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְאֲנִי כּוֹתֵב עַל הַסֵּפֶר בְּדִיו”. ”מִתַּנִּי' בֶּן עִיר שְׁהֵלָה לְכַרָּה וּבֶן כְּרָה שְׁהֵלָה לְעִיר, אִם עֲתִיד לְחֹזֵר לְמִקוּמוֹ — קוּרָא בְּמִקוּמוֹ, וְאִם לֹא — קוּרָא עֲמָקָן. וְיִמְחִיבֵן קוּרָא אָדָם אֵת הַמַּגִּילָה וַיִּצָּא בָּהּ יְדֵי חוּבָּה? רַבִּי מֵאִיר אֹמְרִ: כּוּלָּה. רַבִּי יְהוּדָה אֹמְרִ: מִיֵּאִישׁ יְהוּדִי”. רַבִּי יוֹסִי אֹמְרִ: מִיֵּאֲחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה””. אֲמַר רַבָּא: לֹא שָׁנוּ אֵלֶּא שְׁעֲתִיד לְחֹזֵר בְּלִילִי אֲרַבָּעָה עֶשֶׂר, אֲבָל אִין עֲתִיד לְחֹזֵר בְּלִילִי אֲרַבָּעָה עֶשֶׂר — קוּרָא עֲמָקָן. אֲמַר רַבָּא: מִנָּא אָמִינָא לָהּ? דְּכְתִיב: ”עַל בֶּן הַיְּהוּדִים הַפְּרָזִים הַיּוֹשְׁבִים בְּעָרֵי הַפְּרוּזוֹת”. מִכְּדִי כְּתִיב: ”הַיְּהוּדִים הַפְּרוּזִים”, לָמָּה לִי לְמִיכְתָּב ”הַיּוֹשְׁבִים בְּעָרֵי הַפְּרוּזוֹת”? הָא קָא מְשַׁמַּע לֹו, דְּפָרוּז בֶּן יוֹמָו נִקְרָא פְרוּז. אֲשַׁכְּחַן פְרוּז, מוֹקָף מִנָּא לֵן? סְבָרָא הוּא: מְדַפְרוּז בֶּן יוֹמָו קְרוֹי פְרוּז, מוֹקָף בֶּן יוֹמָו קְרוֹי מוֹקָף.⁽ⁿ⁾ אֲמַר רַבָּא: בֶּן כְּפָר שְׁהֵלָה לְעִיר — בִּין כָּה וּבִין כָּה קוּרָא עֲמָקָן. מֵאִי טַעְמָא? הֵאִי בְּכַנִּי הָעִיר בְּעִי לְמַקְרִי, וְרַבָּנן הוּא דְאִקְלִילו עַל הַכְּפָרִים כְּדִי שְׁיִסְפְּקוּ מִיָּם וּמִזוֹן לְאַחֵיהֶם שְׂבַבְרַכִּין. הֲנִי מִילִי — כִּי אִיתִיָּה בְּדוּכְתִיָּה, אֲבָל כִּי אִיתִיָּה בְּעִיר — בְּכַנִּי עִיר בְּעִי לְמַקְרִי. אִיתִיבִיָּה אֲבִי: בֶּן כְּרָה שְׁהֵלָה לְעִיר — בִּין כָּה וּבִין כָּה קוּרָא בְּמִקוּמוֹ. בֶּן כְּרָה סָלְקָא דַּעְתָּה? בָּאִם עֲתִיד לְחֹזֵר תְּלִיָּא מִילְתָּא, אֵלֶּא לֹא, בֶּן כְּפָר. וְלֹא תְרוּצִי מְתַרְבֶּשֶׁת? תַּנִּי: קוּרָא עֲמָקָן. מַחִיבֵן קוּרָא אָדָם אֵת הַמַּגִּילָה וְכוּ'. תַּנָּא, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי אֹמְרִ: מִיִּבְלִילָהּ הֵהוּא””. אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וְכוּלָּן מִקְרָא אֶחָד דָּרְשׁוּ: ”וּתְכַתֵּב אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וּמְרַדְּכִי הַיְּהוּדִי אֵת כָּל תּוֹקָף”, מֵאן דְאָמַר כּוּלָּה — תּוֹקְפוֹ שֶׁל אֲחֻשְׁרוּשׁ. וּמֵאן דְאָמַר מִיֵּאִישׁ יְהוּדִי — תּוֹקְפוֹ שֶׁל מְרַדְּכִי, וּמֵאן דְאָמַר מִיֵּאֲחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה” — תּוֹקְפוֹ שֶׁל הָמָן, וּמֵאן דְאָמַר מִיִּבְלִילָהּ הֵהוּא” — תּוֹקְפוֹ שֶׁל נָס. רַב הוֹנָא אָמַר, מִהָכָא: ”וּמָה רָאוּ עַל כֵּה וּמָה הִגִּיע אֲלֵיהֶם”, מֵאן דְאָמַר כּוּלָּה: ”מָה רָאָה” — אֲחֻשְׁרוּשׁ שְׁנֹשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָלִים שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, ”עַל כֵּהָ” — מִשּׁוּם דְחֲשִׁיב שְׂבָעִים שָׁנִין וְלֹא אִיפְרוּק, ”וּמָה הִגִּיע אֲלֵיהֶם” — דְקֻטֵּל וּשְׁתִּי. וּמֵאן דְאָמַר מִיֵּאִישׁ יְהוּדִי: ”מָה רָאָה” — מְרַדְּכִי דְאִיקְנִי בְּהָמָן, ”עַל כֵּהָ” — דְשׁוּי נַפְשִׁיָּה עֲבוּדָה זָרָה, ”וּמָה הִגִּיע אֲלֵיהֶם” — דְאִתְרַחִישׁ נִיפָא. וּמֵאן דְאָמַר מִיֵּאֲחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: ”מָה רָאָה” — הָמָן שְׁנֹתִקְנָא בְּכָל הַיְּהוּדִים, ”עַל כֵּהָ” — מִשּׁוּם דְמְרַדְּכִי ”לֹא יָכַרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוָה”, ”וּמָה הִגִּיע אֲלֵיהֶם” — וְתֵלּוּ אוֹתוֹ וְאֵת בָּנָיו עַל הָעֵץ””. וּמֵאן דְאָמַר מִיִּבְלִילָהּ הֵהוּא: ”מָה רָאָה” — אֲחֻשְׁרוּשׁ לְהַבִּיא אֵת סִפֵּר הַזְכָּרוֹנוֹת, ”עַל כֵּהָ” — דְוַמִּינִיתִיָּה אֶסְתֵּר לְהָמָן בְּהִידִיָּה, ”וּמָה הִגִּיע אֲלֵיהֶם” — דְאִתְרַחִישׁ נִיפָא. אֲמַר רַבִּי חֵלְבּוֹ אֲמַר רַב חֵמָא בַר גּוּרְיָא אֲמַר רַב: הִלְכָּה כְּדַבְרֵי הָאוּמֵר כּוּלָּה. וְאֲפִילוֹ לְמֵאן דְאָמַר מִיֵּאִישׁ יְהוּדִי — צְרִיכָה שְׁתַּהֲא כְּתוּבָה כּוּלָּה. וְאָמַר רַבִּי חֵלְבּוֹ אֲמַר רַב חֵמָא בַר גּוּרְיָא אֲמַר רַב: מַגִּילָה נִקְרָאת ”סִפֵּר”, וְנִקְרָאת ”אֲנֻקַּת”. נִקְרָאת ”סִפֵּר” — שְׂאִם תְּפָרָה בְּחוּטִי פִשְׁתָן פְּסוּלָה. וְנִקְרָאת ”אֲנֻקַּת” — שְׂאִם הֵטִיל בָּהּ שְׁלֹשָׁה חוּטִי גִידִין כְּשֶׁרָה. אֲמַר רַב נַחֲמָן: וּבִלְבָד שְׁיָהוּ מְשׁוּלָשִׁין. אֲמַר רַב יְהוּדָה אֲמַר שְׁמוּאֵל: הַקּוּרָא בְּמַגִּילָה הַכְּתוּבָה בִּין הַכְּתוּבִים — לֹא יָצָא. אֲמַר רַבָּא: לֹא אֲמַרְן אֵלֶּא דְלֹא מַחְסְרָא וּמִיִּיתַרְא פּוּרְתָא, אֲבָל מַחְסְרָא וּמִיִּיתַרְא פּוּרְתָא — לִית לָן בָּהּ. לוי בַר שְׁמוּאֵל הָוָה קָא קָרִי קָמִיָּה דְרַב יְהוּדָה בְּמַגִּילָה

הַכְּתוּבָה

הקורא למפרע פרק שני מגילה

יט.

עין משפט בר מצוה

א מוי' פא' מהל' מגילה וחנוכה
הל' י' טוש"ע או"ח סי' תרפח
סעי' ה:

ב טוש"ע או"ח סי' תרצ סעי' ג:

ג טוש"ע או"ח סי' תרפח סעי' ה:

ד טוש"ע או"ח סי' תרצ סעי' ג:

ה מוי' פב' מהל' מגילה וחנוכה
הל' יא, סמוג עשין דרבנן,, טוש"ע או"ח סי' תרצא סעי' ה ו:

ו מוי' פב' מהל' מגילה וחנוכה
הל' ח:

ארמיני"ט לתוך הדיו אֵלֶּא ש"מ דְקֻנְקָנוּס לֹא הִי ארמיני"ט דְּהָכִי נָמִי מִשְׁמַע הַתָּם דְּמִפְרֵש טַעמָא דְקֻנְקָנוּס אִסוּר מִשּׁוּם דְּכְתִיב (פִּמְדָּבֵר ה) וְכַתֵּב וּמַחֵה גְבִי כּוּטָה כְּתֵב כְּיָכּוּל לְמַחוּת וְדִיו שְׁנֵס בּוֹ קֻנְקָנוּס אִינוּ יָכוּל לְמַחוּת וּא"כ ש"מ דְקֻנְקָנוּס לֹא הִינּוּ ארמיני"ט שְׁהָרִי כָכּל יוֹם אִנוּ מְטוּלִין ארמיני"ט לתוך הדיו שְׁלָנוּ וּאִפ"ה מַחְקִינן לִיָּה שְׁפִיר וְנִרְאָה בְּדַפִּי רַשְׁבָּ"ס פְּעִירוּכִין (דף יג. וַס) דְקֻנְקָנוּס הִינּוּ וַיִּטְרוּנָלִי וְהִי דְאִמְרִינן הַתָּם שְׁהִיא יְרוּקָה מִי"מ י"ל שְׁמַשְׁכַּרַת

בְּשִׁשּׁוּקִים אִוְתָּה הַזֵּן הַזֵּן: דִּיפְתָרָא דְמָלִיחַ וְקָמִיחַ וְלֹא עָפִיץ קִשְׁיֹא א"כ הִיאַךְ כּוֹתְבִין עַל קְלָפִים שְׁלָנוּ לֹא עָפִיץ סָפֵר תוֹרָה וּתְפִלִּין וּמַגִּילָה וְנִכְרֵן רַבִּינוּ תָּס שְׁהַסִּיד שְׁאִנוּ נוֹתְנִין דְּכָלְפִים שְׁלָנוּ מִהִנִּי בְּעַפְעִים וְנִמַּע דְּכַפְרָה שְׁנִי דְנִיטִין (דף יט.) אֲמַר דְּבַלֵּא עָפִיז וְכוּל לְהַזְזִיף וְשְׁלָנוּ אִין וְכוּל לְהַזְזִיף עַל הַלָּבָן: עַל הַסֵּפֶר וּבִדְיו פִירֵשׁ ר"ת שְׁהָדִין שְׁלָנוּ הוּא דִיו גְּמוּר חָבֵל עַל עַפְעִים לֹא הִי דִיו וְהָכִי מִשְׁמַע פ"ב דְנִיטִין (גז"ס) דְתַנָּא כָכּל כּוֹתְבִין דְּהִין וּבָסֵס וּמִסִּיחַ כָכּל דְּבַר שֶׁל תְּוִימָא וּמִסִּיחַ לְאַתְנִי מֵאִי וּמַשְׁנִי לְאַתְנִי הֵא דְתַנָּא רַבִּי חֲזִיָּא בְּתַבּוּ בְּמִי טְרוּיָא וְעַפְצָא כְּשֵׁר וּמִחְצִיבְרִיךְ לְאַתְנִי עַפְצָא מִרְבְּוּיָא בְּתַר דְתַנִּי דִיו שְׁמַע מִנָּה דְעִיָּקֵר דִּיו לֹא הִי מַעְפָּצָא וּמַטְעֵשׁ זֶה רָצָה לְסַכּוֹל סָפֵר תוֹרָה הַכְּתוּבָה מִמּוּי שֶׁל עַפְעִים וְהִאֲשָׁבְנוּיִם הַשִּׁיבּוּ לוֹ דְהָתָם מִיִּירִי בְּמִיִּם שְׁשֵׁרוּ דְּהָן עַפְעִים חָבֵל אוֹתוֹ שְׁעָשׂו מְגוּף הַשְּׁפָעִים וְזֵאִי הוּא טוֹב וּמ"מ נִרְאָה דְאוֹתוֹ שְׁלָנוּ הִי עִיָּקֵר דִּיו בְּדַמְשַׁמַּע פֶּרֶק כָּל הַיָּד (גִּזָּה דף ב.) דְרַבִּי אֲמִי פִלִּי קוּרְטָא דְזִיוְתָא וּבְזִיק פִירוּשׁ מִשְׁכַּר חֲתוּכָה שֶׁל דִּיו וּבְזִיק בִּיָּה דָס שְׁחוּר וּבְאוֹתוֹ שְׁלָנוּ שְׁיִיךְ שְׂכִירָה וְלֹא

בְּאוֹתוֹ שֶׁל עַפְעִים: בֶּן כְּפָר שְׁהֵלָה לְעִיר בִּין כָּה וּבִין כָּה קוּרָא עֲמָקָם פֶּרֶשׁ רַש"י וְאע"פ שְׁקָרָא כְּכַר לְיוֹם הַבְּנִיָּסָה וְקִשְׁיֹא לְמָה יִסְחֹר וַיִּקְרָא עָנִי פְּעָמִים וּמ"מ נִרְאָה דְשְׁפִיר פ'י' רַש"י דְכַבֵּן שְׁהִיָּה שְׁעִיר בְּלִיָּה נִשְׁעָה בְּכַנִּי הָעִיר וְאע"פ שְׁעֲתִיד לְחֹזֵר (פו) בִי"ד וְאע"פ שְׁקָרָא בְּיוֹם הַבְּנִיָּסָה דְהֵא דְאִמְרִי' כְּפָרִים מַקְזִימִיִם לְיוֹם הַבְּנִיָּסָה כְּדִי שְׁנַחֲסִיקוּ מִיָּם וּמִזוֹן לְאַחֵיהֶם שְׂבַבְרָכִים וּפְטוּרִים מִמַּגֵּלָה הִינוּ זִנְקָא בְּשִׁאינָס שׁוּהִים עֵס בְּלִי' י"ד אֵלֶּא בְּיוֹם י"ד בָּאִים עֵס חָבֵל בְּשִׁשּׁוּהִים עֵס בְּלִי' אֲרַבָּעָה עֶשֶׂר וְזֵאִי חִינָס בְּכַנִּי הָעִיר אע"פ שְׁקָרָא

כְּכַר: וּבִלְבָד שְׁיָהוּ מְשׁוּלָשִׁין נִרְאָה כְּמוֹ שִׁפְרַש"י שְׁיָהִיָּה מִרְאֵשׁ הַתַּפֵּר עַד הַגִּיד כְּמַגִּיד לְגִיד חֲבָרוּ בִּין מְלַמְעֵלָה בִּין מְלַמְטָה וְהָכִי נָמִי מִשְׁמַע בְּמְכוּת (דף ט: וַס) גְּבִי עָרִי מַקְלֵט דְקִאֲמַר וּשְׁלָשֶׁת שְׁיָהוּ מְשֻׁלָּשִׁין מַעְרוֹס לְחֲבָרָן בְּמַחְבְּרוֹן לְשָׁכֵס וּמִשְׁכָּס לְקֵשׁ בְּמַקְלֵשׁ לְצַפּוֹן שְׁמַע מִנָּה דְמַשְׁלָשִׁין מִשְׁמַע הָכִי וְלֹא כְּמוֹ שְׁמַשְׁכָּשִׁים שְׁנִשִּׁים הַגִּיד בְּרֹאשׁ הַדָּף וּבְאִמְצָעִיתוֹ וּבְסו

יט:

עין משפט גזר מצווה
א מו"י פב' מהל' מגילה וחנוכה הל' ח, סמג עשין דרבנו, טוש"ע או"ח סי' תרצא סעי' ח: ב מו"י פס' מהל' תפילין ומזוזה וספר תורה הל' יד, סמג עשין כה, טוש"ע או"ח סי' תרצא סעי' ז: ג מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ב, סמג עשין דרבנו, טוש"ע או"ח סי' תרפט סעי' ב: ד מו"י פא' מהל' ברכות הל' ז:

שְׂיור הַתֵּפֶר הַלְכָּה לַמִּשָּׁה מְסִינֵי נִרְחָה דְחָף בַּמִּגְלָה וּבִשְׂאֵר סָפְרִים צַעֲיָן וְשִׁיור הַתֵּפֶר בֵּינוּ לַמִּשָּׁה הָיוּ כְּפִי שֶׁלֹּא יִקְרַע: חוץ מַחֲרַשׁ סָתֵם חֲרָשׁ הָיוּ אֵינִי שׁוֹמֵעַ וְאֵינִי מַדְבֵּר אֲבָל חֲרָשׁ דִּהְיָא מַדְבֵּר הוּא מַדְבָּרִי הַמִּגְלָה וּפְקַח הוּא לֶכֶּל דְּבָרָיו חוּץ מַדְבֵּר זֶה שְׁצַרְיָה שִׁישְׁמִיעַ לְאַזְנוֹ: וְרַבִּי יְהוּדָה מְכַשִּׁיר קָשָׁה בְּאִיזָה קָטָן מִיּוֹרֵי אִי בְּלֹא הֶגִיעַ לַחֲנוּךְ מֵאִי טַעֲמָא דְרַבִּי יְהוּדָה דְּמַכְשִׁיר וְהָא אֲמַרְיִין בְּסוּף פ' בַּתְרָא דְרֹאשׁ הַשָּׁנָה (דף כט.) כֹּל שְׂאִינוּ מְחִיב בְּדָבָר אֵין מוֹצִיא אַחֲרִים יְדֵי חוֹבְתָן וְאִי הֶגִיעַ לַחֲנוּךְ מֵאִי טַעֲמָא דְרַבְּנָן דְּשִׁסְלִי וְהֵלֵא כֹּל הָאֲחֵרִים נְמִי אֵין מְחִיבִין אֲלֹא מַדְרַבְּנָן וְא"כ תְּקַיֵּי אֲמַאי לֹא אֲמַרְיִין דְּאֵתִי דְרַבְּנָן וּמִשְׁק דְרַבְּנָן דִּהְיִי נְמִי אֲמַרְיִין פ' מִי שְׁמַתִּי (בְּרַכּוֹת דף כ: וְשֵׁס) דְּבִן מְכַרְךָ לֹאֲבִי אַע"פ שֶׁהוּא קָטָן וְיוֹצֵא בְּבִרְכַּתּוֹ וּמוֹקִי לֹה הֵתֵם כְּגוֹן שֶׁאֲבָל הָאֵב בְּזִית אוֹ בְּפִינָצָה דִּהְיִי שְׁעוּרָא דְרַבְּנָן וְאֵתִי קָטָן שְׁחִיבֻ דְרַבְּנָן וּמִפִּיק הָאֵב שֶׁלֹּא אֲבָל אֲלֹא שְׁעוּרָא דְרַבְּנָן וְאֲמַאי לֹא אֲמַרְיִין כּוֹן בַּמִּגְלָה וְכֹן בְּפ' לוֹלֵב הַזֵּזוֹל (סָפָה דף לח: וְשֵׁס) דְּאֵמַר אֵין קָטָן מוֹצִיא [בְּקַרְיֹאת הֵלָל] וְעוֹנִין אַחֲרָיו מֵה שֶׁהֵן אֲוֹמְרִים מֵאִי שֶׁנֹּא מַבְרַפֵּת הַמְּזוֹן וְי"ל דְּלַעֲוֹלֵס מוֹרִי בְּקָטָן שֶׁהֶגִיעַ לַחֲנוּךְ וְא"פ"ה פִּסְלוּ רַבְּנָן מִשּׁוּם דְּמִגְלָה לִיבֹא חִיּוּבָא אֲפִילוּ בְּגִדּוּלִים אֲלֹא מַדְרַבְּנָן וְקָטָן אֵין מְחִיב אֲלֹא מַדְרַבְּנָן אֲפִלוּ בִּשְׂאֵר מַצֵּית וּבְגִדּוֹל לִיבֹא אֲלֹא חַד דְרַבְּנָן בַּמִּגְלָה שְׁהָרִי בִּשְׂאֵר מַצֵּית הוּא חֵיב דְּאֲרִי"י וְלֹא אֲתִי תָרִי דְרַבְּנָן וּמִפִּיק חַד דְרַבְּנָן אֲבָל הֵיחַ דְּבַהמ"ז מוֹרִי שֶׁהָקָטָן אֲבָל כְּדִי שְׂבִיעָה דִּהְיִי חִיּוּבָא דְאִוְרִיתָא וְלִיבֹא אֲלֹא חַד דְרַבְּנָן וּמִפִּיק הָאֵב שֶׁלֹּא אֲבָל אֲלֹא שְׁעוּרָא דְרַבְּנָן וּמ"מ תְּקַיֵּי דְקֹאֲמַרְיִין דְּרַב שֶׁשֶּׁת וְרַב יוֹסֵף אֲמַרִי אֲגַדְתָּא בְּלִיגִי פִּסְחִים וּמוֹצִיאִין הָאֲחֵרִים מִשּׁוּם דְּסָבְרִי מַצָּה בְּזִמָּן הִזָּה דְרַבְּנָן וּלְפִי מֵה שֶׁפִּרְש' קָשָׁה הִיכִי אֲתוּ אִינְהוּ דִּהְיוּ תָרִי דְרַבְּנָן דִּהָא סוּמָא פֶּטוּר מִלּוּמַר הַאֲגָזָה וּמִפִּיק הָאֲחֵרִים דְּחִיבִים מִיָּהּ דְרַבְּנָן וְלִיבֹא בַּהוּ אֲלֹא חַד דְרַבְּנָן וְי"ל דְּסוּמָא עָדִיף מִקָּטָן שֶׁסָרִי נִתְחִיב בְּבַר מַזְאוּרִיתָא מִשֹּׁא"כ בְּקָטָן: וְדִלְמָא ר' יְהוּדָה הִיא מִשּׁוּם דְּכַסִּיק הֵתֵם בְּרַבִּי יְהוּדָה דְּחַק לֹאֲוָקוּמִי מִתַּעִי' בִּנְתָּה: אֲלֵא הָא דִּתְנִיָא לֹא יִבְרַה אָדָם בְּרַפֵּת הַמְּזוֹן בְּלָבוּ תְקַיֵּי הִיכִי מַדְמִינָן בְּרַפֵּת הַמְּזוֹן לְקַרְיֹאת שְׁמַע בְּשִׁלְמָא מְגַלָּא אֲבֹא לְמִימַר דְּסָבַר בְּמֹאן דְּאֵמַר דְּצַרְיָה בְּקַרְיֹאת שְׁמַע הַשְּׁמַעַת אֲזוֹן וְסָבַר דִּתְקַיֵּינוּ רַבְּנָן מְגַלָּה בְּשִׁין דְאִוְרִיתָא אֲבָל בְּרַפֵּת הַמְּזוֹן דִּהְיִי דְאִוְרִיתָא וְלֹא בְּתִיב כֵּה שְׁמַע מְנָלן לִתְנֹן כֵּה דְצַרְיָה שִׁישְׁמִיעַ לְאַזְנוֹ וְיֵשׁ לוּמַר דְּקִים לִיָּה דְגְמַרְיִין בְּרַפֵּת הַמְּזוֹן מַקְרִיאֵת שְׁמַע:

הקורא למפרע פרק שני מגילה

שְׂיור הַתֵּפֶר הַלְכָּה לַמִּשָּׁה מְסִינֵי נִרְחָה דְחָף בַּמִּגְלָה וּבִשְׂאֵר סָפְרִים צַעֲיָן

הַכְּתוּבָה בֵּין הַכְּתוּבִים. אָמַר לִיָּה: הָרִי אָמְרוּ, הַקּוֹרֵא בְּמַגִּילָה הַכְּתוּבָה בֵּין הַכְּתוּבִים — לֹא יֵצֵא. "אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא בַר אֲבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַקּוֹרֵא בְּמַגִּילָה הַכְּתוּבָה בֵּין הַכְּתוּבִים — לֹא יֵצֵא. וּמַחוּ לָהּ אַמּוּחָא: בְּצַבּוּר שָׁנוּ. "וְאָמַר רַבִּי חֲזִיָּא בַר אֲבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שְׂיור הַתֵּפֶר — הַלְכָּה לַמִּשָּׁה מְסִינֵי. וּמַחוּ לָהּ אַמּוּחָא: וְלֹא אָמְרוּ אֲלֵא כְּדִי שְׁלֹא יִקְרַע. וְאָמַר רַבִּי חֲזִיָּא בַר אֲבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֲלֵמְלִי נִשְׁתַּיִיר בְּמַעֲרָה שְׁעָמַד בַּהּ מִשָּׁה וְאֵלֶיהָּו כְּפֹלֵא נִקָּב מִחַט סְדָקִית, לֹא הָיוּ יְכוּלִין לַעֲמוּד מִפְּנֵי הָאוּרָה, שְׁנַאֲמַר: "כִּי לֹא יֵרָאֵנִי הָאָדָם וְחִי". וְאָמַר רַבִּי חֲזִיָּא בַר אֲבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מֵאִי דְכְּתִיב: "וְעָלִיהֶם כָּכָל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דָּבָר הִ' עִמָּכֶם בְּהָר" — מְלַמֵּד שְׁהָרָאָהּוּ הַקּוּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַמִּשָּׁה דְקִדּוּקֵי תוֹרָה וְדְקִדּוּקֵי סוּפָרִים וּמַה שְׁהַסּוּפָרִים עֲתִידִין לְחַדֵּשׁ, וּמֵאִי נִיחָה? מְקַרָא מַגִּילָה. ^(נ) מִתְּנִי הַכֹּל כְּשֶׁרִין לְקִרוֹת אֵת הַמַּגִּילָה, חוץ מַחֲרַשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן. רַבִּי יְהוּדָה מְכַשִּׁיר בְּקָטָן. ^(ב) גָּמִי מֵאֵן תִּנָּא חֲרַשׁ דִּיעֲבַד גְּמִי לֹא? אָמַר רַב מִתְּנָה: רַבִּי יוֹסִי הִיא, דִּתְנֹן: הַקּוֹרֵא אֵת שְׁמַע וְלֹא הַשְּׁמִיעַ לְאַזְנוֹ — יָצֵא, רַבִּי יוֹסִי אֲוִמַר: לֹא יָצֵא. וּמִמַּאי דְרַבִּי יוֹסִי הִיא וְדִיעֲבַד גְּמִי לֹא? דִּלְמָא רַבִּי יְהוּדָה הִיא, וּלְכַתְּחֻלָּהּ הוּא דִּלְא, הָא דִיעֲבַד — שְׁפִיר דְּמִי? לֹא סָלְקָא דַּעְתָּהּ, דְּקִתְּנִי חֲרַשׁ דּוּמְיָא דְשׁוֹטָה וְקָטָן: מַה שׁוֹטָה וְקָטָן — דִּיעֲבַד גְּמִי לֹא, אִף חֲרַשׁ — דִּיעֲבַד גְּמִי לֹא. וְדִלְמָא הָא בְּדֹאיתָא וְהָא בְּדֹאיתָא! מִדְּקִתְּנִי סִיפָא: רַבִּי יְהוּדָה מְכַשִּׁיר בְּקָטָן — מִכְּלָל דְרִישָׁא לֹאֹו רַבִּי יְהוּדָה הִיא. וְדִלְמָא כּוּלָּהּ רַבִּי יְהוּדָה הִיא! מִי דְּמִי? רִישָׁא לְפִסּוּלָהּ, וְסִיפָא לְכִשְׁיָרָהּ. וְדִלְמָא כּוּלָּהּ רַבִּי יְהוּדָה הִיא, וּתְרִי גְּווּגִי קָטָן קִתְּנִי לָהּ, וְחִסּוּרִי מִיַּחְסָרָא וְהִכִּי קִתְּנִי: הַכֹּל כְּשֶׁרִין לְקִרוֹת אֵת הַמַּגִּילָה חוץ מַחֲרַשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן, בְּמַה דְּבָרִים אַמּוּרִים — בְּקָטָן שְׁלֹא הֶגִיעַ לְחִינּוּהּ, אֲבָל בְּקָטָן שְׁהֶגִיעַ לְחִינּוּהּ — אֲפִילוּ לְכַתְּחֻלָּהּ. שְׁרַבִּי יְהוּדָה מְכַשִּׁיר בְּקָטָן. בְּמַאי אֲוִקְיָמְתָא — בְּרַבִּי יְהוּדָה, וְדִיעֲבַד? ^(ג) אֲלֵא הָא דִּתְנִי (רַבִּי) יְהוּדָה בְּרִיָּה דְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן פִּזִּי: חֲרַשׁ הַמַּדְבֵּר וְאֵינִי שׁוֹמֵעַ תוֹרָם לְכַתְּחֻלָּהּ, מְנִי? אִי רַבִּי יְהוּדָה — דִּיעֲבַד אֵין לְכַתְּחֻלָּהּ לֹא, אִי רַבִּי יוֹסִי — דִּיעֲבַד גְּמִי לֹא. ^(ד) וְאֲלֵא מֵאִי — רַבִּי יְהוּדָה וְאֲפִילוּ לְכַתְּחֻלָּהּ? אֲלֵא הָא דִּתְנִיָא: לֹא יִבְרַה אָדָם בְּרַפֵּת הַמְּזוֹן בְּלָבוּ, וְאִם בִּירָהּ יָצֵא, מְנִי? לֹא רַבִּי יְהוּדָה וְלֹא רַבִּי יוֹסִי! אִי רַבִּי יְהוּדָה — אֲפִילוּ לְכַתְּחֻלָּהּ, אִי רַבִּי יוֹסִי — אֲפִילוּ דִיעֲבַד גְּמִי לֹא!

לַעֲוֹלֵם

שְׁמוּעָה זֹו הִפָּה עַל קְדָקְדָה כְּלוּמַר סִתַּר מִקְצָתָהּ וְאִמַר לֹא אֲמַרוּ אֲלֹא בְּצַבּוּר: שְׂיור הַתֵּפֶר בְּשִׁתּוּפְרִין וְרִיעוּת שֶׁל סָפַר תּוֹרָה לְחִפְּדָן יַחַד מְשִׁירִין בַּתֵּפֶר לַמִּעֲלָה וּלְמַטָּה: וּמַחוּ לָהּ אַמּוּחָא לְאַחַר שְׁאֲמַרְהָ הִפָּה עַל מוֹחָה כְּלוּמַר חֲזַר וְסִתַּר וְאִמַר לֹאוּ הִלְכָּה לַמִּשָּׁה מְסִינֵי הוּא אֲלֹא חֲכָמִים אָמְרוּ: כְּדִי שֶׁלֹּא יִקְרַע שֹׁאֵם אֵינִי מַשְׁגֵּר מַהֲדָק בַּחֲזָקָה כְּשֶׁהוּא מַהֲדָקוּ לְסָפַר תּוֹרָה וְהוּא נִקְרַע אֲבָל עֲכָשָׁן כְּשֶׁהוּא מַהֲדָקוּ בְּכַח וּמִתְחִיל לְהַרְחִיב וּרּוּצָה לְהַקְרַע מוֹנֵעַ מִלְּהֲדָקוּ יוֹתֵר: מַעֲרָה שְׁעָמַד כֵּה מִשָּׁה כְּשֶׁעֲבַר הַקַּב"ה לְפָנָיו שְׁנַאֲמַר וְשִׁמְתִיךָ בְּנִקְרַת הַעוֹר (שְׁמוֹת לנ) וְלֵאמֹוהוּ אִף הוּא עָמַד בְּאוֹתָהּ מַעֲרָה וְשַׁבַּר הַקַּב"ה לְפָנָיו שְׁנַאֲמַר וַיִּבֹא שָׁם אֵל הַמַּעֲרָה וְגו' וַיֹּאמֶר צֹא וְעִמְדָתָ בְּהָר וְגו' וְהִנֵּה ה' עֹבֵר וְגו' (מְלָכִים א יט): מִחַט סְדָקִית שְׁלָנוּ שְׁהִיא דָּקָה וְתוֹפְרִין כֵּה סָדְקִי בְּגָדִים וְיֵשׁ מִחַט אַחֲרַת גָּסָה שְׁנִקְרַרַת מִחַט שֶׁל שְׁקָאָן: אֲלֵמְלִי נִשְׁתַּיִר כֵּה נִקָּב כְּפִי מִחַט כְּשֶׁעֲבַר עָלֶיהֶן הַקַּב"ה כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר וְשִׁבְתִּי כְּפִי עָלֶיךָ עַד עֲבָרִי (שְׁמוֹת לנ): דְקִדּוּקֵי תוֹרָה רַבּוּיִין אֲתִין וְגַמְיָן מַעוּטִין אֲבֹן וְרַקִּין: דְקִדּוּקֵי סוּפָרִים שְׁדַחְדָקוּ הַאֲחֵרִינוּים מְלָשׁוֹן מַשְׁנֵת הֶרֶאשׁוּנוּים: לֹא יֵצֵא דִיעֲבַד הוּא: וּמִמַּאי דְחוּץ מִחֲרָשׁ דְקֹאֲמַר מִתַּעִי' אֲפִי' דְּדִיעֲבַד קֹאמַר ור' יוֹסִי הִיא דְּפָסָל דְּדִיעֲבַד: וּלְכַתְּחֻלָּהּ הוּא דִלְא וְהִהָא אֲבֹא לְמִימַר דְּאֲפִי' ר' יְהוּדָה מוֹנָה דִּהָא לֹא שְׁמַעֲיָן לִיָּה דְּפִלְגִי אֲלֹא בְּדִיעֲבַד: מַדְסִיפֹא רַבִּי יְהוּדָה דְקִתְּנִי ור' יְהוּדָה מְכַשִּׁיר בְּקָטָן: לֹא דְמִי רִישָׁא לְפִסּוּלָהּ וְסִיפָא לְהַכְשִׁירָה לֹא גְרַסִין לִיָּה דִלְשָׁנָא יִתּוּרָא הוּא אֲלֹא הִכִּי גְרַסִין וְדִלְמָא רַבִּי יְהוּדָה הִיא וְתָרִי גְּוִי קָטָן וְסוּרִי מִחֲסָרָא כּו' הַכֹּל כְּשֶׁרִין לְקִרוֹת אֵת הַמִּגְלָה חוּץ מִחֲרָשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן הִא בְּדֹאיתָא וְהִא בְּדֹאיתָא חֲרָשׁ לְכַתְּחֻלָּהּ וְשׁוֹטָה אֲפִלוּ דְּדִיעֲבַד: כּד"א בְּקָטָן שֶׁלֹּא הֶגִיעַ לַחֲנוּךְ לַחֲנוּךְ מַצֵּית כְּגוֹן כּוֹן תִּשַׁע וְכֹן שֶׁשֶּׁר בְּדֹאֲמַרְיִין בְּיוּמָא בְּצַרְק בַּתְרָא (דף כב:). בְּמַאי אֲוִקְיָמְתָּא כּר' יְהוּדָה וְאִשְׁמַעַת לָן כְּדִי אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּלֹא הַשְּׁמִיעַ לְאַזְנוֹ יֵצֵא דְּדִיעֲבַד קֹאמַר וְלֹא לְכַתְּחֻלָּהּ: אֲלֹא הִא דִּתְנִיָא כּו' תוֹרָם וְאַע"פ שֶׁהוּא צָרִיךְ לְכַרְךָ וְאֵין אֲזַנִּיו שׁוֹמַעוֹת הַבְּרָכָה שֶׁהוּא מוֹצִיא מִפִּיו: אֲלֹא מֵאִי פְּעִית לְמִימַר דְרַבִּי יְהוּדָה דְּאֵמַר בְּלֹא הַשְּׁמִיעַ לְאַזְנוֹ יֵצֵא אֲפִלוּ לְכַתְּחֻלָּהּ כִּי הִיכִי דִּתְקוּס הִא דר"י בְּרַה דַּר"ש כּוֹן פְּזִי אֲלַבָּהּ וְהִאִי דְקָא מִפְּלָגִי בְּדִיעֲבַד לְהוֹדִיעַךָ כּחוֹ דַּר' יוֹסִי: אֲלֹא הִא דִּתְנִיָא כּו' מְנִי:

מסורת הש"ס
א מסכת סופרים; גיטין כג; ברכות טו; גיטין ה; גיטין ט. ב ברכות טו.
ג חולין טו:
ד חולין טו; ברכות טו.

גליון הש"ס
גמרא בצבור שנו. ע"י לעיל דף ד ע"א תל' ד"ה הוה עובדא: רש"י מחט סדיקת וכו' ויש מחט אחרת. במתני' דשבת דף קכב ע"ב: תוס' ד"ה ור"י מכשיר וכו' ולא אתי תרי דרבנן. עיין לקמן דף כד ע"א תוס' ד"ה אבל: בא"י וי"ל סדומא עדיף. עיין לקמן דף כד ע"א תוס' ד"ה מי שלא ראה: תוס' ד"ה ודמא ר"ו היא משום דפסיק. כעון זה שבת דף לו ע"א תוס' ד"ה לעולם:

תורה אור השלם
וַיֹּאמֶר לֹא תוֹכֵל לָקֹאת אֶת־פָּנָי כִּי לֹא־יֵרָאֵנִי הַאָדָם וְחַי (שְׁמוֹת לג, כ)
וַיְבֹא־שָׁם אֱלִי־הַמַּעֲרָה וַיֵּלֶן שָׁם וְהָיָה דְבַר־יְהוָה אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ מַה־לָּךְ כֹּה אֵלֶיךָ וַיֹּאמֶר קִנְיָנִי לַיהוָה אֱלֹהֵי עֲבָדוֹת כִּי־עֲזָבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מוֹדַחְיֶיךָ הַרְסוּ וְאֶת־נִבְיֹאֶיךָ הָרְגוּ בַחֲרֵב וְאֹתָם אֲנִי לְבָדִי וּבְקִשׁוֹ אֶת־נַפְשִׁי לַחֲתוּתָהּ וַיֹּאמֶר צֹא וְעִמְדָתָ בְּהָר לִפְנֵי יְהוָה וְהָיָה יְהוָה עִבְר וְרוּם וְדוּלָה וְסֻזָּק מִפְּרֹק הָרִים וּמִשְׁבַּר סְלָעִים לִפְנֵי יְהוָה לֹא בְרוּם יְהוָה וְאֲחֵר הָרוּם רַעַשׁ לֹא בְרַעַשׁ יְהוָה [מַלְכִים א יט, ט-יא]

וְהָיָה בְּעֵבֶר בְּבִדִּי וּשְׁמִתִּיךָ בְּנִקְרַת הַצוּר וְשִׁבְתִּי כְּפִי עָלֶיךָ עַד־עֲבָרִי [שְׁמוֹת לג, כב]

וַיִּתֵּן יְהוָה אֵלַי אֶת־שְׁנֵי לוּחֹת הָאֲבָנִים כְּתֻבִּים בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִים וְעוֹלָיוֹם כְּכַל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה עִמָּכֶם בְּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ בְּיוֹם הַהוּא [דְּבָרִים ט, י]

הקורא למפרע פרק שני מגילה

לעולם ר' יהודה ואפי' לכתחלה מכשיר ומתני' רבי יוסי היא ואפי' דישבד לא: והאי – דתורם לכתחלה ר' יהודה:

והאי דברהמ"ז: דרבה משמו של ר' אלעזר בן עזריה אמר שצריך להשמיע והאי לשנא משמע לכתחלה חבל דישבד וצא: והשתא דאמית להכי לאשמועינן הא פלוגתא דר' יהודה ור"מ: אפי' תימא ר' יהודה דאמר בק"ש וצא דישבד אין לכתחלה לא ומתני' גמי לכתחלה הוא דפסלה לחרש ור' יהודה היא והך דברכת המזון גמי ר' יהודה היא ונקטינא לך הא דיהודה ברה דר' שמעון בן פיז מני לא ר' יהודה ולא ר' יוסי ר"מ היא דמכשיר לכתחלה: מן המתיר ר' יהודה שקרית לפניו הוא המתיר את הקטן ואין לך להביא ראיה ממנו שהרי רבים חולקין עליו: מתני' ולא טובלין משוגיע שביעי לזב ולטמא מת אין אומרים משתשפה בכניסת שביעי ראוי לטפל אע"ג דלינה תחלת יום היא הבא יום צעינן חבל משעבר היום מתר לטפל בלינה ובגמרא וליף לה לכולהו: וכן שומרת יום פגגד יום בגמרא מפרש מאי שנא דנקט להא תו באנפי נפשה הא תנא ליה אין טובלין: עד הני החמה שיצא מספק לילה: וכלן שעשו כו' דמשעלות השחר וממא הוא חבל לפי שאין הכל בקיאים בו צריכין להמתין עד הני החמה: גמ' פי קתני עד שתהא הני החמה חדיים חקריה שניה וקאמר שהיא של יום ציזים: ואתקש טבילה דכתיב פסיפה ורחץ במים וה"ה לזב וזבה: ה"ג פשיטא מאי שנא שומרת יום פגגד יום כו': שומרת יום פגגד יום לאחר שפלה שבעה ומי גדה נכנסין י"א יום הקרויין ומי זיבה שאס תראה בהן ג' ימים רעופין הכי היא זבה וטעונה ספירת שבעה וקורעין ואס תראה יום אחד שומרת יום למחרת וטובלת ומקראי וליף לה דתורת פהנים ומיתוי לה בשמעמא דתקרתא דמפסקת גדה: תנאי הך ראיה של זבה בראיה ראשונה של זב דאתקש לבעל כרי דכתיב זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע תזא זיבה דתיב הבא והינו ראיה ראשונה ואשר תצא ממנו שכבת זרע הינו בעל כרי: משום דכתיב והיה גרסינן כל ומי זוב טמאתה במשפט גדתה והיה לה והך קרא בראיות שומרת יום פגגד יום קאי מרבי כל ומי דקשינן לה דמפסקת גדה (דף עג.) ואמרין התם והיה לה מלמד שספקת אחד לאחר קצת מיום המחרת הלכך בלינה מיהת תטפל דשגדה קצת שמור: קמ"ל ביון דהאי אחד לאחר משום ספירה היא מצדמת ספירת ז' כל ספירה דיממא היא דכתיב וספרה לה שבעת ימים (ויקרא טו):

תוס' ד"ה ולא טובלין וכו' וגם צרי' טבילה לאחריה. עי' חגיגה דף כג ע"א תוס' ד"ה עשאוהו: בא"ד דאי לפני ההזאה היאך מותר לטבול ביוה"כ. עי' שבת דף קיא ע"א תוס' ד"ה לא ט"ד:
תורה אור השלם
[דברים ו, ד] [דברים ו, ו] [במדבר טו] [אסתר ט, כח] [ויקרא יב, ג] [במדבר ט, יט] [במדבר ט, ט] [ויקרא טו, לב] [ויקרא טו, כו]

לעולם רבי יהודה, ואפילו לכתחילה. וְלֹא קוֹשִׁיא: הא דידיה, הא דרביה. דתנא, רבי יהודה אומר משום רבי אלעזר בן עזריה: הקורא את שמע צריה שישמיע לאזנו, שצאמר: "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד" — השמע לאזניה מה שאתה מוציא מפיה.

רבי מאיר אומר: "אשר אנכי מצוה היום על לבבה" — אחר פוונת הלב הן הן הדברים. השתא דאיתית להכי — אפילו תימא רבי יהודה פרביה סבירא ליה, והא דתני יהודה בריה דרבי שמעון בן פיז — רבי מאיר היא. רבי יהודה מכשיר בקטן. (דתנא) אמר רבי יהודה: קטן הייתי, וקרייתיה למעלה מרבי טרפון וזקנים בלוד. אמרו לו: אין מביאין ראיה מן הקטן. תנא, אמר רבי: קטן הייתי, וקרייתיה למעלה מרבי יהודה, אמרו לו: אין מביאין ראיה מן המתיר. ולימרו ליה: אין מביאין ראיה מן הקטן! חדא ועוד קאמרו ליה. חדא: דקטן היית, ועוד: אפילו גדול היית — אין מביאין ראיה מן המתיר. א"מ מתני' אין קורין את המגילה, ולא מלין, ולא טובלין, ולא מיזין, וכן שומרת יום פגגד יום — לא תטבול עד שתנץ החמה. וכולן שעשו משעלה צמוד השחר — פשר. ^(א)גמ' מנל? דאמר קרא: "והימים האלה נזכרים ונעשים" — ביום אין, בלילה לא. לימא תיהוי תיובתא דרבי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי: חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום! פי קתני — אדיום. ולא מלין וכו'. דכתיב: "וביום השמיני ימול". ולא טובלין ולא מיזין וכו'. דכתיב: "והזה הטהור על השמא [וגו'] ביום השביעי", ואיתקש טבילה להזה. וכן שומרת יום פגגד יום לא תטבול עד שתנץ החמה וכו'. פשיטא! מאי שנא שומרת יום פגגד יום מפל חייבי טבילות! ^(ב)איצטריה: סלקא דעתה אמינא תיהוי בראיה ראשונה של זב — וראיה ראשונה של זב איתקש לבעל כרי, דכתיב: "זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע". מה בעל כרי טובל ביום — האי גמי ליטבול ביומיה. והא ביממא לא מציא טבילה, דכתיב: "כל ימי זוכה במשפב נדתה יהיה לה", בלייליא מיהת ליעביד מקצת שימור, ותיטבול, קא משמע לן ביון דבעיא ספירה —

ספירה

בשמיני אין זו טבילה בזמנה ולא דחיא יום הפורים וצ"ל שקבל ההוא מהטן

אין טובלין האזוב בלינה ומיזין ביום חבל הוא עצמו טובל בלינה ומיזין עליו ביום והבא אמרין צריך לטבול ביום ופר"ת דשמי טבילות הן אחת לפני ההזאה כפי לקבל ההזאה ואותה הניא בלינה דתנן במפסקת יבמות (דף מו:) ואחת לאחר ההזאה והינו ההיא דכתיבא בקרא וההיא הניא ביממא והכי גמי משמע פ"ב דכריתות (דף טו.) דאיבא טבילה לפני ההזאה דקאמרין מה לבתיבס לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דמים והרצאת דמים נפקא לן מניזרוק את הדם וטבילה נפקא לן משום דגמרי דאין הזאה בלא טבילה לפניה כפי לקבל ההזאה והזאת פרה במקום אותה הזאה עומדת ואס בן צריך טבילה לפניה וגם צריך טבילה לאחריה דהא בספרי קתני שאס הקדים טבילה להזאה לא עשה ולא כלום אלמא שיש טבילה לאחר ההזאה דמשמע התם ואחת קדם ההזאה דמשמע בכריתות ובבבמה מקומות בגמרתנו שמזכיר טבילה לפני ההזאה ומ"מ קשה הבא בלינה טבילה מייכי אי בטבילה דלפני ההזאה דמשמע לשנא דנקט טובלין ברישא אס בן הניא חפילו בלינה דקדדשית ואי מירי בלוחה שלאחר הזאה מאי אריא משום דאתקש להזאה תפוק לה משום דהניא לאחר ההזאה ואינה אלא ביום ולמעטי לילה שלאחר ההזאה דהינו ליל שמיני לא אצטריו דביון דעבר שביעי פשיטא דמתר לטפל בכל עת שיקצה וגם רש"י פרש בן דמשעבר היום מתר לטפל בלינה לכן נראה בפרוש ריב"א דהבא מירי בטבילת אזוב דהניא ביממא דתנן במפסקת [פרה פס] ולהכי נקט טובלין ואח"כ מיזין וה"נ משמע ביזושלמי דמיתוי קרא דוטפל והזה למדרשא דאתקש טבילה להזאה והינו טבילת אזוב ומיהו קשה לר"י דהא אמר בשלחי מפסקת יומא (דף פח.) הזב והזהה וטמא מת טבילתו ביום ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה לא יטפל פרוש אחר שהתפולל תפלת המנחה דתפלת עילה יכול הוא לאומרה בלינה ופשיטא דהינו ביום שלאחר ההזאה דאי לפני ההזאה היאך מתר לטפל ביום הפפורים אי משום דטבילה בזמנה מצוה מפל מקום ההזאה הניא שבות דבאמר ברכך אלו דברים (פסחים דף סה:) והיאך יכול לעשות ואס תפרש שהזה מאתמוול ועבשו הוא טובל בשמיני אין זו טבילה בזמנה ולא דחיא יום הפורים וצ"ל שקבל ההוא מהטן

או בשוגג או שעבר והזה: דכתיב וביום השמיני ימול קשיא דבפרק ר' אליעזר אומר אס לא הביא (שבת דף קלב. ושם) דריש האי קרא לומר חפלו בשבת ומזן שמונת ימים דריש ולא בלינה ותניא התם בריה דרבי יוחנן וי"ל דהבא מיתו דהרשה הפשוטה יותר בראיות נגעים והקשה ה"ר אפרים פיין דמילה אינה בלינה אס בן הניא מצעת עשה שהזמן גרמא שהגשים פטורות ממנה וא"כ קשיא למה לי בפי"ח דקדושין (דף כט. ושם) קרא דאותו לומר דאשה אינה חובת למוול תפוק לה דמצעת עשה שהזמן גרמא היא וי"ל דאי לאו אותו הנה חמינא דהאי דגשים פטורות ממצעת עשה שהזמן גרמא הינו היבא דליבא פרת דומיא דמצה ושהקל דלית בהו פרת ומניהו ממשטיין גשים חבל מילה שיש בה פרת ונקרתו עליה שלש ששרה ברייתת הנה חמינא דמחוי בהו גשים למוול את דניהו קמ"ל אותו דלא אי גמי למילה שלא בזמנה ובמאן דאמר דנהנין בין ביום בין בלינה: מא" שנא שומרת יום פגגד יום וכו' אי ולא טובלין דלעיל מירי בטבילת אדם אתי שפיר דשעי מאי שנא שהפכיר בפני עצמה חבל אי אורי בטבילת אזוב צריך לפרש הכי מאי שנא שהזכיר שומרת יום לומר שהיא ביום מפל שאר חובי טבילות:

עין משפט בר מצוה
--

א טוש"ע או"ח סי' תרפז סעי' א:

ב מיי' פא' מהל' מילה הל' ח, סמג עשין כח, טוש"ע יו"ד סי' רסב סעי' א:

ג מיי' פא' מהל' מקואות הל' ו, סמג עשין רמח:

ד מיי' פי"א מהל' פרה אדומה הל' א, סמג עשין רלג:

ה מיי' פו' מהל' איסורי ביאה הל' ט, סמג לאוין קיא, סמג עשין רמג, טור יו"ד סי' קפג:

כ:

עין משפט גור מצורה

א מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ג, סמג עשין דרבנו, טוש"ע או"ח סי' תרפז סעי' א:

ב מו"י פג' מהל' מגילה וחנוכה הל' ט, טוש"ע או"ח סי' תקפח

סעי' א:

ג מו"י פז' מהל' שופר וסוכה וזולב הל' י, סמג עשין מד, טוש"ע או"ח סי' תרנב סעי' א:

ד מו"י פג' מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ה, סמג עשין יט, טוש"ע או"ח סי' רפו סעי' א:

ה מו"י פד' מהל' מעשה הקרבנות הל' ו, סמג עשין קפג:

ו מו"י פב' מהל' עבודת יום הכפורים הל' ז:

ז מו"י פו"א מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' ד:

ח מו"י פב' מהל' עבודת יום הכפורים הל' ז:

ט מו"י פד' מהל' מעשה הקרבנות הל' ו, סמג עשין קפג:

י מו"י פד' מהל' סוטה הל' ב, סמג עשין נז:

יא מו"י פי' מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ה, סמג עשין עח:

יב מו"י פו"א מהל' טומאת צרעת הל' ג, סמג עשין רלו, סמג עשין רלז:

יג מו"י פוי' מהל' תמידים ומוספין הל' ז, סמג עשין קנט:

יד מו"י פד' מהל' מעשה הקרבנות הל' ו, סמג עשין קסג:

טו מו"י פב' מהל' עבודת יום הכפורים הל' ו:

סְפִירָה בַּיּוֹמָא היא מִפְּסָח קָשִׁיף לַפְּרֶשֶׁת

(וָשֶׁט) דְּפִרְיָ וְלַר' יוֹסִי דְּאָמַר מִקְצַת הַיּוֹם כִּכְלוּ וְזָכָה שְׂרָאָתָה בַּשַּׁבָּעָה לַסְפִּירָתָה אִינְיָה סוּמַתָּת אִם בֶּן זָכָה גְּדוּלָה לְדִידָה יִכְיִי מִשְׁכַּחַת לָהּ וּמַשְׁנִי [בְּרָאָתָה כָּל שָׁנָי] בִּין הַשְּׁמָשׁוֹת דְּאִזְז' אִי סוּף הַיּוֹם וְתַחֲלַת הָאָחֵר בְּטַמְאָה וְקָשִׁיף אִמְאִי לֹא אָמַר בְּרוּאָה בְּלִילוֹת דְּהָא סְפִירַת לֵילָה לֹא סְפִירָה הִיא וְנִמְצָא שֶׁכָּל הַיּוֹם טַמֵּא בִּין שְׁתַּחֲלֹתֵי אִי טַמֵּא וַיִּי"ל דְּסָבַר ר' יוֹסִי דְסוּף הַיּוֹם מְהִינִי לְשֹׁמֵר כְּמוֹ תַחֲלַת הַיּוֹם וְהִי"נ מִשְׁמַע פֶּרֶק שְׁנֵי גְזֵזִיר (דף טז.). בְּסוּפוֹ דְּקָאמַר [לר"י זָכָה גְּמוּרָה] הִכְיִי מִשְׁכַּחַת לָהּ אִי דַחְזִי בַּפְּלָגָא דְיוֹמָא אִידָךְ פְּלָגָא לְהִינִי לָהּ שְׁמוּרָא וְאִם תֵּאמַר אִם בֶּן רַבִּי יוֹסִי דְּסָבַר מִקְצַת הַיּוֹם כִּכְלוּ א"כ הִיָּה לוֹ לַהֲקָשׁוֹת ר' יוֹסִי בְּכוּתָאֵי אִמְרֵי אֲפִי מִיּוֹם רֵאשֹׁן דְּכּוּתָאֵי אִמְרֵי אֲפִי מִיּוֹם רֵאשֹׁן שְׁפַקְתָּה עו דְּסוּפְרֵתוֹ לְיוֹם רֵאשֹׁן וְר' יוֹסִי לֹא אָמַר אֱלָא מִיּוֹם שַׁבָּעָה: וְהָא

קו"ל דְּעָם צֹאת הַפּוֹכְבִּים לִילָא הוּא וְאִם תֵּאמַר בִּין דְּקוּי"ל דְּבִצָּצַת הַפּוֹכְבִּים אִי לִילָא א"כ אִמְאִי פְּלִיגִי ר' יוֹסִי וְר' יְהוּדָה בְּבִין הַשְּׁמָשׁוֹת לִימְרוּ בִצָּצַת הַפּוֹכְבִּים וַיִּי"ל דְּאִף בַּשְּׁעוּר צֹאת הַפּוֹכְבִּים יֵשׁ חִלּוּק שְׁנֵשׁ פּוֹכְבִּים נִרְאִין בַּיּוֹם: וְהָא קוּי"ל דְּעָם צֹאת הַפּוֹכְבִּים לִילָא הוּא. וְאִם תֵּאמַר בִּין דְּקוּי"ל דְּבִצָּצַת הַפּוֹכְבִּים אִי לִילָא א"כ אִמְאִי פְּלִיגִי ר' יוֹסִי וְר' יְהוּדָה בְּבִין הַשְּׁמָשׁוֹת לִימְרוּ בִצָּצַת הַפּוֹכְבִּים וַיִּי"ל דְּאִף בַּשְּׁעוּר צֹאת הַפּוֹכְבִּים יֵשׁ חִלּוּק שְׁנֵשׁ פּוֹכְבִּים נִרְאִין בַּיּוֹם: וְהָיָה לָנוּ הַלִּילָה לְמַשְׁמַר קָשִׁיף דְּהָא אִמְרֵינוּ בְּבִרְכוּת (דף כ: וָשֶׁט) גְּבִי צֹאת הַפּוֹכְבִּים לֵילָה הוּא וְאִע"פ שְׁאִין רָאִיָּה לְדָבַר זָכַר לְדָבַר דְּכַתִּיב וְהִיָּה לָנוּ הַלֵּילָה לְמַשְׁמַר וְאִמְאִי לֹא אִי רָאִיָּה גְּמוּרָה בְּדַמְּפִקוּין הַכָּא מִקְרָא וַיֵּשׁ לוֹמַר דְּהָתָם עָשִׂי לְאַסְכּוּי דְּזַמַּן שְׂכִיבָה דְּגְבִי ק"ש אִי צֹאת הַפּוֹכְבִּים וּמַש"ה אִתְּמַרְיַן הָתָם דְּאִין זוֹ רָאִיָּה גְּמוּרָה דְּנִהִי דְּהִי לֵילָה בְּאוּתָהּ שַׁעָה מ"מ לֹא אִי זַמַּן שְׂכִיבָה לְכָל אֶרֶם: כָּל הַלִּילָה בְּשׂר לְקִצִּירַת הָעֵמָר אֹמַר ר"ת שְׁאִם שָׂכַח לְכַרְךָ בְּלֵילָה לֹא יִכְרַךְ בַּיּוֹם בְּדַמְּשַׁמַּע בְּהִאי סְתָמָא דְּמַתְנִי' דְּנִהִי דְּאִיבָא סְתָמָא בְּמַנְחוּת (דף עא.) דְּתַנִּי וְקַצַּר בַּיּוֹם בְּשָׂר בְּדִישְׁבַּד מ"מ סְתָמָא דְּהִכָּא עֲדִיפָא דְּהָא קַתְנִי לָהּ גְּבִי הַלְבָּתָא בְּסִיקְתָּא דְּדִינָא וְעוֹד נִרְאֶה דְּאֲפִי' לְמֵאֵן דְּמַבְּשָׁר קִצִּירַת

מַקְדָּמִי מַקְדִּימִין: מַחֲשָׁבִי מַעֲרִיבִין: פֶּא.

סְפִירָה בַּיּוֹמָא הִיא. ^(א) וְכוּלָן שְׁעָשׂוּ מַשְׁעָלָה עַמּוּד הַשְּׁחַר בְּשָׂר. מִנְהֵנִי מִיְלִי? אָמַר רַבָּא: דְּאָמַר קְרָא: "וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם", לְמֵאִיר וּבָא קְרָאוּ "יוֹם". אֱלָא מַעֲתָה: "וְלַחֲשֹׁךְ קָרָא לַיְלָה" [לְמַחֲשִׁיךְ וּבָא קְרָא לַיְלָה]? הָא קְזִימָא לֹן דְּעַד צֹאת הַפּוֹכְבִּים לָאו לַיְלָה הוּא! ^(ב) אֱלָא אָמַר רַבִּי זִירָא, מִתְּכָא: "וַאֲנַחְנוּ עוֹשִׂים בְּמִלְאכָה וְחֻצִּים מַחֲזִיקִים בְּרַמְחִים מַעֲלוֹת הַשְּׁחַר עַד צֹאת הַפּוֹכְבִּים", וְאוּמַר: " (וְהָיָה) לָנוּ הַלַּיְלָה (לְמַשְׁמַר)". מֵאִי וְאוּמַר? וְכִי תִימָא: מַשְׁעָלָה עַמּוּד הַשְּׁחַר לָאו יִמְמָא, וּמִפִּי עָרְבָא שְׁמַשָּׂא לִילָא, וְאִינְהוּ מְקַדְמִי וּמַחֲשָׁבִי — תָּא שְׁמַע: " (וְהָיָה) לָנוּ הַלַּיְלָה מַשְׁמַר וְהַיּוֹם מְלֹאכָה". ^(ג) מַתְנִי כָּל הַיּוֹם בְּשָׂר לְקָרִיאַת הַמַּגִּילָה, וְלְקָרִיאַת הַחֶלֶל, וְלַתְּקִיעַת שׁוּפָר, וְלַנְטִילַת לוּלָב, וְלַתְּפִלַּת הַמוּסָפִין, וְלַמוּסָפִין, ^(ד) וְלִידֵּי הַפָּרִים, וְלִידֵּי מַעֲשֹׂר, וְלִידֵּי יוֹם הַכַּפּוּרִים. לְסַמִּיכָה, לְשַׁחֲיטָה, לַתְּנוּפָה, לְהַגְשָׁה, לְקַמִּיצָה, וְלַהֲקַטְרָה, לְמַלִּיקָה, וְלַקְבָּלָה, וְלַהֲזִיָּה, ^(ה) וְלַהֲשַׁקֵּינִית סוּטָה, וְלַעֲרִיפַת הָעֶגְלָה, וְלַטְהָרַת הַמִּצְבֹּרַע. ^(ו) כָּל הַלַּיְלָה בְּשָׂר לְקִצִּירַת הָעוֹמֶר, וְלַהֲקַטֵּר חֲלָבִים, וְאַבְרִים. זֶה הַפָּלֵל: דְּבַר שְׁמִצּוֹתוֹ בַּיּוֹם — בְּשָׂר כָּל הַיּוֹם. דְּבַר שְׁמִצּוֹתוֹ בַּלַּיְלָה — בְּשָׂר כָּל הַלַּיְלָה. גְּמִי מְנָלָן? דְּאָמַר קְרָא: "וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה גִּזְפָּרִים וְנִנְעָשִׂים". לְקָרִיאַת הַחֶלֶל, דְּכַתִּיב: "מִמְזֹרַח שָׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ". (רַבִּי יוֹסִי) אוֹמַר: "זֶה הַיּוֹם עָשָׂה ח"י". וְלַנְטִילַת לוּלָב, דְּכַתִּיב: "וְלַקְחָתֶם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן". וְלַתְּקִיעַת שׁוּפָר, דְּכַתִּיב: "יוֹם תִּרְוַעָה יִהְיֶה לָכֶם". וְלַמוּסָפִין, דְּכַתִּיב: "דְּבַר יוֹם בַּיּוֹמוֹ". וְלַתְּפִלַּת הַמוּסָפִין — בְּמוּסָפִין שְׁוִיָּה רַבְּנָן. ^(ז) וְלִידֵּי פָרִים, דְּיַלְיָה "כַּפָּרָה" "כַּפָּרָה" מִיּוֹם הַכַּפּוּרִים. דְּתַנָּיָא גְּבִי יוֹם הַכַּפּוּרִים: "וְכַפֹּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ" — בְּכַפָּרַת דְּבָרִים הַפְּתוּב מְדַבֵּר. וְכַפָּרָה בַּיּוֹמָא הוּא, דְּכַתִּיב: "בַּיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם". ^(ח) וְלִידֵּי מַעֲשֹׂר וְכוּי, דְּכַתִּיב: "וַאֲמַרְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בַּעֲרַתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת", וּסְמִיָּה לֵיחָ: "הַיּוֹם הַזֶּה ה' אֱלֹהֶיךָ מִצְוָה". לְסַמִּיכָה וְלְשַׁחֲיטָה, דְּכַתִּיב: "וְסַמָּה ... וְשַׁחַט", וְכַתִּיב בַּהּ בְּשַׁחֲיטָה: "בַּיּוֹם זִבְחָכֶם". וְלַתְּנוּפָה, דְּכַתִּיב: "בַּיּוֹם הַנִּיפְכָם אֶת הָעוֹמֶר". וְלַהֲגָשָׁה — דְּאִיתַקֵּשׁ לַתְּנוּפָה, דְּכַתִּיב: "וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֶת מִנְחַת הַקִּנְאוֹת וְהַגִּיר... וְהִקְרִיב". וְלְמַלִּיקָה וְלְקַמִּיצָה וְלַהֲקַטְרָה וְלַהֲזִיָּה, דְּכַתִּיב: "בַּיּוֹם צוּתוֹ אֶת בְּגֵי יִשְׂרָאֵל". ^(י) וְלַהֲשַׁקֵּינִית סוּטָה — אֶתְיָא "תוֹרָה" "תוֹרָה". כְּתִיב הָכָא: "וַעֲשֵׂה לָּהּ הַכֹּהֵן אֶת כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת", וְכַתִּיב הָתָם: "עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּה וְעַל הַמִּשְׁפָּט".

 מָה	
-------------------	---------------

ת"ש (וְהָיָה) לָנוּ הַלַּיְלָה לְמַשְׁמַר וְהַיּוֹם לְמִלְאכָה ש"מ כָּל זַמַּן שְׁעָסוּקִים בְּמִלְאכָה קָרִי יוֹם וְלֹא קִדְמוּתָא וְחֻשְׁבוּתָא: מַתְנִי' כָּל הַיּוֹם בְּשָׂר וְאִע"ג דְּחִימָא לֹן זְרִיזוֹן מַקְדִּימִין לְמַעֲוַת דְּכַתִּיב וַיִּשְׁכַּם אֲבָרְהָם בַּבֶּקֶר (בְּרָאשִׁית כ"ב:ג') אֶפְלוּ הָכִי בְּשָׂר כָּל הַיּוֹם: לְוֵדוּי פָּרִים פֶּר הָעֶלֶם דְּבַר שֶׁל עֲבוּר וּפֶר כַּהֵן מְשִׁיחַ שְׁמַחְעִזִין עֲלָיו חֲטָא שְׁהִבִּיחוּהוּ עֲלָיו כְּדִלְמַרְיַן בְּמַסְבָּת יוֹמָא (דף לו:.) וְהַתְּלָה עַל חֲטָאת עֵין חֲטָאת כְּתִיב הִכָּא וְכַפֵּר עֲלָיו הַכֹּהֵן (וַיִּקְרָא ל':כ"ו) וְכַתִּיב הָתָם בַּיּוֹם הַכַּפּוּרִים יַעֲמֹד חַי לִפְנֵי ה' לְכַפֵּר עֲלָיו וְגו' (וַיִּקְרָא ט"ז:י') מַה לְהֵלֵן בְּפֶרֶת דְּבָרִים וְכוּם כְּדִילָף לְחַמֵּן אִף כֹּאן בְּפֶרֶת דְּבָרִים וְכוּם: לְמַלִּיקָה שֶׁל עוֹף: לְהַפְּלָה לְהַפְּלַת הָדָם: לְהִזְיָה לְזִרְיָקַת הָדָם וְהִזְיָת פָּרִים הַאֲשֶׁר־פִּין וְחֲטָאוֹת הַפְּגִימוֹת שְׁהִיא זְרִיקָה שְׁלֵהֵן: גְּמ' בְּכַפֶּרֶת דְּבָרִים וְדוּי בְּמַסְבָּת יוֹמָא (דף לו:.) מְסִים לָהּ אֶתָּה אוֹמַר בְּכַפֶּרֶת דְּבָרִים אִזְז' אִינֵי אֱלָא בְּכַפֶּרֶת זְמִים הָכִי הוּא אוֹמַר וְשַׁחַט אֶת פֶּר הַחֲטָאת אֲשֶׁר לוֹ לְמַדְנֹ שְׁעִדִין לֹא נִשְׁחַט הָפֶר: כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם אֱלֹמָא בְּפֶרְתוֹ בַּיּוֹם: וְהִנֵּי וְהִקְרִיב וְהִקְרָבָה הִיא הַגָּשָׁה דְּאִי אֲפִשָׁר לוֹמַר הֵךְ הִקְרָבָה הִיא הַקְטַרַת הַקֶּמֶן דְּהָא כְּתִיב בְּתָרָה וְחַמֵּן וְהַקְטִיר וּמַה הִיא הַגָּשָׁה מַגִּישׁ אֶת הַמִּנְחָה וּמַגִּישָׁה בְּקֶרֶן מַעֲרֵבִית דְּרוּמִית שֶׁל מִזְבֵּחַ כְּנָגַד חֲדָשׁ שֶׁל חָדָן וְחַס"פ קוֹמֵן וּמַקְרָאֵי וְלִיף לָהּ בְּמַסְבָּת סוּטָה (דף יד:.) וּבְמַנְחוּת (דף יט:.) לְקַמִּיצָה וְלַהֲקַטְרָה בְּהַקְטַרַת קַמֵּן קָאמַר שְׁהִיא בְּמַנְחָה כְּנָגַד זְרִיקַת דָּם בְּזַבְּחִים וְאִינְיָה בְּשָׂרָה אֱלָא בַּיּוֹם אֲבָל הַקְטֵר חֲלָבִים וְאַבְרִים תַּנֵּן בְּמַתְנִי' דְּבַשְׁרִים כָּל הַלֵּילָה: בַּיּוֹם עֲוִיתוּ לְהַקְרִיב אֶת חֲדַגְנִיָּהֶם וְכָל הִנֵּי הַקְדַּשַׁת הַקְדָּשׁ נִינְיָה דְּאִילוּ הַקְטַרַת קַמֵּן הַקְרָבָה הִיא וְקַמִּיצָה אֶתַּקֵּשׁ לְהַקְטִרָה דְּכַתִּיב וְחַמֵּן וְהַקְטִיר מְלִיקַת עוֹף מְלִיקַתוֹ וְהִזְיָתוֹ בְּאֶחָת וְהִזְיָתוֹ הִיא הַקְדַּבְתוֹ קַבְּלַת דָּם הַקְדָּשָׁה קָרִי לָהּ דְּאָמַר מִר (חֲגִיגָה דף יא.) וְהַקְרִיבוּ זוֹ קַבְּלַת הָדָם א"נ לְהַקְרִיב כָּל צִרְכֵי הַקְדָּשָׁה קַמִּיצָה וּמְלִיקָה וְקַבְּלָה בְּלוֹן צִרְכֵי הַקְדָּשָׁה הֵן וְאִי אֲפִשָׁר בְּלֹא הֵן אֲבָל הַגָּשָׁה וְתַנוּפָּה אִינֵן מַשְׁבָּדִין:

מסורת הש"ס

א פסחים ב.

ב ברכות ב:

ג משנה סוכה

ד מנחות עב; תוספתא מגילה

ה סוטה לב:

ו סוטה ז; סוטה יז; במדבר רבה

גליון הש"ס

גמרא דכתיב וסמך ושחט. עיין

מנחות דף צג ע"ב תוס' ד"ה ידו:

תוספות ד"ה לקמיצה וכו' וכן

תנופה והגשה. עיין קדושין דף לו ע"א תוס' ד"ה הסמיכות וצע"ג:

תורה אור השלם

[ויקרא טו, כח]

[בראשית א, ה]

[נחמיה ד, טו]

[נחמיה ד, טו]

[נחמיה ד, כח]

[דברים כו, יב-טו]

[ויקרא כו, ג]

[ויקרא א, טו]

[במדבר כו, יא-לא]

[ויקרא יד, א-כ]

[דברים כא, א-ט]

[דברים כא, ד]

[תהילים קיג, ג]

[תהילים קיח, כד]

[ויקרא כג, מ]

[אסתר ט, כח]

[במדבר כט, א]

[ויקרא כג, לו]

[ויקרא טז, ו]

[ויקרא טז, ו]

[דברים כו, יג]

[דברים כו, טז]

[ויקרא ח, ט]

[ויקרא יט, ו]

[ויקרא כג, יב]

[ויקרא ג, ב]

[במדבר ה, כה]

[ויקרא ז, לח]

[ויקרא ז, לח]

[במדבר ה, לו]

[דברים יז, יא]

מסורת הש"ס
א קידושין נו. ב מנחות צט: ג זבחים נו;; מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי; פסחים קכ;; ברכות ט. ד מסכת סופרים ה לקמן כג. ו סוטה יז;; במדבר רבה
גליון הש"ס
גמ' אלמלא מקרא כתוב. ר"ה דף יז ע"ב סוטה דף יג ע"ב:
תורה אור השלם

[ויקרא יד, ב]

[ויקרא ו, ב]

[דברים ו, ב]

[ויקרא כד, ח]

[שמות כה, ג]

[שמות יב, יב]

[שמות יח, ח]

[דברים ה, כח]

[דברים כח]

[דברים ה, כז]

[דברים ט, ט]

[דברים י, י]

[דברים א, מו]

משפּט בַּיּוֹם דְּכַתִּיב וַיָּהּי בַּיּוֹם הַנִּחְיִלוֹ אֶת בְּנֵי (דְּבָרִים כ"א:ט"ז) אֹרְקָה כֵּל

הַפָּרָשָׁה כּוּלָּה לְהִיּוֹת דִּין בְּמִם' סְנֵהֲדִרִין בָּפ' אֶחָד דִּישֵׁי מְמוּנוֹת (סְנֵהֲדִרִין דָּף לז:): לְטַהֲרַת מְצֻרַע בְּצַפְרִים וְעַן אֶחָז וְאִזּוּב וְשָׁנִי תוֹלַעַת: דְּאָמַר מִר הַצִּירָה וּסְפִירַת פְּלִילָה וְלִיף לָהּ בְּמִם' מְנַחוֹת מַקְרָאִי: כֵּל הַלִּילָה עַד הַצּוֹקֵר עַל מוֹקְדָּה עַל הַמַּזְבֵּחַ כֵּל הַלִּילָה עַד הַצּוֹקֵר: וְכַר' יוֹסִי דְאָמַר בְּמַסְכַּת מְנַחוֹת חֲפִילוֹ סִילַן אֶת הַשְּׂנֵה שְׁחִרִית וְסִידֵר אֶת הַחֲדָשָׁה עֲרֵבִית אֶף זֶה הָיְתָה תַּמּוּד וּמַהוּ תַּמּוּד שְׁלֹא יִלְין שְׁלֵחִין בְּלֹא לָחֵס אֲבָל לְרַבָּנן טַפְחוֹ שֶׁל זֶה מַסְדֵּר בְּצַד טַפְחוֹ שֶׁל מַסְלִין: הֲדָרן עֲלֵךְ הַקּוֹרֵא לְמַפְרַע מַתְנִי' הַקּוֹרֵא עוֹמֵד וְיוֹשֵׁב אִם רֹצֶה עוֹמֵד אִם רֹצֶה יוֹשֵׁב: קִרְאָהּ שְׁנוֹס וַחַד וְצֹא וְלֹא חֲמִרִין אִין שְׁנֵי קוֹלוֹת נִשְׁמַעִין בְּאֶחָד: לֹא יִבְרַךְ אִין צִרִין לְכַרֵּךְ: בְּשֵׁנִי וּבְחִמִּישִׁי בִשְׁשֻׁבַּת וּבְשִׁשֻּׁבַּת בְּמִנְחָה עוֹרָא תִּסְתֵּן סָהִינּוּ קוֹרִין בְּשֵׁנִי וּבְחִמִּישִׁי בְּבִבְא קִמָּא בְּבִרְקָא מְרֻבָּה (בְּבִא קִמָּא דָּף פב.) וְהִבָּא אֲשַׁמְשִׁין דְּשִׁנְשָׁה הֵן כִּהֵן וְלִין וְיִשְׁרָאֵל: וְאִין מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן שְׁלֹא יִקְשָׁה לְצַבּוֹר מַפְנֵי שְׂהֵן וְיִמִּי מִלֵּאכָה וְשִׁבַּת בְּמִנְחָה כְּמוֹךְ לַחֲשִׁיבָה הוּא שְׁהִי כֵּל הַיּוֹם הַיּוֹ רְגִילוֹן לְמִרוּשׁ: וְאִין מַפְטִירִין מִשּׁוֹם הָאִי טַעֲמָא גּוֹפִיָּה: הַפּוֹתַח וְהַחוּתָם בְּגַמ' מַפְרַשׁ: וְאִין מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן בְּרָאשֵׁי חֲדָשִׁים וְחוּל הַמוּעֵד נִמִּי אִיבָא בִּיטוּל מִלֵּאכָה דְּמִלֵּאכַת דְּכַר הָאֶבֶד מוֹתֶרַת: גַּמ' מַה שְּׁאִין בִּן בַּתוֹרָה שְׁאִין קוֹרִין בַּתוֹרָה בְּצַבּוֹר מְיוֹשֵׁב: כִּכְיֻכּוֹל גְּאָמַר בַּהֲקֹב"ה בְּבִאֲדָם שְׂכֻכּוֹ לְהֵאמַר כּוּ כּוּ: שְׁלֹא יִשָּׁב עַל גְּבִי הַמַּטָּה אֲלֹא אוֹ שְׁנִיָּהִם עַל גְּבִי הַמַּטָּה אוֹ שְׁנִיָּהִם עַל גְּבִי חֲרָקַע: וְלוֹמַד מַפִּי הַגְּבוּרָה: יוֹשֵׁב וְשׁוֹנֶה שְׁנִית לְבִידוֹ מַה שְׁלֵמַד: רְכוּת דְּבָרִים רַבִּים וְנוֹחִים שְׁאֲדָם מְהִיר לְשַׁמְעוֹן:

הקורא למפרע פרק שני מגילה

וּלְהִקְטֹר חֲלָבִים כֹּל הַלִּילָה עַד הַבּוֹקֵר

מַה מְשַׁפֵּט בַּיּוֹם — אֶף כָּאֵן בַּיּוֹם.^(א) וְלַעֲרִיפַת הָעֵגְלָה, אֲמַרִי דְּבִי רַבִּי יִנְאִי: בַּפֶּרָה כְּתִיב בָּהּ, בְּקַדְשִׁים. וּלְטַהֲרַת מְצוֹרַע, דְּכְתִיב: "זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְצוֹרַע בַּיּוֹם טַהֲרָתוֹ". אֲכַל הַלִּילָה כְּשֶׁר לְקַצִּירַת הָעוֹמֵר וְכוּ', דְּאָמַר מָר: קַצִּירָה וּסְפִירָה — בַּלִּילָה, וְהַבָּאָה — בַּיּוֹם. וּלְהִקְטֹר חֲלָבִים וְאִבָּרִים, דְּכְתִיב: "כֹּל הַלִּילָה עַד הַבּוֹקֵר". זֶה הַכָּלִל: דְּכַר שְׁמֻצּוֹתוֹ בַּיּוֹם — כְּשֶׁר כֹּל הַיּוֹם. זֶה הַכָּלִל לְאֵתוּנִי מֵאִי? לְאֵתוּנִי סִידוֹר בְּזִיכִין וְסִלּוֹק בְּזִיכִין,^(א) וְכַרְפִּי יוֹסִי. דְּתַנָּא, רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר: סִילַק אֶת הַיְשָׁנָה שְׁחִרִית, וְסִידֵר אֶת הַחֲדָשָׁה עֲרֵבִית — אִין בְּכַה כְּלוּם. וּמַה אָנִי מַקְיִים ("לְפָנַי ה' תַּמִּיד") — שְׁלֹא יִהְיֶה שׁוּלְחַן בְּלֹא לָחֵם. דְּכַר שְׁמֻצּוֹתוֹ בַּלִּילָה — כְּשֶׁר כֹּל הַלִּילָה. לְאֵתוּנִי מֵאִי? ^(ב) לְאֵתוּנִי אֲכִילַת פֶּסַחִים, וּדְלֹא כַרְפִּי אֲלַעֲזַר בֶּן עֲזַרְיָה. דְּתַנָּא: "וְאָכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׁר בַּלִּילָה הַזֶּה", אָמַר רַבִּי אֲלַעֲזַר בֶּן עֲזַרְיָה: נֵאמַר כָּאֵן "בַּלִּילָה הַזֶּה" וְנֵאמַר לַחֲלוֹ "וְעַבְרָתִי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּלִּילָה הַזֶּה", מַה לַּחֲלוֹ עַד חֲצוֹת, אֶף כָּאֵן עַד חֲצוֹת.

הֲדָרן עֲלֵהּ הַקּוֹרֵא לְמַפְרַע

הקורא את המגילה — עומד ויושב.

קִרְאָה אֶחָד, קִרְאוּהָ שְׁנַיִם — יִצְאוּ. מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ לְכַרָּה — יְכַרָּה, וְשְׁלֹא לְכַרָּה — לֹא יְכַרָּה. ^(א) בְּשֵׁנִי, וּבְחִמִּישִׁי, בִּשְׁשֻׁבַּת בְּמִנְחָה — קוֹרִין שְׁלֹשָׁה. אִין פּוֹתַחְתִּין מֶהֱן, וְאִין מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן, וְאִין מַפְטִירִין בַּנְּבִיא. הַפּוֹתַח וְהַחוּתָם בַּתּוֹרָה — מְכַרָּה לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ. "בְּרָאשֵׁי חֲדָשִׁים וּבְחוּלוֹ שָׁל מוּעֵד — קוֹרִין אַרְבַּעַה. אִין פּוֹתַחְתִּין מֶהֱן, וְאִין מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן, וְאִין מַפְטִירִין בַּנְּבִיא. הַפּוֹתַח וְהַחוּתָם בַּתּוֹרָה — מְכַרָּה לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ. ^(א) זֶה הַכָּלִל: כֹּל שְׂיִשׁ כּוּ מוֹסָף וְאִינוּ יוֹם טוֹב — קוֹרִין אַרְבַּעַה, בַּיּוֹם טוֹב — חֲמִשָּׁה, בַּיּוֹם הַכַּפּוּוֹרִים — שְׁשָׁה, בִּשְׁשֻׁבַּת — שְׁבַעַה. אִין פּוֹתַחְתִּין מֶהֱן, אֲבָל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן, וּמַפְטִירִין בַּנְּבִיא. הַפּוֹתַח וְהַחוּתָם בַּתּוֹרָה — מְכַרָּה לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ. "גַּמ' תַּנָּא: מַה שְּׁאִין כּוּ בַּתּוֹרָה. מְנַהֲנֵי מִיָּלִי? אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, דְּאָמַר קָרָא: "וְאַתָּה פֹּה עֹמֵד עַמְדִּי", וְאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: אֲלֵמָּלֹא מִקְרָא כְּתוּב, אִי אִפְשָׁר לְאוֹמְרוֹ. כִּכְיֻכּוֹל אֶף הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּעֲמִידָה. וְאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: מִנֵּין לָרֵב שְׁלֹא יִשָּׁב עַל גְּבִי מַטָּה וְיִשְׁנָה לְתַלְמִידוֹ עַל גְּבִי קֶרְקַע, שְׁנַאָמַר: "וְאַתָּה פֹּה עֹמֵד עַמְדִּי". 'תְּנוּ רַבָּנן: מִימּוֹת מִשָּׁה וְעַד רַבָּן גַּמְלִיאֵל לֹא הָיוּ לְמִדִּין תּוֹרָה אֲלֹא מְעוּמָד. מִשְׁמַת רַבָּן גַּמְלִיאֵל, יָרַד חוּלִי לְעוֹלָם וְהָיוּ לְמִדִּין תּוֹרָה מִיּוֹשֵׁב. וְהִיָּינוּ דְּתַנּוּ: מִשְׁמַת רַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּטַל כְּבוֹד תּוֹרָה. ^(א) כְּתוּב אֶחָד אוֹמַר: "וְאִשָּׁב בָּהֵר", וְכְתוּב אֶחָד אוֹמַר: "וְאִנְכִי עַמְדָתִי בָּהֵר"! אָמַר רַב: עוֹמֵד וְלוֹמֵד, יוֹשֵׁב וְשׁוֹנֶה. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אִין "יְשִׁיבָה" אֲלֹא לְשׁוֹן עַפְכָּה, שְׁנַאָמַר: "וּתְשַׁבּוּ בְּקַדְשׁ יָמִים רַבִּים". רַבָּא אָמַר: רְפוּת מְעוּמָד, וְקִשּׁוֹת מִיּוֹשֵׁב. קִרְאָה אֶחָד, קִרְאוּהָ שְׁנַיִם יִצְאוּ וְכוּ'.

תַּנָּא:

אֲלַמְלֵי כְּיו"ד רֹצֶה לוֹמַר אִילוֹ הָיָה:

כא.

 עין משפט נר מצוה
--

א מיי' פז' מהל' תמידים ומוספין הל' ו, סמג עשין ר, טוש"ע או"ח

א: תפס סעי' א:

ב מיי' פח' מהל' קרבן פסח הל'

יד, סמג עשין רכו:

ג מיי' פב' מהל' מגילה וחנוכה הל' ז, סמג עשין דרבנן,, טוש"ע

או"ח ס"י תרצ סעי' א:

ד מיי' פו"ב מהל' תפילה וברכת

כהנים הל' טז, טוש"ע או"ח ס"י

קלה סעי' א:

ה מיי' פו"ב מהל' תפילה וברכת

כהנים הל' טז, טוש"ע או"ח ס"י

תרסג סעי' א:

ו מיי' פו"ב מהל' תפילה וברכת

כהנים הל' יא, טוש"ע או"ח ס"י

קמא סעי' א:

ז מיי' פד' מהל' תלמוד תורה

הל' ב, טוש"ע יו"ד ס"י רמו סעי'

ט:

י מיי' פד' מהל' תלמוד תורה הל'

כ:

וְהִיָּינוּ זֻקָא שְׁתַּנְשַׁכְלוּ הַאֲבָרִים קוֹדֵם חֲצוֹת שְׁשִׁלְטוּהוּ בָּהֵן הָאוֹר אֲבָל אִם לֹא מַשְׁלָה בָּהֵן אִין וְנִמְשְׁכִין אַחֵר חֲצוֹת בְּדִלָמַר ר' יוֹחָנָן סוּף פ"ק דִּיוֹמָא (דָּף כ:): לְאֵתוּנִי אֲכִילַת פֶּסַחִים וּדְלֹא כַרְפִּי אֲלַעֲזַר ב"ע מ"מ נִרְאָה דְּהִלָּבָה כַּר' אֲלַעֲזַר דְּהָא אִיבָא כַתְמָא בַּעֲרָבִי פֶסַחִים (פֶּסַחִים חֵב: וְשִׁם) דְּקָאִי כּוֹוֹתִיָּה דְּתַנּוּ הַפֶּסַח אַחֵר חֲצוֹת מַטְמָא אֶת הַיָּדִים וְכוּן מַשְׁנֵה בְּאִתְּהוּ מְקוֹמָן (וְצָחִים דָּף נו:): וּסְתַמָּא בְּסוּף פ"ק דְּבִרְכוּת (דָּף ט.) גְּבִי מַשְׁשָׁה וְכָאוּ בְּנִיו שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל מַשִּׁית הַמַּשְׁתָּה וְכוּ' אָמַר לָהֶם כֵּל מַה שְּׁאֲמַרו חֻבְמִים עַד חֲצוֹת מַצְתָּן עַד שְׁשִׁילָה עֲמוּד הַשֶּׁכֶר וְאִילוֹ חֲכִילַת פֶּסַחִים לֹא קִתְּנִי וּמוֹקִי לָהּ כַּרְאכ"ע דְּאָמַר עַד חֲצוֹת וּא"כ צִרִיךְ לְמַהֵר לֵאכּוֹל מַצָּה בְּלִילִי פֶסַחִים קוֹדֵם חֲצוֹת וְאִפְלוּ מַצָּה שֶׁל אֲפִיקוּמֵן שְׁהִי חַיִּיב מַצָּה בְּזִמְן הָיָה הָיָה גְּאוּרְיוּמָא אֲבָל בְּהִלָּל שֶׁל אַחֵר אֲפִיקוּמֵן אִין לְהַחמִיר כֵּל כֶּךְ שְׁהִי מַעֲרַבָּנן הוּא: הֲדָרן עֲלֵךְ הַקּוֹרֵא

לְמַפְרַע מַתְנִי' הַקּוֹרֵא. וְאִין מַפְטִירִין בַּנְּבִיא. קָשָׁא לִר"ת דְּהָא בְּבִרְקָ בְּמַה מַזְלִיקִין (שְׁשַׁת דָּף כז.) וְשִׁם) אָמַר רַב אַחֲדָבִי שְׁאֲלַמְלֹא שְׁשַׁת אִין נָבִיא בְּמִנְחָה בַּיּוֹם טוֹב שְׁחַל לְהִיּוֹת בִּשְׁשַׁת וְצִרִיךְ לוֹמַר דְּהָאִי דְּקֹאמַר הַתָּם דִּמַּפְטִיר בְּנָבִיא בְּמִנְחָה בִּשְׁשַׁת כְּשִׁחַל כּוּי"ט לֹאִי זֻקָא נָבִיא אֲלֵא רֹצֶה לוֹמַר בַּבְּתוּבִים בְּדִלָמַרִין פֶּרַק כֵּל בְּתַבִּי (שְׁשַׁת קטו:): בְּהַרְדָּעָא פֶסַחִי סַקְרָא בַּבְּתוּבִים בְּמִנְחָה בִּשְׁשַׁתָּא וּפֶסַחִי הִיָּינוּ הַפְטָרָה וּמְקוּמוֹת יֵשׁ שְׁנוֹהֲגִין לְעִשִׂית כּוּן וְהַטַּעַם שְׁמַפְטִיר בְּמִנְחָה בְּתַעֲנִית וְלֹא בְּשְׁחִרִית מִשּׁוֹם דְּכְתִיב בָּהּ שְׁמָרוּ מַשְׁפָּט וַעֲשׂוּ צִדָּקָה (יִשְׁעִיָּהוּ נו) וְאִנְרָא דְּתַעֲנִיתָא צִדְקָתָא לְעַת עֲרַב וּמַש"ה נְכוּן לְאוּמְרוֹ בַּעֲרַב אַחֵר שְׁעֵשׂו צִדָּקָה: הַקּוֹרֵא. וְאִין מַפְטִירִין בְּנָבִיא – קָשָׁא לִר"ת דְּהָא בְּבִרְקָ בְּמַה מַזְלִיקִין (שְׁשַׁת דָּף כז.)וְשִׁם) אָמַר רַב אַחֲדָבִי שְׁאֲלַמְלֹא שְׁשַׁת אִין נָבִיא בְּמִנְחָה בַּיּוֹם טוֹב שְׁחַל לְהִיּוֹת בִּשְׁשַׁת וְצִרִיךְ לוֹמַר דְּהָאִי דְּקֹאמַר הַתָּם דִּמַּפְטִיר בְּנָבִיא בְּמִנְחָה בִּשְׁשַׁת כְּשִׁחַל כּוּי"ט לֹאִי זֻקָא נָבִיא אֲלֵא רֹצֶה לוֹמַר בַּבְּתוּבִים בְּדִלָמַרִין פֶּרַק כֵּל בְּתַבִּי (שְׁשַׁת קטו:): בְּהַרְדָּעָא פֶסַחִי סַקְרָא בַּבְּתוּבִים בְּמִנְחָה בִּשְׁשַׁתָּא וּפֶסַחִי הִיָּינוּ הַפְטָרָה וּמְקוּמוֹת יֵשׁ שְׁנוֹהֲגִין לְעִשִׂית כּוּן וְהַטַּעַם שְׁמַפְטִיר בְּמִנְחָה בְּתַעֲנִית וְלֹא בְּשְׁחִרִית מִשּׁוֹם דְּכְתִיב בָּהּ שְׁמָרוּ מַשְׁפָּט וַעֲשׂוּ צִדָּקָה (יִשְׁעִיָּהוּ נו) וְאִנְרָא דְּתַעֲנִיתָא צִדְקָתָא לְעַת עֲרַב וּמַש"ה נְכוּן לְאוּמְרוֹ בַּעֲרַב אַחֵר שְׁעֵשׂו צִדָּקָה: הַפּוֹתַח וְהַחוּתָם בַּתּוֹרָה מְכַרָּה לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ קָשָׁא אִמְאִי תַנָּא הֵן מִלְתָּא הִכָּא ג' פַּעֲמִים דְּהָא בַּחַד זִימָנָא סָבִיא וַי"ל דְּהָנָה סָלָקָא דַּעֲתָךְ דְּכָל דְּטַפִּי מִיִּלְתָּא מַסְבְּרִיָּה מְדַבֵּךְ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ מַש"ה אֲרַבְרִיךְ לְמַתְנִי בְּכוּלָּהּ: אֲלֵמָּלֹא מִקְרָא כְּתוּב קָשָׁא שְׁיַס אֲלֵמָלֹא שְׁרֹצֶה לוֹמַר אִילוֹ לֹא כְּגוֹן הִכָּא וּכְגוֹן אֲלֵמָלֹא אֲגִרִית הִרְאִשוּנוֹת (לְעִיל מְגִילָה דָּף יב:): וְכוּן הִרְבֵּה וַיֵּשׁ אֲלֵמָלֹא שְׁרֹצֶה לוֹמַר אִילוֹ הָיָה אֲלֵמָלֹא נְגִדוּס לְחַנּוּנִיה מִיִּשְׁאֵל וַעֲזַרְיָה (בְּתוּבוֹת דָּף לג:): וְכוּן אֲלֵמָלֹא לִוי אִתָּה וְכוּ' (לְקַמֵּן מְגִילָה דָּף כד:): וּמֵאִי שְׁנָא וְאוֹמַר ר'ת דְּהִיבָא שְׁיַס אֲל"ף בְּסוּף אֲלֵמָלֹא רֹצֶה לוֹמַר אִילוֹ לֹא וְהִיבָא דְּכַתְנִי

כא:

	עין משפט
	גזר מצוה

א מו"י פו"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' י, טוש"ע או"ח סי' קמא סעי' ב:

ב מו"י פו"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יא:

ג מו"י פו"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יג, טוש"ע או"ח סי' תפח סעי" ב:

ד מו"י פב' מהל' מגילה וחנוכה הל' ז, טוש"ע או"ח סי' תרצ סעי" ב:

ה מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ג, טוש"ע או"ח סי' תרצב סעי' א:

ו מו"י פו"א מהל' ברכות הל' ב, טוש"ע או"ח סי' כה סעי' ח:

ז מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ג, טוש"ע או"ח סי' תרצב סעי' א:

ח מו"י פא' מהל' מגילה וחנוכה הל' ז, טוש"ע או"ח סי' תרצב סעי' א:

ט מו"י פו"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ג, סמוג עשין יט, טוש"ע או"ח סי' קלו סעי' א:

י מו"י פו"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ד, טוש"ע או"ח סי' קלו סעי' ב:

יא מו"י פג' מהל' שקלים הל' ז:

יב מו"י פג' מהל' בית הבחירה הל' ח:

יג מו"י פד' מהל' כלי המקדש והעובדין בו הל' כא:

יד מו"י פו"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ה, טוש"ע או"ח סי' קלט סעי' ד:

תַּנְא מה שאין כן בתורה פירוש שאין קורא אלא בַּסֵּךְ קמץ דַּבָּר בַּתְּרָא (דף טו. וַאֲס) ובהקומץ כָּפָה (מַנְחוּת דף ל: וַאֲס) לַשְׁמוּנָה פְּסוּקִים שֶׁבַתּוּרָה יַחֲיד קוֹרֵא אוֹתָן פִּירוּשׁ יַחֲיד קוֹרֵא אוֹתָן שֶׁלֹּא יִקְרָא שְׁלִים צְבוּר עִמּוּ בַּפֶּרֶשֶׁת וְיַעַל מִשָּׁה פֶּסְחוֹתֶמִין אֶת הַתּוֹרָה וְקִשְׁנָא שְׁהִרִי צִימִיָּהּ לֹא הִיָּה שְׁלִים צְבוּר קוֹרֵא עִמָּהּ כַּדְאִמֵּר הָבָא וְעַכְשִׁיו נָמִי לֹא הִתְקִינוּ אֵלָּא שֶׁלֹּא לָבִישׁ מִי שֶׁאֵין יוֹדֵעַ לַקְרוֹת לָךְ, נִרְאֶה כִּמּוֹ שֶׁפִּירֵשׁ כִּש"י בַּהֲקוּמִזוּ יַחֲיד קוֹרֵא אוֹתָן לָבִדוּ וְלֹא יָהִיוּ שְׁנִים מִפְּסוּקִין וְקוֹרְאִין בְּאוֹתָן שְׁמוּנָה פְּסוּקִים שֶׁמִּתְחִילִין מִנוֹשֵׁל לִפִּי שֶׁהוּא תַּחֲסִילַת הַפֶּרֶשָׁה:
וּבַמַּגִּילָה אֲפִילוֹ עֲשָׂרָה קוֹרִין וְעֲשָׂרָה מִתְּרַגְמִין כִּש"י מִזְחַק מִתְּרַגְמִין לִפִּי שֶׁאֵין מִתְּרַגְמִין תַּרְגוּם בַּפְּתוּכִים וְכַהֲנָס מְחִקוּ דְּנֹצִאוּ יֵשׁ תַּרְגוּם אֲבָל לֹא שָׁאִלוּ וַיְהִינֶן אֵלָּא מִימֵי הַקְּהָלִים נִשְׁשָׁה:
כַּנְגַּד תּוֹרָה נִבְיָאִים וּכְתוּבִים קָשָׁה דָּהָא לִקְמוֹ (מְגִילָה דף כג.) אִמֵּר כַּנְגַּד שׁוּמְרֵי הַסֵּף וי"ל דְּהֵתִם לֹא הָיוּ עֵינֵךְ הַתַּקְנָה דָּהָא לֹא תַקְנוּ אֶרְבָּעָה כַּנְגַּד הֵא שְׁלֹשָׁה שׁוּמְרֵי הַסֵּף וְקָרִים אֶחָד וְאִיתָא פִּירוּשְׁלָמִי אוֹיבָא קָרִים אֶחָד שׁוֹשֵׁב וּמִתְּרַן הַעֲלֻכּוֹת וּמַעֲמִידוֹ עַל שֶׁחָזַן וְאִפ"ה לֹא תַקְנוּ כַּנְגַּדוּ ש"מ דְּעֵינֵךְ הַתַּקְנָה לֹא הִתָּה אֵלָּא כַּנְגַּד תּוֹרָה וְנִבְיָאִים וּכְתוּבִים:
יֹא מו"י פג' מהל' שקלים הל' ז:

יב מו"י פג' מהל' בית הבחירה הל' ח:

יג מו"י פד' מהל' כלי המקדש והעובדין בו הל' כא:

יד מו"י פו"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ה, טוש"ע או"ח סי' קלט סעי' ד:

הקורא עומד פרק שלישי מגילה

וּבַלָּבָד שֶׁלֹּא יִהְיֶה אֶחָד קוֹרֵא וַאֲנִים מִתְּרַגְמִין וְכַל שֶׁכֵּן שֶׁאֵין שְׁנִים קוֹרִין וְטַעמָא מִשּׁוּם דְּהֵי לֹא מִישְׁתַּמְעִי:
וּבְהִיאֵל חֲפִילוּ אֶחָד קוֹרֵא

תַּנְא: ^(ט)**מַה שְּׂאִין כֵּן בַּתּוֹרָה. תַּנּוּ רַבְּנֵי: בַּתּוֹרָה — אֶחָד קוֹרֵא וְאֶחָד מִתְּרַגֵּם, וּבַלָּבָד שֶׁלֹּא יִהְיֶה אֶחָד קוֹרֵא וּשְׁנִים מִתְּרַגְמִין. וּבַנְּבִיא — אֶחָד קוֹרֵא וּשְׁנִים מִתְּרַגְמִין, וּבַלָּבָד שֶׁלֹּא יִהְיוּ שְׁנִים קוֹרִין וּשְׁנִים מִתְּרַגְמִין. וּבַהֲלֵל וּבַמַּגִּילָה — אֲפִילוֹ עֲשָׂרָה קוֹרִין וְעֲשָׂרָה מִתְּרַגְמִין. מַאי טַעמָא? פִּינּוּ דְחִבִּיבָהּ — יְהִיב דַּעֲתִיּהּ וְשְׁמַעִי.^(י) מְקוֹם שֶׁנֶּהְגוּ לְבַרֵּךְ — יְבָרֶה. אִמֵּר אַבְיִי: לֹא שָׁנוּ אֵלָּא לְאַחֲרֶיהָ, אֲבָל לְפָנֶיהָ — מַצּוֹה לְבָרֶה. דְּאִמֵּר רַב יְהוּדָה אִמֵּר שְׁמוּאֵל: כָּל הַמַּצּוֹת פוֹלֵן מְבָרֶה עֲלֵיהֶן עוֹבֵר לַעֲשִׂיתָן.^(י) מַאי מִשְׁמַע דְּהָאִי "עוֹבֵר" לִישְׁנָא דְאַקְדוּמִי הוּא? אִמֵּר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, אִמֵּר קָרָא: "וַיִּרְץ אַחֲמִיעֶזֶר דִּרְה הַכֹּפֶר וַיַּעֲבֹר אֶת הַפּוֹשִׁי". אַבְיִי אִמֵּר מְהֵבָא: "וְהוּא עֹבֵר לְפָנֶיהֶם". וְאִיבַעֲיַת אֵימָא, מְהֵבָא: "וַיַּעֲבֹר מִלְּפָנֶם לְפָנֶיהֶם וְהִי בְּרֹאשָׁם". לְפָנֶיהָ מַאי מְבָרֶךְ? רַב שִׁשְׁתַּ מִּשְׁטַרְזָא אֵיקְלַע לְקוּמִיָּה דְרַב אֲשִׁי וּבְרִיהּ מַנ"ח.^(י) לְאַחֲרֶיהָ מַאי מְבָרֶךְ? בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מְלֶךְ הָעוֹלָם (הָאֵל) הָרַב אֶת רֵיבּוּבוֹ וְהִדָּן אֶת דִּינָּנוּ וְהַנּוֹקֵם אֶת נַקְמָתָנוּ וְהַנִּפְרָע לָנוּ מִצָּרֵינוּ וְהַמְשַׁלֵּם גָּמוּל לְכָל אוֹיְבֵי נַפְשָׁנוּ, בְּרוּךְ אַתָּה ה' הַנִּפְרָע לִישְׂרָאֵל מִכָּל צָרֵיהֶם. רַבָּא אִמֵּר: הָאֵל הַמּוֹשִׁיעַ. אִמֵּר רַב פִּפְּא: הִלְכָּהּ — גִּימְרִינֶיהּ לְתַרְוִייהּ: בְּרוּךְ אַתָּה ה' הַנִּפְרָע לִישְׂרָאֵל מִכָּל צָרֵיהֶם הָאֵל הַמּוֹשִׁיעַ.^(י) בְּשִׁנִּי וּבַחֲמִישִׁי בַּשָּׁבַת בַּמִּנְחָה קוֹרִין שְׁלֹשָׁה וְכו'. הֲנִי שְׁלֹשָׁה, כַּנְגַּד מִי? אִמֵּר רַב אָסִי: כַּנְגַּד תּוֹרָה נִבְיָאִים וּכְתוּבִים. רַבָּא אִמֵּר: כַּנְגַּד כְּהֻנִּים לְוִים וִישְׂרָאֵלִים. "אֵלָּא הָא דְתַנִּי רַב שִׁימִי: אֵין פּוֹחֲתִין מַעֲשָׂרָה פְּסוּקִין בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, "וַיִּדְבֹּר" עוֹלָה מִן הַמִּנְזָן. הֲנִי עֲשָׂרָה כַּנְגַּד מִי? ^(י)אִמֵּר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ כֵּן לוי: כַּנְגַּד עֲשָׂרָה בַטְלָנִין שְׁבָבִית הַכְּנֶסֶת. רַב יוֹסֵף: אִמֵּר כַּנְגַּד עֲשָׂרַת הַדְּבָרוֹת שֶׁנֶּאֱמָרוּ לְמֹשֶׁה בְּסִינִי. (רַבִּי לוי אִמֵּר: כַּנְגַּד עֲשָׂרָה הִילּוּלִין שְׂאִמֵּר דָּוִד בְּסֹפֶר תַּחֲלִים.) וְרַבִּי יוֹחָנָן אִמֵּר: כַּנְגַּד עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת שְׁבָהָן נִבְרָא הָעוֹלָם. הִי נִינְהוּ? "וַיֹּאמֶר" דְּבִרְאשִׁיתָ. הֲנִי תַשְׁעָה הָווּ! "בְּרֹאשִׁיתָ" נָמִי מֵאֱמֵר הוּא, דְּכְתִיב: "בְּדִבְרֵי ה' שְׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צִבְּאָם". אִמֵּר רַבָּא, רֵאשׁוֹן שְׁקָרָא אֶרְבָּעָה — מְשׁוּבָח, שְׁנִי שְׁקָרָא אֶרְבָּעָה — מְשׁוּבָח, שְׁלִישִׁי שְׁקָרָא אֶרְבָּעָה — מְשׁוּבָח.^(יא) רֵאשׁוֹן שְׁקָרָא אֶרְבָּעָה מְשׁוּבָח — דְּתַנּוּ: בְּשִׁלַּשׁ קוּפוֹת שֶׁל שְׁלֹשׁ סָאִין שְׁבָהָן תּוֹרְמִין אֶת הַלְשָׁכָה, וְהִיָּה כְּתוּב עֲלֵיהֶן אב"ג, לִידַע אִיזוּ מֶהָן נִתְרַמָּה רֵאשׁוֹן, לְהַקְרִיב מִמֶּנָּה רֵאשׁוֹן — שְׁמַצּוּה בְּרֹאשׁוֹ.^(יב) אִמְרָעִי שְׁקָרָא אֶרְבָּעָה מְשׁוּבָח — דְּתַנָּא: "אֵל מוֹל פָּנֵי הַמַּגְזָרָה יֹאִירוּ", מְלַמֵּד שְׁמַצִּיד פְּנִיָּהּם כָּלפִּי גַר מַעֲרָבִי, וְגַר מַעֲרָבִי כָּלפִּי שְׁכִינָּה. וְאִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן: מִכָּאן שְׂאִמְרָעִי מְשׁוּבָח. "וְאַחֲרוֹן שְׁקָרָא אֶרְבָּעָה מְשׁוּבָח — מִשּׁוּם מַעֲלִין בַּקֹּדֶשׁ וְלֹא מוֹרְדִין. רַב פִּפְּא אֵיקְלַע לְבִי כְּנִישְׁתָּא דְאַבִּי גוֹבֵר וְקָרָא רֵאשׁוֹן אֶרְבָּעָה, וְשִׁבְחִיהָ רַב פִּפְּא. אֵין פּוֹחֲתִין מֶהָן וְאֵין מוֹסִיפִין. תַּנְא: הַפּוֹתָח — מְבָרֶה לְפָנֶיהָ, וְהַחוֹתֵם — מְבָרֶה לְאַחֲרֶיהָ. "וְהֹאִידְנָא, דְּכוּלְהוּ מְבָרְכִי לְפָנֶיהָ וְלְאַחֲרֶיהָ — הִיִּינוּ טַעמָא דְתַקְיָנוּ רַבְּנֵי: גְזִירָה מִשּׁוּם הַנִּכְנָסִין וּמִשּׁוּם הַיּוֹצֵאִין. בְּרֹאשִׁי חֲדָשִׁים וּבַחּוּלוֹ שֶׁל מוֹעֵד קוֹרִין אֶרְבָּעָה וְכו'. בָּעָא מִינֵיהָ עוֹלָא בַר רַב מְרְבָּא: פֶּרֶשֶׁת רֹאשׁ חוֹדֶשׁ, פִּיצַד קוֹרִין אוֹתָהּ? "צוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַתְּ אֲלֵיהֶם אֶת קִרְבְּנִי לְחַמִּי", דְּהוֹרִין תַּמְנָא פְּסוּקִי, הִיכִי נַעֲבִיד? נִיקְרִי תְרִי תִלְתָּא תִלְתָּא פְּסוּקִין — פָּשׁוּ לְהוּ תְרִי, וְאֵין מְשִׁירִין בַּפֶּרֶשָּׁה פָּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה פְּסוּקִין. נִיקְרִי אֶרְבָּעָה אֶרְבָּעָה — פָּשׁוּ לְהוּ שְׁבָעָה, "וּבָיּוֹם הַשְּׁבַת" הוֹרִין תְרִי, "וּבִרְאשֵׁי חֲדָשִׁיכֶם" הוֹרִין חֲמִשָּׁה, הִיכִי נַעֲבִיד? נִיקְרִי תְרִי מֶהָא וְחַד מֶהֶנָּה —**

אֵין

וּבַלָּבָד שֶׁלֹּא יִהְיֶה אֶחָד קוֹרֵא וַאֲנִים מִתְּרַגְמִין וְכַל שֶׁכֵּן שֶׁאֵין שְׁנִים קוֹרִין וְטַעמָא מִשּׁוּם דְּהֵרִי לֹא מִישְׁתַּמְעִי:
וּבְהִיאֵל חֲפִילוּ אֶחָד קוֹרֵא וַאֲנִים מִתְּרַגְמִין שֶׁהַתַּרְגוּם אֵינוּ אֵלָּא לַהֲשִׁמִּיעַ לְגִשִּׁים וְעַמִּי הָאֲרֹן שֶׁאֵין מִפִּירִין בַּלָּשׁוֹן הַקּוֹנֵשׁ וְהַתַּרְגוּם הוּא לַעֲזֵי הַעֲבָלִיִּים וּבַתַּרְגוּם שֶׁל תּוֹרָה צְרִיכִין אֲנוּ לְחֻזּוֹר שְׂהִיו מְבִינִין אֶת הַמַּצּוֹת אֲבָל שֶׁשֶׁל נְבִיאִים לֹא קָפְדִי עֲלֵיהֶיוּ כּוּנֵי הָאִין:
וְנִשְׁכַּח מִתְּרַגְמִין לֹא גָרְסִין שֶׁאֵין תַּרְגוּם בַּכְּתוּבִים:
וְנַעֲבֹר אֶת הַפּוֹשִׁי וְיִקְדָּם אֶת הַפּוֹשִׁי:
מִשְׁטַרְזָא מְקוֹם: מַנ"ח עַל מַהֲרָא מְגִילָה וְשַׁעֲשָׂה נָסִים וְשֶׁהִינֵינוּ:
וְנַעֲבֹר עוֹלָה מִן הַמִּנּוּן וְנַעֲבֹר ה' אֵל מִשָּׁה לֹאמֹר אַע"פ שֶׁאֵין לְלַמּוּד מִמּוֹנוּ כְּלוֹם:
בְּרֹאשִׁית נָמִי דְמַשְׁתַּמֵּי שְׁשִׁימֵם וּבְאֲרֹן דְּכְתִיב בְּדָבָר ה' שְׁמִים נַעֲשׂוּ וְכִרוּחַ פִּיו כָּל צִבְאָם:
מֵאִמֵּר הוּא אִף הֵן בְּמֵאִמֵּר נִבְרָאוּ:
רֵאשׁוֹן מִן שְׁלֹשָׁה שְׁקָרָא אֶרְבָּעָה פְּסוּקִים מְשׁוּבָח וְכוּ שִׁנִּי וְכוּ שְׁלִישִׁי אִם לֹא שְׁשֶׁה דְרֵאשׁוֹן וְשָׁשֶׁה הֲשִׁנִּי אוֹ אִם לֹא קָרָאוּ לֹא דְרֵאשׁוֹן וְלֹא הֲשִׁנִּי אֶרְבָּעָה פְּסוּקִים וְקָרָא אוֹתָן הַשְׁלִישִׁי מְשׁוּבָח וְאִם יֵשׁ לָהּ רִיוּחַ בַּפֶּרֶשָׁה וְקָרָאוּ כָּל אֶחָד אֶרְבָּעָה פְּסוּקִים כּוּלָּן מְשׁוּבָחִין:
תּוֹרְמִין כְּהָנִים אֶת הַשְׁלֹשָׁה נוֹתְעִין מִשְׁקֵלִי שָׁה זֹו לְתוֹכָהּ לְקוּנִית מִהֵן תַּרְבּוּנוֹת צְבוּר לָבָל הֲשָׁנָה:
גַּר מְעַרְבִי הוּא גַּר אִמְרָעִי לְמֵאֵן דְּאִמֵּר גְּרוֹת צִפּוֹן וְגְרוֹם מוֹנָחִין הָיוּ אִמְרָעִי מִשּׁוֹן קוּמַעָא כָּלפִּי מַעֲרַב חוּזן מַשְׁאֵר גְּרוֹת דְּלִמְאֵן דְּאִמֵּר מַעֲרַב וּמִזְרַח מוֹנָחִין לֹא מִשּׁוּם דְּהָיוּ מַעֲרָבִי הֲשִׁנִּי כָּלפִּי מִזְרַח הָיוּ אִיתָא בְּמַנְחוּת:
אֵל מוֹל פָּנִי הַמְנוּרָה וְאִירוּ שְׁבַעַת הַצִּרוֹת לְמוֹל פָּנִי גַר שְׁבַנּוֹף הַמְנוּרָה שֶׁהוּא אִמְרָעִי הִיָּה מַצַּד פָּנִי שֶׁשֶׁה הַצִּרוֹת:
מִשּׁוּם הַנִּכְנָסִין שֶׁאִם וְכֵּסֶם אֵדָם לְבֵית הַכְּנֶסֶת אֲחֵר שְׁפִירָךְ רֵאשׁוֹן וְאִם לֹא יִשְׁמַע אֶת הַלְחָרִים מְבָרְכִין וְאִמֵּר אֵין בְּרַכָּה בַּתּוֹרָה לְפָנֶיהָ:
וּמִשּׁוּם הַיּוֹצֵאִין וְלֹא שְׁמַעוּ אֶת הַחוֹתֵם מְבָרֵךְ לְאַחֲרֶיהָ וְהִרְאֻשְׁתִּים לֹא בְּרָכוּ יֹאמְרוּ הַיּוֹצֵאִים אֵין בְּרַכָּה בַּתּוֹרָה לְאַחֲרֶיהָ:
פִּיצַד קוֹרִין בַּד' עָנִי אֵדָם:
אֵין מְשִׁירִין בַּפֶּרֶשָׁה כּוּי לְקַמֵּן מַפְרָשׁ טַעמָא וְאֵין מִתְחִילִין נָמִי לְקַמֵּן אִמְרֵינוּ לֶהּ וּמִפְרָשׁ טַעמָא:

מסורת הש"ס

א ראש השנה כז.

ב סוכה לט, פסחים ז; פסחים

קט:

ג דרה סג.

ד אוצר מדרשים מדרשים על חנוכה מעשה חנוכה נוסח ב ט; מסכת סופרים

ה לקמן כד.

ו ראש השנה לב.

ז משנה שקלים; יומא סב; יומא סד.

ח מנחות צח:

תורה אור השלם

עלה הפרץ לפניהם פרצו ונעברו שער ונצאו בו ונעבר מלכם לפניהם ויתנה בראשם [מיכה ב, יג]

והוא עבר לפניהם וישפחו ארצה שבע פעמים עד־אשתו עד־אחיו [בראשית לג, ג]

ויהי־מה ארוץ ויאמר לו ריוז ונרץ אחימעץ דָּרָד הפֶּכֶר ונֶעֱבֵר אֶת־הַבּוֹשֵׁי [שמואל ב יח, כג]

בדבר יתנה שמים נעשו וברוח פיו קל־צבאם [תהילים לג, ו]

בראשית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת־הַשָּׁמַיִם [ואת הארץ [בראשית א, א]

דבר אל־אֶהרֹן (ואמרף אליו את־קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי בהעלתך את־הַגִּזְרֹת אֶל־מֹול פָּנִי [במדבר ח, ב]

וַיִּבֹּיִם הַשָּׁבַת שְׁנִי־כָּשִׁים בְּגִי־שָׁנָה תַמִּימִם וְשִׁנִּי עֶשְׂרִים סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשִׁמּוֹן וְנִסְכּוֹ [במדבר כח, ט]

וַיִּבְנֹאשִׁי חֲדָשִׁים תַּקְרִיבוּ עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּגִי־בָקָר שְׁנִים וְאַיִל אֶחָד כִּבְשִׁים בְּגִי־שָׁנָה שְׁבַעַת תַּמִּימִם [במדבר כח, יא]

מסורת הש"ס
א תענית כז; משנה תענית ב מסכת סוברים ג ברכות נ.
גליון הש"ס
גמ' בשלמא רב הונא קרי בכהני. עי' לקמן דף כח ע"א תוד"ה כי קאמר:
תורה אור השלם

^{בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ [בראשית א, א]}

^{ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים [בראשית א, ו]}

^{ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים ונעש אלהים את־הרקיע ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע ויהי־כן ויקרא אלהים לרקיע שמים ויהי־ערב ויהי־בקר יום שני [בראשית א, ו-ז]}

^{בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ והארץ תימה תהו ובהו ורושך עלי־פני תהום ורוח אלהים מרחפת עלי־פני המים ויאמר אלהים יהי אור ויהי־אור וברא אלהים את־האור ביום־ובלדל אלהים בין האור ובין החשך ויקרא אלהים לאור יום ולחשך ערב ויהי־ערב ויהי־בקר יום־בקר יום אחד [בראשית א, ח-ה]}

ליחרי שלִישִׁי תרי מהא שני מהרלות דפרשת וביים השבת ותלתא קרחי מפראשי חלשיכס פשו להו תרי וכו'. ביים הראשון גבי משמלות תנן ליה במסכת תענית ביים הראשון באחד קשבת; דולג השני חוזר ומתחיל פסוק שגמר בו שלִפְנֵינוּ: פוסק הראשון קורא חצי הפסוק השלישי ופוסקו: גזירה משום האגבסון שגִמְעוּו השני מתחיל פסוק זה ויאמרו לא קרא ראשון אלא שנים וכן היוצאין שגִמְעו את הראשון קורא שלשה ויגזרו מבית הכנסת ויאמרו לא יקרא השני אלא שנים: הכי גרסינן קרא ראשון שלשה השני קורא שנים מפרשה זו כו': למי"ד דולג גדולג למאן דאמר פוסק ליבא למיפוך דהא קרא ראשון שלשה קתני דאי אפשר עוד לחזור: שאני התם דאפשר דבדי לקרות מפרשה זו לאסריה דהך מקמימא תנימא ששני ובחמישי שהא יכול לקרות מה שירצה שהכל משגיגו של יום: פשם שאין מתחילין בפרכשה פסחות משלשה פסוקים גזירה משום האגבסין שהיו כבורים לא קרא זה אלא שני פסוקים של התחלת פרשה זו שהרי לא היו צבית הכנסת ולא שמעו שקרא מפרשה השלישית: דן אין משיירין כו' גזירה משום היוצאין פסבדין שהקורא אחריו של זה לא יקרא אלא שני פסוקים העומרים: שוור דקא מחמיר תנא קמא דתני ושל חמשה פסויד ולא אמרינן יקרא הראשון שלשה ויפסוק אס ירצה: ונבסין שביחי לביבן דחמירי וס אומרים שהתחלה: שוילי משאיל פשטמע שקורא השני שלשה מהרלות והראשון לא קרא מפרשה זו אלא שנים ושאיל היאך קרא הראשון שני פסוקים ולא יומר ויאמרו לו שקרא מפרשה השלישית: הלכתא מאי פשל משמלות; ואמצינו דולג שאס לא וזלג הוא והא צריך להתחיל בפרכשה פחות משלשה פסוקים ואס יקרא שלשה מן השנים ומצא קוראה פושא: מוסף פסקא תפלת שגגו פרכה ותיקרא: מכדי רב פיקראל קרא שהרי רב לא היה לא כהן ולא לוי: דהא רב הונא קרא פכעה במסכת גיטין שהציקון (גיטין דף נט:): הא איבא שמואל פנהדעא שהוא ממדינת צבל דכהנא הוא: ודבר עיגוניה נהוג היה להיות למעלה מרב גדאמרינן פקרק מרובה (כ"ק פ.) רב לא עייל לקמיה דשמואל: ורב הוא דעביד להאי דאדבריה עליה פבוד הנה עביד ליה משום דלויטיא רב לשמואל דלא לוקמי בגי דמס' שבת פ' שמונה עשרים (ד' חח:): שלא בפניו לא עביד ליה שמואל לא היה עבבד אלא פנהדעא:

הקורא עומד פרק שלישי מגילה

אין מתחילין בפרכשה פחות מג' פסוקים גזירה מפראשי חלשיכס תנן ליה במסכת תענית ביים הראשון באחד

“אין מתחילין בפרכשה פחות משלשה פסוקים. ליקרי תרי מהא ותלתא מנה, פשו להו תרי! ^(א)אמר לו: זו לא שמעתי, פיוצא בה שמעתי, דתנן: ביים הראשון — “בראשית” ו”יהי רקיע”, ותני עלה: “בראשית” — בפנים, “יהי רקיע” — באחד. והוינן בה: בשלמא “יהי רקיע” באחד, דתלתא פסוקי הוו, ותנא: הקורא בתורה לא יפחות משלשה פסוקים! ואיתמר עלה, רב אמר: דולג. ושמואל אמר: פוסק. רב אמר דולג, מאי טעמא לא אמר פוסק? קסבר: כל פסוקא דלא פסקיה משה — אנו לא פסקינן ליה. ושמואל אמר פסקינן ליה? והא אמר רבי חנניא קרא: צער גדול היה לי אצל רבי חנינא הגדול, ולא התיר לי לפסוק אלא לתינוקות של בית רבן, הואיל ולהתלמד עשויין. התם טעמא מאי — משום דלא אפשר, הכא נמי לא אפשר. ושמואל אמר פוסק, מאי טעמא לא אמר דולג? גזירה משום הנבנסין ומשום היוצאין. מיתיבי: פרכשה של ששה פסוקים קורין אותה בפנים, ושל חמשה פסוקים ביחיד. קרא ראשון שלשה — השני קורא שנים מפרשה זו ואחד מפרשה אחרת. ויש אומרים שלשה, לפי שאין מתחילין בפרכשה פחות משלשה פסוקים. ואם איתא, למאן דאמר דולג — נדולג, ולמאן דאמר פוסק — נפסוק! שאני התם, דאפשר בהכי. ^(א)אמר רבי תנחום אמר רבי יהושע בן לוי: הלכה כיש אומרים, ואמר רבי תנחום אמר רבי יהושע בן לוי: כשם שאין מתחילין בפרכשה פחות משלשה פסוקים, כך אין משיירין בפרכשה פחות משלשה פסוקים. פשיטא! השתא ומה אתחלתא, דקא מקיל תנא קמא — מחמירי יש אומרים, שיוור, דמחמיר תנא קמא — לא כל שפון דמחמירי יש אומרים?! מהו דתימא: נבנסין שכיחי, יוצאין לא שכיחי, דמנחי ספר תורה ונפקי, קא משמע לן. ותנא קמא מאי שנא שיורי דלא — משום יוצאין, אתחולי נמי, גזירה משום הנבנסין? אמרי: מאן דעייל שיולי [מן] שויל. “שלח ליה רבה בריה דרבא לרב יוסף: הלכתא מאי? שלח ליה, הלכתא: דולג, ואמצעי דולגן. זה הפלל, כל שיש בו מוסף וכו'. איבעיא להו: תענית צבור בכמה? ראש חדש ומועד דאיבא קרבן מוסף — ארבעה, אכל הכא דליבא קרבן מוסף — לא. או דלמא: הכא נמי איבא מוסף תפלה. תא שמע: בראשי חדשים ובחולו של מועד קורין ארבעה, הא בתענית צבור שלשה! אימא רישא: בשני ובחמישי ובשבת במנחה קורין שלשה: הא תענית צבור ארבעה! אלא מהא ליבא למישמע מינה. ^(א)תא שמע: דרב איקלע לבבדל בתענית צבור, קם קרא בסיפרא. פתח בריה, חתים ולא בריה. נפול פולי עלמא אאנפריהו, ורב לא נפל על אפיה. מכדי רב בישראל קרא, מאי טעמא חתם ולא בריה? לאו משום דבעי למימרי אחרینא בתריה? לא, רב פכהני קרא. דהא רב הונא קרי פכהני. בשלמא רב הונא קרי פכהני, דהא אפילו רב אמי ורב אסי דכהני חשיבי דארעא ישראל, מיכף פייפי ליה לרב הונא. אלא רב — הא איבא שמואל, דכהנא הוה, ודבר עליה! שמואל נמי מיכף הוה פייר ליה לרב, ורב הוא דעבד ליה פבוד, וכי עביד ליה — בפניו, שלא בפניו — לא עביד ליה. הכי נמי מסתברא דרב פכהני קרא, דאי סלקא דעתך בישראל קרא, לפניה מאי טעמא בריה! לאחר תקנה. אי הכי, לאחריה נמי לבריה! שאני היכא דיתיב רב — דמיצל עיילי,

מיכף

משום האגבסין שלא יטעו לומר שאותו שקרא לפניו לא קרא אלא שני פסוקים וקשה על מנהג שלנו שאנו קורין פפרשת ויחל פתעניות והראשון מתחיל שם והוא לבוף שני פסוקים מפרשה שלמעלה וכן המפור ביו"ט בחול המועד דפסח שמתחיל מנהקרבתם שהוא לבוף שני פסוקים מראש הפרשה ויש לומר דשאני אלו הפרשיות שהרי ודועות הן לעולם וליבא למטעי וכן פרשה של ראש חדש שהשלישי קורא וביים השבת אין לחוש שמא יאמרו האגבסים שהשלישי לא קרא אלא שני פסוקים מבייום השבת שהרי דעבר ידוע לעולם וגם יש להם לחשוב שא"כ לא היה לו להציח פשהגיע לפרכשה שהרי גם זו משין פרשה שהיח בה: ואם איתא למאן דאמר דולג לדלוג פירש הקורטס דלמאן דאמר פוסק לא קנשא מידי דבינן שקרא הראשון שלשה פסוקים אין לפסוק עוד וקשה דהא מאן דאמר פוסק אית ליה שפיר נמי דולג אי לאו גזירה משום האגבסין והיוצאין והבא נהי שאין אנו יכולין לתקן מה שעשו הראשונים שהטעו את היוצאים שיעברו שהבא אחריו לא יקרא אלא שני פסוקים מפל מקום היה להם לתקן שלא יטעו האגבסין לפי שמתחיל זה ששני פסוקים סמוך לפרכשה לבן נקרא לפירש דלמאן דאמר פוסק לא קנשא מידי דלגזיזיא תרצי שפיר שאני הבא היבא דלא אפשר אכל האבא דאפשר שלא לפסוק פשיטא שאין להפסוק אכל למי"ד דולג

תקשה: שאני התם דאפשר קנשא היאך נהגו העולם פחולו של מועד של חג שקורא הקריעי כל מה שקראו השנים והא הבא דלא שרינן לא דולג ולא פוסק אלא היבא דלא אפשר ואפילו היבא דהאמר משום האגבסין והיוצאין מיהו הא פשיטא לו שאס קרא אותו שלשני האחריו עד שני פסוקים מסוף הפרשה שפסח או בפצרת שהאחריו דולג למעלה ולא יקרא שני פסוקים שהיח האחר וגם מפרשה של אחריה פינן דלא הוי מעגיגו של

יום: אין מתחילין בפרכשה פחות מג' פסוקים גזירה משום האגבסין שלא יטעו לומר שאותו שקרא לפניו לא קרא אלא שני פסוקים וקשה על מנהג שלנו שאנו קורין פפרשת ויחל פתעניות והראשון מתחיל שם והוא לבוף שני פסוקים מפרשה שלמעלה וכן המפור מבייו"ט בחול המועד דפסח שמתחיל מנהקרבתם שהוא לבוף שני פסוקים מראש הפרשה ויש לומר דשאני אלו הפרשיות שהרי ודועות הן לעולם וליבא למטעי וכן פרשה של ראש חדש שהשלישי קורא וביים השבת אין לחוש שמא יאמרו האגבסים שהשלישי לא קרא אלא שני פסוקים מבייום השבת שהרי דעבר ידוע לעולם וגם יש להם לחשוב שא"כ לא היה לו להציח פשהגיע לפרכשה שהרי גם זו משין פרשה שהיח בה:

כב.

עין משפט בר מצוה

א מויי פו"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ג, טוש"ע או"ח סי' קלח סעי' א:

ב מויי פו' מהל' כלי המקדש והעובדיו בו הל' ו:

ג מויי פו"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ג, טוש"ע או"ח סי' קלז סעי' ב:

ד מויי פו"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ד, טוש"ע או"ח סי' תכג סעי' ב:

מסורת הש"ס
א משנה מגולה; לעיל כא.
ב מסכת סופרים
ג סנהדרין י; שבועות טז:
גליון הש"ס

גמ' ואפי' אשה. עי' ר"ה דף כג ע"א תוס' ד"ה הא ר' יהודה: שם מפני כבוד צבור. לקמן דף כד ע"ב ושי"נ: שם מפטיר מהו שיעלה. עי' תענית ד' כט ע"ב תד"ה בשני ובחמישי:

תוס' ד"ה כיון וכו' והרי תקנוהו להודיע שתי"ע רשות. עי' ברכות דף ב ע"א תד"ה מברך ודף ד ע"ב תד"ה אמר ר' יוחנן ודף כז ע"ב תוס' ד"ה והלכתא:

תורה אור השלם
והשרב אליו פרשנא שתר אדקמא תרשיש מרס מרשנא ממוכן שבעת שרי פרס ומדי ראי פני המלך הישיבים ראשנה בפלכות [אסתר א, יד]

ונקח רבי־טבחים את־שרנה בהן הראש ואת־צפניהו בהן משנה ואת־שלושת שמרי הסף [מלכים ב

כה, יח]

ומר־העיר לקח סרים אחד אִשר־הוא פקיד על־אנשי הפלִקמה וחמשה אנשים מראי פני־המלך אִשר נמצאו בעיר ואת הספר שר העֵבא המצבא את־עם הארץ וששים איש מעם הארץ הנמצאים בעיר [מלכים ב כה, יט] ונעמד עֲזרא הספר על־מגדל־עץ אִשר עשו לדָּבָר ונעמד אֲצִלו מִתְּתִיה ושמע ונָנְה ואורִיָה וחלִקְיָה ומעֲשִׂיָה על־יָמִינו ומשמאלו פְּדָה ומִישָׁאֵל ומלְכָיָה וחסם וחשֻבְדָּנָה זכרִיָה משֻלֵם [נחמיה ח, ד]

וימצאו כתוב בתורה אִשר עָנָה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה אִשר יָשְׁבוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁבוֹת מִחֵג בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי [נחמיה ח, יד]

דמעלי אנלויי על צציקון ולא נוקלין על פניקון ממש לפי שאין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו: הכי גרסינן תנא דבי ר' ישמעאל היא: ביו"ט מאחרין לבא לבית הכנסת צצריקן **ורבא דמצלי אצלוויי**.^(א) **ביום טוב חמשה, ביום הכפורים ששה פוי. מתניתין מני? לא רבי ישמעאל ולא רבי עקיבא.**

דתנאי: ביום טוב חמשה, וביום הכפורים ששה, ובשבת שבעה, אין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהן, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר: ביום טוב חמשה, וביום הכפורים שבעה, אין פוחתין מהן ואכל מוסיפין עליהן. מני? אי רבי ישמעאל — קשיא תוספת! אי רבי עקיבא — קשיא ששה ושבעה! ^(א)**אמר רבא: תנא דבי רבי ישמעאל היא. דתנא דבי רבי ישמעאל: ביום טוב חמשה, ביום הכפורים ששה, בשבת שבעה, אין פוחתין מהן אבל מוסיפין עליהן, דברי רבי ישמעאל. קשיא דרבי ישמעאל אדרבי ישמעאל! תרי תנאי אליבא דרבי ישמעאל.** ”מאן תנא להא דתנאי: ביום טוב מאחרין לבוא, וממהרין לצאת. ובשבת ממהרין לבוא, וממהרין לצאת. ליימא רבי עקיבא, דאית ליה גברא יתיבא? אפילו תימא רבי ישמעאל

— דנפיש סידורא דיומא. ^(א)**הני שלשה חמשה ושבעה כנגד מי? פליגי בה רבי יצחק בר נחמני וחד דעמיה, ומנו — רבי שמעון בן פזי. ואמרי לה: רבי שמעון בן פזי וחד דעמיה, ומנו — רבי יצחק בר נחמני, ואמרי לה רבי שמואל בר נחמני. חד אמר: כנגד ברפת כהנים, וחד אמר: כנגד שלשה שומרי הסף, חמשה מרואי פני המלה, שבעה רואי פני המלה. תני רב יוסף: שלשה חמשה ושבעה — שלשה שומרי הסף, חמשה מרואי פני המלה, שבעה רואי פני המלה. אמר ליה אביי: עד האידינא מאי טעמא לא פריש לן מר? אמר ליה: לא הן דיענא דצריכיתו ליה, ומי בעיתו מינאי מילתא ולא אמרי לכו!? אמר ליה יעקב מינאָה לרב יהודה: הני ששה דיום הכפורים כנגד מי? אמר ליה: כנגד ששה שעמדו מימינו של עזרא וששה משמאלו, שנאמר: ”ויעמוד עזרא הסופר על מגדל עץ אשר עשו לדבר ויעמוד אצלו מתתיה ושמע ונניה ואוריה וחלקיה ומעשיה על ימינו ומשמאלו בדיה ומישאל ומלכיה ומלכיה וחשום וחשבדנה וזכריה משלם”. הני שבעה הוו! היינו ”זכריה” היינו ”משלם”, ואמאי קראו ”משלם”? דמישלם בעובדיה. תנו רבנן: הכל עולין למגן שבעה, ואפילו קטן ואפילו אשה. אבל אמרו חכמים: אשה לא תקרא בתורה, מפני כבוד צבור. איבעיא לה: מפטיר, מהו שייעלה למגן שבעה? רב הונא ורבי ירמיה בר אבא, חד אמר: עולה, וחד אמר: אינו עולה. מאן דאמר עולה — דהא קרי, ’ומאן דאמר אינו עולה — כדעולא. דאמר עולא: מפני מה המפטיר בנביא צריה שיקרא בתורה תחלה — מפני כבוד תורה, וכיון דמשום כבוד תורה הוא — למגננא לא סליק. ”מיתבי: המפטיר בנביא לא יפחות מעשרים ואחד פסוקין, כנגד שבעה שקראו בתורה. ואם איתא, עשרים וארבעה הויין! כיון דמשום כבוד תורה הוא — כנגדו**

ברוך ה' לעולם ולמנו ולמנו ויראו עינינו אחר השפיבגו שלא היו אומרים בימי ההנאים והם תקנוהו להודיע שתפלת ערבית רשות והכי גמי תקנו לומר קדיש בין השבעה למפטיר להודיע שאינו ממנו השבעה והר"ר אלניהו אהיג את בני עירו שאפילו בשמוציאין שני ספרי תורות או שלשה נוהג מנהג זה שיקראו הראשונים הכל והמפטיר חוזר וקורא ממה שקראו הראשונים וכן אהיג רבינו משלם וכן נוהגין עכשיו בכל צרפת ושמו את מנהג רש"י ורבותיו ור"ת והא שאין מוציאין ב' ספרי תורות בכל השבחות לקרוא בשניה וביום השבת כמו שעושין ביו"ט וקרא לפי שאין בפרשה אלא שני פסוקים ואין קורין בתורה פחות מנ' פסוקים ואין להתחיל בפרשה שלמעלה או לביום בפרשה שלמטה משום קלא היו מענינו של יום ועוד י"ל לפי צצריק להפטיר בכל שבת מענינו של יום ואי קרינן בשל שבת א"כ והא צריק להפטיר בקליק מנייה והיינו בשבת וא"כ והו כל ההפטרות מענין אחד ועוד י"ל לפי שלעולם אין קורין בספר תורה שני בקרפנות אלא באותן שבאין לבפרה בדפריש לקמן פרק בני העיר (מגילה דף לא). שקורין בהן ביו"ט ומציא לזכראל באילו הקריבוס אבל קרפנות שבת אינן באין לבפרה ומש"ה אין קורין בהן:

הקורא עומד פרק שלישי מגילה

הני שלשה וחמשה כנגד מי אבל מששה של

יום הכפורים לא פגי עד לקמן קשיא לאמי לא פגי מד' של ראש חדש כנגד מי וכן של חולו של מועד וי"ל דקוס ליה דטעמא דמוסף קשיב לטופיו חד גברא אבל לטופיו כל כן ביו"ט וביוה"כ ובשבת לא ס"ל משום ברת וסקוילה אי לא מאפקחין כנגד

מני: שבעה רואי פני המלה פירש הקוקטרס דאחשנרוש וקשיא לומר שתקנו חכמים כנגד ענינו של אותו קשע לכן פירש ר"ת אונקן הדמיוס בספר ויקנה (נב) ובמלכים (כ כה) בתיב ה' ובירושלמי מפרש שהשנים שלא הוזכרו במלכים הם סופרי העינין: אמר יעקב מנשה גרסינן שאם הנה מין לא היה מקבירו יעקב דהא בתיב שם קשעים ורקב (משלי י"א): חד אמר עולה וחד אמר אין עולה פסק ר"ת דקיימא לן כמ"ד עולה ולכן, לנו נוהגין בתעניות בעמקה ובט"ב שהשלישי מפטיר וכן ביום הכפורים בעמקה אבל בשבחות ובמים טובים וביוה"כ סעריה המפטיר לא היו מן הענין דכיון שמותר להוסיף עליהם יכולין לנו לעשות מההגיו אליבא דכנזי עלמא דאי הוי הלכה כמ"ד אין עולה עבדינן שפיר ונאפילו הוי גמי הלכה כמאן דאמר עולה מ"ת אין לחוש דהרי מותר להוסיף ואע"ג דאמרינן לקמן (מגילה דף כט:): חל להיות בנאמיה תעיה קורין שיבא בנאמיה תעיה וחד כפי תשא מכל מקום נהגו עבדיו לקרות המפטיר שהוא שמיני כל זה כדי לנהוג מההגיו וסזן שטעה ונמר כל הסדר של שבת וסוזר ויקרא השביעי וכן אם הוא יו"ט וקרא כל הענין שהוא צריך ושבח לקרות בחובת היום וסוזר בספר תורה ויקרא אחר בחובת היום וסחרון שקרא קודם הוי כמאל גליתיה אבל בשבת של חנוכה או בכ"ח של חנוכה אין צריך כדאיתא בילמנו דחנוכה דהלכתא אין משניחין בחנוכה כל עיקר וימים שיש בהן קרבן מוסף גומר קדיש קודם שינציא בספר תורה ובמים שאין בהן קרבן מוסף אין גומר קדיש קודם ובשבת לא וקרא פחות מאחד ועשרים פסוקים לשבעה בני אדם כל חד חד וחד שלשה פסוקים ובמנחה ובשני ובחמישי עשרה פסוקים ואם שבח ולא קרא כל כן וסוזר ויקרא: כיון דמשום כבוד תורה הוא כנגדו גמי לא פגי וקשיא לפי מההגיו שאנו נוהגין בכל שבחות השנה שהמפטיר חוזר וקורא מה שקראו הראשונים ואין קורא בכל אחר כן אם כן מאי קא משגי ביון דמשום כבוד התורה הוא כנגדו גמי לא פעינן אדרכה היה לו לומר ביון דאין קורא אלא מה שקראו הראשונים כנגדו לא פעינן אלא שמע מיניה דבימי ההנאים היה המפטיר קורא מה שלא קראו הראשונים והכי גמי משמע מדתקינו נ' פסוקים כנגדו למפטיר ענביא כנגד מה שקרא בתורה למאן דאמר עולה כדאמרינן בסמוך א"כ שמע מינה שהוא קורא מה שלא קראו הראשונים וא"כ קשה למה אין לנו נוהגין לעשות כן וקרא לפי שבימי החכמים לא היו אומרים קדיש בין אונקן שקראו קודם המפטיר והמפטיר ולכן היה המפטיר מביים אבל אחר שנבצר הש"ס ותקנו לומר קדיש בין אותם שקראו ראשונה והמפטיר כמו שתקנו לומר

ברוך ה' לעולם ולמנו ולמנו ויראו עינינו אחר השפיבגו שלא היו אומרים בימי ההנאים והם תקנוהו להודיע שתפלת ערבית רשות והכי גמי תקנו לומר קדיש בין השבעה למפטיר להודיע שאינו ממנו השבעה והר"ר אלניהו אהיג את בני עירו שאפילו בשמוציאין שני ספרי תורות או שלשה נוהג מנהג זה שיקראו הראשונים הכל והמפטיר חוזר וקורא ממה שקראו הראשונים וכן אהיג רבינו משלם וכן נוהגין עכשיו בכל צרפת ושמו את מנהג רש"י ורבותיו ור"ת והא שאין מוציאין ב' ספרי תורות בכל השבחות לקרוא בשניה וביום השבת כמו שעושין ביו"ט וקרא לפי שאין בפרשה אלא שני פסוקים ואין קורין בתורה פחות מנ' פסוקים ואין להתחיל בפרשה שלמעלה או לביום בפרשה שלמטה משום קלא היו מענינו של יום ועוד י"ל לפי צצריק להפטיר בכל שבת מענינו של יום ואי קרינן בשל שבת א"כ והא צריך להפטיר בקליק מנייה והיינו בשבת וא"כ והו כל ההפטרות מענין אחד ועוד י"ל לפי שלעולם אין קורין בספר תורה שני בקרפנות אלא באותן שבאין לבפרה בדפריש לקמן פרק בני העיר (מגילה דף לא). שקורין בהן ביו"ט ומציא לזכראל באילו הקריבוס אבל קרפנות שבת אינן באין לבפרה ומש"ה אין קורין בהן:

כג.

עין משפט בר מצוה

א טוש"ע או"ח סי' רפא סעי' א:

ב סמג עשין יט, טוש"ע או"ח סי' רפב סעי' ג:

ג מיו' פ"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יז, טוש"ע או"ח סי' רפב סעי' ד:

ד מיו' פ"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יז, טוש"ע או"ח סי' רפב סעי' ד:

ה מיו' פ"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יג, טוש"ע או"ח סי' רפד סעי' א:

כג:

עידן משפּט גור מצוּחה

א מו"י פו"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יג, טוש"ע או"ח סי' רפד סעי' א:

ב מו"י פו"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יג, סמג עשין יט, טור או"ח סי' ש:

ג מו"י פח' מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ה, סמג עשין יט, טוש"ע או"ח סי' קכח סעי' א:

ד מו"י פח' מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ד:

ה מו"י פו"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ג, טוש"ע או"ח סי' טוש"ע או"ח סי' קכח סעי' א:

ו מו"י פו"ב מהל' אבל הל' ד, טוש"ע יו"ד שי' שעו סעי' ג:

ז מו"י פו"ג מהל' אבל הל' א, סמג עשין דרבנן, טוש"ע יו"ד סי' שעו סעי' ג:

ח מו"י פב' מהל' ברכות הל' י:

ט מו"י פי' מהל' אישות הל' ה, טוש"ע אה"ע סי' סב סעי' ד:

י מו"י פח' מהל' ברכות הל' ד, סמג עשין פח, טוש"ע או"ח סי' קצב סעי' א:

יא מו"י פח' מהל' ערכים וחרמין הל' ב:

יב מו"י פח' מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ד, טוש"ע או"ח סי' סט סעי' א:

יג מו"י פו"ג מהל' אבל הל' א, סמג עשין דרבנן, טור יו"ד סי' שעו:

יד מו"י פב' מהל' ברכות הל' י:

טו מו"י פי' מהל' אישות הל' ה, טוש"ע אה"ע סי' סב סעי' ד:

טז מו"י פח' מהל' ערכים וחרמין הל' ב:

יז מו"י פו"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ג, טוש"ע או"ח סי' קלו סעי' ב:

יח מו"י פו"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' י, טוש"ע או"ח סי' קמה סעי' א:

לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בּמקום שָׁאין מִתְרַגְּמין וְעַל זֶה אָנוּ כּוֹמְכין שָׁאין אָנוּ מִתְרַגְּמין הַפְּטָרוֹת

שֶׁבָּכַל יְמוֹת הַשָּׁנָה וְכּוּן הַפְּרָשִׁיּוֹת: אִין פּוֹרְסין עַל שְׁמַע פָּחוֹת מִעֲשָׂרָה פִּירוּשְׁלָמִי מִפְּרָשׁ שֶׁאֵם הִתְחִילוּ בַּעֲשָׂרָה וַיֵּצֵאוּ מִקְצָמוּ אַפ"ה גּוֹמְרִין וְעַל הַיּוֹצִאים הוּא אֹמֵר וַיַּחֲזִי ה' וַכֵּלוּ (וַשְׁעִיהוּ א':כ"ח) וְכוּ הַלְכָּה: וְאִין פּוֹרְסין עַל שְׁמַע הַקּוּנְטֵרֶם פִּירֵשׁ בְּנֵי אֶדָם שֶׁבָּאוּ בְּצִית הַבְּנֻקָּת אַחֵר שֶׁהִתְפַּלְלוּ הַעֲצוּר וְרוֹצִים לוֹמַר קָדִישׁ וּבְרָכוּ צִרְיִן עֲשֶׂרָה וּר"ת פִּירֵשׁ דְּבִשְׂבָּעָה שְׁלֹא שְׁמַעוּ עִם שֹׁלֵשׁ אַחֲרִים כִּגְוִה"ו (אִתָּא בְּמַם' סוּפְרִים רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבַּמַּעֲרַב אֹמְרִים בַּשְּׂבָעָה וְנוֹתְנִים טַעַם לְדַבְרֵיהֶם דְּכַתִּיב בַּפָּרוּשׁ פְּרָעוֹת בִּישְׂרָאֵל בַּהֲתַנַּבֵּד עִם בְּרָכוּ ה' (שׁוֹפְטִים ה':כ"ג-) דְּלִיפָא שְׂבַע תִּיבּוֹת וי"א חֲפִילוּ בַּשָּׂשָׂה מִשּׁוּם דְּבְרָכוּ הָיוּ הַשֵּׁשׁ וּר"ת כְּתִבּ בַּסֵּפֶר הַיָּסֵד בַּחֲמֵשֶׁה מִשּׁוּם דְּלִיפָא אֵלָּא חֲמֵשׁ תִּיבּוֹת עַד בְּרָכוּ ונ"ל חֲפִילוּ בַּשְּׁלֹשָׁה שְׁלֹא שְׁמַעוּ וְהָכִי פִירוּשׁוֹ דְּהִקְרָא בַּפָּרוּשׁ פְּרָעוֹת בִּישְׂרָאֵל שְׁלֹא עָשׂוּ מָה שְׁמוּטָל עֲלֵיהֶם לַעֲשׂוֹת זֶה וַיִּתְּנַב הָאֵם לְבָרֵךְ ה' וְלִיפָא אֵלָּא שֹׁלֵשׁ תִּיבּוֹת עַד בַּהֲתַנַּבֵּד וּתְלִמְיָדֵי רַש"י פִּירֵשׁוּ מִשְׁמֵנוּ דְּחִפִּילוּ בַּשְּׂבָכִל אַחֵר שְׁלֹא שְׁמַע וְכוּלִים הֵם לְפָרוּם עַל שְׁמַע וְחִפִּילוּ אוֹרְנוּ שְׁשֹׁמַע בְּכָר וְכוּל לְפָרוּם אֹתָנוּ שְׁלֹא שְׁמַעוּ בְּמִן שְׁאֵנוּ רְוֹאִים שְׁלִיחַ צַעוֹר אֶלָּף עַל פִּי שֶׁהִתְפַּלֵּל בְּכָר הַשְׁמוּנָה עֲשָׂרָה בְּרָכוֹת בְּלִשָּׁשׁ חֹחֵר וּמִתְפַּלֵּל בְּקוֹל רֶם וְאֵע"פ שֶׁכּוֹנֵן בְּהִיאִין עֲבָשׂוּ מ"מ י"ל דְּלִין זֶה רָאִיִּי כֵּל כָּךְ דִּשְׁאִנִּי הַשְׁמוּנָה עֲשָׂרָה בְּרָכוֹת שֶׁהָרִי אִם הִיא מִתְפַּלֵּל מִתְחִילָה בְּקוֹל רֶם שְׁמָא לֹא וְכוּנּוּ לְפֶסֶּה לְהַגִּיעַ עִם שְׁלִיחַ צַעוֹר בּמקום קְדוּשָׁה וּמוֹדִים וּר"ת לֹא הִיא רוֹצָה לַעֲשׂוֹת חֲפִילוּ לַעֲצֵמוּ: וְאִמֵּר ר' יִצְחָק א"ר יוֹחָנָן בְּרַפְּת אֲבָלִים בַּעֲשָׂרָה פִּירֵשׁ ר"י דָּלָא מִיִּירֵי בַּבְּרַפְּת הַמּוֹזֵן שֶׁהָרִי לֹא הִזְקָה בְּרוּחֹב הָעִיר בַּקִּי" פָּרָק קִמָּא דְּכַתִּיבּוֹת (דָּף ח: וָס:) אֵלָּא מִיִּירֵי בַּבְּרָכוֹת שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים בְּרוּחֹב הָעִיר בַּמַּעֲמֻדוֹת שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין לְנַחַם אֲבָלִים אֲבָל שֶׁל בְּרַפְּת הַמּוֹזֵן כִּגְוִה שְׁלֹשָׁה וְהוּא עֲצָמוּ מַצְטָרֵף בַּפִּירֵשׁ הַטַּעַם סָס: עֲשָׂרָה בְּהַנִּים כּו' קָשִׁיא לִי אִמְחִי לֹא בְּעִי אַחֵר עֲשֶׂר דְּלִין ב"ד שְׁקוֹל בְּכָל דָּבָר שֶׁהוּא תְּלוּי שְׁעוּמָד שֶׁשְׁקוֹל הַזֵּעֵת: וְאֵדָם מִי קְדוּשׁ פִּירֵשׁ הַקּוּנְטֵרֶם פ"ק דְּסַנְהֶדְרִין (דָּף טו.) וְהָא לִין וּמִפְּרָ שֶׁשׁוּן כְּעֶבֶד לְכוּ לִין קְדוּשׁ וְקָשִׁיא אִמְחִי לֹא תֵּאֵמַר דְּמִיִּירֵי בַּעֲבָד כִּנְעֻנִי שִׁכּוּל אֶדָם לְהַקְדִּישׁוּ דִּהָא עֶבֶד כִּנְעֻנִי שְׁפִיר קְרוּי אֶדָם בְּדִאֲמַרְיִין פ' הַשּׁוֹלֵחַ (גִּיטִין נח: וָס:) כֵּל חֶסֶד אֲשֶׁר וְחֶסֶד מִן הָאֶדָם לֹא יִפְגֹּעַ לְרִיבּוֹת עֲבָדוּ וְשִׁפְחָתוֹ הַכִּנְעֻנִים וי"ל דְּלִי אִיתָא דְּמִיִּירֵי בַּעֲבָד כִּנְעֻנִי כִּגְוִה שְׁלֹשָׁה אֲבָל בַּעֲשָׂרָה לֹא בְּדִאִיתָא פִּירוּשְׁלָמִי גִזְרָה שְׁמִיא וְשִׁמְעוּ וַיְבָרְחוּ וא"ת אִימָא דִּהִיא יְרוּשְׁלָמִי חִיירִי בְּדִינָא דְּרַבֵּנן אֲבָל בְּדִינָא דְּאוֹרִייתָא צִרְיִן עֲשָׂרָה וא"כ הֲדַר קוּשְׁיִין לְדוּכַפְּתִיָּה דְּכִי פְרִיָּה אֶדָם מִי קָדִישׁ לִישְׁנֵי דְּמִיִּירֵי בַּעֲבָד

כִּנְעֻנִי וי"ל בַּפְּטָיִרָא לִיָּה דְּמִתְנִיתִין חֲשִׁיב וְתַנִּי הַזֵּינִין שְׁצִרְיָה לַעֲשׂוֹת וא"כ אִי אִיתָא דְּחִיירֵי בַּעֲבָד הֵא הִנֵּה בַּשְּׁלֹשָׁה וְעוֹד נִרְאִיה דְּסַבֵּר לִיָּה לְמַקְשֵׁן דְּחִי אִיתָא דְּמִיִּירֵי בַּעֲבָד הִנֵּה לִיָּה לְפִירוּשֵׁי בַּהֲגִיא הַתְּרַקְעוֹת וְהַעֲבָדִים תַּשְׁעָה וְכַהֵן בְּדִקְחֵנּוּ בְּכָל מַקּוֹם הַתְּרַקְעוֹת וְהַעֲבָדִים [וע"ע תּוֹסָפוֹת סַנְהֶדְרִין טו. ד"ה אֶדָם]: שְׁמִין אוֹתוֹ כְּעֶבֶד וְעַבְד אִיתְקַשׁ לְקַרְקְעוֹת דְּכַתִּיב וַהֲתַנַּחֲלָתֶם אוֹתָם וּגו' מִשְׁמַע דְּשָׁבַד עֲבָרִי אִיתְפָּשׁ לְקַרְקְעוֹת וְהָכִי נִמְי מִשְׁמַע פָּרָק קִמָּא דְּקְדוּשְׁיִין (דָּף ז. וָס:) דִּאֲשֶׁה הִנֵּה לִיָּה נְכֻסִים שְׁלֹשׁ לְכוּן אַחֲרִית מִטַּעַם דְּשָׁבַד אִיתְפָּשׁ לְקַרְקַע וְקָשִׁיא דִּהָיִינוּ זְנוּקָא עֶבֶד כִּנְעֻנִי דְּעָלִיָּה בְּחִיב קָרָא דוּהַתְּנַחֲלָתֶם אֲבָל עֶבֶד עֲבָרִי לֹא מַצִּינוּ כֵּלָּל דִּאִיתְפָּשׁ לְקַרְקַע וַחֲלִי הִיאִיא דְּקְדוּשְׁיִין יֵשׁ לְגַחוֹת בַּפִּירֵשׁ' סָס אֲבָל הֵכָא קָשִׁיא:

הקורא עומד פרק שלישי מגילה

כִּנְגִּדּוּ נִמְי לֹא בְּעִינָן לְקַבּוּעַ ג' בְּסוּקִים בְּנִבְיָא כִּנְגִּד אֹתוֹן שְׁקוּרָא הַמַּפְטִיר בַּתּוֹרָה:

כִּנְגִּדּוּ נִמְי לֹא בְּעִי. ״מִתְקִיף לֵה רַבָּא: וְהָרִי ״עוֹלוֹתֶיכֶם סְפּוּ״, דְּלֹא הָוִיין עֲשָׂרִין וַחַד, וְקָרִינוּ! שְׂאֲנֵי הָתֵם, דְּסֻלִּיק עֲנִינָא. ״וְהִיכָא דְלֹא סֻלִּיק עֲנִינָא לֹא? וְהָאֵמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר אֲבָא: זְמַנִּין סָגִיאין הָיָה קְאִימָנָא קַמִּיָּה דְּרַבִּי יוֹחָנָן, וְכִי הָיָה קָרִינוּ עֲשָׂרָה פְּסוּקִי, אָמַר לוֹ: אֲפֹסִיקוּ! מְקוֹם שְׂיִישׁ תּוֹרָגְמָן שְׂאֲנֵי. דְּתַנִּי רַב תַּחְלִיפָא בַּר שְׁמוּאֵל: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּמַקּוֹם שְׂאִין תּוֹרָגְמָן, אֲבָל מְקוֹם שְׂיִישׁ תּוֹרָגְמָן — פּוֹסֵק.[[]^{דרוש מקורות]} מִתְנִי״ אִין פּוֹרְסִין עַל שְׁמַע, וְאִין עוֹבְרִין לְפָנֵי הַתִּיבָּה, וְאִין נוֹשְׂאִין אֶת פְּפִיָּהֶם, וְאִין קוֹרִין בַּתּוֹרָה, וְאִין מַפְטִירִין בְּנִבְיָא, ״וְאִין עוֹשִׂין מַעֲמָד וּמוֹשָׁב, וְאִין אוֹמְרִים בְּרַפְּת אֲבָלִים וַתַּנְחוּמֵי אֲבָלִים, וּבְרַפְּת חֲתָנִים, וְאִין מְזַמְנִין בְּשֵׁם — פָּחוֹת מִעֲשָׂרָה. וּבְקַרְקְעוֹת — תַּשְׁעָה וְכַהֵן, וְאֵדָם פִּיוּצָא בָּהּ.[[]^{דרוש מקורות]} גְּמַ' מָנָא הָנִי מִיָּלִי? אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אֲבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, דִּאֲמַר קָרָא: ״וַיִּנְקְדְּשִׁתִּי בַּתּוֹף בְּנִי יִשְׂרָאֵל״, כֵּל דְּבָר שֶׁבְּקְדוּשָׁה לֹא יִהְיֶה פָּחוֹת מִעֲשָׂרָה. (מֵאִי מִשְׁמַע? דְּתַנִּי רַבִּי חִיָּיא: אֶתִּיא ״תּוֹף״ ״תּוֹף״, כְּתִיב הָכָא: ״וַיִּנְקְדְּשִׁתִּי בַּתּוֹף בְּנִי יִשְׂרָאֵל״, וּכְתִיב הָתֵם: ״וַהֲפִדּוּ מִתּוֹף הָעֵדָה״, וְאֶתִּיא ״עֵדָה״ ״עֵדָה״, דְּכַתִּיב הָתֵם: ״עַד מָתִי לַעֲדָה הִרְעָה הַזֹּאת״ — מָה לְהֵלֵן עֲשָׂרָה, אִף כָּאן עֲשָׂרָה. וְאִין עוֹשִׂין מַעֲמָד וּמוֹשָׁב פָּחוֹת מִעֲשָׂרָה. פִּיזֵן דְּבָעִי לְמִימַר: ״עֲמָדוּ יִקְרִים עֲמוּדוּ, שְׁבוּ יִקְרִים שְׁבוּ״ — בְּצִיר מִעֲשָׂרָה לָאו אוֹרַח אֲרַעָא.״[[]^{דרוש מקורות]} וְאִין אוֹמְרִים בְּרַפְּת אֲבָלִים וּבְרַפְּת חֲתָנִים (וְכו').

מֵאִי בְּרַפְּת אֲבָלִים? בְּרַפְּת רַחֲבָה. דִּאֲמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּרַפְּת אֲבָלִים בַּעֲשָׂרָה, וְאִין אֲבָלִים מִן הַמִּנְיָן. בְּרַפְּת חֲתָנִים בַּעֲשָׂרָה, וַחֲתָנִים מִן הַמִּנְיָן. וְאִין מְזַמְנִין עַל הַמּוֹזֵן בְּשֵׁם פָּחוֹת מִעֲשָׂרָה (וְכו'). פִּיזֵן דְּבָעִי לְמִימַר ״נִבְרָךְ לֵאלֹהֵינוּ״ — בְּצִיר מִעֲשָׂרָה לָאו אוֹרַח אֲרַעָא. וַהֲקַרְקְעוֹת תַּשְׁעָה וְכַהֵן, וְאֵדָם פִּיוּצָא בָּהֵן (וְכו'). מָנָא הָנִי מִיָּלִי? ^(מ)אָמַר שְׁמוּאֵל: עֲשָׂרָה בְּהַנִּים כְּתוּבִים בַּפָּרָשָׁה. חַד לְגוּפִיָּה, (וַחַד לְמַעוּטִי), וְאִידָהּ הָנִי מִיַּעוּט אַחֵר מִיַּעוּט, וְאִין מִיַּעוּט אַחֵר מִיַּעוּט אֶלָּא לְרִיבּוֹת. תַּשְׁעָה יִשְׂרָאֵלִים וַחַד בָּהֵן. וְאִימָא: חֲמִשָּׁה בְּהַנִּים וַחֲמִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִים! קִשְׂיָא. וְאֵדָם פִּיוּצָא בָּהֵן. אֵדָם מִי קְדוּשׁ? ״אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: בְּאוֹמַר ״דְּמִי עָלִי״.

דְּתַנִּיא: הָאוֹמַר ״דְּמִי עָלִי״ — שְׁמִין אוֹתוֹ כְּעֶבֶד. וְעַבְד אִיתְקַשׁ לְקַרְקְעוֹת, דְּכַתִּיב: ״וַהֲתַנַּחֲלָתֶם אוֹתָם לְבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לְרִשָּׁת אַחוּזָה״. ^(יח)מִתְנִי״ הַקּוֹרָא בַּתּוֹרָה —

לֹא יְפָחוֹת מִשְׁלָשָׁה פְּסוּקִים, וְלֹא יִקְרָא לְמִתּוֹרָגְמָן יוֹתֵר מִפְּסוּק אֶחָד.

וּבְנִבְיָא

מַקּוֹם שְׁיֵשׁ הַתּוֹרָגְמָן שְׂאֲנֵי שְׁיֵשׁ טוֹרַח לְצַעוֹר: מִתְנִי״ אִין פּוֹרְסִין עַל שְׁמַע מִנְיָן הֵבֵא לְבִית הַבְּנֻקָּת לְאַחֵר שְׁתַּקְּרָאוּ הַעֲצוּר אֶת שְׁמַע עוֹמָד אַחֵר וְאוֹמַר קָדִישׁ וּבְרָכוּ וּבְרָכָה רִאשׁוֹנָה שֶׁבְּקָרִיאַת שְׁמַע. פּוֹרְסִין לְשׁוֹן חֲצִי הַדָּבָר: וְאִין עוֹבְרִין לְפָנֵי הַתִּיבָּה שְׁלִיחַ צַעוֹר: וְאִין נוֹשְׂאִין בְּפִיָּהֶן הַכְּהֻנִּים: אִין קוֹרִין בַּתּוֹרָה בַּצַּעוֹר: אִין עוֹשִׂין מַעֲמָד וּמוֹשָׁב לְמַת כְּשֹׁנֵשְׂאִין אֶת הַמַּת לְקוּבְרוּ הִיוּ יוֹשְׁבִין ז' פְּעָמִים לְבָבוֹת אֶת הַמַּת וְהַרוֹצָה לְסוּפְדוּ וְסוּפּוֹד וְהָכִי תַנְיָא (כ"ב דף ק:): אִין פּוֹסְתִין מִשְׂבָּעָה מַעֲמֻלוֹת וּמוֹשָׁבוֹת לְמַת כִּנְיָן עֲמָדוּ וְקָרִים עֲמוּדוּ שְׁבוּ וְקָרִים שְׁבוּ: בְּרַפְּת אֲבָלִים מִפְּרָשׁ בְּגָמ': וַתַּנְחוּמֵי אֲבָלִים בַּשְּׁחוֹחִין מִן הַקְּדוּרוֹת עוֹמְדִין וּמִנְחָמִין אֶת הָאֲבָל וְאִין שׁוֹרָה פָּחוֹתָה מִעֲשָׂרָה בַּמַּסָּכַת סַנְהֶדְרִין (דף יט.): וְאִין מְזַמְנִין עַל הַמּוֹזֵן בְּשֵׁם נִבְרָךְ לְאֵלֵהֵינוּ: וְהַתְּרַקְעוֹת שֶׁל הַקֶּזֶשׁ הֵבֵא לְפִיזְתּוֹ צִרְיִן עֲשָׂרָה וְאַחֵר מִהֵן בְּהֵן: וְאֶדָם פִּיוּצָא בָּהֵן אִם כָּא בִּלְפָנֵי מַיִר הַקֶּזֶשׁ וּבְגָמ' מִפְּרָשׁ לֵה: גַּמ' עָדָה אִין פָּחוֹתָה מִעֲשָׂרָה שְׁנָאֵמַר עַד מִמָּה לַעֲדָה הַרְעָה הַזֹּאת יֵצֵאוּ וְהוֹשַׁע וְכַלֵּב: לֹא אוֹרַח אֲרַעָא לְהַטְרִיחַ שְׁלִיחַ לְבָד וְלִקְרוֹתוֹ וְקָרִים דֹּא"כ מַה הַנַּחַת לְמַרְשִׁיו: אִין אֲבָלִים מִן הַמִּנְיָן שֶׁהָרִי הוּא אֹמֵר בְּרָכָה לְמַנְחָמִים בְּפָנֵי עֲצָמוּן אַחִינוּ בַּעַל הַגְּמוּל וְשֹׁלֵם לְכֶסֶם גְּמוּלָכֶם הַטּוֹב בֹּא"י מִשְׁלֵם הַגְּמוּל וְלֹאֲבָלִים בְּפָנֵי עֲצָמוּן אַחִינוּ בַּעַל נַחֲמוֹת יְנַחֵם אֶתְכֶם בֹּא"י מִנַּחֵם אֲבָלִים וְאִינוּ כּוֹלְלִין יַחַד: לֹא אוֹרַח אֲרַעָא לְהַטְרִיחַ שְׁלִיחַ לְבָד וְלִקְרוֹתוֹ וְקָרִים דֹּא"כ מַה הַנַּחַת לְמַרְשִׁיו אִין אֲבָלִים מִן הַמִּנְיָן. שֶׁהָרִי הוּא אֹמֵר בְּרָכָה לְמַנְחָמִים בְּפָנֵי עֲצָמוּן אַחִינוּ בַּעַל הַגְּמוּל וְשֹׁלֵם לְכֶסֶם גְּמוּלָכֶם הַטּוֹב בֹּא"י מִשְׁלֵם הַגְּמוּל וְלֹאֲבָלִים בְּפָנֵי עֲצָמוּן אַחִינוּ בַּעַל נַחֲמוֹת יְנַחֵם אֶתְכֶם בֹּא"י מִנַּחֵם אֲבָלִים וְאִינוּ כּוֹלְלִין יַחַד: י' כְּהֻנִּים בְּתוּבִים בַּפִּרְשַׁת הַקְּדוּשּׁוֹת שְׁלֹשָׁה בַּעֲרִכִין וְשֹׁלֵשָׁה בַּפְּהַמָּה וְאַרְבָּעָה בַּתְּרַקְעוֹת וּכְיִין דְּמִשְׁלָמִי בְּהוּ עֲשָׂרָה בְּעִינָן עֲשָׂרָה גְּבָרִי: חַד לְגוּפִיָּה דְּכַהֵן בְּעִינָן: וְאִימָא חֲמֵשָׁה כְּהֻנִּים וַחֲמֵשָׁה יִשְׂרָאֵלִים פִּיזֵן דְּמַעֲמָא מִשּׁוּם מִיַּעוּט אַחֵר מִיַּעוּט הוּא הַשְּׁלִישִׁי אִינוּ מִיַּעוּט אַחֵר מִיַּעוּט וּכְיִין דְּקָדַשַׁת לִיָּה שְׁנִי מִיַּעוּט אַחֵר מִיַּעוּט אִיתְרַבִּי לִישְׂרָאֵל כִּי הֲדַר אֶתָּא בְּהֵן שְׁלִישִׁי אֶשְׁמוּעִינָן דְּלִיָּהּוּ בְּהֵן וְלֹא יִשְׂרָאֵל וְכוּ ה' וְכוּ ז' וְכוּ ט':

עַבְד אִיתְפָּשׁ לְקַרְקְעוֹת לְסַנְאִמַר וַהֲתַנַּחֲלָתֶם אוֹתָם לְבָנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לְרִשָּׁת אַחוּזָה לַעוֹלָם בְּהֶם תַּעֲבֹדוּ: מִתְנִי״ וְלֹא יִקְרָא לְמִתּוֹרָגְמָן יוֹתֵר מִפְּסוּק אֶחָד שְׁלֹא יִטַּעָה מִתּוֹרָגְמָן יוֹתֵר מִפְּסוּק אֶחָד שְׁלֹא יִטַּעָה מִתּוֹרָגְמָן (מִן) הַמִּתְרַגֵּם עַל פֶּה:

מסורת הש"ס

א משנה מגילה; מסכת סופרים ב ברכות כא: ג סנהדרין עד: ד תוספתא מגילה ה שבעות ז: יומא מג; סנהדרין מו; סנהדרין לו; מנחות טז; בבא קמא פו; חולין קלב; מכות ט: ו מסכת סופרים

||
||
||

מסורת הש"ס
א יומא סט'; סוטה מא.
ב לעיל בא:
ג משנה יומא
ד שבת יב:
ה תוספתא מגילה
ו שיר השירים רבה
ז מסכת סופרים
ח תוספתא מגילה
ט בבא קמא פו:
י מסכת סופרים

גליון הש"ס
גמ' א"ר אסי כנגד תורה. עי' מ"ר פ' תבא:
תוס' ד"ה מי שלא וכו' אבל מדרבנן מיהא חייב. עי' ר"ה דף לג ע"א תד"ה הא ר' יהודה:
בא"ד אפ"ה סומא שיש בו תרי מדרבנן. עי' לעיל דף יט ע"ב תוס' ד"ה ור' יהודה:

תורה אור השלם
כ־כזה אָמר יְתוֹה חֲנַם נִמְכָּרָם וְלֹא בִכְסֵף תִּנְאַלּוּ [שעיהו נב, ג]
כי כה אָמר אֱדָנִי יְהוֹה מַצְרִים יִבְדּוּ-עַמִּי בְּרֹאשׁוֹנָה לְגוֹר שָׁם [ושעור בָּאֶפֶס עֲשָׂקוּ [שעיהו נב, ד]

וַעֲתָה מִה־לִּי-פַה נֶאֱסִי-יְהוָה כִּי-לָקַח עִמִּי חָנָם מִשְׁקֹוֹ וְהִלִּילּוּ נֶאֱסִי-יְהוָה וְתַמִּיד קִלְ-בָּיִם שְׁמִי מִנְאִץ [שעיהו נב, ה]

וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שֵׁנִי בְּגִי אֶהְרֹן בְּזֹרָבָתָם לִפְנֵי-יְהוָה וַיִּפְתּוּ [ויקרא טו, א]

אִךְ בַּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַשְּׂבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַפָּסָח הוּא מִקְרָא-קֹדֶשׁ יְהִיֶּה לָכֶם וְעוֹשִׂתֶם אֹת-נִפְשׁוֹתֵיכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אֲשֶׁה לַיהוָה [ויקרא כג, כז]

וּבִנְבִיא שְׁלֹשָׁה אִם יִרְצֶה וְלֹא אִיכַפֶּת לָן אִם שְׁלֹשְׁתָן פּוֹי' בְּגַמ' מִפְּרֶשׁ הִכָּא מִשְׁפַּחַת לֶה רַעֲפִין: מַזְלָגִין בְּנִבִּיא מִפְּרֶשָׁה לִפְרֶשָׁה: וְאִין מַזְלָגִין בַּתּוֹרָה שֶׁהַשּׁוּמַע חַת הַקּוֹפֶן מִמָּקוֹם לְמָקוֹם אִין לְבוּ מִיּוֹשֵׁב לְשִׁמּוּעַ: וְעַד בְּמָה הוּא מַזְלָג בְּנִבְיֹא: שְׁלֹא יִפְסוֹק הַתּוֹרָגָמָן שְׁלֹא יִזְלַג מִמָּקוֹם שֶׁהוּא קוֹרֵא אֲלֵא כְּדֵי שְׂוִיכַל לְגוּל חַת הַסִּפֵּר וְלַקּוֹרֹת בְּמָקוֹם הַזֵּינוּג קוֹדֵם שִׁנְמוֹר הַתּוֹרָגָמָן תַּרְגוּם הַמִּקְרֵא שִׁזְלַג זֶה מִשּׁוּם שְׂאִין כְּבוֹד צַעִיר לַעֲמֹד שֶׁם בְּשִׁתְּקָה: גַּמ' קוֹרֵא בַּהֲן גְּדוּל אַחֲרֵי מוֹת בְּיוֹם הַפְּסוּרִים מִשְׁנֶה הוּא בְּמַסְבֶּת וְיִמָּא וְאֵךְ בַּעֲשׂוֹר לַחוּדָשׁ וַיֵּשׁ בָּאן זֵינוּג דְּפִרְשֵׁת אֵךְ בַּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַשְּׂבִיעִי בְּפִרְשֵׁת חֲמוֹר אֵל הַפְּהִיט: בָּאן בְּכַדִּי שְׁלֹא יִפְסוֹק הַמְתּוֹרָגָמָן וְהִי בְּכַדִּי שְׁלֹא יִפְסוֹק הוּא שְׂהָרִי סוּמָכִין הֵן: וְהֵא קִמְנִי גְרָסִינוּ וְלֹא גְרָסִינוּ עֲלֶיהָ: בַּעֲגוֹן אֶחָד שֶׁשְּׁנִינָה מַזְכְּרִין בְּדָבָר אֶחָד וְאִין בָּאן טִירוֹף הַעֲשֵׂת הַלֶּכֶךְ כִּי לֹא מִפְּסוֹק הַתּוֹרָגָמָן מַזְלָג שְׂהָרִי שְׁנִינָה בַּעֲגוֹן וִיה"כ מַזְכְּרִים וּמִתְנִי' דְּקִמְנִי כִּלְנִי לֹא בַּשְּׁנִי עֲנִינִים בְּגוֹן מִפְּרֶשֶׁת נְגִישִׁם לִפְרֶשֶׁת זָבִין: וְהַתְנִיָּא בְּנוֹחִתָא: אִין מַזְלָגִין מִנְבִּיא לְנִבִּיא שֹׁשׁ בָּאן טִירוֹף יוֹתֵר מִזִּיא: מִסּוּף הַסִּפֵּר לַתְּחִילָתוֹ לַמַּפְרָע: מִתְנִי' הַמַּפְטִיר בְּנִבִּיא מִי שְׁרָגִיל לְהַפְטִיר בְּנִבִּיא תַקְנוּ חֲכָמִים שֶׁיֵּהֱא פוֹרֵם חַת שְׁמַע: הוּא עוֹבֵר לִפְנֵי הַפְּסִיכָה לְהוֹצִיא חַת הַצַּעִיר בְּקוּשָׁה שְׂבַתְפִּלָּה: עַל יְדוּ בַּשְּׂבִילוֹ: קָטָן אִינוּ פוֹרֵם עַל שְׁמַע לְפִי שֶׁהוּא בָּא לְהוֹצִיא רָשִׁים וְזִי חוֹבְתָן וְכִין שְׂאִינוּ מַחוּיָב בְּדָבָר אִינוּ מוֹצִיא אַחֲרִים וְזִי חוֹבְתָן: וְאִינוּ נוֹשֵׂא חַת כַּפּוּי אִם בַּהֲן הוּא שְׂאִין כְּבוֹד שֶׁל צַעִיר לְהוֹיֵת בַּסּוּפִין לְבַרְכָּתוֹ: פּוֹחַח בְּמַם' סוּפְרִים מִפְּרֶשׁ כַּל שְׁפָרְשִׁיו גְּרָאִין עָרוֹם וַיִּחַף מִתַּרְגָּם עַרְטִילָאִי וּפְחַח (וַשְּׁעִיָּהוּ כ': ב'): פוֹרֵם חַת שְׁמַע דִּהָא מַחוּיָב בְּבִרְכָּה: אֲבַל אִינוּ קוֹרֵא בַּתּוֹרָה מִשּׁוּם כְּבוֹד תּוֹרָה וְכֵן לִפְנֵי הַפְּסִיכָה וְכֵן בְּנִשְׂאִוֹת כַּפּוּס גְּנָאִי הוּא לְצַעִיר: גַּמ' מִשּׁוּם כְּבוֹד לְהַעֲבִיר לִפְנֵי הַפְּסִיכָה הוֹאִיל וּמִמָּצִיא עֲצֻמוֹ לְבָדָר שְׂאִינוּ כְּבוֹדוֹ תִּיקָנוּ לוֹ זוֹ לְכַבּוֹד: מִשּׁוּם אִינְצִינִי הַדָּבָר בָּא לִיזִי מַחְלֻקָת חָנִי מַפְטִיר וְאַתָּה תַּעֲבֹד לִפְנֵי הַפְּסִיכָה: דָּקָא עֲבִיד בְּחֻסָּם הָבָא לַעֲבֹד לִפְנֵי הַפְּסִיכָה אִינוּ נוֹטֵל שָׂכָר דִּהָבֹא אִינְצִינִי לִישָׁא מִשּׁוּם כְּבוֹד אִיכָבֹא:

וּבְנִבְיֹא שְׁלֹשָׁה גְּלָא נִפְקָא מִיַּיִסֵּה הֹרְרָה: וְאִם הִי

הקורא עומד פרק שלישי מגילה

וּבְנִבְיֹא שְׁלֹשָׁה וְעַכְשִׁיו אִין אִנוּ מַקְרִין

”וּבִנְבִיא שְׁלֹשָׁה. הָיוּ שְׁלֹשְׁתָּן שְׁלֹשׁ פְּרָשִׁיּוֹת — קוֹרִין אֶחָד אֶחָד.^[א] מִדְּלָגִין בְּנִבִּיא וְאִין מִדְּלָגִין בַּתּוֹרָה. וְעַד פֶּמָּה הוּא מִדְּלָג? עַד כַּדִּי שְׁלֹא יִפְסוֹק הַמְתּוֹרָגָמָן.

^[א] גַּמְי' הָנִי שְׁלֹשָׁה פְּסוּקִין כְּנָגַד מִי? אָמַר רַב אַסִּי: כְּנָגַד תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים. וְלֹא יִקְרֵא לַמְתּוֹרָגָמָן יוֹתֵר מִפְּסוּק אֶחָד, וּבִנְבִיא — שְׁלֹשָׁה פְּסוּקִים, וְאִם הָיוּ שְׁלֹשְׁתָּן שְׁלֹשׁ פְּרָשִׁיּוֹת — קוֹרֵא אֶחָד אֶחָד. כְּגוֹן: ”כִּי כֹה אָמַר ה' חֲנָם נִמְכָּרְתֶּם”. ”כִּי כֹה אָמַר ה' אֱלֹהִים מִצְרַיִם יֵרֵד עִמִּי בְּרֹאשׁוֹנָה”, ”וַעֲתָה מַה לִּי כֹה נָאִם ה'”.^[א] מִדְּלָגִין בְּנִבִּיא וְאִין מִדְּלָגִין בַּתּוֹרָה.

וּרְמִינָהּ: קוֹרֵא ”אַחֲרֵי מוֹת” וְיִיאָךְ בַּעֲשׂוֹר” — וְהֵא קֹא מִדְּלָג! אָמַר אַבְיִי, לֹא קוֹשִׂיא: כֹּאֵן בְּכַדִּי שִׁיִּפְסוֹק הַתּוֹרָגָמָן, וְכֹאֵן בְּכַדִּי שְׁלֹא יִפְסוֹק הַתּוֹרָגָמָן. וְהֵא עֲלֵה קִתְנִי: מִדְּלָגִין בְּנִבִּיא וְאִין מִדְּלָגִין בַּתּוֹרָה, וְעַד פֶּמָּה הוּא מִדְּלָג — עַד כַּדִּי שְׁלֹא יִפְסוֹק הַתּוֹרָגָמָן. מְכַלֵּל דְּבַתּוֹרָה כִּלְכֵּל כִּלְא! ^[א] אֲלֵא אָמַר אַבְיִי, לֹא קוֹשִׂיא: כֹּאֵן בַּעֲגוֹן אֶחָד, כֹּאֵן בְּשִׁתִּי עֲנִינִנוֹת. וְהַתְנִיָּא: מִדְּלָגִין בַּתּוֹרָה בַּעֲגוֹן אֶחָד, וּבִנְבִיא בְּשִׁנִּי עֲנִינִינִן. כֹּאֵן וְכֹאֵן, בְּכַדִּי שְׁלֹא יִפְסוֹק הַתּוֹרָגָמָן.^[א] תְּנִיָּא אִידָּהּ: אִין מִדְּלָגִין מִנְבִּיא לְנְבִיא, וּבִנְבִיא שְׁל שְׁנַיִם עֶשֶׂר — מִדְּלָג, וּבְלָבָד שְׁלֹא יִדְלָג מִסּוּף הַסִּפֵּר לַתְּחִילָתוֹ.

^[א] מִתְנִי' הַמַּפְטִיר בְּנִבִּיא — הוּא פוֹרֵס עַל שְׁמַע, וְהוּא עוֹבֵר לִפְנֵי הַתִּיכָה, וְהוּא נוֹשֵׂא אֶת כַּפּוּי. וְאִם הָיָה קָטָן — אָבִיו אֹו רַבּוֹ עוֹבְרִין עַל יְדוּ.^[א] קָטָן קוֹרֵא בַּתּוֹרָה וּמִתַּרְגָּם. אֲבַל אִינוּ פוֹרֵס עַל שְׁמַע, וְאִינוּ עוֹבֵר לִפְנֵי הַתִּיכָה, וְאִינוּ נוֹשֵׂא אֶת כַּפּוּי. וְהוּא פוֹרֵס אֶת שְׁמַע וּמִתַּרְגָּם. אֲבַל אִינוּ קוֹרֵא בַּתּוֹרָה, וְאִינוּ עוֹבֵר לִפְנֵי הַתִּיכָה, וְאִינוּ נוֹשֵׂא אֶת כַּפּוּי. ^[א] סוּמָא — פוֹרֵס אֶת שְׁמַע וּמִתַּרְגָּם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: כֹּל שְׁלֹא רָאָה מְאֻרוֹת מִיָּמָיו — אִינוּ פוֹרֵס עַל שְׁמַע. גַּמְי' מַאי טַעְמָא? רַב פִּפְּא אָמַר: מִשּׁוּם כְּבוֹד.

רַבָּה בַּר שִׁימִי אָמַר: מִשּׁוּם דְּאֵתִי לְאִינְצוּיִי. מַאי בִּינְיָיָהוּ? אִיכָא בִּינְיָיָהוּ דְּעֲבִיד בְּחֻסָּם.^[א] תַּנּוּ: וְאִם הָיָה קָטָן — אָבִיו אֹו רַבּוֹ עוֹבְרִין עַל יְדוּ. אִי אִמְרַתְ מִשּׁוּם [אִי]נְצוּיִי — קָטָן בַּר [אִי]נְצוּיִי הוּא? ^[א] אֲלֵא מַאי — מִשּׁוּם כְּבוֹד? קָטָן בַּר כְּבוֹד הוּא?! אֲלֵא אִיכָא כְּבוֹד אָבִיו וּכְבוֹד רַבּוֹ,

הָבֹא

שְׁלֹא יָבֹא לְטַעוֹת רַךְ בַּתְּחִילַת הַהִפְטָרָה אִנוּ מַקְרִין ג' לַמְתּוֹרָגָמָן וְלְהוֹדִיעַ כִּי כֵן הָיוּ אִי לֹא דְחִיּוּשִׁין שְׁטַטְטָה: וְאִם הִי שְׁלֹשְׁתָּן שֶׁל שְׁלֹשׁ פְּרָשִׁיּוֹת קוֹרִין אֶחָד אֶחָד קֹשִׂיא עַל מַה שְּׂאִנוּ מִתַּרְגָּמִין וְיִיאָמַר יְהוֹשֻׁעַ אֵל הָעָם הַתְּנַדְּשׁוּ (יְהוֹשֻׁעַ ג': ה') וַיֵּשׁ שָׁם ג' פְּסוּקִים עַד בְּעֵת הָיִיא וּמַקְרִין אוֹתָן לַמְתַּרְגָּם שְׁלֹשְׁתָן צִיחַד וְאֵע"פ שֹׁשׁ פְּרֶשָׁה בַּסּוּף שְׁנֵי פְּסוּקִים וְהֵא שְׂאִנוּ מִתַּרְגָּמִין הַפְּסוּקוֹת שֶׁל פֶּסַח וַעֲצַת טַפִּי מִשְׂאֵר י"ט לְפִי שֶׁהֵן מְזַכְּרוֹת בְּנָם הַיּוֹם כְּדֵי לְפַרְסַם הַנֵּם וְכֵן בְּמִתָּן תּוֹרָה כְּדֵי לְפַרְסַם הַנֵּם: אֲבַל אִינוּ פוֹרֵס עַל שְׁמַע וְאִפְּלוּ לְרַבִּי יְהוּדָה דְּמַכְשִׁיר לִיָּה בַּמְּגִילָה לְעִיל (מְגִילָה דף יט:): הָבֹא מוֹדָה שְׁלֹא יוֹצִיא אַחֲרִים וְזִי חוֹבְתָן בְּדָבָר שְׁפָקוּשָׁה מִשּׁוּם דְּקָטָן אִיכָא ב' דְּרַבְּנָן דְּפִרְשִׁישִׁית לְעִיל לְרַבְּנָן דְּרַבִּי יְהוּדָה אֲבַל בַּמְּגִילָה יֵשׁ לְהַקֵּל לְפִי שְׁטוֹף וְנָשִׁים הִיוּ בַּסִּפֵּק לְהַרְוֹג וּלְהַשְׁמִיד לְפִיכֵךְ. עֲשֹׂאוּ רַבִּי יְהוּדָה כְּגִדּוּל: וְאִינוּ עוֹבֵר לִפְנֵי הַתִּיכָה תִּקְשֶׁה מַאי אִיכָרִיא קָטָן אִפְּלוּ גְּדוּל גַּמִּי אִינוּ עוֹבֵר לִפְנֵי הַפְּסִיכָה אַר"כ גְּתַמְלָא זָקָנוּ בְּדַתְנִיא סוּף פ"ק דְּחוּלִין (דף כז: פז:): וַיֵּשׁ גְּתַמְלָא זָקָנוּ כְּרֹאִי לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ צַעִיר וְלִירֵד לִפְנֵי הַפְּסִיכָה אֲבַל בַּעֲגוֹן אַחֵר לֹא וי"ל דְּהָתָם מִיִּירִי בַּתְּעִנִּית צַעִיר כְּדַתְנָן בַּתְּעִנִּית (דף נח:).

דְּאִין מוֹרִידִין לִפְנֵי הַפְּסִיכָה אֲלֹא זָקָן וְרָגִיל (וַיִּמִּי שְׁנִתְמַלָּא זָקָנוּ) וַיִּמִּי שְׁטַפּוּלוֹ מְרוּבָּה וְהֵא דְּקִתְנִי הָתָם גַּבִּי גְתַמְלָא זָקָנוּ כְּרֹאִי לַעֲשׂוֹת ש"ן הֵיינוּ לְהוֹיֵת ש"ן בְּקִיבּוּעוֹת אֲבַל בְּאַחֲרִיא בַּעֲלָמָא יָכוֹל לְהוֹיֵת מִשְׁהֶבִיא ב' שְׁעָרוֹת וְלֹא כְּמוֹ שְׁפִירֶשׁ רַש"י שֶׁם דְּפִירֶשׁ דְּמִיִּירִי לְתַקִּיעַת שׂוֹפֵר וּלְהַמְנוֹת פְּרָנָם עַל הַצַּעִיר וּלְהַלְקוֹת וּלְגִדּוּת: [אִין] נוֹשֵׂא כַּפּוּי מִשְׁמַע הֵא אִם הִבִּיא ב' שְׁעָרוֹת יִשָּׂא כַּפּוּי וְקֶשֶׁה דִּהָא סוּף פ"ק דְּחוּלִין (דף כז: פז:): וַיֵּשׁ אָמַר דְּאִין נוֹשֵׂא חַת כַּפּוּי עַד שִׁתְמַלָּא זָקָנוּ וְעוֹד תִּקְשֶׁה דְּמַשְׁמַע סוּף פִּרְקָא לְגִלְבּ הַגּוֹזֵל (סוּפָה דף מז:). קָטָן הַיּוֹדֵעַ לִישָׂא חַת כַּפּוּי חוֹלְקִין לוֹ תְּרוּמָה בְּגוֹרָן וְאִפְּלוּ קָטָן מִמֶּשׁ וי"ל דִּהֵיאִל דְּלִגְלַב הַגּוֹזֵל מִיִּירִי עַם כְּהֻנִּים גְּדוּלִים לְלִמּוּד וּלְהַתְחַנֵּךְ וְהֵא דְּפִסְלִינָן הָבֹא קָטָן מִיִּירִי בַּשְּׂאִין גְּדוּלִים עֲמוֹ וְהֵיאִל דְּחוּלִין דְּבַשִּׁי מַלּוּ זָקָן מִיִּירִי לִישָׂא כַּפּוּי תְּדִיר בְּקִיבּוּעוֹת אֲבַל בְּאַחֲרִיא בַּעֲלָמָא יָכוֹל הוּא לִישָׂא כַּפּוּי אֵע"פ שְׁלֹא גְתַמְלָא זָקָנוּ כְּדֵי לְאַחְזוּקִי נִשְׁפִּישֵׁה בְּכַהֲנִי:

(וַע"ע תוֹס' יְבָמוֹת כז: ד"ה וְאֵלֹו): פּוֹחַח עָרוֹם וַיִּחַף פ"ה מִתַּרְגָּמִינָן עַרְטִילָאִי וּפְחִי וְלִיתָא דְּפְחִי הוּא תַּרְגוּם שֶׁל עָרוֹם וְכֵן פִּירֶשׁ רַב אֱלֶפֶס דְּפְחִי זֶה אוֹתוֹ שְׁלִכּוּשׁ בְּגָדִים תְּרוּעִין וְהָיִי גַמִּי מִשְׁמַע פִּרְקָא קוּמָא דְּמַם' קוִידּוּשִׁין: מִי' שְׂדֵא רָאָה מְאֻרוֹת דֹּא יִפְרוֹס עַל שְׁמַע תִּקְשֶׁה דִּהָא רַבִּי יְהוּדָה הוּא דְּאָמַר פִּרְקָא הַחֹבֶבֶל (פ"ק דף פז. פז:) סוּמָא פְטוֹר מִכָּל הַמְצִיט וְא"כ אִי אִיִּירִי הָבֹא בְּסוּמָא אִפְּלוּ רָאָה מְאֻרוֹת וְנִסְתָּם גַּמִּי וּמִפְּרֶשׁ בִּירוּשְׁלָמִי גְּלָא מִיִּירִי בְּסוּמָא מִמֶּשׁ אֲלֵא מִיִּירִי שֶׁהוּא בְּבִית אֲבַל וְעוֹד י"ל דְּמִיִּירִי שְׁפִיר בְּסוּמָא וְהֵא דְּפִטְרִינָן הָתָם סוּמָא הֵיינוּ מִן הַתּוֹרָה אֲבַל מִדְּרַבְּנָן מִיָּהֱא חִיִּיב וְאִפְּלוּ נִסְתַּמָּא מִשְׁנוּלַד מ"מ חִיִּיב הוּא מִדְּרַבְּנָן שְׁלֹא יְהֵא כְּנִבְרִי וְלֹא יְהֵא נוֹהֵג בּוֹ דַּת יְהוּדִי כִּלְנִי גְּלָא דְּמִי' לְנֶשֶׁים דְּפִטְרוּרִים מִמְצִיט גֵּשֶׁה שְׁהָזָמָן גְּרָמָא אִפְּלוּ מֵאוֹתָן שְׂאִינָן אֲלֵא מִדְּרַבְּנָן שְׂהָרִי כְּנֵר חֲנוּכָה וּבְאַרְבַּע פּוּסוֹת וּבְמִקְרֵא מְגִילָה גְּלָא הוּי אֲלֵא מִדְּרַבְּנָן לֹא מַחוּיָבִי אֲלֵא לְפִי שֶׁהֵן הִיוּ בְּאוֹתוֹ הָנָם הָתָם הֵיינוּ טַעְמָא שְׂאִפְּלוּ נִפְטוֹר אוֹתָן מִכָּל מְצִיט גֵּשֶׁה שְׁהָזָמָן גְּרָמָא מ"מ עֲזִיין יֵשׁ לָהֶן מְצִיט רַבּוֹת אֲבַל סוּמָא אִם נִפְטוֹר אוֹתוֹ מִכָּל מְצִיט אֲבִי' מֵאוֹתָן שְׂאִינָן אֲלֵא מִדְּרַבְּנָן א"כ יְהֵא חֲשׁוֹב כְּנִבְרִי וְאֵע"ג דְּפִירֶשׁ' לְעִיל דְּקָטָן דְּאִית תְּרִי מִדְּרַבְּנָן קָטָן וּפְרִיסַת שְׁמַע גְּלָא הִיוּ אֲלֵא מִדְּרַבְּנָן אִין יָכוֹל לְהוֹצִיא אַחֲרִים גְּדוּלִים דְּלִישָׁא אֲלֵא חַד דְּרַבְּנָן פְּרִיסַת שְׁמַע אֲפ"ה סוּמָא שֹׁשׁ בּוֹ תְּרִי מִדְּרַבְּנָן וְיוֹצִיא שְׁפִיר הַאֲחֲרִים דְּכִין שֶׁהוּא גְּדוּל וְכַר דַּעַת עֲדִיף טַפִּי מִקָּטָן: [וַע"ע תוֹס' שִׁירוּכִין צ. ד"ה דִּילְמָא וְכו'] וְתוֹס' לְעִיל (מְגִילָה יט:): ד"ה ור"י מְכַשִּׁיר:

כד.

 עין משפט נר מצוה
--

א מו"י פו"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יד:

ב מו"י פו"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יג, סמג עשין יט, טוש"ע או"ח סי' קמד סעי' א:

ג מו"י פו"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יג, סמג עשין יט, טוש"ע או"ח סי' קמד סעי' א:

ד מו"י פח' מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יא, טוש"ע או"ח סי' נג סעי' ו:

ה מו"י פט"ו מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ד, טוש"ע או"ח סי' קכב סעי' לד:

ו מו"י פח' מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יב, טוש"ע או"ח סי' נג סעי' יג:

ז מו"י פח' מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יב, טוש"ע או"ח סי' סט סעי' ב:

כה:

	עידן משפט
גור מצורה	

א מויו' פי"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יב, סמוג עשיון יט:

ב טוש"ע יו"ד סי' קמז סעי' ה:

ג מויו' פי"א מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יד, טוש"ע או"ח סי' קנג סעי' ב:

מָדָה לְפָנִים מִדָּה לְאַחֹר שֶׁי' מִדָּה בְּסוּף גְּבוּלֵי הָעוֹלָם לְמִזְרַח וּלְמַגֶּרֶב אִי נִמְי מִדָּה הִיא קוֹדֵם שֶׁשֶׁת יָמֵי בְּרָאשִׁית וּמִדָּה יְהִיה אַחֵר שֶׁיִּכְלֶה הָעוֹלָם:

פֶּרֶק רְבִיעִי בְּנֵי הָעִיר מַעֲשֶׂה שֶׁל עֶגְלֹ הַשָּׁנִי נִקְרָא וְלֹא מִתְרַגֵּם. פִּירֶשׁ רַש"י שֶׁלֹא יֵאמְרוּ מִמַּשְׁוֵית הִיא כּוּ מִתְקַדֶּמֶר אֲרֵרֶן וַיֵּצֵא הָעֶגְלֹ הַזֶּה וְהָשָׂה הָיָא בְּיִרְשָׁלָּמִי בְּלִיגֵי אִמּוּרָאִי וְאִיפֹא מֵאֵן הָאִמֶּר מִן וְיֵאמֶר עַד לְשִׁמְצָה בְּקֻמְיָהֶם (.) הִיא) מַעֲשֶׂה עֶגְלֹ הַשָּׁנִי וְהַיּוֹנוּ סוּפִיָּה דְּקִרְאָ דְּנִקְרָא מַסָּה וּלְפֶרֶשׁ"י לֹא הִיא לֹו לִימֶר אֱלָל עַד תַּמְלֵת הַבְּסוּק לָבֵן נִקְרָאה בְּדִמְשַׁרֶשׁ בְּיִרְשָׁלָּמִי דְּהַשְׁעִם הָיוּ לְפִי שְׁאִין לִימָה גִּיּאִי שֶׁל יְחִיד בְּיַחֲדִיד אִוּ שֶׁל צַעִיר בְּצַעִיר לִגְיָאִי שֶׁל יְחִיד בְּצַעִיר וּמִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ שֶׁל אֲרֵרֶן לֹא רָצוּ לְתַרְגֵּם: הַדָּרוּ עֶגְלֹ הַקּוֹרֵא אֶת הַמְּגִלָּה עוֹמֵד מִתְּנִי' בְּנֵי הָעִיר:

הקורא עומד פרק שלישי מגילה

קמ"ל שכתבו הוא שכתב הוא ליהודה הקריייה: דאורי שהיהיה מחטאנו: פייגני צעמיייהו נחלוש צעתנו כשגשמענו שהיו ננגעשין ויאמרו טוב ליהדות מן העולם הזה ככל רצוננו האויל וסופנו ליענש:

וּמָדָה לְפָנִים וּמָדָה לְאַחֹר, קָא מַשְׁמַע לָן. ^(נ)**מַעֲשֶׂה לוֹט וּשְׁתִּי בְּנוֹתָיו נִקְרָא וּמִתְרַגֵּם. פְּשִׁיטָא! מַדָּה דְּתִימָא: נִיחוּשׁ לְכַבּוּדוֹ דְּאַבְרָהָם, קָא מַשְׁמַע לָן. מַעֲשֶׂה תַמָּר וַיַּהוּדָה נִקְרָא וּמִתְרַגֵּם.**

פְּשִׁיטָא! מַדָּה דְּתִימָא: לִיחוּשׁ לְכַבּוּדוֹ דִּיהוּדָה, קָא מַשְׁמַע לָן שְׂבַחִיהָ
הוא דאורי. **מַעֲשֶׂה עֶגְלֹ הָרֹאשׁוֹן נִקְרָא וּמִתְרַגֵּם.**

פְּשִׁיטָא! מַדָּה דְּתִימָא: לִיחוּשׁ לְכַבּוּדוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, קָא מַשְׁמַע לָן: כָּל שָׂכֵן דְּנִיחָא לָהּ, דִּהְוִיָּא לָהּ בַּפֶּרֶחַ. קוֹלּוֹת וּבִרְכוֹת נִקְרִין וּמִתְרַגְמִין.
פְּשִׁיטָא! מַדָּה דְּתִימָא: נִיחוּשׁ דְּלִמָּא פְּיִיגָא דְּעִתִּיָּהּ

דְּצַבּוּרָא, קָא מַשְׁמַע לָן. אַזְהָרוֹת וְעוֹנָשִׁין נִקְרִין וּמִתְרַגְמִין.
פְּשִׁיטָא! מַדָּה דְּתִימָא: נִיחוּשׁ דְּלִמָּא אָתוּ לְמַעַבַּד מִיְרָאָה, קָא מַשְׁמַע לָן.

מַעֲשֶׂה אֱמָנוֹן וְתַמָּר נִקְרָא וּמִתְרַגֵּם וּמַעֲשֶׂה אַבְשָׁלוֹם נִקְרָא וּמִתְרַגֵּם]. פְּשִׁיטָא! מַדָּה דְּתִימָא: לִיחוּשׁ לִיקְרִיָּה דְדוֹד, קָא מַשְׁמַע לָן.

מַעֲשֶׂה פִּילְגָשׁ בַּגְּבַעַה נִקְרָא וּמִתְרַגֵּם. פְּשִׁיטָא! מַדָּה דְּתִימָא: לִיחוּשׁ לְכַבּוּדוֹ דְּבִנְיָמִן, קָא מַשְׁמַע לָן. "הוֹדַע אֶת יְרוּשָׁלַם אֶת תּוֹעֲבוֹתֶיהָ"

"רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. דִּתְנַנָּא: מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁהָיָה קוֹרָא לְמַעֲלָה מִרְבִּי אֱלִיעֶזֶר "הוֹדַע אֶת יְרוּשָׁלַם אֶת תּוֹעֲבוֹתֶיהָ". אָמַר לוֹ: עַד שְׂאֵתָה בּוֹדֵק בְּתוֹעֲבוֹת יְרוּשָׁלַם צָא וּבְדוּק בְּתוֹעֲבוֹת אֲמָר. בְּדָקוּ אַחֲרָיו וּמִצְאוּ בּוֹ שְׁמִץ פְּסוּל. וְאֵלּוּ נִקְרִין וְלֹא מִתְרַגְמִין, (רעבד"ן סימן) מַעֲשֶׂה רֹאוּבֵן נִקְרָא וְלֹא מִתְרַגֵּם. וּמַעֲשֶׂה בְּרָבִי חֲנִינָא בֶּן גְּמִלְיָאֵל שֶׁחֲלָה לְכַבּוּל, וְהָיָה קוֹרָא חֲזוֹ הַבְּנִסָּת "וַיְהִי בִשְׁבּוּן שְׂרָאֵל", וְאָמַר לוֹ לְמִתְרַגְמִין: (הַפֶּסֶק) אַל תִּתְרַגֵּם אֱלָא אַחֲרוֹן, וְשִׁיבְחוּהוּ חֲכָמִים. מַעֲשֶׂה עֶגְלֹ הַשָּׁנִי נִקְרָא וְלֹא מִתְרַגֵּם. אִיזָּה מַעֲשֶׂה עֶגְלֹ הַשָּׁנִי — מִן "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה" עַד "וַיֵּרָא מֹשֶׁה".

תַּנְיָא, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: לְעוֹלָם יִהְיֶה אָדָם זֶהִיר בְּתוֹשׁוּבוֹתָיו, שְׁמַתוֹרָה תְּשׁוּבָה שְׁחָשִׁיבוּ אַחֲרָן לְמֹשֶׁה פֶּקְרוּ הַמִּינִין, שְׁנַאָמַר: "וְאִשְׁלִיכְהוּ בְּאֵשׁ וַיֵּצֵא הָעֶגְלֹ הַזֶּה". בִּרְפַת כְּהֲנָנִים נִקְרִין וְלֹא מִתְרַגְמִין. מֵאִי טַעמָא? מִשּׁוּם דְּכַתִּיב: "וַיֵּשְׂא."

"מַעֲשֶׂה דּוֹד וְאֶמְנוֹן לֹא נִקְרִין וְלֹא מִתְרַגְמִין. וְהָא אֲמַרְתָּ מַעֲשֶׂה אֶמְנוֹן וְתַמָּר נִקְרָא וּמִתְרַגֵּם! לֹא חֲשִׂיָא: הָא דְּכַתִּיב "אֶמְנוֹן בֶּן דּוֹד", הָא דְּכַתִּיב "אֶמְנוֹן" סֵתֵמָא. תַּנּוּ רַבְּנֵן: כָּל הַמִּקְרָאוֹת הַפְּתוּבִין בַּתּוֹרָה לְגִנְאִי — קוֹרִין אוֹתוֹן לְשַׁבַּח, כְּגוֹן: "וַיִּשְׁגְּלֶנָּה" — "שְׂכַבְנָה, בְּעַפּוֹלַיִם" — בִּשְׁחוּרִים, "חֲרִיוֹנִים" — דְּבִיוֹנִים,

"לֹאֲכוֹל אֶת חוּרֵיהֶם וּלְשִׁתּוֹת אֶת מִימֵי שִׁינֵיהֶם" — לֹאֲכוֹל אֶת צוּאָתָם וּלְשִׁתּוֹת אֶת מִימֵי רִגְלֵיהֶם. "לְמַחְרָאוֹת" — לְמוֹצָאוֹת, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קֶרְחָה אוֹמֵר: "לְמַחְרָאוֹת" כְּשִׁמְזן, מִכְּפִי שֶׁהוּא גִנְאִי לַעֲבוּדָה זָרָה. ^(ב)אָמַר רַב נַחֲמָן: כָּל לִיצְנוּתָא אֲסִירָא, בַּר מַלְיצְנוּתָא דַּעֲבוּדָה זָרָה — דְּשִׁרְיָא. דְּכַתִּיב: "כָּרַע בַּל קָרֶם גְּבוּ",

וּכְתִיב: "קָרֶסוּ כָרְעוּ יַחֲדָיו לֹא יָכִלוּ מִלֵּט מִשָּׂא וָגוּ". רַבִּי יַצְאי אָמַר, מִהָכָא: "לַעֲגָלוֹת בֵּית אֵין יִגְוּרוּ שָׂכֵן שׁוּמְרוֹן כִּי אָבֵל עָלָיו עֲמֹ וּכְמָרְיוֹ עָלָיו גִּילּוֹ עַל כְּבוֹדוֹ כִּי גָלָה מִמֶּנּוּ". אַל תִּקְרִי "כְּבוֹדוֹ", אֱלָא "כְּבִידוֹ". אָמַר רַב הוּנָא בַּר מְנוּחַ מִשְׁמִיהָ דְרַב אַחָא בְּרִיהַ דְרַב אִיקָא: שְׂרִי לִיָּה לְכַר יִשְׂרָאֵל לְמִימַר לִיָּה לְגוּי:

שְׁקָלִיָּה לַעֲבוּדָה זָרָה וְאַנְחִיָּה בְּשִׁין תִּיו שְׁלוֹ. אָמַר רַב אִשִּׁי: הָאִי מֵאֵן דְּסָנִי שׁוּמְעָגִיָּה — שְׂרִי לִיָּה לְבוֹזִיָּיָה בְּגִימָל וְשִׁין, הָאִי מֵאֵן דְּשַׁפִּיר שׁוּמְעָגִיָּה — שְׂרִי לְשַׁבּוּחִיָּה, וּמֵאֵן דְּשַׁבְּחִיָּה — נְנוּחוּ לוֹ בְּרָכוֹת עַל רֹאשׁוֹ. ^(ג)

הַדָּרִין עֲלֶיהָ הַקּוֹרָא אֶת הַמְּגִלָּה עוֹמֵד

הָעִיר שְׁמַכְרוּ רַחוּבָה שְׁל עִיר — לוֹקְחִין בְּדָמִיו בֵּית הַבְּנִסָּת. בֵּית הַבְּנִסָּת — לוֹקְחִין תִּיבָּה. תִּיבָּה — לוֹקְחִין מִטְּפָחוֹת. מִטְּפָחוֹת —

יָקָחוּ

מסורת הש"ס
א עירובין יד: ב סנהדרין סג: ג תמיד לב.
גליון הש"ס
גמ' דלמא מייגא. עיין ברא"ם ויגש פ' מ"ו פסוק י:
תורה אור השלם
[דברים כח] [שופטים יט] [יחזקאל טז, כב] [שמות לב, כא] [שמות לב, כה] [שמות לב, כד] [במדבר ו, כו] [דברים כח, ז] [דברים כח, כז] [מלכים ב, ז, כה] [מלכים ב יח, כז] [מלכים ב, י, כז] [ישעיהו מו, א] [ישעיהו מו, ב] [חושע י, ה]

הַמְּסוֹרֶת הַשֵּׁנִית מְסוֹרֶת הַשְּׁנִיָּה הִיא שְׂכַח הוּא לִיהוּדָה הַקְּרִיִּיָּה: דְּאוּרִי שְׁהָיָה מִחְטָאנוּ: פְּיִיגִי צַעֲמִיָּיָהּוּ נַחְלוֹשׁ צַעֲתָנוּ כְּשִׁגְשַׁמְעֵנוּ שֶׁהָיוּ נִגְעָשִׁין וַיֹּאמְרוּ טוֹב לִיהוּדָת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה כְּכֹל רָצוֹנּוּ הוֹאִיל וְסוּפְנוּ לִיעֲנֹשׁ: מֵאֲהָבָה שֶׁל בְּרִכּוּת: וּמִנִּקְרָא שֶׁל קוֹלּוֹת וְאִין לָבֵן לְשִׁמְיוֹם: אַל תִּתְרַגֵּם אֱלָל אַחֲרָיון וַיְהִיו בְּנֵי יַעֲקֹב שְׂנִים עֶשֶׂר וְהַסְסוּן הַזֶּה נִסְסֵן בְּהַסָּסֵן בְּרָשָׁה לָבֵן קוֹרְהוּ אַחֲרָיון כְּאִילוֹ הוּא בְּסוּק לַעֲצָמוֹ: מִן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אַל אֲרֵרֶן מִדָּה עֲשֶׂה לָךְ הָעֵם הַזֶּה: פֶּקְרוּ הַמוֹמְרִים הַעֲזִינוּ בְּנִיָּהִם לִימֶר יֵשׁ מִמֶּס כַּע"ז: מִשּׁוּם יֵשׂא שְׁלֹא יֵאמְרוּ הַקֹּב"ה נוֹשֵׂא לָן בְּנִים וְאִין יוֹדְעִין שְׂכַדְחִי הֵן יִשְׁרָאֵל לִשְׂאֵת לָן בְּנִים כְּהַלְמָרְיוֹן בְּבִרְכוֹת (דף כ:): לֹא כִזְחִי הֵם וְשִׁרְאֵל לִשְׂאֵת לָהּ בְּנִים אִנִּי אִמֶּרְתִּי וְאֲכַלֵּת וְשִׁבְעַת וּבִרְשַׁת (דְּבָרִים ח' י'): וְהֵן מִחְמִירִין עַל עֲצָמָן עַד כּוּזִית עַד בִּצְיָה: יִשְׁגְּלָנָה לָשׁוֹן מִשְׁפָּב בְּדִכְתִּיב וְהַשְׁגַּל יוֹשְׁבַת אֶצְלוֹ (נִחְמִיָּה כ"ו): וי"מ בְּלִקְחָה: בְּעַפּוֹלַיִם לָשׁוֹן מְפֹרֶשׁ הוּא לִגְיָא יוֹתֵר מִתְּחוּרִים וְשִׁיָּהֵן בְּנִקְבַּב בֵּית הָרִיעִי: חֲרִיוֹנִים חָרִי לָשׁוֹן רִיעִי: דְּבִיוֹנִים הָיָב מִן הַיּוֹנִים שֶׁלֹא לְפֶרֶשׁ שְׁהָיוּ יִשְׁרָאֵל אוֹכְלִין גְּלִילִיָּהֵן כְּשׁוּמְרִין: אֶת חוּרֵיהֶם רִיעִי הַיּוֹצֵא דָקָךְ הַצִּנּוֹב: מִימֵי שְׁנִיָּהִם שְׁעִים יֵשׁ לְפִרְפִּשְׁתִּי וְצִוְחָה לָּמָה וּכְפָה חֲרוּיָה מִימֵי שְׁנִיָּהֵן: לְמַחְרָאוֹת בְּכִי עֲבוּדַת כּוּכָבִים כְּתִיב בְּסִפֵּר מַלְכִים כִּי חוּר לָשׁוֹן מוֹצֵא רִיעִי הוּא: לַעֲגוֹת בֵּית אֵין קוֹיֹל הַשְׁמוּעָה הַבָּאָה עַל עֲגְלֵי בֵּית אֵין יִגְוּרוּ שְׂפִינִיָּהִם שְׂבִשׁוּמְרוֹן כִּי אָבֵל עָלָיו עַל הָעֶגְלֹ: וּכְמָרְיוֹ (אֲשֶׁר) עָלָיו יִגְלִיו אֲשֶׁר הָיוּ רִגְלִין לְשִׁמוּחַ עָלָיו עֲתָה וַיִּתְּאֲבְלוּ עַל כְּבוֹדוֹ כִּי גָלָה מִמֶּנּוּ: אֱלָל כְּבִידוֹ כּוּכָד מִשָּׂאוֹ שֶׁל רִיעִי תִהְיֶה כִּי כּוּכָד עֲגוּבָתוֹ וְדוּמָה לוֹ בְּסִפֵּר וְשְׁעִיָּה (פֶּרֶקוּ קָדְסוּ) וְחֲדָיו לֹא יָכִלוּ מִלֵּט מִשָּׂא וָגוּ' הוּא מִשָּׂא שֶׁל רִיעִי וְכַפּוֹתִי מִפֶּרֶשִׁין וּכְמָרְיוֹ עָלָיו יִגְלִיו מִמֶּס לָשׁוֹן שְׁמַחָה שֶׁהִקֵּל מִשָּׂאוֹ שֶׁלֵּהן אָבֵל אֵין לְפֶרֶשׁ כּוּ שֶׁהַעֲגַל כּוּלוֹ גָּלָה כְּאֶחָד שְׁנַגְּלוּ כּוֹנַחֲרִיב: שִׁי"ן וְתִי"ו לָשׁוֹן וְחִשּׁוּפִי שֶׁת עֲרוֹת מַצְרַיִם (וְשְׁעִיָּהוּ כ"ד:): דִּקְנִי שׁוּמְעָגִיָּה שְׁיוּצָאוֹת עָלָיו שְׁמוּעוֹת רַעוֹת וְשִׁנּוּאוֹת שֶׁהוּא נוֹאֵף: בְּגו' וְשִׁי"ן בַּר גִּיקְרָח זִנְיָה שְׁמָה כְּרִי"י שֵׁם מוֹכַרְח כֶּךְ הוּא בְּהַשְׁבּוּת הַגִּאוּנִים מוֹתֵר לְבוּזִית גַּם אֶת אִמּוֹ שְׁלִזְחָתוֹ וְכַפּוֹתִי מִפֶּרֶשִׁים גְּיוּשָׂא שְׁיוּטֹא שְׁטוּיָא: הַדָּרוּ עֲלֶה הַקּוֹרֵא אֶת הַמְּגִלָּה עוֹמֵד מִתְּנִי' בְּנֵי הָעִיר שְׁמַכְרוּ רַחוּבָה שֶׁל עִיר יֵשׁ כִּי קְדוּשָׁה בְּדִמְשַׁרֶשׁ בְּגִמ' הוֹאִיל וּמִתְפַּלְלִין כִּי בְּתַעֲגִיּוֹת וּכְמַשְׁמָלוֹת:

בני

בְּדָמִיו בֵּית הַבְּנִסָּת. בֵּית הַבְּנִסָּת — לוֹקְחִין תִּיבָּה. תִּיבָּה — לוֹקְחִין מִטְּפָחוֹת. מִטְּפָחוֹת —

יָקָחוּ

מסורת הש"ס
א פסיקתא דרב כהנא; פסיקתא רבתי; מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי; איכה רבה פתיחתא יב ב תוספתא מגילה

גליון הש"ס
גמ' אלא ללמוד תורה. ע"י ב"ב תד"ה שטא. ובחגיגה ד' ב ע"ב דף ח ע"ב תד"ה פדיון שבויים ע"ז דף יג ע"א תד"ה ללמוד תורה: שם אשה נמי. ע' ב"ב ד' יג ע"א תד"ה שטא. ובחגיגה ד' ב ע"ב תד"ה לא תהו ובגיוטין ד' מא ע"ב תד"ה לא תהו:
תורה אור השלם

וּשְׁרָף אֶת בֵּית ה' וְאֶת כָּל בֵּית גָּדוֹל בְּנִבְנוֹתָאֵלֶן בְּחֵיב: תַּסְתִּיּוֹס יֵשׁ סִימֹן: מוֹתֵר לַעֲשׂוֹת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֶלְמָא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיוּ בֵּית גָּדוֹל: דְּיַעֲבֹד שְׁמִכְרֵיהּוּ כְּכַר כְּתָקְתָּנִי מִכְרוּ תוֹרָה וּמַשּׁוֹס הָכִי מוֹתֵר לִיקָח צְדָקְתּוֹ בְּסָפֵר

תורה שאלם לאו מה יקחו מהם כי הא מיפשיא לן למכור לבתחילה לכן: חומשין ספר תורה שאין בו אלא חומש אחד: רבב לא גביאים וכתובים במטפחות ספר תורה שמוריי המטפחות מקדושתן: במטפחות של חומשין דאא מעלי להו למטפחות: רבב במטפחות ספר תורה לא אלמא אין משנין לביוצא בה אלא למעלה הימנה: אימא בויאל ולא חומשין במטפחות של ספר תורה דהא וריזיה היא: וקא מויתב דשא אחרכריה דף נגגל על דכירוי: משום פשיעוהא שמה משומכור טוב לא יקנה ומתוך כך וסלקו העמים: כי האמרינו דמנח לאיפריקוי שפיתב דבר החלש בבית הסופר ואינו מעוכב אלא לתת לו דמים: אלא למהו תורה להתפרנס בו פסלומה תורה וקס"ד דה"ה לקנות ספר תורה: שאינו צריך לו שיש לו אחר: אינו רואה סימן ברכה לעולם באתן העמים: שמכרו והותירו מכרו אחד מן הקדושות הללו ולקחו ממקצת העמים קדושה מעלה והותירו מהן: רבב גבו מעות מן הצביר לצורך ספר תורה וקנאוהו ויותר בגין מן העמים מותר להוריון שהרי עדיין לא באו לשמוע קדושה קמורה: שלא התנו על מנת לעשות רצוננו מן העמים: לדוכסוקיא מפרש להמן: כי התנו מאי הוי הא דמי קדושה הו: וטעמא דהתנו פשגבו לעשות רצוננו וקפצנו ממותר העמים: פרשא דמתא בני העיר שוכרין אדם רוכב סוס בויאל להן מוזמין לשלחו בשליחות למנושל העיר פשיטערכו: נותנין אותה לגבאי אותה העיר בני שלא יתקדוש בפוסקוס ואין נותנין: וקשה באים וחוזרים למקומן תובעים אותן מן הגבאים ומפרנסין בה עגלי עירן:

בני העיר פרק רביעי מגילה

וּשְׁרָף אֶת בֵּית ה' וְאֶת כָּל בֵּית גָּדוֹל בְּנִבְנוֹתָאֵלֶן בְּחֵיב: תַּסְתִּיּוֹס יֵשׁ סִימֹן: מוֹתֵר לַעֲשׂוֹת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֶלְמָא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיוּ בֵּית גָּדוֹל: דְּיַעֲבֹד שְׁמִכְרֵיהּוּ כְּכַר כְּתָקְתָּנִי מִכְרוּ תוֹרָה וּמַשּׁוֹס הָכִי מוֹתֵר לִיקָח צְדָקְתּוֹ בְּסָפֵר

בְּוֹתִיָּה דְרַב פַּפִּי מִסְתַּבְרָא, דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: בֵּית הַכִּנְסֶת — מוֹתֵר לַעֲשׂוֹתוֹ בֵּית הַמִּדְרָשׁ. שְׁמַע מִיַּפְּהָ.‏^[a] דָּרַשׁ בַּר קַפְרָא, מֵאִי דְכֻתִּיב: "וַיִּשְׂרָף אֶת בֵּית ה' וְאֶת בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֶת כָּל בְּתֵי יִירוּשָׁלַם וְאֶת כָּל בֵּית גָּדוֹל שְׂרָף בְּאֵשׁ". "בֵּית הִי" — זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. "בֵּית הַמֶּלֶךְ" — אֱלוֹ פִלְטְרִין שֶׁל מֶלֶךְ. "וְאֶת כָּל בְּתֵי יִירוּשָׁלַם" — כְּמִשְׁמַעוֹ. "וְאֶת כָּל בֵּית גָּדוֹל שְׂרָף בְּאֵשׁ" — רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, חֵד אָמַר: מְקוֹם שְׁמַגְדִּלִין בּו תוֹרָה, וְחֵד אָמַר: מְקוֹם שְׁמַגְדִּלִין בּו תַּפְּלָה. מֵאֵן דְּאָמַר תוֹרָה, דְּכֻתִּיב: "ה' חִפְץ לְמַעַן צַדִּיק וַיַּגְדִּיל תוֹרָה וַיֹּאדִיר". וּמֵאֵן דְּאָמַר תַּפְּלָה, דְּכֻתִּיב: "סִפְרָה נָא הַגְדּוּלוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹשִׁישׁ", וְאֵלִישַׁע דַּעֲבַד — בְּרַחֲמֵי הוּא דַּעֲבַד. תַּסְתִּיּוֹס דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הוּא דְּאָמַר מְקוֹם שְׁמַגְדִּלִין בּו תוֹרָה, דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: בֵּית הַכִּנְסֶת מוֹתֵר לַעֲשׂוֹתוֹ בֵּית הַמִּדְרָשׁ. שְׁמַע מִיַּפְּהָ. אֲבָל מִכְרוּ תוֹרָה לֹא יִקְחוּ סְפָרִים וכו'. אִיפְעִיא לְהוּ: מַהוּ לְמַכּוֹר סֵפֶר תוֹרָה יִשָּׁן לִיקָח בּו חֵדִשׁ? כִּיֵּן דְלֹא מַעֲלִי לִיה — אֶסּוּר, אוּ דְלָמָּא: כִּיֵּן דְלִיקָא לְעִלוּיֵי עִילוּיָא אַחֲרֵינָא — שְׁפִיר דְּמִי? תָּא שְׁמַע: אֲבָל מִכְרוּ תוֹרָה לֹא יִקְחוּ סְפָרִים. סְפָרִים הוּא דְלֹא, הָא תוֹרָה בְּתוֹרָה — שְׁפִיר דְּמִי. מִתְּנִיתִן דַּיעֲבַד. כִּי קָא מִיבַעֲיָא לֹו, לְכַתְּחֵלָה.‏^[a] תָּא שְׁמַע: גּוֹלְלִין סֵפֶר תוֹרָה בְּמִטְפָּחוֹת חוּמָשִׁין, וְחוּמָשִׁין בְּמִטְפָּחוֹת גְּבִיאִים וּכְתוּבִים. אֲבָל לֹא גְבִיאִים וּכְתוּבִים בְּמִטְפָּחוֹת חוּמָשִׁין, וְלֹא חוּמָשִׁין בְּמִטְפָּחוֹת סֵפֶר תוֹרָה. קִתְּגִי מִיְהַת: גּוֹלְלִים סֵפֶר תוֹרָה בְּמִטְפָּחוֹת חוּמָשִׁין, מִטְפָּחוֹת חוּמָשִׁין — אִין, מִטְפָּחוֹת סֵפֶר תוֹרָה — לֹא. אִימָא סִיפָא: וְלֹא חוּמָשִׁין בְּמִטְפָּחוֹת סֵפֶר תוֹרָה. הָא תוֹרָה בְּתוֹרָה — שְׁפִיר דְּמִי! אֶלָּא מַהָא לִיקָא לְמִישְׁמַע מִיַּפְּהָ. "תָּא שְׁמַע: מְנִיחִין סֵפֶר תוֹרָה עַל גְּבִי תוֹרָה, וְתוֹרָה עַל גְּבִי חוּמָשִׁין, וְחוּמָשִׁין עַל גְּבִי גְבִיאִים וּכְתוּבִים. אֲבָל לֹא גְבִיאִים וּכְתוּבִים עַל גְּבִי חוּמָשִׁין, וְלֹא חוּמָשִׁין עַל גְּבִי תוֹרָה. הִנָּחָה קְאָמְרַת? שְׂאִנִּי הִנָּחָה, דְלֹא אָפְשָׁר. דָּאי לֹא תֵימָא הָכִי, מִיכְרָה הִכִּי כְּרִכִּינוּ? וְהָא קָא יְתִיב דָּפָא אַחֲבַרְיָה! אֶלָּא כִּיֵּן דְלֹא אָפְשָׁר — שְׂרִי. הָכָא נָמִי, כִּיֵּן דְלֹא אָפְשָׁר — שְׂרִי. תָּא שְׁמַע: דְּאָמַר רַבָּה בַר בַּר כְּנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוֹם רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: לֹא יִמְכּוֹר אָדָם סֵפֶר תוֹרָה יִשָּׁן לִיקָח בּו חֵדִשׁ. הָתָם — מִשּׁוֹם פְּשִׁיעוּתָא. כִּי קְאָמְרִינוּ: כַּגּוֹן דְּכֻתִּיב וּמִנַּח לְאִיפְרוּקִי, מֵאִי? "תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוֹם רַבִּי מֵאִיר: אִין מוֹכְרִין סֵפֶר תוֹרָה אֶלָּא לְלִמּוּד תוֹרָה וְלִישָׂא אִשְׁהָ. "שְׁמַע מִיַּפְּה תוֹרָה בְּתוֹרָה שְׁפִיר דְּמִי. דְלָמָּא שְׂאִנִּי תִלְמוּד, שְׁהַתְלִמוּד מִכִּיָּא לִידֵי מַעֲשָׂה. אִשְׁהָ נָמִי: "לֹא תֵהוּ בְּרָאָה לְשִׁבְתַּי יִצְרָה", אֲבָל תוֹרָה בְּתוֹרָה — לֹא. 'תְּנו רַבְּנֵן: לֹא יִמְכּוֹר אָדָם סֵפֶר תוֹרָה אִף עַל פִּי שְׂאִינוּ צְרִיָּה לוֹ. יְתֵר עַל כֵּן אָמַר רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: אִפִּילוּ אִין לוֹ מַה יֵּאֲכַל וּמִכַּר סֵפֶר תוֹרָה אוּ בֵתוֹ — אִינוּ רּוֹאָה סִימֹן בְּרִכָּה לְעוֹלָם. "וְכֵן בְּמוֹתְרֵיהּוֹ. אָמַר רַבָּא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שְׁמִכְרוּ וְהוֹתִירוּ, אֲבָל גָּבוּ וְהוֹתִירוּ — מוֹתֵר. אִיתִיבִיהּ אַבְבִּי: בְּמָה דְּכָרִים אָמוּרִים — שְׁלֹא הִתְנו, אֲבָל הִתְנו — אִפִּילוּ לְדוּכְסוּסָא מוֹתֵר. הִכִּי דְמִי? אִילִימָא שְׁמִכְרוּ וְהוֹתִירוּ, כִּי הִתְנו מֵאִי הָיוּ? אֶלָּא שְׁגָבוּ וְהוֹתִירוּ. טַעְמָא דֵּהִתְנוּ, הָא לֹא הִתְנו — לֹא! "לְעוֹלָם שְׁמִכְרוּ וְהוֹתִירוּ, וְהָכִי קְאָמַר: בְּמָה דְּכָרִים אָמוּרִים — שְׁלֹא הִתְנו שְׁבַעַה טוֹבֵי הָעִיר בְּמַעֲמַד אֲנָשֵׁי הָעִיר, אֲבָל הִתְנו שְׁבַעַה טוֹבֵי הָעִיר בְּמַעֲמַד אֲנָשֵׁי הָעִיר — אִפִּילוּ לְדוּכְסוּסָא נָמִי מוֹתֵר. אָמַר לִיה אַבְבִּי לְהָהוּא מַרְבָּנּוּ דְּתָהוּ מְסֻדֵּר מִתְּנִיתָא קַמִּיָּה דְרַב שְׁשֵׁת: מִי שְׁמִיעַ לָהּ מֵרַב שְׁשֵׁת מֵאִי "דוּכְסוּסָא"? אָמַר לִיה, הָכִי אָמַר רַב שְׁשֵׁת: פִּרְשָׂא דְּמָתָא. אָמַר אַבְבִּי: הִלְכָּהּ, הָאִי צוּרְבָא מַרְבָּנּוּ דְשְׁמַע לִיה מִלִּתָּא וְלֹא יַדַּע פִּירוּשָׂא, לִישְׁיִילָה (קַמִּיָּה) [לְמָאן] דְשָׁכִיחַ קַמִּי(ה) רַבְּנּוּ, דְלֹא אָפְשָׁר דְלֹא שְׁמִיעַ לִיה מִן גְּבָרָא רַבָּה. "אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוֹם רַבִּי מֵאִיר: בְּנֵי הָעִיר שְׁהִלְכוּ לְעִיר אַחֲרַת וּפְסָקוּ עֲלֵיהּ צִדְקָה — נּוֹתְנִין, וּכְשֶׁהִן בָּאִין, מְבִיאִין אוֹתָהּ עִמָּהּ וּמְפַרְנְסִין בַּה עֲנִיֵּי עִירָו. 'מִנָּיא נָמִי הָכִי: בְּנֵי הָעִיר שְׁהִלְכוּ לְעִיר אַחֲרַת וּפְסָקוּ עֲלֵיהּ צִדְקָה — נּוֹתְנִין, וּכְשֶׁהִן בָּאִין, מְבִיאִין אוֹתָהּ עִמָּהּ. וְיַחֲדִי שְׁהִלָּה לְעִיר אַחֲרַת וּפְסָקוּ עֲלֵיו צִדְקָה — תַּנָּתָן לַעֲנִי אוֹתָהּ הָעִיר. רַב הוּנָא גִזַּר תַּעֲנִיתָא.

עַל לְגַבִּיָּה רַב כְּנָה בַר חֲנִילָאִי וְכַל בְּנֵי מַתִּיָּה, רְמוֹ עֲלֵיהּוּ צִדְקָה וַיַּהֲבּוּ. כִּי פַעּוּ לְמִיתִי, אָמְרוּ לִיה: נּוֹתַבְּהָ לָן מִר גִּנְזִיל וּנְפַרְנַס בַּה עֲנִיֵּי מָאתִין. "אָמַר לָהּ, תְּנִינָא: בְּמָה דְּכָרִים אָמוּרִים — בְּשָׂאִין שָׁם חֲבַר

בְּכַר פַּפִּי מִשּׁוֹס דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי קָאִי כְּוֹותִיָּה אַע"ג דְּרַבִּי יוֹחָנָן פְּלִיג עָלֵיהּ: אֲבָל הִתְנוּ ז' טוֹבֵי הָעִיר בְּמַעֲמַד בּו' קָשָׁה דְּכִיֵּן שְׁהִתְנוּ ז' טוֹבֵי הָעִיר בְּמַעֲמַד אֲנָשֵׁי הָעִיר לָמָּה לִי לְהוֹתִירוּ וְאִלְמָאי נִקְמִיָּה וְהָא רָפִי' בְּכַל הָעַמִּים וְכוּלִין הֵן לַעֲשׂוֹת מַה שְׂוִרְטוּ פִּלְאָמַר לַעֲוֹל אִפִּילוּ לְמִישְׁפִּי בִּיה שִׁיכְרָא וּפִרַס"י

לקנות מן העמים שכר לשנות ויש לומר דנקט והותירו לאשמועינן דאף במותר פשי תנאי דקלקא דעתך דאם קנו מן העמים דבר קדושה והותירו דמוותר לעשות מן המותר כל מה שורצו אפילו בלא תנאי קמי"ל קלא:

כו.

עין משפט נר מצוה

א מו"י פ' מהל' תפילין ומזוזה וספר תורה הל' ה, טוש"ע יו"ד סי' רפב סעי' יט:

ב טוש"ע אה"ע סי' א סעי' ב:

ג טוש"ע אה"ע סי' א סעי' ב:

ד טוש"ע אה"ע סי' א סעי' ב:

ה מו"י פו"א מהל' תפילה וברכת כהנים הל' טו:

ו מו"י פו"א מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יח, טוש"ע או"ח סי' קנב סעי' ה:

ז מו"י פו"א מהל' תפילה וברכת כהנים הל' טו:

ח מו"י פו"א מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יח, טוש"ע או"ח סי' קנב סעי' ה:

ט מו"י פז' מהל' מתנות עניים הל' יד, טוש"ע יו"ד סי' רנו סעי' ו:

י מו"י פז' מהל' מתנות עניים הל' יד, טוש"ע יו"ד סי' רנו סעי' ו:
יא מו"י פז' מהל' מתנות עניים הל' יד, טוש"ע יו"ד סי' רנו סעי' ו:

^[1] ירימיהו מה, יח

כז:

	עין משפט
	גזר מצווה

א מו"י פו"א מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יז, סמוג עשין יט, טוש"ע או"ח סי' קנב סעי' ט:

ב מו"י פג' מהל' קריאת שמע הל'

ב, טוש"ע או"ח סי' עח סעי' א:

ג מו"י פד' מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יד, סמוג עשין יח, טוש"ע או"ח סי' צב סעי' ח:

רַבִּי יְהוּדָה סָבַר צַד אֶחָד בְּרִבֵּית מוֹתֵר תָּשֶׂה מֵאִי דָף סנ. וְשָׁם) דְּאֶסּוּר מִשּׁוּם דְּאִיבָא צַד אֶחָד בְּרִבֵּית דְּשִׁמְאֵל תְּנִיחַר הֶהָבוּתָּה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּשִׁאנִי הָבֵא דָּלָא הָוִי דְּרַךְ הַלְלוּתָּה אֲלָא בַּחוּרַת מִכָּר אֲחֵנָּא לִיזִידִי וְאֶפְתִּי תָּשֶׂה מֵאִי דְּשִׁנָּא מִמַּשְׁכֵּן לוֹ בֵּית מַשְׁכֵּן לוֹ שְׁנָה דְּאֶמַר הָתָם (דף סה:) דְּאֶפְרִי אֶמַר לִיָּה לְבַשְׁתַּרְצָה לְמוֹכְרָם לֹא תִמְכְּרָם אֲלָא לִי בְּעָמִים הֲלָלוּ וְאִכְּל פִּירוֹת (וְיֹתֵר מִמָּה שֶׁהֲלָלוּ) אֶסּוּר וְאִמַּר רַב הוּנָא בְּרִיָּה גְר' יְהוֹשֻעַ דָּלָא בְר' יְהוּדָה דָּלָא בְר' יְהוּדָה דְּאֶמַר צַד אֶחָד בְּרִבֵּית מוֹתֵר וְהָבֵא לִיבָא פִי אִם צַד אֶחָד בְּרִבֵּית דְּשִׁמְאֵל לֹא יִמְכְּרָם וְגַם הָוִי הַלְלוּתָּה מִדְּהָאִמַּר מַשְׁכֵּן וְאֶפְרִי דְּבִי שְׂרִי רַבִּי יְהוּדָה וי"ל דְּאֶפְתִּי לֹא דְמִי כִּלְנֵי הַלְלוּתָּה סָאָה בְּסָאָה דְּהָתָם לִיבָא צַד מִכָּר כִּלְנֵי אִכְּל הָבֵא וְגַפִּי אִיבָא צַד אֶחָד מִכָּר: רַבִּי יְהוּדָה סָבַר צַד אֶחָד בְּרִבֵּית מוֹתֵר. תָּשֶׂה מֵאִי דְּשִׁנָּא מִמַּשְׁכֵּן לֹא תִמְכְּרָם אֲלָא לִי בְּעָמִים הֲלָלוּ וְאִכְּל פִּירוֹת (וְיֹתֵר מִמָּה שֶׁהֲלָלוּ) אֶסּוּר וְאִמַּר רַב הוּנָא בְּרִיָּה גְר' יְהוֹשֻעַ דָּלָא בְר' יְהוּדָה דָּלָא בְר' יְהוּדָה דְּאֶמַר צַד אֶחָד בְּרִבֵּית מוֹתֵר וְהָבֵא לִיבָא פִי אִם צַד אֶחָד בְּרִבֵּית דְּשִׁמְאֵל לֹא יִמְכְּרָם וְגַם הָוִי הַלְלוּתָּה מִדְּהָאִמַּר מַשְׁכֵּן וְאֶפְרִי דְּבִי שְׂרִי רַבִּי יְהוּדָה וי"ל דְּאֶפְתִּי לֹא דְמִי כִּלְנֵי הַלְלוּתָּה סָאָה בְּסָאָה דְּהָתָם לִיבָא צַד מִכָּר כִּלְנֵי אִכְּל הָבֵא וְגַפִּי מַשְׁכֵּן אִיבָא צַד אֶחָד מִכָּר: רַבָּא אֶמַר רִבֵּית עַל מְנַת לְהַחֲזִיר אִיבָא בִּינְיָיְהוּ וְלָרַבִּי מֵאִיר דְּמַתְנִי סְבִירָא לִיָּה שְׁהָיוּ מַתְנִין לְהַחֲזִיר סְבִירִית בֵּית הַתְּנָסַת פִּשְׁחוֹזוֹ וּבִהָבִי שָׂרוּ בְר' יְהוּדָה: לֹא הִשְׁתַּמְתִּי בְּתַנּוּ ד' אֲמוֹת שֶׁל תַּפְלָה. וְאֶפְרִינֵי אִיבָא שְׁנֵי הַיָּמָר גָּמוּר כְּגוֹן שֶׁשָּׂהָה כְּדִי הֵילֹךְ ל' אֲמוֹת: לֹא הִשְׁתַּמְתִּי בַּחוּף ד' אֲמוֹת שֶׁל תַּפְלָה וְאֶפְרִינֵי אִיבָא שְׁנֵי הַיָּמָר גָּמוּר כְּגוֹן שֶׁשָּׂהָה כְּדִי הֵילֹךְ כְּדִי הֵילֹךְ ל' אֲמוֹת: וְלֹא כִּנְיַתִּי שֵׁם לְחִבְרִי אֶפְרִינֵי פִיגְוִי דָּלָא הָוִי גָּזָא וְהָא דְּאֶמְרִינוּ (פ"מ דף נח:) דְּהִתְכַּנֵּה שֶׁם לְחִבְרִי אֵין לוֹ חִלּוֹךְ לְעוֹלָם הָבֵא הָיוּנוּ בְּכַיִּינוּ שֶׁל פָּגַם מִשְׁמַתָּה: הַבְּיַחַח לוֹ ג' (אַלְפִים) גָּרַפִּי יָנוּ פִּלְאֶמְרִינוּ דְּהִיָּר בְּקוּדִישׁ הָיוּם זִנְכָה וּמִמַּלְאִים לוֹ גָּרַפִּי יָנוּ (שֵׁשֶׁת דף כג:): שְׁאֲלוּ תַלְמִידָיו אֶת ר' פְּרִידָא בְּמָה הֶאֱרַכְתָּ יָמִים כּו' תָּשֶׂה דְּאֶרְכַּשָּׁה הָיָה בַּזְכוּת שְׁהָיָה שׁוֹנֵה לְתַלְמִיד אֶחָד אֶרְכַּע מֵאֲוֹת זִמְנִי וַיִּפֹּק בַּת קוֹל וְאִמַּר נָחֵא לִיךְ דְּלִיזְפִי כּוּלִי דְּרִיָּה לְעָלְמָא דְּאֵתִי אִוִּי דְּלִיחִי ל' מָאָה שָׁנוּ אֶמַר הַקֹּב"ה וְהִבּוּ לִיָּה הָא וְהָא (עִירוּבִין דף נד:): וי"ל דְּמַשְׁתַּקֵּא לֹא יָדַע כּוּן עַד לְבִסּוּף שְׁתָּאָה שְׁחִיָּה כִּל דָּה:

שָׁנֵא מְלִנְה סָאָה בְּסָאָה דְּאֶמַר בְּאִיזְהוּ נָשָׁךְ (פ"מ מַשְׁעָרָה: וְכַעֲנוּ אֶמְרִי אִי אִיבָא לְמִיחַשׁ צִין רַב מַשְׁעָרָה:

חֶבֶר עִיר, **אֶבֶל יֵשׁ שֵׁם חֶבֶר עִיר** — תִּינָּתָן לְחֶבֶר עִיר. וְכָל שְׁכָן דְּעַנְיִי דִּידִי וְדִידְכוּ עַלִי סְמִיכִי. מִתְנַגִּי אֵין מוֹכְרִין אֶת שְׁל רַבִּים לִיחִיד, מִפְּנֵי שְׁמוּרִידִין אוֹתוֹ מְקַדּוּשְׁתּוֹ, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. אֶמַּרוּ לוֹ: אִם כּוּן אֶף לֹא מַעִיר גְּדוֹלָה לְעִיר קְטַנָּה. גָּמְי' שְׁפִיר קְאָמְרִי לִיָּה רַבְּנָן לְרַבִּי מֵאִיר! וְרַבִּי מֵאִיר, מַעִיר גְּדוֹלָה לְעִיר קְטַנָּה — מַעֲיָקְרָא קְדִישָׁא, הִשְׁתָּא נְגִי קְדִישָׁא. מְרַבִּים לִיחִיד לִיבָא קְדוּשָׁה.[[][ⓘ]וְרַבְּנָן — אִי אִיבָא לְמִיחַשׁ, כִּי הֵאִי גּוֹוֹנָא נְגִי אִיבָא לְמִיחַשׁ, מִשּׁוּם "בְּרוּב עִם הַדָּרַת מְלָה". "מִתְנַגִּי אֵין מוֹכְרִין בֵּית הַתְּנָסַת אֲלָא עַל תְּנַאי, שְׁאִם יִרְצוּ יַחֲזִירוּהוּ, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמַיִם אוֹמְרִים: מוֹכְרִין אוֹתוֹ מִמְּכַר עוֹלָם, חוּץ מֵאֶרְבַּעַה דְּבָרִים: לְמַרְחֵץ, וּלְבוּרְסָקִי, לְטַבִּילָה, וּלְבֵית הַמִּיָּם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: מוֹכְרִין אוֹתָהּ לְשֵׁם חֲצַר, וְהַלּוּקַח — מַה שְׁיִרְצָה יַעֲשֶׂה. גָּמְי' וְלָרַבִּי מֵאִיר, הִיכִי דְיִירִי בַּה? הָא הָוִיָּא לָהּ רַבִּית! אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: רַבִּי מֵאִיר בְּשִׁיטַת רַבִּי יְהוּדָה אֶמְרָה, דְּאָמַר: צַד אֶחָד בְּרִבֵּית מוֹתֵר. ^[א]דְּתַנְיָא: הָרִי שְׁהָיָה נוֹשָׂה בַּחֲבִירוֹ מְנָה, וַעֲשֶׂה לוֹ שְׂדֵהוּ מְכָר, בְּזִמָּן שְׁמוּכָר אוֹכֵל פִּירוֹת — מוֹתֵר, לוֹקַח אוֹכֵל פִּירוֹת — אֶסּוּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: אֶפְרִי לוֹקַח אוֹכֵל פִּירוֹת — מוֹתֵר. וְאֶמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה בְּכִיתוֹס כּוּן זִנְגוּ שְׁעֲשֶׂה שְׂדֵהוּ מְכָר עַל פִּי רַבִּי אֶלְעָזָר כּוּן עֲזָרְיָה, לוֹקַח אוֹכֵל פִּירוֹת הָיָה. אֶמַּרוּ לוֹ: מַשֶּׁם רָאִיָּה?! מוֹכָר אוֹכֵל פִּירוֹת הָיָה וְלֹא לוֹקַח.^[א]מֵאִי בִּינְיָיְהוּ? צַד אֶחָד בְּרִבֵּית אִיבָא בִּינְיָיְהוּ. מָר סָבַר: צַד אֶחָד בְּרִבֵּית מוֹתֵר, וּמָר סָבַר: צַד אֶחָד בְּרִבֵּית אֶסּוּר. רַבָּא אָמַר: דְּכוּלִּי עֲלֵמָא צַד אֶחָד בְּרִבֵּית אֶסּוּר, וְהָבֵא רַבִּית עַל מְנַת לְהַחֲזִיר אִיבָא בִּינְיָיְהוּ. מָר סָבַר: רַבִּית עַל מְנַת לְהַחֲזִיר מוֹתֵר, וּמָר סָבַר: אֶסּוּר. וְחֻכְמַיִם אוֹמְרִים מוֹכְרִין אוֹתוֹ מִמְּכַר עוֹלָם וְכוּ'. אֶמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: מוֹתֵר לְאָדָם לְהַשְׁתִּין מִיָּם בַּחוּף אֶרְבַּע אֲמוֹת שְׁל תַּפְלָה. אָמַר רַב יוֹסֵף: מֵאִי קָא מַשְׁמַע לָן? תְּנִינָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: מוֹכְרִין אוֹתָהּ לְשׁוּם חֲצַר, לוֹקַח — מַה שְׁיִרְצָה יַעֲשֶׂה. וְאֶפְרִילוֹ רַבְּנָן לֹא קְאָמְרִי אֲלָא בֵּית הַתְּנָסַת, דְּקִבְעֵי קְדוּשְׁתִּיהָ. אֶבֶל אֶרְבַּע אֲמוֹת, דְּלֹא קִבְעֵי קְדוּשְׁתִּיָּהוּ — לֹא. תְּנִי תְּנָא חֲמִיָּה דְּרַב נַחֲמָן: הַמִּתְפַּלֵּל — מִרְחִיק אֶרְבַּע אֲמוֹת וּמַשְׁתִּין, וְהַמַּשְׁתִּין — מִרְחִיק אֶרְבַּע אֲמוֹת וּמִתְפַּלֵּל. אָמַר לִיָּה: בְּשִׁלְמָא הַמַּשְׁתִּין מִרְחִיק אֶרְבַּע אֲמוֹת וּמִתְפַּלֵּל — תְּנִינָא: כַּמָּה יִרְחִיק מִקָּו וּמִן הַצּוּאָה, אֶרְבַּע אֲמוֹת. אָלָא: הַמִּתְפַּלֵּל מִרְחִיק אֶרְבַּע אֲמוֹת וּמַשְׁתִּין לְמָה לִּי? אִי הֵכִי, קְדַשְׁתִּינָהוּ לְכוּלְהוּ שְׁבִילֵי דְנֶהֱרַדְעָא. תְּנִי: יִשְׁהָה. בְּשִׁלְמָא מַשְׁתִּין יִשְׁהָה כְּדִי הֵילוּף אֶרְבַּע אֲמוֹת, מִשּׁוּם נִיצוּצוֹת. אָלָא: מִתְפַּלֵּל יִשְׁהָה כְּדִי הֵילוּף אֶרְבַּע אֲמוֹת, לְמָה לִּי? אָמַר רַב אָשִׁי: שְׁכַל אֶרְבַּע אֲמוֹת תַּפְלָתוֹ סְדוּרָה בְּפִיו, וְרַחוּשֵׁי מְרַחֲשׁן שְׁפוּתִיָּה. זְלַפְזִין סִימָן. שְׁאֲלוּ תַלְמִידָיו אֶת רַבִּי זְבַאי: כַּמָּה הֶאֱרַכְתָּ יָמִים? אָמַר לָהֶם: מִיָּמִי לֹא הִשְׁתַּנְתִּי מִיָּם בַּחוּף אֶרְבַּע אֲמוֹת שְׁל תַּפְלָה, וְלֹא כִנְיַתִּי שֵׁם לְחִבְרִי, וְלֹא בִיטְלַתִי קִידוּשׁ הַיּוֹם. אֵמָא זְקִינָה הֵיחָה לִי, פַּעַם אַחַת מְכָרָה כַּפָּה שְׁבָרָאשָׁה וְהִכִּיאָה לִי קִידוּשׁ הַיּוֹם. תְּנָא: כְּשִׁמְתָּה, הַבְּיַחַח לוֹ שְׁלוֹשׁ מֵאֲוֹת גָּרַפִּי יָנוּ. כְּשִׁמְתָּה הוּא, הַבְּיַחַח לְכַנְיוּ שְׁלִשְׁתַּת אֲלָפִים גָּרַפִּי יָנוּ. רַב הוּנָא הָוָה אָסַר רִיתָא וְקֵאִי חֲמִיָּה דְרַב, אָמַר לִיָּה: מֵאִי הֵאִי? אָמַר לִיָּה: לֹא הָוָה לִי קִידוּשָׁא, וּמַשְׁכַּנְתִּיהָ לְהַמְיָנָאִי וְאֵתֵאִי בִיָּה קִידוּשָׁא. אָמַר לִיָּה: יְהֵא רַעְוָא דְתִישׁוּם בְּשִׁירָאִי. כִּי אִיפְלַל רַבָּה בְּרִיָּה, רַב הוּנָא אִינְיֵשׁ גּוּצָא הָוָה, גָּנָא אִפּוּרָאִי. אֲתִינִין בְּנִתִּיהָ וּכְלִתִּיהָ שְׁלַחוּ וְשִׁדְּוִין מְנִיָּהוּ עָלֶיהָ עַד דְּאִישׁוּם בְּשִׁירָאִי. שְׁמַע רַב וְאִיקְפַּד, אָמַר: מֵאִי טַעְמָא לֹא אֶמְרָתִי לִי כִי בְּרַכְתִּיהָ: "וְכוּן לְמָר".^[א]שְׁאֲלוּ תַלְמִידָיו אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר כּוּן שְׁמוּעַ: כַּמָּה הֶאֱרַכְתָּ יָמִים? אָמַר לָהֶם: מִיָּמִי לֹא עָשִׂיתִי חִסְנְדְרָא לְבֵית הַתְּנָסַת, וְלֹא פִסְעֵיתִי עַל רֵאשֵׁי עַם קְדוּשׁ, וְלֹא נִשְׁאֲתִי כְּפִי בְלֹא בְּרָכָה.^[א]שְׁאֲלוּ תַלְמִידָיו אֶת רַבִּי פְּרִידָא: כַּמָּה הֶאֱרַכְתָּ יָמִים? אָמַר לָהֶם: מִיָּמִי לֹא קְדַמְנִי אָדָם לְבֵית הַמְדָּרֶשׁ, וְלֹא

בני העיר פרק רביעי מגילה

לִיבָא קְדוּשָׁה שְׁאִין אוֹמְרִים דְּבָר שְׁתַּקְדּוּשָׁה פְּחוּת לְמַעַט הָבֵא נְגִי אִיבָא לְמִיחַשׁ מִשּׁוּם בְּרוּב עִם הַדָּרַת מְלָךְ, וְלֹא מִשְׁפַּחַת מְכִירָה בְּבֵית הַתְּנָסַת אֲלָא לֹא חִוִּישִׁין דְּבִינוּ דְּשִׁקוּל דְּמִי וּמַעֲלִי לָהּ שְׁתַּקְדּוּשָׁה מַעוּלָה כִּל דְּבַעֲי לִקְחַשׁ שְׂבִיד חוּן מַד' דְּבָרִים כְּדַתְעִי סוּסָא: מַתְנִי' אֲלָא עַל תְּנַאי וְאֶפְרִינֵי מְרַבִּים לְרַבִּים אָסַר ר' מֵאִיר מְכִירַת חֲלוּטִין דְּרַךְ, בְּזִינוּ הוּא [כְּלוּמַר אֵין צְעִינוּ לְכַלוּס]: וְחֻכְמַיִם אוֹמְרִים וְכוּ' מִמְּכַר עוֹלָם לִיחִיד וּלְכָל תַּשְׁמִישׁ חוּן מַד' דְּבָרִים: לְבֵית הַמִּיָּם לְקַבִּיָּסָה אִי נְגִי לְבֵית מִי כְּנָלוּס: גָּמְי' כְּד' אֲמוֹת שֶׁל תַּפְלָה לְאַחַר זִמָּן: קַדַּשְׁתִּינָהוּ לְכוּלְהוּ שְׁבִילֵי דְנֶהֱרַדְעָא שְׁאִין לָהּ ד"א בְּהוּן שְׁלֹא הִתְפַּלְּלוּ בְּהוּן עוֹבְרֵי דְרַבִּים: תְּנִי יִשְׁהָה כְּדִי הֵילוּף אֶרְבַּע אֲמוֹת: מִשּׁוּם נִיצוּצוֹת שְׁלֹא יִטְוִסוּ בְּגָדָיו בְּנִיצוּצוֹת שְׁבִאֲמַתּוֹ: בְּמָה הֶאֱרַכְתָּ יָמִים בְּאִיָּה זְכוּת: כַּפָּה צַעִיף: אָסַר רִיתָא מִיָּן גָּמִי: דְּתִישׁוּם בְּשִׁירָאִי כַּתוּם וּמְכוּסָה בְּמַעֲלִין כַּתוּםס כְּלָשְׁתִּים תַּרְגוּמוֹ טוּמְוִין כְּלָשְׁתָּא (בְּרַאשִׁית כ"ו:י"ט:): אִיבַלְל כְּשִׁנְכָם לְחוּשָׁה: [שְׁלַחוּ] הָיוּ פּוֹשְׁטוֹת כְּגִידִיָּה: וְכוּן לְמַר אֶף אֲחֵה תֵּאֵל מְבוּרָן, לְכַד שְׁמַל הָיָה עַת רַעוּ וּתַתְּנִיָּים אֶף צִי: קַנְגִּדְרִיא מַקְצֵר הֵילֹכוּ דְרַךְ בֵּית הַתְּנָסַת: וְלֹא פִסְעֵיתִי עַל רֵאשֵׁי עַם קוּדֶשׁ כְּשִׁהָיוּ הַתְּלַמִּידִין בְּבֵית הַמְדָּרֶשׁ עַל גְּפִי תַרְקַע הַהוּלָךְ עַל גְּפִי מְסִיבַתוֹ לִישָׁב לְמַקוּמָן תְּרָאָה כְּפוּסַע עַל רֵאשֵׁי הָעָם: וְלֹא נִשְׁאֲתִי כְּפִי לְדוּכוּן לְבָרִשַׁת כְּהִיָּים לְפִי שֶׁהַכְּהִיָּים צְרִיבִין לְבָרַךְ בְּרִיחַ אֲתֵה ה' אֱלֹהֵינוּ מְלָךְ הַעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ (בְּמַצְנֵיתוֹ וַעֲנוּ) בְּקִדּוּשְׁתּוֹ שֶׁל אֲהָרֹן כְּמַסְבַּת כּוּמָה (דף לט:).

מסורת הש"ס

א סוכה כח.

ב בבא מציעא סג.

ג ערכין לא.

ד הוריות ג.

ה סוטה לט; במדבר רבה

ו אוצר מדרשים חופת אליהו חופת אליהו רבה רב

תורה אור השלם

הרב״עם הדות־מלך ובאפס לאם מחפת ר׳יון [משלי יד, כח]

מסורת הש"ס
א שבת קוד; ב עירובין וט.
ב חולין מד:
ג ראש השנה יז.
ד אוצר מדרשים אלפא ביתא דבן סירא אלפא ביתא אחרת לבן סירא ב; פסחים טז; במדבר רבה
ה אוצר מדרשים מדרש לעולם; לעיל טז; בבא קמא צג.
ו סוכה כח; תענית כ:
ז אוצר מדרשים חופת אליהו חופת אליהו רב
תורה אור השלם

זוהי יוזמה משפט הפהנים מאת הקם מאת זבחי הזבח אס-שור אס-שה ונמן לפהן הזרע והקלטים והסבה (דברים יח, ג) וחטאי חמס נפשו קל-משנאי אהבו סנות [משלי ח, לו] את-הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים [במדבר כח, ד] עבר ביתו בוצע בצע ושונא מִתַּנְתּוֹ יחיה [משלי טו, כז] מִי־אֵל כְּמוֹד נשא עון ועבר על-פשע לשארות נחלתו לא-החזיק לעד אפו כִּי־חָפַץ חַסֵּד הוא [מזכיה ז, יח]

ויאמר אלישע חֲיִיתוּהָ צִבְאוֹת אֲשֶׁר עֲמַדְתִּי לִפְנֵי כִּי לֹוִי פָּנִי וְהוֹשַׁט מַלְךְ־יְהוּדָה אֲנִי נֹשֵׂא אֶסֶב־אֲבִיט אֵלָיֶךָ וְאֶסֶב־אַרְצָךָ [מלכים ב ג, יד]

וזהי כִּי־זָמַן יִחַסַּךְ וּתְכַהֵן עֵינָיו מֵרָאָה וַיִּקְרָא אֶת־עֶשׂוֹ בְּנוֹ הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנְנִי [בראשית כו, יא]

וילשנה אפר הנה נמתי אלך קסף לאחיד הנה הוא־לך כסות עינים לכל אֲשֶׁר אֶתָּךְ וְאֵת כָּל וּבְכַתּוֹ [בראשית כ, טז]

שאת פני־רשע לא־טוב להטות צדיק במשפט [משלי יח, ה]

ונתתי את־עריכם חרפה והשמותי את־מקדשיכם ולא ארים ברים ניוחכם [ויקרא כו, לא]

מתנודתיה הזרוע והלְחָיוּס והקִיבָה: ולא ברכתני עֲשֵׂמָה לפני כֹּהֵן דָּאָמֶר מֶר (ג'טיון דף נט:); וְהִשְׁתַּנּוּ (ויקרא כא) לְכָל דָּבָר שֶׁבְּקִדּוּשָׁה לִפְתּוּחַ רֹאשׁוֹ וּלְבָבָהּ רֹאשׁוֹ: מִשְׁנִיאי שְׁגוּרִמִּין לִבְנֵי אֶלֶם לְשִׁמְלוֹתַי וְאִזְוִיל: מִזְכָּא פורי"ש בַּלְעָז: וְקָא שְׁקוּל מִינִיעָה לְבַבְדּוֹ וַיִּשְׁלָמָה הוּא: דְּרִית בְּמֵאֲתוּרָה שְׁלֹמָה נושֵׂא כְּלִי בָּהּ עֲשִׂירָה: גְּוֹזִי סְרִיסוֹן הָיוּ עֲבָדִים מְשֻׁרְתִּים אוֹתוֹ וְקָא מַחוּ לִיהַ לִר"ע סְבּוּרִין הָיוּ שְׁהִיָּה הֵן בְּחִיּוּ: אִם נֶאֱמַר בָּשָׂא אֶת הַבָּשָׂא אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּעֲקָר: וְלֹא עֲמַקְתִּי עַל מְדוּתִי לְשֹׁלֵם גְּמוּלָה רַע לְמִי שֶׁנַּעֲבִירָה: לְלַמּוֹד אֲנִי גְרִיף אוֹלָה אוֹכֵל לְקוֹיִם: לֹוּלָא פָּנִי וְהוֹשַׁעַט מִלֶּךְ וְהִמָּה אֲנִי נושֵׂא אִם אֶשִׁיט אֲלֶיךָ וְאֵם אֶרְאֶךָ אֲלִישַׁע אָמַר בֶּן לִיהוֹכָם: הַשָּׂאִים אֶחָדֶיךָ בַּהֶמָּה וְרַעו שְׂתַמִּיִּים אִין טוֹב לָךְ לְחִיּוֹת יָמִים רַבִּים בְּמוֹנֵי שִׂא"כ לֹא יִטְלוּ בִּינָךְ בַּגְּדוֹתֶיךָ וְאִתָּה נִשְׂאִי וְהֵם כָּל יָמֵיהֶם וְהָיוּ דְּחִיטוֹת: הַקִּרְבֶּת דְּכָרִי תוֹרָה: בְּלֹא תוֹרָה גְּרַמְסָה שְׁגוּרָה בְּפִי תַמִּיד: (בַּחֲנִיכָתוֹ) אִם פִּינוֹ שֶׁם לְחִבְרִי לִגְנָא: וְאִמְרִי לֵם (בַּחֲנִיכָתוֹ) אֶפִּילוֹ אוֹתוֹ כִּינּוֹי שֶׁמֶסְמֶר וְכֹא לֹו מִמַּשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁם דּוּפִי כִמוֹ בַּתֵּב חֲנִיכָתוֹ וְחֲנִיכָתָה דְּמַסְכַּת גִּיטוֹן (דף פז:): מִתְּנִי מַפְשָׁלִין חֲבָלִים וְהוּא דִּינִין לְכָל מֵאֻכְכוֹת אֲלָא לְפִי שֶׁהַשְׁמֵלַת חֲבָלִים גְּרִיף מְקוֹם מְרוּוח בְּנִי וְבִית הַבְּנִים גְּדוּל הוּא וְכֹאִיו וּמַסְפִּיק לְכָךְ: מַפְנִי עֲגַמַת נֶפֶשׁ מַנִּיחִין בּוֹ עֲבָדִים כְּפִי שְׁתֵּאֵל עֲגַמַת נֶפֶשׁ לְרֹאשִׁיָּהּ וְשִׁנְסִירֹו אֶת יָמִי בְּנִינּוֹ וְאֶת שְׁהִיֹו רְגִילִין לְהַתְּאִסֵּף שֶׁם וְיִבְשׁוּ רַחֲמִים שְׁנַחֲזוּ לְהַקְדִּימוֹ: גַּמ' אִין אוֹכְלִין בָּהּ בֶּן וְלֹא גְרַמְסִין וְאִין אוֹכְלִין בָּהּ דְּכּוֹנְהוּ פִּירִוּשָׁא דְּקָלוֹת רֵאשׁ הֵן לְשׁוֹן קָלוֹת שְׁמִקְלִין אוֹתָהּ:

בני העיר פרק רביעי מגילה

כִּי קֶאָמֶר אִיהוּ בְּשׁוּין וְהָשָׂה מֵאִי רְבוּתָא וְהָא בְּתִיב

וְלֹא בִּרְכָתִי לִפְנֵי כֹהֵן, וְלֹא אֲכַלְתִּי מִבְּהֶמָּה שְׁלֵא הוֹרַמּוּ מִתְּנוּתֶיהָ.
דְּאָמֶר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אָסוּר לְאַכּוּל מִבְּהֶמָּה שְׁלֵא הוֹרַמּוּ מִתְּנוּתֶיהָ. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: כָּל הָאוֹכֵל מִבְּהֶמָּה שְׁלֵא הוֹרַמּוּ מִתְּנוּתֶיהָ, בְּאִילוֹ אוֹכֵל טְבָלִים. וְלִית הִלְכָתָא כּוֹוֹתֶיהָ. וְלֹא בִּרְכָתִי לִפְנֵי כֹהֵן, ^(א)לְמִימָרָא דְּמַעֲלִיּוֹתָא הִיא? וְהָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל תַּלְמִיד חֹכֶם שֶׁמְבַרָּה לִפְנָיו, אֶפִּילוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל עִם הָאָרֶץ — אוֹתוֹ תַלְמִיד חֹכֶם חֲזִיב מִיתָה, שְׁנַאָמַר: "כָּל מִשְׁנָאִי אֲחָבוּ מוֹת". אֵל תִּקְרִי "מִשְׁנָאִי", אֵלָא "מִשְׁנֵיאִי". כִּי קֶאָמַר אִיהוּ, בְּשׁוּין. שְׁאֵלֹו תַלְמִידֵיו אֶת רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה: בְּמָה הֶאֱרַכְתָּ יָמִים? אָמַר לָהֶם: מֵימִי לֹא נִתְּכַפַּדְתִּי בַּקְלוֹן חֲבֵרִי, וְלֹא עָלְתָה עַל מַשְׁתִּי קָלְלַת חֲבֵרִי, וּוְתָרִן בְּמִמוּנִי חֵייתִי. לֹא נִתְּכַפַּדְתִּי בַּקְלוֹן חֲבֵרִי — כִּי הָא דָּרַב הוּנָא דָּרִי מָרָא אַבְתַּפְּסִיָּה. אֲתָא רַב חֲנָא בַר חֲנִילַאי וְקָא דָּרִי מִינֶיהָ. אָמַר לִיה: אִי רְגִילִית דְּדָרִית בְּמֵאֲתִיָּה — דָּרִי, וְאִי לֹא, אֲתִינִיקוֹרִי אֲנָא בְּזִילּוֹתָא דִּידָךְ לֹא נִיחָא לִי. וְלֹא עָלְתָה עַל מַשְׁתִּי קָלְלַת חֲבֵרִי — כִּי הָא דָּמַר זוטְרָא כִּי הָהּ סְלִיק לְפוּרְיָהּ, אָמַר: שְׂרִי לִיהַ לְכָל מֵאֵן דְּצַעֲרוֹ. וּוְתָרִן בְּמִמוּנִי חֵייתִי — דְּאָמַר מָר: אִיּוֹב וּוְתָרִן בְּמִמוּנֶיהָ הָהּ, שְׁהִיָּה מִנִּיחַ פְּרוּטָה לְחֲנוּנִי מִמְּמוּנֶיהָ. שְׁאֵל רַבִּי עֲקִיבָא אֶת רַבִּי נְחוּנְיָא הַגָּדוֹל (אָמַר לוֹ): בְּמָה הֶאֱרַכְתָּ יָמִים? אֲתוּ גְּוִזִּי וְקָא מַחוּ לִיהַ. סְלִיק, יְתִיב אַרְיִשָׁא דְּדִיקְלָא. אָמַר לִיהַ, רַבִּי: אִם נֶאֱמַר "כִּכְשֹׁ" לָמָּה נֶאֱמַר "אַחַד"? אָמַר לָהּ: צוּרְבָא מִדְּרַבְּנָן הוּא, שְׁבַקְהוּ. אָמַר לִיהַ: "אַחַד" — מִיּוּחַד שְׁבַעְדְּרוֹ. אָמַר לִיהַ: מֵימִי לֹא קִבַּלְתִּי מִתְּנוּת, וְלֹא עָמַדְתִּי עַל מְדוּתִי, וּוְתָרִן בְּמִמוּנִי חֵייתִי. ^(ב)לֹא קִבַּלְתִּי מִתְּנוּת, כִּי הָא דָּרַבִּי אֶלְעָזָר כִּי הוּוּ מִשְׁדָּרִי לִיהַ מִתְּנוּת מִבִּי נִשְׂיָאָה — לֹא הָהּ שְׁקִיל. כִּי הָהּ מִזְמַנִּי לִיהַ — לֹא הָהּ אַזִּיל, אָמַר לָהּ: לֹא נִיחָא לָכוּ דְּאֲחִיָּה, דְּכַתִּיב: "שׁוֹנָא מִתְּנוּת יִחְזִיָּה". רַבִּי זִירָא כִּי הוּוּ מִשְׁדָּרִי לִיהַ מִבִּי נִשְׂיָאָה — לֹא הָהּ שְׁקִיל. כִּי הָהּ מִזְמַנִּי לִיהַ — אַזִּיל. אָמַר: אֲתִינִיקוֹרִי דְּמִתִּינִיקוֹרִי בִּי. ^(ג)וְלֹא עָמַדְתִּי עַל מְדוּתִי — דְּאָמַר רַבָּא: כָּל הַמַּעֲבִיר עַל מְדוּתִיו — מַעֲבִירִין מִמֶּנּוּ כָּל פֶּשְׁעֵיו, שְׁנַאָמַר: "נוֹשֵׂא עוֹן וְעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע". לְמִי נוֹשֵׂא עוֹן — לְמִי שְׁעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע. ^(ד)שְׁאֵל רַבִּי אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קֶרְחָה: בְּמָה הֶאֱרַכְתָּ יָמִים? אָמַר לוֹ: מַצֵּת בְּחִי? אָמַר לוֹ: רַבִּי, תוֹרָה הִיא וְלִלְמוֹד אֲנִי צָרִיָּה. אָמַר לוֹ: מֵימִי לֹא נִסְתַּכַּלְתִּי בַּדְמוּת אָדָם רָשָׁע. דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אָסוּר לְאָדָם לְהִסְתַּכַּל בְּצִלָם דְּמוּת אָדָם רָשָׁע, שְׁנַאָמַר: "לוֹאֵלא פָּנִי יְהוֹשֻׁפֹּט מִלֶּךְ יְהוּדָה אֲנִי נוֹשֵׂא אִם אֲבִיט אֵלָיָה וְאִם אֶרְאֶךָ". רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר: עֵינָיו כְּהוֹת, שְׁנַאָמַר: "וַיְהִי כִּי זָמַן יִצְחָק וּתְכַהֵן עֵינָיו מֵרֹאוֹת", מִשּׁוּם דְּאִסְתַּכַּל בַּעֲשׂוֹ הָרָשָׁע. ^(ה)וְהָא גֵרֵמָא לִיהַ? וְהָאָמַר רַבִּי יִצְחָק: לְעוֹלָם אֵל תְּהִי קָלְלַת הַדֵּיּוּט קֹלָה בַּעֲיָנָה, שְׁחַרִי אֲבִימִלָּה קָלַל אֶת שְׂרָה, וְנִתְּחַנְיִים בּוֹרְעָה, שְׁנַאָמַר: "הִנֵּה הוּא לָךְ כִּסּוֹת עֵינַיִם": אֵל תִּקְרִי "כִּסּוֹת", אֵלָא "כִּסְיִית עֵינַיִם"! הָא וְהָא גֵרֵמָא לִיהַ. רַבָּא אָמַר, מִהֲכָא: "שְׂאֵת פָּנִי רָשָׁע לֹא טוֹב". בַּשַּׁעַת פְּטִירְתּוֹ, אָמַר לוֹ: [רַבִּי] בְּרַבְּנִי! אָמַר לוֹ: יְהִי רַצּוֹן שְׁתַּגִּיעַ לַחֲצִי יָמִי. וּלְכוּלְהוּ לֹא? אָמַר לוֹ: הַבָּאִים אַחֲרַיָּה — בְּהֶמָּה יָרַעוּ?! אַבּוּה בַר אִיְהִי וּמְנַמֵּן בַּר אִיְהִי, חַד אָמַר: תִּיתִי לִי דָּלָא אִסְתַּכְּלִי בְּגוֹי, וַחַד אָמַר: תִּיתִי לִי דָּלָא עָבְדִי שׁוֹתֵמֹת בַּהָדִי גוֹי. ^(ו)שְׁאֵלֹו תַלְמִידֵיו אֶת רַבִּי זִירָא: בְּמָה הֶאֱרַכְתָּ יָמִים? אָמַר לָהֶם: מֵימִי לֹא הִקְפַּדְתִּי בַתוֹה בֵּיתִי, וְלֹא צַעַדְתִּי בַּפָּנִי מִי שְׁגָדוֹל מִמֶּנִּי, וְלֹא הִרְהַרְתִּי בְּמִבּוֹאוֹת הַמְּטוּנָפוֹת, וְלֹא הִלְכְתִּי אַרְבַּע אַמוֹת בְּלֹא תוֹרָה וּבְלֹא תַפִּילִין, וְלֹא יִשְׁנַתִּי בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ לֹא שִׁינַת קִבַּע וְלֹא שִׁינַת עֲרָא, וְלֹא שְׁשַׁתִּי בַתְּקַלַת חֲבִירִי, וְלֹא קִרְאֲתִי לַחֲבִירִי (בַּחֲנִיכָתוֹ), וְאָמַרִי לָהּ: (בַּחֲנִיכָתוֹ). מִתְנִי? וְעוֹד אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בֵּית הַבְּנִסַּת שְׁחָרַב — אִין מִסְפִּידִין בַּתּוֹכוֹ, וְאִין מַפְשָׁלִין בַּתּוֹכוֹ חֲבָלִים, וְאִין פּוֹרְשִׁין לַתּוֹכוֹ מַצּוּדוֹת, וְאִין שׁוֹטְחִין עַל גִּגַּו פִּירוֹת, וְאִין עוֹשִׂין אוֹתוֹ כְּסַנְדָּרִיא, שְׁנַאָמַר: "וְהַשְׁמוּתִי אֶת מִקְדְּשִׁיכֶם" — קְדוּשָׁתָן אַר פְּשָׁחַן שׁוּמְמִין. ^(ז)עֲלוּ בּוֹ עֲשָׂכִים לֹא יִתְלוּשׁ, מִפְּנֵי עֲגַמַת נֶפֶשׁ. גֵּמָ' תְּנוּ רַבְּנָן: בְּתִי כְּנִסְיוֹת אִין נוֹחֲגִין בָּהּ קְלוֹת רֵאשׁ. אִין אוֹכְלִין בָּהּ, וְאִין שׁוֹתִין בָּהּ.

וְאִין

כח.

 עין משפט נר מצוה
--

א מו"י פט' מהל' ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל' יד:

ב מו"י פב' מהל' תשובה הל' י, טוש"ע או"ח סי' תרו סעי' א:

ג מו"י פג' מהל' קריאת שמע הל' ד, טוש"ע או"ח סי' פה סעי' ב:

ד מו"י פד' מהל' תלמוד תורה הל' ט, טוש"ע או"ח סי' רמו סעי' טז:

ה מו"י פט"א מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יא, סמג עשין יט, טוש"ע או"ח סי' קנא סעי' י:

ו מו"י פט"א מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ו, טוש"ע או"ח סי' קנא סעי' א:

וְהַשְׁתַּנּוּ לְכָל דָּבָר שֶׁבְּקִדּוּשָׁה לְבָבָהּ רֹאשׁוֹן וַי"ל דְּשׁוּין לֹא וְקָא אֲלָא כְּלוּמַר שֶׁהִבָּהן גְּמִי תַלְמִיד חֹכֶם אֲמַנָּם אִינוּ חָשׁוּב כְּמוֹתוֹ וְאִפִּי' דְּכִי לֹא הָיָה רַבִּי פְּרִיזָא רִנְיָה לְקָרוֹת לִפְנָיו וְגַם גְּרִיף לומַר דְּשֹׁאֵר כְּהָנִים הָיוּ כְּפוּפִים לְרַבִּי פְּרִיזָא דַּלָּל"כ לֹא הָיוּ רְבוּתָא כְּדַחְזוּינָן פְּרַחַּן הַיִּזְקוֹן (ג'טיון דף נט. וְשֵׁם) דָּרַב הוּנָא לֹא הָיוּ קָרִי בְּכַהֲנֵי אִי לֹא דְּרַבִּי אֲמִי וְרַבִּי אִסִּי בַּהֲנִי חֲשִׁיבִי דְּאֶרְעָא דְּיִשְׁרָאֵל הוּוּ בְּיוּפִי לִיהַ וְעַי"ל דְּהָא דְּאָמַר הָתָם דָּרַב הוּנָא לֹא הָיָה קָרִי בְּכַהֲנֵי אֲלָא מִשּׁוּם דְּשֹׁאֵר בַּהֲנִי כְּיוּסֵבִי לִיהַ הָיוּנוּ דְּוּנָקָא בַּשַּׁמְנוֹת וַי"ט דְּאִיזָא כִּינוּקָא רָבֵל בְּב' וּבַה' הוֹרָא שְׁפִיר בְּפָנִי כֹהֵן אַע"ג דְּלֹא הָיוּ גְּדוּל כ"כ וְדִבּוּקָא זֶה יֵשׁ בַּהֲדִי פְּרַחַּן הַיִּזְקוֹן וְרַבִּי פְּרִיזָא לֹא רַנְיָה לְקָרוֹת עַבְנִי כֹהֵן אֶפִּילוֹ בְּב' וּבַה' וְרַש"י פִּירֵשׁ דְּהָבֹא מִיּוֹרֵי בַּעֲרַבַת הַמְּזוּן וְה"נ מִשְׁמַע לִישָׁא דְּלֹא בִּרְכָתִי מְגַלָּא קֶאָמַר וְלֹא קְרִיתִי וְכַרְפַת הַמְּזוּן לֹא יִנָּחֵן לָהּ מִשּׁוּם דְּרַבִּי שְׁלוֹם וְאִפִּי' דְּכִי לֹא הָיָה רִנְיָה רַבִּי פְּרִיזָא לְבָבָהּ עַבְנִי

הסֵּהן: תִּיתִי' לִי דָּלָא עָבְדִי שׁוֹתֵמֹת עִם הַכּוֹתִי אִפִּי' בַּעֲנָן שְׁאִינוּ וְכוּל לְכֹא לְכִי כְּכּוּבָה וְאֶפִּילוֹ יַחוּל עֲלָיו כְּכּוּבָה וְסַמְרָנוּ דְּשָׂרִי בַּשָּׂאֵר בְּנֵי אֶלֶם

אפ"ה לֹא הָיָה רִנְיָה לַעֲשׂוֹת: וְעוֹד א"ר יְהוּדָה בֵּית הַבְּנִסַּת שְׁחָרַב קֹשָׁה מֵאִי וְעוֹד דְּהָא לְעִיל הָיָה מְקוּיִל טָפִי מִחֲכַמִּים וְהָבֹא הוּא מַחְמִיר וְאִם בֶּן מֵאִי וְעוֹד וַי"ל דְּקֹאִי דִּהָא דָּאָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ בְּרִיזָא מוֹכַרִין אוֹתוֹ לָשֵׁם חֲצֵר וְזוֹקָא לָשֵׁם חֲצֵר קֶאָמַר רָבֵל כְּתָם אִינַע יוֹרְכַת מִקְדוּשָׁתָהּ וְהָיוּנוּ וְעוֹד דְּאָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ כְּלוּמַר וְעוֹד חוּמְרָא אֶחָת מְלַבֵּד

הַדֹּאשׁוּנָה: אִין אוֹכְלִין וְאִין שׁוֹתִין בָּהּ וְהָא דְּאָמַר בְּרִישׁ עֲבָדִי פְּסַחִים (פְּסַחִים דף קא. וְשֵׁם) דְּאוֹרְחִין אֲכָלוּ וְשָׁתוּ עַבְדִי כִּנְיָשְׁתָא רִנְיָה לומַר בַּתְּהֵר הַסְמוּכָה לְבֵית הַבְּנִים:

כח:

עין משפט גור מצורה

א מו"י פו"א מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ו:

ב מו"י פו"א מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ז:

ג מו"י פו"א מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ט, סמוג עשין יט, טוש"ע או"ח סי' קנא סעי' א:

ד מו"י פו"א מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ו:

ה מו"י פו"א מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ז:

ו מו"י פו"א מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ט, סמוג עשין יט, טוש"ע או"ח סי' קנא סעי' א:

ז מו"י פו"א מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ו:

ח מו"י פו"א מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ז:

ט מו"י פו"א מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ט, סמוג עשין יט, טוש"ע או"ח סי' קנא סעי' א:

י מו"י פו"א מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ז, טוש"ע יו"ד סי' שמד סעי' יט:

יא סמוג עשין יב, טוש"ע יו"ד סי' רמו סעי' כא:

יב מו"י פו"א מהל' איסורי ביאה הל' ד, סמוג לאוין קיא, טוש"ע יו"ד סי' קפג סעי' א:

בְּתִי כְּנִסְיוֹת שֶׁל בָּבֶל עַל תְּנַאי הֵן עֲשׂוּיִין רוּחָה דְלַעֲיֵל וְגַם שֶׁהָאֻמּוֹרָאִים לֹא הָיוּ רוּצִים לִישָׁנָם שֶׁהֵן בְּגָשְׁמִים מִפְּנֵי גָשְׁמִים אֲלֵא מִשּׁוּם הַשְׁמַעְתָּא בְּעֵי צִיּוּתָא וְהָא מוּיְרִי בְּשִׁחְרַב דְּאֵלז קֹהֲצִי הִתְאַי וְזוּנְקָא לְאוּתֵּן שֶׁבְּבִגל מִהַצִי הִתְאַי שֶׁהָרִי לַעַת בָּא גּוּאֵל בְּמַהֲרָה בְּיַמִּינוּ תַּפְקַע קִדּוּשָׁתֵּן אֲבָל לְאוּתֵּן שֶׁבְּאֲרֹן יִסְרָאֵל לֹא מִהַצִי הִתְאַי שֶׁהָרִי קִדּוּשָׁתֵּן לְעוֹלָם קִיּוּמַת וּא"ת בִּינוֹן דְּמַהַצִי הִתְאַי לְאוּתֵּן שֶׁבְּבִגל א"כ קֹהֵה מַהֲהִיא דְלַעֲיֵל (מְגִילָה דף כו:):
דְּרַבִּינָא דְהוּנָה לִיה שֶׁי גִּישָׁתָא בְּאַרְבָּעִישׁ וְאָמַר לִיה רַב אֲשִׁי זִיל זְבִנָה מִשְׁבָּעָה טוֹבִי הָעִיר וְאָמַאי אִינְטֵרִין לְיַשּׁוּׁת בּוֹ אֲחֵר שֶׁנְּחַרְכַּב וּי"ל מִשּׁוּם דְּזַרְקָשׁ דְּזַרְקִישָׁה הָיוּ קְלוֹת רֹאשׁ בְּיוֹמֵר וְשִׁגְמַת נָפֶשׁ וּמִשּׁוּם הָכִי אֲסוּר אֲשִׁי בְּחוּרְבָנָהּ:

וּאֲעַפ"כ אִין נוֹהֲגִין בְּהֵן קְלוֹת רֹאשׁ פִּירוּשׁ בְּבִנְיָנָה שֶׁהָרִי בְּחוּרְבָנָה שְׂרִי בְּכַל הָעִי וְאִנְטֵרִין לְאִשְׁמוּעִינֵן מִשּׁוּם דְּסָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא דְזוּנְקָא אֲכִילָה וְשִׁתְּנָה דְהָיוּ קְלוֹת רֹאשׁ בְּיוֹמֵר הוּא דְאֲסוּר אֲבָל חֲשִׁבּוּנוֹת דְלֹא הָיוּ קְלוֹת רֹאשׁ בְּל כִּךְ סָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא:

הַשְׂרִיָא קַמ"ל דְלֹא:
שֶׁאַפִּילוּ רֹאוּת טַפַּת דָם בְּחֻרְדֵּל יוֹשְׁבוֹת עָלֶיהָ שֶׁבָּעָה נְקִיִּים וְלֹא קִשְׁיָא מִהָא דְאָמַר בְּגִזְהָ (דף סו:) וּבִפְרָק יוֹצֵא דוֹשָׁן (נִזְהָ ר' מנ.) שֶׁאֲפִילוּ בְּעִין חֻרְדֵּל מִמָּא הַשְׁמָא הֵתֵם לֹא מוּיְרִי לְהַצְרִיכָה שֶׁבָּעָה נְקִיִּים אֲלֵא לְהִיּוֹת נִזְהָ דְאוֹרְכוּיָתָא וְהוּשִׁיָא הִיאֲךְ מַעֲנִיו טַפַּה בְּחֻרְדֵּל הַגּוֹרְמַת שֶׁבָּעָה נְקִיִּים בְּדִאוֹרְכוּיָתָא דְנִזְהָי לֹא תַקְנוּ חֻבְמִים דְּבַר דְלִית דְּבוּמַתָּה דְאוֹרְכוּיָתָא וְגַם לוֹמַר דְאִשְׁבַּחְנָא בָּהּ שְׁפִיר בּוֹ:
לְסִפְרִיתָהּ שֶׁסּוּתַרְתָּהּ הִכְלָ:

לוֹמַר כֵּל זְמַן שֶׁהֵן בְּטָלִין דְּהָא חֲזִינוּ בְּבִרְיוּתָא

בני העיר פרק רביעי מגילה

וְאִין נִירְאוּתֵינוּ וְאִין מִתְקַשְׁטִין לְתוֹכּוֹ וְאִין מְטוּיָלִין שֶׁס:
הַסְפֵּד שֶׁל רַבִּים שֶׁל תַּלְמִיד חֻבְס שָׁמַת שְׁצַרְיָכִין לְהַתְאַפֵּף וּלְהַסְפִּילוּ וּבֵית הַכְּנָפֶת רָאוּי לְכַךְ לְפִי שֶׁהוּא בֵּית גְּדוּלָּה:
מֵאֵן דְּבַר שְׁמִיּוּהוּ

⁽ⁿ⁾ וְאִין נִירְאוּתֵינוּ בְּהֶם, וְאִין נִבְנָסִין בְּהֵן בְּחַמָּה מִפְּנֵי הַחַמָּה, וּבִבְשָׁמִים מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים. וְאִין מִסְפִּידִין בְּהֵן הַסְפֵּד שֶׁל יָחִיד. אֲבָל קוֹרִין בְּהֵן, וְשׁוֹנִין בְּהֵן, וּמִסְפִּידִין בְּהֵן הַסְפֵּד שֶׁל רַבִּים, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה:
אֵימַתִּי — בִּישׁוּבֵן, אֲבָל בְּחוּרְבָנֵן — מַנִּיחִין אוֹתוֹן וְעוֹלִין בְּהֵן עֲשָׂבִים, וְלֹא יִתְלוּשׁ מִפְּנֵי עֲגַמַת נַפְשׁ. עֲשָׂבִים מֵאֵן דְּבַר שְׁמִיּוּהוּ? חֲסוּרִי מִיַּחְסָרָא וְהָכִי קִתְנִי:
וּמִכְבָּדִין אוֹתוֹן וּמִרְבִּיצִין אוֹתוֹן כְּדִי שְׁלֹא יַעֲלוּ בְּהֵן עֲשָׂבִים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה:
אֵימַתִּי — בִּישׁוּבֵן, אֲבָל בְּחוּרְבָנֵן — מַנִּיחִין אוֹתוֹן לַעֲלוֹת. עָלוּ בְּהֵן עֲשָׂבִים — לֹא יִתְלוּשׁ, מִפְּנֵי עֲגַמַת נַפְשׁ. ⁽ⁿ⁾אָמַר רַב אָסִי:
בְּתִי כְּנִסְיוֹת שֶׁבְּבִבְבֵּל, עַל תְּנַאי הֵן עֲשׂוּיִין. וְאַף עַל פִּי כּוֹ, אִין נוֹהֲגִין בְּהֵן קְלוֹת רֹאשׁ. וּמֵאִי נִיהוּ — חֲשִׁבּוּנוֹת. אָמַר רַב אָסִי:
בֵּית הַכְּנָסֶת שְׁמִחְשָׁבִין בּוֹ חֲשִׁבּוּנוֹת — מְלִינִין בּוֹ אֶת הַמֶּת. מְלִינִין סָלְקָא דַּעְתָּךְ? לֹא סָגִי דְלֹא הָכִי? אֲלֵא, לְסוּף שְׁיָלִינוּ בּוֹ מַת מַצּוּה. ⁽ⁿ⁾וְאִין נִירְאוּתֵינוּ בְּהֵן. אָמַר רַבָּא:
חֻבְמִים וְתַלְמִידֵיהֶם מוּתְרִין, דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי:
מֵאִי בִּי רַבָּנֵן — בֵּיתָא דְרַבָּנֵן. וְאִין נִבְנָסִין בְּהֵן בְּחַמָּה מִפְּנֵי הַחַמָּה וּבִבְשָׁמִים מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים. כִּי הָא דְרַבִּינָא וְרַב אָדָא בַּר מַתְנַה הוּוּ קְרִימִי וְשְׂאֵלִי שְׂאִילְתָּא מְרָבָא, אֲתָא זִילְחָא דְּמִיטְרָא, עֲיִילִי לְבִי כְּנִישְׁתָּא אָמַרִי:
הָאִי דְּעִיילִינוּ לְבִי כְּנִישְׁתָּא לָאו מִשּׁוּם מִיטְרָא, אֲלֵא מִשּׁוּם דְּשִׁמְעַתָּא בְּעִיָא צִיּוּתָא כִּיּוּמָא דְאִסְתַּנָּא. ⁽ⁿ⁾אָמַר לִיה רַב אַחָא בְּרִיה דְרַבָּא לְרַב אָשִׁי:
אִי אַצְטְרִיף לִיה לְאִינִישׁ לְמִיקְרֵי גִבְרָא מִפְּנֵי כְּנִישְׁתָּא, מֵאִי? אָמַר לִיה:
אִי צוּרְבָא מְרַבָּן הוּא — לִימָא הִלְכְתָּא, וְאִי תַנָּא הוּא — לִימָא מַתְנִיתִין, וְאִי קָרָא הוּא — לִימָא פְּסוּקָא. וְאִי לֹא, לִימָא לִיה לִנְדוּקָא:
אִימָא לִי פְּסוּקִיָה. אִי נָמִי, נִישְׁהִי פוּרְתָא וּנִיקוּם. וּמִסְפִּידִין בְּהֵן הַסְפֵּד שֶׁל רַבִּים. הֵיכִי דְמִי הַסְפִּידָא דְרַבִּים? מַחְוִי רַב חֲסָדָא:
כְּגוֹן הַסְפִּידָא דְקָאִי בִּיה רַב שְׁשֶׁת. מַחְוִי רַב שְׁשֶׁת:
כְּגוֹן הַסְפִּידָא דְקָאִי בִּיה רַב חֲסָדָא. רַפְרָם אֲסַפְדָּה לְכַלְתִּיהָ בְּבִי כְּנִישְׁתָּא, אָמַר:
מִשּׁוּם יִקְרָא דִידִי וּדְמִיתָא אֲתוּ פוּלִיָה עֲלֵמָא. רַבִּי זִירָא סַפְדִּיָה לְהָהוּא מְרַבָּן בְּבִי כְּנִישְׁתָּא, אָמַר:
אִי מִשּׁוּם יִקְרָא דִידִי, אִי מִשּׁוּם יִקְרָא (דִידִיָה) דְּמִיתָא, אֲתוּ פוּלִי עֲלֵמָא. רִישׁ לְקִישׁ סַפְדִּיָה לְהָהוּא צוּרְבָא מְרַבָּן דְשָׁכִיחַ בְּאַרְעָא דִישְׂרָאֵל דִּהְוָה תְּנִי הִלְכְתָּא בְּעֲשָׂרִים וְאַרְבַּע שׁוּרְתָא, אָמַר:
וּוִי חֲסָרָא אַרְעָא דִישְׂרָאֵל גִּבְרָא רַבָּה. ⁽ⁿ⁾הָהוּא דִּהְוָה תְּנִי הִלְכְתָּא סִיפְרָא וְסִיפְרִי וְתוֹסַפְתָּא וּשְׂכִיב, אֲתוּ וְאָמְרוּ לִיה לְרַב נַחְמָן:
לִיסְפְּדִיָה מַר! אָמַר:
הֵיכִי נִסְפְּדִיָה? הִי צָנָא דְמָלִי סִיפְרִי דַּחֲסַר?! תָּא חֲזִי מָה בִּין תַּקְרִיפִי דְאַרְעָא דִישְׂרָאֵל לַחֲסִידִי דְבָבֵל. ⁽ⁿ⁾תְּנֵן הֵתֵם:
וּדְאִשְׁתַּמַּשׁ בְּתַנָּא — חֵלָף. תְּנִי רִישׁ לְקִישׁ:
זֶה הַמְשַׁתְּמַשׁ בְּמִי שְׁשׁוּנָה הִלְכוֹת כַּתְרָה שֶׁל תוֹרָה. ⁽ⁿ⁾וְאָמַר עוֹלָא:
לְשַׁתְּמַשׁ אִינִישׁ בְּמֵאן דְתַנִּי אַרְבָּעָה, וְלֹא לְשַׁתְּמַשׁ בְּמֵאן דְמַתְנִי אַרְבָּעָה. כִּי הָא דְרִישׁ לְקִישׁ הָוָה אָזִיל בְּאוּרְחָא מִטָּא עוּרְקָמָא דְמִצָּא, אֲתָא הָהוּא גִבְרָא אַרְבָּבִיָה אַפְתָּרִיָה וְקָא מַעֲבַר לִיה. אָמַר לִיה:
קָרִית? אָמַר לִיה:
קָרִינָא. תְּנִית? תְּנִינָא אַרְבָּעָה סִידְרִי מִשְׁנָה. אָמַר לִיה:
פְּסֻלָּתָ לָךְ אַרְבָּעָה טוּרִי וְטַעֲנָתָ בַר לְקִישׁ אַכְתָּפָךְ?! שְׂדִי בַר לְקִישָׁא בְּמִצָּא! ⁽ⁿ⁾אָמַר לִיה:
נִיחָא לִי דְאִשְׁמַעִיָה לְמַר. אִי חָכִי, גָּמוּר מִינִי הָא מִלְתָּא דְאָמַר רַבִּי זִירָא:
בְּנוֹת ישְׂרָאֵל הֵן הִחְמִירוּ עַל עֲצָמָן שְׂאֲפִילוּ רֹאוּת טִיפַת דָם בְּחֻרְדֵּל יוֹשְׁבוֹת עָלָיו שֶׁבָּעָה נְקִיִּים. ⁽ⁿ⁾תַּנָּא דְבִי אֲלִיָהוּ:
כָּל הַשּׁוּנָה הִלְכוֹת, מוֹבָטָח לוֹ שֶׁהוּא בֶּן עוֹלָם הֵבֵא, שְׁנַאָמַר:
”הִלִּיכוֹת עוֹלָם לוֹ”, אַל תִּקְרִי ”הִלִּיכוֹת” אֲלֵא ”הִלְכוֹת”. ⁽ⁿ⁾תְּנוּ רַבָּנֵן:

מִבְטָלִין

וְאִין נִירְאוּתֵינוּ וְאִין מִתְקַשְׁטִין לְתוֹכּוֹ וְאִין מְטוּיָלִין שֶׁס:
הַסְפֵּד שֶׁל רַבִּים שֶׁל תַּלְמִיד חֻבְס שָׁמַת שְׁצַרְיָכִין לְהַתְאַפֵּף וּלְהַסְפִּילוּ וּבֵית הַכְּנָפֶת רָאוּי לְכַךְ לְפִי שֶׁהוּא בֵּית גְּדוּלָּה:
מֵאֵן דְּבַר שְׁמִיּוּהוּ הֵיבָא שְׁמַעִינוּ לְתַפָּא קַמָּא לְעֲשׂוֹת בְּהֵן דְּבַר שְׁמוּעָיִים מַלְעָלוֹת עֲשָׂבִים:
אֵימַתִּי מְכַבְּדִין וּמַרְבִּיצִין אוֹתוֹן בִּישׁוּבֵן לְאַחַר שֶׁמְכַבְּדִין מַלְפִּין אֶת הַמָּוֶם לְהַרְפִּין אֶת הָאֲבָק:
עַל הִתְאַי עַל מַנָּת שְׂאִשְׁתַּמַּשׁוּ בְּהֵן:
מַלְפִּין בּוֹ מִשְׁמַע דְּחוּבָה הִיא לְהָלִין בָּהּ אֶת הַמֶּת:
לְסוּף שְׁיָלִינוּ בּוֹ מַת מַתִּי מַצּוּה שְׁמִוּתוֹ בְּעִיר מַתִּים שְׁאִין לָהּ קוּבְרִין:
מֵאִי בִי רַבָּנֵן לָמָּה קוּרִין בְּתִי מַדְרָשׁוֹת בִּי רַבָּנֵן לְפִי שֶׁבִיתִים הוּא לְכַל דְּבַר:
זִילְחָא דְמִטְרָא זָרַם מִיַם שְׁאִבִּין בְּכַח:
לֹא מִשּׁוּם מִיטְרָא שְׁגָן עֲלִינוּ מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים שֶׁאִם לֹא הָיוּנוּ עוֹסְקִין בְּשִׁמְעָתָא לֹא הָיוּנוּ נִנְבָסִין:
צִיּוּתָא דַּעַת צִלְוָה וּמִישְׁבַּת שְׁאִינוּ טְרוּד בְּכָלוֹם מִחֲשָׁבָה:
אִי צְרִיכָה לִיה לֹאִישׁ לְמַחְרִי גִבְרָא מַשִּׁי כְּנִישְׁתָּא מֵאִי יִישְׁבִּיד מֵאֲחַר שְׁאִין נִבְנָסִין בְּהֵן שְׁלֹא לְצֻרְךָ:
לִימָא לְנִזְנֻקָא שֶׁהַתְנוּחוֹת הָיוּ רְגִילִין לְקָרוֹת בְּבִית הַכְּנָסֶת:
כְּגוֹן הַסְפִּידָא דְקָאִי בִי רַב שֶׁשֶׁת אִם יָמוּת אֲדָם אֲחַד בִּי רַב שֶׁשֶׁת:
אָמַר אִי מִשּׁוּם וְקָרָא דִידִי אִי מִשּׁוּם וְקָרָא דְמִיתָא דְהָא לִיה הַסְפֵּד שֶׁל רַבִּים:
אֲתוּ בּוּלִי עֲלֵמָא לְסַפְדוּ:
דְּהוּנָה הָעִי הִלְכְתָּא שֶׁהָיָה שְׂעוּה מִשְׁנִיּוֹת לְתַלְמִידִים:
בְּכ"ד שׁוּרֹת שֶׁל תַּלְמִידִים:
הָכִי גְרַסְעִין חֲסָרָא לִיה אַרְבָּע דִּישְׁרָאֵל גִּבְרָא רַבָּה:
הֵיכִי אֲסַפִּיד בְּמֵאִי אֲסַפְּדֵנוּ:
הִי עָא מֵלֹא סִיבְרִי אִינוּ אֲלֵא כִּסָּל שְׁמִילָאוּתוֹ סַפְרִים וְאִין מַשִּׁין מַה בְּתוֹכָהּ אֵף שׁוּהָ הִלְכוֹת וְלֹא שְׁמִישׁ ת"ח לְלִמּוּד שְׂבִינְיָהוּ טַעֲמִי מַשְׁנֵה וּפְעֻמִּים שְׂדַבְרִי מַשְׁנֵה סוּתְרִין זֶה אֶת זֶה וְצִרְיָךְ לְמַרְצָה כְּגוֹן הַכָּא בְּמֵאִי עֲקוּרִין וּבְגוֹן הָא מַנִּי רַבִּי פִּלְגוּי הִיא וּבְגוֹן חֲסוּרִי מִיַּחְסָרָא אִינוּ יוֹדֵעַ מַה שְׂעוּה:
תַּקּוּפִי אַרְבָּע דִּישְׁרָאֵל רִישׁ לְקִישׁ דְּאִמְרִינוּ בְּמַסְבֶּת יוּמָא (דף ט:) דְאֲפִילוּ בְּהָדִי רַבָּה בַר בַּר חֲנָה לֹא מַשְׁתַּעִי דְמֵאֵן דְּמַשְׁתַּעִי בְּהָדִי רִישׁ לְקִישׁ בְּשׁוּקָא יִהְיִין לִיה עִישׁקָא בְּלֹא כִּסְדִּי:
רַב נַחְמָן בַּר יַנְחָה מַחְסִידִי בְּבֵל בְּשִׁילָהִי מַסְבַּת סוּתָה (דף מו:) דְקָאָמַר לִיה לֹא תַתְּעִי וְרָתַת חֲטָא דְאִיבָא אֲנָא:
בְּתַנָּא בְּתַר תוֹרָה:
חֲלָף עֲבַר מִן הַעוֹלָם:
עוּרְקָמָא דְמֵאֵל שְׁלוּלִית שֶׁל מִיַם מְכַנְסִין:
דְאִשְׁמַעִי' שְׂאִשְׁמַשׁ לְאֶלְוִי:
שֶׁהַחֲמִירוּ עַל עֲצָמָן דְּמַאֲוִיכוּיָתָא אִין צְרִיכָה שֶׁבָּעָה נְקִיִּים אֲלֵא הַרְוִישָׁה שְׁלוֹשָׁה יָמִים רְעוּפִים בְּתוֹךְ יו"א יו"ם שְׁפִין נִזְהָ לְגַזָּה אֲבָל בְּתַחֲלַת נִזְהָה אֲפִילוּ רָאִתָּה כֹּל שֶׁבָּעָה וּפְסַקָה לְעַרְב טוֹבְלָת בְּלוּלָה וְהֵן הַחֲמִירוּ עַל עֲצָמָן לְפִי שְׁאִין הִכְל בְּקִיּוּאִים בְּפִתְחָא נִזְהָה אֵימַתִּי הֵן עוֹמְדוֹת בִּי"א יָמִים שְׁפִין נִזְהָ לְגַזָּה וְאִם תֵּאמַר לֹא יַחְמִירוּ אֲלֵא בְּג' רְעוּפִין כְּדָרְבִּיב יָמִים רַבִּים בְּלֹא גֵת נִזְהָה (וְיוֹקָרָא ט"ו:נכ"ה) שְׁעִמִּים שְׂרָאִינִית דָם נִזְהָ מִזְּחִיקָתָהּ לְשֶׁבָּעָה נְקִיִּים מִן הַתוֹרָה בִּיצִד הַתַּחֲלִילָה לְסַפּוֹר שֶׁבָּעָה נְקִיִּים לְאַחַר שֶׁהָיָה זָבָה יְמוּרָה וּסְפָרָה שֶׁבָּעָה נְקִיִּים וּבִשְׁבִיעִי רָחֵתָה אֲפִי' בְּחֻרְדֵּל סִתְרָה הִכְל וְצְרִיכָה לְחֻזּוֹר וּלְסַפּוֹר שֶׁבָּעָה נְקִיִּים אִי נָמִי שְׁמַר רָחֵתָה שְׁנִי יָמִים וְלֹא יִזְעָה וְהָיִים רָחֵתָה וְיִזְעָה דְהוּן לָהּ שְׁלָשָׁה יָמִים רְעוּפִין וְצְרִיכָה שֶׁבָּעָה נְקִיִּים וְעַל בֶּן הַחֲמִירוּ:

מסורת הש"ס

א תוספתא מגילה; תלמוד ירושלמי מגילה
ב תענית כג:
ג קידושין עא:
ד פרקי דרבי אליעזר; ברכות לא. ה נדה עג.
ו כתובות יז.

תורה אור השלם

עמוד ו'ומדד ארץ ראה ונפר גוים ויחפצנו הררי'עד שחו גבעות עולם הליכות עולם לו [חבקוק ג, 1]

מסורת הש"ס
א יבמות טז: ב ספרי במדבר; במדבר רבה ג תענית טז. ד ברכות סב: ה כתובות יז.
גליון הש"ס
גמ' בבי כנישתא דשף. עיין ברמב"ן במלחמות ספ"ד דכתובות: שם מריש הואי גריסנ'. עיין ברכות ד' ח' ע"א:
תורה אור השלם

[ישעיהו מג, יד]

[דברים ל, ג]

[שמואל א ב, כז]

[שמואל ב ב, כז]

[ישעיהו סג, א]

[יחזקאל יא, טז]

[תהילים ז, א]

[תהילים כו, ח]

[ירמיהו מו, יח]

[תהילים סח, יז]

[תהילים סח, יח]

[ויקרא כא, כ]

[יחזקאל מו, ט]

[במדבר יט, א-כב]

[דברים כה, יז-יט]

[שמות יב, א-ב]

לְהַכִּנּוּסַת פִּלָּה לְלוּיִתָּה מִשִּׁית אֲבִיָּה לְבִית חוּפְתָּה: כְּגוֹן דְּמִיּוּצִי גִבְרִי מֵאֲבֹלָא לְסִיכְרָא מְחִיצַת אֲנָשִׁים מִשְׁעַר הָעִיר עַד בֵּית הַקִּבְרוֹת מְקוֹם פְּסוּפֵדִין אוֹתוֹ שֶׁס: כְּתוּבָתָהּ עַל תּוֹרָה: דְּשֶׁף וְיָמִית וּבָנָא וּבְנִיָּה וְסִיעֵתוֹ מֵאֲבָנִים וְעִסְרָא שְׁהִבִּאוּ עִמָּהּוּ כְּגִלּוּתוֹ לְחַיִּים מֵה שְׁנָאִמְר כּי רַצְו עֲבָדֶיךָ אֶת אֲבִיָּה וְאֶת עֲשֵׂרָה וְחוּגְנוּ (תְּהִלִּים ק"ב:ט"ו): דְּכִי מְרַחֲקָא פְּרָקָה אֵלֵי נִכְנֵם לְהַתְפַּלֵּל כְּתוּכּוֹ: רַב שֶׁשֶׁת כְּנִי גְבוּר הָיָה: בֵּית רַבִּינוּ רַב: וּכְכֻמֶּל פִּיִּם יבֵּא לְמַדְנִי שְׁעֵבֵר כְּרַמֶּל אֶת הַיָּם וְאִימְתִי הָיָה בְּשֶׁשֶׁת מִתָּן תּוֹרָה: כְּשֶׁמָּה כְּמִשְׁמָעָה: אֲדַמְקִיפָא אֲדָרִי אִיעֵל כְּהָא כְּעוֹד שְׁאִקִּיף שׁוּרֵית עַל כְּתוּס אֲגִלוּ אֲבָנִים אֲרֶךְ הַבַּיִת הָיָה וְשִׁחְצֵר אֶת הָאֶרֶץ מִמִּבְּוֵי לְמִבְּוֵי וּבֵית הַקִּנּוּסַת כִּין עֲנִיָּה: מַעֲרִיקָא חוּסַם שְׁנֵגָה בֵּית הַקִּנּוּסַת שֶׁס: אֲרִישָׁא מִשּׁוּם כְּבוֹדָן עַל מַתִּיס אֲלִין נוֹהֲגִין כְּהֵן קָלוּת רֹאשׁ

הָאִין מִתְנַיִי קוֹרִין כְּפֻרְשַׁת סְקָלִים לְהוֹדִיעַ שְׁנִבִּיאוּ שְׁתִּיָּהוּ בְּאֲדָר כְּדִי שְׁתִּקְרִיבּוּ בְּאֶחָד בְּיָסוּן מִתְרַמֶּה מַלְּשָׁה כְּלִאֲמַרְיָן כְּגִמְרָא: וּמִסְמִיחִין לְשֶׁשֶׁת הַבָּאֵה מְלוּמֵר פְּרָקָה שְׁנִיָּה כְּדִי שְׁתַּקְרָא כְּרַשַׁת זְכוּר בְּשֶׁשֶׁת הַקְּמוּפָה לְפִוּרִיס לְכַמּוֹן מַחֲיִית עֲמֵלָה לְמַחֲיִית הָמָן: פְּרָה אֲלוּמָה לְהַהִיר אֶת יִשְׂרָאֵל לְטַהֵר שְׁעִישׁוּ פִסְחִיסוּן כְּטַהֲרָה: כְּרַבִּיעִית הַחֹמֶשׁ הָיָה לְכַסׁ שֶׁשֶׁס פְּרַשַׁת הַסֵּפֶר וּבִשְׁ"ס יְרוּשְׁלָמִי גָרְסִין אֲמַר ר' חֲמַא כְּדִין הוּא שְׁתִּקְדוּס הַחֹמֶשׁ לְפֻרְשַׁת פְּרָה שְׁהָרִי בְּאֶחָד בְּיָסוּן הַיָּקֹם הַמִּשְׁכָּן וְשֵׁנִי לוֹ שְׁנִרְפָּה הַפְּרָה וּמִפְנֵי מַה הִקְדִּימוּהָ שְׁהִיא טַהֲרַתוֹן עַל יִשְׂרָאֵל: לְכַל מִפְּסִיקוֹן מַלְקוּרֵית כְּעִנְיָן הַיּוֹם וְקוֹרִין כְּעִנְיָן מוֹיעַד מַעֲיָן הַמְּאוּרָע: לְמַשְׁמָוֹת וְקוֹרִין מַשְׁעֶשֶׂה בְּרֹאשִׁית כְּדִתְנִי לְחַמּוֹן מִתְנִימִתוֹן: גַּמְ' מִשְׁמִיעִין עַל הַשְּׁקָלִים כְּהִכְרֹזַת בֵּית דִּין:

בני העיר פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

תמונת פרק רביעי מגילה

כּט:

	עין משפט
	גזר מצווה

א מו"י פב' מהל' כלאים הל' טו:

ב מו"י פב' מהל' שקלים הל' ה:

ג מו"י פד' מהל' שקלים הל' יא,

סמג עשין מה:

ד טוש"ע או"ח סי' תכט סעי' א:

ה מו"י פא' מהל' שקלים הל' ט:

ו מו"י פא' מהל' תפילה וברכת כהנים הל' כ:

ז מו"י פ"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' כב, סמג עשין יט, טוש"ע או"ח סי' תרפח סעי' א:

ח מו"י פ"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' כ:

ט מו"י פ"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' כב, סמג עשין יט, טוש"ע או"ח סי' תרפח סעי' א:

י מו"י פ"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' א:

יא מו"י פ"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' כג, סמג עשין יט, טוש"ע או"ח סי' תרפח סעי' א:

יב מו"י פ"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' כד, טוש"ע או"ח סי' תרפד סעי' ג:

יג מו"י פ"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' כד, סמג עשין יט, טוש"ע או"ח סי' תרפד סעי' ג:

על הפלאים דומן וריעה היא לאו צוקא זמן וריעה שהכי לא הוי הזמן שמפסד שהמקבל (פ"מ דף קו):

אָלס האַלמס געקור בלאי האַרעיס האַרערין צין האַטנאָה: חוּבס פּאָקעטן לַחַדְשִׁי הַשָּׁנָה פֿל האַי חַדָּשִׁים לְמַעַן לִי: אָלס אַמאָר טורקע ניש לך חוּבס שְׁאַתָּה צרִיךְ לַחַדְשִׁי פּאַהאַט עולות תמדין ומוספֿין מתרומה

הַיָּעַל הַפִּלְאִים **על הפִּלְאִים** **—** דזמן וריעה היא, אָלֹא **על השָׁקְלִים מְנַלֵּן?** ^(ג)אָמַר רַבִּי טְבִי אָמַר רַבִּי יֵאשִׁיָּה, דָּאָמַר קְרָא: **”זאת עולת חודש בַּחֲדָשׁוֹ”**, אָמְרָה תוֹרָה: חֲדָשׁ וְהִבֵּא קֶרְבֶּן מִתְּרוּמָה חֲדָשָׁה. וְכִיּוֹן דְּבִנְיָסָן בְּעֵי אַקְרוּבִי מִתְּרוּמָה חֲדָשָׁה, קְדָמִינָן וְקָרִינָן בְּאַחַד בְּאַדָּר, כִּי הִיכִי דְלִיתִּי שְׁקָלִים לְמַקְדָּשׁ. ^(ד)כָּמָאן — דֹּלָא קֶרְבֶּן שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמַלְיָאֵל. דָּאי רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמַלְיָאֵל, הָאָמַר שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת, דִּתְנַנָּא: שׁוֹאֲלִין בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח קוּדֶם לַפֶּסַח שְׁלֹשִׁים יוֹם. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמַלְיָאֵל אָמַר: שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת. ^(ה)אֶפִּילוּ תִימָא רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמַלְיָאֵל, כִּיּוֹן דָּאָמַר מַר: בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בּו שׁוּלְחָנוֹת יוֹשְׁבֵין בַּמִּדְיָנָה וּבַעֲשָׂרִים וַחֲמִשָּׁה יוֹשְׁבֵין בַּמִּקְדָּשׁ — מִשׁוּם שׁוּלְחָנוֹת קְדָמִינָן וְקָרִינָן. "מאי פִּרְשַׁת שְׁקָלִים? רב אָמַר: "צו אַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַתְּ אֲלֵיהֶם אַת קֶרְבְּנִי לַחֲמִי". וּשְׁמֹאֵל אָמַר: "כִּי תִשָּׂא". בַּשְּׁלֵמָא לָמָאן דָּאָמַר "כִּי תִשָּׂא", הֵיִינוּ דְקָרִי לָהּ פִּרְשַׁת שְׁקָלִים — דְּכַתִּיב בֶּה "שְׁקָלִים". אָלֹא לָמָאן דָּאָמַר "אַת קֶרְבְּנִי לַחֲמִי", הֵכָא מִיֵּדִי "שְׁקָלִים" כַּתִּיבִי הֵתֶם? אִין, טַעֲמָא מֵאי — בְּדַרְבֵּי טְבִי. בַּשְּׁלֵמָא לָמָאן דָּאָמַר "צו אַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" — מִשׁוּם דְּכַתִּיבִי "קֶרְבָּנוֹת" הֵתֶם, בְּדַרְבֵּי טְבִי. אָלֹא לָמָאן דָּאָמַר "כִּי תִשָּׂא", "קֶרְבָּנוֹת" מִי כַּתִּיבִי? שְׁקָלִים לְאַדְנִים כַּתִּיבִי! כַּדְתַּנִּי רַב יוֹסֵף: שְׁלֹשׁ תְּרוּמוֹת הֵן. שֶׁל מִזְבֵּחַ לְמִזְבֵּחַ, וְשֶׁל אֲדָנִים לְאַדְנִים, וְשֶׁל בֶּדֶק הַבַּיִת לְבֶדֶק הַבַּיִת. בַּשְּׁלֵמָא לָמָאן דָּאָמַר "כִּי תִשָּׂא", הֵיִינוּ דְשִׁנֵּי הָאֵי רֹאשׁ חֹדֶשׁ מִשָּׁאָר רִאשֵׁי חֲדָשִׁים, אָלֹא לָמָאן דָּאָמַר "צו אַת קֶרְבְּנִי", מֵאי שְׁנִי? שְׁנִי, דְּאִילוּ רִאשֵׁי חֲדָשִׁים קָרוּ שִׁיתָא בַּעֲנִינָא דְיוֹמָא וְחַד בְּדָרֹאשׁ חוֹדֶשׁ, וְאִילוּ הָאִידְנָא — כּוּלְהוּ בְּדָרֹאשׁ חוֹדֶשׁ. הַנִּיחָא לָמָאן דָּאָמַר לְסֹדֵר פִּרְשִׁיּוֹת הוּא חוּזָר. אָלֹא לָמָאן דָּאָמַר לְסֹדֵר הַפִּטְרוֹת הוּא חוּזָר, וּפִרְשֵׁתָא דְיוֹמָא קָרִינָן, מֵאי שְׁנִי? שְׁנִי, דְּאִילוּ רִאשֵׁי חֲדָשִׁים קָרוּ שִׁיתָא בַּעֲנִינָא דְיוֹמָא וְחַד קָרִי בְּדָרֹאשׁ חוֹדֶשׁ, וְאִילוּ הָאִידְנָא — קָרוּ תִלְתָּא בַּעֲנִינָא דְיוֹמָא, וְאַרְבַּעָה קָרוּ בְּדָרֹאשׁ חוֹדֶשׁ. "מִיתִיבִי: רֹאשׁ חֹדֶשׁ אֲדָר שָׁחַל לְהָיוֹת בַּשָּׁבָת קוֹרִין בַּפִּרְשַׁת שְׁקָלִים, וּמַפְטִירִין בִּיהוֹדָע הַכֹּהֵן. בַּשְּׁלֵמָא לָמָאן דָּאָמַר "כִּי תִשָּׂא", הֵיִינוּ דְמַפְטִירִין בִּיהוֹדָע הַכֹּהֵן — דְּדָמִי לֵיהּ, דְּכַתִּיב: "כֹּסֶף נִפְשׁוֹת עָרְכוּ", אָלֹא לָמָאן דָּאָמַר "אַת קֶרְבְּנִי לַחֲמִי", מִי דָמִי? דָּמִי, בְּדַרְבֵּי טְבִי. מִיתִיבִי: חָל לְהָיוֹת בַּפִּרְשָׁה הַסְמוּכָה לָהּ, כִּיּוֹן מִלְּפָנֶיהָ וּבִין מִלְּאַחֲרֶיהָ — קוֹרִין אוֹתָהּ וּכּוּפְלִין אוֹתָהּ. בַּשְּׁלֵמָא לָמָאן דָּאָמַר "כִּי תִשָּׂא" הֵיִינוּ דְמִתְרַמִּי בְּהִהוּא זִימְנָא. 'אָלֹא לָמָאן דָּאָמַר "צו ... אַת קֶרְבְּנִי", מִי מִתְרַמִּי בְּהִהוּא זִימְנָא? אִין — לִבְנֵי מַעֲרָבָא דְמַסְקִי לְדֹאוּרֵייתָא בַתִּלְתִּי שְׁנִין. תַּנְנָא כּוֹותִיהּ דְשִׁמוּאֵל: רֹאשׁ חֹדֶשׁ אֲדָר שָׁחַל לְהָיוֹת בַּשָּׁבָת, קוֹרִין "כִּי תִשָּׂא" וּמַפְטִירִין בִּיהוֹדָע הַכֹּהֵן. ^(ו)אָמַר רַבִּי יֶצְחָק נִפְחָא: רֹאשׁ חֹדֶשׁ אֲדָר שָׁחַל לְהָיוֹת בַּשָּׁבָת — מוֹצִיאִין שְׁלֹשׁ תּוֹרוֹת, וְקוֹרִין בָּהֶן אַחַד בַּעֲנִינָיו שֶׁל יוֹם, וְאַחַד בְּשֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְאַחַד בִּ"כִי תִשָּׂא". וְאָמַר רַבִּי יֶצְחָק נִפְחָא: רֹאשׁ חֹדֶשׁ אֲדָר שָׁחַל לְהָיוֹת בַּשָּׁבָת — מְבִיאִין שְׁלֹשׁ תּוֹרוֹת, וְקוֹרִין בָּהֶן אַחַד בַּעֲנִינָיו שֶׁל יוֹם, וְאַחַד בְּדָרֹאשׁ חוֹדֶשׁ, וְאַחַד בַּחֲנוּכָּה. וְצָרִיכָא, דָּאי אִיתְמַר בָּהּ — בָּהּ א קָאָמַר רַבִּי יֶצְחָק, אָבָל בָּהּ — קָרַב סְבִירָא לֵיהּ, דָּאָמַר פִּרְשַׁת שְׁקָלִים "אַת קֶרְבְּנִי לַחֲמִי", וּבִשְׁתֵּי תּוֹרוֹת סָגֵל, קָא מִשְׁמַע לָן. וְלִימָא הָא וְלֹא בְּעֵיָא הָא! חֲדָא מִכְּלַל חִבְרִיתָהּ אִיתְמַר. "אִיתְמַר: רֹאשׁ חֹדֶשׁ טַבַּת שָׁחַל לְהָיוֹת בַּחוּל, אָמַר רַבִּי יֶצְחָק: קָרוּ תִלְתָּא בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְחַד בַּחֲנוּכָּה. וְרַב דִּימִי דְמִן חִיפָא אָמַר: קָרוּ תִלְתָּא בַּחֲנוּכָּה, וְחַד בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. אָמַר רַבִּי מְנִי: כּוֹותִיהּ דְרַבִּי יֶצְחָק נִפְחָא מְסַתְבָּרָא, דְּתַדִּיר וְשָׂאינִו תַּדִּיר תַּדִּיר קוּדֶם. אָמַר רַבִּי אֲבִין: כּוֹותִיהּ דְרַב דִּימִי מְסַתְבָּרָא, מִי גֵרָם לְרַבִּיעִי שְׁיָבֹא — רֹאשׁ חֹדֶשׁ, הִלְכָּהּ רַבִּיעִי בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּעֵי מִיקְרָי. מֵאי הָוִי עֲלֶהָ? רַב יוֹסֵף אָמַר: אִין מִשְׁגִּיחִין בְּרֹאשׁ חוֹדֶשׁ, וְרַבָּה אָמַר: אִין מִשְׁגִּיחִין בַּחֲנוּכָּה, וְהִלְכְתָּא: אִין מִשְׁגִּיחִין בַּחֲנוּכָּה, וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ עִיקָר. אִיתְמַר: חָל לְהָיוֹת בִּ"וֹאֲתָהּ תַצֹּחָה", אָמַר רַבִּי יֶצְחָק נִפְחָא: קָרוּ שִׁיתָא מִ"וֹאֲתָהּ תַצֹּחָה" עַד "כִּי תִשָּׂא", וְחַד מִ"כִּי תִשָּׂא" עַד "וְעֹשִׁיתָ". אָמַר אֲבִינִי: אָמְרִי:

בני העיר פרק רביעי מגילה

מסורת הש"ס
א ראש השנה ז. ב יומא סה: ג סנהדרין יב; יבמות פ; פסחים ו; עבודה זרה עא; עבודה זרה ה; הוריות יג: ד משנה שקלים ה יומא ע; סוטה מא.
גליון הש"ס
גמ' קדמינו וקרינו. ע"י בכורות דף נו ע"ב תד"ה בפרוס:
תורה אור השלם

[במדבר כח, יד]

[במדבר כח, ב]

[שמות לח]

[מלכים ב יב, ח]

[שמות ל, יב]

[שמות כז-כ, ל, י]

[שמות ל, יא-טז]

וְעַל הַכִּלְאִים לְעִקּוֹר בְּלֹאֵי הָאֲרָעִים הַיּוֹסְפִירִין צִין הַתְּבִלָּה: חוּבֶס פּאָקעטן לַחַדְשִׁי הַשָּׁנָה פֿל האַי חַדָּשִׁים לְמַעַן לִי: אָלֹס אַמאָר טורקע ניש לך חוּבֶס שְׁאַתָּה צרִיךְ לַחַדְשִׁי פּאַהאַט עולות תמדין ומוספֿין מתרומה חֲדָשָׁה וְזֵהוּ יוֹסֵן קְדָאָרִינָן בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה דְּקָרִינָן שְׁנָה שְׁנָה מְנִיכּוֹן דְּכַתִּיב רֹאשׁוֹן הוּא לְכֶסֶּן לַחֲדָשִׁי הַשָּׁנָה (שְׁמוֹת י"ב:כ): כָּמָאן מַקְדָּמִינָן כּוּלֵּי הָאֵי דָלָא קֶרְבֶּן שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמַלְיָאֵל: כַּט"ו בַּחֲדָר שׁוּלְחָנוֹת שְׁעָלִי מַטְבָּעוֹת הַמְּחַלְּפִין שְׁחָלִי כֶסֶף בַּפִּירוּטוֹת: יוֹשְׁבִין בַּמַּקְדָּשׁ הוּא סִימָן שֶׁכֶּכֶר קָרַב זְמַן לַתְּרוּם אֶת הַגִּשָּׁפָה בְּשֹׁלֶם קוֹפּוֹת וַיִּמָּהֲרוּ וַיָּבִיאוּ דְמָאוֹתוּ הַיּוֹם מִתְחִילִין לְמַשְׁבֵּן אֶת הַמַּשְׁבָּעִים: מִשׁוּם שׁוּלְחָנוֹת קְדָמִינָן לְאָחַד בַּחֲדָר דְּהֵינִינוּ שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת וְטַעֲמָא דְרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמַלְיָאֵל וְרַבֵּן בַּ"כ דְּפָסְחִים (דף ו): טַעֲמָא בַּדְרַבֵּי טְבִי טַעֲמָא מֵאי מְוִיתִין שְׁקָלִים בַּחֲדָר בַּדְרַבֵּי טְבִי אֶנקְרִיבִיו חֲרָשְׁנוֹת אֶתְרָה בְּנִי יוֹסֵן מִתְּרוּמָה חֲדָשָׁה וְהָךְ מַצּוֹה הָתֵם כַּתִּיבָא: שְׁקָלִים לְאַדְנִים כַּתִּיבִי הָתֵם כְּדַכַּתִּיב וְלִקְחַת אֶת כֶּסֶף הַכַּפּוּרִים וְנָתַת אוֹתוֹ עַל עֲבוֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְהֵן הַשְׁקָלִים שְׁנַעֲשֹׂו מֵהֵן אֲלֵנִי הַמַּשְׁבֵּן כְּדַכַּתִּיב וְכֶסֶף פִּקּוּדֵי הַעֲדָה וְגו' וְהֵי מֵאֵת כֶּכֶר כֶּסֶף לְצַחַת אֶת אֲלֵנִי הַקֹּדֶשׁ וְגו': שֹׁלֶשׁ תְּרוּמוֹת נִקְאָמוּ שֵׁם מַחֲצִית הַשְּׁקָל תְּרוּמָה לַה' וְהֵן תְּרוּמַת ה' אֶתֵּת אֶת תְּרוּמַת ה' תְּרוּמַת אֲלָנִים הָיְתָה לְאַדְנִים וְתְּרוּמַת מִזְבֵּחַ לְמִזְבֵּחַ לְקוֹנוֹת מֵהֵן חֲרָשְׁנוֹת צַבּוּר לְכָל הַשָּׁנָה דְּכַתִּיב בַּהּ לְכַפֵּר עַל נַפְשׁוֹתֵיכֶם: לְבָדֶק הַבַּיִת הִיא לֹא הָיְתָה שְׁנָה בְּכּוּלָּן אִישׁ כְּפִי נִגְבְּתוּ שְׁנַחֲמַר וַיָּבִיאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הָאֲשָׁם כָּל גָּיִב לֵב וְגו' (שְׁמוֹת ל"ה:כ-ב): הַיִּיחָא לָמָאן דָּאָמַר בַּפִּקּוּין הָאֵי דְהַתַּנִּי מַתַּנִּי' בַּחֲמִישִׁית חוּזְרִין לְכַסְדָּן: לְסַדֵּר פִּרְשִׁיּוֹת הוּא חוּזָר שְׁתַּקְרָאוּ אֶת רָלִו וְהַסְקִיּוּ מִלְּקָרוֹת אֶת פִּרְשַׁת הַשָּׁבָת אִיכָא לְמִימַר בְּדָאָמַר הָאִידְנָא קָרוּ כּוּלְהוּ בְּדָרֹאשׁ חוּבֶס אָלֹא לָמָאן דָּאָמַר כּו' דְּמַשְׁכֵּס חוּזְרִין לְכַסְדָּן לְסַדֵּר הַפִּטְרוֹת אֲלִמָּא הַפִּטְרוֹת הַיּוֹסְפָקוּ עַד הָאָה אָבָל לֹא הַפִּרְשִׁיּוֹת דַּעַד הַשְּׁתָּא הוּוּ קָרוּ גְמִי מַעֲנִינָא דְיוֹמָא מֵאי שְׁנִי: בַּדְרַבֵּי טְבִי זֹאת עולת חוֹבֶס בַּשְׁקָלִים אָמַר: חָל לְהָיוֹת ר"ח אֲחֵר בַּפִּקּוּשָׁה הַסְמוּכָה לְפִרְשַׁת שְׁקָלִים: וְכּוּפְלִין אוֹתָהּ בַּשָּׁבָת שְׁנִיָּה אַע"פ שְׁתַּקְרָאוּהּ בְּרֹאשׁוֹנָה: בַּהֲהוּא זִימְנָא בְּאוּתוּר פִּקּוּר שֶׁל אֲחֵר: מִי מִתְרַמִּי וְהֵלֵא בַּפִּרְשַׁת פִּיגָסָם הִיא שְׁהִיא כְּמוּכָה לַחֲדָשׁ אָב: דְּמַסְקִי אוֹרְוִיחָא מְסִימִין חֲמִשָּׁה חוּמָשִׁין שְׁעֵם אַחַת לְשֹׁלֶשׁ שָׁנִים וְלֹא בְּכָל שְׁנָה כְּמוֹ שְׁאֵינוּ עוֹשִׂין: אִין מַשְׁנִיחִין לַעֲשׂוֹת עִיקָר:

[במדבר כח, יד]

[במדבר כח, ב]

[שמות לח]

[מלכים ב יב, ח]

[שמות ל, יב]

[שמות כז-כ, ל, י]

[שמות ל, יא-טז]

מסורת הש"ס
א תוספתא מגילה

תורה אור השלם

[שמות לז:ז-לד, לה]

[שמות לז:א-לד, לה]

[דברים כה, יז-יט]

[במדבר יט, א-כב]

[שמות יב, ב]

[שמואל א טו, ב]

[שמות ל, יב]

[שמואל ב טו, ב]

[מלכים ב יב, א-כז]

[יחזקאל מו, ט]

[יחזקאל לו, כח]

[יחזקאל מו, יח]

אִמְרֵי אוֹנוּמִי הוּא דְמוֹקִימֵי הָתֵם כְּלוּמַר אִין הָדָר נִיבַר לְשֵׁם פְּרָשַׁת שְׁלָלִים אֱלָל כְּדָרִי עֲלָל נִסְמִינִימַה פְּרָשַׁת וְאִתָּה תַנְיָה עַד פֻּאֵן: וְחַד פֻּאֵנִי וְקֹרִי חוֹזֵר וְשׁוֹנֶה לְקִרְוֹת מִכִּי תִשָּׂא עַד וְעִשִׂית כִּיזִיר

אִמְרֵי: אוֹקוּמִי הוּא דְקָא מוֹקְמִי הָתֵם.
”אֱלָא אֲמַר אֲפִי: קְרוּ שִׁיתָא מ”וואַתָּה תַצִּוּהָ”
עד **”וְעִשִׂית”**, וְחַד תַּנִּי וְקֹרִי **מ”פִּי תִשָּׂא”**
עד **”וְעִשִׂית”**.
מִיתִיבִי: חָל לְהִיּוֹת בְּפִרְשָׁה הַסְמוּכָה לָהּ, בִּין מִלְפָּנֶיהָ בִּין מִלְאַחֲרֶיהָ — קוֹרִין אוֹתָהּ וְכוּפְלִין אוֹתָהּ.
בְּשָׁלְמָא **לְאַפִּי נִיחָא, אֱלָא לְרַבִּי יִצְחָק נִפְחָא**
קוּשִׁיא! אֲמַר לָהּ רַבִּי יִצְחָק נִפְחָא: וְלְאַפִּי מִי נִיחָא? תִּינַח לְפָנֶיהָ, לְאַחֲרֶיהָ הִיכִי מִשְׁפַּחְתָּ לָּהּ? אֱלָא מֵאִי אֵית לָהּ לְמִימַר: כּוּפְלָה בְּשִׁפְתוֹת, הֵכָא נָמִי כּוּפְלָה בְּשִׁפְתוֹת.
חָל לְהִיּוֹת בְּ”כִי תִשָּׂא” עֲצָמָה, אֲמַר רַבִּי יִצְחָק נִפְחָא: קְרוּ שִׁיתָא מִן ”וְעִשִׂית” עד ”וַיַּקְהֵל”, וְחַד קְרִי מ”פִּי תִשָּׂא” עד **”וְעִשִׂית”**.
מִתְקַרֵּר לָהּ אֲפִי: הַשִּׁתָּא אֲמִרִי לְמַפְרַע הוּא דְקָרִי! אֱלָא אֲמַר אֲפִי: קְרוּ שִׁיתָא עד ”וַיַּקְהֵל”, וְחַד תַּנִּי וְקֹרִי מ”פִּי תִשָּׂא” עד **”וְעִשִׂית”**.
תַּנִּיא כּוּוֹתִיָּה דְאַפִּי: חָל לְהִיּוֹת בְּ”כִי תִשָּׂא” עֲצָמָה — קוֹרִין אוֹתָהּ וְכוּפְלִין אוֹתָהּ.
חָל לְהִיּוֹת בְּתוֹף הַשִּׁפְתָּ — מְקַדִּימִין לַשִּׁפְתָּ שְׁעָבְרָה.
אֵיתְמַר: רֹאשׁ חֲדָשׁ אֲדָר

שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּעָרַב שַׁפְתָּ, רַב אָמַר: מְקַדִּימִין, וְשְׂמוּאֵל אָמַר: מְאַחֲרִין.
רַב אָמַר מְקַדִּימִין — דָּאִם כֹּן בְּצָרִי לָהּ וְיָמִי שׁוּלְחָנוֹת.
וְשְׂמוּאֵל אָמַר מְאַחֲרִין — אָמַר לָהּ: סוּף סוּף חֲמִיסַר בְּמַעְלֵי שַׁבְתָּא מִיְקָלַע, וְשׁוּלְחָנוֹת לֹא נִפְקִי עַד חַד בְּשַׁבָּא, הִלְכָּהּ מְאַחֲרִין.
תַּנּוּ: חָל לְהִיּוֹת בְּתוֹף הַשִּׁפְתָּ — מְקַדִּימִין לַשְּׁעָבַר, וּמִפְסִיקִין לַשִּׁפְתָּ אַחֲרָת.
מֵאִי לָאו אֲפִילוּ בְּעָרַב שַׁפְתָּ? לֹא, בְּתוֹף הַשִּׁפְתָּ דְּוָקָא.^(ט)
תָּא שְׁמַע: אִיזוּ הִיא שַׁפְתָּ רֹאשׁוֹנָה — כָּל שְׁחַל רֹאשׁ חֲדָשׁ אֲדָר לְהִיּוֹת בְּתוּכָה, וְאֲפִילוּ בְּעָרַב שַׁפְתָּ.
מֵאִי לָאו: אֲפִילוּ בְּעָרַב שַׁפְתָּ — דּוּמִיא דְּתוּכָה, מָה תוּכָה מְקַדִּימִין — אִף עָרַב שַׁפְתָּ מְקַדִּימִין! אֲמַר שְׂמוּאֵל: בָּהּ.
וְכֹן תַּנָּא דְּבִי שְׂמוּאֵל: בָּהּ.
כַּתְּנָאי: מְסָרְגִין לַשִּׁפְתוֹת, דְּכָרִי רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא.

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמַר: אִין מְסָרְגִין.
אֲמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: אֵימְתִי אֲנִי אוֹמַר אִין מְסָרְגִין — בְּזַמַּן שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּעָרַב שַׁפְתָּ, אָבֵל בְּזַמַּן שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּתוֹף הַשִּׁפְתָּ — מְקַדִּים וְקוֹרֵא מִשְׁפַּת שְׁעָבְרָה, אִף עַל פִּי שְׁהוּא שָׁבֵט.
בְּשִׁנְיָה ”זְכוֹר” וְכו’.

אֵיתְמַר: פּוּרִים שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּעָרַב שַׁפְתָּ, רַב אָמַר: מְקַדִּימִין פִּרְשַׁת זְכוֹר, וְשְׂמוּאֵל אָמַר: מְאַחֲרִין.
רַב אָמַר מְקַדִּימִין — כִּי חִיכִי דְלֹא תִיקְדוּם עֲשִׂיָּה לְזִכְרָהּ.
וְשְׂמוּאֵל אָמַר מְאַחֲרִין — אָמַר לָהּ: בִּין דְּאִיכָא מוֹקְפִין דְּעָבְדִי בְּחִמְסַר, עֲשִׂיָּה וְזִכְרָהּ כַּהֲדִי הֲדָדִי קָא אֲתִיִּין.
תַּנּוּ: בְּשִׁנְיָה ”זְכוֹר”.
וְהָא כִּי מִיְקָלַע רִישׁ יַרְחָא בְּשַׁפְתָּ, מִיְקָלַע פּוּרִים בְּעָרַב שַׁפְתָּ, וְקַתְנִי בְּשִׁנְיָה ”זְכוֹר”! אֲמַר רַב פֶּסָא: מֵאִי שְׁנִיָּה — שְׁנִיָּה לְהַפְסָקָה.
תָּא שְׁמַע: אִיזוּ שַׁבְתָּ שְׁנִיָּה — כָּל שְׁחַל פּוּרִים לְהִיּוֹת בְּתוּכָה, וְאֲפִילוּ בְּעָרַב שַׁפְתָּ.
מֵאִי לָאו: עָרַב שַׁפְתָּ — דּוּמִיא דְּתוּכָה, מָה תוּכָה מְקַדִּימִין — אִף עָרַב שַׁפְתָּ מְקַדִּימִין! אֲמַר שְׂמוּאֵל: בָּהּ.
וְכֹן תַּנָּא דְּבִי שְׂמוּאֵל: בָּהּ.
חָל לְהִיּוֹת בְּשַׁפְתָּ עֲצָמָה, אֲמַר רַב הוּנָא: לְדְכָרִי כָּל אִין מְקַדִּימִין.
וְרַב נַחֲמָן אָמַר: עֲדִיין הִיא מַחְלוּקַת.
אֵיתְמַר נָמִי, אָמַר רַבִּי חֲזִיא בַר אָבָא, אָמַר רַבִּי אָבָא אָמַר רַב: פּוּרִים שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּשַׁפְתָּ — מְקַדִּים וְקוֹרֵא בְּשַׁפְתָּ שְׁעָבְרָה ”זְכוֹר”.

בְּשָׁלִישִׁית פָּרָה אֲדוּמָה
וְכו’.
תַּנּוּ רַבְּנַן: אִיזוּ הִיא שַׁבְתָּ שְׁלִישִׁית — כָּל שְׁסוּמִכָה לְפּוּרִים מְאַחֲרֶיהָ.
אֵיתְמַר, רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא אָמַר: שַׁבְתָּ הַסְמוּכָה לְרֹאשׁ חֲדָשׁ נִיסָן.
וְלֹא פְּלִיגִי: הָא דְּאִיְקָלַע רֹאשׁ חֲדָשׁ נִיסָן בְּשַׁפְתָּ, הָא דְּאִיְקָלַע בְּאֲמָצַע שַׁבְתָּ.
בְּרַבִּיעִית ”הַחֲדָשׁ הָזֶה לְכֶם”.
תַּנּוּ רַבְּנַן: רֹאשׁ חֲדָשׁ אֲדָר שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּשַׁפְתָּ — קוֹרִין ”כִּי תִשָּׂא”, וּמִפְטִירִין בְּ”יִהוּדָע”.
וְאִי זֹו הִיא שַׁבְתָּ רֹאשׁוֹנָה — כָּל שְׁחַל רֹאשׁ חֲדָשׁ אֲדָר לְהִיּוֹת בְּתוּכָה, וְאֲפִילוּ בְּעָרַב שַׁפְתָּ.
בְּשִׁנְיָה ”זְכוֹר”, וּמִפְטִירִין ”פְּקַדְתִּי”.
וְאִי זֹו הִיא שַׁבְתָּ שְׁנִיָּה — כָּל שְׁחַל פּוּרִים לְהִיּוֹת בְּתוּכָה, וְאֲפִילוּ בְּעָרַב שַׁפְתָּ.
בְּשָׁלִישִׁית פָּרָה אֲדוּמָה, וּמִפְטִירִין ”וַיַּרְקַתִּי עֲלֵיכֶם”.
וְאִי זֹו הִיא שַׁבְתָּ שְׁלִישִׁית — כָּל שְׁסוּמִכָה לְפּוּרִים מְאַחֲרֶיהָ.
בְּרַבִּיעִית הַחֲדָשׁ הָזֶה, וּמִפְטִירִין ”כֹּה אָמַר ה' [אֱלֹהִים]

בְּרֹאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ”.

בני העיר פרק רביעי מגילה

ל

 עין משפט נר מצוה
--

א מו"י פו"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' כב:

ב מו"י פו"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' כ, טוש"ע או"ח סי' תרפה סעי' ה:

ג מו"י פו"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' כ, טוש"ע או"ח סי' תרפה סעי' ה:

ד מו"י פו"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' כ:

ה מו"י פו"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' כ:

ו מו"י פו"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' כ, טוש"ע או"ח סי' תרפה סעי' א ב:

ז מו"י פו"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' כ, טוש"ע או"ח סי' תרפה סעי' ג ד:

לֹא פְּרִיךְ מִפְּרִיזְתָּא דְקַתְנִי אִיזוּהִי שַׁפְתָּ שְׁנִיָּה כָּל שְׁחַל פּוּרִים לְהִיּוֹת בְּתוּכָה וְאֲפִילוּ בְּעָרַב שַׁפְתָּ וְלָכַךְ הִי מְצִי לְמִימַר וְאֲפִי בְּשַׁפְתָּ שְׁלֹאֲחַר כֹּךְ וְכַל שְׂכֹן בְּעָרַב שַׁפְתָּ שְׁלִפְנִיָּה שְׁמַקְדִּימִין לַשַּׁפְתָּ שְׁעָבְרָה וי"ל דְּהָךְ בְּרִיזְתָּא הִיזִינוּ בְּרִיזְתָּא דְּבַסְמוּךְ אַחַר מַתְנִי דְּבַרְבַּיעִית הַחֲדָשׁ הָזֶה וְאִנּוּב דְּתַנִּי וְאֲפִילוּ בְּעָרַב שַׁפְתָּ גַּבִּי שַׁפְתָּ רֹאשׁוֹנָה וְגַבִּי שַׁפְתָּ רַבִּיעִית דְּהִי דְּוָקָא תַנָּא נָמִי בְּהָא בְּעָרַב שַׁפְתָּ וְלֹא בְּשַׁבְתָּ אִף עַל גַּב דְּלֹא הִי דְּוָקָא: עֲדִיין הִיא מַחְלוּקַת אֵיתְמַר נָמִי וְכו’.

קִשְׁיֹא אִמְאִי לֹא פְּרִיךְ מִפְּרִיזְתָּא דְקַתְנִי אִיזוּהִי שַׁפְתָּ שְׁנִיָּה כָּל שְׁחַל פּוּרִים לְהִיּוֹת בְּתוּכָה וְאֲפִילוּ בְּעָרַב שַׁפְתָּ וְלָכַךְ הִי מְצִי לְמִימַר וְאֲפִי בְּשַׁפְתָּ שְׁלֹאֲחַר כֹּךְ וְכַל שְׂכֹן בְּעָרַב שַׁפְתָּ שְׁלִפְנִיָּה שְׁמַקְדִּימִין לַשַּׁפְתָּ שְׁעָבְרָה וי"ל דְּהָךְ בְּרִיזְתָּא הִיזִינוּ בְּרִיזְתָּא דְּבַסְמוּךְ אַחַר מַתְנִי דְּבַרְבַּיעִית הַחֲדָשׁ הָזֶה וְאִנּוּב דְּתַנִּי וְאֲפִילוּ בְּעָרַב שַׁפְתָּ גַּבִּי שַׁפְתָּ רֹאשׁוֹנָה וְגַבִּי שַׁפְתָּ רַבִּיעִית דְּהִי דְּוָקָא תַנָּא נָמִי בְּהָא בְּעָרַב שַׁפְתָּ וְלֹא בְּשַׁבְתָּ אִף עַל גַּב דְּלֹא הִי דְּוָקָא:

וְאִיזוּ

	עין משפט גור מצורה
---------------------------------------	-----------------------------------

א מוי' פו"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' כ:

ב מוי' פו"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' כ, טור או"ח סי' תרפה:

ג מוי' פא' מהל' תעניות הל' יז, טוש"ע או"ח סי' תקעו סעי' טז:

ד מוי' פו"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ח, טוש"ע או"ח סי' תצ סעי' א:

וּשְׁאָר ימות החג קורין בקרבנות החג והא שְׁאֵנו מַעֲמִידִין כּסָּר תּוֹכָה שְׁנֵיה במועלות וְזוֹרִין בַּקִּרְבָּנוֹת הַיּוֹם לֹא מַצִּינו סָמֶךְ בַּתְּלֻמוֹד אֲךְ בַּסֵּדֶר רַב עִמְרָם יִשְׁנו וְיִקְצַת יֵשׁ סָמֶךְ לְדַבֵּר מֵהָא דְאִמֵּר לְקַמְנו (מגילה 27א): אִמֵּר אֲבָרְהָם לִפְנֵי הָקֵב"ה רַבֵּשׁ"ע וְכו' אִמֵּר לוֹ הָקֵב"ה בְּכֹר תִּתְּנֵנִי לָהֶם כָּלֹךְ קִרְבָּנוֹת כָּל זְמַן שְׁקוּרִין בָּהֶן:

וְאִי זֶה הִיא שְׁבֹת רַבִּיעִית כּו' וְאִפִּילוּ בַּעֲרַב שְׁבֹת תּוֹכָה שְׁנֵיה במועלות

וְאִיצִיזוּ הִיא **שְׁבֹת רַבִּיעִית** — **כָּל שָׁחַל רֹאשׁ חֲדָשׁ נִסָּן לַהֲיוֹת בְּתוֹכָהּ, וְאִפִּילוּ בַּעֲרַב שְׁבֹת. יַבְחֵמישִׁית חוּזְרִין לְכִסְדָּרָן וְכו'.**
לְסֹדֶר מֵאִי? רַבִּי אֲמִי אָמַר: לְסֹדֶר פִּרְשִׁיּוֹת הוּא חוּזֵר. רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר: לְסֹדֶר הַפִּטְרוֹת הוּא חוּזֵר. אָמַר אֲבִי: כְּוֹתִיָּה דְרַבִּי אֲמִי מִסְתַּבְּרָא, דִּתְנִן: לְכָל מַפְסִיקִין, לְרֹאשֵׁי חֲדָשִׁים, לַחֲנוּכָּה, וּלְפוּרִים, לְתַעֲנִיּוֹת, וּלְמַעֲמָדוֹת, וּלְיוֹם הַכַּפּוּרִים.

בְּשִׁלְמָא לְמֵאן דְאָמַר: לְסֹדֶר פִּרְשִׁיּוֹת הוּא חוּזֵר — הֵיינו דְאִיפֵא פִרְשָׁה בַּחוּל. אֲלֹא לְמֵאן דְאָמַר: לְסֹדֶר הַפִּטְרוֹת הוּא חוּזֵר — הַפִּטְרָה בַּחוּל מִי אִיפֵא? וְאִידָּהּ — הָא בְּדֹאיתָא וְהָא בְּדֹאיתָא.⁽¹⁾
וּבְתַעֲנִיּוֹת לְמָה לִי הַפִּסְקָה? לִיקָרִי מַצַּפְרָא בַּעֲנִינָא דִּיּוּמָא, וּבִמְנַחָה בְּתַעֲנִיתָא! מְסִייע לִיָּה לְרַב הוּנָא, דְאָמַר רַב הוּנָא: מַצַּפְרָא בִּינוּפֵיא. 'הֵיכִי עָבְדִּינוּ? אָמַר אֲבִי: מַצַּפְרָא לְפַלְגִיָּה דִּיּוּמָא מְעִיינִינוּ בְּמִילֵי דְמַתָּא. מַפְלָגִיָּה דִּיּוּמָא לְפַנְיָא, רִיבְעָא דִּיּוּמָא קָרו וּמַפְטָרִי, וְרִיבְעָא דִּיּוּמָא בָּעו רַחֲמִי, שְׁנַאֲמַר: "וַיִּקְרָאוּ בְּסֹפֶר תּוֹרַת ה' אֶלְהֵיהֶם רַבִּיעִית הַיּוֹם וּרְבִיעִית (הַיּוֹם) מִתְּנוּדִים וּמִשְׁתַּחֲוִים". וְאִיפּוֹךְ אָנָּא? לֹא סָלְקָא דַּעְתָּהּ, דְּכֵתִיב: "וְאֵלֵי יֹאסֵפוּ כָל חֵרֶד בְּדַבְרֵי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל מַעַל הַגּוֹלָה וְאֲנִי יוֹשֵׁב מְשׁוּמִם עַד לְמִנַּחַת הָעֶרֶב", וּכְתִיב: "וּבִמְנַחַת הָעֶרֶב קָמְתִי מִתַּעֲנִיתִי".⁽²⁾
מִתְנִי' בַּפִּסַּח קוֹרִין בַּפִּרְשֹׁת מוּעֲדוֹת שֶׁל תּוֹרַת כְּהֻנִּים. בַּעֲצָרַת — "שְׁבַעַה שָׁבוּעוֹת". בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה — "בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַחַד לַחֲדָשׁ". בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים — "אַחֲרֵי מוֹת". בְּיוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֶׁל חַג קוֹרִין בַּפִּרְשֹׁת מוּעֲדוֹת שְׁבֹתוֹרַת כְּהֻנִּים, וּבְשָׁאָר כָּל יְמוֹת הַחַג בַּקִּרְבָּנוֹת הַחַג. בַּחֲנוּכָּה — בַּנְּשִׂאִים. בַּפוּרִים — "וּיִבֵּא עֲמֻלָּק". בְּרֹאשֵׁי חֲדָשִׁים — "וּבִרְאשֵׁי חֲדָשִׁיכֶם". בַּמַּעֲמָדוֹת — בַּמַּעֲשֶׂה בְּרֹאשִׁית. בְּתַעֲנִיּוֹת —

בְּרִכּוֹת

כַּטְעַם פִּירוּשׁוֹ שֶׁל ב"ו וְאִין לָךְ עוֹד הַפְּסָקָה בָּהֶן וְהָיִי לָךְ פִּירוּשׁ ד"ד פִּירוּשׁ ב"ו אִם בָּא ר"ח בְּשַׁשִּׁי בַּשָּׁבֹת וְהָא לָךְ הַפְּסָקָה אַחַת לַיוֹם מִחֵר שְׁהוּא שְׁנִי לַחוּזָשׁ וְהַשְּׁנִיָּה בְּיוֹם שָׁשֶׁה עֶשֶׂר הֶרֶאשׁוּנָה בְּיוֹם מִחֵר בְּדִתְנִיא חָל לַהֲיוֹת בַּתּוֹךְ הַשָּׁבֹת מַקְדִּימִין לִשְׁעָבֵר וּמַפְסִיקִין לַשָּׁבֹת שְׁנֵיה דְּסִבִּירָל לָן כְּרַב דְאִמֵּר ע"ש בְּאֻמַּצֵּע שְׁבֹת וּמַקְדִּימִין לִשְׁעָבֵר וּמַפְסִיקִין לַשָּׁבֹת הַבָּהֶא וּפְרָשַׁת זְכוּר בַּשָּׁבֹת שֶׁל אַחֲרִיָּה שְׁהוּא יוֹם תַּשְׁעָה לַחוּזָשׁ וְהִיא כְּמוֹכָה לְפוּרִים וּבַשָּׁבֹת שְׁלֹאחַר פּוּרִים שְׁהוּא שָׁשֶׁה עֶשֶׂר לַחוּזָשׁ וּפְסִיק פַּעַם שְׁנֵיה וְאֵךְ עַל פִּי שְׁסֻמּוּכָה מֵאֲחֻרְיָה לֹא תִקְרָא בָּרָה אֲדוּמָה בְּדֹאמֵר רַב חֲמַא בַר חֲזִינָא לְעִיל דְּהִיבָא דְחַל רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִסָּן בַּשָּׁבֹת קוֹרִין פְּרָשָׁה שְׁלִישִׁית בַּשָּׁבֹת הַכְּמוּכָה לר"ח נִסָּן בְּזִי שְׁתַּקְרָא פְּרָשַׁת הַחוּזָשׁ בַּשָּׁבֹת שֶׁל רֹאשׁ חוּזָשׁ וּפְרָשַׁת בָּרָה בַּשָּׁבֹת שְׁלֹפְנִיָּה וְהוּא יוֹם כ"ג לַחֹדֶשׁ. דְּכָךְ חֲצֵרָה סוּמָן זְמִי קִבִּיעַת ר"ח אֲדֵר זְכַד"ו וְסוּמָן הַהִפְסָקוֹת זַט"ו ב"ו ד"ד וּבִי"ו חַל ר"ח אֲדֵר בַּשָּׁבֹת בְּיוֹם ז' הַהִפְסָקָה בַּט"ו עֶשֶׂר לַחוּזָשׁ וְלֹא יוֹמֵר חַל ר"ח אֲדֵר בְּיוֹם ב' הַפְּסָקָה בּו' לַחוּזָשׁ וְלֹא יוֹמֵר חַל רֹאשׁ חוּזָשׁ אֲדֵר בְּיוֹם ד' הַפְּסָקָה בְּיוֹם ד' וְלֹא יוֹמֵר חַל רֹאשׁ חוּזָשׁ אֲדֵר בְּיוֹם שְׁשִׁי הַפְּסָקָה בְּיוֹם ב' לַחֹדֶשׁ וּבִי"ו לַחֹדֶשׁ: לְסַדֵּר פִּרְשִׁיּוֹת שֶׁבַּשְׁבָּתוֹת הֵלְלוּ הַפְּסִיקוּ סִדֵּר פִּרְשִׁיּוֹת דְּלֹא תִקְרְאוּ אֲלֵא אַרְבַּע פִּרְשִׁיּוֹת הֵלְלוּ: לְסַדֵּר הַפְּטֻרוֹת הוּא חוֹזֵר שְׁעַד הַנָּה מַפְטִירִין מַשְׁיָן אַרְבַּע פִּרְשִׁיּוֹת הֵלְלוּ הַשְּׁנִיּוֹת לְעִיל בַּבְּרִייתָא: לַתַּעֲנִיּוֹת וּלְמַעֲמָדוֹת עַל כִּרְסוֹךְ הֵי בַּשָּׁבֹת לֹא הוּוּ וְקַתְנִי מַפְסִיקִין וּבַחוּל לִיבֵאל הַפְּטָרָה: הָא בְּדֹאִיתָא כּו' וְהִאי מַפְסִיקִין בַּחוּל פְּרָשַׁת הַיּוֹם אֲבָל בַּשָּׁבֹת שְׁיֹשׁ הַפְּטָרָה מַפְסִיקִין בַּהִפְטָרוֹת וְקוֹרִין בַּהִפְטָרָה מַשְׁיָן הַקְּאוֹרְעִ: וּבְתַעֲנִיּוֹת לְמָה לִי הַפְּסָקַת פִּרְשִׁיּוֹת לְרַבִּי יִרְמְיָה פְּרִין דְאִמֵּר הִיבָא דְאֶפְשֵׁר לֹא מַפְסִיקִינוּ תַעֲנִיּוֹת בִּינוּ דְאִיבֵאל קְרִיאָה בְּמִנְחָה לְמָה וּפְסָקוּ שְׁחֲרִית: מַצַּפְרָא בִּינוּפֵיא מֵאֲסָפִין בְּזִי אֲדָם וּבּוֹדִיקוּן וּמַהֲדִירִין אִם יֵשׁ בְּזָדָם עֲבִירָה וְיִחַדְלוּ בְּזִי שְׁיִתְקַבֵּל הַתַּעֲנִיָּת לְפִיכֵךְ אִין פִּנְאִי בַּשְּׁחֲרִית לְקִרוֹת בַּחוּרָה: בְּמִילֵי דְמַתָּא בּוֹדִיקוּם אִם תִּהְיִי עֲבִירָה בְּזָדָם: וְאִיפּוֹךְ אֲבָל לוֹמֵר דְּהֵי ב' רַבִּיעִיּוֹת דִּקְרָא שְׁחֲרִית פִּלְגִּינָהוּ: וּבִמְנַחַת הָעֶרֶב וְגו' וְסִיבָא דִּקְרָא וְאֶפְרָשָׁה כְּפִי אֵל ה' אֲלֵמָא לְפַנְיָא בָּעו רַחֲמִי וְהֵי קְרִיאִי מַרְגְּוִיָּהוּ בַּסָּפֵר שְׁזָרָא: מַתְנִי' פְּרָשַׁת מוּעֲלוֹת שְׁבֹתוֹרַת כְּהֻנִּים שְׁזֹר אוֹ כְּבֶשֶׂ (וַיִּיקְרָא כב) וְדִיּוּמָא קַמָּא מִיירִי וּבַבְּרִייתָא אֲמַרְינוּ בָּהּ וּשְׁאָר כָּל יְמוֹת הַפִּסַּח מְלַכְט וְקוֹרָא מַעֲנִינוּ שֶׁל פִּסַּח וּמֵאִי דְשִׁיר בְּמַתְנִי' תְּנָא בַּבְּרִייתָא: שַׁבַּעַה שְׁבוּעוֹת דְּכָל הַכְּכוּר: בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי שְׁזֹר אוֹ בַּשָּׁב: קוֹרִין בַּקִּרְבָּנוֹת הַחַג בַּפִּרְשֹׁת פִּינְחָם בִּיצַד יוֹם רֵאשׁוֹן וְיוֹם שְׁנִי קוֹרָא הַמַּעֲטוּר בְּחַמְשָׁה עֶשֶׂר וְאֵע"פ בְּיוֹם שְׁנִי הוּא אִין קוֹרִין בּוּ בְּיוֹם הַשְּׁנִי לְהַקְרֹאת שְׁהוּא סַפֵּךְ וְיוֹם שְׁנִי דְגִנְיָה הוּא לְקִרוֹת יו"ט בַּסַּפֵּךְ חוּל יוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל חוּל הַמוּעֵד שְׁהוּא סַפֵּךְ שְׁנִי סַפֵּךְ שְׁלִישִׁי קוֹרָא רֵאשׁוֹן בְּיוֹם הַשְּׁנִי וּמִגִּינְיָא בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי תְּלִיתָאָה בְּיוֹם הַרְבִּיעִי הַרְבִּיעִי שְׁהוּא נוֹכַף בַּשָּׁבִיל חַש"מ הוּא קוֹרָא אֶת סַפִּיקוּ הַיּוֹם וּמָה הֵן סַפִּיקוּ הַיּוֹם בְּיוֹם הַשְּׁנִי וּבְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְכֵן לְמַחֵר קוֹרָא רֵאשׁוֹן בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי שְׁנִי קוֹרָא בְּיוֹם הַרְבִּיעִי שְׁלִישִׁי קוֹרָא בְּיוֹם הַחֲמִישִׁי וְהַרְבִּיעִי שְׁהֵן סַפִּיקוּ הַיּוֹם וְכֵן תְּמִיד הַרְבִּיעִי קוֹרָא מָה סָקֵרָא רֵאשׁוֹן וְשְׁנִי חוּן מִיּוֹם אַחֲרוֹן שֶׁל חַש"מ שֹא"א לְקִרוֹת בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי לְפִי שְׁאִינוּ מִימֵי הַחַג אֲלֵא רָגַל לְעֲזֻמוֹ לְפִיכֵךְ יוֹם ז' שֶׁל חַש"מ רֵאשׁוֹן קוֹרִין בְּיוֹם הַחֲמִישִׁי שְׁנִי קוֹרָא בְּיוֹם הַשְּׁשִׁי שְׁלִישִׁי קוֹרָא בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהַרְבִּיעִי קוֹרָא בְּיוֹם הַשְּׁשִׁי וּבְיוֹם הַז' שְׁהֵן סַפִּיקוּ הַיּוֹם: בַּחֲנוּכָּה בַּנְּשִׂאִים דְּהֵי זְמִי חֲנוּכַּת הַמַּזְבֵּחַ: בְּמַעֲשֶׂה בְּרֹאשִׁית בְּמַסְכַּת תַּעֲנִית בַּפִּכָּה בְּתָרָא (27 ב.ו.) שְׁנוּיָה סִדֵּר קְרִיאַתָּן בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן בְּרֹאשִׁית וְיִהִי רְקִיעַ בְּשַׁשִּׁי יְהִי רְקִיעַ וְיִקּוּוּ הַמַּיִם בַּג' וְיִקּוּוּ הַמַּיִם וְיִהִי מְאוּרוֹת בְּרַבִּיעִי יְהִי מְאוּרוֹת וְיִשְׁרָעַץ הַמַּיִם וּתְצַא הַאֲרֵץ תְּצַא הַאֲרֵץ וְיִכּוּלוּ הַשְּׁמַיִם וְהָתָם (27 ב.ז:) מְפָרֵשׁ טַעֲמָא מֵאִי קוֹרִין בְּמַעֲשֶׂה בְּרֹאשִׁית בְּמַעֲמָדוֹת שֶׁבַּשְׁבִּיל הַקִּרְבָּנוֹת מַתְקַיימִים שְׁמַיִם וְאֲרָץ:

בני העיר פרק רביעי מגילה

וְאִי זֶה הִיא שְׁבֹת רַבִּיעִית כּו' וְאִפִּילוּ בַּעֲרַב שְׁבֹת תּוֹכָה שְׁנֵיה במועלות
שְׁבֹת תּוֹכָה וּמַקְדִּימִין דֹּא"א מֵאֲחֻרִין קְדָמָה עֲשִׂיָּיה לְשִׁמְעִיָּה וְאִנּוּ נוֹהֲגִין בְּכוּלָּהוּ כְּרַב חוּן מַפּוּרִים שְׁחָל לַהֲיוֹת בַּשָּׁבֹת עֲצָמָה דְּהִיבָא לֹא אִיקְלַע כָּלָל דֹּא"כ הֵי ר"ח אֲדֵר בְּאֲחַד בַּשָּׁבֹת וְרֹאשׁ חוּזָשׁ נִסָּן בְּשַׁשִּׁי בַּשָּׁבֹת שְׁהָרִי אֲדֵר לְעוֹלָם כּוֹסֵר וֹא"כ הַנָּה לִיָּה פִסַּח בְּשַׁשִּׁי בַּשָּׁבֹת וְקִיּוּמָא לָן דְּלֹא בַד"ו פִּסַּח לְעוֹלָם וְנִמּוּס הֶרְאוּיין לְקִבִּיעַת רֹאשׁ חוּזָשׁ אֲדֵר זְכַד"ו וְסוּמָן הַהִפְסָקוֹת פְּרָשִׁיּוֹת כָּךְ זַט"ו ב"ו ד"ד וּבִי"ו זְהוּ פִירוּשׁ זַט"ו אִם בָּא רֹאשׁ חוּזָשׁ אֲדֵר בַּשָּׁבֹת וְהָא לָךְ הַפְּסָקַת פְּרָשָׁה בְּיוֹם חַמְשָׁה עֶשֶׂר וְלֹא יוֹמֵר שְׁהָרִי בְּיוֹם רֹאשׁ חוּזָשׁ קוֹרִין פְּרָשַׁת שְׁקִלִים וּלְשָׁבֹת הַבָּהֶא פְּרָשַׁת זְכוּר בְּדִתְנִיא בַּבְּרִייתָא אִי זֶה הִיא שְׁבֹת שְׁנֵיה כָּל שְׁחָל פּוּרִים לַהֲיוֹת בְּתוֹכָה וְאִפִּילוּ בַּעֲרַב שְׁבֹת וּמַתְנִי' זְמִי תְנִן בְּשַׁשִּׁיָּה זְכוּר וְהִינּוּ כְּרַב דְאִמֵּר פּוּרִים שְׁחָל לַהֲיוֹת בַּע"ש מַקְדִּימִין וּשְׁכַשְׁיוּ יְחוּל פּוּרִים בַּעֲרַב שְׁבֹת וְאִנוּ מַקְדִּימִין כְּרַב אֲבָל לַשָּׁבֹת שְׁלִישִׁית שֶׁל אֲדֵר שְׁהוּא יוֹם ט"ו לַחוּזָשׁ מַפְסִיקוּן וּבַשָּׁבֹת רַבִּיעִית (לַחוּזָשׁ) שְׁהִיא כְּמוּכָה לְפוּרִים שֶׁל מוּקַפִּין מֵאֲחֻרְיָהן קוֹרִין בָּרָה אֲדוּמָה דְתִנְיָא בַּבְּרִייתָא אִי זֶה הִיא שְׁבֹת שֶׁל פְּרָשַׁת בָּרָה כָּל שְׁסֻמּוּכָה לְפוּרִים מֵאֲחֻרְיָה וְאִוקִימָנָא הִיבָא דְחַל ר"ח נִסָּן בַּחוּל חָה יְחוּל בְּאֲחַד בַּשָּׁבֹת שְׁהוּא חוּל וּפְרָשַׁת הַחוּזָשׁ קוֹרִין בַּשָּׁבֹת שְׁלֹאחַרִי' שְׁהָרִי הִיא כְּמוּכָה לר"ח נִסָּן הָרִי לָךְ פִּי' זַט"ו פִירוּשׁ ב"ו אִם בָּא ר"ח אֲדֵר בְּשַׁשִּׁי בַּשָּׁבֹת תִּהֵא הַפְּסָקָה בַּשָּׁבֹת שְׁלֹאחַר ר"ח שְׁהוּא יוֹם שָׁשֶׁה לְאֲדֵר שְׁהָרִי הַקְדַּמַת פְּרָשַׁת שְׁקִלִים בַּשָּׁבֹת שְׁעָבֵרָה בְּדִתְנִן חָל לַהֲיוֹת בַּתּוֹךְ הַשָּׁב' מַקְדִּימִין לִשְׁעָבֵר וּמַפְסִיקִין לַשָּׁבֹת הַבָּהֶא וְשׁוֹב אִין לָךְ הַפְּסָקָה בָּהֶן שְׁהָרִי שְׁבֹת שְׁלֹאחַרְיָה נִקְרְאָת פְּרָשַׁת זְכוּר וְהוּא יוֹם י"ג לַחוּזָשׁ וּפוּרִים לַיוֹם מִחֵר וְשָׁבֹת שֶׁל אַחֲרִיָּה פְּרָשַׁת בָּרָה אֲדוּמָה שְׁהִיא כְּמוּכָה מֵאֲחֻרְיָה וְשָׁבֹת שֶׁל אַחֲרִיָּה יוֹם כ"ז לַחוּזָשׁ קוֹרִין פְּרָשַׁת הַחוּזָשׁ שְׁהִיא כְּמוּכָה לר"ח נִסָּן וְהָיִי לָךְ פִּירוּשׁ ב"ו פִירוּשׁ ד"ד אִם בָּא ר"ח אֲדֵר בַּד' בַּשָּׁבֹת תִּהֵא לָךְ הַפְּסָקָה בַּד' לַחוּזָשׁ שְׁבֹת שֶׁל אַחַר ר"ח שְׁהָרִי הַקְדַּמַת פְּרָשַׁת שְׁקִלִים בַּשָּׁבֹת שְׁלֹפְנִי ר"ח כָּל הַטַּעַם

כַּטְעַם פִּירוּשׁוֹ שֶׁל ב"ו וְאִין לָךְ עוֹד הַפְּסָקָה בָּהֶן וְהָיִי לָךְ פִּירוּשׁ ד"ד פִּירוּשׁ ב"ו אִם בָּא ר"ח בְּשַׁשִּׁי בַּשָּׁבֹת וְהָא לָךְ הַפְּסָקָה אַחַת לַיוֹם מִחֵר שְׁהוּא שְׁנִי לַחוּזָשׁ וְהַשְּׁנִיָּה בְּיוֹם שָׁשֶׁה עֶשֶׂר הֶרֶאשׁוּנָה בְּיוֹם מִחֵר בְּדִתְנִיא חָל לַהֲיוֹת בַּתּוֹךְ הַשָּׁבֹת מַקְדִּימִין לִשְׁעָבֵר וּמַפְסִיקִין לַשָּׁבֹת שְׁנֵיה דְּסִבִּירָל לָן כְּרַב דְאִמֵּר ע"ש בְּאֻמַּצֵּע שְׁבֹת וּמַקְדִּימִין לִשְׁעָבֵר וּמַפְסִיקִין לַשָּׁבֹת הַבָּהֶא וּפְרָשַׁת זְכוּר בַּשָּׁבֹת שֶׁל אַחֲרִיָּה שְׁהוּא יוֹם תַּשְׁעָה לַחוּזָשׁ וְהִיא כְּמוֹכָה לְפוּרִים וּבַשָּׁבֹת שְׁלֹאחַר פּוּרִים שְׁהוּא שָׁשֶׁה עֶשֶׂר לַחוּזָשׁ וּפְסִיק פַּעַם שְׁנֵיה וְאֵךְ עַל פִּי שְׁסֻמּוּכָה מֵאֲחֻרְיָה לֹא תִקְרָא בָּרָה אֲדוּמָה בְּדֹאמֵר רַב חֲמַא בַר חֲזִינָא לְעִיל דְּהִיבָא דְחַל רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִסָּן בַּשָּׁבֹת קוֹרִין פְּרָשָׁה שְׁלִישִׁית בַּשָּׁבֹת הַכְּמוּכָה לר"ח נִסָּן בְּזִי שְׁתַּקְרָא פְּרָשַׁת הַחוּזָשׁ בַּשָּׁבֹת שֶׁל רֹאשׁ חוּזָשׁ וּפְרָשַׁת בָּרָה בַּשָּׁבֹת שְׁלֹפְנִיָּה וְהוּא יוֹם כ"ג לַחֹדֶשׁ. דְּכָךְ חֲצֵרָה סוּמָן זְמִי קִבִּיעַת ר"ח אֲדֵר זְכַד"ו וְסוּמָן הַהִפְסָקוֹת זַט"ו ב"ו ד"ד וּבִי"ו חַל ר"ח אֲדֵר בַּשָּׁבֹת בְּיוֹם ז' הַהִפְסָקָה בַּט"ו עֶשֶׂר לַחוּזָשׁ וְלֹא יוֹמֵר חַל ר"ח אֲדֵר בְּיוֹם ב' הַפְּסָקָה בּו' לַחוּזָשׁ וְלֹא יוֹמֵר חַל רֹאשׁ חוּזָשׁ אֲדֵר בְּיוֹם ד' הַפְּסָקָה בְּיוֹם ד' וְלֹא יוֹמֵר חַל רֹאשׁ חוּזָשׁ אֲדֵר בְּיוֹם שְׁשִׁי הַפְּסָקָה בְּיוֹם ב' לַחֹדֶשׁ וּבִי"ו לַחֹדֶשׁ: לְסַדֵּר פִּרְשִׁיּוֹת שֶׁבַּשְׁבָּתוֹת הֵלְלוּ הַפְּסִיקוּ סִדֵּר פִּרְשִׁיּוֹת דְּלֹא תִקְרְאוּ אֲלֵא אַרְבַּע פִּרְשִׁיּוֹת הֵלְלוּ: לְסַדֵּר הַפְּטֻרוֹת הוּא חוֹזֵר שְׁעַד הַנָּה מַפְטִירִין מַשְׁיָן אַרְבַּע פִּרְשִׁיּוֹת הֵלְלוּ הַשְּׁנִיּוֹת לְעִיל בַּבְּרִייתָא: לַתַּעֲנִיּוֹת וּלְמַעֲמָדוֹת עַל כִּרְסוֹךְ הֵי בַּשָּׁבֹת לֹא הוּוּ וְקַתְנִי מַפְסִיקִין וּבַחוּל לִיבֵאל הַפְּטָרָה: הָא בְּדֹאִיתָא כּו' וְהִאי מַפְסִיקִין בַּחוּל פְּרָשַׁת הַיּוֹ

 מסורת הש"ס
א מסכת סופרים
 ב לקמן לב.
תורה אור השלם

[ויקרא כו]

[ויקרא כג, מד]

[ישועה ה, י]

[מלכים ב כג, יז]

[מלכים ב כג, א-ט]

[במדבר ט, א-יד]

[שמות כב:כד-כג, יט]

[שמות לד, א-כו]

[שמות יב, כא-נא]

[שמות יג, יז]

[ישעיהו י, לב]

[שמואל ב כב, א]

[שמות כב, א]

[במדבר י, א]

[שמות יג, א-טז]

[שמות יג:יז-טו, כו]

[ויקרא כב, כו]

[שמות כד]

[שמות לד, א]

[שמות יג, א]

[שמות יג, כא]

[שמות יט, א]

[יחזקאל א, א]

[דברים טז, ט]

[חבקוק ג, א]

[חבקוק ב]

[במדבר כט, א]

[בראשית כא, א]

[שמואל א ב, א]

[ירמיהו לא, א-יט]

[ירמיהו לא, יט]

[ירמיהו לא, כ]

[בראשית כב, א]

[בראשית כא]

[ויקרא טז, א]

[ישעיהו נ, טו]

[ויקרא יח, א-ל]

[ישעורים במנהיגות; מהדורה עברית, קרח; עבדות אני נותן לכם כד]

[ישעורים במנהיגות; מהדורה עברית, מנחש; שלושה ישעורים במנהיגות יב]

[תהילים סח, ה]

[תהילים סח, י]

[דברים י, יז]

[דברים י, יח]

[זכריה יז, א]

[מלכים א ח, ב]

[ויקרא כב:כו-כג, מד]

[במדבר כט]

[מלכים א ט, א]

[מלכים א ח, כב]

[דברים לנא-לד, יב]

[דברים טו:יז-טז, יז]

[מלכים א ח, כג-נג]

[דברים לג, א]

[דברים טו, יט]

[שמות לג, ב]

[יחזקאל לח, יח]

[יחזקאל לו, ד]

[שמות לג:יד-לד, כו]

[זכריה ב, יד]

[במדבר ז]

[זכריה ד, ב]

[מלכים א ז, מ]

[מלכים א ח, מ-ג]

[במדבר כח, יא]

[שמות יז, ח]

[ישעיהו ס, כג]

[שמואל א כ, יח]

[שמואל א כ, יח-מב]

[ישעיהו סו, כב]

בַּרְכוֹת וקִלְלוֹת דאָס בַּחֲסוּתִי לַהֲדוּיע שְׁעל בַּתְּשׁוּבָה ויִנְעָלו מַצְרָה שְׁחֵן מִתְעַנִּין עָלֶיהָ: אִין מַפְסִיקִין בַּקִּלְלוֹת בַּדְּמַפְרָשׁ מִלְּתֵאל שְׁאִין שְׁטִים קוֹרִין בְּחֵן אֵלֶּא אַחַד קוֹרֵא אֵת כּוֹנֵן וְשְׁטִים הָרִאשׁוֹנִים קוֹרִין פֻּרְשַׁת בַּרְכוֹת: קוֹרִין בַּסֵּדֶרן בְּעֵנֶן סֵדֶר הַפֻּרְשׁוֹת וּתְנַאִי פִלְיָנִי בַּהּ בַּבְּרִייתֵאל בַּמָּקֵאל הִכּוֹן מִתְחִיל בְּשָׁנִי וּבַחֲמִישִׁי: וְאִין עוֹלָה לָחֵן מֵן הַחֲשֹׁכוֹן בְּשָׁנִיעִי יוֹם שַׁבַּת וַחֲזוֹרֵי מַה שְׁקָרְאוּ בַּשַּׁבַּת בְּמַנְחָה וּבְשָׁנִי וּבַחֲמִישִׁי: שְׁנֵאלְמֶר וַיִּזְכֵּר מַשֶּׁה אֵת מוֹעֲדֵי ה' אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲכֹלֵה אֲכֹלֵה מִתְנַתִּינוּ קִלֵּי לְלִמּוֹד מִפָּאן שְׁמַעֲנָה לְקִרְוֵת בְּיוֹם הַמוֹעֵד מַעֲנִינֵי הַמוֹעֲדוֹת: גַּמ' הָכִי גְרָסִין ת"ר בַּפֶּסַח קוֹרִין בַּפֻּרְשַׁת מוֹעֲדוֹת כּו' בַּבְּרִייתֵאל שְׁלִימָה הִיא עַד וְשֹׁאֵר כָּל יָמוֹת הַחַג קוֹרִין בַּקִּרְבָּנוֹת הַחַג אֵלֶּא שְׁבַעֲלִי הַמָּקֵאל אֲפִסְקוּיָה לְפִרָשׁ בְּכָל מוֹעֵד יוֹם בְּיוֹם מַה תִּיקְנו הַחֲרָטוֹנִים שְׁנֵהֲגוּ לַעֲשׂוֹת ב' יָמִים לְקִרְוֵת בְּיוֹם שְׁנֵי לְפִי שְׁהַבְּרִייתֵאל נִשְׁנִית בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׁאִין עוֹשִׂין י"ט אֵלֶּא יוֹם אַחַד: בַּפֶּסַח נִלְגַל בִּיהוֹשֻׁעַ: וְשֹׁאֵר כָּל יָמוֹת הַפֶּסַח סִימָן מִאֲפ"ו "מִשְׁכּוֹ וַחֲזוֹן לִכֶּסֶּץ צֹא" אִם כִּסָּף תִּלְוֶה אֵת עַמִּי "בְּסֵל לָךְ וַיִּזְכֵּר שְׁבַעֲהַעֲלֹתֶךָ ויוֹם טוֹב שֵׁן קוֹרִין בְּיוֹם רֵאשׁוֹן שׁוֹר אִו בַּשָּׁב: וַיְהִי בַשִּׁלַח פִּרְעָה לְפִי שְׁטִים ז' שָׁל בַּסַּח אַחֲמוֹר שִׁירָה עַל הַסִּ: וּמַפְטוּרִין וַיִּזְכֵּר דוֹד שְׁהִיא שִׁירָה בְּמוֹתָהּ וּמַזְכֵּר בַּהּ מַנְצִיאת מַצְרַיִם עָלֶיהָ עָשָׂן בְּחַפּוֹ וְגו' וַיִּשְׁלַח תְּחִיל וַיִּפְרָס וְגו': עוֹד הַיּוֹם לְפִי שְׁמַפְלֵתוֹ שֶׁל סִנְחֵרִיב בְּלִיל פֶּסַח הַיּוֹ: וּמַפְטוּרִין בַּחֲבָקוּק שְׁמַזְכֵּר בְּמַטֵּן תוֹרָה אֵלֹהִים מִמִּימֵן וְכוֹל בְּמַטֵּן תוֹרָה: בַּמָּקֵרְבָּה דִּישְׁחָסָל עַל שֶׁס שְׁנֵהֲגָה בְּסִינֵי בַרְצוֹל רַבּוֹת אֵלְפִי שְׁנָחוּ: וְהֵאלֹהִינָא דְּאִיפֵאל תְּכִי יוֹמֵי שְׁבַעֲדִין בַּמַּרְנְוִיָּה וְאִיפֵאל דְּקֵאלְמֵרִי אַחֲרִים דְּלִינְהוּ בַּתְּכֵאלִי לְתֵנָּא קֵמָא בַּחֲדָשׁ הַשְּׁלִישִׁי וּמַפְטוּר בַּמָּקֵרְבָּה בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן קִרְיָן לָהּ וּדְקֵאלְמֶר תֵּנָּא קֵמָא בַּשְּׁעָרַת שַׁבָּעָה שְׁבוּעוֹת וּמַפְטוּרִין בַּחֲבָקוּק דְּמַטֵּן תוֹרָה בְּשָׁשׁ בְּסִינֵן: הָכִן וַיִּקֹּר לִי אֲפִרָסִים מִשׁוֹם זָכוֹר אֲזַכְרֶנּוּ רַחֵם אַרְחֶמֶנּוּ: מַפְטוּרִין בַּחֲנִיָּה לְפִי שְׁפִחֻזְתָּהּ הֵיתָה בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה וְשָׁקִידַת יַצְחָק מִזְכִּירִין דְּכִי שְׁתַּכַּח לָנוּ הַיּוֹם בַּמַּשְׁפָּט: כִּי כַּה אֲמַר רַם וְנִשְׂא וְאֲמַר כּוֹלוּ כּוֹלוּ שְׁמַזְכֵּר בְּמַצַּת הַתְּשׁוּבָה הֵלֵא זֶה עוֹם אֲבַחֲרֵהוּ (וַיִּשְׁעִיָּהוּ נ"ח:ו'): קוֹרִין בַּשְּׁעָרִיֹּת שְׁמִי שִׁישׁ עֲבִירִית צִילוֹ וּבְרֹשׁ מֵחַן לְפִי שְׁהַשְּׁעָרִיֹּת עֲבִירָה מַעֲנִיָּה שְׁנִבְשׂוּ שֶׁל אֵדֶם מִחֲמַדְתָּן וַיַּצְרוּ תוֹקֶפוֹ: הֵנָּה יוֹם בֵּאל לַה' דְּקִתִּיב בֵּיהַ לְחוֹג אֵת חַג הַסּוּפְרוֹת: וַיִּקְהֵלוּ עַל שֶׁס שְׁחַטוּפַת הַבֵּית הַיְּתֵה בְּאוֹתָהּ לְאִסְפִּיָּהּ וּבַחַג הַסּוּפְרוֹת: קוֹרִין כָּל הַסְּכוּר אֵלֶּא שְׁמַתְחִילִין עֲשֵׂר תַעֲשֵׂר לְפִי שִׁישׁ בְּאוֹתָהּ פֻּרְשָׁה מַצֵּית וַחֲוּסִים הִרְבָּה הִנְהוּגַת בַּחַג בְּאוֹתוֹ וְזֵמן שְׁהוּא וְזֵמן אִסְיָף וְשֵׁת שְׁהַעֲנִיִּים צָרִיכִין לְאִסְיָף מֵאֲכָל לְבִיתָם וְעוֹד יֵשׁ בְּאוֹתָהּ פֻּרְשָׁה מַצֵּית מַעֲשֵׂר שְׁנֵי וּמַצֵּית זִתּוֹן תַּתּוֹ וּפְתוּחַ תַּפְתַּח וְהַשְׁגָּה תַעֲנִיץ לְשֹׁדֵף עֲבָרִי וְשִׁילּוֹחַ חֲפָשִׁי וְהַשְּׁבַט תַעֲבִיטָנוּ: וַיְהִי כַכֵּלוֹת שְׁלֵמָה עַל שֶׁס בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי שִׁלַח אֵת הַשֶּׁס: מִקְרָא קִרְיָן רַחֵה אַחֶרָה שִׁישׁ שֶׁס מַצֵּית שַׁבַּת וּרְגִלִים וַחֲוֵלוֹ שֶׁל מוֹעֵד דְּקִתִּיב אֵת חַג הַמַּצֵּית תַשְׁמוֹר וּמַפָּאן לְמַדְנוּ אִיסוּר מִלְּאֲכֹת חוּלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד בַּמַּפְסַת חֲנִיגָה (דף יח.): בַּעֲצָמוֹת הַיְּבָשׁוֹת שְׁנִיעִיו מִמַּצְרַיִם לְפָנֵי הַקּוֹן: בְּיוֹם בֵּאל גּוֹד וַיֵּאל הַמִּלְחָמָה הָאִמּוּרָה בַּזְכָּרְיָה בַּהֲנָהּ יוֹם בֵּאל לַה': גִּירוֹת דְּזַכָּרְיָה רָנִי וְשִׁמְחִי עַל שֶׁס רִאִיתִי וְהֵנָּה מְנוּרַת זֶהֱבַ כּוֹלָה וְגו': גִּירוֹת דְּשְׁלֵמָה וַיַּעַשׂ חִירוֹס (וְגו') וְאֵת הַמְנוּרִית חֲמֵשׁ מִמִּינֵן וְגו':

עֲבָקִי הַמָּטָא בָּאָה פּוֹרְעָנוּת לַעֲוֹלָם (וַיַּחֲזוֹרֵי וְהֵאלֹהִינָא נָהוּג עֲלֵמָא לְמִקְרֵי מִשְׁה תוֹרָא וְכו') אֲוִמֶר ר"י קִזָּה הַסֵּדֶר לֹא יִשְׁתַּנָּה כַּךְ

בַּרְכוֹת וקִלְלוֹת. אִין מַפְסִיקִין בַּקִּלְלוֹת, אֵלֶּא אַחַד קוֹרֵא אֵת כּוֹלָן.⁽ⁿ⁾ בְּשָׁנִי וּבַחֲמִישִׁי, בַּשַּׁבַּת בַּמַּנְחָה — קוֹרִין בַּסֵּדֶרן, וְאִין עוֹלִים לָחֵם מִן הַחֲשִׁבּוֹן.^(a) שְׁנֵאלְמֶר: "וַיִּזְכֵּר מִשְׁה אֵת מוֹעֲדֵי ה' אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", מַצֵּיתוֹן שְׁיָהוּ קוֹרִין כָּל אַחַד וְאַחַד בְּזִמְנוֹ. אֲגַמ' תָּנוּ רַבָּנֵן: בַּפֶּסַח קוֹרִין בַּפֻּרְשַׁת מוֹעֲדוֹת וּמַפְטוּרִין בַּפֶּסַח גִּלְגָּל, וְהֵאלֹהִינָא דְּאִיפֵאל תַרִי יוֹמִי, יוֹמָא קֵמָא — בַּפֶּסַח גִּלְגָּל, וּלְמַחֵר — בַּפֶּסַח יֵאשִׁיָּהוּ. וְשֹׁאֵר יָמוֹת הַפֶּסַח מְלַקֵּט וְקוֹרֵא מַעֲנִנְהוּ שְׁל פֶסַח. מֵאִי הִיא? אֲמַר רַב פֶּפָּא: מֵאֲפ"ו סִימָן. יוֹם טוֹב הָאֲחֵרוֹן שְׁל פֶסַח קוֹרִין "וַיְהִי בַשִּׁלַח", וּמַפְטוּרִין "וַיִּזְכֵּר דּוֹד". וּלְמַחֵר "כָּל הַפְּכוּר", וּמַפְטוּרִין "וַיִּזְכֵּר אֲפִי", וְהֵאלֹהִינָא נָהוּג עֲלֵמָא לְמִיקְרֵי: מִשְׁה תוֹרָא, קִדָּשׁ בַּכֶּסֶפֶא, פֶּסֶל בַּמִּדְבָּרָא, שְׁלַח בּוֹכְרָא. 'בַּעֲצָרַת "שְׁבַעָה שְׁבוּעוֹת", וּמַפְטוּרִין בַּחֲבָקוּק. אַחֲרִים אוֹמְרִים: "בַּחֲדָשׁ הַשְּׁלִישִׁי", וּמַפְטוּרִין בַּמָּרְפָּכָה. וְהֵאלֹהִינָא דְּאִיפֵאל תַרִי יוֹמִי, עֲבַדִּינוּ בַּתְּרוּיָיָהּ וְאִיפֵפָּא. בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה: "בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי", וּמַפְטוּרִין: "הָכִן יִקִּיר לִי אֲפִרָסִים". וַיֵּשׁ אוֹמְרִים: "וַה' פָּקֵד אֵת שְׁרָה", וּמַפְטוּרִין בַּחֲנָה. 'וְהֵאלֹהִינָא דְּאִיפֵאל תַרִי יוֹמִי — יוֹמָא קֵמָא כִּישׁ אוֹמְרִים, לְמַחֵר: "וְהֵאלֹהִים נָסָה אֵת אֲבִרְהָם", וּמַפְטוּרִין "הָכִן יִקִּיר".

"בְּיוֹם הַפְּפוּרִים קוֹרִין "אַחֲרֵי מוֹת", וּמַפְטוּרִין "כִּי כַּה אֲמַר רַם וְנִשְׂא". וּבַמַּנְחָה קוֹרִין בַּעֲרִיּוֹת וּמַפְטוּרִין בִּיּוֹנָה. אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל מְקוֹם שְׁאֵתָהּ מוֹצֵא גְבוּרְתוֹ שְׁל הַקִּדּוּשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֵתָהּ מוֹצֵא עֲנּוּתָתָהּ. דְּכָר זֶה כְּתוּב בַּתוֹרָה, וְשָׁנוּי בַּנְּבִיאִים, וּמִשְׁוֹלֵשׁ בַּפְּתוּכִים. כְּתוּב בַּתוֹרָה: "כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים וְאֲדוֹנֵי הָאֲדוֹנִים", וּכְתִיב בַּתְּרִיָּה: "עוֹשֶׂה מִשְׁפָּט יְתוֹם וְאִלְמָנָה". שָׁנוּי בַּנְּבִיאִים: "כַּה אֲמַר רַם וְנִשְׂא שׁוֹכֵן עַד וְקִדּוּשׁ וְגו'", וּכְתִיב בַּתְּרִיָּה: "וְאֵת דָּפָא וּשְׁפַל רוּחַ", מִשְׁוֹלֵשׁ בַּפְּתוּכִים, דְּכְתִיב: "סוּלוֹ לְרוֹכֵב בַּעֲרָבוֹת בֵּיהַ שְׁמוֹ", וּכְתִיב בַּתְּרִיָּה: "אַבִּי יְתוֹמִים וְדִיִּין אִלְמָנוֹת". יוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן שְׁל חַג קוֹרִין בַּפֻּרְשַׁת מוֹעֲדוֹת שְׁבַתוֹרַת כְּהֻנִּים, וּמַפְטוּרִין "הֵנָּה יוֹם בֵּאל לַה'". וְהֵאלֹהִינָא דְּאִיפֵאל תַרִי יוֹמִי, לְמַחֵר מִיקְרָא הָכִי נִמְי קִרְיָנוּ, אֲפִטוּרִי מֵאִי מַפְטוּרִין — "וַיִּשְׁקְהֵלוּ אֶל הַמֶּלֶךְ שְׁלֵמָה". וְשֹׁאֵר כָּל יָמוֹת הַחַג קוֹרִין בַּקִּרְבָּנוֹת הַחַג. יוֹם טוֹב הָאֲחֵרוֹן קוֹרִין "כָּל הַפְּכוּר", מַצֵּית וַחֲוּקִים וּבַכּוּר, וּמַפְטוּרִין "וַיְהִי כַכֵּלוֹת שְׁלֵמָה". לְמַחֵר קוֹרִין "זִזְאת הַבִּרְכָּה", וּמַפְטוּרִין "וַיַּעֲמֵד שְׁלֵמָה". "אֲמַר רַב הוּנָא אֲמַר רַב: שַׁבַּת שְׁחָל לְהִיּוֹת בַּחוּלוֹ שְׁל מוֹעֵד, בִּין בַּפֶּסַח, בִּין בַּסּוּפּוֹת — מְקִרָא קִרְיָנוּ "רַחֵה אַתָּה". אֲפִטוּרִי, בַּפֶּסַח — "הַעֲצָמוֹת הַיְּבָשׁוֹת". וּבַסּוּפּוֹת — "בְּיוֹם בֵּאל גּוֹג". פְּתַחוּכָה — בַּנְּשִׂאִים, וּמַפְטוּרִין בַּגִּירוֹת דְּזַכָּרְיָה. וְאִי מִיקְלָעִי שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת — קַמְיִיתָא בַּגִּירוֹת דְּזַכָּרְיָה, בַּתְּרִיִּיתָא בַּגִּירוֹת שְׁלֵמָה. "בַּפּוּרִים — "וַיָּבֵא עַמְלֶק". בְּרֵאשִׁי חֲדָשִׁים — "וּבְרֵאשִׁי חֲדָשִׁיכֶם". רֵאשׁ חֲדָשׁ שְׁחָל לְהִיּוֹת בַּשַּׁבַּת, מַפְטוּרִין "וַיְהִי מִדֵּי חֲדָשׁ בַּחֲדָשׁוֹ". חָל לְהִיּוֹת בַּאֲחַד בַּשַּׁבַּת, מֵאֲתָמוּל מַפְטוּרִין "וַיֵּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן מָחָר חֲדָשׁ". אֲמַר רַב הוּנָא:

רֵאשׁ

בני העיר פרק רביעי מגילה

לא

 עין משפט נר מצוה
--

א טוש"ע או"ח סי' תצ סעי' א:

ב מו"י פ"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ח, טוש"ע או"ח סי' תצ סעי' ה:

ג מו"י פ"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ט, טוש"ע או"ח סי' תצד סעי' א ב:

ד מו"י פ"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' י, טוש"ע או"ח סי' תרא סעי' א:

ה מו"י פ"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יא, טוש"ע או"ח סי' תרכב סעי' א ב:

ו מו"י פ"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יב, טוש"ע או"ח סי' תרסב סעי' א:

ז מו"י פ"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יג, טוש"ע או"ח סי' תרסג סעי' א:

ח מו"י פ"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יד, טוש"ע או"ח סי' תרסד סעי' א:

ט מו"י פ"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יז, טוש"ע או"ח סי' תרסז סעי' א ב:

י מו"י פ"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יז, טוש"ע או"ח סי' תרסז סעי' א:

יא מו"י פ"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ד, טוש"ע או"ח סי' תכה סעי' א א:

בַּשְּׁחָל פֶּסַח בְּיוֹם חֲמִישִׁי שָׁא' ב' קוֹרִין מִשְׁךְ תוֹרָא וּבְיוֹם שְׁלִישִׁי שְׁהוּא שַׁבַּת שֶׁל חוּל הַמוֹעֵד קוֹרִין רַחֵה אַחֶרָה אֲוִמֶר אֵלִי וּבַכֵּלָּה הִיוּ פֶסֶל לָךְ פִּדְאֲמֵרִינוּ לְקַמֵּן דְּשַׁבַּת שֶׁל חוּל הַמוֹעֵד צִין בְּנִיטָן צִין בַּתְּשָׁרִי קוֹרִין רַחֵה אַחֶרָה אֲוִמֶר אֵלִי וּבְיוֹם ד' וַחֲמִישִׁי וְשָׁשִׁי שֶׁל פֶּסַח שְׁהוּא אב"ג דְּשַׁבַּת לֹא יִקְרָאוּ בְּכָל לָךְ בַּחֲמִישִׁי שֶׁל פֶּסַח

לא:

עין משפט גור מצורה

א מווי' פי"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ד, טוש"ע או"ח סי' תכה סעי' א:

ב מווי' פי"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יח, טוש"ע או"ח סי' תכח סעי' ד:

ג מווי' פו' מהל' כלי המקדש והעובדין בו הל' ו:

ד מווי' פי"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' יח, טור או"ח סי' תקעט:

ה מווי' פי"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ז, טוש"ע או"ח סי' תכח סעי' ו:

ו מווי' פי"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ז, טוש"ע או"ח סי' תכח סעי' ו:

ז מווי' פי"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ז, טוש"ע או"ח סי' תכח סעי' ד:

ח מווי' פי"ג מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ג, סמוג עשין יט, טור או"ח סי' רצב:

ראש חגש אב שחל להיות בשבת מפטירין חזשיבס ומועדיבס שגאה נפשי וגו' – ואין אנו עושין פן אלא מפטיר בירמיה שמענו דבר ה'

שאנו נוהגין על פי הפסיקתא לומר ג' דפוקענותא קודם תשעה באב ואלו הן דברי ירמיה שמענו דבר ה' חזון ושעיהו וכתר תשעה באב שב עקמתא ותרתי דתויבתא ואלו הן נחמו נחמו ותאמר ציון עגיה כושכה לבגיה אנכי אנכי כני עקרה קומי אנרי שוש אשים דרשו שוכה ולפיכך מקדימין עגיה כושכה קודם כני עקרה דדרך האחמות להיות הולכות ומשפוחות יותר ופסד זה מתחיל בפגום וסימניה דש"ח נו"ע אר"ק שד"ס ויעולם שוש אשים באתם נצבים דהיינו שבת שלפני ר"ה לפי שהוא סוף האחמות ודרשו צנום גדליה ושוכה בשבת שלפני יום הפורים וקבש שבת בין יום הפורים לסופות אז הני דרשו בשבת שלפני יום הפורים משום דכתוב ציי דרשו ה' דהמנצלו ודעינו כימי תשובה ושוכה בין פסור לסופות דכתוב זה ונתתי לה יורה ומלקוח ובן ויה' נתן קולו לפני חילו דמישתעי במים דשייר שפיר לפני סופות וזה המענה לא וישנה לעולם ע"פ הפסיקתא ובן פירש ר"ת ולא דדברי רב החובל האופך ומבלבל לומר שוכה קודם פסור ושוש אשים בין פסור לסופות דאין להפסיק בין השם נחמות לשביעית אלא דדברי רשיו תם עם שרים נחתם שוש אשים בראשיתו ושוכה בראשיתו והא שאין אנו מפטירין חזון בשבת שחל בו ר"ח אב משום דקיימא לן דאין אבינות חל אלא בשבוע שחל ט"ב להיות בתוכה וכד אמר דמפטיר חזון כפר דהאכלות חל מנד שנגנב ר"ח ואין הלכה פו ובן פירש הר"ר אליעזר ממין ולכך אנו מפטירין שמענו ובן אנו נוהגין ע"פ משבת סופרים שאנו קורין ונוחל בתעניות ובמקבילתיו אחריון סקורין ברכות וקללות: אין מפסיקין בקללות – והורין אחד משום דכתוב מופר ה' בני אל תמאס ואל תקון בתוכחתו א"ר אחא אל תעש היתוכחה קוצים קוצים וא"ר יהושע דסקנין אמי אמרתי עמו אנכי בצרה ואם פו אין צין שדרכוני בני על הצרות שלהם אלא וקרא אחד הכל ונתחיל בדבר אחר ויפייס בדבר אחר ואז יוכל לבכך תחילה וסוף: מתחיל בפסוק שלפניהם – לאז זוקא פסוק דהא יש פרשה ואין מתחילין ומשיירין בפתות משלשה פסוקים: משה מעצמו למרס – וברוח הקדש: קללות שבת"כ קודם עצרת ושבמשנה תורה קודם ראש השנה שאלו בבית המדרש של רשיו נסים למה מחלקים פרשת נצבים וילך לשנים קבשם ב' שבתות בין ר"ה לסופות בלא ויה"כ ואין מחלקין משות ומשעי שפירוכות יותר ודשיב לפי שבאתם נצבים יש קללות שקלל ישראל ורועה לסיימם קודם ר"ה וקשה שאנו לא משבטינן הקללות שקלל משה ישראל בדמשמע בפרק המוכר את הספינה (כ"ב דף פח: גס) א"ר גוי פא וקאה שלא קמדת הקב"ה מדת ב"ו הקב"ה פירך וישראל בכ"ב וקוללן בשמעה ומשה פרבס בשמעה וקללם בשגרים ושתם ודשיב מנאס לא תשמעו עד ואין קושה משמע דהגרא שעד אין קושה הוי מן הקללות ולא יותר ועוד תגיד לפי סברתו אמאי אין קורין האזינו קודם ר"ה דהרי גס גס יש קללות מני רשב ולחומי דשך לבך נראה לי הטעם שאנו מחלקים אותו לפי שאנו רוצים להפסיק ולקרות שבת אחת קודם ר"ה בפרשה שלא תהא מזבחת בקללות כלל שלא להסמין הקללות לר"ה ומטעם זה אנו קורין במדבר כיני קודם עצרת כפי שלא להסמין הקללות שבבחיכותי לעצרת: ולמענו של פרשת ותרין אין אדם רשאי לקרות בתורה עד שיקמיר הפרשה ג' פעמים שגאמר (אויב כ"ח:כ"ו) אז ראה ויפסרה תורה ודפינה ודארי בן ויאמר לאדם ואסור לקמון. על השימה קמה ונתתה מעומד אף הריאתה מעומד:

בני העיר פרק רביעי מגילה

עד אנה ונאצני ועד מתי לעדה הרעה תרנוייהו שמכגלים והם חזרו בט"ב בדראמרין דמשבת תשנית (דף כט.): מנהגי מיילי מה

ראש חדש אב שחל להיות בשבת, מפטירין "חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי היו עלי לטורח". מאי "היו עלי לטורח"? אמר הקדוש ברוך הוא: לא דיין להם לישראל שחוטאין לפני, אלא שמטריחין אותי לידע איזו גזירה קשה אביא עליהם. בפתשעה באב גופיה מאי מפטרינן? אמר רב: "איבה היתה לזונה". מקרא מאי? תנא, אחרים אומרים: "ואם לא תשמעו ליי", רבי נתן בר יוסף אומר: "עד אנה ינאצוני העם הזה", ויש אומרים: "עד מתי לעדה הרעה הזאת". אמר אבין: האידינא נהוג עלמא למיקרי "כי תוליד בנים", ומפטירין "אסוף אסיפם".^[כא] [במעמדות] במעשה בראשית וכו'. מנהגי מיילי? אמר רבי אמי: אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר: "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי".^[כב] ובתיב: "ויאמר ה' אלהים במה אדע כי אירשנה", אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא: רבנו של עולם, שמא חס ושלום ישראל חוטאים לפניך ואתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה? אמר לו: לאו.^(א) אמר לפניו: רבנו של עולם, במה אדע"? אמר לו: "קחה לי עגלה משולשת וגו'". אמר לפניו: רבנו של עולם, תינח בזמן שבית המקדש קיים. בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם? אמר לו: כבר תקנתי להם סדר קרבנות, כל זמן שקוראין בהן מעלה אני עליהן כאילו מקריבין לפני קרבן, ומוחל אני על כל עונותיהם.^(ב) בתעניות ברכות וקללות, ואין מפסיקין בקללות. מנא הגי מיילי? אמר רבי חייא בר גמדיא אמר רבי אסי: דאמר קרא "מוסר ה' בני אל תמאס". ריש לקיש אמר: לפי שאין אומרים ברכה על הפורענות: אלא היכי עביד? תנא: כשהוא מתחיל — מתחיל בפסוק שלפניהם, ובשהוא מסיים — מסיים בפסוק שלאחריהו. אמר אבין: לא שנו אלא בקללות שבתורת כהנים, אבל קללות שבמשנה תורה — פוסק. מאי טעמא — הללו בלשון רבים אמורות, ומשה מפי הגבורה אמן, והללו בלשון יחיד אמורות, ומשה מפי עצמו אמן. לוי בר בושטי הנה קרי וקא מגמגם קמיה דרב הונא באורחי. אמר לו: אפנפשה. לא שנו אלא קללות שבתורת כהנים, אבל שבמשנה תורה — פוסק. תנא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: עזרא תימן להו לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, ושבמשנה תורה קודם ראש השנה. מאי טעמא? אמר אבין ואיתימא ריש לקיש: כדי שתכלה השנה וקללותיה.^(א) בשלמא שבמשנה תורה, איכא כדי שתכלה שנה וקללותיה. אלא שבתורת כהנים, אטו עצרת ראש השנה היא? אין, עצרת נמי ראש השנה היא. דתנו: ובעצרת על פירות האילן. תנא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: אם יאמרו לה זקנים "סתור" וילדים "בנה" — סתור ואל תבנה, מפני שסתירת זקנים בגין, ובגין נערים סתירה. וסימן לדבר — רחבעם בן שלמה.^(א) תנו רבנן: מקום שמפסיקין בשבת שחרית — שם קורין במנחה, במנחה — שם קורין בשני, בשני — שם קורין בבמישי, בבמישי — שם קורין לשבת הבאה, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: מקום שמפסיקין בשבת שחרית — שם קורין במנחה, ובשני ובבמישי, ולשבת הבאה. אמר רבי יצרא: הלכה, מקום שמפסיקין בשבת שחרית — שם קורין במנחה, ובשני ובבמישי, ולשבת הבאה. ולימא: הלכה ברבי יהודה!

משום

עד אנה ונאצני ועד מתי לעדה הרעה תרנוייהו שמכגלים והם חזרו בט"ב בדראמרין עזון בראשית אצל משמלות: במה אדע מה תאמר לי ללמדן דבר שיתבפרו בו עונותינו: קשה לי עגלה משולשת כלומר הקרפנות ויכפרו עליהן: מנהגי מיילי דאין מפסיקים בקללות: אל תמאס והמפסיק בהן מראה עצמו שקשה לו לקרות ובמשבת סופרים (פי"ב) וליף לה מסיפיה דקרא ואל תקון בתוכחתו אל תעשו קוצין קוצין פסקים פסקים לשון חציצה: משה מפי הגבורה אמר ונעשה שלים לומר כך אמר לי הקב"ה דהרי אמורין בלשון ונתתי והפקדתי ושלחתי מי דהויכולת בידי לשעות אכל בשמנה תורה כתיב ויבס ה' ודבק ה' כך משה למרן מאליו אם תשכרו על מצותיו הוא ויפקיד עליכם: מנגמס קרא אותו שמרועה וקושי: בפרוכי דמשנה תורה: אפנפשה אס רענן. להפסיק פסוק הנאיל ואתה קו דקריאתו: קודם עצרת שהוא זמן קצר וזמן פירות האילו דדמפרש ואזיל:

מסורת הש"ס

א שבת קמה:

ב פסחים סח:: שבת קלו:

ג תענית כז:

ד מנחות קי: גיטין ד:

ה תוספות על ברכות יח.

ו משנה ראש השנה

ז מסכת סופרים

תורה אור השלם

[ישעיהו א, יד]

[במדבר יז, יא]

[במדבר יז, כז]

[ישעיהו א, כא]

[ויקרא כו, יד]

[דברים ד, כח]

[ירמיהו ח, יג]

[ירמיהו לג, כה]

[בראשית טו, ח]

[ירמיהו כג, כה]

[בראשית טו, ב]

[בראשית טו, ט]

[משלי ג, יא]

[ויקרא טז, כא]

משום דאָפּכי לֵהוּ דְרַבִּי מאיר לְדַרְבִּי

איבא לְמִיטְעִי וְאוֹמַר תַּרְנוּס כְּתוּב בַּתּוֹרָה וְחָתָנוּ לְמִיכְתָּב תַּרְנוּס בַּתּוֹרָה: **אָבֵל בָּרְכוּת** הַכֹּל יוֹדְעִין שְׁאִין בָּרְכוּת כְּתוּבִין בַּתּוֹרָה: הַלּוּחוֹת

לֹא יִדְעָמִי מַה הֵן וְיֵשׁ מַפְרָשִׁין הֵן הָעֲשׂוִין לְסַפְּרִים שְׁלֵנוּ שְׁאִינָן עֲשׂוִין בְּגִילּוֹן: בַּיּוֹמָה שְׂהִיו עוֹשִׂין לְמַלְךְ בְּפֶרֶשֶׁת הַמֶּלֶךְ כַּדְאֲמַרְיִין בְּמַסְכַּת סוּטָה (מא). יַעֲמִיזְנוּ עַל הַתִּפְּר כִּנְגֵד הַתִּפְּר שֶׁסֶם רָאוּ לְהִדְקוֹ וְכֵּה: הַגּוֹלָל סֵפֶר תּוֹרָה מַעֲנֵן וְלַעֲנוּ וְהִיא

יַחֲדִי וְסֵפֶר תּוֹרָה מוֹנֵחַ לוֹ עַל בְּרַבִּי גּוֹלָלוּ מִבְּחֻן הַעֲמוּד שֶׁהוּא חוּצָה לוֹ גּוֹלָלוּ וְיִגּוֹל מַצַּד חוּץ לְצַד בְּנִים שֶׁאִם יֵאָחֹז עַמוּד הַבְּנִימִי וְיִגּוֹל לְצַד הַחוּץ יִתְפַּשֵּׁט הַחֵיצוֹן וְיִפּוֹל לֹאֲרָץ: וְכִשְׁהוּא מַהֲדִקוּ בְּשֹׁמֵר מִלְּגַלּוֹל וְכֹא לְהִדְקוּ יֵאָחֹז בְּבִנְיָמִי וְיִהְיֶה עַל הַחֵיצוֹן כַּדִּי שֶׁלֹא יִכְסֶה הַכְּתָב בְּזִרְעוּתָיו שְׁמַרְנָה לְהַרְאוֹת אֶת [הַכְּתָב אֵל] הַעַם בְּשִׁמְהִידָקוֹ בְּמַסְכַּת סוּפְרִים: עֲשֶׂהָ שְׁקָרָאוּ שְׁנֶאֱסָפוּ וְקָרְאוּ הַשְּׁלִישִׁי אוֹ הַשְּׂבִיעִי כְּחוּץ הַיּוֹם וּלְפִי שְׁאִין קוֹרִין בַּתּוֹרָה פְּחוּת מַעֲשֶׂהָ נִקְטָ'י שְׁקָרָאוּ בַתּוֹרָה: מִשְׁתַּמְשִׁין בַּבַּת קוֹל אִם בְּלָבֹז לְהַתְחִיל דְּבַר וְשִׁמַּע קוֹל אוֹ הֵין אוֹ לֹאו הוֹלֵךְ אַחֲרָיו וְאִין בֶּאֱן מִשּׁוּם נִיחוּשׁ: קַל גְּבֵרָא בְּמַתָּא קוֹל שְׁאִינֹו מַצִּי הוּא וּבַת קוֹל בָּאָה אֵלָיו: וְהִיא דְאָמַר הֵין הֵין אוֹ לֹאו לֹאו שְׁנִכְפַּל שְׁתֵּי פַעַמִּים: נְעִימָה כְּגוֹן טַעַמִּי הַמְקַרְאוֹת: עָרוּם בִּלֹא מַטְפַּחַת סָבִיב

סֵפֶר תּוֹרָה: וְאֵל וְגַלּוֹל סֵפֶר תּוֹרָה בַּתוֹךְ הַמַּטְפַּחַת: וְיִזְדַּר מִשֶּׁהָ אֶת מוֹעֲזִי ה' אֵל בְּנִי יִשְׂרָאֵל תִּיִקוֹן לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל שְׁיִהּוּ שׁוֹאֲלִין וְדוֹרְשִׁין בְּעֻנְיָנוּ שֶׁל יוֹם הַלְכוּת פֶּסַח בְּפֶסַח הַלְכוּת עֲצֵרַת בְּעֲצֵרַת לְמַה הוֹצֵרָךְ לְכַתּוּב בֶּאֱן וְיִזְדַּר מִשֶּׁהָ וְכִי כָל הַמַּצּוֹת כּוֹנֵן לֹא אֶמְרֵן מִשֶּׁהָ לְיִשְׂרָאֵל מַהוּ וְיִזְדַּר מִשֶּׁהָ אֶת מוֹעֲזִי ה' אֵל בְּנִי יִשְׂרָאֵל מִלְמַד שֶׁהִיָּה מַזְדַּר עֲמָהֵן הַלְכוּת כָּל מוֹעֵד וּמוֹעֵד בְּזַמְנָן לְהוֹדִיעַ חוּקֵי הַאֲלֹהִים וְתוֹרוֹתָיו וְקִבְּלוּ וְקִיִּימוּ שְׂכַר הַמַּצּוֹת עֲלֵיהֶם וְעַל בְּנֵיהֶם בְּזֶה וּבַבֹּא: הֲדָרֵן עֲלֶךְ בְּנִי הָעִיר וּסְלִיקָא לַה מַסְכַּת מְגִלָּה

בני העיר פרק רביעי מגילה

יְהוּדָה וְדַרְבִּי יְהוּדָה לְדַרְבִּי מאיר: הַלּוּחוֹת וְהַפִּימוֹת אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם קְדוּשָׁה פִּירֵשׁ בְּעֶרְוֶךְ גְּלִיזְנִי סֵפֶר תּוֹרָה

מִשּׁוּם דְאָפְכִי לָהּ. "תְּנוּ רַבָּנָן: פּוֹתַח וְרוּאָה, גּוֹלָל וּמַבְרָה, וְחוּזָר וּפּוֹתַח וְקוּרָא. דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: פּוֹתַח וְרוּאָה וּמַבְרָה וְקוּרָא. "מֵאִי טַעַמָא דְרַבִּי מֵאִיר?

כִּדְעוּלָא. דְאָמַר עוּלָא: מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ הַקּוּרָא בַּתּוֹרָה לֹא יִסְיִיעַ לְמַתוּרָגְמָן — כִּדִּי שְׁלֹא יֵאמְרוּ תַרְגּוּם כְּתוּב בַּתּוֹרָה. הַכָּא נִמִּי: כִּדִּי שְׁלֹא יֵאמְרוּ בָּרְכוּת כְּתוּבִין בַּתּוֹרָה. וְרַבִּי יְהוּדָה: תַרְגּוּם — אִיבָא לְמִיטְעִי, בָּרְכוּת — לִיכָא לְמִיטְעִי.

אָמַר רַבִּי זִירָא אָמַר רַב מַתְנָה: הִלְכָה, פּוֹתַח וְרוּאָה וּמַבְרָה וְקוּרָא. וְלִימָא: הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה! מִשּׁוּם דְאָפְכִי לָהּ. "אָמַר רַבִּי זִירָא אָמַר רַב מַתְנָה: הַלּוּחוֹת וְהַפִּימוֹת — אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם קְדוּשָׁה. "אָמַר רַבִּי שְׁפִטְיָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַגּוֹלָל סֵפֶר תּוֹרָה — צָרִיךְ שִׁיעֲמִידָנוּ עַל הַתִּפְּר. "וְאָמַר רַבִּי שְׁפִטְיָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַגּוֹלָל סֵפֶר תּוֹרָה — גּוֹלָלֵל מִבְּחוּץ, וְאִין גּוֹלָלֵוּ מִבְּפָנִים. "וְכִשְׁהוּא מַהֲדִקוּ — מַהֲדִקוּ מִבְּפָנִים, וְאִינֹו מַהֲדִקוּ מִבְּחוּץ. "וְאָמַר רַבִּי שְׁפִטְיָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עֲשֶׂהָ שְׁקָרָאוּ בַתּוֹרָה, הַגְדוֹל שְׁבָהֶם גּוֹלָל סֵפֶר תּוֹרָה. הַגּוֹלָלוּ נוֹטֵל שְׂכַר כּוּלָן, דְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לױ: עֲשֶׂהָ שְׁקָרָאוּ בַתּוֹרָה, הַגּוֹלָל סֵפֶר תּוֹרָה קִיבֵל שְׂכַר כּוּלָן. שְׂכַר כּוּלָן סִלְקָא דַּעֲתָה? אֵלֹא אֵימָא: קִיבֵל שְׂכַר כִּנְגֵד כּוּלָן. וְאָמַר רַבִּי שְׁפִטְיָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִנִּין שְׁמַשְׁתַּמְשִׁין בַּבַּת קוֹל, שְׁנַאָמַר: "וְאִזְנִיָּה תִשְׁמַעְנָה דְּבַר מַאֲחִרִּיָּה לֹאמַר". וְהִנֵּי מִיָּלִי, דְשִׁמַּע קֹל גְּבֵרָא בְּמַתָּא, וְקַל אֵיתַתָּא בְּדַבְרָא. וְהוּא דְאָמַר: "הֵין הֵין" וְהוּא דְאָמַר: "לֹאוּ לֹאו".^[‏q] וְאָמַר רַבִּי שְׁפִטְיָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הַקּוּרָא בִּלֹא נְעִימָה וְשׁוּנָה בִּלֹא זְמֶרָה, עֲלִיו הַכְּתוּב אוֹמַר: "וְגַם אֲנִי נִתַּתִּי לָהֶם חוּקִים לֹא טוֹבִים וְגו'". מַתְקִיף לַה אֲבִי: מִשּׁוּם דְלֹא יִדַּע לְבַסוּמִּי קָלָא — "מִשְׁפָּטִים לֹא יַחֲדוּ בָּהֶם" קָרִית בִּיה? אֵלֹא כְּדָרַב מִשְׁרָשָׂיא, דְאָמַר: שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים הִיוּשְׂכִּים בְּעִיר אַחַת וְאִין נּוֹחִין זֶה אֶת זֶה בַּהֲלָכָה — עֲלִיהֶם הַכְּתוּב אוֹמַר: "וְגַם אֲנִי נִתַּתִּי לָהֶם חוּקִים לֹא טוֹבִים וּמִשְׁפָּטִים לֹא יַחֲדוּ בָּהֶם".^[‏q] אָמַר רַבִּי פֶּרָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הָאוּחֹז סֵפֶר תּוֹרָה עָרוּם, נִקְבֵּר עָרוּם. עָרוּם סִלְקָא דַּעֲתָה? אֵלֹא אֵימָא: נִקְבֵּר עָרוּם בִּלֹא מַצּוֹת. בִּלֹא מַצּוֹת סִלְקָא דַּעֲתָה? אֵלֹא אָמַר אֲבִי: נִקְבֵּר עָרוּם בִּלֹא אוֹתָהּ מַצּוָה. 'אָמַר רַבִּי יַנָּאי בְּרִיה דְרַבִּי יַנָּאי סָבֵא מִשְׁמִיָּה דְרַבִּי יַנָּאי רַבָּה: מוּטָב תִּיגְלֵל הַמַּטְפַּחַת וְאֵל יִגְלֵל סֵפֶר תּוֹרָה.^[‏q]"וְיִדְבַּר מִשֶּׁהָ אֶת מוֹעֲדֵי ה' אֵל בְּנִי יִשְׂרָאֵל", מַצּוֹת שְׁיִהּוּ קוֹרִין אוֹתָן כָּל אָחָד וְאָחָד בְּזַמְנֹו. תְּנוּ רַבָּנָן: מִשֶּׁהָ תִיִקוֹן לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל שְׁיִהּוּ שׁוֹאֲלִין וְדוֹרְשִׁין בְּעֻנְיָנוּ שֶׁל יוֹם. הַלְכוּת פֶּסַח — בְּפֶסַח, הַלְכוּת עֲצֵרַת — בְּעֲצָרַת, הַלְכוּת חַג — בְּחַג.

הדרן עלה בני העיר וסליקא לה מסכת מגילה

שְׁלַמְעֵלָה וְשְׁלַמְטָה וְשֵׁל בִּין דָּף דָּף וְקָשְׁא דְהָא פֶּרָךְ כָּל כְּתָבִי (שְׂבַת דָּף קטנ). תְּנֵן בְּהִיא דְמַטְמָאִין אֶת הָיָדִים וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָתֶם ר"ל כָּל זְמַן שֶׁהֵן מַחוּבְּרִין בְּסֵפֶר תּוֹרָה וְהִכָּא מִיָּירִי הִיכָא דְגִיזִי וְאִכְתִּי קָשָׁה שְׁהִרִי הָתֶם מִיַּבְעִיָּא לָן הִיכָא דְגִיזִי אִי יֵשׁ בָּהֶן קְדוּשָׁה אִי לֹאוּ וְאִמְאִי לֹא פְשִׁיט לִיָּה מַהֲכָא: **גּוֹלָלֵוּ** מִבְּחוּץ וּכְשֶׁהוּא

מַהֲדִקוּ מַהֲדִקוּ מִבְּפָנִים כר"ח דְקֹאִי אֶקְשֵׁר מַטְפַּחַת פֶּשְׁקוּשֵׁר מַטְפַּחַת סָבִיב הס"ת וְהָא דְקָשֵׁר מַבְּפָנִים כְּלָפִי הַכְּתָב שֶׁאִם יִהְיֶה מֵאֲחֲרָיו

כְּשִׁיכַחַת הַסֵּפֶר תּוֹרָה יִהְיֶה גְרִיךְ לְהוֹפְכוֹ עַל הַכְּתָב לְהַתִּיר הַקָּשֶׁר וְאִין זֶה דָּרָךְ כְּבוֹד. נִהְגוּ לוֹמַר כְּשִׁמוּצִיאִין סֵפֶר תּוֹרָה הֵנִי פְסוּנִי דְרַחֲמֵי תּוֹרַת ה' תְּמִימָה עֲדוּת ה' נֶאֱמַנָה פְקוּדֵי ה'

יִשְׂרָיִם מַצַּת ה' בָּרָה לְפִי שְׁמַתָן שְׂכָרֶם בָּצַעַם וְאַחַר כֶּךָ אוֹמַר גְּדִלוּ שִׁשֹּׁשׁ בּוֹ שֵׁשׁ תִּיבּוֹת כְּנָגַד שֵׁשֶׁהָ צַעֲדִים שֶׁל נוֹשְׂאִי הָאֲרוֹן (שְׁמוּאֵל ב ו':י"ג) וּמִ תִּיבּוֹת יֵשׁ בַּתּוֹרַת ה' תְּמִימָה כְּנָגַד הַמ' יוֹם שְׂבָהֶם וְיִתְנֶה הַתּוֹרָה וְאִח"כ פּוֹתַחוּ לְמִקּוּם גִּירָצָה לִקְרוֹת בּוֹ וְקוּרָא כֶּהֵן וּלְכַתְּחִילָה הוּא גּוֹלָלוּ וְסוֹתַמְנוּ קוּזֶם שְׂיַבְרָךְ כַּדִּי שֶׁלֹא יֵאמְרוּ הַסַּמּוֹן שֶׁהַבְּרָכוֹת כְּתוּבוֹת בּוֹ אָבֵל בְּדִיעִבַּד אִין לַחֹשׁ שְׁהִרִי לֹא כְּסִיחִי עֲמִי הָאֲרָן וְדִאִי גְרִיךְ לְגוֹלָלוּ קוּזֶם שְׂיַבְרָךְ כִּר'

יְהוּדָה: **גְּדוֹלַּ** שְׁכּוּלָן גּוֹלָל לְפִי שֶׁהוּא כְּבוֹדוֹ וְגַם לְפִי שֶׁהוּא גְדוֹל שְׂבָכּוֹנָן כַּדִּי הוּא לִיטוּל שְׂכַר כְּנָגַד כּוּלָם כַּדְאֲמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: **מִנִּין** שְׁמַשְׁתַּמְשִׁין בַּבַּת קוֹל כִּירוּשְׁלָמִי (שְׂבַת פֶּרָךְ בַּמָּה אֲשֶׁה) תְּנִי כְּתִיב לֹא תִנְחַשּׁוּ וְלֹא תַעֲנוּנּוּ וְאֵף ע"פ שְׁאִין נִיחוּשׁ יֵשׁ סִימָן: וְהַשׁוּנָה בִּלֹא זְמֶרָה שְׂהִיו רְגִילִין לַשְׁנוֹת הַמַּסְנִיּוֹת בְּזַמְרָה לְפִי שְׂהִיו שׁוֹנִין אוֹתָן עַל פֶּה וע"י כֶּךָ הִיוּ נּוֹכְרִים יוֹתֵר: **בִּלֹּא** אוֹתָהּ מַצּוָה י"מ מַצַּת אַחֲזִיה וְקָשָׁה מֵאִי רַבּוּתָא פְשִׁיטָא שְׁאִין לוֹ שְׂכַר בִּינָן שֶׁלֹא עָשֶׂה הַמַּצִּיָּה כַּהֲנָן לְכַך פִּירֵשׁ רִיב"א בִּלֹא אוֹתָהּ מַצִּיָּה שְׁעָשֶׂה בְּאוֹתָהּ שְׂעָה שֶׁאִם

לְחַז סֵפֶר תּוֹרָה עָרוּם וְקָרָא בּוֹ אִין לוֹ שְׂכַר מֵן הַקְּרִיאָה וְכֵן לְחַזוֹ לְגוֹלָלוּ אוֹ לְהַנִּיחוֹ אָבֵל לְחַזוֹ בְּמַטְפַּחַת אוֹרָךְ וַיִּמֵּס בִּימִינָהּ בְּשִׁמְאֵלָה עוֹשֵׁר וְכְבוֹד: הֲדָרֵן עֲלֶךְ בְּנִי הָעִיר וּסְלִיקָא לַה מַסְכַּת מְגִלָּה

יְהוּדָה וְדַרְבִּי יְהוּדָה לְדַרְבִּי מאיר: הַלּוּחוֹת וְהַפִּימוֹת אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם קְדוּשָׁה פִּירֵשׁ בְּעֶרְוֶךְ גְּלִיזְנִי סֵפֶר תּוֹרָה מִשּׁוּם דְאָפְכִי לָהּ. "תְּנוּ רַבָּנָן: פּוֹתַח וְרוּאָה, גּוֹלָל וּמַבְרָה, וְחוּזָר וּפּוֹתַח וְקוּרָא. דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: פּוֹתַח וְרוּאָה וּמַבְרָה וְקוּרָא. "מֵאִי טַעַמָא דְרַבִּי מֵאִיר? כִּדְעוּלָא. דְאָמַר עוּלָא: מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ הַקּוּרָא בַּתּוֹרָה לֹא יִסְיִיעַ לְמַתוּרָגְמָן — כִּדִּי שְׁלֹא יֵאמְרוּ בָּרְכוּת כְּתוּבִין בַּתּוֹרָה. הַכָּא נִמִּי: כִּדִּי שְׁלֹא יֵאמְרוּ בָּרְכוּת כְּתוּבִין בַּתּוֹרָה. וְרַבִּי יְהוּדָה: תַרְגּוּם — אִיבָא לְמִיטְעִי, בָּרְכוּת — לִיכָא לְמִיטְעִי. אָמַר רַבִּי זִירָא אָמַר רַב מַתְנָה: הִלְכָה, פּוֹתַח וְרוּאָה וּמַבְרָה וְקוּרָא. וְלִימָא: הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה! מִשּׁוּם דְאָפְכִי לָהּ. "אָמַר רַבִּי זִירָא אָמַר רַב מַתְנָה: הַלּוּחוֹת וְהַפִּימוֹת — אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם קְדוּשָׁה. "אָמַר רַבִּי שְׁפִטְיָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַגּוֹלָל סֵפֶר תּוֹרָה — צָרִיךְ שִׁיעֲמִידָנוּ עַל הַתִּפְּר. "וְאָמַר רַבִּי שְׁפִטְיָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַגּוֹלָל סֵפֶר תּוֹרָה — גּוֹלָלֵל מִבְּחוּץ, וְאִין גּוֹלָלֵוּ מִבְּפָנִים. "וְכִשְׁהוּא מַהֲדִקוּ — מַהֲדִקוּ מִבְּפָנִים, וְאִינֹו מַהֲדִקוּ מִבְּחוּץ. "וְאָמַר רַבִּי שְׁפִטְיָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עֲשֶׂהָ שְׁקָרָאוּ בַתּוֹרָה, הַגְדוֹל שְׁבָהֶם גּוֹלָל סֵפֶר תּוֹרָה. הַגּוֹלָלוּ נוֹטֵל שְׂכַר כּוּלָן, דְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לױ: עֲשֶׂהָ שְׁקָרָאוּ בַתּוֹרָה, הַגּוֹלָל סֵפֶר תּוֹרָה קִיבֵל שְׂכַר כּוּלָן. שְׂכַר כּוּלָן סִלְקָא דַּעֲתָה? אֵלֹא אֵימָא: קִיבֵל שְׂכַר כִּנְגֵד כּוּלָן. וְאָמַר רַבִּי שְׁפִטְיָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִנִּין שְׁמַשְׁתַּמְשִׁין בַּבַּת קוֹל, שְׁנַאָמַר: "וְאִזְנִיָּה תִשְׁמַעְנָה דְּבַר מַאֲחִרִּיָּה לֹאמַר". וְהִנֵּי מִיָּלִי, דְשִׁמַּע קֹל גְּבֵרָא בְּמַתָּא, וְקַל אֵיתַתָּא בְּדַבְרָא. וְהוּא דְאָמַר: "הֵין הֵין" וְהוּא דְאָמַר: "לֹאוּ לֹאו".^[‏q] וְאָמַר רַבִּי שְׁפִטְיָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הַקּוּרָא בִּלֹא נְעִימָה וְשׁוּנָה בִּלֹא זְמֶרָה, עֲלִיו הַכְּתוּב אוֹמַר: "וְגַם אֲנִי נִתַּתִּי לָהֶם חוּקִים לֹא טוֹבִים וְגו'". מַתְקִיף לַה אֲבִי: מִשּׁוּם דְלֹא יִדַּע לְבַסוּמִּי קָלָא — "מִשְׁפָּטִים לֹא יַחֲדוּ בָּהֶם" קָרִית בִּיה? אֵלֹא כְּדָרַב מִשְׁרָשָׂיא, דְאָמַר: שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים הִיוּשְׂכִּים בְּעִיר אַחַת וְאִין נּוֹחִין זֶה אֶת זֶה בַּהֲלָכָה — עֲלִיהֶם הַכְּתוּב אוֹמַר: "וְגַם אֲנִי נִתַּתִּי לָהֶם חוּקִים לֹא טוֹבִים וּמִשְׁפָּטִים לֹא יַחֲדוּ בָּהֶם".^[‏q] אָמַר רַבִּי פֶּרָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הָאוּחֹז סֵפֶר תּוֹרָה עָרוּם, נִקְבֵּר עָרוּם. עָרוּם סִלְקָא דַּעֲתָה? אֵלֹא אֵימָא: נִקְבֵּר עָרוּם בִּלֹא מַצּוֹת. בִּלֹא מַצּוֹת סִלְקָא דַּעֲתָה? אֵלֹא אָמַר אֲבִי: נִקְבֵּר עָרוּם בִּלֹא אוֹתָהּ מַצּוָה. 'אָמַר רַבִּי יַנָּאי בְּרִיה דְרַבִּי יַנָּאי סָבֵא מִשְׁמִיָּה דְרַבִּי יַנָּאי רַבָּה: מוּטָב תִּיגְלֵל הַמַּטְפַּחַת וְאֵל יִגְלֵל סֵפֶר תּוֹרָה.^[‏q]"וְיִדְבַר מִשֶּׁהָ אֶת מוֹעֲדֵי ה' אֵל בְּנִי יִשְׂרָאֵל", מַצּוֹת שְׁיִהּוּ קוֹרִין אוֹתָן כָּל אָחָד וְאָחָד בְּזַמְנֹו. תְּנוּ רַבָּנָן: מִשֶּׁהָ תִיִקוֹן לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל שְׁיִהּוּ שׁוֹאֲלִין וְדוֹרְשִׁין בְּעֻנְיָנוּ שֶׁל יוֹם. הַלְכוּת פֶּסַח — בְּפֶסַח, הַלְכוּת עֲצֵרַת — בְּעֲצָרַת, הַלְכוּת חַג — בְּחַג.

הדרן עלה בני העיר וסליקא לה מסכת מגילה

יְהוּדָה וְדַרְבִּי יְהוּדָה לְדַרְבִּי מאיר: הַלּוּחוֹת וְהַפִּימוֹת אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם קְדוּשָׁה פִּירֵשׁ בְּעֶרְוֶךְ גְּלִיזְנִי סֵפֶר תּוֹרָה מִשּׁוּם דְאָפְכִי לָהּ. "תְּנוּ רַבָּנָן: פּוֹתַח וְרוּאָה, גּוֹלָל וּמַבְרָה, וְחוּזָר וּפּוֹתַח וְקוּרָא. דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: פּוֹתַח וְרוּאָה וּמַבְרָה וְקוּרָא. "מֵאִי טַעַמָא דְרַבִּי מֵאִיר? כִּדְעוּלָא. דְאָמַר עוּלָא: מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ הַקּוּרָא בַּתּוֹרָה לֹא יִסְיִיעַ לְמַתוּרָגְמָן — כִּדִּי שְׁלֹא יֵאמְרוּ בָּרְכוּת כְּתוּבִין בַּתּוֹרָה. הַכָּא נִמִּי: כִּדִּי שְׁלֹא יֵאמְרוּ בָּרְכוּת כְּתוּבִין בַּתּוֹרָה. וְרַבִּי יְהוּדָה: תַרְגּוּם

חדושי הַלְכוֹת — מַהְרֵשֵׁ"א

שם הכל חייבין בקריאת מגילה ואין הכל בקיאין בו' כצ"ל:

דף ה.

בפרש"י בד"ה וכן הקהל בו' במוצאי י"ט ראשון של חג בו' עכ"ל כצ"ל וכ"ה במתני' בפרק ואלו נאמרין וק"ל:

תוס' בד"ה עולת ראיה בו' על עולה שאינה של י"ט דודאי אינה בו' אבל איסורא מיהא איכא משום דכתיב לכם עכ"ל כצ"ל מדברי התוס' דפ"ק דביצה דמלכס ילפינן איסורא לגדרים ונדבות אבל מלה' אדרבה ילפינן היתרא לעולת ראיה לב"ה ודבריהם צריכים ביאור דמ"ש זה אינו בו' דלא נחלקו ב"ה על עולה שאינה של י"ט דודאי אינה קריבה בו' היינו דאיסורא הוא אבל מלקא ודאי לא לקי דאם לא כן אמאי קאמר הא מני ב"ש היא הא כב"ה נמי אתיא וכמ"ש התוס' שם וליכא לאקשווי דא"כ הדרא תיורוץ לדוכתא דלהכי נקט עולת נדבה לאשמועינן דאפ"ה לא לקי לב"ה דמ"מ למשרי לגמרי לב"ה בעולת ראיה הויא רבותא טפי אבל עיקר דבריהם תמוהים דמאי רבותא דשרו ב"ה שייכא הכא כיון דלא קתני בהך ברייתא שרייתא דב"ה כלל אלא השוחט עולת נדבה ביו"ט לוקה ותלמודא קמסיק ליה התם דאתיא כב"ש דלית להו מתוך בו' וצ"ע:

דף ה:

בד"ה ממעטין ממשא בו' ומתן גדול מזה עכ"ל הס"ד ואח"כ מה"ד ממעטין ר"ל שלא יהו ששים בו' עכ"ל כצ"ל:

גמ' משום דחד גיסא שודא דימא הוה אי הכי אמאי בו'. לישנא דאי הכי מגומגם דהמקשה גופיה ידע הך ברייתא דתני סביב פרט לטובריא בו' ואמאי בעי למימר נמי מעיקרא ומי מספקא ליה מלתא דטבריא והכתיב ערי מבצר וגו' ואפשר דבהך ברייתא לא הוה קתני בה בהדיא סביב פרט לטבריא בו' אלא סביב פרט שימה חומתה ותלמודא מסיק לה הכי למאי דקמשני ליה דחד גיסא שודא דימא הוה בטבריא וכן דרך התלמוד להניח בברייתא למאי דס"ל השתא וק"ל:

דף ו.

שם אלא אמר רבא חמת בו' ולמה נקרא שמה רקת בו' רבא אמר רקת שמה ולמה נקרא שמה טבריא בו'. נראה דחדא מהנך תרתי מיומרות צ"ל רבה אמר וק"ל:

דף ו:

שם אמר רב פפא סדר פרשיות א"ב בו'. למאי דס"ד השתא אי ת"ק קשיא מתנות המ"ל נמי מתנות איכא בינייהו ולהאי אוקמתא דמסיק ת"ק תנא מקרא מגילה וה"ה מתנות ניחא וק"ל:

תוס' בד"ה הא לענין סדר פרשיות בו' לקריתם באדר השני עכ"ל הס"ד ואח"כ מה"ד ר' אליעזר ב"וי סבר אף מקרא מגילה לבתחלה דדייק בו' עכ"ל כצ"ל:

דף ז.

תד"ה נאמרה לקרות ולא לכתוב בו' ור' יוחנן נמי אמר דאם קראה בין הכתובים לא יצא בו' עכ"ל צ"ע אמאי לא הביאו מדברי רב יהודה אמר שמואל גופיה דלית ליה נמי הכי בפ"ב דאם קראה בין הכתובים דלא יצא ונראה לפרש משום דמלתא דשמואל איכא לפרושי דקראה בין הכתובים גרע מקראה בע"פ אבל בזהיא דאר"י קראה בין הכתובים לא יצא א"א לפרש דגרע מקראה בע"פ דקאמר בצבור שנו ואי גרע מקראה בע"פ יחיד נמי לא יצא דיחיד לא יצא בע"פ וק"ל:

בא"ד ואכתי קשיא בו' ואין לומר דהא דניתן ליכתב מדרבנן קרי כתיבה בו' עכ"ל פי' כיון דמדרבנן ניתן לכתב ולקרות אכתי קשיא אהיאי דפי' אמר להם הממונה דקאמר הניחא למ"ד בו' אלא למ"ד לא ניתן ליכתב מא"ל כיון דניתן לכתוב מדרבנן לא ה"ל לסתום דבריו למקרי לא ניתן ליכתב סתמא וא"ל דאה"נ הא דקאמר הניחא למ"ד ניתן ליכתב היינו נמי מדרבנן דקרי כתיבה ואלא למ"ד לא ניתן ליכתב היינו נמי אפי' מדרבנן דאם כן הדרא קושטין לדוכתין האיכא נמי חנוכה בו' ולא הל"ל הניחא למ"ד ניתן ליכתב ותיזן הרר"א דזו הסברא קיימת הא דמגילה הא כתבה דקרי כתיבה ושפיר קאמר [א] הניחא למ"ד ניתן לכתב משום דכתיבה דמגילה מהניא טפי בו' [ב] וק"ק לפי דרך זה הא דקאמר אלא למ"ד לא ניתן לכתב היינו אפי' מדרבנן ולא אשכחן הך דעת שלישית הכא ובשום דוכתא דאיכא מאן דאית ליה הכי ומו"ק:

בד"ה לכולהו איכא פירכא בו' דלשמואל נמי איכא פירכא בו' עכ"ל כצ"ל:

דף ז:

בד"ה דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי בירושלמי ארורה זרש בו' עכ"ל כצ"ל ועיין בב"י וק"ל:

בד"ה כאן במכשירין בו' וי"ל דמאי אוכל נפש המתקלקל בו' עכ"ל פי' דודאי מסברא נימא הכי דלא התיירו אוכל נפש אלא בדבר המתקלקל אבל שאינו מתקלקל הרי אפשר לעשותו מאתמול ואסור ביו"ט ומ"ש התוס' אבל אוכל נפש דעיקר בו' ה"ה דאינו עדיף אלא שאינו מתקלקל אלא דקושטא קאמרי דמגבן הוה עדיף טפי כשעגשה מאתמול כדאמרינן פ' ר"א דמילה אף גבינה בת יומא מעליא אבל מכשירין דלא שייך ביה מקלקל ואי לאו מיעוטא דהוא הוה שרינן ליה מכשירין בכל גוויי מדכתיב לכם דמרבינן מכשירין ועכ"ל לא אתא מיעוטא דהוא אלא לחלק בין אפשר ללא אפשר אבל באוכל נפש דלית לן מיעוטא דהוא לית לן נמי לפלוני בין אפשר ללא אפשר אלא בין מתקלקל לאינו מתקלקל מסברא ובזה יתיישב מה שדקדק הרא"ם לפרש"י בפ' בא ע"ש:

דף ח.

בד"ה דריסת הרגל בו' ולא קשה אהיאי דהתם מפ"ב דביצה דמשני התם בו' עכ"ל כצ"ל ר"ל לפום הך סברא דמפלגין בין שותפין לשאר אינשי לא קשה נמי אהיאי דהתם פ' ח"ה מההיא דפ"ב דביצה דמשני התם פ' ח"ה דהיאי דשותפין שנדרו זה מזה אסירין לעולם דלא קפדי ומני ר"א היא דאסור ויתור וא"כ מאי מקשינן פ"ב דביצה מההיא דשותפין שנדרו בו' אהיאי דבשל עולי בבב ואי אמרת בירא דשותפי הוא אמאי מותר הא איכא לאוקמא נמי ההיא דשותפין שנדרו בו' כר"א דאסור ויתור ואהא קאמרי דשפיר

דף ב.

בפירש"י בד"ה אלא לאו אליבא דרבנן דהוו מקמי רבי עקיבא אמרה עכ"ל לכאורה דמשמע ליה דהני רבנן הוו מקמי ר"ע דהכי משמע דר' יהודה קאמר לר' עקיבא אימתני אמרו רבנן דקורין בי"א בו' היינו בזמן שהשנים היו כתקנן אבל בזמן הזה אין קוראין ואין זה מוכרח דאדרבה איכא לפרושי דר"י אליבא דרבנן קאמר והם בעצמם דברי רבנן דבזמן ר"ע היו דטפי ניחא לן למימר הכי דאל"כ רבי יהודה הוא דפליג עליה דר"ע ולא רבנן וע"כ נראה שפירש"י נמשך למנה ושיעור דבריו כך הוא אלא לאו רבנן דפליגי עליה דר"ע ומקמי ר"ע דהיינו בזמן שהשנים כתקנן אמרה מיהא דקרינן אלמא בו' דמו"ק:

דף ב:

תוס' בד"ה ועוד האמר רב חסדא בו' ואר"י דתלמודא מסיק ליה בו' והכא ה"ק בו' ועוד את"ל דבסתומות איירי נמי תקשה והאמר רב חסדא בו' עכ"ל כצ"ל מתוס' בפרק הבונה ופי' דהתם בפ' הבונה תלמודא מסיק ליה לאוקמא הא דרבי ירמיה בפתוחות משום דמעיקרא ידע התם מלתיה דרב חסדא ולא הוה קשיא ליה התם מעיקרא מאלה המצות גס דמעיקרא איירי התם לפלוני בפתוחות כדקאמר סתום ועשאו פתוח בו' פתוח ועשאו סתום בו' מש"ה העמיד הך דרבי ירמיה נמי בפתוחה ולא תקשה כלל מדרב חסדא אבל הכא ה"ק מעיקרא ותסברא מאלה המצות ולא ידע כלל לפלוני בין סתומות לפתוחות ומהך קושיא דפריך מעיקרא אלה המצות אתותב ר' ירמיה בין בפתוחות בין בסתומות ואם כן שפיר קא מקשה לפום הך סברא דבסתומות מיירי הא דר' ירמיה תקשה ליה נמי הא דרב חסדא ועד"ז יתפרש מ"ש וכפר"ת ז"ל שהגיה בו' ומשני אין מהוו הוו ולא קשיא מידי דר' ירמיה מוקי לה בסתומות וכי מטני בו' ר"ל דלמאי דמשני בין התם בין הכא אין מהוו הוו ודאי ללק"מ אי דרבי ירמיה מוקי לה נמי בסתומות ומש"ה כי פריך במגילה מהא דרב חסדא ולא בעי לאוקמא הא דר' ירמיה בפתוחות כדמוקי לה בפ' הבונה דהכי אורחיה דמקשה זיל הכא קא מדחי ליה להפך הסברא לפי הקושיא כפרש"י התם ע"ש והכא מאלה המצות נמי פריך מעיקרא דליכא לפלוני בין סתומות לפתוחות לפום הך סברא אי איירי בסתומות פריך נמי מרב חסדא כיון דמשני שפיר אין מהוו הוו ולאוקמא אפי' בסתומות כסברת המקשה דמו"ק:

דף ג.

בד"ה וינן יהושע בו' כשצר על יריחו כתיב וינן בו' וכשצר על העי כתיב וינך בלילה בו' עכ"ל כצ"ל האזי כשצר על יריחו שכתבו לאו ממש הוא דכבר כבש את יריחו והחריבה אלא קודם שצר על העי היה דכתיב בהאי קרא וישלחם יהושע ויולכו אל המארב בו' שעדיין לא הלך על העי כדמסיים בהאי קרא וינן יהושע בלילה בתוך העם עד אשר הלך בעצמו להלחם על העי כדכתיב באזיך קרא וינך יהושע בלילה האזא בתוך העמק דהיינו כשהיה צר על העי וק"ל:

דף ג:

בד"ה אין מועד בפני ת"ח ויום שמועה ככפניו דמי עכ"ל הס"ד ואח"כ מה"ד כ"ש חנוכה וק"ל:

בפרש"י בד"ה את ל"ת דכתיב לא תוכל להתעלם בו' עכ"ל לא ידענא אמאי פי' למאי דס"ד מעיקרא למילף מהכא דגדול כבוד הבריות בו' והא דחזין ליה התם בפ' מי שמתו דשאני התם דכתיב והתעלמת יה"י בעי למילף התם דגדול כבוד בו' מהך דמיייתנן בשמעתין הרי שהיה הולך לשחוט פסחו בו' וחזינן לה נמי התם שאני התם דכתיב ולאחותו אלא דגדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת דוקא בלאו דלא תסור הוא כדמסיק התם וה"נ הכא מקרא מגילה לאו דלא תסור הוא דמ"מ מצני' דרבנן הוא וכ"פ הר"ן בשמעתין וק"ל:

תוס' בד"ה כרך שישב ולבסוף הוקף בו' וצ"ל דהא דקאמר נידון ככפר מיירי דליכא י' בטלנים בו' עכ"ל ידומיא דהכי ע"כ אפי' דבליכא י' בטלנים במוקף ולבסוף ישב קורין בט"ו ומהכא ה"מ להוכיח בפשיטות דהך דכרך שאין בו י' בטלנים נידון ככפר ע"כ בסתם כרכים מיירי ולא במוקף חומה מיומת יהושע וכ"ה ברא"ש ור"ן:

בד"ה והתניא ר"א בו' מאי מהני ולבסוף ישב אם לא קדשה בו' עכ"ל כצ"ל:

דף ד.

בפרש"י בד"ה לוד ואונו בו' ובמתני' דערבין תנן תרתי מיינייהו דקא מני לוד ואונו בו' עכ"ל כך היה ר:סתו שם אבל בכל נוסחאות שלפנינו במשנה שם לא מנה אלא אונו וכמ"ש התוס' בשמעתין וק"ל:

תוס' בד"ה הא אלפעל בננהו בו' אבל הכא דהוו ג' בשלשתן לא שייך למימר שהן כפולות עכ"ל אין זה ממוקדק דניא חרשים לא כתיב בקרא ולא פריך אלא אלוד ואונו אלא דצ"ל דבתרתי נמי לא שייך שהן כפולות וק"ל:

בד"ה נשים חייבות בו' וקשה דהא בתוספתא תני בהדיא דטומטום בו' ופשיטא דלא עדיפא אשה מאנדרוניגוס בו' עכ"ל צ"ע אמאי לא תקשי להו בפשיטות מרישא דקתני בטומטום שאינו מוציא מינו ולא אינו מינו והיינו ע"כ דשמא זה הקורא אשה הוא ועיין יישוב לזה קצת בב"י טור א"ח סי' תרפ"ט וק"ל:

בד"ה פסק ואומר על הנסים כי' לשעבר ומשום הכי תקנו בה על הנסים בו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה מאי אריא פורים בו' דמש"ה לדרוש בו ביום אפי' ביו"ט דדרשינן ל' יום בו' עכ"ל כצ"ל:

דף ד:

בד"ה ויעבירוה ד' אמות בו' לפי שאין שם חויוב חטאת כיון שלא היתה עקירה בו' עכ"ל כצ"ל ובתוס' פ"ב דר"ה ובלולב הגזול דבריהם יותר מבוארים ע"ש:

גמ' וסבר רבי עיירות לא דחינן ליום הכניסה והתניא חל להיות בשבת בו' למאי דס"ד השתא אמתני' נמי ה"מ למפרך הכי דברישא קתני בע"ש דקורין העיירות בו ביום ובסופא בשבת קתני דדחינן לה ליום הכניסה אלא דניחא ליה למפרך אתנא דמשכח בהדי' דלית ליה הכי וכן הא דקאמרינן בסמוך כמאן דרבי ה"ה דהמ"ל כמאן כסתם מתני' אלא דנקט רבי ומלא כת"ק דפליג עליה דרבי וק"ל:

חדושי הלכות – מהרש"א • מגילה

פריך תלמודא דע"כ ל"פ רבנן עליה דר"א אלא התם דמייירי בשותפין ממש והנהו ודאי לא קפדי אדריסת רגל כיון שמכירין עצמן אבל בהך דבירא דשותפי כיון דשל עולי בבל הוא ה"ל זה כשאר אינשי דקפדי דמזוה ביה רבנן דאסור וק"ל:

בפרש"י בד"ה את שעליי חייב כו' לכשיתכפר בהן הוי נרצה אבל מקמי כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה משכב כו' ואלו נגע בדבר שאינו משכב ומושב אינו אלא ראשון כו' עכ"ל כצ"ל:

דף ח:

גמ' א"כ לכתוב קרא וכי יטהר הזב ולשתוק מוזבו ל"ל כו' הא לענין שילוח וטומאה זה חזי שוין מה"מ כו' טהור השתא מלגומא בביאה למפרע כו' כצ"ל וכ"ה בספרים מדויקים וק"ל:

שם אי הכי תגלחת וצפרים מ"ט כו'. לישנא דאי הכי מגומגם ויש ליישב בדוחק וק"ל:

שם עד שיכתבנו בכתב אשורית כו' התוס' הביאו לשון הברייתא עד שיכתבנו אשורית דמשמע נמי דקאי אלשון שהוא לשון הקודש והאח הקשו אההיא דגיפגוית לגיפגוים דליירי בלשון וכן הביאו רש"י בשמעתין לגבי לשון ומיהו ודאי דקאי נמי אכתב כדמוכח שמעתין דפריך ואי בגופן שלהן כו' אפי' מקרא שכתבו מקרא נמי דקתני עד שיכתבנו אשורית ובפסקי תוס' כתבו טעם למה נקרא לשון הקדש אשורית ולא עברית ע"ש:

דף ט.

תוס' בד"ה בשלמא תורה איכא יגר שהותא כו' והלא אלו היה חסר כל אלו הג' תיבות כו' עכ"ל ר"ל בהני תתרי מיילי מקרא שכתב תרגום ותרגום שכתב מקרא בהדדי הוו שלש תיבות ולא מפסיל גס אם חסר כולם דהיינו קרא דאמר יעקב נלמד ותרגום דאמר לבן יגר שהותא דהוו ג' תיבות בהדדי ובהכי ניחא מ"ש דגרע טפי כשהוא כתוב תרגום כו' דבהכי נמי מייירי הכא ודו"ק:

בד"ה כאן במגילה כו' ורב ושמואל דלקמן סבירא להו כרב אשי דבסמוך עכ"ל ר"ל לרב אשי אליבא לתנא קמא סבירא ליה לרבותינו דהוא ר"ג דבכל הספרים התירו יונית אפילו במגילה חוץ מבתפילין ומזוזות אבל לרבי יהודה ודאי דלית ליה לר"ג התירו יונית במגילה ואף בשאר ספרים אלא בספר תורה ממעשה דתלמי וק"ל:

בד"ה ורב אשי כו' אלמא דבשאר ספרים לא צריך אשורית וספר דויו וא"כ מנא ליה לרב אשי לומר דר"י מחמיר ומצריך כולי האי כו' עכ"ל ר"ל מנלן דמחמיר ר' יהודה כולי האי דצריך בשאר ספרים דיו וספר דמוקים הך ברייתא בשאר ספרים כר' יהודה דקתני עד שיכתבנו אשורית דויו וספר הא לא אשכחן שום תנא התם דפליג בהך מלתא ובר"פ כל כתבי הוסיפו להקשות למה שביק רב אשי שנויא קמא דמוקי לה הכא במגילה והוא גופיה מיייתי ברייתא התם דאית ליה הכי ע"ש:

בד"ה אלהים ברא בראשית פירש הקונטרס כו' וקשה שהרי בראשית אינו שם כלל כו' עכ"ל יש לדקדק השתא דלא ידעינן הך סברא דמש"ה יטעו משום דיש להזכיר הבורא בתחלה תקשי להו מאי תקנו באלהים ברא בראשית דאכתיו המין יפרש כך אלהים ברא בראשית דראשון ברא השני ונראה לפי' הקונטרס דלכך יטעו משום דלא משמע להמין דברא נמשך אבריות שמיום וארץ אלא אדםמך ליה ולהכי כיון שגם הם יודעים דאלהים הוא אלהות אי היה כתיב בראשית ברא אלהים הבריהא נמשך אאלהים שהוא הנברא ויאמר המין דע"כ בראשית גס כן הוא שם הבורא וב' רשויות הן ולכך הפכו לו שאף אם יפרש אלהים ברא בראשית דברא נמשך לבראשית לא יפרש שהוא הנברא הוא אלהות אלא הוא דבר אחד מהנבראים שבעולם וק"ל:

בד"ה ואל זאטוטי בני ישראל וקשה אמאי לא כתבו כו' את אצילי בני ישראל כו' עכ"ל כצ"ל הא ודאי דכתבו לו לשון יונית כמ"ש התוס' לעיל ומשמע להו דע"כ זאטוטי אינו לשון יון דאצילי דאם כן לא הוצרך התלמוד להזכיר שכתבו ואל זאטוטי במקום ואל אצילי שהרי אין זה מכלל הנחשבים הכא שנכתבו בשנינו ואהא קשיא להו דה"ל למכתב בתרווייהו לישנא דאצילי בלשון יון ותירצו דלא רצו לשקר ולכך הוצרכו לכתוב זאטוטי בתחלה במקום גערי ומשום שיהיו נקראים בשמם הראשון כפרש"י כתבו כן גס כן במקום אצילי ודו"ק:

דף ט:

בד"ה אין בין כהן המשמש כו' לכהן המשמש ושמש כו' שהפר בא מן המשמש כו' הל"ל בין כהן המשמש לכהן כו' עכ"ל כצ"ל דכהן המשיח לא שייך בהך בבא דמייירי אף בבית שני וק"ל:

דף י.

בד"ה ומ"ט הדר ביה משום קושיא דרב מרי הקשה הרר"ח כו' וכי לא ידע המשנה כו' לכך נראה כו' עכ"ל קושיא ראשונה וכי לא ידע המשנה לא מיתרצה בהכי ואפשר שלא חש לתרצה דאיכא למימר דתנאי פליגי בהכי ואיכא מאן דסבר יש להן היתר ור"י היה סבר כוותיה:

בד"ה דכ"ע קדושה ראשונה כו' וכ"ש עמון ומואב שהן ח"ל כו' למ"ד לא קדשה כו' עכ"ל והיינו ר"א דאית ליה הכי דלא קדשה מעולם ואיכא מאן דפליג עליה במסכת ידים ע"ש:

בא"ד גס בקש ר"א להוליכו משום דכל דבר שנאסר כו' עכ"ל היינו שתקנו כרס רבעי עולה לירושלים מהלך יום אחד כדי לעטר כו' כדאיתא רפ"ק דביצה ע"ש:

בד"ה למה מנו חכמים כו' וקדושת חונינו היתה לאחר קדושה שלישית כו' עכ"ל נראה דצ"ל לאחר קדושה שניה ולפר"ח בפרק הערל בזה יש ליישב קצת ע"ש ודו"ק:

דף י"א:

גמרא גלו בשבוע גלו בשמנה גלו בשמנה עשרה גלו ביי"ט גלו בשבוע לכבוס יהויקים שהוא שמנה לנבוכדנצר כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה נשא אויל מרודך כו' בשנת ל"ז לגלות יהויכין וכבר מלך כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה באדין בימי כורש כו' ע"י צרי יהודה ובנימין כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה שנים מקוטעות כו' בשנת אחת לדריוש כן אחשורוש כו' עכ"ל אין זה אחשורוש המלך ולא היה זה הדריוש כן אסתר שזה היה קודם אחשורוש דאסתר וכ"כ רש"י בס' דניאל ע"ש:

דף י"ב.

בד"ה תנ"ה דבשנות כו' כשמת בלשצר לא היה לכיבוש יהויקים אלא ע' חסר אחת ואנחנו כו' עכ"ל לפי החשבון דלעיל דחשב בלשצר הוי ע' מיום שמלך נבוכדנצר ומיום שכבש יהויקים היה ע' חסר אחת היינו

משום דלא חשב אלא תרתני ידידיה לפי טענתו אבל לפי האמת דלא היה הפקידה עד שנה א' לכורש וה"ל בכלל ע' שנים ג' שנים לבלשצר כדכתיב בשנת ג' לבלשצר וגו' וכדחשיב לעיל חדא לבלשצר משמת וע"כ צריכין למנות הע' שנים לכיבוש יהויקים ולא ממלכות נבוכדנצר ודו"ק:

גמ' באמצע סעודה ומאירה להם כצהרים דבי ר' ישמעאל כו' כצ"ל:

דף יג:

תוס' בד"ה וטובלת ויושבת בחיקו כו' וא"ת והא לא היה שם הבחנת ג' חדשים כו' עכ"ל עם אחשורוש היתה משמשת במוך ומה שנתעברה ממנו היינו לאחר שנאסרה למרדכי כדלקמן כאשר אבדתי כו' כך אובד מנך דשוב לא היתה משמשת במוך אבל דוחק לפרש כששמשה עם מרדכי משמשת היתה במוך דלא התירו לשמש במוך אלא לג' נשים קטנה מעוברת מניקה וק"ל:

דף יד.

גמרא מתקוף לה רבא כו' בנוסחא מדויקת רבא אמר בשלמא כו' כצ"ל וכ"ה בילקוט וק"ל:

דף יד:

שם והיתה נפש אלוני צרורה גומר האי קרא לפי ענין הדרש אין לו מקום כאן וצ"ע:

דף טו:

והדרו משפט זה הדן את יצרו וליושב על המשפט זה הדן דין אמת כצ"ל:

שם מה נשתנו אלו מאלו א"ל הקב"ה ישראל עסקו בתורה או"ה לא עסקו בתורה א"ל גס אלה ביין כו' כצ"ל:

דף טז.

תוס' בד"ה ודחי י' אלפים כו' שמעתי שי' אלפים ככר כסף עולין כו' עכ"ל ועי' בחזקוני ריש פרשת כי תשא ביאור לבריהם:

דף יז.

למה נמנו שנותיו של ישמעאל כו'. פרש"י למה נמנו מה לנו לשנות הרשעים עכ"ל ואע"ג דאמר'י פ"ק דב"ב דישמעאל עשה תשובה מ"מ כיון שהיה רשע מעיקרא אין ראוי למנות שנותיו בתורה אי לאו משום יעקב:

מלמד שקדשה ישמעאל כו'. הוכרחו לומר שקדשה ישמעאל בחייו דאל"כ מנין לנו לומר דבאותו פרק מת ונראה דהוציאו זה מדכתיב וילך עשו אל ישמעאל דמשמע בחייו הלך אליו לישא בתו וקדשה אז דאל"כ אל ישמעאל ל"ל ואח"כ כשמת השיאה אחיה נביות מדכתיב אחות נביות:

הוה יעקב מוטמן בבית עבר י"ד שנים כו'. יצא משם ובא לו לארם נמצא כשעמד על הבאר כו'. ויש לדקדק דא"כ מבית עבר אחר שהיה שם י"ד שנים הלך לארם נהרים וקרא כתיב ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה ואמרינן במסכת חולין בפ' ג"ה כי מטא לחרן כו' וחזר למקום שהתפללו אבותיו וכו' וסולם היה עומד בבאר שבע כו' מכל זה מוכח דמבאר שבע הלך לחרן ולא מבאר שבע לבית עבר ואחר י"ד שנים הלך לחרן ויש ליישב דבית עבר נמי בבאר שבע ולא הלך כלל מבאר שבע לבית עבר אלא שהיה מוטמן בבאר שבע בבית עבר מפני יראת אחיו עד אחר י"ד שנים הלך משם לחרן ותו לא מידי ויש רמז במלות באר שבע שי' שם בו אותיות עבר וארבע עשרה ועוד נראה דאביו יצחק נמי היה לו בית המדרש כדאמרינן ביומא יצחק זקן ויושב בישיבה היה כו' וכל שלשה מדרשות של שם ושל עבר ושל יצחק בבאר שבע היו ורמז מבאר שבע אותיות ש"ס עב"ר א"ב:

ועשה שם י"ח חדש שנאמר ויעקב נסע וגו' ולמקנהו עשה סכות וגו' ופרש"י הכא ויבן לו בית לימות החורף ועשה סוכות ב' פעמים ב' ימות הקיץ הרי י"ח חדשים כו'. עכ"ל ודריש ליה מדכתיב סוכות בלשון רבים ובית בלשון יחיד משמע דב' פעמים עשה לו סוכות ופ"א בית אבל רישא דקרא ויבא יעקב סכותה לא דריש דהיינו שם העיר וכן משמע מתוך שמעתין דקאמר הכא יצא לו מארם נהרים ובא לו לסוכות ועשה שם י"ח כו' הרי לך בהדיא דגם לפי הדרשה דב"פ עשה סכות הניחו סכותה דרישא דקרא כפשטיה שהוא שם העיר אבל מפרש"י בחומש נראה דרישא דקרא סכותה נמי דריש וכן הבין הרא"ם דבריו וכתב בפירושו מגומומים ע"ש באורך אבל לשיטתנו יתיישב הכל וייהי פירוש הכתוב ויבא יעקב לעיר סכותה ושהה שם ויבן לו בית ולמקנהו בחורף וגם שהה שם עד שבנה לו ולמקנהו סכות ב"פ בקיץ ותו לא מדי:

ובבית אל עשה ו' חדשים והקריב זבחים. ויש לדקדק למה ייחסו כל הו' חדשים החסרים מכ"ב שנה לבית אל שהקריב שם זבחים דהא כמה מאורעות היו לו בתוך הו' חדשים שנסע מסכות לשכם ותצא דינה וגו' ונטע אהלוי מהלאה למגדל עדר וגו' דכל זה געשה ג"כ באותו ו' חדשים קודם שבא לאביו יצחק ויש ליישב דאשמעינן דאפילו על ששהה באותן ששה חדשים והקריב זבחים שהוא מצוה עגש על ששהה מלבא לאביו ולאמו וק"ק למה עגש על ששהה להקריב זבחים כיון שעל פי הדיבור עשה כמ"ש עלה בית אל וגו' ועשה שם מזבח וגו':

דף יז:

תוס' בד"ה דאי בלשון הקודש נאמרה למה לי למכתב כו' קשיא דהא בפרק אלו נאמרין מצריך קרא בין למ"ד בכל לשון כו' עכ"ל ר"ל דבפרק אלו נאמרין אהא דקחשיב במתניתין דמצות חלציה ופרשת עגלה ערופה ובכורים בלה"ק נאמרו פרש"י סוטה ווידוי מעשר כו' בכל לשון ומצריך קרא לכולהו אליבא דכולי עלמא ואמאי לא תקשי לתלמודא כדאקשה ליה הכא למאן דאמר דכל התורה נאמרה בכל לשון לא אינטריך התם הני קראי דיליף להני דנאמרו בכל לשון ולמאן דאמר דכל התורה בלשון הקודש נאמרה לא אינטריך הני קראי להני דנאמרו בלה"ק ותירצו דהתם בעי לאוקמי רבוי אליבא דכולי עלמא כו' דבעי לאוקמי כל הני דמתני' לכולי עלמא והשתא למאן דאמר דבכל לשון נאמרה אינטריך רבוי להני דחשיב התם דנאמרו בלה"ק ולמ"ד דבלשון הקודש נאמרה אינטריך רבוי להני דחשיב התם דנאמרו בכל לשון וק"ל:

דף יח.

גמרא לוקמה בכל לעז אלא מתניתין כברייתא וכי אתמר דרב כו' כצ"ל:

חדושי הלכות – מהרש"א • מגילה

שם והא קתני יונית ליונים אין לכוני עלמא לא כו'. לא הוה אצטריך למפרך מדיוקא אלא מהך ברייתא דלעיל דקתני בה בהדיא קראה גיפטית כו' יונית לא יצא דהיינו יונית למדית וה"ה [א] דה"מ למפרך מ'מיוק' דמתניתין דקתני והלעז ששמע אשורית יצא הא יונית לא יצא אלא דניחא ליה למיפרך מדיוקא דהך ברייתא דקיימין בה מיהו קצת קשה מעיקרא דפריך מיתובי קראה גיפטית כו' יונית לא יצא דהיינו יונית למדית אמאי לא פריך ליה מדיוקא דמתני' דקיימין בה דקתני והלעז ששמע אשורית יצא הא יונית לא יצא וק"ל:

דף יט:

תוס' בד"ה אלא הא דתניא לא יברך כו' קשיא היכי מדמינן ברכת המזון לק"ש כו' עכ"ל והא דמדמינן ההיא דהתנורם לק"ש אע"ג דהתנר' לאורייתא הוא ברכת תנורם אינו לאורייתא ושפיר קאמר דתקינו ביה כעין לאורייתא מה שאין כן בברכת המזון דהוי גופיה לאורייתא ואכלת ושבעת וברכת וק"ל:

דף כ.

בפרש"י ד"ה לעולם רבי יהודה ואפי' כו' ומתני' רבי יוסי היא ואפי' דיעבד לא עכ"ל לא ידענא מי הכריחו לפרש להאי אוקמיתא דמתני' רבי יוסי ואפילו דיעבד לא אמאי לא נימא לאוקימתא דלעיל קאי דמתניתין לכתחלה לא ודיעבד ש"ד ואתיא כרבי יהודה אליבא דראב"ע והכי משמע לישנא דסוגיין וצ"ע:

דף כ:

תוס' בד"ה ספירא ביממא הוא מכאן קשה לפרש"י דכיצד צנלין כו' עכ"ל קצרו במה שהיה להם להאריך דפרש"י שם דמש"ה לא קאמר ברואה בלילות דספירת לילה עולה לספירתה וע"ש בתוס' וק"ל:

דף כא:

תוס' בד"ה תנא משא"כ בתורה פי' שאין קורא כו' וקוראין באותן ח' כו' שהוא תחלת הפ' עכ"ל פי' שהוא תחלת הפ' שיהושע אמרם ולמ"ד נמי משה אמרם נשתנו שכתבם בדמע לשון הרא"ש:

בד"ה כנגד תורה כו' וסריס אחד ואתא בירושלמי כו' שיושב ומסרם הלכות כו' עכ"ל כצ"ל בתוס' פ"ק דסנהדרין:

פרש"י בד"ה גר מערבי הוא גר אמצעי למ"ד גרות כו' דלמ"ד מזרח ומערב מונחין לא משום דהוי מערבי השני כלפי מזרח כו' עכ"ל כצ"ל וכפרש"י פ' במה מדליקין ע"ש:

דף כב.

תוס' בד"ה אין מתחילין כו' שאנו קורים בפ' ויחל כו' בח"ה דפסח שמתחיל מוהקרבתם כו' עכ"ל כספרים שלנו אינו כן דויחל הוא אחר ד' פסוקים והקרבתם אחר ג' ועיין בתשובות מהרי"ל סימן קמ"ט וק"ל:

גמרא רב אמר דולג כו'. מפרש"י בשמעתין יראה דבשל מעמדות איירי וכ"פ הרמב"ן אצל הרי"ף פי' דבר"ח נמי איירי והקשה עליו הרמב"ן דאם כן מה הועילו בתקנתן והלא אותה חששא דנכנסין במקומה עומדת שהרואה אותו בפסוק ג' שבפרשה יאמר שהראשון לא קרא אלא ב' פסוקים כו' עכ"ל ועיין בזה באורך בר"ן ובתשובת מהרי"ל שם כתב לתרץ זה דרב לא חייש לנכנסין בדולג דשמעי כשמתחיל השני דמסתמא נשארים שם ושיילי אצל נכנסים כשמסיים הראשון פחות מג' פסוקים אחר הפרשה שאל יצאו בין פרשה לפרשה וסברי דלא קרי ג' פסוקים ודאי חיישינן עכ"ל ועוד נראה בזה דנכנסין כשהתחיל הב' לחוד הוא דאיכא למיחש בדולג כרב דליכא למיחש לנכנסין כשמסיים ראשון דהא רואה דקרא ג' פסוקים אחר הפ' ולא חיישינן אצל באם אינו קורא הראשון אלא שני פסוקים אחר הפ' דאיכא למיחש בין לנכנסים כשמסיים הראשון ובין לנכנסים כשמתחיל הב' ודאי דחיישינן [ג] ודו"ק:

תוס' בד"ה שאני התם דאפשר כו' ואפי' היבא דקאמר משום הנכנסין ויוציאין מיהו הא פשיטא לן שאם כו' עכ"ל כצ"ל מלתא באנפי נפשה היא וכ"ה בהגת אשר"י והיינו דפשיטא לן הכא משום דפרשה שאחריה אינה מענינו של יום כלל משא"כ בח"ה דחג דהכל מענינו דבכל יום קורא טפי אספיקא דיומא וק"ל:

גמרא הא בתענית צבור ג' אימא רישא בשני כו' כצ"ל:

דף כב:

תוס' בד"ה ולרב אשי מתני' כו' בט"ב שהוא בג' ובד' יותר משני וחמישי דעלמא כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה ואב"א רב פישוט כו' ובהכי שרי וה"ג משמע כו' עכ"ל ר"ל דה"ג משמע מדמייתין הך דפרק אין עומדין דמשום איסור השתחוואה על הרצפה נגעו בה מדרבנן בלא פישוט ועיין ברא"ש:

דף כג.

תוס' בד"ה הני ג' וה' כו' לטפויי כ"כ ב"יט וביה"כ ובשבת לא ס"ל משום [מלאכת] כרת וסקילה כו' עכ"ל כצ"ל:

גמרא הני שלשה חמשה ושבעה כנגד מי כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה חד אמר עולה כו' ולכך אנו נוהגין בתענית במנחה ובט"ב שהשלישי מפטיר כו' עכ"ל צ"ע למאי דמדמו המפטיר דעולה בג' לעולה בשבעה אמאי לא מותבינן הכא למ"ד דאינו עולה למנין שבעה מהך ברייתא דמיייתין בשמעתין לעיל דקתני חל להיות בשני ובחמישי קורין שלישי ומפטיר אחד כו' ר' יוסי אומר לעולם קורין ג' ומפטיר אחד דלכ"ע עולה המפטיר למנין ג' ודו"ק:

בא"ד דלמרינן לקמן חל להיות בואתה תצוה קורין שיתא בואתה כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד כדאיתא בילמדנו דחנוכה דהלכתא אין משניחין כו' עכ"ל לא מצאתיו שם ובפרק בני העיר קאמרינן הלכתא אין משניחין בחנוכה ור"ח כל עיקר וק"ל:

דף כג:

בד"ה שמין אותו כו' משמע דעבד עברי איתקש לקרקעות כו' עכ"ל אין זה מדוקדק דהא ודאי שמין אותו כעבד דקאמר היינו כעבד כגעני אלא דבן חורין האומר דמי עלי כיון דשמין אותו כעבד כגעני מקשינן ליה לקרקעות דבעי ט' וכהן וכ"ה לשון תוס' פ"ק דקדושין אצל ע"ע לא שייך כאן וק"ל:

דף בד.

תוס' בד"ה פוחח כו' דפוחח הוא תרגום של ערום כו' עכ"ל וכ"ה התרגום ערום ויחף פוח ויחף כמו שכתב הרי"ף וק"ל:

בד"ה ואינו עובר כו' וי"ל דהתם איירי בתענית צבור כו' אלא זקן ורגיל ומי שטיפולו מרובה כו' גבי נתמלא זקנו כו' היינו בקביעות כו' עכ"ל כצ"ל ואין זה מדוקדק דמ"ש גבי יורד לפני התיבה לאיירי בת"צ וגבי ראוי ליעשות ש"צ היינו בקביעות ומדברי התנ"ס דחולין ופ' לולב הגזול נראה דענין אחד הוא דש"ן הקבוע הוא המתפלל בתענית כו' ודו"ק:

בד"ה ואין נושא כפיו משמע הא אם הביא ב' שערות ישא כפיו וקשה דבספ"ק דחולין אמר דאין נושא כפיו עד שיתמלא זקנו וע"ק דמשמע ס"פ לולב כו' ואפילו קטן ממש יש לומר דההיא דלולב כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כה.

תוס' בד"ה מפני שעושה מדותיו כו' דמשמע שר"ל שחקב"ה חס כו' והוא אינו אלא גזירה עכ"ל אין פירושם מוכרח כן ועיין בפירוש המחזור שמפרש לה בע"א ותו לא מידי אצל בת"י קשה בפ' אמור בפסוק שור או שה אותו ואת בנו וגו' עמי בני ישראל היכמא דאבונן רחמן בשמיא כן תהוון רחמנין כו' ע"ש ויותר קשה מזה שבפרשת אחרי בפסוק ומזרעך לא תתן להעביר למונך פירוש בת"י ומזרעך לא תתן בתשמישת' לצד בת עממין למעבר' לפולחנא וגו' שזה הפך משנתינו בשמעתין דקתני דמאן דמפרש לה הכי משתקין אותו בגזיפה ובערוך בערך ארם יתישב התרגום לפירושו וע"ש:

דף כה:

בד"ה מה לפנים כו' העולם למזרח ולמערב א"ג כו' עכ"ל:

גמרא ברכות וקללות נקריין ומתרגמין פשיטא מ"ד ליחוש דלמא אתו למעבד מאהבה ומיראה קמ"ל אזהרות ועונשין נקריין ומתרגמין פשיטא מ"ד דלמא פייגא כצ"ל כן נראה מפרש"י:

שם מעשה אמנן ותמר נקרא ומתרגם מעשה אבשלום נקרא ומתרגם פשיטא כו' כצ"ל וכ"ה ברי"ף וברא"ש:

דף כו.

תוס' בד"ה ואמאי והא דכרכים כו' וע"ק אמאי נקט של כרכים דהא ר"מ כו' עכ"ל קושיא זו אינה מובנת בכללה שכתבו אמאי נקט של כרכים כו' דמשמע אי הוה נקט סתמא הוה ניחא ואינו כן דהא ר"מ לא מפליג בין כרכים לכפרים היינו דבכל גוונא מיטמא אף בכרכים דלא מזדבנן וכקושייתם הראשונים ונראה דצ"ל וע"ק אמאי נקט של כרכים דהא אף לרבנן דר"מ לא מפלגי וכו' וביאור דק"ל אמקשן דהכא דסבר בפשיטות דהיכא דלא מזדבני אין להם ליטמא בנגעים וזה אינו דהא ר"מ אית ליה התם לכוּלהו אוקמתי דאף בשל כרכים מיטמא ואמאי לא נימא דר"י דהכא סבר כוותיה וכן הקשו התנ"ס שם והקשו עוד הכא דאף אם נימא דסבר המקשה הכא כרבנן דהתם דפלגי אר"מ וס"ל דלא מיטמא קשה מיהת אמאי נקט המקשה כרכים דהא רבנן לא מפלגי כלום דהאי אוקימתא דמפלגי בין כרכים לכפרים לא קאי למסקנא דקאמרינן התם אלא מחוורתא כדשינן מעיקרא והאח תירצו דודאי המקשה הכא טעני בתרתי מיילי חדא דהוה סבר כדס"ד התם לחדא אוקמימא לפלוגי בין כרכים לכפרים ולא הוה ידע הכא המסקנא דהתם דלא מפלגי לרבנן דר' מאיר דהיינו ר' יהודה ובהכי מיתרצא קושיא שניה שהקשו וכתבו דגם טעה בהך סברא דלא ידע למימר אף דלא מזדבני מיטמא לר' מאיר ובהכי מיתרצא קושיא הראשונה וליכא לאקשויי מי הכריחם דטעה בהך סברא דלמא הוה ידע שפיר דר"מ אית ליה הכי אלא דאר"י פריך הכא דהוא רבנן דר"מ וכן תירצו התנ"ס שם קושיא זו בסוגיא דהתם די"ל דה"ל לאתניי הכא ברייתא דהתם דאית להו לרבנן הכי אלא ע"כ המקשה מסברא דבחון פריך אר"י וזה אינו דהא ר"מ לית ליה הך סברא ודו"ק:

דף כו:

בד"ה אוגורה ומשכונה אסור קשה דהא ר"מ לא אסר כו' אצל על תנאי שרי ומ"ש כו' עכ"ל הא ודאי דלא סבירא לן כר"מ וקאמר חלופה וחבונה שרי דמשמע אף ממכר עולם אלא דהכא קשיא להו למאי דמדמו משכונה לממכר על תנאי קשיא דהוי סברות הפוכות דלרבנן ממכר עולם שרי ומשכונה אסור ולר"מ הוה איפכא דממכר עולם אסור ועל תנאי דהוה דומה למשכונה שרי וק"ל:

בד"ה מריש ה"א כו' וקשה שהרי הארון עצמו כו' עכ"ל למאי דבעי למימר השתא דפורסי הוא תשמיש דתשמיש תשמיש של ארון כפרש"י ודאי דהתיבה קדושה יותר מהפורסי אלא דבעי לאוכחי אף למאי דמסיק דהפורסי נמי תשמיש קדושה הוא מ"מ התיבה יותר קדושה ממנו דהפורסין והכורסין משמע להו דאית להו קדושה אחת בשוה מטעמא דמסיק בתרוייהו דחזינן בהו דזימנין מנחי ס"ת עלייהו והשתא כיון דהתיבה יותר קדושה מהכורסין ה"ג דיותר קדושה מפורסין וא"כ אין הפורסין לתוך התיבה אלא מבחוץ וק"ל:

גמרא אמר רב פפי משמיה דרבא מבי כנישתא כו' כצ"ל:

דף כז.

בפרש"י בד"ה אימא סיפא ולא חומשין במטפחות של ס"ת כו' עכ"ל כצ"ל:

דף כח.

גמרא במה הארכת ימים אל"ל קצת בחיי כו' כצ"ל:

דף כח:

תוס' בד"ה ואעפ"כ אין נוהגין בהן קלות ראש פי' בבנינה כו' עכ"ל אצל הרא"ש כתב דאיירי בחורבנה משום דחשבון רבים הוי קלות ראש ביותר כמו זריעה ע"ש:

דף כט:

גמרא מנלן א"ר טבי א"ר יאשיה דאמר קרא זאת כו' ת"כ דשמואל ר"ח אדר שחל להיות בשבת קורין כי תשא ומפטירין ביהידע הכהן אר"י נפחא ר"ח אדר שחל בשבת מוציאין ג' ספרי תורות כו' עכ"ל כצ"ל:

בפרש"י בד"ה חל להיות ר"ח אדר בפרשה הסמוכה לפרשת שקלים כו' עכ"ל אפשר דנקט ר"ח אדר דקאי אמתני' דהיינו ר"ח אדר שחל בשבת שבו קורין פרשת שקלים אצל פרשת כי תשא כסדרה אינה

חדושי הלכות – מהרשי"א • מגילה

קרויה פרשה שקלים בשמעמן והכי הל"ל לפי סוגיין חל להיות פרשת שקלים בפרשה הסמוכה לכי תשא כופלין כו' ודו"ק:

דף ל.

בפרש"י בד"ה שנייה להפסקה כו' אלא אסיפא קאי דקתני חל להיות בתוך השבת כו' ומפסיקין לשבת כו' עכ"ל אין רצונו אסיפא דחל בתוך השבת דמפסיקין דהא השתא לשמואל בחל להיות ר"ח בשבת נמי מפסיקין אלא אסיפא דקתני מפסיקין בין שחל ראש חדש בשבת בין בתוך השבת קאי וק"ל:

דף ל:

בד"ה ואי זו היא שבת רביעי כו' איזהו שבת שניה כל שחל פורים להיות בתוכה ואפילו בע"ש ומתני' כו' עכ"ל כצ"ל:

דף לא.

נמרא בחדש השביעי כו' כצ"ל:

שם כל הבכור מצות וחוקים כו'. עי' בר"ן שיש נוסחות כן אבל ברי"ף ורא"ש אינו וכן נראה מפרש"י:

תוס' בד"ה מפטיר ויאמר לו יהונתן כו' קשיא אמאי כו' וי"ל משום דהפטורת יהוידע מדברת בשקלים ימזכרת כו' עכ"ל ובמרדכי מסיים וכן הפטורת בראשון באחד לחדש היא מוכחת שבאותה שבוע יהיה ר"ח ניסן עכ"ל מיהו עיקר קושייתם אינה מבוררת לן מאי אולמיה הפטורת דמחר חדש מהפטורת שקלים והחדש שתדחה אותם ועוד אמאי לא תיקשי להו כן בר"ח אדר או ניסן שחל בשבת ללא מפטירין בר"ח וי"ל דודאי בראש חדש אדר או ניסן שחל בשבת הוי הפטורת יהוידע או בראשון לחדש טפי מענין הקריאה במאי דסליק מינייה שהמפטיר קרא בס"ת שלישי בשקלים ובפרשת החדש אבל הפטורת מחר

חדש אינה כלל מענין הקריאה ואפ"ה היא דוחה כל הפטרות של סדר השנה שהם מענין הקריאה אמאי לא תדחה גם אלו וק"ל:

דף לא:

בד"ה ר"ח אב כו' ושובה באחריתו וי"א שאין אנו מפטירין חזון כו' עכ"ל כצ"ל והוא טועם שאף לפי התלמוד יפה אנו נוהגין שאין אנו קורין חזון בראש חדש אב שחל בשבת ועיין ברא"ש ובמרדכי:

בא"ד ורב לאמר דמפטיר חזון כו' עכ"ל כן היה בנוסחא שלהם בשמעתין אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת אמר רב ר"ח אב שחל בשבת מפטירין חדשיכם כו' וכ"ה ברא"ש ע"ש:

בד"ה משה מעצמו כו' וחשיב מואם לא תשמעו עד ואין כו' עכ"ל כצ"ל:

דף לב.

תוס' בד"ה גוללו מבחון כו' פר"ח דקאי כו' עכ"ל ועי' בב"י טור א"ח סימן קמ"ז לפירושו למה צריך הגלילה בחון ע"ש:

בא"ד ולכתחלה הוא גוללו כו' שהרי לא שכיחי ע"ה כ"כ עתה כו' עכ"ל אין דבריהם מובנים דמשמע עתה דלא שכיחי ע"ה אין לחוש בדיעבד אבל בימי חכמי התלמוד יש לחוש אפילו בדיעבד ואמאי הא אמר רב מתנה הלכה פותח ורואה ומברך ואף לכתחלה שרי לעשות כן גם מ"ש עוד אבל אחר שקרא ודאי דצריך לגוללו קודם שיברך כרבי יהודה עכ"ל לא ידענא היכא יצא להם דר' יהודה אית ליה לפלוגי בין קודם שקרא לאחר שקרא ועוד דהא בקודם נמי כתבו דלכתחלה גולל קודם שיברך ומה חילוק איכא בין קודם שקרא לאחר שקרא כדמשמע מדבריהם ושוב ראיתי שגם הרמב"ם פי"ב מהלכות תפלה פסק בלאחר שקרא דגוללו קודם שיברך וכתב הכ"מ שם דאיתא הכי במ"ס ואולי מ"ש התנ"ס כר' יהודה דמשמע דלא כר"מ היינו למאי דאפכי ליה ור"י אית ליה דגולל קודם שקרא ולאחר שקרא והלכה כרבי יהודה לגבי ר"מ אלא דהשתא אין לחוש בדיעבד דלא שכיחי ע"ה ובזה יתיישבו קצת מהקושיות וצ"ע:

חַדוּשֵׁי אַגָּדוֹת — מֵהַרְשֵׁי"א

שטובה ראיייתה כו'. פירשו בתוספות שהיו שם גנות ופרדסים עכ"ל ועוד יש לומר טובה ראיייתה בחכמים שהיו יושבים שם סנהדרין בימי רבי כדאמרינן ספ"ב דר"ה:

זבולן עם חרף וגו' כו'. דלפי פשוטו שמשתבח בזבולן שחרף נפשו למות במלחמה ונפתלי על מרומי שדה לא ידענו מה שזכו ומ"ה דרשו ביה דבאותה מלחמה שראו בני זבולן את נחלת בני נפתלי כי שם נקבצו כדכתיב ויזעק ברח את זבולן ואת נפתלי קדשה שהיא נחלת נפתלי כמה שאמר מקדש נפתלי וע"י שראו בני זבולן את נחלת נפתלי שהיה על מרומי שדה מקום שדות וברמים חרף הוא נפשו למות על רוע מזלו שנפל בגורלו ימים והרים וגבעות שאינו מקום שדות וברמים:

ספוני זה חלזון. רש"י בחומש פירש שבחלק יששכר וזבולן היה כו' עיין שם והכי משמע מקרא כי שפע ימים יינקו ושפוני טמוני חול וגו' קאי גם איששכר ובשמעתין לא הזכיר אלא זבולן היינו שהוא היה מתרעם על חלקו ולא כן יששכר שהיו בעלי תורה:

א"ל רבש"ע מי מודיעני כו'. פירש רש"י מי מודיעני על זאת שמה יקחו בלא דמים כו' עכ"ל ודוחק הוא שיטלו בגזל בלא דמים ויש לומר דהכי קאמר דמי מודיעני דשמא יבאו לסחור בקלא אילן במקום תכלת כדאמרינן ריש פ' איזהו נשך מי שתולה קלא אילן בבגדו ואומר תכלת הוא אמר ליה שם יזבחו זבחי צדק כפי' רש"י כשם שאסור גזל בעולה כך לא יגזלו ממך מחייתך של חלזון על ידי קלא אילן שלא יצליח בסחורתו כו'. ושאמר כל הנוטל ממך בלא דמים כו' יש לומר כמשמעו דכדם חלזון עושין תכלת כדאמרינן במנחות וקאמר והנוטל ממך סחורה של התכלת בלא דם חלזון על ידי קלא אילן לא יועיל לו בפרקמטיא ולא יצליח כו':

לדידי חזי לי חלב ודבש כו'. עיין פירוש רש"י ובכתובות ס"פ בתרא מפורש ע"ש:

עקרון תעקר זו קסרי כו'. עקרון תעקר קרא הוא בצפניה וקסרי בגי' עקר ורצה לומר קסרי שמה ונקרא עקרון במקרא על שם שתיעקר לעתיד וכמה שאמר ומלכות זון מהרה תעקר כו' ובקרא עקרון אחד מחמשה ערי סרני פלשתים תחשב בספר יהושע ובספר שמואל ונעשית ראש לאדום כדמוכח בשמעתין ונראה בזה גם שעקרון נצור מארץ פלשתים תחשב שוב היתה לאדום וע"פ מה שאמרו פא"ט ואת חמשת סרני פלשתים העזתי והאשדומי והאשקלוני והגתי והעקרוני והעזים אמר חמשה וחשיב שית ומשני עזים מתיומן בן אליפז בן עשו באו ואוויו לאלהי פלשתים ויצאו מתיומן לגור ביניהם ולהכי לא אמר ו' ולפי זה אפשר דבעקרון נתיישבו בני תיומן:

שהיא יושבת בין החולות והיא כו'. כהאי לישנא אמרינן פרק ב"מ אתרמודין לפי שדרין בין החולות עיניהם טרוטות ושם פירושו מלשון חול לפי שדרין במקום חול והרחו נושבת בו ונכנס בעיניהם ונראה דהכא נמי יש לפרש שהיא יושבת בין החול מכל הצדדים דהיינו שיושבת על שרטון שבתוך הים ונמצא חול שעל שפת הים סביב לה ואמר כי כבר קודם שמלכה מלכות רומי ואדום דהיינו בימי מלכות יון לפי שהיתה קסרי קרובה לארץ ישראל כי חמשת סרני פלשתים לארץ כעגן תחשב כמפורש ביהושע על כן היתה יתד תקועה לרעה לישראל על ידי מלכות יוונים וכשנצברו מלכות בית חשמונאי על היונים נצחו גם את קסרי וכבשהיו כדאמר לקמן ישבו שניהם אל תאמן והיו קורין אותה אז על שם חורבנה כבישת מגדל שד כ"ה גירסת הערוך דהיינו שנחרבה וזרים היו בה שמים:

והסידרותי דמינו מפיו וגו' זו בית במיא. כפירוש רש"י שם אלו בית במה שלהם שהיו זורקין שם דמי זבוחיהם ויש כו' עיין שם. ושקוציו מבין שינוי וגו' זו בית גליא שלהן כו' כמה שאמר פרק כל הצלמים ואבדתם את שמם שלא לכנות לה שם שזכ אלא שם גנאי היו קורין אותו בית גליא לשון גובה קורין אותה בית כריא לשון חפירה ושפלות כפירוש רש"י שם ועיין בערוך עוד פירושים וזה שאמר והסירותי דמינו וגו' ושקוציו מבין שינוי שלא יקרא להם עוד מפיו ומבין שינוי בשם שזכ זה:

והיה כאלוף ביהודה וגו' שעתידים שרי יהודה כו'. דבמקום שהיו שם אלופי אדום והיו אלופי ושרי יהודה ובספר זכריה פירש רש"י אלוף מלשון לימוד כמו ואלאלף חכמה:

קסרי בת אדום כו' א"ד דמרבי כו' וא"ד דאוקמי מינה מלכי כו'. ועל כן נקראת קסרי כי מלכים שלהם נקראים קיסר על שם המלך שמלך בה בכח ובחזק יד כמפורש ביוסיפון וצריך לומר דמרבי ומוקמי מלכי היינו משאר אומות שהיו בה דהא אמרינן באדום קטון נתתין בגוים דלא מוקי להו מלך בן מלך:

אם יאמר לך אדם חרבו שתיהן כו'. בחרבו חרבו שתיהן ובישבו שתיהן אמר בכל חלוקה מהן אל תאמין אבל גבי חרבה קסרי וישבה ירושלים וחרבה ירושלים וישבה קסרי אמר בשני החלוקות פ"א תאמין ויש לומר שאילו היה אומר נמי כן בכל חלוקה תאמין היה המוכן ממנו שאפשר לפרש להאמין באחד משני החלוקות אם לעולם ישבה ירושלים וחרבה קסרי או לעולם ישבה קסרי וחרבה ירושלים ואינו כן אלא שיש להאמין שג' החלוקות אחת כי לפעמים ישבה קסרי וחרבה ירושלים ולפעמים ישבה ירושלים וחרבה קסרי ומייתיי ליה הכי מקרא דאמלאה החרבה דצור אמרה על ירושלים אתמלא מחורבתה כפרש"י ומשמע נמי אמלא את צור שהיא חריבה מירושלים שהיתה מלאה וכן ולאום מלאום יאמן שסתם הכתוב איזה מהם יאמן על חבירו על כן פירושו שכל אחד מהם יאמן על חבירו לפעמים זה ולפעמים זה:

אמר יצחק כו' יוחן עשו כו'. ר"ל גם שאינו ראוי לכך יוחן במתנת חנם כמ"ש וחנותי את אשר אחון כו' אמר ליה הקב"ה. רשע גמור הוא ואין ראוי לחנותי א"ל יצחק כל למד צדק וגו' כמ"ש ששגת תלמוד עולה זקון וזה שלא למד צדק שונג הוא במעשיו הרעים א"ל הקב"ה בארץ נכוחות יעול דהיינו להחריב ארץ ישראל והמקדש בזה הוא מזוי ורשע גמור הוא כמ"ש ערו ערו עד היסוד וגו':

זו גרממיא של אדום כו'. בפ"ק דיומא אמרינן גומר זה גרממיא כו' וגומר מבני יפת היה ואפשר דמשום הכי קאמר זו גרממיא של אדום כו' ולא אותה גרממיא דהיינו גומר דמבני יפת היה ובאותה דשל אדום שאלמלא כו':

דף ו:

ותלת מאה ושיתין וחמשה מרובני איכא ברומי כו'. והוא כמנין ימות החמה שס"ה ימים כי עשו מונה לחמה וכלקמן שס"ה שווקים וכ"א ממרובני שהם שס"ה הוא מושל ביומו מימי השנה שס"ה ודקטיל בכל יומא חד מנייהו הוא רמז על חסרונה לעתיד דוגמת שאמרו בפרי החג ואמר דעי"כ מיטרדי לאוקמי מלכי והיינו זממם שאין יוצאין להחריב העולם:

דף ב:

מנצפ"ך צופים כו' והכתיב אלה המצות כו' כל דברי המאמר מפורש פרק הבונה בחדושי הלכות ואגדות גם כאן עיין בחידושי הלכות על דברי התוס' גם עיין בחידושינו פרק כ"ג:

דף ג.

שבחום וחזרו ויסדום כו'. לפי שמונאס דביבור הם כפולים שכחום ובומאי יש צורך בהם כגון לענין המספר עד אלף ובפרק הבונה דרשו בהם בכפולים עיין שם בחידושינו באגדות:

תרגום של תורה אונקלוס כו'. התרגום הוא לשון ארמית והתורה ודאי ניתנה בלשון הקודש הוא לשון עברי מאבותינו מעבר הנהר אלא פירושה מסיני היה תרגום כלקמן מפורש זה תרגום שהוא לשון ארמית שהיה להם ומורגלים בו מבית אבי אדם לכן הארמי כמפורש פ' כ"ג ומסיק דשכחום אחרי ימי עזרא כדקאמר התם דבררו להם כתב אשורית ולשון הקודש עד דאתי אונקלוס ויסדום:

תרגום של נביאים יונתן אמרו מפי חגי כו'. יונתן הגדול בתלמודיו של הלל היה כמפורש פרק הישן והלל קן' שנה קודם שנחרב הבית שני היה ובומאי ללא ראו את הנביאים חגי זכריה ומלאכי שהיו בתחלת בית שני אלא בקבלה היתה לו מפיהם ע"י רבותיו ומקמיה דאונקלוס היה יונתן שהוא היה תלמיד ר"א ור"י שהיו מתלמודיו של ריב"ז שהיה תלמידו של הלל אלא שלא היה יונתן חש לפרש התורה אז מטעמא דלקמן דמפרש' מלתא ולא היה מפרש רק נביאים דאיכא מילי דמסתמן עד שבא אונקלוס ופירש לדורו גם התורה:

ויקראו בספר וגו' זו מקרא מפורש זה תרגום כו'. מפורש פרק אין המודר:

וסגי מספלא בירושלם כמספר דאחאב כו'. מפורש ספ"ב דמ"ק:

וראייתי אני דניאל כו' אינהו עדיפי מיניה. מפורש פרק חלק ולכאורה אין למאמר זה שייכות הכא ונראה משום דזכר לעיל במעלת כתובים משום ספר דניאל דאית ביה קץ קאמר נמי דאע"ג דאינהו בדורו עדיפי שהיו נביאים איהו נמי עדיף מנייהו דאיהו חזי כו' והקץ נמי חזי טפי מינייהו:

ויהי בהיות יהושע וגו' א"ל עתה באתי מיד וילן יהושע וכו'. מפורש פרק היה ופרק נ"ה:

דף ד.

חייב אדם לקרות המגילה בלילה ולשנותה ביום שנאמר כו'. והכי משמע ליה מקרא אלהי אקרא יומם דהיינו שאקרא את המגילה ביום לזכ שהוא במקום הלל כדאמר'י לקמן אין זה ראוי כיון שלא תענה להם לישראל בתחלת גאולתן שם ביום רק בלילה כמ"ש בלילה ההוא נדדה שנת המלך וגו' ואמר ולילה ר"ל אקרא אותה בלילה לזכ מטעם זה מ"מ לא דומיה לי מלהזכיר הנס גם ביום במקום הלל שהיום עיקר לקרא הלל ולסעודת פורים כדאמר'י לקמן מדכתיב ימי משתה ושמחה ומאן דמייתיי ליה מקרא למען יזמרך וגו' בההוא מזמור נמי רמז בו מעשה אסתר שאמר בו הסתרת פניך הייתי נבהל שבזמן אסתר נתקיים הסתר אסתיר את פני וגו' כמ"ש בפרק שלוח הקן אסתר מן התורה מנין שנאמר הסתר וגו' כמפורש שם. ואמר אליך ה' אקרא וגו' היא תפלת מרדכי ואסתר ואמרו בתפלתם מה בצע בדמי וגו' ר"ל שקלי כסף שנתנו ישראל ברדתו אל שחת ע"י שקלי כסף של המן כדאמרינן לקמן. ואמר שמע ה' י'חנני וגו' שהיו שקלי כסף של ישראל דוחין שקלי כסף של המן. ואמר שעלתה תפלתם שהפכת מספדי למחול פתחת שקי וגו' של מרדכי שנא' בו וילבש שק וגו' ותאזרני שמחה כמ"ש ליהודים היתה וגו' ישמחה ומסיים ואמר למען יזמרך כבוד וגו' לפי שלא נזכר שום שם במגילה מן הטעם שכ' המפרשים שנכתבה מעיקרא בלשון פרכי ומ"מ נזכר שמו של הקב"ה בתחלת הנס שהיה בלילה שנאמר בלילה ההוא נדדה שנת המלך ודרשו מניה לקמן בפרקין שהוא רמז דרך כבוד נדדה שנת מלכו של עולם חו"ש למען שאתה פתחת שקי וגו' אזמרך בקריאת מגילה בלילה להזכיר שמך דרך כבוד על נס שבלילה שאין שינה לפניו נכתב כן נדדה שנת גו' כדי לשבר את האוזן כמלך ב"ו ואמר דגם שאזמרך בקריאתה בלילה מ"מ ולא ידום בקריאתה גם ביום שבו עיקר שמחה כלעיל ומסיים ה' אלהי לעולם אודך בין שבת עלינו במדת רחמים בין במדת הדיון כמ"ש בכל מדה שמועד לך או יש לכוין שאמר לעולם אודך על נס פורים ע"פ מ"ש אם כל המועדים יהיו בטלים ימי פורים לא בטלים והיינו אודך על נס זה לעולם שאתה עשית לי גם שלא נזכר שמך בו:

דף ו.

חמת זו טבריא כו' רקת כו' כנרת כו'. במקרא חד כתיבי הני שלש ערים בספר יהושע בגורל של בני נפתלי והכי אמרינן פרק מרובה ימה של טבריא בחלקו של נפתלי היתה כו' ור"י מפרש להו לפי השמות שנסתנו בזמנו:

בקלא דכגרי כו'. פירש בערוך שם אילן דפירותיו מתוקים או פירוש מתוק כקול כנור:

בי שכיב איניש הכא כו' וכי מסקי כו' כי נח נפשיה כו'. ג' מיני הספד זכר כאן על ת"ח מי שלא זכה כלל אף בגופו לאחר מיתה לבא לא"י ספדו עליו גדול כו' ושם לו כו' דיש להספיד עליו שלא זכה בגופו לבא לא"י מ"מ זכה בשם טוב לבא התם דשם לו ברכתו וע"ד טוב שם משמן וגו' ומי שלא זכה למות שם בא"י אבל זכה לאחר מיתה דמסקי ארונייה להתם יש להספיד עליו שלא זכה בחייו לבא לשם דהשתא הרוגי עומק מקרי כאילו אינו מת בזמנו ונהרג בחטא זה שהיה דר בחו"ל וכהאי לישנא איכא בסוף כתובות על שנשא אשה בחו"ל ומת שם ברוך המקום שהרגו ור' יזרא שזכה בחייו ליכנס לא"י קאמר דמ"מ יש להספיד עליו על שאבדה כלי חמדתה שהצדיק ודאי אינו אבד במיתתו שיש לו השארות הנפש אבל יש לכלל ישראל להספיד על מה שנאבדה מהם כלי חמדתן שהצדיק הוא דמיון כלי חשוב שע"י פועלים דברים חשובים וטובים:

רקת שאפי' ריקנים שבך מלאים מצות כו'. לכאורה דמלת רקת לא משמע אלא ריקנין ומהיכא משמע דמלאים מצות כרמון ויש לומר דנקרא רקת על שם הכתיב כפלח הרמון רקתך וכמפורש בפ' זה בורר:

שיושבת בטיבורה של ארץ ישראל כו'. אבל לא בטיבור של עולם דהא אמרינן פרק זה בורר אלשכת הגזית שדרך אגן הסהר וגו' שהיא יושבת בטיבורה של עולם וכ"כ התוספות פרק אלו מציאות דירושלים לא היה רק מהלך יום אחד מנבול ארץ ישראל מצד אחד וארץ ישראל ד' מאות פרסה על ד' מאות פרסה היה ע"ש:

אם יאמר לך אדם יענתי כו'. ועד"ז פירשו בקרא האמנתי כי אדבר אני עניתי מאד גוי' האמנתי שמצאתי כי אדבר שעניתי ויענתי מאד בזה אבל כשאמרתיו בחפזי בלא יגיעה כל אדם כוזב ולא תאמינו:

אם ראית רשע וכו'. כל הסוגיא מפורש פרק קמא דברכות:

בדרך גדול של רומי ג' מאות כו'. ושס"ה שווקים כל אלו דברים הם סיפור גדולתם וחשיבותם של רומי לאשמועינן אם לעוברי רענו כך לעושי רענו לישראל לעתיד על אחת כמה וכמה וכן מצינו במדרש דירושלים לעתיד תהיה גדולה ארבע מאות פרסה ככל ארץ ישראל ולענין שווקים אמרו בזימא אתהלך לפני ה' בארצות החיים זה מקום שווקים ולענין מחיצות וחומה הרי נאמר בירושלים אהיה לה חומת אש:

דף ז.

שלחה להם אסתר לחכמים קבעוני כו'. כל דבר זה קצת מפורש בקרא דכתיב מעיקרא ויכתוב מרכבי גוי' לקיים עליהם להיות עושים גוי' ולא רצו לקבל משום קנאה את מעוררת כו' עד ותכתוב אסתר גוי' לקיים את אגרת הפורים גוי' השנית וישלח ספרים גוי' ומסיים ליה דאין לחוש לקנאה רק דברי שלום יאמת גוי' הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס:

בתבוגי לדורות כו'. פי' שבקשה אסתר שתהיה המנילה מכלל הכתובים וכשפרש"י בפסוק ומאמר אסתר קיים גוי' ונכתב בספר גוי' אסתר בקשה מחכמי הדור לקבעה ולכתוב בספר זה עם שאר כתובים וזהו ונכתב בספר עכ"ל והשיבו לה להכתוב מיעט את המנילה מהיותה מכלל הכתובים דכתיב הלא כתבתי לך וגוי' שאמר הכתוב בתחלה הט אזנך ושמע לדברי חכמים כו' פי' שתהיה המנילה מכלל המצות שאין אלא דברי חכמים כמו מצות נר חנוכה ולא מכלל מצות הכתובים הנאמרים ברוח הקדש בדכתיב בתר הכי הלא כתבתי לך שלישים גוי' אין לך לרבעו עד שמצאו להם סמך מן המקרא דהמנילה היא מכלל השלשה כמאן דסבירא ליה הכי דכתיב כתוב זאת מה שכתוב כאן ובמשנה תורה הוא מקום אחד וזכרון מה שכתוב בגדיאים הוא מקום ב' בספר מה שכתוב במנילה הוא מקום שלישי וכתבתי לך שלישים יתפרש השתא טפי אתורה נביאים וכתובים והכי מפרש בירושלמי כתוב בתורה כמה דתימא וזאת התורה וזכרון אלו נביאים דכתיב ויכתב ספר וזכרון לפניו גוי' בספר אלו כתובים דכתיב ומאמר אסתר גוי' ונכתב בספר גוי' ועוד אמרו בירושלמי שהשיבו לה משום דאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה עד שהאיר הקב"ה עיניהם ומצאו כתובה בתורה ונביאים וכתובים ואיכא למימר דתלמודנו לא חש ששייבו לה כן דאין כאן משום דאין נביא רשאי לחדש דאא איכא ק"ו כדלקמן ומה מעבדות לחירות אמרו שירה ממתיה לחיים לא כ"ש ומהיא לא סגי לן בהאי קל וחומר ואיצטרך קראי דהבא דמשום האי ק"ו ראוי לאומרה במצות חכמים כמו השירה אבל לקובעה בין הכתובים ליכא למילף מקל וחומר אי לאו הני קראי ור' יהושע נמי דפליג הבא היינו שלא ניתנה לקובעה בין הכתובים להיות מטמא את הידים אבל לקרותה מדברי חכמים אית ליה מקל וחומר דלקמן:

מפני שחכמתו של שלמה היא כו'. רצה לומר שחכמת התורה היא חכמה העצמית שניתנה ליכתב אבל חכמת שלמה חכמת האדם היא כעין דברים שבעל פה שלא ניתנו ליכתב ולא שייכא בין הכתובים וא"ל כי זו בלבד נאמרה והלא כבר נאמר ויידבר שלשת אלפים גוי' ולמה נכתב קהלת טפי מהשאר אלא שהיא שייכא בין הכתובים ואמר וב"ת דאי בעי איכתב כו' וקהלת איכתב והשאר עד שלשת אלפים משל גוי' לא איכתב ת"ש אל תוסף על דבריו וע"כ לא דברים ממש קאמר דדברים שבעל פה אין להם שיעור אלא ע"כ על דברים שבכתב נאמר כן וכיון שקהלת ניתן ליכתב ע"כ דבין הכתובים הוא:

קיימו וקבלו קיימו למעלה מה כו' מפורש פרק רבי עקיבא:

קמפיש טובא ואמר כו'. היינו שאמר מתחלה ואשר נתן כתר מלכות בראשו ששאל גם על כתר המלכות ולבסוף שראה שעני המלך רעה בו ששאל גם על כתר מלוכה לא אמר רק ונתן הלבוש והסוס גוי' כפרש"י במנילה ע"ש אית לן למימר מסברא דלא שאל כל כך גם על כתר מלוכה אי לאו דבלבזי אדעתיה דנפשיה קאמר:

מזלמד שכל אחד ואחד נדמته לו כו'. לפי שמדרך שאדם נושא חן ביותר בעיני אומתו וגבי אסתר כתיב לא הגידה אסתר את עמה גוי' כי מרדכי ציה גוי' אפשר שהוא עשה כן כדי שלא תהיה נושאת חן וישלחיה אבל מאלהים היה בהיפך זה כיון שלא הכירו את עמה כל אחד ואחד נדמתה לו כאילו היא מאומתו ולכך נושאת חן בעיני כל רואיה:

דילמא פריסתקי שגר כו'. יש לדקדק מעיקרא דייקן ליה ובצבה לא שלחו וגוי' היאך ידעו מה עשו הרחוקים אי לאו ברוח הקדש טפי ה"ל לדייק כן מרישא דהאי קרא דכתיב ושאר היהודים גוי' והרנו בשונאיהם חמשה ושבעים אלף גוי' היאך ידעו מספר הרונים של הרחוקים אי לאו ברוה"ק וי"ל משום דבכתב המלך ניתן רשות ליהודים גם בצזה דכתיב אשר נתן המלך ליהודים אשר בכל עיר גוי' להשמיד ולהרנו גוי' ושללם לבזו גוי' אלא שהם מעצמם הרחיקו מהבזה שלא יהא עין המלך צרה במזמן כפרש"י במנילה והשתא דדבר שנתקיים כתב המלך להרנו בשונאיהם ידע למימר שהיה הקול יצא לידע גם ממרחקים את מספר ההרונים אבל דבדר שלא קיימו מצות כתב המלך שלא שלחו ידם בצזה לא הוו ידעי בקלא בעלמא אי לאו ברוה"ק והמדהה קאמר דע"י שליח הודיעו להם כן וכדי שלא יהא עין המלך צרה במזמן:

מחבא וזכרם לא יסוף מזרעם כו'. כתבו התנ"ס דברישא דקרא לא חזינון אלא היהודים שבאותו דור עכ"ל ולא משמע כן דברישא דקרא נמי כתיב בכל דור ודור גוי' אלא נראה דרישא דקרא איכא לפרושי שכן קבלו עליהם שלא יעבור אבל מיתורא דלא יסוף מזרעם משמע ליה למדרש דרוח הקדש אומרת כן בלשון הבטחה דלא יסוף מזרעם וכה"ג דרשו מינה בירושלמי דימי פורים לא יתבטלו גם לעתיד:

שדר ליה קיימת בנו ומשלוח מנות פרש"י דהא תרי מנות איכא כו' ע"ש פירושו אינו מבורר ומאי אשמועינן בכך הא ודאי דאטמא דעגלא וגברא דחמרא ב' מנות הן ונראה לקיים כל נוסחות הגמרות שלפנינו דמייית נמי סופא דקרא ומתנות לאציונים ומשום דמנה משמע כל דהו ולכך בעי תרי לאיש אחד אבל מתנה בעי שיעור נתינה כדאמרינן בכמה דוכתין וסגי לאיש אחד מתנה אחת ומשום דשלח לו ב' מנות אטמא דעגלא וגברא דחמרא שהם גדולות כשיעור נתינה אמר דבהנך ב' מנות גדולות טפי משיעור מנות קיימת ג"כ ומתנות לאציונים כשיעור נתינה לרי' אושעיא ולבני ביתו וזה שקדקד לומר קיימת בנו ולא קאמר וקיימת בי דר"ל וקיימת בנו לשני אנשים שתי מתנות ומלת לאציונים יש בו רמז א"ב בגי' דינצאים בשתי מתנות לאב ובינים:

דף ז:

אי חקלאה מלכא כו' דיקולא כו'. לפי הדרך שכתבנו לעיל דדרך לשלוח מנה יפה כל דהו דרך ריעות כמ"ש איש לרעהו והוא שלח מלא טסקא כו' ומלא כסא כו' קאמר דרך בדיחותא דאין דרך נכבדים לשלוח מנה גדולה כזו אלא דרך חקלאה הוא לתת מנה גדולה בתוך דקולא וטסקא הוא כעין דקולא כמו שפירש הערוך ושוב שדר ליה איהו מלא טסקא דזנבבילא ומלא כסא כו' באותן כלים חזר ושלח לו אלו הדברים ואמר אבוי דרך בדיחותא כי שלח לו מרי שהוא דבר היפך ממה ששלח לו רבה דאיהו שלח לו דבר מתוק לחיד ומרי שלח לו דבר חריף ומר כשמו מרי ואמר עוד בדרך בדיחותא כי נפקי מבי מר כו' ואכלי ביה שיתין פלוני כו'. פי' שיתין חתיכות כפי' הערוך אההיא דפרק יוה"כ אהדרוה פלוני וצעי כו' וקאמר ובעי למיכס צעי אבתרא כו' י"ל בדרך בדיחותא שהקערה זאת גם כן גשית מדבר הנאכל כעין שעושין עתה האומנין ע"י בלילות צוקר צורות משונות ושפיר קאמר למיכס ולאוכלה ממש:

מחלפי סעודתייהו כו'. פרש"י שה אוכל עם זה עבורים של שנה זו כו' ע"ש ולא ידענא מאי אשמועינן בזה והיה נראה לפרש דבחד פורים קמייירי אלא ה"ק דבזה היו מקיימים כ"א משלוח מנות שזה שולח סעודתו לזה וזה לזה:

מיחייב איניש לבסומי כו' בין ארור המן לברוך כו'. יש לפרש ע"פ מ"ש יש צדיק ורע לו בעולם הזה שאינו צדיק גמור כדי שיקבל עונשו בעולם הזה ויש רשע וטוב לו בעולם הזה רשע שאינו גמור כדי לטורדו בעולם הבא אבל יש צדיק גמור שזוכה כו' שזוכה לב' שולחנות לאכול הפירות בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא כמו מרדכי שזכה לכל הגדולה גם בעוה"ז וכן בהיפך ברשע גמור שאין לו זכות כלל כמו המן שהיה מזרע עמלק ועשו שאבד גם עולם הזה וע"ז אמר דחייב לבסומי בפוריא כ"כ עד דלא ידע כו' היינו שאינו נותן לבו להבחין מדרגה גדולה שיש בין ארור המן שהיה רשע גמור ואבד שתי העולמות לבין ברוך מרדכי שהיה צדיק גמור שזכה לשתי עולמות:

קם רבה שחטיה לרבי זירא כו'. דבר תמוה הוא לפרשו כפשטיה ונראה דר"ל כעין שחטיה דאגבריה חמרא וכפיייה לשמות יותר מדאי עד שחלה ונטה למות ולכך נקטיה בלשון שחיטה דשתיית היין נקרא ע"ש הגרון מקום שחיטה כמ"ש ממלא גרונו של ת"ח יין וקאמרי להתפלל עליו שלא ימות מחולי זה עד שנתפרא וחי ומצינו במקרא ובתלמוד לשון חי מלשון רפואה:

דף ט.

בתבו לו אלהים ברא בראשית כו'. עיין פרש"י והקו' התנ"ס' לפירושו שהרי בראשית אינו שם כלל כו' וא"כ אינו כתבו בראשית קודם כו' והתיבה הראשון הוא בורא אחד כו' ע"ש ולכאורה לא יצאנו מידי קושייתם כיון שכתבו לו בלשון יוין בתחלה אידך יפרשו להוציאו ממשמעו ללשון אלהות כיון דאינו שם כלל בלשונם וכי מפני הקדימה ישנו ממשמעות הלשון כקושייתם ונראה דודאי המינים יאמרו להתחיל בשמו ולהוציא זאת הדעת אמרו במדרש וענווך תרבני מלך ב"ו תחלה מוזכר שמו ואח"כ שבוו פלן אגוסטלא כו' אבל הקב"ה אינו כן אלא תחלה מוזכר שברא עולמו ואח"כ הזכיר שמו שנאמר בראשית ברא ואח"כ אלהים כו' ובספר פענח רזי בשם ספר לקח טוב נתן טעם לענין כדאמרינן שלא יאמר האדם לה' קרבן אלא קרבן לה' דשמא יתחרט בתוך דבורו ולא יסיים ונמצא שהוציא שם שמים לבטלה הכי נמי הבא אם היה אומר אלהים ברא והיה פוסק ולכך התחיל בראשית עכ"ל ולפי שהמינים יכחישו כל זה ויאמרו דראוי להתחיל בשמו ואילו כתבו בראשית ברא אלהים יבא זה להכריחם שיאמרו דלכך לא פתחה התורה בשמו על שיש חסרון בחקו ח"ו וכפי דעות המופסדות אשר למינים שיהיה פי' בראשית בתחלה ברא מי שברא אלהים שהא' ברא את הב' ושני רשויות הן ח"ו והמקרא קצר וחסר ממנו אלהים הפועל שאלהים הכתיב בקרא הוא אלהים הפועל ומצינו במקראות שחסר מהם הפועל או שיפרשו כי בתחלה ברא אלהים ולבסוף ברא אלהים אחר וב' רשויות הן או שיפרשו כי בתחלה וראשית הבריאה עשה אבל כל התולדות אח"כ אינן בידי ונתן בידי המערכות כי עזב את הארץ ומשום הכי הפכו לו לכתוב אלהים ברא בראשית כדי שלא יהא להם שום מכריח לפרש הכתיב ככל דעות המופסדות הללו אלא כפשטיה אלהים ברא בראשית ולהכחיש דעות אלו המינים אנו אומרים ככל יום ובטובו מחדש ככל יום תמיד מעשה בראשית:

בתבו לו אעשה אדם כו'. כפרש"י שלא יאמרו ב' רשויות הן והוא לא יקבל מ"ש ר"י פ"ד דסנהדרין כ"מ שפקרו המינים תשובתן בצדק געשה אדם וגוי' ויברא אלהים וגוי' הבה נגדה וגוי' וירד אלהים וגוי' ונכתבו מעיקרא בלשון רבים דאר"י אין הקב"ה עושה דבר אא"כ נמלך בפמליא של מעלה כו' וענינו כפרש"י בחומש שהוא ממתת הענוה שיהא הגדול נמלך בקטן והוא ע"פ ב"ר ע"ש אך מה שהוסף רש"י בחומש ולפי שהאדם בדמות המלאכים ויתקנאו בו לנפיק נמלך בהם כו' הוא ע"פ מ"ש במסכת סנהדרין שם בשעה שבקש הקב"ה לבראות האדם כו' א"ל רעונכם געשה אדם אמרו מה אנוש כי תזכרנו וגוי' ע"ש מזה נראה כי מפני קנאת המלאכים נמלך עמהם לפי שנברא כדמותם ורש"י הרכיב בפירוש החומש דברי התלמוד ודברי הב"ר לענין אחד לפי שב' הטעמים קרובים לענין אחד:

ויבל אלהים ביום הששי כו'. כי הוא לא יאמין בזה מדרש חכמים מה היה העולם חסר מנוחה באת שבת באת מנוחה ועוד שאר דרשות:

זכר ונקבה בראו ולא כתבו בראם כו'. פרש"י דבראם משמע שני גופין ברא כ"א זכר ונקבה ב' פרעופין כו' עכ"ל ר"ל דאינך קראי לא משתמעי כן דכתיב ויברא אלהים את האדם בצלמו וגוי' בצלם אלהים ברא אותו דמשמע דגוף א' האדם נברא מתחלה כדאמרינן פרק הרוואה ובפרק קמא דכתובות ולפי זה נראה לפרש בפשיטות טפי דבראם משמע שני גופין ואינך קראי משמעם דגוף א' נבראו מתחלה וכדאמרינן קראי בפרק הרוואה ובפ' עושין פסין ובפ"ק דכתובות כתיב בצלם אלהים ברא אותו וכתיב זכר ונקבה בראם וכו' ותלמי לא יקבל מדרש חכמים שם כיצד בתחלה עלה במחשבה לבראות שנים ולבסוף נברא אחד ולכך שינו לו לכתוב בראו דמשמע נמי דנברא גוף א' וקרוב לזה פי' בע"כ בשם התנ"ס'. וכתב בעל יפה מראה מ"ש דקשיא להו זכר ונקבה בראם דבסוף הפ' ולא קשיא להו זכר ונקבה ברא אותם וגוי' דכתיב בריש הפרשה כו' ע"ש באורך אבל זו הקושיא בעצמה י"ל גם בג' מקומות בפרק הרוואה ובפרק עושין פסין ובפרק קמא דכתובות דכבולוה מיייתי ליה מהאי קרא דסוף הפרשה זכר ונקבה בראם ולא לישתמט בא' מהם לאתניי קרא דזכר ונקבה ברא אותם דריש הפרשה והנראה בזה דמקרא דריש הפרשה זכר ונקבה ברא אותם לק"מ כיון דכתיב אחריו וייקח אחת מצלעותיו וגוי' ה"ל ההוא דזכר ונקבה ברא אותם אינו אלא כלל ואח"כ פרט דהיאך ברא אותם וייצר ה' מן האדמה וגוי' ויפח גוי' וייקח אחת מצלעותיו וגוי' והכי משמע שהרי לא הזכירה הנקבה כלל ביום הששי אלא בדרך כלל ברא אותם וגוי' וכה"ג איתא בג"ב מדות דר"א בשר"י הגלילי כלל שאחריו מעשה ואינו אלא פרטו של ראשון כיצד ויברא אלהים את האדם וגוי' ה"ז כלל ואח"כ פרט מעשיו שנאמר וייצר ה' וגוי' ויפל וגוי' ויבן

את הצלע השומע סבור שהוא מעשה אחר ואינו אלא פרטו של ראשון עכ"ל אבל בהיהא דזכר ונקבה בראש אין בו פרט אחריו ויש לפרשו כמשמעו דבראש ב' גופים וע"כ שינו אותו לתלמי לכתוב בראו כי הוא לא יאמין לדרש חכמים דכך עלה במחשבה לברוא שתי גופים ודו"ק:

הבה ארדה ואכלה וגו'. כענין שמפורש לעיל גבי אעשה אדם וגו':

ותצחק שרה בקרוביה כו'. דלפי פשוטו בקרבה דהיינו בקרב לבה למה הקפיד הקב"ה על שרה יותר מעל אברהם שהוא נמי צחק בבלבו דכתיב ביה ויצחק ויאמר בלבו גו' וכפרש"י והוא לא יאמין למדרש חכמים דויצחק ויאמר בלבו גו' הוא מלשון שמחה כתרגומו וחדי ותצחק שרה הוא לשון לגלוג כת"א יחייבת:

בי באפס הרגו שור וברצונם וגו'. כפרש"י דלפי שינוי נמי ודאי דלא נתכוונו נמי רק על שכם ואנשי עירו דואי לא כתבו לו דבר שקר שלא היה כמ"ש התנ"ס לקמן גבי ואל זאטוטי כו' ויש לדקדק גם שמטעם זה כפרש"י שינו רישא דקרא מ"מ סופא דקרא ששינו וברצונם עקרו אבום מי הכריחם לכך וע"ק ברישא דקרא שכיונו על שכם למה שינו לקרוא שור ולא בהמה סתם והנראה בזה כי פי' הכתיב לדעתם כולו על שכם ועירו כפי' התרגום ברגזיזן קטלו קטול וברעוניהן תרגו שור סגאה ח"נ פי' הכתיב הוא כי באפס הרגו איש הוא שכם שהיה מושל עיר הרגו באף על שטמא דינה אחותם וברצונם שלא באף עקרו שור דהיינו אנשי עירו שלא פשעו וכך נראה לפרש בפ' הוציאו גבי ארור דאין לו הכרע שפרש"י וברצונם עקרו שור ארור שור על שכם שהוא מאררור כענן או כו' ע"ש והשתא ניחא דלפי מה ששינו לו נמי יתפרש כן כי באפס הרגו שור הוא שכם דנחשב כשור וברצונם עקרו אבום הוא מקום השור שהם אנשי עירו יכדי שלא לשנות הרבה מלשון הכתיב דכתיב בסיפא דקרא שור כתבו לו מלת שור ברישא דקרא ולא לשון בהמה וענינו שלא יאמר רצחנים היו כו' כפרש"י דודאי לא היו רצחנים על הריגתם שהיו כולם חייבים מיתה כדברי הרמב"ן שהיו עו"ז אלא דאי הוו כתבו לו הרגו איש היה לו לבעל דין לחלוק ולומר שע"כ היה יעקב מקפיד על הריגתם כאילו הרגו איש וע"כ שינו לו הרגו שור גו' שלא היה מקפיד רק כאילו הרגו בהמה ועקרו אבום בהמה:

ויקח משה וגו' נושא בני אדם כו'. פרש"י דמשמע גמל שלא יאמר כו' ע"ש פי' דמשמע נמי גמל דאי הוה דוקא משמע גמל ולא חמור א"כ הוו כתבו לו שקר והתנ"ס כתבו לקמן גבי ואל זאטוטי וגו' שלא רצו לשקר לו דאי הוה רצו לשקר לו ה"ל לכתוב וירכיבם על הגמל ובמדרשות יש הלכך כתיב החמור בה"א הידיעה שזה החמור שחבש אברהם לעקידת יצחק והוא שעתיד להגלות עליו מלך המשיח אבל תלמי לא יקבל זה:

ומושב בני ישראל וגו' ובשאר ארצות כו'. מפורש בפרש"י בשמעתין ובחומש ולפי תלמודינו שתיס שינו לו דהיינו לכתוב גם בשאר ארצות כיון שלא היו במצרים רק ר"י שנה ועוד שינו לו שלא לכתוב שלשים כי הוא סותר קרא דפרשה לך לך דלא כתיב שם רק ד' מאות שנה ולא כתיב שלשים שם והוא לא יאמין דכתיב כאן שלשים מעת שגזרה גזירה זו בבין הבתרים כפרש"י ולפי זה גם לקמן בקרא ויהי מקץ ד' מאות שנה וגו' לא כתבו שלשים אבל בירושלמי איתא דכתבו לו שלשים ולא שינו לו רק בשאר ארצות כי הוא יאמין שפיר דמגזירת בין הבתרים ה"ל ת"ל שנה ויש לעיין בזה היאך יהיה החשבון מיום שגולד יצחק הא ומושב בני ישראל כתיב ובעל י"מ כתב דאיתא בב"ר דאברהם נקרא שמו ישראל כמו יעקב דכתיב ואלה שמות בני ישראל ומ"מ הוא דחוק לפרש כן לתלמי אבל יש ליישב כפרש"י בחומש ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים אחר שאר ישיבות של האבות היה בין הכל ת' שנה ותלמי יאמין שפיר בזה יצ"ל לפי הכתיב ת"ל שנה ומגזירת בין הבתרים שאברהם היה בברית בין הבתרים בן ע' שנה ושבו חזר לאחר ושהה שם ה' שנים שנאמר ואברהם בן ע"ה שנה בצאתו מחרן והכי איתא בס"ע:

וישלח את זאטוטי בני ישראל וגו'. דלפי ענינו עגרי הם הבכורות כתרגומו שאז היתה העבודה בבכורות יכתב הרמב"ן ולמה יכנה הבכורות בלשון עגרי אולי בעבור כו' ירמחו כי לא למעלתם בחכמה שלחם רק מפני הבכורה כו' ע"ש ועז"ה עגרי בחוורים שלא טועמו טעם חטא כו' ע"ש ולפי שתלמי לא יקבל כל זה הוצרכו לשנות לו ולכתוב לו זאטוטי שלא יאמר גרועים שבהם שלחתם לקבל פני שכינה בקרבנות יכתבו התנ"ס וקשה אמאי לא כתבו אצילי בני ישראל כדכתיב בסמוך והוא לשון גדולה וי"ל שלא רצו לשקר כו' עכ"ל ע"ש ויש לדקדק על דבריהם כיון דודאי בלשון יונית העתיקו לו התורה וא"כ מאי קשיא להו מעיקרא ואימא דקוטטא הוא דזאטוטי הוא בלשון יון פי' דאצילי דבלה"ק וי"ל דא"כ מאי מיייתי ששינו לו ג"כ לכתוב גבי ואל אצילי בני ישראל וגו' ואל זאטוטי וגו' דאין כאן שינוי כיון שהוא פירושו של אצילי אלא ע"כ שאין זאטוטי בלשון יון פירושו של אצילי אלא לפי הבנת תלמי הוא מלשון חשיבות בעלמא יכוין שהוצרכו לשנות גבי וישלח את עגרי הוצרכו ג"כ לשנות גבי ואל אצילי כפרש"י ודוק:

דף ט:

לא חמד אחד כו'. דלפי ענינו נקט ופרט חמור כפרש"י בחומש כשהלכתי ממדין למצרים והרכבתי את אשתי ובני על החמור לא היה החמור משלהם אע"פ שלצרכם הלכתי וכן ת"א לא שחירות ותלמי לא יקבל זה וע"כ שינוי לו לכתוב חמד במקום חמור שהוא קרוב באותיות כמ"ש שלא יכתוב דלתין רישין רישין דלתין:

אשר חלק וגו' להאיר לכל וגו' ופרש"י שאל"כ יאמר כו' ומדרשו להחליקן בדברים כדי כו' ע"ש והכי אמרינן בפ"ב דע"ז כמפורש שם אלא שתלמי לא יקבל דרשה זו לכך שינו לכתוב לו להאיר:

אשר לא ציייתי לעובדם כו'. פרש"י שאם לא כתבו לעובדם הוה משמע ליה אשר לא ציייתי שיהיו כו' ע"ש דמצינו לשון צווי גבי בריאה דכתיב כי הוא ציה ונבראו ובירושלמי איתא הגירסא אשר לא ציייתי לאומות לעבדם ולפי זה יש לפרש דאם לא שינו לכתוב מלת לאומות היה קשיא ליה מאי אשר לא ציה לעבדם הא בישראל דדרבה מייניה שציה להם בכמה כתובים באזהרה גם שלא לעבדם ולכך שינו לו לכתוב לאומות שלא ציה להם לעבדם ומיהו שלא לעבדם נמי אינו מפורש באומות דתלמי לא יאמין שהנכרים מצוה על ע"ז:

ולא כתבו לו ארנבת כו' והטילו שם אשתי בתורה כו'. ר"ל שהטילו שמה בשם הטמאים בתורה ובמדרשות ד' הטמאים המפורשים בקרא נגד ד' מלכויות וארנבת נגד מלכות יון:

יפיפותו של יפת יהא באהלי שם כו' וה"נ אמרינן בסוף סוטה ובס"פ מרובה בא"י לשון טורסי למה אלא אי לה"ק אי לשון יונית כו' ולמאי דפריך התם מחכמת יונית לאסירא ולא ידע לפלוגי בין חכמת יונית ובין לשון יונית ה"מ למפרך מתתני' דהכא דמוכחא דלשון יונית שרי:

דף י:

דבר זה מסורת כו' כ"מ שנאמר ויהי אינו אלא לשון צער כו'. השתא משמע ליה מלת ויהי מורה על כך ויהי שניהם מל' צרה דכלקמן ולמאי דמסיק כל ויהי איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי אלא כל מקום שנאמר ויהי בימי מסורת הוא שהוא לשון וי כו' דמשמע להו בהנהו ה' ויהי בימי דמלת ויהי מיותרת בהו למדרש וי ה':

ויהי בנסעם מקדם וגו' נבנה לנו עיר וגו' ולכאורה ה"ל לאתניי קרא דלעיל מייניה ויהי כל הארץ שפה אחת וגו' אלא משום דההוא לא מוכחא כ"כ דאיכא לפרושי למעלה קאמר שהיה להם שפה אחת כעין עוה"ב ומיהו ליכא לאקשווי מייניה דאיכא לפרושי ביה נמי לשון צער לפי שהיה להם שפה אחת באו לעצה א' הרעה נבנה לנו עיר וגו' ובב"ר פלוגי ביה אמוראי:

ויהי ביום השמיני אותו יום היה שמחה כו'. והכי איתא במדרש מת"ל ויהי מלמד שהיה שמחה לפניו כיום שנברא בו העולם במעשה בראשית נאמר ויהי ערב וגו' וכאן אומר ויהי ביום וגו' ויש לדקדק בזה כיון דמסיק דאיכא הכי ואיכא הכי מאי אולמא למילף האי ויהי ביום השמיני וגו' מויהי ערב ואימא דיליף ליה מכל הנהו ויהי דהתם לשון צער וי"ל דהא פשיטא ליה דאותו יום יום שמחה הוה שעליו נאמר ביום שמחת לבו וגו' אלא שבא ללמוד להיתה השמחה גדולה כ"כ כיום שנברא כו' דמיון השמחה כי כמו שהשמחה שביום שנבראו שמים וארץ היא השמחה הרצון והקיום לפניו כן בהקמת המשכן נתייחד שמו שם ברצון וקיום אשר לפניו ואמרו במדרש להלן בהקמת המשכן נאמר ויהי המקריב ביום הראשון גו' הראשון לבריותו של עולם אמר הקב"ה כאילו באותו יום בראתי עולם י' עטרות נטל אותו יום ראשון למעשה בראשית כו' ע"ש:

והבתיב ויהי כאשר ראה יעקב את רחל כו'. ק"ק ואימא דנפרשיה מלשון צער ויהי כאשר ראה וגו' ורחל עקרה לכה"ג דרשו בסמוך בחנה ויהי איש אחד וגו' וה' סגר רחמה וגו' וי"ל דגבי רחל איכא הפסק בענינא משא"כ גבי חנה דענינא חד:

ויהי בימי אינו אלא לשון צער ה' ויהי בימי הוו כו'. ד' מהם מפורשים בתרגום דמגילה מה היה הצרה ע"ש אבל ה' ויהי בימי יהויקים וגו' אינו מפורש שם מה היה הצרה לפי שהוא פשוט דבימיו התחיל הגלות והחורבן ובמדרש ילקוט מפורש מה צרה היתה שם יקרענה בתער הסופר והשלך אל האש כיון שראו כך התחילו הכל צווחין וי יי:

אמוץ ואמציה אחי כו' משום דכסתה פניה כו'. כל הסוגיא מפורש פ"ק דסוטה:

מלכים מדוד נביאים כו' וכתיב חזון ישעיה כו'. דוד ושלמה נמי בכלל מ"ח נביאים קחשיב להו לקמן ואפשר דהוצרך לאתניי לישיעיה דהוה נביא קבוע ביותר:

מקום ארון אינו מן המדה כו'. עיין כל הסוגיא בפרק המוכר פירות ושם מפורש:

שם זה הכתב שאר זה לשון כו'. נראה לפרש ע"פ מה שכתבו ממה שחנן הש"י את האדם יותר מכל ב"ח שבעולם הא' שיוכל האדם להודיע לחבירו הרחוק ממנו שלא ידעו בו שאר כל האדם כל מבוקשו ע"י כתב וחתומתו בנ. הב' ע"י לשון שהוא דבור בקרוב לו שישמע דבורו. וקאמר דאלו ב' החנינות חיסר וכתר הש"י מבבל דהיינו שידוע לחבירו ע"י שם זה הכתב דהכל הולך אחר החתימה שהוא שם של אדם אחר הכתיבה ושאר שהוא מלשון קירוב דהיינו לשון הדיבור שהוא הידיעה בקרוב לחבירו שמדבר עמו בלשון שהמלכויות משתמשין בו שאין שאר כל אדם מכירין בו כמ"ש התנ"ס דלשון כל אדם שהיה שם ארמית לא נכרת מהם:

ואמר נין זה מלכות כו' פרש"י לשון ממשלה כו'. ע"ש ויש לפרשו מלשון בן ממש כי מבני בלשצר ואילך נכרת מלכות בבל. ואמר ונכד זו ושתי שהיתה בת בלשצר שגם ממנה נכרת מלכותה:

שעשה עצמו ע"ז דכתיב בכל העצוצים וגו'. לפי פשוטו גם שם הוא מלשון קוצים וסירים ולא ידענא מהיכא משמע ליה טפי שהוא לשון ע"ז:

זה מרדכי שנקרא ראש לכל הבשמים כו'. כמפורש בסוף מסכת חולין שהיו למרדכי שמות אחרים בלשן פתחיה אבל נקרא במגילה מרדכי ע"ש החשיבות והגדולה שהיה ראש לגדולה כמו מר דרור שתרגומו מרי דכיא שהוא ראש לבשמים ח"ש יעלה ברוש שיעלה לגדולה דוגמת הראש לבשמים מר דרור שהוא גם כן ודאי למעלתו:

ששרף רפית בית ה' כו'. כי שם היא מקום שכינה רפידתו זהב הוא כפורת הזהב אשר עליו היה השכינה שרויה כפרש"י שם ואמר יעלה הדם כו' דהיינו שתעלה לגדולה ולשם טוב ולא תהא קרויה עוד אסתר ע"ש הגלות ואנכי הסתר אסתיר וגו' כמפורש בסוף חולין:

והיה לה' לשם זו מקרא כו'. לפי שאין שם שמים נזכר מפורש במגילה קאמר שע"י קריאת מגילה בברכותיה נקרא השם של הקב"ה ואמר לאות עולם לא יכרת אלו ימי פורים כדכתיב וזכרם לא יסוף מזרעם:

ומי חדי הקב"ה במפלתן כו' כל הסוגיא מפורש בס"פ אד"מ גבי באבוד אחאב רנה כו' ע"ש והתם נתקיים גם סופא להאביד אתכם וגו' אבל הכא גבי המן סופא דקרא להאביד וגו' לא נתקיים מ"מ רישא דקרא כן ישיש גו' אחרים משיש כדמסיק מדלא כתיב יושם נתקיים גם בימי המן שהיה שמח לפי מחשבתו הרעה במפלתן של ישראל כמ"ש ויצא המן וגו' שמח וטוב לב וגו':

בתן חכמה ודעת ושמחה וגו' זה מרדכי כו' שמצינו בו שהיה חכם גדול כמפורש במסכת מנחות שע"כ נקרא פתחיה ובלשון ונתקיים על ידו השמחה לכלל ישראל כמ"ש ליהודים וגו' שמחה ויקר ואמר ולחוטא נתן ענין כו' זה המן כדאמרינן פ"ק דסוטה המן נתן ענינו במה שאין ראוי לו גם מה שבידו נטלו ממנו:

ושמתי וגו' והאבדתי ממנה מלך זו ושתי כו'. לפי הנראה זאת הגבואה שנאמר בה הנני שובר קשת עילם וגו' נאמר על איבוד מלכות פרס על ידי אלכסנדרוס אחר שנבנה הבית שני אלא דהאי קרא ושמתי כסאי בעילם וגו' משמע ליה דנאמר בימי הגלות קודם שנבנה בית שני שהיה אז כסא של הקב"ה בעילם כמ"ש בגלות עילם שכינה עמיהם ולא מצינו אז שנאבדו שם אז מלך ושרים במלחמה אלא שעל ושתי שהיתה מלכה בת מלך ועל המן ובניו שהיו שרים נאמר כן:

דף יא.

בי עבדים וגו' ויטו עלינו חסד וגו' פרש"י סופא דקרא לתת לנו מחיה ע"ש ר"ל דזה הוא הרמז על מעשה המן שבקש להרוג ולאבד והמלך הטא חסד לתת לנו חיים:

באש בימי נ"נ כו'. פרש"י שהטילו לתוך כבשן אש ע"ש. ואפשר לפרש על חורבן הבית שנאמר וישרוף את בית ה' וגו' ואמר ותצינאנו לרויה בימי המן כו' מלת רויה נופל על המשתה כמו כוסי רויה שהוצאת מצרה לגאולה היה כולו בסבת המשתה במעשה ושתי ובמעשה אסתר:

חדושי אגדות – מהרש"א • מגילה

ובר חסדו ואמונתו לבית וגו'. לפי שהיו רבים מהם באותו דור שנתחייבו כליה לפי שנהגו מסעות אחרונים לנלי מרדכי וסיעתו הצדיקים שבאותו הדור לזה אמר זכר חסדו לאותן שאינן ראויין לגאולה ואמונתו לראויין לגאולה ולפי שהיתה הגאולה על ידי אשה שהיא אסתר אמר לבית ישראל כמ"ש כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים כו' ואמר וראו כל אפסי ארץ את ישועת וגו' שהיתה הגאולה בכל עולם כמה שאמר לקמן דמלך אחרונים כביפה:

ארי נוהם וגו' זה נ"נ הרשע כו'. נקט בהאי קרא המרשיעים על ישראל בע' שנה דגלות בבל ארי נוהם זה נ"נ כו' שהחריב הבית דכתיב עלה אריה ובהך נבואה דדניאל דמייתי בסמוך דכתיב קדמיתא כאריה יגו' נמי על נ"נ ומלכות בבל ניבא אלא דבהך קרא עלה אריה גו' מפורש טפי דעל נ"נ ניבא ואמר דוב שוקק וגו' זה אחרונים שהרשיע נ"כ על ישראל במעשה המן גם הוא שכתב שטנה שלא יבנה הבית בימיו ידיומו לדוב כו' מפורש פ' י' יוחסין ע"ש ואמר מושל רשע זה המן כו' שהיו דלים מן המצות כו' שע"כ נתחייבו כליה:

בעצלתים ימך כו' בשביל עצלות כו'. דהיינו בשביל ביטול תורה שהיה באותו דור נתחייבו כליה וכה"נ דרשו האי קרא לענין גשמים בפ"ק דתענית שעצרים בשביל ביטול תורה ולכך כינה את הקב"ה מקרה ע"ש המקרה במים וגו' שעשה מך מאותן מים כמה שאמר כשאין ישראל עושין רצונו מכחישין פמליא של מעלה:

לודי ה' וגו' בקום עלינו אדם ולא מלך כו'. זה המזמור איתא במדרשות שכוונו בו על עשו וחרעו שהרשיעו והריעו עלינו בכל הדורות יותר מכל שאר האומות והוא שאמרו במדרש יאמר נא ישראל ישראל סבא. כתיב וישכב במקום ההוא אריב"ל כאן שכב הא כל עשרים שנה שהיה בבית לבן לא שכב ומהו אמר כו' כל ספר תהלים כו' והיינו שהתפלל שהיה ניציל מפני עשו שבשבילו ברח לבית לבן ואמר שהוא סימן לבניו בגלות אדום שתפסנו אומנות אבותינו שנתפלל כן לנלי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם אל תקרי אדם אלא אדום כמ"ש ואמן אדם תחתין ואמר שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו לנלי ה' שהיה לנו ולפי שהגזירות בגלות אדום נחלקו לנו' חלקים במדרגה מרעה לרעה הא' שגזרו שלא יהיה לבר ישראל מחיה להחיות נפשו ובני ביתו השניה שגזרו הריגה ממש והג' גזירת שמד וז"ש אזי חיים בלענו הלא הגזירה לבלע ממנו המחיה כמ"ש ראה חיים עם האשה שלא יהיה לישראל שום מחיה בחרות אפס בנו לבקש תואנה ועלילה ע"ז ועל גזירה שניה גזירת כליה ממש אמר אזי המים שטפנונו נחלה עבר על נפשונו כפל הענין על גזירת הריגה שהיא לגוף ולנפש ועל גזירה הג' שהיא גזירת שמד אמר אזי עבר על נפשונו המים הזיונים וגו' דהיינו לנפש לבד אבל אמר שהועילה תפלתן של ישראל וברוך ה' אשר לא נתננו טרף לשיניהם ע"פ מ"ש דראה דניאל ד' חיות סימן לד' מלכויות דרביעי לא מפורש שמה אלא דצורתה שנין ברזל לה אכלה ומקדח ושאררא ברגלה רפסה שזה סימן למלכות אדום שנדמה בכחו לחזיר מיער דכחו בשיניו ואכלה מקדח בשיניה כל האומות בכח שיניו שהוא סימן טומאה לחזיר אבל בשארה שהוא שארית ישראל אין לו כח בשיניו שהוא סימן טומאה לו אבל יש לו כח על ישראל דברגילה שהוא סימן טהרה לחזיר רפסה ואין לו כח לבלות ישראל בשיניו וז"ש ברוך ה' אשר לא נתן לו כח לטרוף בשיניו לכלותינו כמו על שאר האומות עובדי כוכבים וז"ש הקול קול יעקב והידים ידי עשו ר"ל כפשטיה דאי לאו קול קול יעקב בתפלה ולימוד תורה היה שולט על ישראל גם בשיניו לבלותם אבל כיון דקול קול יעקב בתפלה ותורה אין כחו אלא ידים ידי עשו שהוא סימן טהרה שלו בדריסה בעלמא ואמר נפשינו כצפור נמלטת וגו' על פליטי הגזירה שבכל דור היפך שאמר עבר על נפשונו המים וגו' ודימה ישראל לצפור שהוא עוף קטן וטהור ובקל הוא נמלט בשצר קטן בפח משא"כ שאר האומות עובדי כוכבים שנדמו לעופות טמאים גדולים שלא יוכלו להמלט מהר ונתנו טרף לשיניהם ומסיים ביה עזרנו בשם ה' וגו' היינו בקיבוצן גלויות בב"י וע"פ מ"ש פ' האשה אר"י גדול יום קיבוצן גלויות כיום שנבראו בו שמים וארץ דהכונה בו כיום ראשון שנבראו בו שמים וארץ שהיה הוא ושמו א' שע"כ נאמר בו יום אחד ולא ראשון שבו ביום שיתק הקב"ה שמו המיוחד למדת הדין כמ"ש ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים כך בקיבוצן גלויות יתייחד שמו הגדול כמ"ש ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד וז"ש עזרנו בקיבוצן גלויות בשם ה' דהיינו בשם המיוחד שהוא השם ששיתק במעשה שמים וארץ ועיין עוד בזה פרק האשה וקאמר הכא דגם מעשה המן שבא מכחו של עשו ועמלקן נרמו כאן מדכתיב בקום עלינו אדם ולא מלך וק"ל:

ברבות צדיקים ישמח העם זה מרדכי כו'. לפי שהיו באותו דור בגלות צדיקים ורשעים אמר מה שנצלו הוא לפי שעולם גדון אחר רובו כדאמרין ספ"ק דקידושין וע"כ אמר ברבות צדיקים על הרשעים דהיינו מרדכי ואסתר וסיעתייהו אז ישמח העם או שלשון ברבות הוא מלשון חשיבות לפי התרגום רבו מלשון חשיבות כשעשאו מרדכי ואסתר חשובים ישמח העם ובמושל וגו' יאנח עם שינה הכתוב לכתוב ישמח העם בה' הידיעה ויאנח עם בלא ה' ע"פ מ"ש המפרשים לפי שהמן בקש ישנו עם אחד וגו' ולא הזכיר איזה עם והיו בשושן כל האומות בספק וע"כ אמר והעיר שושן נבוכה שכולם היו מצטוערים ודואגים שמא עליהם בקש המן לאבד משא"כ בכל מדינה ומדינה דכתיב בהו אבל גדול ליהודים כי שם ידעו כונתו על היהודים ע"י הכתבים דככתיב ונשלוח ספרים וגו' ולאבד את כל היהודים וגו' וז"ש כאן ברבות צדיקים בשושן זה מרדכי ואסתר בעת גאולתן ישמח העם המיוחד שהוא ישראל שאז ידעו גם בשושן מחשבת המן הרשע שעליהם היה אבל במשול רשע זה המן שאז עדיין לא ידעו בשושן על איזה עם כונתו אז יאנח עם דהיינו כל עם ועם שכולם היו בספק:

מהבא כו' אשר לו אלהים קרובים כו'. כי המן אמר שכבר הרחיקם אלהיהם מעל פניו וז"ש ישנו עם אחד מפורז ומפרד בין העמים בכל מדינות וגו' ע"כ אמר כי לו אלהים קרובים בכל קראנו גו' דהיינו בכ"מ שקראנו אליו הוא קרוב לנו ואין כאן הרחקה כי מלא כל הארץ כבודו:

או הנסה אלהים וגו'. דימה גאולתן בימי מרדכי ואסתר לגאולתן במצרים כמ"ש שם עתה ידעתיו כי גדול ה' כי בדבר אשר זדו וגו' שהפליג בגאולת מצרים כי בדבר אשר חשבו ליתן ישראל במים כמ"ש כל הברן הילוך היאורה וגו' הם נדונו במים בים סוף כן היה גאולתן אז כי נהפך הפור לפורינו שהם חשבו להשמיד וגו' את כל היהודים בו בדבר נדונו ויכו היהודים בכל אויביהם מכת חרב והרג גו' והיינו הנסה אלהים לקחת גוי מקרב גוי גו' להיות גוי זה תחת הגוי אשר חשבו עליהם רעה:

ויהי הדא הוא דכתיב והתמכרתם שם לעבדים גו'. כפל הצרע דלעבדים ושפחות אין קונה ולהריגה יש קונה כמ"ש כי נמכרנו אני ועמי להשמיד גו' ואלו לעבדים ושפחות גו':

לא מאסתים בימי יונים כו' לבלותם בימי המן כו'. אין זה כסדר הגלויות ושעבוד המלכויות דימי המן קדמי טובא ואפשר דלבלותם משמע ליה טפי על המן שבא להשמיד ולהרוג ולאבד גו' אבל גירסת הילקוט חשיב להו לשעבוד ארבע מלכויות כסדרן לא מאסתים בימי כשדים כו' לא נגלתים בימי מדי כו' לבלותם בימי יונים כו' להפר ברייתו בימי רומיים כו' ושמואל דחשיב הכא בימי אספסיינוס ובימי רומיים בתרתי צ"ל בימי אספסיינוס על ימי החורבן ובימי רומיים היינו באריכות הגלות דורות כמ"ש

רבי וחכמי הדורות וחשיב בימי יונים אע"ג דבהאי קרא בארץ אויביהם כתיב י"ל כיון דהיה אז ממשלת יונים עליהם גם בא"י בארץ אויביהם מקרי והוא מזבאר דגאולת מצרים לא חשיב לפי שהיתה גאולה שלימה על ידי הקב"ה כמ"ש אני ולא מלאך כו' אבל בד' אלו הגאולות דחשיב הכא לא היה בהן גאולות שלימות רק על ידי אמצעי דקאמר לא מאסתים בימי כשדים על ידי דניאל כו' בימי יונים על ידי שמעון כו' ומסיים כי אני ה' אלהיהם לעתיד שאין כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהן כי בכל אלו ד' גאולות עדיין היו תחת ממשלת אומות משא"כ לעתיד שתהיה הגאולה שלימה ע"י הקב"ה כמ"ש אני ה' ולא מלאך כמו ביציאת מצרים כמ"ש כימי מצרים אראנו נפלאות וע"כ אין כל אומה ולשון יכולין לשלוט בהן אז ובכן בב"י א"ס:

מהבא ואם לא תורישו את יושבי הארץ גו'. עיין פרש"י ונראה דאסיפא דקרא סמיך דכתיב וצירו אתכם על הארץ אשר אתם יושבים בה אשר אתם יושבים בה יתורא הוא דודאי בארץ כענן מדבר כל הענין לעיל מיניה אבל על הארץ אשר אתם יושבים בה לאו בא"י מדבר אלא בארץ של כל עולם אשר אתם יושבים בה מרמז בימי המן שאמר עם אחד מפורד בין העמים ואז וצירו אתכם כמפורש ביה צורר היהודים:

מהבא כאשר דמיתו גו' אעשה לכם כו'. פרש"י אף אלו כמעט כלו עכ"ל ועי"ל דהפסוק הזה אין לו הכרע אם לרעה אם לטובה ורמיזא אמעשה דהמן אם לרעה לפי המחשבה כאשר דמיתו להם לאבד אני מדמה לעשות לכם ואם לטובה לפי המעשה כאשר דמיתו להם שישלטו בכם אעשה לכם שאתם תשלטו בהם ולקיים מ"ש ביום אשר שברו אויבי היהודים לשלוט בהם ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם:

אחשוורוש אחיו של ראש כו' גם בתורה נתנו טעם לכמה שמות וע"כ ראו החכמים ז"ל ג"כ בדרשותיהם לתת טעם לקצת שמות וע"פ מ"ש ר"מ דייק בשמא וקאמר אחיו של ראש וכן גילו כו' דודאי לאו אחיו ממש היה אלא פירושו בן גילו כי האחים על הרוב דומים זה לזה והיינו שהיו דומין בכן מזלו שזה הרג כו' מזלו מאדים כדאמרין ספ"ב דשבת האי מאן דבמאדים יחא גבר דאשיד דמא כו' ומ"ד שהשחרו פניהם כו' כשולי קדירה כו' ומלת אחרשורש אותיות שחור אש דבר השחור מן האש דהיינו שולי קדירה ומ"ד כל שזוכרו אומר אה לראשו כו' יש לפרש כל שזוכרו מצטער ואומר על ראש עצמו אה וצרה וא"נ אומר בדרך קללה על ראש המלך אה וצרה ומ"ד שהכל געשו רשין כו' דהיינו נמי אחרשורש שהכל צועקין אה וצרה על שעשאו רשין בימיו:

הוא אחרשורש הוא ברשעו מתחלתו ועד סופו כו'. התחיל בהוא אחרשורש שהוא בנין אב לכולן שבו מפורש טפי כמ"ש בתחלת מלכותו כתבו שטנה גו' וקאמר קרא הוא אחרשורש כמו שהיה רשע מתחלתו בבנין הבית כן היה בסופו במעשה המן וכן דמתן ואבירים הן ברשען מתחלתן בעוד שהיו במצרים כשא"ל משה רשע למה תכה רעך כו' כמו כן היו בסופן במעשה קרח וכן בהוא עשו ברשעו מתחלתו כשמכר הבכורה שהיה ענר בן ט"ו שנה כן היה בסופו כדמפרש פרק קמא דסוטה כשהיה מערער על קבורת יעקב וכן הוא המלך אחז פסוק הוא בדל"ה וריש הפסוק ובעת היצר לו ויוסף למעול בה' הוא המלך אחז דהיינו שכבר הרשיע בתחלתו והוסיף בסופו למעול בה' ולא חשיב רק ארבע הכא ובמדרש חשיב חמשה לרעה דהיינו הוא גבור ציד:

אברם הוא אברהם בצדקו מתחלתו כו'. כמ"ש בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו שנאמר עקב אשר שמע אברהם וגו' כמנין עקב וסופו מפורש למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו לעשות צדקה וגו' וכן במשה ואהרן שהיו צדיקים מתחלתן כו' שלא נמצא בהם שום חטא במותן רק מי מריבה וכן דוד הוא הקטן כו' דע"כ לאו ממש קטן היה דכתיב בענינו כי ענר אתה וגו' ואם ר"ל שהוא קטן מאחיו שזוכרו שם ה"ל למכתב הקטן מהם וע"כ דרשו כשם שבקטנותו קודם שעשה מלך הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו בתורה דהיינו מפיובות כדאמרין בריש ברכות שנקרא מפיובות ע"ש שהיה מבייש פני דוד בהלכה כך במלכותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו בחכמה דהיינו אחיתופל שקראו אלופי ומיודעי שקבל ממנו דבר חכמה כדמפורש פרק החליל בענין כשחפר יסוד המקדש ובמדרש חשיב עוד ב' הוא חזקיה המלך הוא עזרא עלה וגו' ע"ש:

המודך כו' שמלך מעצמו כו'. דרש כן דאל"כ לכתוב הוא אחרשורש מלך מהדיו וגו' דתחלת המקרא ויהי בימי וגו' משמע דבלשון עבר משתעי:

מהדוד כו' וחי"א הדוד וכוס גבי הדדי קיימי כו'. ר"ל וא"כ ע"כ לאו כמשמעו קאמר דהא כתיב שבע ועשרים ומאה מדינה דהוי טפי אלא כשם כו' וכה"ג מפורש בפ' כ"ג גבי מתפסח ועד עזה ע"ש:

בתחלה מלך על ז' כו' אלא מעתה ושני חיי עמרם וגו' ולא תקשי ליה משני חיי אברהם ק' שנה וע' שנה וה' שנים דהתם ודאי איבא למדרש ב' כיון דכתיב שנה בכל כלל וכלל כמו שפרש"י גבי שני חיי שרה וכמו שהאריכו בזה הרמב"ן (והראב"ן) והרא"ם ע"ש משא"כ הכא דלא כתיב מדינה בכל כלל ודומיא דהכי בשני חיי עמרם דלא כתיב שנה בכל כלל ולכך פריך מיניה ועוד נראה דהכא דריש ליה משינה לכתוב מספר קטן קודם דהיינו ז' ואח"כ כ' ואח"כ ק' ולא כן דרך הכתובים בשני חיי אברהם ושרה וישמעאל דכתיב בהו המספר גדול קודם ולכך פריך דאהכא דשני חיי עמרם נמי בכה"ג המספר קטן קודם וק"ק אמאי לא פריך מקראי דלעיל מניה בשני חיי לוי ושני חיי קהת דכתיבי נמי בכה"ג המספר קטן קודם:

דקרא יתורא כו' ש"מ לדרשה כו'. ולכך הקדים מספר קטן לאשמעינן דמעיקרא בזמן ושתי המלכה לא מלך רק על ז' מדינה וכשנשא אסתר זכה למלוך עוד על כ' ועוד על ק' ואיתא במדרש קכ"ז מדינות בזכות שרה שהיו שני חייה קכ"ז שנים:

אחאב דכתיב חי גו' אשר לא שלח לבקשך וסיפא דקרא ואשביע את הממלכה ואת הגוי גו':

וג"ג דכתיב והיה הגוי והממלכה אשר לא יעבדו וכו'. בקרא דלעיל מיניה כתיב ועבדו אותו כל הגוים ואת בנו ואת בן בנו גו' דהיינו אויל מרודך ובלשצר ולא חשיב להו אפשר דנ"נ חורעו קאמר ומיחו ק"ק אמאי לא קא מיייתי הכא ההוא קרא דלעיל מיניה:

דף י"א:

הניחא למ"ד מלך והדיוט כו' מה שיש לדקדק בזה מפורש פרק מי שאלחו:

שמדך על העליונים כו'. פרש"י על העליונים על השדים עכ"ל דלא ניחא להו למימר שהיה שולט על המלאכים העליונים אבל על השדים מצינו ששלט כדאמרין פרק מי שאלחו דהיינו דכתיב עשיתי לי שדה ושדות וקרויין עליונים שהם שטים באויר תחת השמים הנקרא כסא ה' כמ"ש השמים כסאי גו' והיינו שישב על כסא ה' באילו ישב על השמים שהם למעלה מן השמים אבל המלאכים הם למעלה מן השמים ולא מלך עליהם שלמה:

חדושי אגדות – מהרש"א • מגילה

הא איובא ירושלים דלא כו'. וקאמר מי בכל אלה הארצות גוי' ע"כ בשאר ארצות קאמר וכן מפורש מי בכל גוי' אשר הצינו גוי' כי יציל ה' את ירושלים גוי' אבל ליכא למימר הכא דקא משתבח נפשיה כדקאמר בסמוך דהא עס אנשי ירושלים היה מדבר שידעו שלא כבשן:

הא איובא שבע דלא מלך דכתיב כו'. ודכתיב כתב לכל עממיה ולישניא די דארין בכל ארעא גוי' היינו שהודיע כן לכל האומות גם לאותן שבע שלא היו כבושין תחתיו שהציל הקב"ה בנם את דניאל כמפורש בקרא:

התם אשתבחוי דקא משתבח בנפשיה וכו'. ר"ל דאיהו גופיה קאמר הכי להשתבח עצמו גם בדבר שאינו לנישנא למדבר בעדו הוא ולא כן הכתובים דלעיל:

וג"ב מנלן דמ"ה כו' דאמר מר גלו בו' גלו בח' כו' דאמר מר שנה ראשונה כו'. לא הוה איצטריך ליה לאתניי בכל זה דמלך מ"ה שנין אלא ההוא קרא דסוף ספר מלכים דכתיב ויצא יהויכין גוי' ויחז איתו מלך בכל בשנת שמנה למלכו וכתיב שם בסופו ויהי בל"ז שנים לגלות יהויכין גוי' נשא אויל מרודך גוי' את ראש יהויכין גוי' תמני ול"ז הרי מ"ה דני"נ כו' אלא דאנב גררא בא ליישב רומיא דקראי בכל זה:

ובתיב ביה בגילויא קטיל בלשצר גוי' וכתיב דריוש מדאה כו'. הני קראי נמי לבאורה לא הוה צריך ליה לאתניי הכא אלא ליישב האי קרא דלפי מלאות שבעים שנה גוי' שדאי נתקיים אז שנתבטל מלכות בבל ודריוש מדאה קביל מלכותא ודכתיב ביה אפקוד אתכם היינו בפקידה בעלמא כו' דכתיב והוא פקד עלי גוי' כדלקמן ובלשצר טעה לומר דלגאולה ממש קאמר קרא כדקאמר תו לא מויפרקי אפיך כו' אבל רש"י פירש לעיל לפי מלאות לבבל כסבור הוא למלכות בבל מיום שנטלה בבל מלכות וזה נ"נ כו' ע"ש משמע מפירושו דזה היה טעותו ולא ידענא מי הכריחו לכך דודאי לפי האמת נמי כן הוא מיום שמשלה מלכות בבל קאמר לפי מלאות לבבל שבעים שנה גוי' אלא דטעה בין פקידה בעלמא לגאולה ממש כדמוכח' הסוגיא ולקמן לפי סדר עולם יתיישב זה:

מאי לבבל לגלות בבל כו'. דהיינו מגלות יהויכין שהיה שמונה למלכות נ"נ וטעוי ליה לממני ע' שנין מחורבן ירושלים דהיינו מגלות צדקיהו שהיה י"א שנה אחרי זה ומשמע מזה דהוה ידע אחשורוש נמי נבואה זו למלאות לחורבן ירושלים גוי' ואפשר דהוה טעי לומר מחורבן ירושלים היינו מגלות יהויכין שהיה תחלת החורבן ובלשצר נמי אפשר דהוה ידע נמי זאת הנבואה למלאות לחורבן ירושלים גוי' אלא דהוה טעי לומר דהיינו מיום שכבש את יהויקים שהיה בשנה שניה למלכות נ"נ דהוה כמו תחלת החורבן של ירושלים ועוד אפשר דבלשצר וכן אחשורוש כפרו נבבואה זו משום דהך נבואה לפי מלאות לבבל ע' שנה גוי' סותר לפי דעתם הך נבואה דלמלאות לחורבן ירושלים דלא הוי ידעי ליה למימר דהך לפי מלאות לבבל לענין פקידה בעלמא קאמר כדלקמן:

אלמא כתיב באזין בטילת עבודת כו'. אסיפא דקרא סמין עד תרתין למלכות דריוש גוי' ופרש"י שנקראו לו ג' שמות דריוש כורש ארתחששת' כו' הכי מפורש ברפ"ק דר"ה כורש שמלך כשר היה ארתחששת' ע"ש מלכותו ומה שמו דריוש כו' וע"ש בתום':

דף יב.

בפרש"י בד"ה תנ"ה דבשנת כו' למדנו מברייתא זו כשמת בלשצר כו' אלא ע' חסר א' כו' ואנחנו מנינו למעלה כו' ונ' דבלשצר כו' עכ"ל צ"ע בדבריו דהא לא מנינן לעיל אלא תרתין דבלשצר דבג' נהרג ושבעים דמנינו לעיל היינו מיום שמלך נ"נ בנינוה אבל מכיבוש יהויקים שהיה בשנה שניה ודאי דהיה ע' חסר א' י"ש ליישב פירושו לפי מה שהביא מלישנא דסדר עולם דלא חשיב ליה ע' שנין אלא מיום שכיבש את יהויקים ששלט על ישראל וה"ל חסר א' לפי מה שמנה לעיל תרתין דבלשצר ויש להגיה בפירושו תרתין דבלשצר וע"פ דברים אלו נמשך גם פירושו דלקמן בד"ה לפקידה כו' שהיא שנת ע"א לכיבוש יהויקים שפטטה בבל על ישראל:

בגמ' אף דניאל טעה כו'. מפני יפה בפרש"י ס' דניאל ע"ש:

לפקידה בעלמא כו' והוא פקד עלי לבנות גוי' גם שנתבטל הבנין י"ח שנה עד תרתין דלריוש מ"מ היתה אז פקידה שנתיישבו ישראל קצת מאז בא"י וכמ"ש שם מי בכס גוי' ויעל לירושלים גוי' וכדאמרין בעלמא מעוף השמים עד בהמה נדדו נ"ב שנה כמנין בהמה היה א"י חרב דהיינו נ"ב שנה מגלות צדקיהו עד שנה שמלך כורש הראשון:

הוא יבנה ביתי ויקבץ גלותי כו'. דכתיב בההוא ענינא בסמוך הוא יבנה עירי וגלותי ישלח גוי' ותחלת הענין אשר החזקתי בימינו יש רמז על כורש שני בן אסתר שבו יתקיים יבנה עירי שהוא יבנה ביהמ"ק יירושלים והיינו בימינו שהיה בן אסתר ממשפחת ימיני דכתיב איש ימיני אבל קובל על כורש הראשון אינו אמרתי כו' והוא אמר מי בכס מכל עמו גוי' וביטול אח"כ הבנין ע"י צרי יהודה:

בתיב חיל פרס ומדי וכתיב למלכי מדי כו' פרש"י דבהאי קרא סמין מדי לפרתמים ובאידיך קרא סמין מדי למלכי ועי"ל מהקדים פ"א את מדי לפרס ופ"א הקדים את פרס למדי דרשו כן דפ"א זה חשוב יפ"א זה חשוב:

בתיב הכא יקר תפארת גוי' וכתיב התם לכבוד ותפארת גוי'. אבל מלת לכבוד דכתיב הכא כבוד מלכותו יכתיב התם לכבוד ותפארת לא משמע ליה למדרש הכי דלא משמע ליה יתורא כמו תפארת:

ח"א פקח היה כו' דקרוי רחיקא כו'. י"ל ע"פ מ"ש התרגום מטול מה עבד משקיא אית דאמריו דמרדו עלוה איפרכיא ואול וכבשנין כו' ועבד להון משקיא כו' ע"ש דהיינו שהיה סעודה זו דרך פיוס ולהכי פליגי דמ"ד פקח היה דבני מאתיה כל אימת דבעי מפייס להו ומ"ד טפס היה דאם היו חזרו הנך רחוקים למרוד בו הוו הנך קיימי בהדי':

מפני מה נתחייבו שונאיהם כו'. שייכא הך מלתא אהאי קרא דכתיב ביה עשה המלך לכל העם הנמצאים בשושן גוי' משתה גוי' דמשמע בכלל כל העם גוי' גם ישראל שהיו שם וכן הוא בתרגום עבד מלכא לכל עמא בית ישראל דאשתכחו בשושן חייבא כו' ו"ש להם א"כ שבשושן יהרגו שבכל עולם כו':

מפני שהשתחוו לצלם כו' פרש"י לצלם בימי נ"נ עכ"ל דמשמע מקרא דחנניה מישאל ועזריה לא השתחוו אבל השאר השתחוו ולא ניחא ליה לפרש שהשתחוו להמן דמשמע מרדכי לא השתחווה לו אבל השאר השתחוו לו דהמן לא עשא אלוה אלא שהמלך צוה להשתחוות לו מפני הכבוד וק"ן לפי' ר"ת בפרק אלו גערות אהא דאלמני נגדוהי לחנניה כו' דאותו צלם לא היה ע"י ממש אלא היה עשוי לכבוד המלך ואע"פ כן היה בו קידוש השם ולכך מסורו עצמם כו' ע"ש וא"כ דקאמר נמי שנתחייבו כליה היינו שהיה להם למסור עצמם כמו שמסרו עצמן חנניה וחביריו א"כ ה"נ י"ל הכא שהשתחוו להמן ואע"פ שלא היו משתחווים לו רק מפני הכבוד היה להם למסור עצמן מפני קדושת השם ויותר קשה לפרש"י במגילת אסתר שעשה המן עצמו אלוה וכ"ה לקמן בפ"ב הוי"ל לפרש הכא בפשיטות שהשתחוו להמן ונראה שהשתחוו לצלם לא משמע להמן אלא לצלם שעשה נ"נ בבקעת דורא והיינו משום שהשתחוואה להמן לא

היה רק בשושן וא"כ הדרא קושין לדוכתין שבשושן יהרגו שבכל העולם כו' אבל צלם שבבקעת דורא משמע דלכל העולם היה נעשה:

אף הקב"ה עשה עמהם לפנים והיינו כו'. ר"ל שהם לא עשו כן רק מיראת הריגה כמפורש בספר דניאל ולא עשו כן בלבם לעבוד ע"ז אף הקב"ה לא עשה עמהם רק לפנים לייראם שראוים לכליה שדאגו שיעשו תשובה ע"י כך והיינו כי לא ענה האדם מלבו אם יעשה עבירה בלי לב וינה הקב"ה בני איש שמביא לו תונה כדי שיעשה תשובה וינצל מן הצרה:

בחצר גינת ביתן כו'. שלשה מקומות הן דחצר מקום פנוי שמשתמשין בו וגינה מקום זריעה וביתן מקום נטועו אילנות כפרש"י שם ואי מלשון בית ממש כפי' המפרשים ופליגי ביה מר כדאית ליה ומר כדאית ליה:

מאי וחור כו' חרי חרי כו'. מפני' הערוך יריעות מנוקבין שיהיו רואין אלו את אלו פ"א בגדים הראוין לבני חורין כו' ע"ש:

אתה מטויל קנאה בסעודה כו'. כתבו התוס' וא"ת למ"ד לעיל הראוי לגינה לגינה כו' א"כ מטויל קנאה בסעודה וי"ל דס"ל כיון שלא היו רואין זה את זה ליכא קנאה עכ"ל:

אלא הם של כסף ורגליהם של זהב כו'. ודכתיב לעיל מיניה גילוי כסף ועמודי שם לא קאי על המטות אלא על היריעות שהיו מפסיקים ביניהם כפירוש הערוך וכן הוא בתרגום ומן אילנא לאילנא הוו פרישין יריעין כו' דליין עלוי אונקלון דכסף כו' ע"ש ולכאורה מהסבירא בהיפך הל"ל דהמטות גופיהו של זהב ורגליהן של כסף ואפשר דהמטות גופיהו מכוסים במצעות יפות דרכן לעשות רגליהן הנראים יותר חשובים ויקרים:

בהט גוי' אבנים שמחטטין על כו'. ה' מתחלפת בח' באותיות אחה"ע וכה"נ דרשו אל תקרי מהונך כו' וכה"נ פרש"י לפי הדרש שבסמוך ודר אבן טובה כו' ודרא שמה כו' ומאירה להם כצ'הרים וסוחרת מלשון ס'הרא ה' מתחלפת בח' אבל בתרגום מפרש ג"כ ודר דורא דכרכי ימא אבל וסוחרת מפרש בענין אחר מלשון היקף:

שונים משונים כו' ראשונים כלו מפני כלים ואתם שונים כו'. נראה לפרש לפי זה הדרש דהכפל וכלים מכלים חד מהם מתפרש מלשון כליון דהיינו שכלו בלשצר וחבורתו ע"י כלי המקדש שהיה משתמש בהן ועתה אחשורוש וחבורתו שונין להשתמש בהן ובא השטן כו' והרג את ושתיו כדלעיל והתרגום נמי מפרש ליה על כלי המקדש ויהיה כפול כלים כפשוטו שכלי אחשורוש היו משונים מכלי המקדש דומים לאבר כנגדם אבל שונים לא יתיישב דהול"ל משונים:

ויין מלכות רב כו' שכ"א וא' השקוה יין כו' דלפי פשוטו הל"ל הרבה:

מה דת של תורה אכילה מרובה כו'. משום שלא החזר בכל הענין אכילה אלא עשה משתה אל תאמר שהשתיה היה עיקר לכך נכתב כדת של תורה שהאכילה מרובה ועיקר מן השתיה אלא שכלל הסעודה נקראת בב"מ ע"ש משתה ונ"ל דאשמועינן קרא דאותו רשע חשב שלא נהרג בלשצר על ששתה בכלי המקדש אלא על שהיה משתכר בהן ביותר כמפורש ביה לקבל אלפא חמרא שתה ואמר בטעם חמרא להיתיה למאי דהבא וגו' מן היכלא די בירושלם וגו' ולכך הזהיר אחשורוש על כך שלא ישתכרו בהן אלא ישתו בהן כדת של תורה אכילה מרובה משתיה ומזה כיוון שהיה סעודתו אכילה מרובה משתיה לא הל"ל דהיתה השתיה באין אונם אלא דאשמועינן מילתא יתירתא דהשתיה המועטת מאכילה נמי היתה באין אונם לשתות מיין שלא הורגל אלא מיין מדינתו וכדי שלא ישתכר:

לעשות כרצון איש ואיש כרצון מרדכי והמן כו'. פרש"י שהם היו שרי המשקה במשתה עכ"ל ואין פירושו מבורר לי דאדרבה משמע דיסד המלך את שרי המשקים שיעשו כרצון איש ואיש השותה ונראה כפי' התרגום למעבד כרעות גברא דבית ישראל וכרעות גברא דכל אומה ולשון ומדכתיב איש ואיש בלשון יתך אמרו כי תלה הכתיב כלל ישראל במרדכי והיינו כרצונו שלא להאכילן ולהשתותן דבר איסור דמרדכי גופיה ודאי דלא היה נהנה כלל מאותה סעודה וכן תלה כלל האומות בהמן שרצונו בכל אכילות:

בית המלכות בית הנסים מצעי ליה כו'. בית הנסים הוא מקום צנוע דלא רגילים ביה אנשים אבל עשתה משתה בית המלכות הוא מקום שהמלך מצוי בו דרגילים ביה אנשים כדי להראות יפיה נתכונה לזנות כפרש"י:

דף יב:

יום השביעי שבת היה כו'. דלא ה"ל למכתב ביום השביעי אלא דאתי למימר דביום השבת היה שנקרא שביעי דטוב ליביה בחמרא משא"כ ישראל דלא היה אז טוב לבם בחמרא אלא שאחר שאוכלין ושותין מתחילין בדט"ז כו' ועובדי כוכבים מתחילין בדבריי תיפלות כו':

א"ל ובלבד שתהא ערומה כו' מפורש במדרש אחשורוש שהיה טפס אמר אין נאה כאשתי ולא תאמרו מפני שהיא לבושה בגדי מלכות ומקושטה א"ל א"כ תבא ערומה כו' ע"ש וקאמר שבמדה שאדם מודד כו' ר"ל דלהכי אשמועינן דשבת היה ונגזר עליה שתבא ערומה ע"ש שבמדה כו' שהיתה ושתיו כו' מפשיטין ערומות ועושה בהן מלאכה בשבת כו' וכ"ה בתרגום וגזר מלכא כו' לאתויא ושתיו מלכתא ערטילאה בגין דהות מפלחא בבנת ישראל ערטילאין ומנפטן עמר וכיתן ביומא דשבתא כו' ע"ש ואפשר שהודיע רשעותה שהניפון מצער גוף הערומים:

בשוך חמת וגו' זכר את ושתיו ואת אשר עשתה וגו'. דלפי ענינו שזכר אותה ועצב על הריגתה בחמתו לא היה להזכיר את אשר עשתה אלא על אשר נגזר נגזר עליה הריגה עצב ולכך דרשו אשר עשתה דהיינו ששעבדה כך בנות ישראל כן נגזר עליה:

שפרחה בה צרעת כו' ועשה לה זנב כו' עיין בפרש"י ותוס' ע"פ הירושלמי וכתב בעל הערוך פי' כל דבר שהוא יתך שאינו כמות חבירו כו' קרוי זנב כו' ע"ש ולא ידענא מי הכריחו לפרש כך ואימא דזנב ממש עשה לה כבהמה וכה"נ אמרינן בפרק הרואה באלם הראשון שנברא בזנב שנבראת ממנו חוה:

אמאי דלקה ביה כולי האי כו'. דהענין כפול ויקצץ וגו' וחמתו בערה בו ואפשר שדקדק כן מלשון בו דמשמע שחמתו בערה בדבר שתלוי בו דהיינו שזלזלה דביבורה לקרותו אהוריירי דאבא כו' וההוא גברא אשתתיו כו' ולא קראה אותו מלכא:

ויאמר המלך לחכמים מאין חכמים רבנן כו'. מצינו לשון חכמים באו"ה כמו ויקרא פרעה לחכמים וגו' אבל יודעי עתים לא מצינו רק בחכמי ישראל כמ"ס ומצני יששכר יודעי בינה לעתים וגו' והם מכלל סנהדרין שדנין דיני נפשות בזמן שביהמ"ק קיים ולכך א"ל דייונה ומללא מצינו שדנו בה אלא ממוכן פסק דינה דככתיב לא על המלך וגו' ש"מ דלא רצו לדונה מטעם דהיכי גדיינ' כו' וא"ל זיל לגבי עמון ומואב דיתבו כו' ואפשר דלאו השרים דחשיב היה מהן מעמון ומואב כמו שהיה ממוכן זה המן מעמלק:

חדושי אגדות – מהרש"א • מגילה

הקרבן אליו כרשנא וגו' כל הפסוק ע"ש הקרבנות כו'. כפרש"י והקרבן מלשון הקרבת קרבן עכ"ל היינו משום דלפי פשוטו ה"ל למכתב והקרויבם אליו בלשון רבים ואמר שמה"ש אמרו לפני הקב"ה כו' ובתרגום איתא נמי הך דרשה ובני יששכר דהזכיר לעיל שלא רצו לדונה הם היו מתפללים כך והזכיר בתפלה זו כלל הקרבנות הבאים לכפרה ובאיזה מקום וע"י מי כרשנא ע"ש כרים בני שנה שהם שני הכרים וכבשים שנקרבו בתמיד של שחרית ושל מנחה שהוא קרבן עשיר שהיה לכלל ישראל חלק בו. ואמר שתר ע"ש שני תורים שהוא קרבן עני שכל אלו נקרבו על אדמתם שנא' מזבח אדמה וקאמר ע"י מי ע"י כ"ג שסימש בבגדי כהונה שבו א' מאבנים טובות הנקרא תרשים ואמר מרס כלום מרסו בדם שנעשה ע"י שאר כהנים שהיא עבודת האם השייכה לזריקה המכפרת ומרסנא כלום מרסו במנחות כו' שהיא קרבן בדלי דלות ממוכן כלום הכינו שלחן כו' שהיא עבודת התמידין בלחם הפנים וכענין זה בתרגום:

ויאמר ממוכן זה המן כו'. יש רמז במזמור אילת השחר דכתיב ביה "הצילה" ממחרב "נפשי" מיד "כלב וגו' שבו ר"ת המן ממוכן ולקמן מיייתי ליה האחי קרא ע"ש ואמר שנקרא שמו ממוכן שמוכן לפורענות כו' פרש"י לפורענות עומד להיות תלוי עכ"ל ועו"ל שמוכן לפורענות להביא פורענות לאחרים מתחלה כמעשה וסתי להורגה ושוב אח"כ להרוג ולאבד את כל היהודים וגו':

אפילו קרחא בביתי' פרדשכא כו'. קרחא שפל אנשים נקרא בלשון גנאי קרחא כמ"ש התום' בפ"ב דבכורות כדכתיב עלה קרח גו' ובפ' שואל מהבא לקרחינאה כמה כו' ורש"י שפי' שאף הגרדן שר בביתו עכ"ל אין זה פי' של קרחה אלא דר"ל אדם בזוי ושפל כמו הגרדי:

ויפקד גו' ערום יעשה בדעת זה דוד כו' פירושו גו' זה אחשורוש כו' מפורש בפרש"י ואוסוף על פירושו לשון המקרא ערום יעשה בדעת היינו שדוד לא פי' כלום אלא שאמר קרא שעבדיו אמרו כן וגם בקשו לו נערה אבל הכסול זה אחשורוש הוא פי' בעצמו האולת ויפקד המלך פקידים גו' ויבקצו כל נערה וגו' ובה יתישב שלא הביא קרא דלעיל מיניה ויאמרו נערי גו' יבקשו למלך נערות בתולות גו' אלא דמיייתי קרא דבתריה ויפקד המלך פקידים גו' ויבקצו את כל נערה גו' דהיינו שהוא פי' והסכים באולת שא"ל נערי:

אי ליחוסו קאתי ליחסיה עד בנימין כו'. ובכלל קושיא זו נמי דדורות דביני ביני נמי לא הזכיר דהא שמעי לאו בן קיש הוא אלא בן גרא היה כדלקמן:

בן יאיר בן שהאיר עיניהם כו'. כמ"ש ליהודים היתה אורה גו' ובן שמעי ע"ש ששמע הקב"ה כי הקיש בתפלתו על שערי רחמים כו' כי כבר נגענו שערי רחמים כלאמר' במדרשות שגזר עליהם כליה לנלי תפלתו של מרדכי וצדיקים שבאותו דור שנפתחו להם שערי רחמים שנעלנו:

קרי ליה יהודי אלמא כו' עיין פרש"י ונערי ל"ג אלא ה"ג אמר רבה בב"ח כו' ע"ש לפי דבריו יהיה אמר רבה בב"ח פירושו של מוכתר בנימוסו דהיינו שייחסו הכתוב בין מצא אב ובין מצא אם אבל בערוך רם מוכתר בנימוסו היה כעדי פי' כו' ע"ש ולפי זה יו"ל דרבה בב"ח כו' מלתא באנפי נפשיה הוא:

ב"י אמרה לאידך גיסא כו' כפרש"י לנצקה כו' הם גרמו לי הצער עכ"ל ולשון מה שילם לי יומיו כו' אינו ממוקדק לכאורה דמה תשלומים שייך בו ונראה לפרש משום דלפום ריהטא עשה יהודי דהיינו דוד מעשה טוב שלא הרג את שמעי שנולד ממנו מרדכי שהביא הגאולה בתפלתו ויומיו שהוא מרדכי שילם ותיקן מה שקלקל שאלו דלא קטליה לאגב דכה"ג אמרי רבנן לעיל וקאמר דאינו כן דמה עשה יהודי שלא תיקן כלום במה שגרם שנולד מרדכי דאי לא היה מרדכי לא היה כאן תקלה דהמן לא היה מקנא אלא במרדכי וכן בימינו לא שילם מה שקלקל שאלו דאינו הרג את אגב לא היה נוול דמן:

דף יג.

בל הכופר בע"ז נקרא יהודי כו'. וע"פ מ"ש פ"ק דסוטה יהודה כו' וע"ש של הקב"ה דיש בו ארבע אלותיות השם ומיייתי ליה מלכתוב איתי גוברין יהודאין וגו' אע"ג דקושטא הוא דמבני יהודה הוו כמפורש בריש ספר דניאל מ"מ לא ה"ל למקריין הכא יהודאין אי לאו דכתיב שם ולאלהך לא וגו' והתום' כתבו דבפרק חלק איתא דלא היו משבט יהודה עכ"ל אבל בפ"ק דסוטה מוכח דהיו מיהודה שאמרו שם דהקב"ה ח"ל ליהודה אני מציל שלשה מבניך מן האש ומאן ניניה חנניה מישאל ועזריה:

בל דברייך אחד הם כו'. וכולם שמות משה הם ונראה דדרשו כן משום דלילו היו ממש בניה לא ה"ל לייחסן אחריה כמ"ש ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח לו מרד אלא ה"ל לייחסן ע"ש משפחת אב אלה בני מרד אשר ילדה לו בתיה בת פרעה וע"כ אמרו דלאו בני מרד היו שנולדו לו ממנה ולא נקראו על שמה אלא שהיא גדלתן כדמסיק ומשום דלא מצינו שהיא גדלה רק את משה ע"כ כולן שמות משה הן ירד שירד להם לישראל מן כו' כדאמרין במסכת תענית מן בזכות משה גדור שגדר פרצותיהן כו' היינו התורה שנתנה על ידו חבר שחיבר ישראל כו' היינו שהיה משה כמו סרסור בין הקב"ה ובין ישראל סוכו שנעשה להם כסוכה כו' היינו להגין עליהם בתפלתו מן הפורענויות במעשה עגל ובמעשה מרגלים יקותיאל שקוו לאל בימיו כו' דהיינו דור המדבר שקוו בכל יום ויום ליתן מן ושליו ובאר ואבי זנוח שהניח עונותיהן כו' שע"י תפלתו היה הקב"ה סולח לכן עונותיהן כמ"ש ויאמר ה' סלחתי כדברייך אבי אבי אבי היינו שלשה אבי דכתיבי דהאי דכתיב גבי אביגדור היינו שהיה אב בתורה לגדור פרצות של ישראל במעשיהם הרעים שהיה להן כבר במצרים ואבי סוכו דהיינו אב בחכמה וידע להתפלל על ישראל להגין עליהם מן הצרות כמ"ש מי כהחכם וידע פשר וגו' זה משה ואבי זנוח אב בגביאים שידע לבם הרע יאעפ"י כן בקש על כפרתן:

שכפרה בע"ז כו' שירדה לרחוק מגילולי כו' מפורש פ"ק דסוטה:

אשר הגלה וגו' שגלה מעצמו כו'. דלא ה"ל למכתב אלא אשר הגלה מירושלים עם יכניה וגו' עם הגולה וגו' אשר הגלתא יתורא דקרא הוא אלא לומר לך דהם גלו עם יכניה בע"כ ע"י י"ג אבל הוא גלה עמהם מעצמו:

ע"ש הצדיקים שנקראו הדסים כו'. כי האדם עץ השדה הוא ואדם הרע דומה לאילן סרק שעומד לשריפה יכמ"ש ס"פ החובל אול דיקלא בישא אלץ קינא דשרכי ובהיפך אדם הטוב דומה לאילן טוב כמ"ש צדיק כותמר יפרח וגו' שנושא פירות טובים וכן ההדס בריחו הטוב:

אסתר ע"ש שהיה מסתרת דבריה שנאמר אין אסתר מגדת את עמה וגו'. עשתה כן כדי שלא יתקנאו בה זו"ש ותהי אסתר נושאת חן בעיני כל רואיה כמפורש לעיל דכל אחד ואחד נדמתה לו כאומתו ובתרגום נתנו טעם אחר:

שהיו א"ה קורין אותה ע"ש אסתתר מלשון סיהרא וכן הוא בערוך:

לא ארוכה ולא קצרה כו' הוא מעלה בכן אדם כמ"ש בחנה זרע אנשים לא אריך ולא גזך כו' ע"ש:

אל תקרי לבת אלא לבית כו'. פירוש לאשה כדאמרין בעלמא קריתי לאשתי ביתי:

ואת שבע הערות וגו' שהיתה מונה בהן ימי שבת ומלכתוב הראויות לה דריש לה דהיינו שהיו ראויות לה לידע ימי השבוע ובתרגום מפורש שהיה לכן שמות כפי מעשה כל יום מימי השבוע ע"ש:

וישנה זאת נערוותיה וגו' שהאכילה מאכל יהודי דהיינו ששינה לה מאכל עם נערוותיה משאר הנשים ומפורש בתרגום דגם נערוותיה צדקניות היו שלא רצו לאכול דבר איסור ומ"ד שהאכילה קדלי כו' היינו ששינה ליתן לה מאכלה משאר יהודים או שינה ליתן לה מאכל שמן וטוב ומתוך אונסה אכלה כפרש"י ומ"ד ששינה לה לאכול בורעונים כמו שמצינו בצדיקים:

מאי שמן המור כו' סטכת כו' מפ' הערוך מירא דכיא וכן הוא בתרגום אונקלוס מר דרור מרי דכיא ועיין באורך בזה ברמב"ן פרשת כי תשא ואנפיקינן שמן זית כו' שמסיר את השיער כו' ובערוך בשם ר' מנציל שמשחיר השיער ובשמעתין משמע דפליגי אבל בתרגום פי' את שניהם בשמן המור וז"ל וירחן בסטכי' ואנפיקינן דמתתר ית שערא כו' ע"ש:

מגגותו של אותו רשע למדנו שזכו כו'. דודאי לא בא הכתוב לספר שזכו של רשע אלא גנותו כפרש"י אלא דמתוך גנותו למדנו כו':

ותהי אסתר וגו' מלמד שכל אחד ואחד כו' מפורש לעיל:

חדש טבת ירח שהגזר נהנה מן הגזף כו' עיין פרש"י ויש לפרש בהיפך שהעיד הכתוב על גנותו שהיה בעל הנאה ונתכונן כן להנאתו:

ויעש המלך משהתה גדול עבד משהיא כו'. מדכתיב שוב את משהת אסתר וגו' דיתורא דקרא הוא לומר דבשבילה עשה המשהת והנחה וגו' שכל המפורש בשבילה עשה כדי לגלות לו ואמר אזיל שקל עצה ממרדכי אמר כו' מדכתיב ובהקבץ בתולות שנית כיון דכבר כתיב שהמליכה תחת וסתי למאי קבץ בתולות שנית גם סמך לו ומרדכי יושב וגו' שאין ענין זה לזה אלא לאשמועינן שנטל עצה ממרדכי היאך יעשה שתגלה לו ואמר ליה לאחשורוש שיקבץ בתולות שנית ואין אשה מתקנאה כו' וע"י זה אפשר שתגלה וקאמר דעשה כן ואפ"ה לא גליא ליה כדכתיב בתר הכי אין אסתר מגדת וגו' והוא יעצו כן שאפשר שאחרת מהבתולות תמצא חן בעיניו וישלח את אסתר דמטעם זה צה לה שלא תגיד כדי שיאמר דממשפחה בזויה היא וישלחה כפרש"י במגילה:

דף יג.

לא יגרע מצדיק עינו בשכר כו' פרש"י נותן עיניו במעשה צדיקים כו' ע"ש ועי"ל עינו מלשון כעין הדמולח שלא יגרע לצדיק שכר כעין מעשיו בשכר צניעות שהיתה בה ברחל זכתה ויצא ממנה שאלו שהיה צנוע כדלקמן ואמר בסופא דהאי קרא שזכה בזה למלוכה שנאמר ואת מלכים לכסא וזכה הוא שניאת ממנו אסתר שהיתה צנועה כמפורש בכמה ענינים ובהניע תור אסתר לא בקשה דבר וגו' ואין אסתר מגדת וגו' שכל זה מכלל הצניעות כעין דלקמן גבי שאלו וזכתה בזה ג"כ למלוכה ופרש"י דאסתר יצאת משאלו בתרגום דמגילה מייחס מרדכי ועושהו עשירי לשאלו כו' ע"ש אבל מתוך שמעתין דלעיל דקאמר דהיה מרדכי מזרע שמעי שקלל דוד וההוא שמעי מוכח מתוך המקראות דלאו מזרע שאלו הוא אלא ממשפחת שאלו מימיני היה מזרע קיש אבי שאלו:

ויגד יעקב וגו' וכי אחי אביה הוא כו' עד אלא מתוך סימני כו' כל הסוגיא מפורש פרק י"ג:

ומה צניעות היה בשאלו כו' דכתיב ואת דבר המלוכה לא הגיד וגו'. מכלל צניעות הוא שלא יודיע אדם מעלתו כנאמר יהללך זר ולא פיד וה"מ לאתויי צניעות ממש שהיה בו כשהלך למערה להסך רגליו אלא שהיה זה אחר שמלך:

בשהקב"ה פוסק גדולה לאדם כו' שנאמר ויושיבם לנצח וגו'. סיפיה דקרא דלעיל לא יגרע מצדיק עינו הוא ובפ' המזבח מקדש מיייתי לה נמי הך דרשה על מעשה שאלו דפסקו לו גדולה לעולם מעיקרא אלא שנטלה ממנו ע"י שהגביה עצמו כמ"ש ואם אסורים בזיקים ופרש"י על ידי שמגביהין עצמן באין לידי עניות ויסורין עכ"ל נראה מפירושו אסורים מלשון יסורים אבל מלת ואם אינו נופל בו לפי הדרש וע"כ נראה לפרש לפי דרשה זו ואם שיעשו אסורים דהיינו דבר האסור כמו שעשה שאלו שחמל על אגב והרג טוב עיר הכהנים באו לידי זיקים ואם כמו או דהיינו שיגביהו או שיעשו אסורים:

ואת מאמר מרדכי וגו' שהיתה מראה דם כו'. מאמר מרדכי אינו מפורש מה הוא ובתרגום מפורש בכמה דברים הות אסתר עבדת שבתא כו' וכל פקודיא דמתחייבין נשיא הות נטרא ע"פ מרדכי כו' ע"ש והבא לא הזכיר רק לענין דם נדותה שזה היה מפורסם ביותר ע"י שהיתה מראה דם נדותה לחכמים:

באשר היתה באמנה וגו' וטובלת ויושבת בחיקו של מרדכי כו'. לכאורה קשה מהיכא משמע ליה מהאי קרא שהיתה יושבת עתה בחיקו של מרדכי דכאשר היתה באמנה וגו' לא משמע אלא דקאי אמאמר מרדכי אסתר עושה ועוד דטובלת פרש"י מחמת נקיות והל"ז רוחצת ונראה דודאי קאי אלעיל אמאמר מרדכי וגומר שהיתה עושה עתה כמו שהיתה באמנה אתו ולענין שהיתה מראה דם נדה כמו שהיתה כבר קודם שנלקחה לבית המלך אלא משום דודאי כדי שלא תשמש בנדותה עם המלך לא היתה יכולה ליזהר מדם נדותה כמ"ש התום' שכלל יום היה הרשע מצוי אצלה ואונם היה לה כדאמרין פרק בן סורר וא"כ ע"כ הא דהיתה מראה דם נדותה לחכמים כמו שהיתה באמנה אתו משום דהיתה יושבת גם אז בחיקו של מרדכי וניחא דקאמר אחר שהיתה עומדת מחיקו של אחשורוש בכל יום בעת נדותה אח"כ כשבאתה לישב בחיקו של מרדכי מקודם זה היתה טובלת ממש לנדותה אחר ספירת ימי נדותה:

הקציף הקב"ה כו' לעשות רצון צדיק כו' הכי קאמר רצון צדיק שיוסף ביקש על כך כמ"ש כי אם זכרתני אתך וגו' והוצאתני מן הבית הזה אבל מרדכי לא ביקש ע"כ אלא שהקב"ה עשה לו זה שיועד לו הדבר ולעשות לו גם עי"ז כמ"ש בלילה ההוא נדדה שנת וגו' וענינו שהקב"ה מסבב סבות הפכיות לצדיקים פעם להקציף האדון על העבד ופעם לעבד על האדון:

מיום שבאתה זו לא ראינו שינה כו'. נראה שיצא להם זה הדרש ממה שקראם שומרי הסף שיש בזה שני משמעות כדעת המפרשים אם שומרים בית המלך מבחוץ במקום סף הבית כי כן דרך המלכים שלא ילך אדם לבית המלך שלא ברשות וכמוהו וידיה על הסף והיא באה בסף הבית ושומרי הספים לאוהא ואם מלשון מזרח וכמוהו מן הדם אשר בסף ועוד הרבה ולזה קאמר ע"י שהיה שומרי הסף שומרי פלטרון של מלך וכמ"ש בתרגום היו שומעין דבר שבינו ולבינה ואמרו שלא ראינו שינה בעיינינו בא ונטיל ארם בספל כו' דהיינו שומרי הסף שהיו ממונים גם על ספלי ומזרקי המלך שהיה רוחן בהן או שותה בהן וא"ל והלא אין משמרתיו כו' ר"ל שלא היה משמרתם שיה כגון שאחד מהם היה שומר בפתח המלך חצי היום בשחרית והב' חצי השניה של היום וכן בלילה וכדי שיביא אחד מהם ארם ממקום שהיה שם צריך לשהות כל היום או לילה יותר מכדי משמרתו שאם היה משמרתן שיה שלא היה לכל א' שיעור קבוע לו לשמירה אלא שהיו שומרין ביחד היה יכול אחד מהן לשמור שם ושני היה יכול לילך להביא שם הארם

חדושי אגדות – מהרשי"א • מגילה

ממקום שהיה וכיון דאין משמרתיו ומשמרתך שוה כאחד כי בשאני אלך להשקות יום אחד תהא משמרתיו הקבוע לי בטוילה בלא משמר וירגישו בדבר וא"ל חבירו שלא יהיה משמרתך בטוילה שאני אשמור משמרתיו ומשמרתך וקאמר והיינו דכתיב ויבקש הדבר וימצא דמ"מ הרגישו בדבר לפי שמצאו שלא היו במשמרתך שיעשו משמרתך הקבוע וזה שמר שלא היה במשמרת שלו ואותו שהיתה משמרתו קבוע אז לא היה שם ובקשו הדבר ונתועה להם שהלך להביא ארס לשם ורש"י פירש אתה ממונה על עבודה אחת ואני ממונה על עבודה אחרת ע"כ ולשון אין משמרתך ומשמרת שלי שזה אינו משמע כן שהרי שניהם שומרי הסף היו ודרכו לא ידעתו:

מאי אחר כו'. וכה"נ אמרינן בס"פ הנחנקים מאי אחר אחר דבריו של שטן כו' וע"ש דברי הרא"ם בחומש וכבר כתבנו שם ולמ"ד נמי דאחר מופלג הוא מ"מ משמע שבסבת הדברים שזכר לעיל מיניה בא הענין שזכר כאן וכה"נ יש לפרש כאן אחר שברא הקב"ה להם רפואה כו' אבל איה"ו אינו כן מכה כו' וענינו כי כבר הבטיחנו הקב"ה כי אעשה כלה בכל הנוים גו' אך אותך לא אעשה כלה ויסרתיך למשפט גו' דהיינו היסורין הבאין על ישראל לא באו לכלותו רק למרחק חטאם והיינו רפואתן מוכנת קודם למכה דודאי ירפאו משא"כ באו"ה לאפשר שיעשו כלה ולא יבאו לידי רפואה אך אם ישוכו אפשר שיבאו אחר כך לרפואה כמ"ס בהו גנוף ורפאו ושבו עד ה' וגו':

בתחלה במרדכי לבדו כו'. ללא הו"ל למכתב רק כי הגידו לו כי הוא יהודי ויבקש גו' וע"כ דרשו עם מרדכי מנו רבנן מלשון עמיתו בתורה הוא:

הפיל פור הוא הגורל כו' אמר נפל לי פור בירח כו'. דלפי פשוטו כפרש"י במגילה שהכתוב מפרש מהו הפור הוא הגורל לא הוה אינטימין ליה לכתוב אלא הפיל גורל גו' ולכך דרשו כשהפיל פור שמח בדעתו על גורל זה שהוא ירח שמת בו משה ולא היה יודע כו' ובז' באדר נולד כו' דמיתתו מפורש בקצת מתוך הכתובים שבז' באדר מת כדאמרינן ספ"ק דקדושין מדכתיב וימת שם משה עבד גו' וכתיב ויבכו גו' צא מהן ל"ג למפרע הא למלת שבז' באדר מת משה אבל שנוול בז' באדר אינו מפורש אלא מדרש חכמים הוא שם מדכתיב מואה ועשרים שנה אנכי היום מת"ל היום מלמד שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום כו' וזה הדרש לא היה יודע המן ונראה נמי מה שדקדק לומר שבז' באדר מת ששמח נמי ביום המיתה שהפיל גורל מיום ליום דהיינו באיזה יום בחדש נפל הגורל ביו"ג באדר שהוא בתוך ז' ימי אבולות של משה שהיה מיתתו בז' באדר:

ישנו עם אחד כו' ליכא ידיע לישנא בישא כו'. משום דיתקורא דקרא ונלשונות כפולים איכא בהאי קרא ישנו לא ה"ל למכתב רק יש וע"כ דרשו שא"ל שיסנו מן המצות מלשון שינוי שמשנין מצותן א"נ מלשון שינה שיסנים מן המצות וכן הוא בילקוט ומלת אחד שהוא מיותר דרשו דא"ל כו' אית בהו רבנן שינוי עליהם במעשהיהם הטובים א"ל עם אחד כמו ששאר עם אינן במצות כך הרבנן שבהם אינן מקיימין מצות ואמר מפחר שמה תאמר קרחה כו' דמדינה א' קרחה וחריבה מזיקה גס לשאר מדינות משום חורבה שביניהם מפחרין כו' ואמר ומפורד מלה מיותרת לדרוש שמה איכא לבריות הנאה מינייהו יטובה הוא שיהו מפחרין להטיב לרבים ת"ל ומפורד שאינן עושין פירות כפרדה זו כו' אין לבריות הנאה מהן דלענין הנאה למלכות הא אמר ואת דתי המלך אינם עושין דמפקי כו' כפרש"י ואמר ושמה תאמר איכא מדינתא כו' פרש"י מדינה קטנה עכ"ל והוא דחוק דאכתי בכלל מפחר בין העמים הוא ויש לפרש דשמה תאמר איכא מדינה מינייהו לקבצם למקום א' וליישבם שם ת"ל בכל מדינות מלכותך שהם קב"ז מדינות שמלך בטיפה הם מפחרים וא"א לקבצם למקום א' ואמר ודתייהם שונות מכל עם לפי פשוטו הל"ל דתייהם שונות מכל דת וע"כ דרשו ודתייהם שונות לפרוש מכל עם דלא אכלי כו' ולא נסבי כו' ואמר ואת דתי המלך אינן עושין דהיינו מלאכת המלך אינן עושין בכולי שתא כאילו הוא שבת דאסורין בכל מלאכה וכאילו הוא פסח שיצאו לחירות פטורין מכל עבודת המלך ואמר ולמלך אין שוה כו' לפי פשטויה לא הלי"ל רק ואין שוה להניחם ומדכתב ולמלך ה"ק דאפי' למלך מבזים ואם אדוני המלך נוגע כו' ואין ראוי להניחם:

ועשרת אלפים גו' שעתיד המן לשקול שקלים כו' לפיכך הקדים שקליהם כו'. עשרת אלפים ככר כסף עולין חצי שקל לכ"א מיהראל למ"ד אלף כו' כ"פ התום לקמן ועיין בחוקוני:

והיינו דתנן בא' באדר משמיעין על השקלים כו'. זמן נתינת השקלים קודם ר"ח ניסן כדי שיביאו קרבנות מתרומה חדשה וזה מפורש בתורה אבל שמשמיעין עליהם בא' באדר אינו מפורש בתורה אלא דחכמים שיערו להכריז עליהן ל' יום מקודם דהיינו בא' באדר והקדים שקליהן דקאמר הכא היינו להכריז עליהן:

דף יד.

משל לאחשורוש כו' לאחד שהיה לו תל כו'. דמה שהמן רצה ליתן לו עשרת אלפים גו' והוא א"ל הכסף נתון לך והעם לעשות גו' הוא ממש כמשל מכור לי תילך והוא א"ל טול בחנם ודימה את אחשורוש לבעל התל שהוא בדמיון ישראל שלא היה חפץ בהם אחשורוש ודימה את המן לבעל החרין והגומא שהוא חפץ בתל להשליכו בגומא ובו נתקיים חופר גומן בו יפול:

נדול הסרת טבעת ויתר כו' ואילו הסרת טבעת כו'. תלה גזירת המלך בהסרת טבעת שבו נמסרו להמן כמ"ס והעם לעשות בו כנוב בעיניך ובמדרש אחשורוש היה שונא ישראל ביותר מנהגו של עולם דרכו של לוקח ליתן ערבון למוכר ברם הכא כתוב ויסר המלך את טבעתו גו' ו"ש הכא דהסרת טבעת שראו בו שנאת אחשורוש ביותר היא החזירן למוטב שעשו תשובה בכל לבם:

חוץ ממקרא מגילה כו' פרש"י וא"ת נר חנוכה כבר פסקו הגביאים כו' עכ"ל. לא בעי למימר כיון שפסקו הגביאים היה להם רשות להוסיף נר חנוכה דאין סברא שיהא לחכמים כח יותר מהגביאים אלא דבנר חנוכה נמי מצאו חכמים בשום דרשה רמז בתורה כדאיתא במדרשות אלא דה"ק דלף המ"ח גביאים לא הותירו אלא מקרא מגילה והא ללא תקשי הא דתקון שלמה ערובין ונטו"ל דאין זה מקרי הותר על מה שכתוב בתורה דערובין אינו רק גדר להוצאת שבת מרה"י לרה"ו ונטו"ל משום סרך תרומה משא"כ מקרא מגילה ונר חנוכה שהם מצות בפני עצמם ועוד פרש"י אבל בימי מרדכי היו גביאים חגי זכריה ומלאכי עכ"ל מרדכי גופיה היה גביא כפרש"י מסדר עולם וכן אסתר היתה גביאה בימי מרדכי כדלקמן ונראה דלכך נקט הכא גביאים וגביאות דמקרא מגילה הותירו ע"י מרדכי ואסתר שהיה הוא גביא והיא גביאה:

ומה מעבדות לחירות אומרים שירה כו'. היינו שירת אזי ישיר שהוא סיפור הנם דקריעת ים סוף שיצאו מעבדות לחירות ומיניה ק"ו לשירת מגילה שמספר בו ג"כ הנם ממיחה לחיים אבל לענין הלל ליכא ק"ו כדמסיק שאין אומרין הלל על נם שבח"ל כו' והוא מפורש בחידושינו פ"ק דעירובין ופ"ב דערכין/ ע"ש:

קרייתא זו הלילא כו'. ולפי זה מהאי ק"ו ומה מעבדות כו' יש ללמוד למקרא מגילה בין בלילה ובין ביום כמו שקורין הלל בפסח בלילה וביום ולעיל דריש ליה מקראי ע"ש:

מן הרמתיים אחד ממאתים צופים כו'. לכמה פעמים בקרא נקראת עירו הרמתה וכאן כתיב הרמתיים בלשון רבים למדרש למר כדלית ליה אחד ממאתים צופים כו' ואל"ף מרמתיים נחה והר' שבו נמי רמז על מאתים ולמ"ד ב' רמות היו סמוכות צופים זו לזו כפרש"י בספר שמואל לפי פשוטו ולכך נכתב בלשון רבים רמתיים ובדואי בא' מהם היה דר אלקנה וע"כ לגבי ביתו כתיב רמתה לשון יחיד כדכתיב הרמתה אל ביתו ולמ"ד הבא מבני אדם שעומדין ברומו של עולם כו' דבד"ה מייחס את אלקנה לבני קרח ולכך נכתב רמתיים בלשון רבים רמתה א' כמשמעה עירו נקראת רמתה וא' ברומו של עולם כו' מקום נתבצר כו' והוא מפורש בפרק חלק ויש לדקדק אדפריך ותו ליכא מהך דרשה ממאתים צופים שנתגבאו כו' לפרוך מקרא המפורש בתורה מע' זקנים דכתיב בהו ויהי כנוח עליהם הרוח ויתגבאו וגו' י"ל דאותן ע' זקנים לא נבאו אלא ע"י בקשתו של משה שאמר ולמה לא מצאתי חן בעיניך לשום את משא כל העם הזה עלי ויאמר ה' אספה לי שבעים זקנים וגו' ואצלתו מן הרוח וגו' ולכך לא פריך ליה לחשביניהו בכלל מספר הנביאים:

הרבה נביאים כו' כפלים כיוצאי מצרים כו'. והא דקאמר א' ממאתים צופים כו' היינו באותו הדור של אלקנה אבל בכל הדורות היו בהן כפלים כו':

יסכה זו שרה כו'. מפורש בפ' בן סורר ע"ש:

שסכתה ברוח הקודש שנאמר כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה כו'. מפורש בב"ר לקול רוח הקודש היך מה דלת אמר ואתה תשמע לקול דברי ה' ודרשו כן משום דמלת בקולה מיותר דלא הלי"ל רק כל אשר תאמר אליך שרה שמע כי גו':

שהיתה מתנבאת כשהיא אחות אהרן עמד אביה כו'. כל הסוגיא מפורש פ"ק דסוטה:

מאי אשת לפידות שהיתה כו'. בכמה כתובים מייחס האשה אחר אישה כגון יעל אשת חבר הקניז ושם אשת שאול אחינועם שהאיש מפורסם והרבה כמוהו משא"כ הכא דלפי פשוטו לפידות הוא אישה אינו מפורסם ואדרבה הוא מפורסמת ביותר כדכתיב והיא שופטה וגו' וע"כ דרשו לפידות שהיתה עושה פתילות למקדש ובזה זכתה לנבואה ולאור התורה שהיתה שופטת את ישראל:

יושבת תחת תומר מ"ס תחת תומר כו'. דאין זה הודעה למקום שהיא יושבת דכמה אילנות תמרים יש בא"י וקאמר לאשמועינן תחת תומר ולא תחת אילן אחר משום דהתומר אין לו ענפים למטה ואין יחוד וד"א אין לו אלא לב אחד כו' דהיינו לב אחד של גזעו הולך ביושר מלמטה למעלה משא"כ שאר אילנות דגם הענפים יש להם לב והם נוטים לכאן ולכאן:

שנמשח בקרן נמשכה מלכותו כו'. כי הקרן הוא דבר המתקיים משא"כ הפך שהוא כלי חרם עלול לשבירה בנפילה:

אל תקרי בלתך אלא כו' אין צייר כאלהינו אדם כו' מפורש פ"ק דברכות:

א"ל ובי מראין דמים בלילה כו'. הכא משמע בלילה הוה מדאמר דוד אם אשאיר לו עד אור בוקר וגו' ומה שיש לדקדק בזה עיין ברפ"ק דפסחים:

דף יד.

א"ל ברוך טעמך וברוכה וגו' מבוא בדמים דמים תרתי משמע כו'. נראה דהך דרשה עיקרה לא נפקא ליה מלשון דמים שהוא לשון רבים דמצינו הרבה כמו איש דמים ומרמה וגו' הענינו מדמים וגו' ועוד אמאי לא מיייתי הכא קרא דלעיל מיניה שא"ל לאבינול אשר מנעך ה' מבוא בדמים דמים תרתי משמע אלא דעיקר דרשה מהאי קרא שא"ל דוד ברוך טעמך וברוכה את וגו' דהיינו שדיבורה לו היה בטעם כדאמרינן דע"י שא"ל דוד וכי מראין דם בלילה א"ל היא וכי דנין ד"נ בלילה וקאמר דלפי דרשה דמים תרתי משמע דהיינו שהוא מעג עצמו מלראות דמה בלילה וגם שהיא מענה אותו מש"ד ולפי זה ל"ג מאי מבוא בדמים כו' כמ"ס התום' אלא דגרסי' מבוא בדמים דמים תרתי משמע וכ"ה בכל הספרים שלנו וע"ז כתבו התום' ה"ג תרי דמים דם נדה וש"ד מלמד שגלתה שוקה ול"ג א"ד שגלתה דהא השתא מפרש מאי תרי דמים כו' ע"ש נראה מדבריהם דדם נדה השתא מפרש לה ע"י שגלתה שוקה התאזה לה וא"ל השמעי לי בימי נדוהא אבל קשה דהא במה שכתב לה קום ליה בדרבה מיניה באיסור א"א שהוא במיתת ב"ד וע"כ נראה לקיים גירסת הספרים דגרסינן א"ד מלמד שגלתה כו' וה"פ א"ד מה שא"ל ברוך טעמך וגו' לאו אדם נדה קמכין שמע עצמו מלראות דמה בלילה וגם מעג עצמו מלדון ד"נ בלילה כדאמרינן לעיל אלא דהא קא"ל ברוך טעמך וגו' מבוא בדמים שע"י שגלתה שוקה א"ל השמעי לי כו' והיינו בדמים תרתי משמע דהיינו שמענה אותו מב' מיתות ב"ד דהיינו מש"ד ומאשת איש וסמין עצמו שהיא מענה אותו ג"כ מאיסור א"א מדכתיב ולא תהיה לך זאת לפוקה מכלל דאיכא אחריתי כה"ג איסור א"א:

שגלתה שוקה והלך לאורה ג' כו' כתבו התום' קשה היאך גלתה אותה צדקת שוקה לפני דוד וע"ק דמחזי כגומא לומר שהלך לאור שוקה ג' פרסאות כו' ע"ש ולא ידענא מי הגיד להם שבפני דוד אחר שבאתה אליו גלתה שוקה דלא משמע כן אלא דרחוק ממנו ג' פרסאות והיא לא ידעה ממנו והוא לא ידע ממנה שם גלתה שוקה אלא שמאיר לו הלילה ע"י שגלתה שוקה מרחוק ג' פרסאות עד שבאתה אליו כדכתיב ותפגוש אותו אז הרגיש שהלילה מאיר לו משוקה שגלתה ואין זה מחזי כגומא דמצינו כה"ג בפ"ק דברכות חזייה ר"י דגני בבית אפל גלייה לדרעיה ונפל נהורא כו':

והיתה נפש אדוניו כו'. האי קרא לא שייך הכא כמפורש בחדושי הלכות:

בי הוה מפטרה מניה א"ל והיה כי יטוב ה' וגו'. האי קרא קודם תשובת דוד לה כתיב אלא דמשמע ליה דאין ענינו כאן דעברים אלא כי הוה מפטרה מיניה א"ל כן ואין מוקדם ומאוחר בתורה ונראה דמיייתי ליה הכא דגם בזה היתה מתגבא שימות נבל והוא יזכור אותה אז ביפיה וכפרש"י בס"פ החובל:

ובמקום דקאי ירמיה היכי מתגבא כו'. דהא ירמיה נמי מתגבא כן על הגלות והוא כבר נתגבא מקודם בשנת י"ג למלך יאשיהו וזה היה בשנת י"ח ומשני דקרובת ירמיהו היתה כדלקמן דשניהם מרחב הזונה יצאו:

מפני שנשים רחמניות הן כו'. אינו נראה דה"ק דלכך שדר לה דרחמניות הן ותתגבא לו לטובה וכי משום דרחמניות הן תשנה נבואתה מרעה לטובה ואם היה ירא שירמיהו יתגבא לו לרעה גם היא ודאי תאמר כן אלא דר"ל דרחמניות הן ותבקש עליהם רחמים לשנות מרעה לטובה:

בי המוכר וגו' אפשר יובל בטל כו'. ר"ל דיחזקאל היה מתגבא שיגלו ישראל ולא ישוב המוכר לנחלתו ביובל ואם לא היה נוהג היוובל בלאו הכי נמי לא ישוב לנחלתו אבל אם היוובל נוהג ה"ק קרא המוכר לא

חדושי אגדות – מהרש"א • מגילה

יתאבל במכירתו דהא בלאז הכי יגלה מנחלתו אך יתאבל מיהת על גלותו כיון דיובל היה נוהג אי לאז הגלות היה שב לנחלתו דיובל:

דכתיב ויאמר מה הציון וגו' על המזבח בבית אל וגו'. תחלת הענין ה"ל לאתויי דכתיב וגם המזבח אשר בבית אל וגו' נתן וישרוף וגו' ויפן יאשיהו וגו' מה טיבו של יאשיהו על המזבח כו' וי"ל דאפשר דלא שבו י' השבטים אלא שיאשיהו הלך לשם לבטל ולאבד הע"ז שהניחו שם כשגלו אבל האי קרא ויאמרו אליו אנשי העיר וגו' ויקרא את הדברים אשר עשית בבית אל וגו' משמע דאנשי העיר הן הן ששבו וחזרו כל המעשים אשר היו בימי ירבעם:

מהבא גם יהודה שת קציר וגו' דלעיל מיינה משתעי קרא הזנית אפרים נטמא ישראל דהיינו על ידי עון ירבעם שהוא מאפרים נטמא ישראל מתחלתו וע"י כך גלו ואמר דאע"פ כן יש להם עוד תקוה דיאשיהו שהוא מיהודה שת קציר לך בשוב וגו':

ותלבש אסתך מלכות בגדי כו' שלבשתה רוח הקדש כו'. מלכות היא האחרונה מי' ספירות ממנה רוח הקודש משפיע על האדם הזוכה לכך ומיייתי עליה דכתיב ורוח לבשה וגו' ואי התם לאז ברוח הקודש איירי דלא מצינו בו שום נבואה דאי הא דאמר שלום לך ושלום וגו' נבואה הוה ליחשביה לעמשא נמי כמ"ח נביאים דנבואה שהוצרכה הוא אלא דלשון רצון הוא כמ"ש המפרשים וכמו ותהי על יפתח רוח ה' וגו' ולא מיייתי ליה הכא אלא דמצינו לשון לבישה לגבי רוח:

תרחין נשין יהירין הויין וסניין שמיייה כו'. ר"ל אע"ג דסניין שמיייה והוה להן להשפיל ולהכעב עצמן לפי שמויתקין חוללה ודבורה שהם שפלים בבריית והם לא עשו כן אלא דהוו יהירין נגד אנשים חשובים כגון יאשיהו וברוך:

בתיב הכא בן חרחם כו'. פרש"י ואע"ג דקראי על בעלה קמסהיד עכ"ל. וכן צ"ל גבי בן תקוה לקמן בסמוך ונראה דינא להם זה הדרש משום דבכל מקום שמייחם האשה על שם אישה המפורסם כגון יעל אשת חבר וגו' ואבינויל אשת נבל הכרמלי וכמוהו הרבה כמ"ש לעיל לא מצינו בהו שמייחם את האיש ההוא אחר אבותיו והבא שמייחם חוללה הנביאה אשת שלום וגו' אישה שלום היה מפורסם כמפורש שם שהיה שומר הבגדים של המלך ולא ה"ל לייחסו כלל אחר אבותיו שלום בן תקוה בן חרחם ולכך דרשו תקוה וחרחם לרמוז על חוללה דבה משתעי קרא שהיתה מיהושע ומרחב כדלקמן:

שמגה נביאים והם כהנים יצאו מרחב. ובמדרש ילקוט מיייתי בזה קרא דד"ה משפחת עבודת הבן לבית אשבע אלו בני רחב הזונה שהטמינה המרגלים בבון לבית אשבע שנשבעו לה המרגלים ע"כ אבל האי קרא בבני שלה בן יהודה חשיב להו הא דאמר שהיו הח' כהנים בירמיה ואביו חלקיה מפורש מן הכהנים וכן חנמאל היה בן שלום דמזו של ירמיה מסתמא מאב היה אבל בברוך ואביו נריה וכן בשריה יאבי אביו מחסיא לא ידענא מפורש שהיו כהנים גם יש עיון בזה לפי מה שאמרו לעיל מ"ח נביאים עמדו כו' ומסיק טובא הוו כפלים כיוצאי מצרים אלא דהנך מ"ח הוצרכו לדורות ללמוד תשובה או הוראה וכתב רש"י לעיל שהן מנויין בסדר עולם וחשיב בינייהו ברוך וגריה אביו וכן שריה ומחסיא אבי אביו ולא נמצא מוזכר בגריה ובמחסיא שום נבואה שהוצרכה גם קשה אמאי לא חשיב חנמאל שהזכרה בו נבואה כמ"ש ויבא אלי חנמאל וגו' בדבר ה' וגו' ונראה הא דלא חשיב הכא בכלל מ"ח נביאים בלעם יאויב וחביריו דלא חשיב הכא אלא נביאי ישראל ואע"ג דאליהו בן ברכאל מישראל הוה כדאמרינן פ"ק דב"ב מ"מ עיקר נביאותיה לאומות העולם כדאמר נמי התם יאויב מישראל מ"מ עיקר נביאותיה לאו"ה יע"ש מה שיש לדקדק שם בדברי התוס':

וא"ל פתאי אוכמא כו'. פי' בערוך כלי שחור ע"ש ונראה דלא לגנאי היה מתוכין ר"ג לומר כן לרב עינא אלא לשבח וכדאמרינן בריב"ח שאמרה לו בת קיסר חכמה מפוארה בכלי מכוער כו' וא"ל אלו סנו הוו גמירי טפי כמפורש שם:

דף טו.

ב"מ ששמו ושם אביו בנביאות כו'. כיון דהזכירו בנביאות איש מפורסם הוא ולא איצטריך ליה לייחסו ע"ש אבותיו אי לאו משום חשיבותיה דגם אביו נביא היה וכיוצא בזה אמר בסמוך לענין מעשים כשפרט כו' מהם לשבח כו' ובהיפך כל שפרט לך הכתוב באחד מהם לגנאי כו' כגון ישמעאל בן נתניה וגו' דמפורש שם רעתו לא ה"ל לייחסו אחר אבותיו אי לאו להודיע שגם הם רשעים היו:

שמו ושם עירו בימזע כו' ר"ל דהיינו שנקרא כן ע"ש עיר שנוגד בה ואם לא נזכר שמו ע"ש עירו בימזע שליתמו בירושלים הוא ועד"ו יש לפרש המקרא נכבדות מדובר בך עיר האלהים וגו' דהיינו בענין שריית השכינה ונבואה כי אזכיר רהב ובבל ע"ש הנביאים שזה שם עירו ליודעי שנוגד שם וכן פלשת וצור עס כוש אזכיר בשם עירו שזה יולד שם אבל ולציון יש יתרון דיאמר בה איש ואיש דהיינו בין שנוכר שמו על שם ציון ובין שלא נזכר שמו עליה אלא מסתמא יולד בה אותו הנביא כי יש מעלה לירושלים כי עליון יכוונה בשריית שכינתו שם וקרוב לזה יתפרש בחידושינו במס' כתובות פרק המדיר ע"ש:

ולמה נקרא שמו מלאכי שהיה שני למלך כו'. ר"ל דהוה חשוב כמלאך:

מלאכי זה עזרא כו'. הכא לא בא לפרש ולמה נקרא שמו מלאכי ואפשר משום שהוא דבר פשוט בו ע"ש שהיה עזרא כמלאך אלהים בתורתו כמ"ש ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא וגו':

דכתיב בנבואה דמלאכי כו' ובעל בת אל נכר כו'. כדאמרינן פרק הנשרפין ובעל בת אל נכר וכי בת יש לאל נכר אלא זה הבא על הנכרית והוא מפורש שם ועד"ז אמר עזרא מעלנו באלהינו גו':

ארבע נשים ופיפיות היו בעולם שרה כו'. לאו מקרא יליף לה דכתיב בהו שהיו יפות דברחל ועוד בשאר נשים מצינו כיוצא בהם יפת תואר ויפת מראה ועוד רחב דחשיב הכא בד' נשים לא מצינו לה האי לישנא אלא קבלה היה להם דל' נשים אלו לא היו כיוצא בהן ביופי ח"ש ופיפיות לשון כפל היפוי שהוכפלו ביופי ולא חשיב חוה משום דלא חשיב אלא ד' הנולדים מאשה כמ"ש התוס' ורמז בזה ופיפית מבני אדם גו' דהיינו הנולדות מבני אדם יצאת חוה מן הכלל שלא נולדה מבני אדם:

רחב בשמה זנתה כו'. גם אלו דברי קבלה בידם ונראה דיש קצת רמז בהם בקרא רחב בשמה מדכתיב בה אשה זונה ושמה רחב ויעל בקולה דכתיב בה ותאמר אליו סורה אלוני סורה גו' שע"י דיבורה וקולה תבעה סיסרא לזנות כמ"ש בין רגליה כרע שכב גו' כמפורש במס' נזיר ואבינויל בזכירתה כמ"ש לעיל זוכרת את אמתך גו' שפינה בו שעל ידי זכירתה ישאנה ומיכל בראייתה דכתיב בה ומיכל בת שאול נשקפה בעד החלון גו' ובתה הכי כתיב וישב דוד לברך את ביתו ותצא מיכל לקראתו גו' דאשמעינן קרא דלא רצתה לצאת מביתה שלא יראנה שום אדם וכענין כל כבודה בת מלך פנימה דאפי' אשה בת מלך כמו מיכל כבודה פנימה שלא יראנה אחר:

בל האומר רחב כו' אנא אמינא רחב ולא כו'. בברייתא דקתני בשמה זינתה לא משמע אלא שמתאווה לזנות ולא שיהיה נקרי ולכך פריך ליה לר"י דאמר מיד נקרי הא אנא אמינא כו' ובברייתא נמי לא קתני

אלא רחב בשמה אבל הכא לגבי נקרי נקט כפול רחב רחב ומשני ביודעה ומכירה ופרש"י פ"ק דתענית יודעה היינו מכירה ועי"ל ביודעה ממש כמו ואיש לא ידעה דהיינו ע"י שידעה מכירה ואז נקרי:

מאי אמר כו' גבה המן כו'. אסיפא דקרא קסמיך ויזעק זעקה גדולה ומרה והיינו שזעק זעקת מרה על הגדולה שנתן לו אחשורוש כמ"ש גלג המלך אחשורוש את המן שגדלו על עצמו ודאמר גבר מלכא עלאה כו' פרש"י כינוי הוא להיפוך כו' עכ"ל אבל א"כ הטיח מרדכי דברים כלפי מעלה וע"כ יש לפרש כפשטיה דהכי קאמר גם שגל מלכא תתאה את המן גבר מלכא עלאה להשפילו ואמר כן דרך תפלה או בנבואה:

מאי ותתחלחל כו'. המלה כפולה בלשון דמצינו חיל אחז גו' כיולדה גו' ועל כן דרשו בו מלשון חלולים ונקבים כפרש"י שנתמסמסו חלולים שלה או חלולים של פתחי נדה או חלולים של צרכיה ועיין בפ"ק דנדה ובמסכת סוטה פ"ג:

התך זה דניאל כו'. דמוכח דישראל הוה התך מדשלחה אסתך על ידו לדעת מה זה ועל מה זה דהיינו חמשה חומשי תורה כדלקמן ואם כן הוא דניאל דלא נמצא בשום מקום שהיה יהודי מסריסי המלך דמדי ופרס כי אם דניאל כמפורש בספר דניאל וכאן כתיב מסריסי המלך אשר העמיד לפניה:

ולמה נקרא שמו התך שחתכוהו מגדולתו. עיין פרש"י ומה שיש לדקדק מפורש בריש פרק קמא דבבא בתרא והה' מתחלף בח' ובכמה מקומות מפורש:

לדעת מה זה ועל מה זה כו'. מדכתיב כפול דרשו דרמזו על הלוחות דכתיב בהו מזה ומזה דהיינו משני הצדדים חמשה דברים מצד זה וחמשה דברים מצד השני שבהן נכלל כל התורה שבהחמשה חומשי תורה כמ"ש בשם רב סעדיה:

מבאן שאין משיבין על הקלקלה כו'. מדכתיב מעיקרא ותאמר אסתך להתך גו' וכתיב בתר הכי ויגידו למרדכי גו' משמע דאחרים הגידו לו ופרש"י לפיכך לא השיב התך ואסתך שלחה על ידי אחרים עכ"ל וצריך לומר דאותן אחרים לא חשו להך מלתא דאין משיבין כו' ומיהו ק"ק לפירושו למה שלחה אחר כך שנים אחרים ולא שלחה אחד מהם כמו ששלחה מעיקרא את התך לחוד ועל כן נראה דאותן מגידים לא היו שלוחים אלא שהן שמעו מה שאמרה אסתך להתך וכיון שלא הגיד הוא למרדכי משום דאין משיבין כו' הגידו לו הם מה ששמעו ממנה:

אשר לא כדת גו' שלא כדת ש"ת שצבל יום כו'. דלפי פשוטו הוה ליה לפרש שלא כדת לבא אל המלך אשר לא יקרא ומסתם אשר לא כדת היינו סתמא דת של תורה ובדרך זה דרשו נמי סיפא דקרא כפול אבדתי אבדתי כו' כך אוכב ממך כו' וכתבו התוס' ואם תאמר אמאי לא היה מגרשה ותהא מותרת להחזירנה כו' עכ"ל אין לפרש דרוצה לומר שיהיה מותר להחזירה כשימות אחשורוש מכל מקום אבודה ממנו עתה כל זמן שהיא אצל אחשורוש או שמא ימות מרדכי מקומם ותהיה אבודה ממנו לעולם אלא דרוצה לומר דמה שכתוב לעיל שגם עתה היתה יושבת בחיקו של מרדכי והשתא יגרשה עתה קודם שתבא לאחשורוש ברצון ואחר כך יחזור וישאנה מרדכי ושוב גם אם אח"כ תיבעל לאחשורוש לא יהיה רק באונס ובתירוצם של התוספות שלא היה אפשר לו ליתן לה גט יתיישב למה לא נתן לה גט משום איסור אשת איש גם אם היה לה אונס מכל מקום משום חומרא דאשת איש היה לו ליתן גט אי לאו משום יראה כמ"ש התוספות:

ויעבור מרדכי גו' יום א' דפסח כו' ופרש"י שהרי ב"ג כו' ובי"ו נתלה המן בערב עכ"ל ונראה לפי ענינו דביום ראשון שהקענו דהיינו ב"ד באה אסתך לפני המלך בלבוש מלכות דהא אח"כ כתיב נדדה שנת המלך גו' כמפורש במדרשות ובתרגום שהיה ליל ראשון דפסח אבל רש"י פירש לקמן דויהי ביום השלישי ותלבש אסתך מלכות דהיינו ביום ט"ו היה יום שלישי לשילוח הרצים עכ"ל ולפי זה צ"ל אין מוקדם ומאוחר דזה המעשה דבלילה ההוא נדדה שהיה בליל ט"ו היה קודם מעשה דותלבש אסתך גו' שהיה ביום ט"ו ונ"ל נמי דהמעשה מהר קח את הלבוש גו' ויחך המן גו' לא היה ביום שאחר ליל ט"ו שנדדה שנת המלך כדמשמע מקרא אלא שהיה ביום י"ו ביום הנפת העומר כדמוכח לקמן ובו ביום עשתה אסתך משתה שני לכך פרש"י כאן דבו ביום בערב נתלה המן שהרי כל מעשה מהר את הלבוש גו' ויבא המלך והמן לשתות גו' וכל הענין בו ביום קודם שנתלה המן היה:

דעבר עורקמא דמזיא כו' פרש"י לאסוף היהודים שבעבר ב' עכ"ל דהכי משמע קרא ויעבור מרדכי ויעש ככל אשר ציתה עליו אסתך גו' ולא מצינו בה שציתה אותו אלא לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן גו':

אל תהי ברכת כו'. דכתיב ויאמר ארונה אל המלך גו' וסיפא דקרא אלהים ירצך גו' היינו ברכת הדיוט ונתקיים דכתיב ויעתר יי' לארץ ותעצר גו':

דניאל דברכיה כו' הוא ישזבינך כו'. יש לעיין בזה וכי משום דהיה ניצול דניאל נימא דברכת דריוש עשתה לו ואימא דצדקתו של דניאל עמדה לו כמ"ש וכל חבל לא השתכח ביה די הימן באלהא וי"ל דלהכי אשמועינן קרא דא"ל הוא ישזבינך דזה נמי גרמה לו:

קלל את שרה הנה הוא לך כסות עינים כו'. בדרך קללה אמר לה כן על ששקרה נגדו לומר על אברהם אחי הוא ואת אברהם לא קלל ששקר לו לומר אחותי היא לפי שהוא עשה כן מיראת הריגה כמ"ש והרגוני על דבר אשתי:

הקב"ה נותן מים ואח"כ שופת הקדירה לקיים מ"ש לקול תתן המון מים ואח"כ ויעלה נשיאים גו' כצ"ל וכ"ה הגירסא בילקוט שהנשיאים הם (המון) הקדירה ששופת ונותן בתוכו מים:

בל האומר דבר בשם אומרו מביא כו'. הכי איתא בפרק שנו חכמים בלשון כו' וכיון דלאז משנה היא אלא ברייתא לא תקשי אמאי מיייתי ליה הכא בשם ר"א אר"ח דאפשר דר"א לא ידע הך ברייתא ותלמודא מיייתי הכא כל הני מילי דאר"א אר"ח:

צדיק אבד לגורו אבד כו'. כוונת בזה על השאריות הנפש של הצדיק ואינו אבד במיתתו אלא לגורו שהיה מנין עליהם בחייו והמשיל למרגלית שלא נאבדה לעצמה דמרגלית שמה בכ"מ שהוא ולא אבדה אלא לבעלה:

ובל זה איננו שוה בכל עת שאני רואה את מרדכי גו' וכי משום דרואה את מרדכי יושב בשער המלך אומר כל זה אינו שוה לי כדרב חסדא כו'. כך היא הגירסא בילקוט ובע"י ור"ל כשראה את מרדכי שהיה פרוצבולו דהיינו אדונו מחמת עשירות והוא פרוצבוטו דהיינו עבדו משום עניות הוה מתבייש ממנו כשראה אותו בשער המלך בכל שעה והיה מיצר לו ואמר וכל זה איננו שוה לי וגו' ומפרש ליה שהיה עבדו בטולמא דלחמא שנתן לו כמפורש בילקוט:

דף טו:

ובל זה איננו וגו' מלמד שכל גנזיו של אותו רשע כו'. דמלת זה מורה בכ"מ אדבר הנראה עכשיו לפניו יכיון דאכבוד עושרו דכתיב לעיל מיניה קאי א"א לו להראותם להם ולומר עליהם זה אי לאו שהיו חקוקין לו על לבו:

עתיד הקב"ה להיות עטרה בראש כל צדיק כו'. כל המאמר זה מפורש פ' חלק ע"ש:

ותעמוד בחצר בית המלך וגו' כיון שהגיעה לבית כו'. נראה דמהאי קרא נפקא להו הך מלתא משום דלפי פשוטו המקרא חסר דכתיב ותלבש אסתר מלכות ותעמוד בחצר בית וגו' דודאי לאו בחצר זה הלבישה אלא בבית הנשים והל"ל ותלבש אסתר מלכות ותבא ותעמוד בחצר וגו' כדכתיב לעיל אשר יבא אל המלך אל החצר הפנימית וגו' ועוד דהכא קרי ליה בחצר בית המלך וגו' ולעיל לא כתיב בית ועל כן דרשו ותלבש אסתר מלכות לאו היינו מלבוש ממש שאמר אלא שלבשה רוח הקודש כמפורש לעיל ואמר ותעמוד בחצר בית וגו' רצה לומר ותעמוד כמו ותעמוד מלדת דהיינו שפסקה רוח הקודש ממנה כשבאת בחצר בית וגו' דהיינו בבית הצלמים ומייתי לה נמי מאלי אלי למה וגו' שנאמר במזמור אילת השחר וגו' כפרש"י שהוא נדרש על גאולת אסתר כמפורש ביומא למה נמשלה אסתר לגולה כו' ולמה נמשלה אסתר לשחר כו' עיין שם ועוד יש רמז במזמור זה על אסתר שנאמר עליך השלכתי מרחם מבטן אמי אלי אתה כדאמרינן לעיל באסתר עיבדתה מת אביה ילדתה מתה אמה ובמזמור הזה זכר תפלת מרדכי לאיתא במדרש שלא שכב יעקב בבית לבן אבל היה אומר בלילה תהלים שנאמר ואתה קדוש יושב תהלות ישראל ישראל סבא כו' דמרדכי וסיעתו אמרו אלהי אקרא יומם וגו' ולילה ולא דומיה לי כמפורש בפרק קמא ועל ידי תהלים של לילה נענו בלילה שנאמר בלילה ההוא נגדה וגו' ואומנות זה למדו מישראל סבא כמה שאמר ואתה קדוש יושב תהלות ישראל ועל זה אמר כך בטחו אבותינו דהיינו ישראל סבא ונמלט מצרת לבן ואנכי תולעת וגו' שאין כחי אלא בפה והנני חרפת אדם כמו שדרשו לעיל בקום עלינו אדם אדם ולא מלך והוא המן ובזוי עם שבא מארם כמה שאמרו בזוי אתה מאד הוא ארם שאין להם כתב ולשון:

ואמרה שמה לכך עזבתני מרוח הקודש שאתה דן על שונג כוזבי ואונם כרצון כו' ופרש"י שאני באה אליו מאלי אונם הוא עכ"ל וק"ק דלעיל מוכח דמה שבאה מאליה לאו אונם הוא דא"כ היתה מותרת למרדכי לעיל אמרינן שהיא אמרה אדתיי ממך וע"ק דמשמע דמשום שהגיעה לבית הצלמים נסתלק ממנה רוח"ק ונראה לפרש כיון שהגיעה לבית הצלמים שהוא בית ע"ז סילק ממנה רוח"ק משום אל תפנו אל האלילים ועל זה אמרה דבאונם הלכה שם ואין כאן איסור אל תפנו אל האלילים דכח"ו אמרינן בפרק ח"ה בהולך במקום הכביסה אי לדיכא דרכא אחרינא אונם הוא ואמרה עוד שמה על שקראתינו כלב כו' הוא מצואר דהניצול מן הכלב רע אינו כ"כ גם כמו הניצול מפי אריה שהוא ודאי גם גדול כענין דניאל לפי שהוא חשבה מתחלה תלגות הצרה בהמן שהוא דמיון הכלב וזו"ש "הצלה" מחרב "נפשי" מיד "כלב גו' שר"ת המן וממוכן אינו כן שהצרה היא גם מן המלך כדאמרינן לעיל במשל התל והחרין שגם דעתו היה לרעה ובעי אפויי רחמי טפי להיות ניצולים בגם גדול ולכך חזרה בתפלתה ואמרה הושיעני מפי אריה דהיינו ממחשבה רעה של המלך:

ויחי בראות המלך וגו' ג' מה"ש נזדמנו כו'. נראה דיש רמז קצת בהאי קרא לשלשה דברים שאמר והוא מדכתיב נשאה חן בעיניו ולא מוצאה חן בעיניו דבכל המקרא כתיב לשון מוצא גבי חן וע"כ דרשו נשאה באנפי נפשיה שנשאה והגביה מלאך אחד צוארה ואחד שמשך חוט של חסד עליה היינו חן בעיניו וא' שמתח השרביט כו' מדכתיב ותקרב אסתר ותגע בראש השרביט דלא איצטריך למכתב בראש אלא ותגע בשרביט אלא לדייק מיניה בראש השרביט בקצה זה היתה יכולה ליגע ולא בשרביט גופה משום דרחוק ממנה היה לפי שנמתח השרביט והיתה יכולה ליגע בראש השרביט ולא בגופה בקצה השני:

העמידו על י"ב ואל"ל על י"ו ואל"ל על כ"ד כו'. מקדאמר גבי מאתים ששמע כן מרבו כו' בקבלה ולא קאמר הכי בכל הני ויש לפרש דיש להם רמז בהאי קרא למ"ד י"ב דיש י"ב תיבות מרישא דהאי קרא עד ייושט וכן יש י"ב תיבות מן ויושט עד סוף הפסוק ומאן דאמר י"ו דכך יש תיבות מרישא דהאי קרא עד שרביט והוב' ומי"ד כ"ד דכן יש תיבות בכולה דהאי קרא ומאן דאמר ס' דכן יש אותיות ששים מרישא דקרא עד שרביט ואמר וכן אתה מוצא באמתה של בת פרעה דמרישא דהאי קרא ותרד בת פרעה וגו' יתשלח וגו' יש ס' אותיות ואמר וכן אתה מוצא במספר ס' באותיות המיוחדות בשני רשעים כפרש"י:

אל תקרי שברת אלא שרצבת כו'. מפורש בפ' הרואה ע"ש:

עד חצי המלכות ותגע ולא כל המלכות ולא דבר כו'. בילקוט ל"ג ולא כל המלכות ויש לקיים הגירסא דומאי הא דקאמר עד חצי המלכות לא שיתן לה חצי המלכות ממש דלא זו הדרך שיתן המלך חצי המלכות לאחרים וכל שכן לאשתו שכבר היה כתוב בדתי פרם ומדי להיות כל איש שורר בביתו ועוד דכל מה שקנתה אשה קנה בעלה אבל רצה לומר ותגע בקסתה בדבר התולה בחצי המלכות ועל זה קאמר דהכא נמי הוה מצי למימר בדבר התולה בכל המלכות קאמר אלא דהיינו בהמ"ק שהוא דבר התולה בחצי מלכות שהוא באמצע עולם כפירוש רש"י וכ"ה בתרגום בית מקדשא דלזיה קאים בפלגות מלכותי כו' עיין שם והיינו על פי מה שאמרו לעיל דאחשורוש מלך בכפה ומיהו לשון התלמוד שחוצץ במלכות כו' לא משמע כן דמי הכריח אותם להוציאו ממשמעו מלשון חצי ממש לשון חציצה דהא שפיר מתפרש לפום הך דרשה מלשון חצי ועל כן נראה לפרש שדרשו חצי מלשון חציצה שחוצץ ומגיע היחק מבנין בית המקדש למלכות כמה שאמר בעזרא לגבי ביטול בנין בית המקדש שכתבו למלך דך קריא מרדא ומהנזקת מלכין וגו' וקרוב לזה בתרגום לחוד למבני בית מקדשא כו' דדחיל אנא מן יהודאי דלמא ימרדון והיינו דבר שחוצץ במלכות:

פחים טמנה לו שנאמר יהי שלחנם לפנייהם לפח כו'. לכאורה דהיינו טעמא בחומם אשית את משתיהם דמתוך הסעודה יבא להם קלקול ופח ויש ליישב דהכא פח טמנה לו דהיינו דכוונתה מתוך הסעודה להפיל את המן והיינו שראתה כבר שהיה שלחנו וסעודתו של אחשורוש פח לאשתו אולי יהיה פח גם עתה להמן אבל לטעמא בחומם אשית את משתיהם וגו' על המלך גופיה גם כן נתכוונה שתבא לו פורענות מתוך השמטה כמו שנתהוה למלך בלשצר:

אולי ירגיש המקום ויעשה כו'. פירש רש"י בפ' קמא שירגיש הקב"ה שאף אני מקרבת שוגאיהן כו' עכ"ל ק"ק לפירוש זה וכי משום זה תקרב הצרה ביותר להפיק מויתמו ומחשבתו ויש לומר שהקב"ה ירגיש ויראה כי אפם עוצר ועוזב:

אמר רבן גמליאל דעדיין אנו צריכין כו' קנאתו במלך כו'. נראה לפרש משום דבעיקר הקושיא מה ראתה אסתר שזימנה את המן כו' יש במשמע למה זימנה אותו למשתה ואח"כ גילתה הדבר למלך ולמה לא ילתה למלך כן בלא משתה ויש במשמעו נמי למה זימנה את המן לחוד ולא זימנה גם שרים אחרים דאין דרך לזמן רק אחד מהשרים גם שהוא היותר חשוב ולכולי טעמי דקאמר לא יתיישב רק מה שזימנה אותו יעל ידי המשתה גילתה למלך אבל מה שזימנה את המן בלחוד ולא זימנה גם שרים אחרים עמו כדרך כל

הארץ לא יתיישב שפיר ולזה אמר רבן גמליאל דעדיין אנו צריכין למודעי דקנאתו במלך כו' דלזה זימנה את המן בלחוד שהמלך יקנא אותו שמחשיבתו כמלך שלא זימנה רק המלך והמן וכן השרים יקנאו אותו בזה ולטעמא דרבה לפני שבר גאון נמי יתיישב שזימנה את המן בלחוד וכן לאכזי ורבא בחומם אשית וגו' נמי יתיישב שנתכוונה אל המן וגם אל המלך שיבא להם פורענות ע"י משתה:

ובמה רוב בניו שלשים כו' דהכתוב לא חשיב אלא י' שנתלו וא"כ מאי רבותיה דרוב בניו דכמה וכמה מצינו בקרא שהיה להם י' בנים וגם שלשים וארבעים כמפורש בס' שופטים וע"כ דרשו דרוב בניו היינו יותר מעשרה שנתלו וכיון דסתם לנו הכתוב מספרם נלמד סתום מן המפורש שהיו עכ"פ כמו כן עשרה וכיון דסתם לנו הכתוב מה שעשה בהם באותן י' אם מתו ואם חוזרין על הפתחים אית לן למימר דהא והא איתא במספר עשרה וא"כ שלשים היו ומאן דאמר אותן שמחזרין על הפתחים ע' היו דודאי אותן שמתו כן הוו עשרה דנלמד סתום מן המפורש ב' שנתלו אבל שמחזרין על הפתחים מפורש בהו שהיו ע' שנא' שבעים בלחם וגו' דלפי פשוטו מלשון שובע משמעו שבעים עתה וזה דבר שאינו לכיון שהוא שבע עתה למה הוא נשכר בלחם וע"כ דרשוהו שבעים היו בניו של המן ובלחם נשכרו להחזיר על הפתחים ומי"ד כולן ר"ח הוי כו' מדכתיב ורב חסר בלא וי"ו דמסיק ואותן י' שנתלו בכללן ולא נזכרו הי' בפרט אלא משום דמיתתן שנתנה לתליתן בעץ שעשה אביהן:

גדדה שנת מלכו של עולם כו'. דכל נדוד שינה שבמקרא מפורש ביה סיבת הנדוד כמו ותדד שנתו מעיני דיעקב משא"כ הכא סיבת נדוד שינה דהמלך אחשורוש אינו מפורש מה היה ולכך דרשו שנת מלכו כו' ורבנן דאמרי נדדו עליונים כו' ופי' דקרא נדדלו עליונים ותחתונים להתעורר את המלך עד שאמר להביא ספר וגו' דהיינו עליונים מבהילים אותו כו' כפירוש רש"י והתחתונים בתפלתן ורבא דאמר שנת מלך אחשורוש ממש דהסבה מפורש מעצמה בקרא נפלה ליה מלתא כו':

ויחיו נקראים מלמד שנקראים כו'. דה"ל למכתב ויהיו קורין וכ"ה בילקוט:

דף טז.

שמישי מנוחך וגבריאל כו'. בתרגום מפורש ששמישי ספרא בן המן היה:

ומה כתב שלמטה כו'. ר"ל מה כתב שלמטה בא גבריאל מלמעלה למטה וכותב שלא יהיה מנוחך כתב שלמעלה וגבריאל שם לא כ"ש:

לא געשה עמו דבר לא מפני שאוהבין כו'. לפי שהמלך א"ל מה געשה יקר וגדולה למרדכי וגו' הו"ל למימר למלך נמי בהאי לינשא לא געשה עמו יקר וגדולה או דלא הל"ל רק לא געשה אבל גם הם לא היו אוהבים את מרדכי ולא היו רוצים לעשות לו גדולה ויקר אלא דבר שאינו תלוי בגדולה ומפני שנאתם את המן רוצים היו מיהת לעשות לו דבר מה:

אשר הכין לו כו'. דלא איצטריך למכתב לו אלא שהכתוב מבשרו לו לעצמו הכין ולא למרדכי:

א"ל סני ליה בחד דסקרתא כו' א"ל הא נמי הב ליה שנאמר אל תפל וגו'. דהאי קרא יתירא הוא דכבר כתיב לעיל מהר קח וגו'. כאשר דברת ועשה כן למרדכי וגו' וע"כ דרשו שהמן אמר למלך שאין מרדכי ראוי לגדולה זו להלבישו בלבוש מלכות ולהרכיבו על סוס המלך וסני ליה ליתן כפר א' או מכס א' וע"ז השיב לו אל תפל דבר מכל אשר דברת בין מה שאמרת בראשונה ובין מה שאמרת באחרונה:

אזל כו' הלכות קמיצה לרבנן כו'. כל האי עובדא לא ידענא לו רמז בקרא ובקבלה היה בידם כל זה ופרש"י הלכות קמיצה דריש מענינו של יום כו' יום תנופת עומר עכ"ל וכ"ה במדרש ילקוט במאי עסקיתו א"ל במצות עומר כו' א"ל דשעורין כו' ע"ש אבל ממה שאמר בסמוך שא"ל מאן דמגדב מנחה מייתי מלא קומציה דסולתא כו' לאו אעומר נתכוונו שהרי לא בא בגדבה גם לא היה העומר סולת שהרי מן שעורים בא ויש לפרש שהפליגו לו בענין דיחיד המגדב מנחה שהוא קרבנו של דלי דלות אעפ"כ בזמן שבית המקדש קיים מתכפר בקומן ממנו שנקרב וכמ"ש במנחה כתיב ונפש כי תקריב וגו' כאילו הקריב נפש וק"ל ולהכי עסקינן ביה גם עכשיו בביטול בהמ"ק כדאמרינן בפ' ג' פרכים בזמן שאין בהמ"ק מה תשא עליהן א"ל בזמן שקוראין לפני מעלה אני עליהם כאילו הקריבום וע"ז אמר מלי קמציא קמחא דירכו שאתם עוסקים בה עתה דחי י' אלפי ככרי כספא דידי וע"ז א"ל רשע אתה שאתם כספא דידי והלא אינו דידך דעבד שקנה כו' ועד"ז יש לבוין הא דכתיב טוב מלא כף נחת מבית מלא זבחי ריב דהיינו טוב מלא כף וקומן של המנחה שבאה בנחת מבית מלא של המן בכסף וזהב וזבחי ריב מסעודות שעשתה לו אסתר להפילו:

אסרתינהו לכולהו בי בני כו'. לפי פרש"י היינו העוסקים ומשמשים במרחצאות מיהו לקמן בסמוך קרי ליה בגן וכן בכמה מקומות אבל בי בני מרחצאות גופייהו משמע וכן אומני דקאמר הכא היינו ספר ובכמה מקומות אומני היינו מקויו דם ואפשר דבכלל אומני נמי ספר ובי בני נמי דקאמר דמיולא אסרה נמי המרחצאות שלא יהיה שם המשמש להדליק אש בתנור ולהחם חמין:

א"ל לא כתיב לכו בנפול אויביך אל תשחמו כו'. ובמדרש ילקוט שאז אמר מרדכי ארוממך ה' כי ליתני היינו לסלוק ולעלות עליו ולא שמחת אויבי לי שהוא יעשה לי כן כמ"ש ויאמר המן בלבו למי וגו' ויתר ממני וכמ"ש בסמוך שסברה ברתיא האי דרכיב אבוי והאי דמסגי קמיה מרדכי:

דבחישי חילאי מעתניתא נחון וסליק כו' ואתה על במותימו וגו'. ורישא דקרא ויכחשו אויביך לך יתפרש כן דהיינו שיכחישו חילך מגזירת אויביך על ידי תענית ואתה על במותימו תדרוך:

וישב מרדכי וגו' ששב לשקו כו'. דלא איצטריך לן למימר להיכן שב אי לאו לאשמועינן ששב לשקו כו' שהיה לפניו שער המלך ואע"נ דאל שער המלך משמע לעיל בתוך שער המלך דכתיב ויבא עד שער המלך כי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק הכא מוכח דאל שער המלך עד שער המלך משמע:

בל האומר דבר חכמה כו'. היינו שא"ל דבר חכמה שבתורה כדמסיק אס מזרע וגו' אס משאר שבטויס כו' ואי משבט יהודה ובנימין כו' ופרש"י אס מזרע וגו' היהודים יש זרע ביהודים שם כו' ע"ש מפירושו נראה דלאו מלשון יהודים מפיך ליה אי משבט יהודה כו' דהא בנימין ואפרים ומנשה נמי אית להו זו המדה אלא דיהודים דהכא היינו כלל ישראל וכדאמרינן לעיל כל הכופר בע"ז נקרא יהודי אלא כיון דכבר ידעו שהיה מרדכי מכלל ישראל כמ"ש כי הגדיו לו עם מרדכי ויבקש להשמיד את כל היהודים וזה היה מפורסם בכל המדינות ואוהביו וחבבימו ודאי דידעו כן שהיה יהודי וא"כ מאי קא"ל השתא אס מזרע היהודים מרדכי וגו' ומעיקרא מאי סברי דהסכימו לעשות עץ כמ"ש ותאמר וגו' וכל אוהביו יעשו עץ וגו' וע"כ אמרו דודאי מעיקרא הוו סברי דמרדכי משבטים אחרים הוה ויכלת ליה אבל השתא ראז בתחלת נפילת המן חשו לכך וא"ל אס מזרע היהודים גו' דהיינו מאותן שבטים דלא יכלת להו ומייתי ליה בנימין דאתי מרדכי מיניה דכתיב לפני גו' ובנימין עוררה את גבורתך גו' דכיון שהקב"ה מעורר את הגבורה להם ודאי דלא יכלת ליה:

חדושי אגדות – מהרש"א • מגילה

אומא זו משולה לעפר כו' שוירדין עד עפר כו'. שהכל מושלץ בהן כמ"ש עבדים משלו בנו וגו' כמו העפר שנדרסת לכל וכשהן עולין עד לכוכבים כמו שאל"א לאדם לעלות למקום הכוכבים כך אל"א לכל אומה ולשון לשלוט בהן וכך היה במעשה המן שהיה עבד מרדכי ועמד להיות מושל עליו ושוב כשזכה מרדכי עלה עד למעלה להיות משנה למלך:

מלמד שהביאורו בבהלה כו'. דלפי פשוטו הוא מלשון מהר כמו ויבהל את תמרוקיה ומשום דשינה לשון ייבחילו במקום וימהרו דכתיב בצווי ויאמר המלך מהרו את המן גו' וע"כ דרשוהו מל' בהלה ופחד כמו את הבהלה גו' על שלא רחץ כו' כפרש"י אל"נ שנבהל עתה כי הרגיש עכשיו קצת כי אסתר זימנה אותו לרעתו על מחשבתו הרעה על מרדכי דודה:

בי אין הצר שזה בגזק המלך גו' איקני בדידי כו'. משום דהמן אמר ולמלך אין שזה להניחם אם כן היאך אמרה אסתר בלי טעם היפך זה דאין הצר שזה גו' וע"כ אמרו דאל"ל אסתר דבר שנתחדש עתה כשידע שהיא יהודית דהיינו דכבר קטל את ושתי דהוא ממוכן הוא המן כדאמרין לעיל השתא בעי נמי למקטלי יאין לך נזק גדול מזה דבר התלוי בגופו של מלך דאשתו כגופו:

ביוז דאל"ל מבית שאלו קאתי כו' מפורש לעיל:

איש צר ואויב המן הרע גו' שהיתה מחוה כלפי אחשורוש כו'. עיין פרש"י אבל ממה שאמרו שהיתה מחוה כו' נראה דעיקר דרשה אמלת הזה קסמין דהזה משמע שהיתה מחוה בידה עליו ולא אינטריך ליה דומאי עליו נתכונה אלא דאשמעינן שהיתה מחוה בידה כלפי אחשורוש שהוא איש צר ואויב ובא מלאך כו':

והמלך קם גו' והמלך שב גו' מקיש שיבה כו' דלא אינטריך למימר אלא והמלך שב אל בית משתה גו' דומאי מנינת הביתן שב שהזכר לעיל שהיה שם אלא לאשמעינן שהיה שב בחמתו על דבר התולה בנינת הביתן דקא עקרי אילני כו':

ואמר וי מביתא וי מברא ויאמר המלך גו'. ממה שאמר הגם גו' עמי בבית משמע שהיה לו עליו כבר עוד אחרת בחוץ והיינו הך דעקר אילני כו' ודריש ויאמר כמו וי אמר המלך הגם גו' וכה"ג דרשו פ' בן סורר בי"ג ווי"ן דגבי נח:

אף חרבונה רשע היה באותה עצה כו'. חרבונה היה אחד מו' סריסי המלך המשרתים לו כדכתיב לעיל וה"ל למכתב נמי הכא אל' מסריסי המלך אלא למדרש אל' מן הסריסים שהיו באותה עצה גם מה לו להזכיר שהיה גבוה חמשים אמה דבראיייה בעלמא דמאי לא היה יודע גובהו אלא שהיה באותה עצה כשאמרו אוהביו יעשו לו עץ גבוה גו' ואמר מיד ברח והיינו דכתיב ויפל עליו גו' מידו ברוח יברח יפרש"י שם בן ענתו שהיה מסייעו בתחלתו יברח מעזרו יזו בשעת כשלונו כמו שעשה חרבונה להמן עכ"ל:

וחמת המלך שככה ב' שככות הללו כו'. דבכל המקרא לא מצינו לו אלא בכ"ף אל' וישכו המים כשוך חמת המלך גו' ואמר אל' חמת מלכו של עולם על שהשתחוו לצלם כדאמרין לעיל ואחד של אחשורוש שגזר להשמיד היהודים ואל"ד אל' של אסתר כפרש"י ואחת של ושתי דאע"ג דכבר כתיב כשוך חמת המלך מ"מ לא לגמרי שכן כדכתיב זכר את ושתי גו' ועד היום שנתלה המן שהיה גורם הריגתה דהוא המן הוא ממוכן לא שכן חמתו לגמרי:

אפשר דבר שנצטער כו'. ואיכא למידק דהא לא דמיא דומאי גבי יעקב כיון דכולן בניו היו אם נותן לאחד מבניו יותר ויתקנאו בו אבל הכא כיון דבנימין היה גם אחיו מן האם ולא כן שאר אחיו למה יתקנאו בו כשהוא נותן לו יותר וי"ל כיון דיוסף בא עתה להוציא השנאה במכירתו כמו שאל"ל כשם שאין בלבי שנאה כו' לא היה לו להרבות בתמן לבנימין כ"כ חמש חליפות דשמאל לא יתגלו ריבוי המתנה לבנימין במה שהוא אחיו מן האם אבל יתקנאו בבנימין ויאמרו כי יוסף אוהב אותו יותר בשביל שלא היה במכירתו:

דף טז:

משקל ב' סלעים כו'. בפ"ק דשבת פרש"י ב' סלעים לאו דוקא כו' ע"ש דלא מסתבר להו שכל הבגד לא היה משקלו רק ב' סלעים אע"ג דמצינו בגדים דקים ביותר פ' הנוקין (נט.) סבני וחומם כאמגוזא כו' מ"מ סתם כתונת לא היה דק כ"כ ועיין עוד בזה פ"ק דשבת:

מידת מפורש פרק במהם ופרש"י שם גם בערוך בערך כבן והרא"ם כתב פ' יושב שמדברי רש"י בגמרא משמע שיש הפרש בין מילת שהוא לשון צמר ובין מלתא שהוא מלשון מעיל כמו שפרש"י במ"ק ב: איצטגלא דמלתא עב"ד וואינו כן דבהדיא פרש"י פ' נ"ה איצטגלא דמלתא טלית של צמר נקי בן וימו כו' ע"ש אלא לפי שאותו צמר נקי אין עושין אלא החשוב בבגדים שהוא המעיל כדכתיב כן תלבשנה בנות המלך הבתולות מעילים לכך נקרא מלתא:

נתגלגל הדבר וירדו למצרים כו'. מה שיש לדקדק בזה עיין בחידושינו פ"ק דשבת:

רמז לו שעתיד בן כו' ר"ל דרמז לו שיסוה לו בנימין אחיו מן האם בגדולה כמו שעשה יוסף משנה למלך יגלבש בלבזם מלכות כן לעתיד יעשה המלך למרדכי משנה ויצא בלבזם מלכות וגו' ואל"ת אכתי תקשי דאיכא קנאה במה שנתן לבנימין ג' מאות כסף ולא נתן כן לשאר אחיו ולא נזהר שרמז לו בזה וי"ל כמ"ש לעיל במה שנתן לבנימין יותר כיון דהוא אחיו גם מן האם אין כאן קנאה אלא בבגדים שהם מתנות גלויים שהעולם יחשבו שהוא מראה להם שנאה על מכירתו בבגדים שהוא דוגמת המכירה כתונת פסים:

במה צוארין היו כו'. פרש"י דל"ג ליה שכן דרך המקרא לכתוב צוארי לשון רבים כו' ע"ש אבל בכל נוסחות גמרא איתא וכן בב"ר וכי שני צוארין כו' ע"ש ופרש"י שם כי צואריו לשון יחיד הוא כמו בעליו אדונוי אבל צוארי משמע לשון רבים עכ"ל ומפ' הרא"ם דשינויא דקרא קא דריש דלגבי בנימין דכתיב צוארי בלשון רבים וה"ל למכתב צוארו לשון יחיד כיון שאינו כינוי כו' אמרו ש"מ לדרשא ולגבי יוסף דכתיב על צוארו וה"ל למכתב צואריו בלשון רבים כיון שהוא כינוי כו' עכ"ל ועוד האריך ע"ש אבל בכל הס"ת ובחומשים כתיב הכא ככה על צואריו בלשון רבים וכן הביא רש"י הכתוב הזה בשמעתין וע"ק לפירושו דהא מצינו בכינוי צוארו בלשון יחיד גבי עשו ויבך על צוארו וע"כ הגרסה דומאי צוארי ב' לא משמע אלא לשון רבים וכן צוארו ב' לא משמע רק לשון יחיד אבל צוארי דכתיב ב' וי"ו משמע לשון רבים ומשמע לשון יחיד כמו בעליו והכא בהאי קרא ברישא דקרא לגבי בנימין כתוב צוארי דלא משמע רק לשון רבים ובסיפא דקרא לגבי יוסף שינה לכתוב צואריו דמשמע נמי לשון יחיד דרשו מיניה דרמז לגבי בנימין על ב' מקדשים ולגבי יוסף על אל' דב"ה נקרא צואר כמו כמגדל דויד צוארך וצוארך כמגדל השן כמו שהצואר בגובה של אדם והואו כן המקדש בגובה אל"י והואו של ישראל:

והנה עיניכם רואות ועיני וגו' אל"ל כשם שאין כו'. דבכלל עיניכם רואות גם בנימין בכלל אבל רמז להם כשם שאין כו' והמקרא מחובר למעלה שהבטויחם לכלכלם ברעב ובזאת עיניכם רואות שאני משוה אתכם כאחי בנימין רמז שבדמאי אין לי לב עליו על המכירה כך אין לי לב עליכם רק לבי כפי המדבר

אליכם להיטיב לכם והדרש דהכא ימאץ מלפרש כפרש"י בחומש עיניכם הרואות שאני אחיכם במילה וכי פי המדבר אליכם בלה"ק עכ"ל דא"כ למה לא כלל את בנימין עמהם גם כי המילה ולה"ק אינו ראהי שהרבה אומות שהם ניומולים ומדברים בלה"ק שהוא לשון עברי:

מאי מטוב מצרים כו' יין שדעת זקנים כו'. דהיין הוא הטוב שבמינין מוקדם בטובת אל"י כדכתיב ארץ וגו' גפן ולפי שאין משא י' חמורים הכרחי כ"כ מיין אלא דומאי לזקנים כיעקב דעתם נוחה ממנו לפי טבעם שהם מצוננים והיין מחמם:

וישתחו ישראל על ראש וגו' תעלא בעדנא כו'. ופי' וישתחו ישראל ליוסף על ראש המטה היינו שהפך עצמו נצח השכינה כפרש"י בחומש והוא מבוחר בדברי הרא"ם ע"ש ויותר נ"ל לפי דרש דהכא מתפרש ראש המטה ג"כ על יוסף שהוא היה ראש וחשוב במטתו של יעקב:

וידבר על לבם כו' שאל"ל דברים כו' י' נרות לא יוכלו כו'. מספר י' נרות הם י' אחיו שמכרוהו והמשילים לנרות ע"ד נר אלהים נשמת אדם ואמר כי י' נרות לא יוכלו לכבות לפי שאין טבע לנר שמכבה נר אלא אדרבה מדליקתו ביותר כן עשה לי שע"י המכירה עליתי לגדולה וכמ"ש אתם חשבתם לרעה אלהים חשבה עלי לטובה וגו':

ליהודים היתה וגו'. זו תורה וכה"א כי נר וגו' כו' דרשו כן דלפי פשוטו ה"ל למכתב היה אור כמו היה אור במושבותם וע"כ דרשו היתה אורה זו תורה שנקראת בלשון נקבה בכ"מ ויש לכון בדרש הזה כי התורה נתנה בעיין כמו לימוד התורה ובמעשה שהן המצות והתורה היא עדות לישראל כמ"ש ואת העדות אשר אתן וגו' ויש גם במצותיה שהם אות ועדות לישראל כמ"ש המפרשים והם שלשה השבת שנאמר בה ביני וביניכם וכן התפילין דכתיב בהו והיה לאות על ידך וגו' [וכן המילה שהוא אות ברית] ולכך גזר המן על אלו ביותר כפרש"י לפי שהן עדותן של ישראל וכיון שנתבטלה גזירתו חזרו אלו עדות ליושנן אורה זו תורה כמ"ש לעיל ושמחה זו י"ט שהוא יום שביתה וכמ"ש שחזרו מאבל ליי"ט וששון זו מילה שחזרו לה כמ"ש ורבים מעמי הארץ מתיאדים דהיינו תחלה בברית מילה ויקר זו תפילין שהוא כבודן של ישראל ע"ש כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך שחזרו לזה כמ"ש כי נפל פחד מרדכי וגו':

צריך למימריניהו בנשימה אל' מ"ט דכולהו כו'. נראה לפרש דמדכתיב ואת עשרת בני המן יתלו וגו' וכתיב ותלו אותו ואת בניו על העץ משמע ליה דעל עץ אל' בפעם אל' נתלו ויצאה נשמתן בבת אל' ולא בזה אחר זה ומדחשיב להו בהאי קרא כסדרן זה אחר זה לא תאמר שכן נתלו בזה אחר זה לכך צריך למימריניהו בנשימה אל' לרמז שיצא נשמתן בבת אחת דבבת אחת נתלו ולא נכתבו הכא כסדר הזה זה אחר זה אלא שנתלו בעץ אל' שעשה המן של ג' אמה כדמסיק דכולהו בחד זקיפא אדוקיפו כסדרן זה תחת זה כמפורש בתרגום דחשיב להו כסדר הכתוב מלמטה למעלה מפרשנכתא עד ויזתא וע"ד זה אמרו בירושלמי איש בריש דפא ואת בסוף דפא כו' ויהיו כולם נכתבים תחת איש להורות כי כאיש אחד בפ"א נתלו כולם ועד"ו אמר נמי דויו"ו דויוזא צריך לממתחא בזקיפה כמורדיא דלצרת לצרת שם הנהר ומורדיא הוא עץ דנוחקים בו הספינה מן האבנים והמכשולים וכעין זה פי' הערוך הכא נמי הכא ה"ק שצריך לממתח ו' דויוזא כעץ פשוט וארוך בזקיפה ותלוייה שעושין מעץ דויוזתא הוא שנתלה למעלה מכולן בעץ ההוא כמפורש בתרגום והו' ארוכה בו מלמעלה למטה שבען אל' ארוך היו נתלו כולם מויוזתא של מעלה זה תחת זה עד פרמשתא שנתלה למטה מכולם:

חוץ משריה זו ומלכי כענן כו' שלא תהא תקומה כו'. עיין במרדכי ובר"ן בזה בשם ר"ת ושירת האזינו נמי כן היא שיש בה נמי מפלתן של עובדי כוכבים דכתיב מראש פרעותו וגו' ודם עבדיו יקים וגו':

מלמד שבא מלאך וסטריו כו'. כנראה מפרש"י ממה שאל"ל מה שאלתך בסוף משמע שהתחיל לדבר בכעם ואין הכרח כ"כ ועי"ל ממה שהיה חשוב למספר ההרגים ה' מאות וי' בני המן בשושן זולת בשאר מדינות מה עשו משמע דהרבה היו בעיניו וכעם ע"כ:

יאמר בפה מה שכתוב בספר כו' פרש"י סדר המקראות כו' כי המן בקש וכו' ומה שבאתה אסתר כו' כל זה יאמר שנה שנה עם הספר כו'. ונראה דהיינו כמ"ד לקמן פ"ב דקורין המגילה מאחר הדברים האלה:

ומאמר אסתר קיים וגו' דברי הצומות לא כו' לפי פשוטו מאמר אסתר היינו מאמרה לחכמים לקיים ימי הפורים ולפי שלא הזכיר מאמרה בכל אלא ותכתוב אסתר וגו' והיינו דאמרין לעיל שנאה להם אסתר קבעונו לדורות ומ"ה קאמרי דמאמר אסתר היינו שאמרה למלך לבטל מחשבת המן הוא קיים דברי הפורים ואהא מתמה ובי מאמר אסתר למלך בלחוד עשתה זאת ולא דברי הצומות ומשינ דקושטא דכן הוא דהא וזה גרמו והמקרא מחובר למעלה דברי הצומות וזעקתם ומאמר אסתר קיים וגו':

מלמד שפירשו ממנו סנהדרין כו' דהיינו אחיו חביריו שהיו מכלל אנשי כנסת הגדולה:

מעיקרא כתיב אשר באו כו'. פרש"י בימי כורש כשעלה עם זרובבל כו' כ"ד שנה היה בין מנין למנין כו' עכ"ל. ונ"ל ששוב כשראה מרדכי אז שנתבטל בנין בהמ"ק בימי כורש כמפורש בס' עזרא חזר לשושן בימי אסתר ושוב אח"כ עלה שנית לארץ ישראל בימי כורש שנבנה הבית דהיינו ביאה שניה דקאמר ולבסוף כתיב הבאים עם זרובבל וגו' כמפורש בספר נחמיה ומיחו אין סברא דהנהו כוליה דחשיב דבאו עם זרובבל וגו' מעיקרא עלו ושוב חזרו לשושן שוב עלו שנית כדכתיב בנחמיה הבאים עם זרובבל וגו' וי"ל דומאי ב' הכתובים איירי בביאה ראשונה אלא משום דשינה בפסוק שני שינה לחשוב מרדכי בתר ה' והוא רמז גדול ת"ת כו':

בל זמן שברוך בן נריה קיים כו'. כפרש"י דאל"כ למה לא עלה עזרא עם זרובבל וק"ק דברוך גופיה למה לא עלה אז עם זרובבל ורש"י בא ליישב זה דברוך מת בתוך השנים הללו דהיינו באותן שנים קודם שהתחילו לבנות בהמ"ק בימי דריוש האחרון אבל אין זה מספיק שהרי ברוך היה חי בשנת שתים לדריוש האחרון כדאמרין לעיל שהיה מתנבא בשנת שתים לדריוש ואז התחילו לבנות בהמ"ק כמפורש בספר עזרא בארין בטילת עבדות בית אלהא גו' עד שנת תרתין למלכות דריוש ונ"ל דבאותה שנה גופה שהיא שנת תרתין לדריוש מת ברוך ולא עלה בתחלת בנינם:

גדול ת"ת יותר מכבוד אב כו'. מהא דמיייתי שלא עגש על אותן שנים שהיה בבית עבר אינו מוכח דגדול יותר מכבוד אב דבשהו לו נמי אין ראוי לעגשם אלא דנקט האי לישנא דגדול ת"ת סמךן אלישנא דמתניתין דריש פאה דתנן ות"ת כנגד כולם וא"ת למה עגשם גם על אותן כ"ב שנים כיון דברצון אב ואם ובמצותן הלך יעקב מסתמא מחלו על כבודם ויתירן בעל אמרי נועם בשם הר"י מפרש"ש שלבסוף י"ד שנה שהיה בבית עבר נתקררה דעתו של עשו ושלחה רבקה אמו את דבורה מנקתה אחריו לבית לבן והוא שהה שם כ"ב שנה ע"כ ועיין במפרשים בזה:

שהיה יעקב אבינו בבית עבר כו'. ובכמה מקומות אמרו בית מדרשו של שם ועבר שהיה קבלה בידם דנביאים היו וכאן אמר בבית עבר לפי ששם כבר מת בשנת נ' ליעקב אבל עבר היה חי עד שהיה יעקב

חדושי אגדות – מהרש"א • מגילה

שתי שנים בבית לבן כגלקמן ומסבֿרא קאמרינן שבאותן י"ד שנים שאין מפורש בקרא מה היה עסקו של יעקב מסתמא בבית עבר היה שע"כ קראו הכתוב יושב אלהים באהל של תורה בבית עבר:

דף יז.

למה נמנו שנותיו של ישמעאל כו'. פרש"י למה נמנו מה לנו לשנות הרשעים עכ"ל ואע"ג דאמרי' פ"ק דב"ב דישמעאל עשה תשובה מ"מ כיון שהיה רשע מעיקרא אין ראוי למנות שנותיו בתורה אי לאו משום יעקב:

מלמד שקדשה ישמעאל כו'. הוכרחו לומר שקדשה ישמעאל בחייו דאל"כ מנין לנו לומר דבאותו פרק מת ינראה להוציאו זה מדכתיב וילך עשו אל ישמעאל דמשמע בחייו הלך אליו לישא בתו וקדשה אז דאל"כ אל ישמעאל ל"ל ואח"כ כשמת הסיאה אחיה נביות מדכתיב אחות נביות:

הוה יעקב מוטמן בבית עבר י"ד שנים כו'. יצא משם ובא לו לארם נמצא כשעמד על הבאר כו'. ויש לדקדק דא"כ מבית עבר אחר שהיה שם י"ד שנים הלך לארם נהרים וקרא כתיב ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה ואמרינן במסכת חולין בפ' ג"ה כי מטא לחרן כו' וחזר למקום שהתפללו אבותיו וכו' וסולם היה עומד בבאר שבע כו' מכל זה מוכח דמבאר שבע הלך לחרן ולא מבאר שבע לבית עבר ואחר י"ד שנים הלך לחרן ויש ליישב דבית עבר נמי בבאר שבע ולא הלך כלל מבאר שבע לבית עבר אלא שהיה מוטמן בבאר שבע בבית עבר מפני יראת אחיו עד אחר י"ד שנים הלך משם לחרן ותו לא מידי ויש רמז במלות באר שבע שיש בו אותיות עבר וארבע עשרה ועוד נראה דאביו יצחק נמי היה לו בית המדרש בדאמרינן ביומא יצחק זקן ויושב בישיבה היה כו' וכל שלשה מדרשות של שם ושל עבר ושל יצחק בבאר שבע היו ורמז מבאר שבע אותיות ש"ס עב"ר א"ב:

ועשה שם י"ח חדש שנאמר ויעקב נסע וגו' ולמקנהו עשה סכות וגו' ופרש"י הכא ויבן לו בית לימות החורף ועשה סוכות ב' פעמים ב' ימות הקיץ הרי י"ח חדשים כו'. עכ"ל ודרים ליה מדכתיב סוכות בלשון רבים ובית בלשון יחיד משמע דב' פעמים עשה לו סוכות ופ"א בית אבל רישא דקרא ויבא יעקב סכותה לא דריש דהיינו שם העיר וכן משמע מתוך שמעתין דקאמר הכא יצא לו מארם נהרים ובא לו לסוכות ועשה שם י"ח כו' הרי לך בהדיא דגם לפי הדרשה דב"פ עשה סכות הניחו סכותה דרישא דקרא כפשטיה שהוא שם העיר אבל מפרש"י בחומש נראה דרישא דקרא סכותה נמי דריש וכן הבין הרא"ם דבריו וכתב בפירושו מגומים ע"ש בארוך אבל לשיטתנו יתיישב הכל ויהיה פירוש הכתוב ויבא יעקב לעיר סכותה ושהיה שם ויבן לו בית ולמקנהו בחורף וגם שהה שם עד שבה לו ולמקנהו סכות ב"פ בקיץ ותו לא מידי:

ובבית אל עשה ו' חדשים והקריב זבחים. ויש לדקדק למה ייחסו כל הו' חדשים החסרים מכ"ב שנה לבית אל שהקריב שם זבחים דהא כמה מאורעות היו לו בתוך הו' חדשים שנסע מסכות לשכם ותצא דינה וגו' ונטעו אהלם מהללח למגדל עדר וגו' דכל זה נעשה ג"כ באותן ו' חדשים קודם שבא לאביו יצחק ויש ליישב דאשמעינן דאפילו על ששהה באותן ששה חדשים והקריב זבחים שהוא מצוה נענש על ששהה מלבא לאביו ולאמו וק"ק למה נענש על ששהה להקריב זבחים כיון שעל פי הדיבור עשה כמ"ש עלה בית אל וגו' ועשה שם מזבח וגו':

סליק פרק מגילה נקראת

דף יז.

מניין שאומרים אבות שנאמר הבו לה' בני אלים כו'. מפורש פרק בתרא דר"ה:

ומה ראו כו' שנאמר והקדישו וגו' וסמין ליה וידעו תועי רוח וגו'. יש לפרש הסמיכות שאמר לעיל מיניה כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם ובמדרש אברהם ניצול מכבשן האש בזכות יעקב ואמר ע"כ לא יבוש יעקב וגו' כמפורש פ' כ"ג ע"ש ואמר בראותו ילדיו את קידוש השם שעשה אברהם גס הם בקרבו יקדישו שמו והקדישו את קדוש יעקב ברבים כגון דניאל וחנוניה מישאל ועזריה וע"י כך את אלהי ישראל יעריצו בעולם שכן ונבורה בידו ע"י זה תועי רוח כגון נמרוד ונ"ג ידעו בינה שיש אלהים בישראל כמ"ש נ"ג ברוך אלההם די שדרך משך ועבר ננו וגו':

דכתיב ולבבו יבין ושב וגו'. היינו דיבין האדם גדול חטאו וכנגד מי חטא ואז ודאי ישוב בתשובה שלמה יפריך א"ה לימא רפואה כו' למאי דס"ד השתא דקרא ברפואה דתחלואים איירי ה"ק גס בחולה שא"א לשוב לשעה זו במעשה אם הוא יבין שחטאו גרם לו החולי ושב בלבנו ורפא לו ומיהו ק"ק דהיאך ס"ד למימר דרפואה קדמה לסליחה דהא ודאי השב צריך סליחה וכפרה על עונותיו ואח"כ ישלח לי הקב"ה רפואה לחלו ולינו נראה כלל שהקב"ה ישלח לו רפואה קודם שיסלח לו וי"ל הא דהוה ס"ד דלא בעי סליחה היינו דיסורין של חולי ממרקין לו והיא גופה סליחתו וכפרתו ומסיק דאינו כן דגם אם יש לאדם עון גדול ולא הוה סני ליה ביסורין למרק ולא היה ראוי לרפואה מ"מ הקב"ה מרבה לסלוח לשב בחליו לשלוח לו רפואה אחר הסליחה ולכך יש להקדים הסליחה כדכתיב וישוב אל ה' וגו' כי ירבה לסלוח וע"ז נתבין בנוסח אלהי עד שלא נוצרתי כו' ומה שחטאתי לפניך מרק ברחמיך הרבים אבל לא על ידי יסורין יחלואים רעים כו' דהיינו שלא ביסורין רעים ורבים כ"כ שהיו הם ממרקין העון לסלוח רק שתהיה הסליחה ע"י רחמים רבים מקודם שהיו יסורין רעים ממרקין הכל ולמאי דפריך נמי ומאי חזית כו' סמין אהא בעי נמי למימר דיסורין ממרקין הכל והיא סליחתו ומשני לאיבא קרא אחרינא דמוכח מיניה נמי דאין רפואה בלא סליחה מקודם כדכתיב הסולח לכל עוניכי גס שהיסורין אינן ממרקין כל העונות ובעי סליחה על עונות ואח"כ רופא לכל תחלואיכי ואח"כ הגואל משחת חייכי דהיינו גס אם נגזר על האדם למות לשחת התשובה והסליחה בחליו מקודם הרפואה יגאלהו משחת:

ההוא לאו כו' אלא רפואה דסליחה כו'. יש לפרש דה"ק דהאי קרא משמעו במי שיסורין ממרקין כל עונותיו דרפואתו היא סליחתו כמ"ש לעיל אבל א"כ ה"ל דיסורין דסליחה הן ויותר נראה לפרש ע"פ מ"ש הרמב"ם בשמונה פרקים דחולי הנפש ורפואתו הוא כמו חולי הגוף ורפואתו דנקט בהאי קרא לאו רפואת הגוף אלא רפואת הנפש שהיא הסליחה:

ומה ראו לומר גאולה בשביעית כו' היינו גאולה מן הגלות כדמסיק שעתידים ליגאל כו' אבל גאולת החולה מן המות כבר מפורש דהיה בתר רפואה איתא כדכתיב הרופא לכל תחלואיכי הגואל משחת וגו' אבל אהיהא אינו מתפלל דבכלל תפלת הרפואה היא שלא יבא האדם למיתה:

ומה ראו לומר רפואה בח' כו'. יש לדקדק ומאי קא קשיא ליה והא כיון דמדינא יש לה להסמין לסליחה כדקאמרינן לעיל מדכתיב הסולח לכל עוניכי הרופא וגו' אלא משום דגאולה בשביעית אפסיק לה מ"מ מאי דאפשר למסמך לה לסליחה סמין לה ולהכי יש לסמכה לגאולה דסמוכה לסליחה וי"ל דמה"ט משום דעתידים ליגאל בו' אינו מכריע לאומרה הגאולה בשביעית דאדרבה מטעמא דקרא הסולח לכל עוניכי

הרופא וגו' יש למסמך טפי רפואה לסליחה ולא להפסיק ביניהן בגאולה ומשני דברפואה נמי איבא עוד טעמא דראויה לאומרה בח' וזה ודאי מכריע שלא לסמכה לסליחה:

בגד מפקיעו שערים דכתיב שבור זרוע רשע כו' עיין פרש"י דכל הפרשה נאמרה על מפקיעו שערים ומלמא מיייתי רק קרא דשבור זרוע רשע וגו' נראה לפרש דשבר חסר כתיב מלשון יש שבר במצרים זרוע מלשון זריעה דקבעי דוד רחמי דרעתו ורשעתו של רשע כל תמצא ולא תפיק מזימתו דהיינו שיהיה מוצלח הזריעה בשבר ותבואה הרבה ולא יוכל עוד להפקיע שערים:

בי אמרה בתשיעי כו' פרש"י וא"ת שמינית היא אשרי ולמה רגשו תרתו עכ"ל. פירושו מגומגם דהא מסיק בפ"ק דברכות דאשרי ולמה רגשו חלא פרשתא היא ועוד דלא תמצא בשום ספר תהלים דשבור זרוע רשע בשמינית היא אבל בעשירית היא דבעי למימר התם דה"ל יהיו לרצון אמרי פי וגו' ב"י ט ונראה להגיה בפרש"י וכן צ"ל וא"ת בעשירית היא אשרי ולמה רגשו חלא פרשתא ור"ל עשירית היא כמו שהיא בספרים שלפנינו וקאמר כדמסיק שם דאשרי ולמה רגשו חלא פרשתא היא וה"ל שפיר הך פרשה דשבור זרוע וגו' בט' ועיין בחידושינו בספ"ב דכתובות:

ומה ראו לומר קיבוצ כו' ופריכס תשאו לעמי וגו' בפרק חלק מפורש דאין לך קן מגולה מזה שנאמר ואתם הרי ישראל ענפכם גו' ע"ש ובחידושינו בספ"ב דכתובות:

וביון שנתקבצו גלוית נעשה דין ברשעים כו'. אברכת השיבה שופטינו כו' קאמר לה ולא מפורש בה דין ברשעים אלא כיון דהוזכר בה להשיב שופטים כבראשונה אז הוי דין ברשעים כדמייתי מקראי ואשיבה ידי עליך ואצרוף כבור סניג דהיינו דין ברשעים וכתיב ביה ואשיבה שופטין כבראשונה גו' ומיהו ק"ק דהיכן מוזכר בהני קראי דמייתי קיבוצ גלוית למימר דדין ברשעים תולה בקיבוצ גלוית ואין לומר ואשיבה שופטין גו' משמע ליה קיבוצ גלוית דא"כ בהך ברכה גופה דהשיבה שופטינו כו' מוזכר נמי קיבוצ גלוית:

וביון שנעשה דין ברשעים כלו המינין כו'. אהך מלתא לא מיייתי ראהי מקראי למסבֿרא הוא אם אז נעשה דין ברשעים כ"ש דין המינין שהוא חמור יותר כמפורש פ"ק דר"ה ושם מפורש דין המינין גיהנם כלה והם אינן כלים והא דקאמר כלו המינין וי"ל דהכי קאמר דכלו מן העולם אבל דין גיהנם אינו כלה מהם כמפורש שם וקאמר דכולל זדים עס המינין כו' זדים היינו המסורות לאנסים והפוקרים כו' שנזכרו שם שדינן עס המינין ומיייתי שנאמר ושבר פושעים היינו המינין דיועזין רבונן ומורדים בו וחסואים היינו זדים:

וביון שכלו המינין מתרוממת קרנות כו'. וקודם שנתקנה ברכת המינין ודאי דהח"י ברכות על הסדר היו דה"נ איבא למימר כיון שנעשה דין ברשעים כמפורש בברכת השיבה כדאמרינן לעיל מתרוממת קרן צדיקים כו' וקאמר דכולל גירי צדק כו' שנאמר והדרת פני זקן גו' וסמין ליה וכי יגור גו' ובהך ברכה נמי מוזכר זקני צדיקים כמ"ש ועל זקני עמך כו' ועל גירי הצדק וכו' ואמר והיכן מתרוממת כו' ישליו אוהבין היינו הצדיקים שהם אוהבי ירושלים ואמר וכיון שנבנית כו' שנאמר אחר ישובו בני ישראל גו' אין זה קיבוצ גלוית שהוזכר כבר לעיל דמיירי קודם שיתיישב ירושלים כבטינה אלא דמשמע ליה האי קרא אחר שהיה לבני ישראל ישוב בירושלים דהיינו אחר בינה אזי יבקשו מלכות בית דוד למלוך בירושלים:

דף יח.

וביון שבא דוד כו' שנאמר והביאותים אל הר קדשי וגו'. משמע ליה מהבא שבא דוד כדאמרינן פרק כ"ג ג' מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ להעמיד להם מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות בית הבחירה ומסיק להעמיד להם מלך מקודם וא"כ לעתיד נמי ודאי יהיה כן וכיון דכתיב והביאותים אל הר קדשי דהיינו בנין בית הבחירה ע"כ דבא דוד מקודם זה ואמר כיון שבאת תפלה באת עבודה כו' דהתפלה שהיא עבודה שכלב הקדים לעבודת המזבח וכן עשה שלמה בבנינו כהמ"ק שמתחלה התפלל על כל צרה שלא תבא ואח"כ כתיב ויזבח שלמה גו' זבח לה' בקר כ"ב אלף גו':

וביון שבאת עבודה באת הודאה כו'. נראה דהך הודאה מלשון ודיוי הוא על הקרבן והיינו זבח תודה שעל הזבח שמביא אדם מתודה עליו והיינו דמסיק עבודה והודאה חלא מלתא היא דהיודיו שייך בכ"מ על הקרבן וסמוך נמי אהאי וישא אהרן גו' מעשות החטאת גו' מעשות הודיוי שעל החטאת נמי במשמע:

ברכה דהקב"ה שלום שנאמר ה' יברך גו'. הא ודאי דבברכת כהנים איבא כמה ברכות אלא שהכל הולך אחר החתימה וישם לך שלום שהיא עיקר הברכות כולן:

דאר"א מ"ד מי ימלא גו' למי נאה למלא כו' מה שיש לדקדק בזה מפורש ספ"ב דהוריות:

המספר כו' יותר מדאי כו' שנאמר היסופר לו גו'. משמע ויותר מדאי מלשון ספירה מי יוכל לספר כל שבחו ולך דומיה תהלה דמייתי נמי איירי בהכי דודאי יש לספר בשבחו של מקום אלא דיותר מדאי קאמר דומיה תהלה לו וקאמר סמא דכולה מלתא הכי מפורש סמא דכולה של שבח המקום מישתקא הוא דא"א לספר כל שבחו ובמערבא מלה בסלע כו' דומאי מלה של שבח המקום בקצת הוא טוב לקנותה בסלע אבל ביותר מדאי לספר בשבחו של מקום שוה יותר לקנותה בכפל למשתק ביה דאותן שבחות כיון דא"א לספרן שאין להם שיעור ודאי דהם הרבה יותר מאותן שיש לספר שיש להם שיעור ופרש"י בשמעתין הא דאסור לספר היינו בקביעות ברכה עכ"ל אין ר"ל בקביעות ברכה בפני עצמה אבל בברכה אחת שרי להוסיף בשבח המקום דהא לקמן בפ' הקורא עומד אמרי' ההוא דנחית אמר האל הגדול הגבור והגורא האדיר והחזק כו' אמר לי' סיימתינהו לכולהו שבחיה דמרך כו' משמע דאפי' בברכה אחת אסור להוסיף והיינו נמי בקביעות ברכה אחת מי"ח ברכות ולאפוקי בלא ברכה כלל מותר לספר בשבחו של מקום יותר:

דאי סלקא דעתך למזבח קראו כו'. למאי דסלקא דעתך השתא יהיה פירושו כפרש"י בחומש לפי פשטו שע"ש הנם שהיה השם עמו והצילו קראו למזבח אל להיות שבחו של מקום כו' עיין שם וכפרש"י בחומש גבי ויקרא שמו ה' נסי ע"ש והתנס' כתבו דה"נ כתיב ויקרא לו ה' נסי ויקרא לו ה' שלום ומתרגמנן ופלח וצלי מ"מ י"ל כו' ע"ש נראה מדבריהם שהתרגום שתרגום ויקרא ופלח יפרש נמי שהקריאה היא מוסבת על המזבח כפרש"י לפי פשטו בחומש אלא שהתרגום שומר הטעם ולא המלות כדרכו והוא דחוק בדברי התרגום וטפי ניחא בזה דברי הרמב"ן שהבין שהתרגום יש לו דרך אחר שכתב אבל אונקלוס אמר ופלח עלה קדם אל אלהא דישראל ויהיה טעם לו כטעם בו כו' עכ"ל ויהיה פירוש הכתוב לפי זה שקרא יעקב בתפלה על המזבח לאל אלהי ישראל והדרש דהבא ימאן זה דמלת אל מיותר הוא ולמאי דסלקא דעתך הכא דלמזבח קראו אל ה"נ הכי פריך דמלת אל מיותר ולא הוה ליה למכתב אל אלא יעקב הוא שקרא וכתב הרמב"ן שיש בענין זה סוד כו' ורמזו למה שהיו אומרים שצורת יעקב חקוקה בכסא הכבוד כו' ע"ס:

לא הוו ידעי רבנן מאי חלונלוגות כו' מאי סלסליה כו' כל הסוגיא מפורשת במסכת ראש השנה:

דף יח:

אלו דברי תורה דכתיב בה התעייף עיניך בו ואיינו בו' מפורש פרק קמא דברכות:

דף יט:

וגמ"ד מאיס יהודי מה ראה מרדכי לאקני בו'. ק"ק כיון דקנאה של מרדכי ודשוי נפשיה ע"ז לא הזכר אלא לבתר אחר הדברים האלה גדל לא היה לנו להתחיל אלא משם ומה טעם הוא להתחיל מאיס יהודי גו' ויש ליישב דאיש יהודי מורה על כך דמשום הכי לא השתחוה כדאמר' בפרקין לעיל ואמאי קרי ליה איש יהודי שכפר בע"ז שכל הכופר בע"ז נקרא יהודי:

מה ראה אחשורוש בו'. ולשון ראו בלשון רבים על שם אחשורוש ויועציו וכן מה ראה מרדכי בו' עם שאר צדיקים שבאותו דור ומה ראה המן בו' עם בניו ומה ראה אחשורוש עם יועציו:

דשוי נפשיה ע"ז בו' מה שיש לדקדק בזה תמצא בפ"ק:

על ככה דזמינטיה אסתר להמן בו'. כמפורש בפ"ק שנת המלך אחשורוש ממש בו' אמר מאי האי דזמינטיה אסתר להמן דלמא בו' ע"ש:

דף יט:

אלמלי נשתייר במערה שעמד משה ואליהו בו'. דהיינו שהיה נשאר במחיתת המערה באותו צד שעבר כבוד ה' כמלא נקב דק כמחט סלקית ולגבי משה מפורש שהסתירו הקב"ה שלא יראה כבוד ה' כמ"ש ויהי צעבור כבודו ושמתין בנקרת הצור ושכותי כפי גו' אבל באליהו כתיב צא ועמדת בהר לפני ה' והנה ה' עובר גו' ואינו מפורש בו שהסתירו הקב"ה ואפשר כיון דמפורש ביה שהיה בנקרת הצור של משה כדכתיב ויבא שם אל המערה בה' ידיעה שהיא המערה שהיה שם משה מסתמא שהסתירו ג"כ הקב"ה שם ועוד דסמך אקרא דכי לא יראני האדם וחי:

מ"ד ועליהם ככל הדברים גו' דקדוקי סופרים בו' עתידים לחדש בו'. מיתנורא דככל מפיק לה דה"מ למכתב ועליהם הדברים אשר דבר גו' ולכך דרשו מריבוי דכל דקדוקי תורה וסופרים ומיתנורא דכ' דמיון דרשו גם מה שעתיד להתחדש דהיינו מקרא מגילה דממה לה להגופה של תורה כדאמר' פרק קמא שלום ואמת כאמיתה של תורה:

דף כא:

ואתח פה עמוד עמדי בו' כביכול אף הקב"ה בעמידה בו'. נראה דאייצטריך ליה באיך דרבי לאשמועינן דאף הרב בעמידה:

והיינו דתנן משמת ר"ג בטל כבוד בו'. דגבי ר' עקיבא נמי תנן התם משמת בטל כבוד תורה והוא מתפרש בע"א ע"ש בפרש"י:

בתוב אחד אומר ואשב בהר וכתוב א' אומר ואנכי עמדתי בו'. אע"ג דקרא דואשב בהר מ' ווס גבי לוחות הראשונות הוא דכתיב והאי קרא ואנכי עמדתי מ' ווס בלוחות אחרונות כתיב מ"מ משמע להו יתן את האומר בזה לזה מדכתיב באחרונות כימים הראשונים:

לא עומד ולא יושב אלא שוחה בו'. והיינו כמשתחוה ואפשר משום כבוד השכינה:

איך ישיבה אלא עכבה שנאמר ותשבדו בקדש גו'. ומדכתיב וישב יעקב לא משמע ליה ראייה דהא דרשינן ליה בפרק חלק אין וישב אלא לשון צער בו' ע"ש:

דף כא:

הני י' כנגד מי בו' מפורש פ"ב דר"ה כל הסוגיא:

וקרא ראשון ד' ושכחיה רב פפא בו'. נראה דרב פפא ודאי נמי מודה דכל א' מהשלשה שקרא ד' משובח אלא שאמר כשקרא הראשון ד' שכחיה מטעם דזרזין מקדימין למצוה והרי זה הראשון זרזו להקדים עצמו לקרוא ארבע:

דף כב:

איך אדם חשוב רשאי ליפול בו' כיהושע בו' מפורש פרק קמא דתענית:

קידה על אפים וכה"א וכו' וכתבו התוס' תימה בו' ויש לומר דמגמרא בו' עכ"ל. ואין זה מספיק כיון דאשכחן בקראי השתחואה על אפים וכן בכריעה וכן ארצה אשכחן גבי קידה והנראה ליישב כל זה כי כל שלשה חלוקות המוכרים הכא מבוארים מתוך הכתובים והוא אין ספק כי כל אחד מהג' חלוקות היו על כל פנים באפים דכבולן כתיב אפים והכריעה דבר נוסף על הקידה כי הקידה אינו רק שמשתטח פניו לארץ ולא גופו כפירוש רש"י פרק החליל והכריעה היא דבר נוסף שנשתטח פניו לארץ וגם רגליו בכריעה על הארץ אבל לא שאר הגוף נוסף עליו השתחואה שהוא משתטח פניו לארץ וגם רגליו בכריעה וגם גופו לארץ וזו היא פישוט ידים ורגלים וכל זה מוכח מתוך הכתובים דמצינו בכל המקרא קידה קודם השתחואה וכן הכריעה קודם השתחויה שנאמר כורעים ומשתחוים להמן וגו' וכל זה מוכח מתוך המקראות בכתוב ולא נקט הני קראי אלא לסיומן בעלמא דבקידה כתיב אפים ובכריעה ברך יבשתחואה ארצה:

דף כג:

הני ג' וה' וז' בו' כנגד ברכת כהנים בו'. לגבי ג' נתנו לעיל טעמא אחרינא וכתבו התוס' לעיל דטעמא דג' כנגד שומרי הסף שאמרו הכא אינו עיקר בו' ע"ש. אבל אכתי קשה למה לא אמרו לעיל כנגד ברכת כהנים וע"כ הנראה דהני אמוראי דהכא פליגי אטעמי דלעיל ולא מיייתי להו לעיל משום דהני אמוראי הכא נתנו טעם גם מה' וז' אבל לעיל לא אמרו האמוראים טעמים אלא אג'. וחכמים אומרים ג' כנגד שומרי הסף ה' מרואי פני מלך בו'. עיין פרש"י כאן וכה"ג פירש פ"ק דסנהדרין אבל התוס' דחו שם פירושו דאין נראה שתקנו כנגד שרי אומות ומפרש ר"ת דהם שרי ישראל דאשכחן בסוף מלכים דהגלה גבוזראדן ג' שומרי הסף וה' רואי פני מלך ובסוף ירמיה כתיב ז' רואי פני מלך בו' ע"ש ומה שיש לדקדק בזה אסוגיא דפ"ב דר"ה שם מפורש:

היינו זכריה היינו משולם בו'. אפשר שאמרו כן מדלא כתיב זכריה ומשולם בזו"ו דכל אינך שמות דנקט בו' נוספות הם כתובים:

דף כד:

וכי מה אכפת ליה לעור בו' א"ל כל זמן שאבוקה בידי בני אדם בו'. יש לדקדק כיון דבאפילה אין בני אדם רואין אותו אכתי תקשי אמאי נקט קרא עור וכי מה אכפת באפילה בין עור לפקח וי"ל דמ"מ הפקח כיון שידוע לו מבואי העיר העיר ושכיליה גם באפילה יודע קצת לכיון בהן להציל עצמו מן הפחתים בו':

שקורין אלפין עיינין בו'. בפרק הבונה אמרינן אל יכתוב אלפין עיינין ופרש"י שם יש שכותבין כן מפני שדומין בקריאתן עכ"ל והיינו שדומין בקריאתן ממוצא א' אותיות אחה"ע וזה טענתן של אנשי חיפה ובית שאן שמחליפין בקריאתן וכן יש לפרש שם גבי אל יכתוב חית"ן ההי"ן והי"נ הכא גבי וחכיתי לה' שה' וז' ממוצא א':

מפני שמטיל קנאה בו' ההוא דנחית בו' כל הסוגיא מפורש פרק אין עומדין:

דף כה:

מפני שעושה מדותיו של הקב"ה רחמים בו'. עיין בתוס' ומה שיש לדקדק בזה עיין בחידושי הלכות:

תנא בו' בישראל הבא על הנכרית בו' הכתוב מדבר. לפרש"י נראה דבא תנא דבי ר"י לפרש המתניתין דמשתקין אותו מלומר כן דהכתוב מדבר בישראל הבא בו' אלא דהכתוב מדבר במעביר בנו באש אבל מדברי הערוך בערך ארם נראה דבא תנא דבי ר"י לומר דקושטא הוא דהכתוב מדבר בישראל הבא על הנכרית בו' ומתני' דקתני משתקין אותו היינו דאומר דהכתוב אינו מדבר אלא בארמיים שמעבירין זרעם למולך וע"ש ולדבריו יתיישב דברי הת"י שהוא פ"י המקרא לא תתן בתשמישתא לצד בת עממין בו' ע"ש:

מעשה בראשית בו' עפרש"י. ואמרינן במסכת חגיגה המסתכל בד' דברים בו' טעמא אין רצונו של מלך שיזכירו שמו על האשפה בו' ע"ש. אין זה מדויקד דאין זה טעם אלא מה לפנים וע"ש:

דף כה:

מה לפנים ומה לאחור בו'. פי' בתוספות מה בסוף גבולי עולם למזרח ולמערב א"נ מה היה קודם ו' ימי בראשית ומה יהיה אחר שיכלה העולם עכ"ל. ופירוש קמא דחה רש"י בריש פרק אין דורשין מדפריך התם בגמרא אלא מה לפנים מאי דהוה הוה ע"ש גם קשה לפירוש קמא אמאי נקט טפי מה לפנים ומה לאחור שהם מזרח ומערב ממאי דנקט אינך ב' קצוות שהם הדרום מיומן והצפון משמאל:

קמ"ל שבחיה הוא לאזוי בו'. אע"ג דראובן נמי אזוי ולא אמרינן ביה שבחיה הוא אינו דומה דהודאת יהודה מעצמו היה אבל הודאת ראובן לא הוה מעצמו כדאמרינן בפ' החובל מי גרם לראובן שיודה יהודה בו' ע"ש ועי"ל דהודאת יהודה מפורש בקרא והוה שבחיה כנגד המצינים התרגום אבל הודאת ראובן אינו מפורש ולא שייך שבחיה במתרגם:

קללות וברכות נקרין ומתרגמין בו' מ"ד ניוחש דילמא פייגא בו'. גבי קללות וברכות שהוא דבר הנאמר לכלל ישראל סד"ל למימר דלמא פייגא דעתא דצבורא משא"כ באזהרות ועונשין ליחיד העובר על התורה לא שייך דלמא פייגא אלא כדאמר דלמא אתי למעבד מיראה וההיא טעמא לא שייך הבא גבי כלל ישראל ויש למקדק דההיא טעמא דלמא פייגא לא שייך בברכות למה אין מתרגמין אותו וי"ל כיון דקללות אין מתרגמין ברכות נמי אין מתרגמין דזה לעומת זה עשה אלהים ולכך נקט קללות קודם ברכות דעיקר טעמא משום קללות בו':

ויהי בשכון ישראל וגו' וז"ל אל תתרגם בו'. ופרש"י במתני' דחיישינן לגנותו עכ"ל אבל הר"ן פירש משום כבוד יעקב עכ"ל ואפשר שהכריחו לפרש כן שהוא מדמה לה למאי דאמרינן באמנון דלא חיישינן לכבדו דאמנון אלא לכבדו דדוד דאמנון בן דוד אינו מתרגם ואמנון סתמא מתרגם ונראה דאינו דומה דבראובן שייך שפיר למימר דחיישינן לכבוד עצמו דמצינו בו שעשה תשובה ואמרינן פרק במה בהמה כל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה בו' תדע דאינו דומה דהא בראובן לא מתרגמינן אפי' בראובן סתמא והתם מתרגמינן באמנון סתמא:

איזוהו מעשה עגל השני מן ויאמר משה וגו'. פרש"י במתני' משום דכתיב שם ויצא העגל הזה ופן יטעו ע"ה ויאמרו ממש היה בו בו' ומה"ט קאמר בסמוך דפקרו המינים מתוך תשובה זו והם לא יאמינו מדרש חכמים בזה דר"ל שלא ידע שיצא העגל הזה ע"י כיוסף של ערב רב אז ע"י שם שהיה ביד מיכה כדאיתא במדרשות והרי"ף פי' דלא מתרגמין עגל השני משום כבודו של אהרן עכ"ל וז"ל כפי' התוס' דזה הוא גנאי גדול של יחיד בצבור דהיינו מה עשה לך העם הזה וגו':

מ"ט משום דכתיב ישא בו' עיין פרש"י שלא יאמרו הקב"ה נושא להם פנים בו' ע"ש. והר"ן כתב משום דכתיב ישא ה' פניו וגו' וכתב אשר לא ישא פנים בו' ע"ש ובפ"ב דגדה רמי הני קראי אהדדי ומתוך להו אלא שע"ה לא יאמינו בזה וע"ש בחדושינו:

מעשה דוד ואמנון לא נקריין ולא בו'. בתורה קאמרינן כגון בראובן דנקרא ולא מתרגם משום כבודו נגד ע"ה אבל ודאי דנקרא אע"ג דשייך נמי משום כבודו נגד המצינן המקרא מ"מ א"א בלא קריאת התורה אבל מעשה דוד ואמנון אף לא נקרא משום כבודו של דוד כיון דסגיי בלאו הכי לקרות הפטרה בגביאים במקום אחר:

כגון ישגלנה ישכבנה בו'. טעם לכל אלו שינוי הקריאות משום דגנאי הוא להוציא דבר מגונה מפיו ככתבו ברבים אלא בלשון מושאל ללשון שכיבה אינו שם המשגל באשה דהא מצינו וישכב במקום ההוא ותעל שכבת הטל אלא שהוא שם מושאל בלשון נקיה למשגל באשה וכן כל הני דמיייתי מדברי גביאים דהקריאה שם מושאל בלשון נקיה ללשון הכתוב בגנאי ופרש"י ישגלנה לשון כלבא דכתיב והשגל יושבת וגו' ע"ש ויש לקדקד כיון דבתורה שינוי הקריאה דישגלנה ישכבנה וכן תשגלנה דגביאים בישעיה ובזכריה קרי בהו תשכבנה וכן איפה לא שגלת דירמיה קרי ביה שכבת א"כ ה"ג הנצבה שגל לימינך דתהלים והשגל לימינו וגו' דנחמיה אמאי לא קרי ביה נמי בלשון נקיה מלשון שכיבה ויש לומר דלא אמרו דקורין אותן לשבח היינו ברבים כגון בקריאה ברבים בב"ה בס' תורה ישכבנה במקום ישגלנה וה"ג תשגלנה דגביאים דאית בהו קריאה למפטיר ברבים בעיי שינוי בהו הקריאה משום דגנאי הוא ברבים וכן כל הני שינוי המקראות דמיייתי דגביאים הן אבל קראי דכתיבים אין לחוש בהו לקרוא אותן ככתבן כיון דלית בהו קריאה למפטיר ברבים:

ר"י בן קרחא אומר למחראות כשמן מפני שהוא גנאי בו'. דהאי קרא גבי ע"ז דבעל כתיב ושרי למקרי בלשון גנאי ככתביה ואהא מיייתי כל ליצנתא בו' בר מליצנותא דע"ז בו' דכתיב כרע בל קרם גבו דכל אלו הכתובים לשון גנאי הם ואין בהם קרי אחר ללשון נקייה משום דבע"ז קמשתעי דשרי בהו ליצנתא:

חדושי אגדות – מהרש"א • מגילה

שרי למימר כו' ואנחי' בש"ן תי"ו כו' עיין פרש"י ובערוך הוסיף כמו וחשופי שת גו' ש"ן מקום השתנה כו' ות' מקום הצאה:

ב' ג' בר גירתא זונה כו'. והיא כמו גרניורא דפ"ק דע"ז ונראה דלפי' רבותיו גויפא נמי מלשון זנות הוא כמו בעטו בגיף דפ' הבונה ועיין בערוך בערך סן:

שרי לשבוחיה ומאן דשבחיה כו'. משום דדבר זה הוא מדבור האהוב ולא מדבור המצוה כמ"ש הרמב"ם בפ' דפרק אבות לכך לא קאמר אלא דשרי מיהו משום דהוי בכלל דבור האהוב קמסיים ביה מאן דשבחיה ינוחו לו ברכות כו' א"נ משום דאיכא למימר לאידך גיסא כדאמרינן בפ' גט פשוט דאל יספר אדם בטובתו של חבירו שמתוך טובתו בא לידי רעתו קאמר דאעפ"כ ינוחו לו ברכות כו' והיינו בשאינו מספר בטובתו יותר מאלי דלא אמרו שבא לידי רעתו אלא במספר יותר מאלי כמפורש שם ודקדק לימר ינוחו ברכות כו' דבדואי בדבור המצוה אדם זוכה שיבואו הברכות על ראשו כמ"ש ברכות לראש צדיק אבל בדבור האהוב כי הכא סגי ליה כשהם על ראשו שינוחו שם ולא יסתלקו ממנו:

סליק פרק הקורא עומד

דף כו.

ורצועה כו' והיה בנימין הצדיק מצטער כו' מפורש פרק איזהו מקומן:

דף כז.

ואת כל בית הגדול וגו' מקום שמגדלין בו תורה כו'. משום דכל בית גדול יתורא הוא דככלל כל בתי ירושלים הוא וע"כ דרשו מקום שמגדלין בו תורה דע"י בנין בהמ"ד שמתקבצין בו רבים ללמוד מתרבה ימתדל התורה כמ"ש מרבה ישיבה מרבה חכמה ומייתי למען צדקו וגו' של הקב"ה תתגדל ותתהדר התורה ברבים וא"ד שמגדלין בו תפלה היינו נמי תתפלת הרבים בקיבוץ בהכ"נ היא ויתר מקובלת כמ"ש כי ברבים היו עמדי ומייתי מדכתיב באלישע ספרה נא לי את כל הגדולות אשר עשה וגו' ומצינו בו מפורש שעשה בתפלה דכתיב ויבא ויסקור הדלת וגו' ויתפלל אל ה' וכתיב ויתפלל אלישע וגו' וירא יהנה ההר מלא סוסים ורכב אש וגו' ור"ל דאלישע בתפלתו היה עגה כאליו היו רבים מתפללים בגדולות כב"ה:

דף כז:

ש"מ אורח ארעא למשבק איניש גולפא ומשכא באושפחיו כו':

ולא כניתי שם לחבירי כו' פי' בתום' אפי' כינוי דלא הוי גנאי והא דאמרי' המכנה לחבירו אין לו חלק לעוה"ב הוי בכוניו של פגם כו' ע"ש הכי איתא בהדיא בפ' הזהב המכנה שם רע לחבירו אין לו חלק לעה"ב:

ולא בטלתי קידוש היום כו'. לדעת הפוסקים דמקדשין על הפת ק"ק מאי רבותיה דלא ביטל קידוש היום דמסתמא היה לו פת לאין קידוש אלא במקום סעודה וי"ל דלא בטלתי קידוש היום על היין וה"נ קאמר דהביאה לו קידוש היום דר"ל יין:

מימי לא עשיתי קפנדריא כו'. בפ' א"נ מפורש בחידושי'. ולא פסעתי על ראשי עם כו' והיינו רבותיה דאפילו ברבים צריכין לו דשרי כמפורש פ' מצות חליצה החמיר הוא על עצמו:

ואמר ולא נשאתי כפי כו' דה"א דאין הכהן צריך לברך כיון שאין זו המצוה אלא לטובתן של ישראל שתחול ברכת הקב"ה על ישראל כמ"ש ואני אברכם:

דף כח.

ולא אכלתי מבהמה שלא כו' דאמר ר"י אסור כו'. וא"ת מאי רבותיה כיון דאסור הוא וי"ל דהכל נמשך אלות הלכתא כוונתיה ושרי ואפ"ה החמיר הוא על עצמו:

שנאמר כל משנאי אהבו מות כו' אלא למשנאי כו' מפורש פרק ואלו קשרים:

בי קאמר איהו בשוין כו' מאי רבותיה מפורש בתוספות:

מימי לא נתכבדתי בקלון כו'. אפי' בכה"נ בעובדא דמייתי שחבירו עושה כן מרצונו. ואמר לא עלתה על מטתי כו' ומייתי כי הא דמר זוטרא כו' דכל היום היה ממתין שיבא חבירו לפייסו ועד"ז אמר דוד עד מה כבודי לכלימה וגו' שמכלימים אותו כל היום ומסיים בענין בשלום יחדיו אשכבה ואישן וגו' שאני מוחל לו: ואמר ותתן בממוני הייתי דאמר מר איוב כו' שהיה מניח פרוטה כו' ובפ"ק דב"ב אמרו בלשון אחר היה נותן חצי פרוטה כו' ושם מפורש בחידושינו ענין הויתור:

מימי לא קבלתי מתנות כו'. נראה דג' אלו דברים שייכי אהדדי כיון דלא קבלתי מתנות מאחרים וגם לא עמתי על מדותי לפייסי בממון בליטרא דדהבא שמחויבין ליתן למבייש ת"ח אלא שמחלתי לו בזולת ממון והשתא ותתן בממוני דהיינו בממון שלי הייתי ואילו קבלתי מתנות או שקבלתי ממון על ביושי גם אם הייתי ותתן לא הייתי ותתן ממומן שלי אלא מממון של אחרים שקבלתי:

לא ניחא לכו דאחיה שנאמר ושונא וגו' מפורש פרק א"ט:

בל המעביר כו' שנאמר נושא עון ועובר וגו' מפורש פ"ק דר"ה:

א"ל רבי תורה היא ונלמוד כו'. דאריכות ימים שלך מסתמא במילי דתורה היא תלוייה:

אסור להסתכל בצלם דמות אדם רשע כו'. והוא כענין קללת אליהם תלוי וגו' וע"פ חכמי המקובלים כי הכרת פניהם ענתה בם שיש בצלם דמות מראה אדם צורה רוחנית לטוב או לרע כפי מעשיו לצד הטערה אז לצד הטומאה ואסור להסתכל לצד הטומאה ע"ד אל תפנו אל האלילים ומה"ט קאמר בסמוך דלא אסתכלי בעובדי כוכבים דצורתו מצד הטומאה ומייתי ליה שג' לולא פני גו' אם אביט ואם אראך שהוא לשון כפול מורה גם על הצורה הרוחני לצד הטומאה:

ותבחו עיניו מראות משום דאסתכל כו' דלפי פשוטו היא מיותר דודאי כיון שכהו עיניו מן הראיה כהו יע"כ דרשו מ' מראות כמו בשביל כמו חכלילי עינים מיין דהו"ל מ' מיין כמו בשביל:

אלא כסיות עינים כו' מפורש פרק החובל:

זהבא שאת פני רשע לא טוב כו'. לפי פשוטו כמו לא תשא פני דל גו' אשר לא ישא פנים גו' ואולי דהנך נמי משמען ראיתי פנים דכל הנושא פנים הוא מראה לו פנים וכן משמעו דקרא דמייתי לעיל לולי פני יהושפט אני נושא אם אביט אליך גו':

הבאים אחרריך בהמה ירעו כו'. כפרש"י שיהיו כל ימיהם הדיוטות ע"ש מיהו ה"מ לברך גם בנוי שיגיעו לכולהו הימים ושיהיו כל דורות צאצאיו כן:

לא הקפדתי בתוך ביתי כו'. הכעם היא ממהה הרעה ואמר הגם שבביתו של אדם יש לאדם להטיל אימה ולא יתירה מ"מ לא עשיתיו בקפידא וכעם:

ולא צעדתי בפני כו'. דבכמה מקומות אמרו דאין לאדם להלך לפני מי שגדול ממנו אבל אמרו בפרק א"ל הממונה בג' המהלכין בדרך הרב באמצע והגדול בימינו והקטן משמאלו וקאמר דמ"מ כשהלכתי כן עם רבי נזהרתי בזה דאפילו צעד א' לא הלכתי בפני מי שגדול ממני:

ולא הרהרתי במבואות כו'. דבפ' מי שמתו אמרי' דאסור לקרות שם ק"ש ומסמך להו אקראי וקאמר דרבי זירא מחמיר על עצמו אפילו על הרהור תורה:

ולא הלכתי ד' אמות כו'. בכמה דברים אמרי' שיש לכל אדם ד' אמות וקאמר דמעולם לא הלכתי מתוכן בלי תורה ותפילין שהיא כתר תורה כמפורש פ' האומר:

ולא ישנתי בב"ה כו' אמרי' בעלמא דאסור לישן בב"ה ומסמך ליה אקרא שנא' וקרעים תלביש נומה ורבי זירא החמיר אפי' שינת עראי:

ולא ששתי בתקלת חבירי כו' קרא כתיב ומייתי לה בפ"א בנפול אויבך אל תשמח כו' היינו ששמח מפני השנאה עליו אבל בחבירו שאינו עושה משום שנאה לאפשר שיש לו הנאה כגון שקנה מחבירו סחורה בזול ובדואי שחבירו הפסיד בה אע"פ כן החמיר רבי זירא בזה שלא היה שמח בהפסידו ותקלתו:

ולא קראתי לחבירו בחניכתו כו'. רש"י גרם מלשון חניכה וחכינה ופי' תרווייהו לגנאי ודופי וק"ן דא"כ מאי רבותי' דהא המכנה לגנאי אין לו חלק לעולם הבא משום דאזיל סומקא ואתי חיורא וא"כ ה"נ בחניכה וחכינה לגנאי אבל בערוך גרם בתרווייהו מלשון חניכה אלא דגרם ולא קראתי לחבירי בחניכתי שלא כניתי לו שם ולא בחניכתי שאפילו שם שכינו לו אחרים לא קראתיו עכ"ל ולפי זה מצינן לפרש אפי' כינוי דלא הוי לגנאי הוה רבותי' וכמ"ש התוספות לעיל:

שנאמר והשמותי כו' קדושתן אף כשהן שוממין כו'. אמרו במדרש והשמותי את מקדשיכם יכול מן הקרבנות כשהוא אומר ולא אריח גו' הרי קרבנות אמורים הא מה אני מקיים והשמותי את מקדשיכם מן הגדוהיות של ישראל שהיו מתקדשים ונועזות לבא שם כו' כפרש"י בחומש והמתני' דהבא לא ניחא לה לפרש כן דהיא נמי כבר אמורה דכתיב ונשמו דרכיכם והיתה ארצכם שממה גו' וע"כ דרשו מיניה הכא דאשמועינן קרא דאף כשהן שוממין יהיו בקדושתן:

דף כח:

מחוי רב חסדא כגון הספיחא דקאי ביה רב ששת כו' פרש"י אם ימות אדם אחד בי רב ששת עכ"ל. והוא דחוק שכ"א נקט חבירו לכבדו לגבי מיתה ולולי פירושו נראה דה"ק שיהיה רב ששת בזהא הספיחא על אדם אחר וכדמייתי מרפרס דאספדה לכלתי' בבי כנישתא וקאמר אי משום יקרא דידי כו' דמשום דהוי המספיד ת"ח מקרי הספד של רבים והכי משמע לישנא דקאי ביה רב ששת כו' דמשמע שהוא עומד בחיים מספיד על אחר והשתא ניחא דכ"א נקט חבירו לכבדו דמשום יקרא דידיה מספידין בבהכ"נ על אדם אחר וכן נראה מפ' הר"ן:

אי משום יקרא דידי ומיתא אתו כו' דבפ' נ"ה איבעיא לן הספיחא אי משום יקרא דחיי אי משום יקרא דמיתא ולפי גי' הספרים דהבא גבי כלתי' לא גרסי' אי משום יקרא דמותא דמשום כבוד כלתו לחוד לא היה ראוי להספיד בבהכ"נ דלא מקרי הספד של רבים אלא משום כבוד ת"ח אבל בעובדא דרבי זירא דבסמוך גרסינן אי משום יקרא דידי אי משום יקרא דמותא דההוא מותא ת"ח מרבגן הוה אבל ברי"ף גרסינן בתרווייהו אי משום יקרא דמותא וצ"ל דמ"מ לא אתו כ"ע ולא הוי הספד של רבים אלא משום יקרא דרפרס:

דשביח בא"י כו' תא חזי מה בין תקיפי כו'. נראה דכל זה להפלגת הענין דזה צורבא לא הוה מבני א"י אלא דהוה שכוח לבא שם ולא תני רק הלכתא והיה יושב בכ"ד שורות כדאשכחן בספ"ב דפ"ק שהיה יושב רב כהנא דדרא שביעית ואעפ"כ הספיד עלי ר"ל בלשון צער חסרא א"י גברא רבא וההוא דהוי תני הלכתא ספרא כו' והיה מבני בבב והיקל רב נחמן בהספדו היכי נספדיה הי צנא כו' וכאלו לא חסר מהם גברא רבא:

זה המשתמש במו ששונה הלכות כו' והיינו באינו תלמידו. ונתנו בו סימן תג"א הוא ר"ת תלמיד גברא אחרינוא אבל בתלמידו מצינו בכמה מקומות שהיו משתמשין בהם:

לישתמש איניש במאן דתני ד' כו'. פי' הרי"ף דתני ד' מי ששונה ד' סדרי משנה ומאן דמתני פי' מי שגמר תלמוד ד' סדרים עכ"ל וכתב הר"ן ואחרים פירשו דתני לעצמו דמתני לאחרים כו' ע"ש ואיך שיהיה נראה דנקט ד' סדרים כמ"ש פ' המקבל בד' לא מצינא בו' מצינא ופרש"י שם בד' סדרים כגון מועד וישועות ונשים שהן נוהגות בו' וכן קדשים דכתיב ובכל מקום מוקטר בו' בו' מצינא בתמיה זרעים אינו נוהג בחי"ל וכן טהרות ע"ש וע"ש עוד פי' אחר בזה ולכאורה ק"ק הא דמייתי עליה כי הא דר"ל דהוה אזיל בו' הוה מעשה לסתור שהרי לא רצה להשתמש גם במו דתני לחוד כמ"ש תנינא בד' סדרי משנה וא"ל שדי בר לקישא במיא והר"ן הרגיש בזה דר"ל לחומרא קאמר דאפי' שונה הלכות משניות מקרי בו' ע"ש והסוגיא לא מוכחת כן ויש ליישב בזה לפי הדקדוק דקאמר אי הכי גמור מיני הא מילתא כו' והנראה דר"ל קאמר לה ולישנא דאי הכי אינו מיושב ונראה לפרש דר"ל מעיקרא נמי ודאי דהחמיר על עצמו כיון דראה בו דהוה קרי ותני סבר היה ר"ל דמתני נמי הוא ולכך קאמר ליה שדי בר לקישא למיא וקא"ל איהו ניחא לי דאשמעי' למר כו' משמע מזה שלא בא לכלל דמתני וקא"ל ר"ל אי הכי שאתה לא באתה לידי דמתני אנמור לך מלתא שתבא לידי דמתני דא"ר זירא בנות ישראל החמירו כו' שזה אינו מן המשנה אלא הלכה מן התלמוד והשתא הוי שפיר עובדא דר"ל כעולא כן יש ליישב לפי' הרי"ף ועוד יש דרך אחרת לפרש לפי' האחרים שכתב הר"ן דזה הגברא היה ג"כ דמתני אלא דאמר ניחא לי דאשמעי' כו' ור"ל לא רצה לקבל דבריו וא"ל גמור מיני הך מלתא דאמר ר' זירא כו' והשתא תהיה תלמידי ומותר לשמש לרבו אפי' אם התלמיד דמתני:

בל השונה הלכות מובטח לו כו'. הכא מסמך להך ברייתא דתנא דבי אליהו לחומרא דר' זירא וכן מייתי ליה בסוף מסכת גדה הטעם בזה מפורש שם:

דף כט.

על ר"י בר אלעאי שהיה מבטל ת"ת כו' מפורש פ"ב דכתובות:

תריסר אלפי גברי כו'. יש לכיין על מספר הזה לפי שהשטן מקטרנ אז ומצינו ביי"ב אלף איש שלא היה כח לשטן עליהו כשצבאו על מיין דכתיב לא נפקד ממנו איש וענין שיפורי נמי לטבול כח השטן כטעם השופר בר"ה ומ"ד כנתינתה כו' ה"מ למאן דקרי כו' לפי' הרי"ף היינו דבנתינתה לא באו עדיין לכלל

המדה גדולה לתלמוד ולפי' האחרים נתינתה נמי לא היה רק לקבלה ולא באו עדיין לכלל מדה גדולה הימנה ללמדה לאחרים:

גלו למצרים שכינה עמהם שנא' הנגלה נגליתי כו'. שהיתה השכינה מדברת עמהם במצרים לא היה אצטריך לאתניי דכמה דבורים מפורשים בתורה שהיה שם מהקב"ה למשה ולאהרן אלא דואי מלא כל הארץ כבודו אבל מ"מ גילוי השכינה היא במקומות מיוחדות כמו במשכן ומקדש וקאמר דה"נ היה להם ילוי שכינה בגלות מצרים מדכתיב הנגלה נגליתי וגו' בלשון כפול להורות על גילוי שכינה שם ועי"ל הנגלה נגליתי הכפול מלשון גלות כביכול שהשכינה מצטערת ג"כ בגלות וכן למענכם שולחתי בבלה היינו גילוי השכינה וכן מי זה בא מאדום גו' שהיה גילוי השכינה שם ובגירסת ע"י מיייתי נמי גלו לעולם שכינה עמהם שנא' ושמתו בסאי בעולם דהיינו מקום מיוחד לגילוי שכינה וקאמר דאף כשהן עתידים כו' דהיינו שתחזור גילוי שכינה לירושלים ולא תשאר שם במקום שגלו ישראל כבר מדכתיב ושׁה' את שבותך כמו עם שבותך ודקדק לומר דזה יהיה כשהן עתידין לינאל מגלות אדום אבל כשנגאלו כבר מגלות בבל נשארה ילוי שכינה שם דהא בזמן אביי שהיה כמה מאות שנים אחר שנגאלו מבבל ועדיין נשארה גילוי השכינה שם בב"ה:

בי כנישתא דשף וייתיב בנהרעדא כו'. עיין פרש"י וכעין זה פי' בערוך והוסיף בזה וקרי' שף וייתיב כלומר שנסע ממקדש וישב שם כו' ע"ש:

עלוב ושאינו עלוב מי כו'. כה"ג אמרינן בפ"ב דתענית ושם מפורש:

ואהי להם למקדש מעט אלו כו'. אסיפא דקרא דכתיב בארצות אשר באו שם קסמין:

ה' מעון אתה היית לנו אלו כו'. אסיפא דקרא דמור ומור קסמין דהיינו גם כשאין ב"ה קיים יהיה מעון לנו בבתי כנסיות כו':

ביון דשמעי' להא דקאמר דוד ה' אהבתי מעון כו'. הלשון מגומגם כיון דשמעי' כו' דמאי שמע ליה דקרא מפורש הוא בספר תהלים גם קשה דמהיכא משמע ליה דהאי מעון ביתך בי כנישתא הוא ואימא דבית המקדש הוא כפשטו ונראה לישב דהא דקאמר כיון דשמעי' קאי ארישא דלעיל דמעון אתה היית לנו בדור גו' איירי בבהכ"נ ה"נ האי מעון ביתך איירי נמי בבית הכנסת אבל בבה"מ לא מוקמי ליה הכא כי התם דביתך בית הכנסת משמע ליה מיהו יש לדקדק דהכא משמע דעיקר הלימוד יהיה בבית הכנסת במקום תפלה ובפ"ק דברכות אמרו בהיפך מריש הוה מצלינ' בבית הכנסת כיון דשמענ' להא דאמר אוהב ה' שערי ציון גו' דאין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה מצלינא ביני עמודי היכי דגריסנ' ויש לחלק כמ"ש הטור ס' י"ו דהתם איירי דוקא במי שיש לו מדרש קבוע בתוך ביתו ועיין בחידושינו שם:

עתידים בתי כנסיות כו' שיקבעו בא"י כו'. ועד"ז יש לכوين במזמור שמחתי באומרים לי בית ה' נלך גו' זה המזמור בגלות נאמר ששמחתי באומרים לי בית ה' נלך שהוא בית הכנסת כאילו עומדות היו רגלינו בבה"מ בירושלים ולכך שמחתי בהליכתי לבית הכנסת כאילו באתי למקדש לפי שירושלים הבנויה כעיר שחוצבה גו' ר"ל ע"פ שאמרו במדרש לעתיד יהיה בהמ"ק גדול כירושלים שבעוה"ז וירושלים יהיה גדול ככל א"י ועי"ז אמר מה טעם יהיה בית המקדש לעתיד כ"כ גדול לפי שירושלים הבנויה לעתיד יהיה חוצבה לה למקדש יחדיו כל מקומות של בתי הכנסיות שהיו בעוה"ז ונמצא עתה בגלות שאני עומד בבית הכנסת הרי הוא מקום המקדש גופי' דלעתיד ועד"ז אמרו פ"ק דברכות תפלתם לא נאמר אלא בבית תפלתי שהקב"ה מתפלל שם כמ"ש דברכות ששמע ר"י כ"ג שהיה הקב"ה מתפלל יה"ר מלפני שיכבשו רחמי כו' ומסיים ושמחתים בבית תפלתי דהיינו בבה"מ שיבנה לעתיד בא"י דבעוה"ז בגלות הוא יקרא לכל העמים דהיינו בתי כנסיות שבכל ארץ העמים שיקבעו לעתיד בא"י מחובר לבית המקדש:

שנאמר כי כתבור גו' ומה תבור וכרמל שלא באו כו'. דיבוא משמע שבאו ממקומם למקום אחר והיינו למקום הר סיני ולפי הענין שם בא הדמיון כי כתבור גו' כמו שאלו הרים גלו ממקומם למקום תורה כן יגלו וישבת בת מצרים ממקומם ולכך עשי לך כלי גולה גו' ונראה דההרים אינן בעלי בחירה לבא לשמוע תורה אלא ששר ההרים בא וכ"כ התוס' ברפ"ק דחולין גבי גינאי נהר' דשמא שר של ים היה:

למה תרצו דין עם סיני כו'. נסמך זה המאמר לכאן דפליג דלעיל שלא באו ההרים ללמוד תורה אלא לעשות דין עם הר סיני לומר שהם גבוהים יותר ממנו ועליהם ראוי ליתן תורה אבל יצתה ב"ק שגבהות' הוא מומם בזה וכדאמרינן פ"ק דסוטה לעולם ילמוד אדם מדעת קונו שהרי הניח הקב"ה כל ההרים והגבעות והשרה שכנינתו על הר סיני כו' שנא' את דכא ושפל רוח גו' גם בזה יש לפרש שר של ההרים:

דף לא.

ב"מ שאתה מוצא גבורתו של כו'. לאו דוקא כל מקום דבכמה מקראות מצינו גבורתו של הקב"ה ולא כתיב בתרייה ענותנותו אלא דכל מקום ר"ל בין בתורה ובין בנביאים ובין בכתובים כממסיק ולאו דוקא נקט גבורתו דבהני קראי דמייתי מנביאים וכתובים לא כתיב לשון גבורה אלא דר"ל בכ"מ שהזכיר התרוימות מעלתו של הקב"ה אבל משום דבהאי קרא דתורה כתיב ב'י האל הגדול הגבור והגורא נקט טפי גבור דר"ל דאין מתנו ית' ב"ה כמדת ב"ו שהגבור מרחיק הגדכאים ושפלי רוח כגון יתומים אלמנות ומתו ית' ב"ה אינו כן אלא שהוא מקרבן ומשניח בהן ביותר ורש"י בחומש לקח לעצמו דרך אחרת שפירש עושה משפט יתום ואלמנה הרי גבור' ואצל גבורתו אתה מוצא ענותנותו ואוהב גר וכו' אבל סוגיא דשמעתי' אינה כן אלא דגבורתו אתה מוצא בקרא דלעיל מיניה כי ה' אלהיכם וגו' ובקרא דבתריה עושה משפט יתום וגו' היא ענותנותו שמשניח בחולשי ונדכאי רוח ואין דברי רש"י בחומש סובל לפרש כן ומו"ק:

דף לא:

מאי היו עלי לטורח כו' לא דיין כו' אלא שמטריחין כו'. דלשון לטורח לא שייך כאן לפי פשוטו וע"כ דרשו חדשיכם ומועדיכם דהיינו החודש והחג אשר בדה ירבעם מלכו שנאה נפשי והוא עלי לטורח וע"פ מה שאחז"ל שהקב"ה משלם במדה שאדם מודד העונש כעין עבירה שעשה ומטעם שידע האדם שלא במקרה בא לו העונש בשביל שהעבירה זו כעין העונש שעשה ונמצא שעל חטא זה שעשה ירבעם שהחטיא רבים בעגלי זהב גם בביטול החודש והמועד ועוד כמה עבירות שעשה כמפורש פ' חלק רבו בו העונשים כפי העבירות ועי"ז אמר היו עלי לטורח שמטריחים אותי בעבירות הרבה שעשו להודיע לבריות איזה נזירה קשה יהיה עונשם לפי העבירה גם שבדיני אדם בד"נ אס חייב אדם שני מיתות נידון בחמורה כדאמרי' פ"ד מיתות מ"מ בד"ש כדי להודיע העונש כעין העבירה נידון במדה שמדד דעל העבירות שעשה האדם מביא הקב"ה עליו נזירה קשה כעין כל עבירותיו:

אלמלא מעמדות כו' אמר לפניו רבש"ע במה אדע כו'. מפורש פ' ב' דתענית:

לפי שאין אומרים ברכה על הפורענות כו'. כמ"ש התוס' בשם הירושלמי אני אמרתי עמו אנכי בצרה וא"כ אין דין שיברכוני על הצרות שלהם עכ"ל:

הללו בלשון רבים אמורות ומשה מפי הגבורה כו'. נראה שהם ב' טעמים כיון דהללו שכתב בלשון רבים הם יש לחוש לקללה למדבר לרבים ולא כן יש לחוש לקללה ליחיד ועוד דהללו שבת"כ מפי הגבורה דיש לחוש יותר לקללתו מקללות שמפי משה אע"ג דמשה נמי ודאי ברוח הקדש אמרן כמ"ש התוס' ועיין בזה בחידושינו פרק הספינה:

בדי שתכלה השנה וקללותיה כו'. עיין בתוס' שכתבו דר"ל שאנו רוצים להפסיק ולקרות שבת אחת קודם ר"ה בפרשה שלא תהא מדברת בקללה שלא להסמיך הקללות לר"ה וכן במדבר אנו קורין קודם עצרת כדי שלא להסמיך הקללות שבחקותי לעצרת כו' ע"ש וק"ק לפירושם דאם ר"ל מקודם זה לקרות זה א"א לפי סדר הפרשיות ואם לאחר ר"ה ר"ל לקרות זה א"א בפ' כי תבא דא"כ אימתי יקראו פ' נצבים וילך והאזינו אחר כך ועוד לפי' התוס' הל"ל שלא להסמיך הקללות וכדי שתכלה לא משמע כן ונראה דעיקר קושיא כיון שר"ה תחלת השנה הוא ה"ל להתחיל פרשת בראשית שהיא תחלת התורה ובריאת עולם וה"ל להתחיל בה מיד בשבת ראשון שאחר ר"ה ותירך כדי שתכלה שנה כו' ע"פ מ"ש שקללות שבחקותי נאמרו על בית ראשון שהיה להם כבר זכות אבות וכמפורש ביה וזכרתי את בריתי יעקב וגו' אבל קללות שבכי תבוא נאמרו על בית שני לכך לא נזכר בהו זכות אבות שכבר תמו בבית ראשון ח"ש דלכך תקן כן פרשת במדבר קודם עצרת כדי שתכלה קללות של בית ראשון קודם עצרת שישובו ישראל למספרם הנזכר בפרשת במדבר ותקן פרשת נצבים קודם ר"ה כדי שתכלה קללות שבכי תבא הנאמר על בית שני קודם ר"ה שלעתיד יהיו נגאלים ע"י התשובה כמפורש פרשת נצבים ושבת עד ה' וגו' ושכ ה' וגו':

דף לב.

מגידן שמתמשין בב"ק שנאמר ואזניך כו' והוא דאמר הן כו'. נראה לפרש כולה מהאי קרא ואיירי במי שמדבר בדרך ספק לעשות דבר מה אס לא ושומע קול שאומר אחריו הן או לאו ח"ש ואזניך תשמענה קול מדבר אחרי דבריך לאמר זה הדרך לכו בו כי תאמינו היינו הן וכי תשמאלו היינו לאו ודקאמר נמי וה"מ דשמע קל גברא כו' ניחא לפי זה דשמא אדם א' שמע דבריו והשיב לו הן או לאו אבל קל גברא במתא וקל אתתא דגברא לא שכיח ודקאמר והוא דאמר הן הן כו' דהכפל מורה על אמינות הדבר שיתקיים כדאמרינן בשבועות הן הן או לאו לאו שבועה מדכתיב בשבועת הקב"ה גבי מכול שתי פעמים לאו:

משום דלא ידע לבסומי כו' לא יחיה קרית ליה כו'. אבל מרישא דקרא לא טובים לא קשה לי' דואי טוב הוא לקרוא בעימה כו' מיהו בעונש לא יחיה אין סברא:

שני ת"ח וכו' ואין נוחין כו'. כמ"ש פרק הרוואה אין התורה נקנית אלא בחצורה ואמרו חרב אל הבדים כו' כי לא יבא אדם על אמייתת התורה רק ע"י פלפול עם חביריו ובזולת זה יבא לטעות בלימודו ח"ש חקים לא טובים שלא יבא לעמוד בלימודו על טובו וברויו ולא יחיה בהם שיבא לטעות להחיר דבר האסור במיתה:

וידבר משה את מועדי ה' וגו' מצותן שיהו קורין כו'. מיתורא דקרא קא דריש כפרש"י במתני' ומסמיך ליה איתורא דהאי קרא ואשר תקראו אותם במועדם דכתיב לעיל מתפרש כמשמעו שיהו קורים בזמן ובברייתא דתני דמשה תיקן להם שיהו שואלין ומורשין כו' נראה שהוא דבר נוסף על הקריאה דקתני במתני' ואפשר דדריש ליה מדלא כתיב כאשר צוה ה' את משה דהקריאה היא היתה צווי מהקב"ה כמ"ש אשר תקראו אותם במועדם וע"כ דרשו מיניה דבלאו צווי הקב"ה שיהו קורין בזמן דקתני במתני' הוסיף להן משה שיהו גם שואלין ומורשין בו בזמן מענינו של יום ולגבי פסח שאחז"ל שיהו שואלין ומורשין קודם הפסח ל' יום היינו שאין מענינו של יום דברים הצריכין קודם הפסח כגון ביעור חמץ והעגלה ושמירת המצות משעת טחינה ועוד כתב ב"י שם תירוצים אחרים ע"ש והא דנקט בברייתא שלש רגלים פסח ועצרת וחג ולא נקט נמי ר"ה ויוה"כ דכתיבי ג"כ בזו הפרשה י"ל דלא תיקן משה בשאר מצות משום דלא אחיין מומן לזמן וה"נ ר"ה ויוה"כ לא מקרו מומן לזמן דיש לאדם ליתן לבו לתשובה בכל השנה כמו ברה"ה ויוה"כ משא"כ בשלש רגלים דמצותן בזמן בענינו של יום ומה"ט נמי מספקא לן בפרק בכל מערבין אס אומרים זמן ברה"ה דלא מיקרי שפיר מומן לזמן אלא שלש רגלים דכתיב בהו מצות ראייה ושמחת חגיגה:

סליק פרק בני העיר וסליקא לה מסכת מגילה

פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ

דף ב.

בעזרת סומך גאולה לגאולה : אתחיל לפרש מסכת מגילה:

במשנה מגילה נקראת כו' כרכים המוקפין חומה מימות יהושע קורין בט"ו בגמרא מפרש טעמא דיליף כג"ש פרוי פרוי דבימות יהושע תליא מילתא והטעם מבואר בירושלמי שרצו לחלוק כבוד לא"י שהיתה חריבה באותן הימים וא"כ אם היו קובעין למוקפין חומה מימות אחשורוש הי' גידונין כרכים שבא"י כפרזים לכך קבעו מימות יהושע אלא דאכתי יש לדקדק דהיה להם לתקן שמוקפות חומה מימות יהושע נמי יהיה להן דין מוקפין אע"פ שחרבו בימות אחשורוש אבל מ"מ אותן הכרכים שלא היה להם חומה מימות יהושע והיה להם בימי אחשורוש אמאי לא ידונו ככרכים הא היו דומיא דשושן ונגזאי א"י נמי ליכא ועיין מה שאפרש בזה בלשון הגמרא ועי' ג"כ בר"ן בשם הרמב"ן ז"ל באריכות אבל הרב הברטנורה בפי' המשניות כתב טעם אחר מסברא דנפשיה לפי שהיושע התחיל להלחם בעמלק לכך קבעו הנם על שמו:

שם כפרים ועיירות גדולות קורין בי"ד אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה. לפי לשון המשנה משמע דהכי קאמר דכפרים נמי תחילת דינן לפי מה שתקנו אנשי כנסת הגדולה היה להם לקרות בי"ד כמו עיירות אלא שחכמים שאח"כ תיקנו שיקדמו ליום הכניסה ע"פ הרמז שמצאו במגילה שהשרות להוסיף שני ימים וכן מבואר בירושלמי משום דיום הכניסה בשני ובחמישי אכתי לא היו ובימי עזרא נתקן אבל לפי שיטת לשון התלמוד שלנו משמע להדיא איפכא דקאמר מכדי כולוה אנשי כנסת הגדולה תקנו משמע דמעיקרא דמילתא הכי תקנו ובענין יום הכניסה שהקשו בירושלמי אבאר בסמוך וא"כ יש לדקדק מאי האי דקאמר כפרים ועיירות קורין בי"ד הא כפרים תחילת דינן שיקדמו ונראה דלחי לאשמעינן דעיקר דינן מיהא בי"ד היכא שאין מקדימין כי הא דתנינן חל להיות בשני או בחמישי כפרים ועיירות גדולות קורין עמהם בו ביום משא"כ כפרים הסמוכין למוקפין לעולם אין קורין עמהם בט"ו לגבי כפרים ולא יעבור קרינן בהו והוקא סמוכין ונראין קורין עמהם הא אינך לא. ולכאורה היה נ"ל לפרש עוד דאתא לאשמעינן דכפרים מילתא דפסיקא היא דלעולם אין קורין בט"ו אף ע"ג דמוקפות חומה מ"מ כיון דלית בהו עשרה בטלנין לא מיקרי כרך ודינן להקדים או לקרות בי"ד כמו שאפרש לקמן אי"ה גבי כרך שאין בה ו' בטלנין אלא שהתנא' שם לא כתבו כן:

בגמרא מנלן מנלן כדבעינן למימר לקמן חכמים הקילו על הכפרים להיות מקדימין ליום הכניסה כדי שיספקו מים ומזון כו' ופרש"י כדי שיספקו שיהיו פנויין ביום פורים כו' עכ"ל. והוצרך לפרש כן לפי לשון הגמרא הכא דקאמר כדי שיספקו משמע דתקנתא דכרכין הוא והיינו כדקס"ד מעיקרא לקמן דף ד' אבל במסקנא לא קאי הכי לקמן אלא מפני שמספיקין כל השנה הקילו עליהם כפורים ולכאורה נראה דסוגיא דהכא היינו כדקס"ד מעיקרא לקמן דהא מדמקשינן מעיקרא מנלן האי לישנא משמע בכל דוכתא דלעיקר ילפותא קאי ולא אטעמא קא מהדר וא"כ מאי האי דקאמר כדבעינן למימר לקמן שחכמים תקנו דאכתי קשה מנלן דמילתא דפשיטא דלא שייך תקנת חכמים לעקור דברי תורה או דברי קבלה אלא מיגדר מילתא אע"כ דהוי ידע שפיר דאנשי כנסת הגדולה גופייהו מעיקרא הכי תקנו וא"כ קשה קושית הירושלמי הא בימי מרדכי ואסתר אכתי לא נתקנה תקנת עזרא שיהיה יום הכניסה בשני י'בחמישי אע"כ דאפ"ה תקנו אנשי כנסת הגדולה שהכפרים יקדימו ליי"א וי"ב וי"ג כדי שיהיו פנויים להביא לסעודת פורים ואי בעי בי"א ואי בעי בי"ב כו' ותקנו חכמים שאחרייהם דלאחר תקנת עזרא שיקדימו דוקא ליום הכניסה והיינו דמייתי הבא טעמא דכדי שיספקו וע"ז מסיק הש"ס דאכתי היכא רמיזא במגילה כיון דע"כ אנשי כנסת הגדולה תקנינהו א"כ מי איכא מידי דלא הוי רמיזא במגילה כן נ"ל ועמ"ש עוד לקמן דף ד' ע"ב:

שם והתנן אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו כו' נראה ללאלומי הקושיא אליבא דכ"ע מיייתי הא מילתא דאי למאי דקי"ל אסתר ברוח הקודש נאמרה לקרות ולכתוב א"כ הא כתיב בהדיא וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וכ"ש למאי דיליף לקמן מהאי קרא:

שם האי מיעבי ליה לגופא ופרש"י ליי"ד וט"ו המפורשין בספר. ואע"ג דמקמי הכי כתיבי כמה קראי לעשים דפרזים בי"ד ומוקפין בט"ו כדלקמן ואיתקש נמי זכירה לעשיה וכתבנן נמי קימו וקיבבלו להיות עושים את שני הימים האלה ככתבם וכזמנם בכל שנה ושנה אפ"ה איצטריך נמי האי קרא באגרת השנית שכתבו מרדכי ואסתר לקבוע חובה על כל העולם כולו כדאיתא לקמן ד' ז' וכמו שאבאר שם בעז"ה:

שם אימא זמניהם טובא. ויש לדקדק מאי קושיא הא קי"ל בכל דוכתי דמיעוט רבים שנים דתפסת מרובה לא תפסת כו' והיה נ"ל לכאורה דעיקר הקושיא היא למאי דלא ס"ד דיי"ג זמן קהלה לכל וא"כ מרבינן תלת ומקשה שפיר אימא טובא והא דלא משני הבא וי"ג זמן קהלה ולעולם דמרבינן שנים ולא טובא היינו משום דאכתי הוי קשיא כיון דעיקר טעמא דתקנו זמנים אחרים היינו כדי שיקדמו ליום הכניסה וא"כ שפיר מצנין למימר דתקנו זמנים טובא אפילו עד עשרה בחדש היכא שחל י"ד בשני ותו לא שייך לומר תפסת מרובה לא תפסת כיון דלא משכחת פחות מעשרה ועשרה וטפי מעשרה חד טעמא אית להו ואע"ג דלאמרינן לקמן מיום הכניסה ליום הכניסה לא דחינן היה נ"ל דלאו מסבברא פשיטא לן הכי אלא לבתר דקיס לן מקרא דמגילה למעט עשירי כך היה נראה לכאורה אבל לפמ"ש בסמוך בשם הירושלמי דקביעות דיום הכניסה לאו בימי כנסת הגדולה אתקין א"כ לא יתכן לפרש כן אף שי' ליישב לפי תירון הירושלמי מ"מ נלע"ד לפרש בפשיטות דהא דמקשה אימא זמנים טובא היינו משום דזמנס משמע תרי ומדכתיב זמניהם משמע טובא והיא גופא קשיא ליה מנ"ל למידרש מזמניהם זמנו של זה לא בזמנו של זה דלמא זמניהם אחי למידרש אפיי' טובא ולעולם דאי בעי בהאי קרי ואי בעי בהאי קרי:

שם ואימא תריסר ותליסר ואע"ג דמהאי טעמא דמקדימין ליום הכניסה ממינא אית לן לרבוויי' נמי חדסר דשייך ביה נמי האי טעמא מ"מ כיון דפשטא דקרא משמע זמנס דומיא דזמניהם תו לא מהדרינן בתר טעמא להוציא קרא ממשמעותי וכ"ש דא"ש טפי לפי שיטת הירושלמי דימי הכניסה לא היה בימי מרדכי ואסתר וק"ל:

שם כדאמר ר' שמואל בר יצחק תליסר זמן קהלה לכל היא ולא צריך לרבוויי. ולכאורה יש לתמוה דהא ידאי אי לא הוי רמיזה תליסר במגילה משום האי סברא לחוד לא הוי מפקינן קרא מפשטיה לגמרי דכתיב בהדיא י"ד וט"ו ונ"ל ליישב לפי שיטת הירושלמי דמדכתיב כימים אשר נחו משמע דהיינו ימי

נייחא דוקא משא"כ י"ג לאו יום נייחא הוא אלא יום מלחמה וא"כ תלמודא דידן נמי נחית להאי דרשא אלא דלפ"ז קשה י"ג מנא לן דכימים אשר נחו אתא למעוטי י"ג שאינו יום נייחא וע"ז משני שפיר י"ג זמן קהלה לכל ולא צריך לרבוויי דאתיא בק"ו מי"א וי"ב ומהשתא אית לן למימר דכימים אשר נחו לאו למעוטי י"ב אתא אלא לרבוויי י"א דפשטא דקרא נמי בהכי איירי דאתא לרבוויי שני ימי נייחא והיינו י"א וי"ב וממינא ילפינן י"ג בק"ו כן נ"ל נכון וכן נראה מלשון הר"ן ז"ל מיהו הרא"ש ז"ל כתב בשם רבינו תם דיי"ג זמן קהלה לכל היא והיינו משום דבאותו יום הכל נאספין לעיירות לומר תפלות ותחנונים ע"ש אלא דלפ"ז קשיא לי אמאי מקדימין באמת ליום הכניסה בי"א וי"ב ומאי קולא היא לגבי בני הכפרים ואפי' לתקנתא דכרכים נמי הוי סגי לניקדמו בתליסר לחוד לקרות המגילה כיון דבלא"ה באין לעיירות לומר סליחות ותחנונים ונ"ל ליישב דס"ס אי חל י"ג בשבת התענית גופא נדחה לי"א א"כ הוצרכו לתקן שיקראו בי"א וכיון דאיקבע איקבע דבני הכפרים אי בעו בי"א קרי ואי בעו בתליסר שהוא ג"כ יום הכניסה כן נ"ל נכון:

שם ואימא שיתסר ושיבסר ויש לדקדק מאי ס"ד לרבוויי שיתסר ושיבסר טפי מחסר ותריסר הא קי"ל זריזין מקדימין למצות וכל שהיי מצוה לא משהינן וליכא למימר דקס"ד דילפינן מחגיגה דהתשלומין שלו לאחריו דשאני התם דחביבה מצוה בשעתא וא"כ לעולם לא שייך למימר שיקריב קודם הרגל אלא דוקא אם עבר זמנה יש לה תשלומין לאחריו וכן בכל הגן דתנינן לקמן דף ה' מאחרין ולא מקדימין בכל חד איכא טעמא לקמן משא"כ הבא כיון שתקנו חכמים על הכפרים דלכתחילה לא יקראו בזמנם ומצאו סמך מקרא א"כ פשיטא דאית לן למימר שיעשו קודם משום זריזין מקדימין מיהו אפשר דאכתי ס"ד למילף מחגיגה דעצרת שחל בשבת דלא מצו למיעבד בזמנו ואפ"ה מאחרין לא מקדימין ועי"ל משום דדרשינן זמנס דומיא דזמניהם תרי דוקא וימי נייחא דוקא ואפ"ה ע"כ איצטריך לתקוני תלת יי"א וי"ב וי"ג דכל הני צריכין לאקדומי ליום הכניסה כדתנן במתני' ונהי דבי"ג איכא ק"ו ס"ס אתי ק"ו ומפקא מפשטא דקרא מש"ה מקשה דאיכא לאוקומי קרא כפשטא לרבוויי זמנס דומיא דזמניהם תרי דוקא וימי נייחא דוקא והיינו ט"ז וי"ו דלעולם לא משכחת טפי מי"ז ואף אם חל ט"ו בע"ש אפ"ה אותן הכפרים הסמוכין למוקפין מצו לקרות בי"ד שכן עיקר זמנס וכדפרישית במתניתין כן נ"ל נכון ודו"ק:

שם אילימא אליבא דר"ע בזמן הזה נמי איתא להאי תקנתא כו' פי' אי ס"ד דר"ע מדעתיה דנפשיה דריש להאי דרשא וחכמי הדורות נחלונו עליו וסתם רבי למתני' דהכא כר"ע א"כ מסתמא בזמן הזה איירי והיינו דמסיק אלא אליבא דרבנן פירוש דלא נחלקו כלל ר"ע וחכמים בזה אלא כל חכמי הדורות שמעולם אפילו מקמי ר"ע נמי הכי הוו נהיגי אלא שר"ע נתן טעם לדבר ומצא סמך מקרא דמגילה גופא והוי תיובתא דר"י ולפי דמל' אליבא דרבנן משמע לכאורה דשייך פלונתא דר"ע ורבנן בהא מילתא והא יתתא דאדברה עיקר התיובתא דלא פלגינן לכך כתב רש"י ז"ל דל' אליבא דרבנן כאן לאו לענין פלונתא איירי אלא שבא לומר דכולהו רבנן דהוו נמי מקמי ר"ע נמי דרשי הכי כן נ"ל ברור בכוונת רש"י ז"ל ובחנם דחק מהרש"א ז"ל בזה ודו"ק:

דף ב:

בגמרא ורמיננהו אמר ר"י אימתי במקום שנכנסין כו' מקום שנכנסין בב' וה' מיהא קרינן אפילו בזמן הזה. פי' כיון דר"י במתניתין דלקמן אמרה למילתיה אמתניתין דר"פ וכיון דלישנא בתרא דרבה בב"ח אמר ר' יוחנן שהמשנה דר"פ הן דברי ר"ע סתימתאה א"כ ע"כ איירי מתני' בזמן הזה כמ"ש בסמוך ללישנא קמא דמוכח דר"ע איירי בזמן הזה מסתימת לשון המשנה כ"ש ללישנא בתרא וא"כ ממילא מוכח דלר"י נמי בזמן הזה מיהא קרינן במתני' דידן בר"פ דעלה קאי וק"ל:

שם ואימא פרוזים בארביסר מוקפין כלל וכלל לא. הא דקס"ד למימר הכי יש לפרש לפי שיטת הרמב"ן ז"ל שהביא הר"ן ז"ל דעיקר הנם היה על יושבי פרוזת משא"כ מוקפין לא הוו בסכנה כ"כ ע"ש:

דף ג.

בגמרא אין מיהוי הוי ולא הוו ידעי הי באמצע תיבה כו' סוף סוף אלה המצות כו'. וקשיא לי מאי שייך הבא הא מילתא דאין נביא רשאי לחדש דבר בשלמא למאי דקס"ד מעיקרא דבתחילה לא היו האותיות הפתוחות או הסתומות כלל וא"כ קודם זמן הצופים היו כל הס"ת ותפילין פסולין אם נכתבו באותן האותיות שהמצויא הצופין מדעתן הוי שפיר חידוש דבר להכשיר הפסול משא"כ לבתר דשנינן דמיהוי הוי אלא דלא ידעי הי באמצע והי בסוף א"כ מה חידוש יש כאן לא מבעיא לרב חסדא דאמר בפרק הבונה דפתוח ועשה סתום וכן סתום שעשה פתוח כשר א"כ אין כאן שום חידוש דבר כיון דמדינא מצו למכתב כמו שירצה ומצינן לאוקמי שפיר דלר' ירמיה כרב חסדא דמוקמינן ליה התם כתנאי אלא אפילו לתנא דפסול בסתום ועשה פתוח או איפכא בפי' הבונה נמי מצנין לאוקמי דכיון דמיהוי הוי אם כן ע"כ היה קביעות גמור נמי קודם הצופים הי באמצע תיבה והי בסוף תיבה דהא אי הוי עבד איפכא פסול וע"כ צריכין אנו לומר דמאי דקאמר ולא ידעי הי באמצע והי בסוף היינו ששכחום וא"כ היינו האי דמשני שכחום וחזרו ויסדום ודקארי ליה מאי קארי ליה והנלע"ד ליישב משום דבלא"ה קשיא לי טובא אי ס"ד דמדינא בפתוח ועשאו סתום או איפכא פסול א"כ היאך אפשר לומר דשכחום וחזרו ויסדום הרי כמה ס"ת ותפילין היו להם אע"כ דלמאי דבעינן למימר צופים אמרוס צריך לומר דפתוח שעשאו סתום כשר וא"כ אפשר דמעיקרא היו כולם כתובים סתומין כיון דמדינא כשר ואפשר שס"ת שכתב משה נמי בסתומין היה דסתומין חשיבי טפי שהיו בלוחות וא"ש דשכחו לגמרי הפתוחות או כדקס"ד עכשיו מיהוי הוי דלא ידעי אי מצו למכתב נמי פתוחין אפילו בסוף התיבה או דוקא באמצע תיבה מיהו המקשה הוי סבר דע"כ מקמי צופים הוה כשר כדפרישית וע"כ שהצופים באו לחדש דוקא הי באמצע והי בסוף ואי אפיך פסול דאלת"ה מאי רבובתא דצופים וע"ז מקשה סוף סוף אלה המצות שאין רשאי לחדש ואע"ג דהרבה דברים מצניו דכשירין מאורווייתא ופסולין מדרבנן היינו היכא דאיכא שום טעם או גדר וסויי משא"כ הבא לא משמע ליה שום טעם לפסול הכשר בשביל הך תקנה דצופים וע"ז מסיק שפיר אלא שכחום וחזרו ויסדום ולשון אלא משמע דהדר מהא דמיהוי הוי אלא ששכחו לגמרי האותיות הפתוחות ולא היו כתיובין בכל הס"ת ותפילין אלא הסתומות כיון דפתוח ועשה סתום כשר ואתו איניהו וחזרו ויסדו האותיות ממש כן נ"ל נכון אלא דלפ"ז קשה לי על שיטת הפוסקים דמשמע מלשונם בא"ח סימן ל"ב ובי"ד סי' ער"ה דפתוחות ועשאו סתומות פסולין וה"ה איפכא וע"כ צ"ל דלע"ג דרב חסדא קאמר בפי' הבונה זאת אומרת סתום ועשה פתוח כשר היינו דאליבא דר' שמעון קאמר ול"י לא ס"ל אלא כי האי

תנא דברייתא דפ' הבונה דפסול וא"כ אכתי קשה מההיא דר' ירמיה אמר ר"ח בר אבא דמנצפ"ך צופים אמרו ומסקינן דשכחום וחזרו ויסדום א"כ משמע דאי אפיך כשר דאי תימא דפסול א"כ היאך שכוו דנהי דר"ת כתב דהיה לאחר ששרף אמונ התורה אפ"ה נראה דוחק לומר שכל הס"ת ותפילין שהיו להם היו הכל בפסול וצ"ע ודו"ק היטב:

עוד ראיתי להזכיר מאי דקשיא לי בסוגיא דפרק הבונה דלמאי דס"ד מעיקרא שהצופים חידשו האותיות לגמרי א"כ מאי קאמר התם אהא דבעי לאוקמי לדרב חסדא כתנאי מדרבי יהודא בן בתירא דאמר רמו לניסוך המים ומקשה עלה בשלמא פתוח ועשה סתום עליווי קא מעלי ליה דאמר ר"ח מ"ס וסמ"ך שבלוחות כו' ולפ"ז אפילו בפתוח ועשה סתום היאך קאמר רב חסדא דכשר הא דברייתא אמרינן דפסול והשתא לא שייך לומר הוא דאמר כר' יהודה ב"ב דהא הוי שפיר רמו לניסוך המים כיון דבימי משה עדיין לא נתחדשו האותיות הכפולים וצ"ע ועוד הרבה יש לי לדקק ואין כאן מקומו להאריך:

בתוספות בד"ה ועוד האמר ר"ח מ"ס וסמ"ך כו' נלע"ד כוונת פירושם דודאי פשטא דתלמודא דמקשה בפשיטות מדרב חסדא איכא למימר משום דפשיטא לן טובא דאותיות הפתוחות הן יותר עיקר מהסתומות דפתוחות נקבעו בתחילה ובאמצע והסתומות לא נקבעו אלא בסוף ומצינן נמי למימר דהוי קיום להו לפי סדר דאלפא ביתות שהפתוחות לעולם קודמות לסתומות וא"כ מקשה הכא שפיר כיון שאפילו הסתומות היו בלוחות א"כ כ"ש שהפתוחות נמי כבר היו כיון שגם עכשיו הן עיקר וא"כ קשיא דר' ירמיה וע"ז מקשו התנא' כיון דחזינן מיהא דבפרק הבונה בעי למימר דר' ירמיה בפתוחות אלמא דליתא להא דיוקא דפתוחות ודאי עיקר א"כ מעיקרא מאי מקשה הכא מדר"ח אטו מי לית לן למימר דר"ח בסתומות ודר' ירמיה בפתוחות וע"ז תינצו התוספות דהתם נמי מחמת דוחק הוצרך להעמיד דר' ירמיה בפתוחות משום האי דר"ח והכא נמי אתי'ל קאמר כן נ"ל ברור בכוונתן ודו"ק:

שם בגמרא אלא שכווס וחזרו ויסדום. הא דאמרינן בתמורה דף י"ו באותן הלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה שאמרו לכמה נביאים חקנים שאלו והשיבו להם אלה המצות שאין הנביא רשאי לחדש בהם דבר מעתה אלמא דאפי' בדבר השכוח אפ"ה שייך אלה המצות שאין הנביא רשאי לחדש התם שאני דודאי לענין שאין רשות לנביא לשאלו מפי הגבורה דינים והלכות ודאי שייך בו אלה המצות שאין הנביא רשאי לחדש לאחר מיתת משה והיינו מטעמא דלא בשמים היא כדאיתא התם להדיא דמייתי נמי הך מלתא דלא בשמים היא דכולה חדא טעמא היא ובכה"ג מקשה הכא למאי דקס"ד מעיקרא דמנצפ"ך צופים אמר' היינו שאותן הצופים אמרו כן בנבואה מפי הגבורה מש"ה מקשה והכתיב אלה המצות והאם משני שפיר שכווסם וחזרו ויסדום פי' מה יסדוםם היינו שהביאו ראיות לדבריהם. אלא כיון שהאמת הוא שבאותיות מנצפ"ך שהוא דבר חדש לגמרי בע"כ דמעיקרא נמי הוו מש"ה העידו הצופים על דבר זה והביאו גם כן ראיות לדבריהם דלאו עלייהו דידהו קא סמיכין אלא על אותן הראיות שהביאו לדבריהם ובכה"ג אשכחן בתמורה באותן הלכות גופייהו שנשתכחו שחזר עתניאל בן קנז והחזירן בפלפולו כנ"ל וק"ל:

שם ואמר רבי ירמיה ואיתימא רחב"א כו' תרגום של נביאים וינתן בן עזיאל אמרו כו' ונזעזעה א"י ת' פרסה כו'. ויש לדקק מה קול הרעש הזה שנזעזעה א"י ע"כ ואי משום דמסקינן משום דאיכא מילי דמיסתמי אכתי הא מצינו כה"ג טובא שהתנאים והאמוראים דרשו כמה מדרשות בנביאים מאי דלא הוי ידעינן מפשטא דמקראות. ועוד שהרי יב"ע אמרו מפי חגי זכריה ומלאכי שהיו נביאים ויותר יש לתמוה במאי דמקשי בסמוך מ"ש אדאורייתא דלא איזעזעה משמע שהיה שום סברא לומר שהיה לה להזדעזע אפילו אדאורייתא. והנלע"ד בזה דמעיקרא הוי ס"ד דמה שנזעזעה היינו אעיקר לשון תרגום דלפי שהיו רגילין ישראל בלשון תרגום זו לשון ארמית שמשם באו וא"כ איכא למיחש לתקלה שיכתבו כל הספרים שלהם בספרי תורה ונביאים בלשון ארמי והו"ל מקרא שכתבו תרגום דפסול ומש"ה מקשה שפיר מ"ש אדאורייתא דלא איזעזעה והאם משני דלאו משום האי טעמא הוא אלא משום דאיכא מילי דמיסתמי וא"כ מה שפי' בהן וינתן ב"ע בכל ספרי נביאים הו"ל דברים שבע"פ ואי אתה רשאי לאומרן בכתב וכ"ש במה שעירב ביחד דברים שבכתב עם דברים שבע"פ א"כ ממ"נ איכא איסורא בין בכתב ובין בע"פ וע"ז השיב וינתן ב"ע ששעה כן כדי שלא ירבה מחלוקת בישראל ובכה"ג ודאי שרי ליכתב דברים שבע"פ משום עת לעשות לה' הפרו תורתך כדאמר בפ' הניזקין כן נ"ל נכון ומתוך מ"ש א"ש מה שהקשה הרשב"א ז"ל בחידושו בזה דאמרינן בסמוך בקש לגלות תרגום של כתובים ומיחו בידו וא"כ אן אמאי אית לן תרגום של כתובים וכן היה בימי התנאים ופרק כל כתבי נמי אמרינן דר"נ הזקן היה ס' איוב תרגום לפניו כו' ע"ש ולמאי דפרישית לק"מ דהא השתא לדיקן הותר הדבר ליכתוב דברים שבע"פ בכתב מה"ט גופא דעת לעשות לה' כדאיתא בפרק הניזקין וכ"ש דאר"ג הזקן לק"מ במה שהיה ס' איוב תרגום בידו דמאן יימר דאותו תרגום היה בענין מחודש בדרשות המקראות דאיוב דאפשר שלא היה באותו תרגום שינוי אלא שינוי לשון מלשון מקרא ללשון תרגום כן נ"ל נכון וק"ל:

שם דאמר רב יהודא אמר רב כהנים בעבודתן ולוים בדוכנן וישראל במעמדם כולן מבטלין ובאין לשמוע מקרא מגילה. וקשיא לי כהנים בעבודתן מנ"ל דלמא משפחה ומשפחה לא אתא אלא לישראל במעמדם ולוים בדוכנן דלא הוי אלא מכשירי קרבן דמה"ט איכא למ"ד לענין כלי שרת שנפסק דלא דחי שבת אפילו בשבות בעלמא בסוף פרק בתרא דעירובין משא"כ בעבודה עצמה דדוחה שבת מנ"ל דמבטלין. ויש ליישב כיון דהכא לאו לענין דחי' נמורה איירי כמ"ס הפוסקים דאין שום מצוה לאורייתא נידחית לגמרי מפני מקרא מגילה אלא כולה סוגיין להקדים איירי כמ"ס התוספות וא"כ כיון דלוים בדוכנן מבטלין ממילא ע"כ נדחית ג"כ העבודה בהאי שעתא ולא מקריבים אלא לאחר המגילה דהא לכתחלה ידאי מהדרינן אדוכן ושיר וא"כ ממילא מוכח דכהנים בעבודתן נמי מבטלין ואין מקריבין אלא לאחר המגילה וק"ל ועי"ל דמשפחה ומשפחה לא שייך לענין ישראל במעמדם אלא לענין כהנים ולוים כדאשכחן משפחת כהונה ולויה וישראל במעמדם וליפינן בק"ו:

שם ועבודה חמורה מת"ל. לכאורה קשה מאי ס"ד דת"ת חמורה מעבודה הא עבודה דחי שבת ות"ת אפילו שבות בעלמא לא דחי דהא קו"ל אין קורין לאור הגד ואסור לנצת חוץ לתחום הרב אצל תלמיד ותלמיד אצל רב ונראה דהא ודאי פשיטא ליה דעבודה דרבים של כל ישראל עדיפא מת"ת דיחוד ולענין ת"ת דרבים של כל ישראל לא שייך דחיות שבת והיכא דשייכי אפשר דאין ה"נ דדחי ועוד לגמרי לא משכחת לה דהא יכול כל אחד מישראל ללמוד תורה שלא ע"י דחי' אלא דהכי מקשה כיון דאשכחן דת"ת דרבים של כל ישראל חמור מעבודה דרבים של כל ישראל א"כ ה"נ אית לן למימר דת"ת דיחוד עדיף מיהא מעבודת קרבן יחיד וא"כ מקשה שפיר דהא הכא בשמעתין לענין קדימה ואיחור נמצא שאין מתבטל הקרבן דרבי' לגמרי אלא שהכהן מתבטל ממצות הקרבה לפי שעה בשביל מגילה ואם כן איכא למימר דבת"ת כה"ג לא מבטל דת"ת דיחוד המקיימה עדיף מעבודה שהיחיד הכהן מקיים כנ"ל ועדיין צ"ע ועי"ל דלענין דחיות שבת לאו בקולא וחומרא תליא מילתא דמ"מ יוכיח דדוחה עבודה ולא דחי שבת כדאיתא בסנהדרין דף ל"ה ע"ש:

דף ג:

בגמרא ודיחיד קל והתנן כו' וקשיא לי מאי קושיא הא ע"כ דכבוד תורה עדיף מת"ת דהא מבטלין ת"ת אפילו ת"ת דרבי' מפני הוצאת המת דקרי ותני כמ"ס התנא' בסמוך ואפשר להתוספות כתבו כן לפי האמת אבל המקשה דהכא לא היה מחלל בין קרי ותני דס"ד דלאו משום כבוד התורה הוא דמבטלין ת"ת מפני הוצאת המת אלא משום דהוצאת המת מצוה רבה היא משא"כ לענין הספד קסבר דלא חשיב כ"כ ועי"ל דהמקשה עיקר קושייתו מהא דפשיטא ליה לרבה דכ"ס חנוכה ופורים ומאוי דלמא פורים עדיף משום פרסומי ניסא אע"כ דסברא פשוטה היא דאין שום מצוה לאורייתא נדחית משום פרסומי ניסא דרבנן אלא לאקדומי בלבד אמרינן פרסומי ניסא עדיף וא"כ קשיא ליה אמאי מבטלין ת"ת דיחוד לאורייתא מפני מגילה וע"ז משני שפיר דדוקא כבוד תורה דוחה מגילה דאל"כ תדחה כבוד תורה לגמרי וע"כ צריך להספידו בפורים משא"כ לענין ת"ת דיחוד קל דלא הוי דחית המצוה דאפשר לקיים אח"כ דוהנית יומם ולילה לאו דוקא אלא פעמים שנדחה מפני מצוה כן נ"ל אלא דמלשון התנא' לא משמע כן כמו שאבאר בסמוך:

תוס' בד"ה אין מועד בפני ת"ח ויום שמועה כבפניו דמי וכ"ס חנוכה ופורים כו' אלמא ת"ת חמור ממקרא מגילה עכ"ל. וכתב מהרש"א שהם שני דבורים ע"ש ולעני"ד שהוא דיבור א' והוצרכו לאתויי הכא ההיא דיום שמועה כבפניו דמי דאמרינן במועד קטן דאל"כ לא הוי מקשה הכא מידי דנהי דפשיטא ליה דכיון דדחינן שמחת מועד שהיא עשה דרגל מפני כבוד ת"ח ה"ה דדחינן מקרא מגילה מפני כבוד ת"ח דהיינו להספידו קודם מגילה אכתי לא קשה מידי לענין דמבטלין ת"ת דשאני הכא דבלא"ה צריך לקבור המת קודם מגילה כדאמרינן בסמוך מת מצוה קודם וכתבו התנא' דלאו דוקא מת מצוה אלא אפילו שאר מתים וכיון שצריכין לקברו קודם ממילא דההספד נמי קודם דהא צריכין לספלו קודם קבורה וע"כ דהספדו עדיף מכבוד הבריות דאל"כ בכלה שתא היאך משהינן משום יקרא דהספדא וא"כ לא קשה מידי לכך כתבו התנא' דיום שמועה כבפניו דמי דלא שייך האי טעמא דמת מצוה ואפ"ה הספידו קודם למגילה וא"כ מקשה שפיר ודו"ק:

בא"ד אע"ג דמבטל ממקרא מגילה. נראה דפשיטא ליה להמקשה האי סברא מעיקר מימרא דרבה בר הונא דאל"כ מאי אתא לאשמעינן דכ"ס חנוכה ופורים מילתא דפשיטא היא כיון דאפילו מועד לאורייתא דחינן שמחת יו"ט כ"ס דרבנן אלא ע"כ דעיקר מילתא דרבותא דמגילה איירי ולאב פורים נקיט חנוכה כ"ו בכתבי בשיטת התנא' אמנם לולי פירושם היה נ"ל לפרש סוגית המקשה בפשיטות דקשיא ליה אהא דמסיק דיחיד קל אפילו לענין קדימה בעלמא והתם משמע דכבוד תורה דיחיד דחי אפילו עשה לאורייתא דמועד ודברי קבלה דפורים כדאיתא לקמן משתה מלמד שאסור בהספד אלמא דדחי אפילו בקום עשה ואפילו בקריאת מגילה הא פשיטא לן בכל הפוסקים דאין שום מצוה לאורייתא נדחה מפניו לגמרי וא"כ הא קמן דת"ת דיחוד עדיף ממקרא מגילה וראיתי בתנא' שכתב' דמועד קטן שמתפקין בזה אי איסור הספד במועד לאורייתא או דרבנן ולכאורה ממקומו מוכרע דאי ס"ד דרבנן היאך קאמר כ"ס פורים הא פורים הוי דברי קבלה דהוי כדאורייתא אע"כ דמדאורייתא הוא כן נ"ל:

בד"ה מת מצוה עדיף הקשה הר"ר אלאחנן ז"ל קרא ת"ל מק"י מת"ת כו' עכ"ל. ולכאורה יש לתמוה דהא ודאי ע"כ אינצטריך קרא דולאחותי דדחי אפילו פסח ומילה שיש בהן כרת ונראה דלאו אקרא קשיא ליה אלא דאימירא דרבא דבעי לאתויי דעבודה גרידא ומ"מ מת מצוה עדיף לא אינצטריך ליה לרבא לאתויי מקרא דולאחותי אלא דלי' ז"ל קרא אינו ממוקדק אלא דהו"ל להקשות דמימרא דרבא לגמרי לא צריכא בהא דעבודה ומ"מ מ"מ עדיף דממילא ידעינן מק"ו ויש ליישב מיהו הא קשיא לי הא אינצטריך לאשמעינן דאפילו היכא דעבודה נידחית לגמרי אפ"ה מ"מ עדיף כדאשכחן מקרא דולאחותי אע"ג דפסח נדחה לגמרי משא"כ לענין ת"ת לא מיקרי נדחה לגמרי כדפרישית לעיל:

שם בגמרא בעיי רבא מקרא מגילה ומ"מ הי מייניהו עדיף מקרא מגילה עדיף משום פרסומי ניסא כו'. וקשיא לי מאי קומיבעיא ליה אי ס"ד דמגילה דוחה מ"מ משום פרסומי ניסא אע"ג דמ"מ דחי עבודה א"כ אמאי אינצטריך משפחה משפחה דמגילה דוחה עבודה ות"ל דאפי' מ"מ דוחה מסברא דפרסומי ניסא כ"ס דדחי עבודה דמ"מ דוחה אותה וי"ל דהא דמבעיא ליה לרבא היינו משום הא גופא דלבתר דגלי קרא משפחה משפחה דמגילה דוחה עבודה אע"ג דעבודה מדאורייתא ומגילה מדרבנן אע"כ דגלי קרא דטעמא דפרסומי ניסא עדיף דדחי אפילו לאורייתא לענין אקדומי היכא דלא מידחי לגמרי א"כ מה"ט גופא יש לנו לומר דדחי אפילו מ"מ דמה לי חומרא רבה ומה לי חומרא זוטא כדאשכחן בריש יבמות ובדוכתי טובא:

שם בתר דבעיא הדר פשטה מ"מ עדיף דאמר מר גדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת שבתורה. וקשיא לי טובא אכתי מאי הוי נהי דדחי ל"ת שבתורה כמה מ"ע דחו ל"ת ואפ"ה מגילה דוחה כמה מ"ע ועבודה גופא תוכיח דדחי אפי' ל"ת שיש בו כרת דהא דחי שבת ואפ"ה מגילה דוחה עבודה וה"נ איכא למימר דדחי מ"מ וי"ל ליישב דלאו מדאשכחן דדחי ל"ת שבתורה פשטה לה אלא מלישנא דאמר מר גדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת שבתורה ומדמפיין לה בהאי לישנא דגדול כבוד הבריות אלמא דאליס ליה האי סברא טובא ומש"ה נמי פשיטא לן דדחי מגילה אע"ג דמגילה דוחה שאר מצות היינו משום דשאר מצות לא איכפת לן כיון דמ"מ מקיים המצוה אח"כ משא"כ הכא דמה שמאחרין המת איכא גנאי למת שמתבזה ואם כן כך לנו אם נידחת לשעתו כמו היכא שנדחה לגמרי וגדול כבוד הבריות כן נ"ל נכון ולולי דמלשון רש"י לא משמע כן ובלא"ה מ"ש רש"י דכבוד הבריות דוחה ל"ת היינו מוהתעלמת צ"ע דבמס' ברכות פ' מי שמתו משמע דמוהתעלמת ליכא למילף דממונא מאיסורא לא ילפינן ועוד דטפי אית לן למילף דכבוד הבריות דוחה ל"ת דהא דחי עבודה מקרא דולאחותי ונהי דהתם פ' מי שמתו מסקינן דמולאחותי ליכא למילף דשב ואל תעשה שאני ה"נ לענין מקרא מגילה שב ואל תעשה הוא מיהו הכא ליכא לפרושי כלל למילף מגילה מעבודה דהא מגילה דוחה עבודה אבל למאי דפרישית א"ש דמלישנא דגדול כבוד הבריות פשט לה והיינו מסברא ועדיין צ"ע ואחר העיון נ"ל ליישב הכל בהערה א' דודאי פשיטא ליה לבטל האבעיא דאין שום מצוה לאורייתא נדחת לגמרי מפני מגילה דרבנן אלא דמספקא ליה אי כבוד הבריות לאורייתא וא"כ אי משהינן ליה למת כל שעתא עובר על מצוה לאורייתא או דלמא כבוד הבריות לאו לאורייתא אלא מ"מ הוי עדיף משאר מ"ע לקיבורו והא דילפינן מולאחותי היינו דוקא בענין שאם לא יתעסק בקבורתו לא יתא לו קוברים אח"כ וכך נראה דאל"כ מה"ת נדחת מצות עשה דפסח שיש בו כרת כיון דאפשר לקיבורו אח"כ וע"ז פשיט שפיר דודאי כבוד הבריות לאורייתא וכפרש"י דילפינן מוהתעלמת ואע"ג דדחינן בפ' מי שמתו דאיסורא מממונא לא ילפינן היינו לענין איסור לאורייתא משא"כ לענין מגילה דרבנן ילפינן שפיר דהא אין שום מצוה לאורייתא נדחת לגמרי מפני מגילה דרבנן ודו"ק:

שם בנמרא ואמר ריב"ל כרך שישב ולבסוף הוקף נדון ככפר. קשיא לי בהאי מימרא דריב"ל מאי נפקא לן מינה הא כולה במוקף מימית יהושע תליא מילתא כמ"ש התום' בד"ה והתניא דריב"ל כר"א בר' יוסי ס"ל וכדתנן להדיא במשנה שיליה ערכין וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפרק י"ב מהל' שמיטין ויובלות דהכל תלוי בשעת הכיבוש וא"כ מאי איריא ישב ולבסוף הוקף אפילו הוקף לאחר הכיבוש ולבסוף ישב נמי לא מהני וליכא למימר דבהנך דבשעת הכיבוש איירי לאפילו הוה מוקף באותו שעה מ"מ אי עשה ההיקף לאחר שישב לא מהני הא נמי ליתא דהא ישיבת עכו"ם לא מהני כלל אלא בישיבת ישראל תליא מילתא כמ"ש הר"ן ז"ל בשמעתין הובא בב"י הל' מגילה ולא מציינו שום חולק על זה וכבר עלה בלבי ליישב לפי שיטת הרמב"ם ז"ל דאע"ג דפסק בר' אלעזר ב"ר יוסי דבסמוך אפ"ה פסק ג"כ דבטלה קדושת הארץ בחורבן בית ראשון וחזר' לקדושתו בקדושת עזרא וא"כ אפשר דבקדושה שניה איירי ריב"ל דישיבה דמקמי עזרא לא מהני אם הוקף אח"כ אלא דמסוגיא דשמעתין ודלקמן דף י' לא משמע הכי וכמו שאבאר ועל כרחינו אי איתא לגברי הר"ן ז"ל צריך לומר דהא גופא אתי ריב"ל לאשמעינן דהכל תלוי בהוקף בשעת הכיבוש משא"כ אם הוקפה לאחר הכיבוש שנתישבו ישראל לא מהני ומכ"ש באותן שלא נבנו כלל עד לאחר הכיבוש ומשום דלא אשכחן בהדיא בקרא דבתי ע"ח תליא במוקפים מימות יהושע אלא מההיא קרא גופא דבית מושב ע"ח דריש לה בתורת כהנים הביאו בתוספת י"ט שיליה ערכין מש"ה אשמעינן ריב"ל נמי מההיא קרא וכדפרישית ולפ"ז ממיילא נתישבו קושיות התום' בשמעתין וכמו שיבואר ודו"ק;

שם ואמר ריב"ל כרך שישב ולבסוף הוקף נידון ככפר ופרש"י לענין בתי ערי חומה והקשו בתום' א"כ אמאי מיייתי לה הכא. ולענ"ה נראה דנהי דעיקר מימרא דריב"ל איירי לענין בתי ערי חומה מדמיייתי לה מקרא דכתיב בבתי ערי חומה אפ"ה ממילא איירי נמי מילתא דריב"ל לענין מקרא מגילה דהא ילפינן פרזי פרזי מקרא דמלבד מערי הפרזי הרבה מאד והתם איירי לענין בתי ערי חומה כדאיתא לקמן דף י' בדרייתא דאמר ר"י בר' יוסי וכי אלו בלבד היו והלא כבר נאמר ששים עיר כל חבל ארנוב אלא כל שנקעלה לך מסורת בידך שמוקפת חומה מימות יב"ג כל המצות הללו נוהגין בו' ובהאי קרא גופא כתיב לבד מערי הפרזי הרבה מאד משמע דלמילף מינה דין בתי ערי חומה איירי ולפ"ז לא קשה נמי קושית התום' דלקמן אמרינן דר' קרי בטבריא בחמוסר אע"ג דלענין ערי חומה לא מהני היקשא דאיכא למימר דרבי לית ליה ג"ש דפרזי פרזי כאידך תנא דלעיל דלית ליה האי ג"ש והא דאמרינן נמי התם דחזקיה קרי בארביסר ובחמוסר דמספקא ליה היינו נמי דמספקא ליה אי ילפינן ג"ש דפרזי פרזי ואי ילפינן מפשטא דקרא דפרזי דשאי הכא דבמינוגא תליא מילתא ובהכי א"ש הסוגיא דהתם כמו שיבואר שם בעז"ה:

בתום' בד"ה כרך שישב ולבסוף הוקף בו' וא"ת לקמן אמרינן דטבריא שימה חומתה בו'. ולכאורה אין קושייתם מוכרחת דהא מסקינן לקמן דהא מילתא דטבריא לר' פשיטא ליה דמיקרי מוקפת ולחזקיה מספקא ליה אי מהני ים חומתה לענין מגילה וא"כ איכא למימר דריב"ל פשיטא ליה לאידך גיסא דמגילה ובתי ע"ח כי הדדי ניניהו אלא דלא ניחא להו לתוספת לפרש כן מדמקשינן לקמן אדחזקיה ומי מספקא ליה אלמא דלא אשכחן מאן דפליג עליה דרבי אלא חזקיה לחוד לכך הוצרכו התוספת לתרץ כאן בענין אחר אלא שאין דבריהם מבוארים בתירוצם כל הצורך. ולע"ד היה נראה ליישב קושייתם דמאי לב"ע מגילה לא שייך למילף מבתי ע"ח אלא מגילה מג"ש דפרזי פרזי ילפינן לה וא"כ ממיילא שמעינן כיון דישב ולבסוף הוקף לא מהני בבתי ע"ח אלמא דמיקרי פרזי וממילא דלא מהני נמי במגילה דהא פרזי מיקרי לא מיבעיא לשיטת הר"ן ז"ל דישיבת עכו"ם לא מיקרי ישיבה וא"כ הנך ששים עיר דקחשיב קרא ע"כ משום דמוקפות גמורין היו קודם הכיבוש ועלה כתיב לבד מערי הפרזי אלמא דבתר האי שעתא אזלינן וכן לפי הסיטה שכתבתי בסמוך דעיקר מימרא דריב"ל לא אתא לאשמעינן אלא הא מילתא דהכל תלוי בשעת הכיבוש בין לענין בתי ע"ח ובין לענין מגילה משא"כ לענין ימה חומתה איכא למימר דמהני לענין מגילה והא דכתיב ששים עיר כל אלה בצורות חומה לבד מערי הפרזי אפשר דאין ה"נ דקחשיב הנך שים חומתן אי מיקרי חומה ואפילו את"ל דלא קחשיב אלא חומות ממם דכתיב דלתים יבריח אפשר משום דלא היה בארץ סיחון ועוג שום עיר שימה חומתה ואי היה לאו מערי הפרזי ניניהו ידוקא לענין בתי ע"ח ממעט לה קרא לימה חומתה מגזירת הכתוב מיייתורא דסבב כן נ"ל נכון ואפשר שגם התוספת נתכוונו להז בתירוצם ודו"ק היטב:

בא"ד וא"ת לקמן בפרקין דקאמר אשר לו חומה פרט לשור אינר בו' ונ"ל קרא ת"ל דהו"ל ישב ולבסוף הוקף בו' עכ"ל. ולמאי דפרישית לעיל דעיקר מימרא דריב"ל בההיא דישב ולבסוף הוקף לא אינטרידך אלא לאשמעינן דהכל תלוי בשעת הכיבוש א"כ אין מקום לקושית התוספות דהא אינטרידך קרא למעט שור אינר שמצאו ישראל בשעת הכיבוש ונתיישבו בהן וא"כ אי לאו דממעט להו מקרא בהדיא היו להו הוקף ולבסוף ישב דהא ישיבת עכו"ם לא מיקרי ישיבה וכמ"ש הר"ן ז"ל והנראה מזה דהתום' לא ס"ל שהיא דהר"ן ז"ל:

בתוספות בד"ה כרך שאין בו עשרה בטלנים בו' ונ"ל דאיירי בסתם כרכים בו' אבל המוקפים חומה בו' אפילו אין בו י' בטלנים בו' עכ"ל. ולכאורה יש לתמוה כיון דהא מילתא דעשרה בטלנים לא רמיזא במגילה א"כ עכ"ץ"ל דמסברא הכי הוא דכל שאין בו י' בטלנים הו"ל ככפר לענין צעריבין להקדים ליום הכניסה שדרכן לילך למקום ב"ד וזכר לגבר כדאמרינן נמי בעלמא דכל שאין בה י' בטלנים אין מושיבין בה סנהדרין א"כ מאי ענין זה למוקפין ופרזין ומה שהוכיחו התוספות מדלא קאמר בסמוך מוקף מימות יהושע אינטרידך ליה איכא למימר משום הא גופא דפשיטא ליה לתלמודא דלענין עשרה בטלנים לא היו שום רבותא במוקפין טפי מבפרזין כיון דמה שדרכן לבא ליום הכניסה תליא מילתא יצ"ע ואפשר דמוקפין מימות יהושע כיון דחשיבי טובא לענין בתי ע"ח ושאר דברים לא רצו לשנות דיןן משום שאין בה י' בטלנים כי היכי דלא לייתי למיטעו בהו בשאר דינים הנוהגים בהם כן נ"ל:

מיהו בלא"ה ע"כ סברת התום' מוכרח לפי מה שמפרשים בסמוך באידך מימרא דריב"ל דהא דכרך שהוקף ולבסוף ישב איירי לענין מגילה ומקאמר נידון ככפר אלמא דבאין בה עשרה בטלנים איירי דא"כ נידון כעבירות מיבעיא ליה וא"כ לפ"ז מוכח דדוקא בישב ולבסוף הוקף נידון ככפר אבל בהוקף ילבסוף ישב אע"ג דלית בה עשרה בטלנים וכמ"ש מהרש"א בשם הרא"ש והר"ן אלא מה שלא הוכיחו התום' מזה משום דלמאי דמשמע להו בסמוך בשיטת רש"י לאידך מימרא דריב"ל לא איירי במגילה לא שייך האי הוכחה לכך הוכיחו בענין אחר:

בד"ה והתניא בו' וא"ת אדמותבת מר' אלעזר לסייעי' מרבנן בו' וי"ל דע"כ לא סבר ריב"ל כרבנן דאי סבר כותייהו מאי מהני ישב ולבסוף הוקף בו' עכ"ל. והגיה מהרש"א ז"ל מאי מהני חרב ולבסוף ישב ילענ"ה אין צורך להגיה הספרים ואדרבא לפי גירסתו קשה דודאי אי סבר ריב"ל כרבנן ודאי מהני חרב ולבסוף ישב ומוכחינן לה מאידך מימרא דריב"ל דלוד ואוגו וגיא החרשים מוקפות חומה מימות יהושע יהיא משנה שלימה בערכין וא"כ ממילא מוכח דמהני חרב ולבסוף ישב דהא מסקינן בסמוך דהנך

נחרבו בימי פלגש בגבעה ואתא אלפעל בניניהו ובהכי היו אתי שפיר נמי ליישב קושית הר"ר אלחנן בסמוך דאע"ג דמשנה שלימה היא מיייתי לה ריב"ל ראה להוכיח מינה מימרא דמיה בההיא דחרב ולבסוף ישב אבל לפי גירסת הספרים שלנו אתי שפיר דמהאי סברא גופא פשיטא להו לתום' דלא מהני חרב ולבסוף ישב לרבנן אי סבר ריב"ל כוותייהו דהא הו"ל ישב ולבסוף הוקף דקאמר ריב"ל גופא דלא מהני כן נ"ל ככוונת התום' ובעיקר קושייתם נראה דלפי שיטת הרמב"ם ז"ל שהבאתי לא קשה מדי דהא אע"ג דפסק כרבנן דלא קדשה לעתיד לבוא אפ"ה פסקה להא דר"א ב"י דחומה שנפלה הרי הוא בקדושתה וא"כ ע"כ סובר הרמב"ם ז"ל דליכא מאן דפליג עליה דר"א ב"י בהא וכמו שאבאר בדף ד' אי"ה אלא דלפ"ז תיקשי מאי מקשה הש"ס הכא אלריב"ל דלמא ריב"ל בהא מילתא גופא איירי דכרך שחרב בחרבן הבית ולבסוף ישב בימי עזרא נידון בבתי ע"ח וצ"ע ודו"ק:

דף ד.

תום' בד"ה לוד ואוגו בו' הקשה הר"ר אלחנן בו' וי"ל דאגב דאינטרידך בו' עכ"ל. ולענ"ד נראה דמההיא דאוגו דקחשיב לה בסתם מתני' דערבין דייק לה ריב"ל דאע"ג דנפלה חומתן אפ"ה מיקרי מוקפות וכר"א בר יוסי לעיל וכמ"ש התום' לעיל דלרבנן לא הוי מהני מה שחזר ובגאן אע"כ דסתם מתניתין כר"א בר' יוסי וא"כ ממילא דלוד וגיא החרשים נמי מוקפים מיקרו וק"ל:

בגמרא ואמר ריב"ל פורים שחל להיות בשבת שואלין ודורשין בו' וכתבו הר"ף והרא"ש ז"ל פירוש ט"ו של כרכים שחל להיות בשבת בו' וכתב הר"ן ז"ל משום ד"ד לא מיקלע בשבת לדין משום אד"י בו' ע"ש. וקשיא לי בגווה דהא לקמן ד' ה' קאמר ר' יהואז בריה דר' שמואל בר שילת משמיה דרב פורים שחל להיות בשבת ע"ש זמנם ומסקינן דאתא לאפקוי מדרבי א"כ ע"כ ב"ד שחל בשבת איירי ובזמן שלא היו חוששין לאד"ו או כדברי האומר דאדר הסמוך לניסן זמנין מלא וזמנין חסר וא"כ בדריב"ל נמי מציינן לפרושי הכי ומאי דוחקא דהר"ף ז"ל לפרשו במוקפין ונראה דכוונת הר"ן ז"ל דנהי דריב"ל איירי נמי ב"ד אפ"ה כיון דבזמן הר"ף ז"ל לא מיקלע י"ד בשבת מש"ה כתבו הר"ף לענין ט"ו אלא דלכתי הו"ל להר"ף להביא לשון הגמרא סתמא וממילא הוי ידעינן דנ"מ לדחיה לענין ט"ו ונראה דהר"ף ז"ל דינא אתא לאשמעינן דלא תימא דוקא היכא דמיקלע י"ד בשבת הוא דקאמר ריב"ל דשואלין ודורשין בשבת בענינו של יום דנהי שקראו המגלה בע"ש שהוא יום י"ג אפ"ה עיקר זמנם ב"ד שהוא בשבת אפילו לענין משתה ושמחה ד"ג לאו זמן משתה ושמחה הוא אלא יום תענית כדאשכחן בכפרים דעיקר שמחה אינו נוהג אלא בזמנו משא"כ היכא דמיקלע ט"ו בשבת סד"א דעיקר זמנם של מוקפין הוא בע"ש שהוא י"ד בין לענין קריאה בין לענין עשיה כיון שהוא זמן הקבוע לרוב העולם למשתה ושמחה ואף המוקפין אסורים בו בהספד ותענית א"כ מסתבר דעושין הסעודה בע"ש דבשבת ומאי לא כמ"ש הר"ן בשם הירושלמי ויבואר לקמן בעז"ה ובא' בשבת נמי סד"א דלא דולא יעבור כתיב ועוד דאיתקש וזכירה לעשייה מיהא לענין י"ד וט"ו כמו שיבואר שם אי"ה וא"כ סד"א דאין שואלין ודורשין בשבת שאינו יום קבוע כלל ומאי דהוה הוה בע"ש ומש"ה הוצרך הר"ף ז"ל לאשמעינן דהיכא דמיקלע ט"ו בשבת נמי שואלין ודורשין מענינו של יום דעיקר זמנם בשבת אי משום דלא ניחא ליה להר"ף ז"ל לאוקמא מימרא דריב"ל דוקא ב"ד דסתמא קאמר וכיון ד"ד לא שכיח לדין הו"ל לפרושי אע"כ דבט"ו נמי איירי ואי משום דפשיטא ליה להר"ף ז"ל כיון דבזמן שקבעו המגילה בימי אנשי כנסת הגדולה אכתי לא גזרו בקריאת המגילה משום דרבה כמו שיבואר לקמן אי"ה והיו קוראין בשבת א"כ נהי דגזרו אח"כ משום דרבה אפ"ה עיקר זמנם לא נדחה ממקומו ומש"ה שואלין ודורשין נמי מענינו של יום כן נ"ל ואי תקשה א"כ מאי מקשה הש"ס מאי איריא פורים אפילו י"ט נמי האיכא למימר דריב"ל אתא לאשמעינן דך מילתא גופא רבותא דמוקפין אלא דאיכא למימר כיון דסתמא קאמר לא משמע לתלמודא דהך רבותא לחוד אתא לאשמעינן ודו"ק:

בפרש"י בד"ה שואלין ודורשין בו' לדרוש אגרת פורים ברבים עכ"ל. נראה שהוצרך לפרש כן למאי דמסקינן דסד"א ניגזר משום דרבה ואי ס"ד דשואלין ודורשין היינו בדיני פורים וכיוצא בזה א"כ לא שייך גזירה דרבה בפורים טפי מבשאר י"ט שחל בשבת אע"כ דעיקר שואלין ודורשין היינו אגרת פורים פסוקי המגילה ולפ"ז נראה דאע"ג דריב"ל סתמא קאמר אפ"ה ממילא ידעינן מסבבא דלאגרת פורים קאי דכיון דעיקר זמן קריאתה קודם הגזירה היה בשבת כדפרישית וא"כ נהי שגזרו אח"כ שלא לקרותה בשבת ביחוד ובכל דקדוק קריאתה משום דרבה דהכל חייבין ואין הכל בקיאין מ"מ חייב לקרותה מיהא לדרושה ברבים בשבת דממילא יוצא מצות עיקר קריאתה כדאמר' לקמן בפ"ב היה דורשה אם כיון לבו יצא ובהא לא שייך גזירה דרבה כיון דאין חובב זה אלא לחכם ובקי ולפ"ז מקשה הש"ס שפיר מאי איריא פורים שהחייב הוא כדי לקיים ממילא מצות מגילה בעיקר זמנה ותיפוק ליה דבלא"ה חייב לדרוש מענינו של יום אפילו ב"ט מתקנת משה ומסתמא כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון וממילא ידעינן דבפורים נמי עיקר החיוב הוא לדרוש אגרת פורים כדי לקיים מצות מגילה בזמנה דהא השתא נמי דאמרה ריב"ל נמי לא הוצרך לפרש דאיירי באגרת פורים אלא ממילא שמעינן לה מסבבא כיון דחייב לדרוש מענינו של יום החיוב הוא על אגרת המגילה כדפרישי' כן נ"ל נכון ושמעינן מיהא דמקשה הש"ס מאי איריא פורים אפי' י"ט נמי אלמא דאין לחלק בין דאורייתא לדרבנן א"כ בחנוכה נמי מצוה לשאול ולדרוש מענינו של יום:

בתוספות בד"ה מאי איריא פורים אפילו י"ט נמי ונ"ל דהכי פירושו בו' עד סוף הדיבור. נראה מדבריהם דפשיטא להו דהא דשואלין ודורשין ל' יום לאו דוקא בפסח אלא אפילו שארי י"ט נמי וללא כמ"ש הב"י בה' פסח ס' תכ"ט להיפך דלא בעינן ל' יום אלא בפסח דוקא משא"כ בעצרת וחו' ביום או יומים סגי ובאמת יש לתמוה על הב"י שעגלם ממנו דברי התום' דהכא והעלה כן להלכה והרבה בראיות ולע"ד כל ראיותיו אינם מוכרחות כמו שאבאר בק"א ולכאורה אדרבה יש לתמוה על שיטת התום' כאן דאי ס"ד דבכל י"ט נמי בעינן שלשים יום א"כ מסתמא ר"ה ויה"כ נמי בעינן ל' יום זה א"א דא"כ מטי' באלול ואילך צריך לדרוש בהל' ר"ה ויה"כ וסוכות וכו"ג ומאי לא אשכחן ויש ליישב בדוחק:

מיהו בר מן דין אף לפי שיטת התום' דבכל י"ט בעינן ל' יום היינו דוקא לדרוש הל' י"ט ודיני סוכה או משום קרבן כלמשמע פ"ק דע"ז ובבברות דף נ"ח ובכה"ג כ"ע מודו דכל ה"ט שווין בזה לאדרבא בסוכות נפשי קרבנות טפי א"כ לפ"ז אכתי לא מקשה הש"ס הכא שפיר מאי איריא פורים אפילו י"ט נמי דהא ומאי בפורים לא שייכי הנך טעמי כלל ולולי דברי התוספות היה נ"ל לפרש קושית הש"ס בפשיטות כיון דבמימרא דריב"ל גופא משמע דמאי דמצריך לדרוש בענינו של יום בפורים כשחל בשבת היינו משום פרסומי ניסא כמ"ש התוספות עצמן בדיבור הקודם א"כ מקשה הש"ס שפיר מאי איריא פורים שעיקר ענינו אינו אלא משום פרסומי ניסא שאינו אסור במלאכה ות"ל דאפילו בשאר י"ט שעיקר קביעתן לאו משום פרסומי ניסא הוא ובלא"ה איכא פרסום מצוה וחובת היום גופא כיון שאסורין בעשיית מלאכה ומקדשין בהן על היין שמזכירין בהן ענינו של יום ואפ"ה תיקן משה צעריך

פני יהושע - מגילה

לקרות בתורה וענינו של יום א"כ מכ"ש בפורים שחל להיות בשבת שאם לא יקרא בו מענינו של יום אינו ניכר כלל עיקר ענין מצות פורים א"כ פשיטא שצריך לדרוש בו מענינו של יום כמו בשארי י"ט דהא אמרינן בעלמא כל דתקון רבנן כעין דלוריינתא תקון וכ"ש פורים דדברי קבלה הן ועברי קבלה כד"ת דמי כן נ"ל נכון לולי שתוספות לא פירשו כן וקצת מדברי האחרונים מצאתי בחידושי הרשב"א אלא שהוספתי נופך משל:

בד"ה חייב אדם כו' אור"י דלע"ג דמברך זמן כו' דעיקר פרסומי ניסא היה בקריאה דיממא כו' עד סוף הדיבור. פסק זה הובא גם כן בשם רבינו תם ורבים חולקים שאין לברך שהחיינו שני פעמים על מצוה אחת ולע"ד נראה דודאי עיקר חיוב קריאתה שתקנו לקרות כדינה היינו ביום דוקא דאז היה זמן הגם שנקהליו על נפשמ משא"כ לילה לאו שעת מלחמה כמו שפרש"י לעיל גבי אמש בטלתם כו' והיינו דתניא נמי לקמן אין קורין את המגילה אלא משעת הנן החמה ואוקמינן לה לאדיממא לפי שהוא עיקר חיוב לכל אדם משא"כ בלילה אינו אלא מצוה בעלמא ולא חיובא ואפ"ה תקנו שיברך כמו בכל מצוה דרבנן אלא דלענין זמן היה נ"ל שצריך לברך בלילה לאו משום קריאת המגילה לחוד אלא משום חובת היום כיון דעשאו חכמים כמו רנל ממש דכתיב משתה ושמחה ועברי קבלה כד"ת דמי עד שלשיתת כמה פוסקים אין אבילות ואיננות נוהג בו כמו בשאר רנל א"כ שפיר יש לברך זמן כמו זמן דרנל ולמחר ביום מברכין זמן על מצות קריאת המגילה כנ"ל:

דף ד:

דתניא חל להיות בע"ש כפרים ועיירות גדולות מקדימין ליום הכניסה. וקשיא לי אימת יעשו אנשי עיירות גדולות הסעודה דביום לא אפשר דהא יום תענית הוא לשיטת רבינו תם דתענית אסתר מתקנת אנשי כנסת הגדולה הוא כמו שהביא הרא"ש ז"ל בשמו בפירוש די"ג זמן קהלה לכל היא ואם יעשה הסעודה בי"ד שלא בזמן קריאה הא איתקש עשה לזכירה ונהי דאנשי כפרים עושין הסעודה לעולם בי"ד היינו משום דהקישא דזכירה לעשה לא שייך אלא בי"ד וט"ו דכתיב והימים האלה נזכרים ונעשים משא"כ הכא דאייירי בי"ד גופא ודאי קשה וליכא למימר שמקדימין התענית לי"ב דהא כולוה תענית מאחרין ולא מקדימין כדאשכחן בשמעתין לקמן בסמוך וי"ל היכא דלא אפשר ודאי מקדימין כדאשכחן באתא בחל י"ד בא' בשבת שמקדימין התענית ליום הכניסה כן נ"ל ועדיין צ"ע:

מיהו למאי שאפרש בסמוך דגזירה דרבה ורב יוסף דלא קרינן מגילה בשבת לא הוי בימי אנשי כנסת הגדולה כדמשמע מלשון רש"י לקמן אלא לאחר כך נזרו חכמים וא"כ בימי כנסת הגדולה לעולם לא נדחו י"ד וט"ו ממקומן ולפ"ז ע"כ לא שייך הקישא דזכירה לעשה אף בי"ד וט"ו לענין אם נדחו ממקומן ועיין בל' הר"ן ז"ל שהרניש ג"כ בזו הסברא דהקישא דזכירה לעשה ועיין עוד בסמוך:

שם מ"ט דת"ק דכתיב בכל שנה ושנה כו' ורבי מ"ט דכתיב בכל שנה ושנה כו'. למאי דפרישית בסמוך דמשמע מלשון רש"י ז"ל דהך גזירה דאין קורין בשבת לא הוי בימי כנסת הגדולה א"כ ע"כ האזי דרשא דכל שנה ושנה לאו להכי איצטריך אלא לכדדרשינן לקמן לענין אם נתעברה השנה דלא תימא דקורין אותה בראשון ובשני דכתיב השנית מש"ה איצטריך בכל שנה ושנה והכא לא מיייתי לה אלא לאסמכתא בעלמא ועיקר פלוגתייהו דר' ורבנן ע"כ בסברא פליגי ולכאורה לא מוסיקבר מילתא דרבנן דמה"ת ידחו עיירות ממקומם בשביל המוקפין ולמה לא יודחו המוקפין עצמן ויש ליישב בדשנדחו העיירות מזמן הקבוע להם בי"ד אכתי לא נדחו לגמרי דעושין השמחה והסעודה בזמןן משא"כ אם יודחו המוקפין ל"ג אימת יעשה הסעודה דבי"ג לא אפשר דיום התענית הוא כדפרישית ובזמן הקבוע להם בט"ו נמי לא אפשר שאין עושין הסעודה בשבת כמ"ש הר"ן ז"ל בשם הירושלמי ואם יעשה הסעודה בא' בשבת כדאיתא בש"ע ויקראו המגילה בי"ג מרחקא טובא זכירה מעשיה הלכך לרבנן הא עדיפא דיעשו המוקפין זכירה ועשה הכל בי"ד כן נ"ל ועדיין צ"ע ודו"ק:

שם אמר רב הונא פורים שחל להיות בשבת הכל נדחון ליום הכניסה ומסקינן דכל הנדחה קאמר 'הקשה הרשב"א ז"ל דמאי כל הנדחה דקאמר דלמאי דמוקמינן לה כרבי א"כ תו לא אשכחן שום דחי' כ"א בהא גופא היכא שחל י"ד בשבת. ולענ"ד קשיא טפי רב הונא מאי קמ"ל אטו רב הונא מתני' אתא לאשמעינן ואע"ג דאשכחן תנאי דפלגי מ"מ הא קו"י"ל הלכה כסתם משנה לכן נ"ל דעיקר מלתא דרב הונא לאשמעינן דלע"ג דעיקר מלתא דיום הכניסה ששנינו במשנתנו לגבי כפרים לא שייך בזמן הזה כדאיתא להדיא בריש מבילתן וא"כ סד"א דכי היכי דבטיל קדימה ליום הכניסה לגבי כפרים ה"ג בטיל לגבי עיירות כשחל בשבת דהא בחד בבא מתניין במתני' קמ"ל רב הונא דאפ"ה מקדימין ליום הכניסה והיינו דקיהיב טעמא לפי שכל הנדחה ממקומו ידחה ליום הכניסה ולפ"ז אע"ג שבטל לגבי כפרים בזמן הזה היינו לפי שקורין אותה בזמן הראוי להם מדינא משא"כ מי שאפשר לו לקרותה בזמנה ונדחה בדין הוא שידחה ליום הכניסה לאיכא פרסום ניסא ביותר כן נ"ל:

בתום בד"ה ויעבירנו כו' קשה אמאי לא קאמר כו' ועי"ל דלהכי לא נקיט כו' דלא שייך חיוב חטאת כו' עד סוף הדיבור. בסוף פ' לולב הגזול ובר"ה בר"פ י"ט כתבו התנאים זה התירון השני בשם רש"י והקשו ע"ז דלענין ד' אמות בר"ה נמי שייך למימר הכי ע"ש שהניחו זה הפירוש בקושיא מיהו בביצה דף י"ח ג:י טבילת כלים כתבתי בחידושי ליישב שיטת רש"י דלענין מרה"י לרה"ר ליכא למיחש לחיוב חטאת דהא לאו ברשיעי עסקינן שיוציאו במזיד מרה"י לרה"ר אע"כ דעיקר החששא שישכח שהוא שבת או שיסבור שהמלאכה מותרת בשבת וא"כ לפ"ז אכתי מה הועילו בתקנתן שאסרו טבילת כלים בשבת כיון דסוף סוף יטבלו הכלים בשבת או בשגגת שבת או בשגגת מלאכות משא"כ בגזירה דר' אמות בר"ה"ר שפיר איכא למיחש דבשעת הוצאה מרה"י יודע שהוא שבת ואין בדעתו להוציא לרה"ר אלא לרה"י אחר בענין שאין צריך לילך דרך רה"ר אלא כשיבקש ולא ימצא מבוקשו ילך דרך מתעסק לרה"י אחר דרך רה"ר ובכה"ג ודאי הוי עקירה והנחה באיסור ע"ש בחידושינו באריכות:

אלא דלפ"ז בשמעתין דהכא דמיייתי מלתא דרבה לענין לולב ומגילה ושופר לא שייך לפרש כן דאפילו מרה"י לרה"ר נמי איכא למיחש שיוציאו ע"י שגגת שבת או שגגת מלאכה משא"כ השתא שתקנו שלא לקרות המגילה בשבת תו ליכא למיחש כלל דכיון שהכל חייבים בשופר ולולב ומגילה א"כ הוא דבר מפורסם לכל אדם ותו ליכא למיטעני למיחש למידי. והנראה בזה דסוף סוף כיון דהוצרך רבה לפרש זזירה דר' אמות בר"ה"ר טפי מנזירה דרה"י לרה"ר והיינו לענין האזאת בפסחים דף ס"ט ולענין טבילת כלים בביצה ומש"ה נקט האי לישנא בכל דוכתא כנ"ל ודו"ק:

בד"ה ורב יוסף כו' ע"כ צ"ל דר"י לא פליג כו' ומ"מ קאמר הכא עכ"ל. לולי דבריהם היה נראה לי לפרש בענין אחר דדוקא בשופר ולולב חייש ר"י לשמא יעבירנו משום דאפילו יודע שהוא שבת ש:המלאכה אסורה אפ"ה אתי למיטעני ולומר דמצות שופר ולולב דוחין שבת דהא לקושטא דמלתא לרבי אליעזר דמילה שופר ולולב וכל מכשוריהי דוחין שבת משא"כ הכא במגילה הכל יודעין שאינה אלא מדברבן הכל יודעין שאינה דוחה שבת ותו ליכא למיחש למידי מש"ה איצטריך לטעמא אחרינא ובמה

שכתבתי נתיישב ג"כ הא דאיצטריך ר"י לטעמא אחרינא בטבילת כלים והיינו נמי מאזי טעמא גופא שהכל יודעין שאין טבילת כלים דוחה שבת במלאכה גמורה ולפי' התנאים הך דטבילת כלים צריך עיון ויש ליישב ע"פ מ"ש שם בחידושי דהא דסחיטה גופא אסורה בי"ט אתי לאשמעינן ודו"ק:

דף ה.

בגמרא אמר רב מגילה בזמנה כו' שלא בזמנה בעשרה ופרש"י שלא בזמנה כגון כפרים כו' עכ"ל. וע"כ דלאו דוקא כפרים קאמר דהא אמרינן בסמוך דהוה עובדא וחש ליה רב להא דרב אסי ואס"ד דאכפרים דוקא קאמר מאי מקשה בסמוך מפורים שחל להיות בשבת אע"כ דרב בכל ענין קאמר אלא דרש"י עיקר מילתא נקיט דנראה בשביל כך מצרכינן עשרה משום דלגידהו ליכא פרסומי ניסא כ"כ וכיון דמתחלת התקנה כך היה אף שנתבטל אח"כ לענין בני כפרים אפ"ה לענין פורים שחל להיות בשבת אכתי במילתא קמיינתא קאי וק"ל:

בתום בד"ה הוה עובדא כו' מ"מ הלכתא כוותיה דרב דהא רבי יוחנן כו' עד סוף הדיבור. לכאורה כל זה לא שייך לפי שיטת רש"י שפירש דרב אסי גופא לא קאמר בעשרה אלא לכתחלה אבל בדיעבד יצא ולפ"ז אפשר דרבי יוחנן לא פליג עליה דהתם לענין דיעבד איירי ועיין בל' הרא"ש והב"י בס' תר"ן האריך בזה:

בגמרא הא קמ"ל דע"ש זמנם היא. ונראה דהא דלא קאמר סתמא פורים שחל להיות בשבת קורין בע"ש כדאיתא לעיל היינו דלגב אורחא אתא לאשמעי' דלע"ג דאמרינן לעיל דשמחה אינה נוהגת אלא בזמנה היינו דוקא לבני כפרים משא"כ בפורים שחל להיות בשבת שהעיירות קורין בע"ש הוו זמנם לכל דבר אפילו לשמחה דטפי עדיף לעשותה בע"ש מבשבת כדפרישית בסמוך בשם הירושלמי:

שם במשנה אחיה עיר גדולה כו' אבל זמן עצי כהנים וכו' באב וחגיגה והקהל מאחרין ולא מקדימין. ולכאורה יש לתמוה דמאי מאחרין ולא מקדימין שייך בחגיגה דהא מקרא מלא הוא וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים אלא דמאותו ילפינן דעיקר זמן חגיגה אינו אלא יום א' והשאר לתשלומין וא"כ אמאי קרי ליה הבא מאחרין ולא דמי כלל לכל הנך דמיייתי הבא דבמה שמאחרין היינו שלא בזמן הקבוע ואין לומר דאחג השבועות לחוד קאי דיום תשלומין הוא אחר הרנל דלפ"ז לא מתוקמי שפיר אוקימתא דרב אסי בסמוך דקאמר חגיגה וכל זמן חגיגה מאחרין אפילו עצרת א"כ משמע דחגיגה דרישא לאו בעצרת מייירי ותו קשה מ"ש חגיגה דנקיט טפי מעולת ראייה דהא בעיקר הזמן והתשלומין דין אחד לשניהם לכך נראה לענ"ד דעיקר רבותא דמתניתין דחגיגה היינו דלא מקדימין לשחוט מעי"ט ומש"ה לא נקיט עולת ראייה דמלתא דפשיטא הוא דמה"ת יעשה בעי"ט כיון שעיקר החיוב אינה אלא על הראיה שהוא ברנל משא"כ בשלמי חגיגה שעיקרן לאכילה קאי וא"כ סד"א דכיון שעיקר מצותה היינו בראשון לא מבעיא למ"ד דכולן תשלומין דראשון הוא אלא אפילו למ"ד תשלומין זה לזה נינהו אפ"ה מודה שעיקר החיוב הוא בראשון וא"כ כשחל הראשון בשבת אם ישהה עד למחר לא מקיים כלל מצות שלמי חגיגה בראשון ומש"ה סד"א שיכול לשחוט מעי"ט כדי שיהיה לו שלמי חגיגה למחר קמ"ל דלא וכמ"ג נראה להדיא מל' רש"י בגמ' בד"ה כל זמן חגיגה כו' רשאי להשהותו עכ"ל משמע דעיקר רבותא היינו לענין זה שמוקד להשהותו ולא במאי דקתני ולא מאחרין דמלתא דפשיטא היא כדפרישית אלא דל' רשאי שכתב רש"י ז"ל אינו מדוקדק דהא לכתחלה ודאי שאסור להשהותו דזרזין מקדימין למצות אם לא שכונתו ג"כ למאי שכתבתי שאם חל יום ראשון בשבת ס"ד שישחטנו בע"ש מטעמא דפרישית כיון דעיקר מצותו בראשון קמ"ל דאפ"ה רשאי להשהותו ומש"ה לא ישחוט מעי"ט:

אלא דבאמת קשיא לי למה לא ישחטנו מעי"ט כדי לאכול שלמי חגיגה למחר דמאי איסור יש בזה ואע"ג דבפסחים פרק ואלו דברים דף ע' ע"ב אמר עולא א"ר אליעזר שלמים ששחטן מעי"ט אינו יוצא בהם לא משום שמחה ולא משום חגיגה מ"מ הא מסיק התם להדיא שהטעם משום דדבר שבחובה אינה באה אלא מן החולין וא"כ משמע לכאורה דאייירי בשאר שלמים שאינן לשם חגיגה משא"כ כשהקדישו לשם שלמי חגיגה דלא שייך ה"ט יוצא בהם בי"ט אלא שהתנאים הרנישו שם בזה וכתבו דנראה לר"י אפילו הקדישה מתחלה לשם חגיגה נמי אינו יוצא וכתבו שם הטעם דכיון שצריך להקדישן סברא הוא שישחוט נמי בשעה הראוי לחגיגה אלא דאכתי מצנין למימר דהאי סברא לא מהני אלא בשאר י"ט שחל בחול משא"כ כשחל בשבת דא"א בענין אחר איכא למימר דיוצא בהם וכמו שנראה לי להדיא מלשון הרמב"ם ז"ל שכתב בהג' חגיגה דחגיגת י"ד בע"פ אינו יוצא בו משום שלמי שמחה כיון שאינו אלא לרשות א"כ משמע להדיא דחגיגת ט"ו שהיא חובה שפיר יוצא בהם כששחטן מעי"ט וכדמשמע מפשטא דעולא א"ר אליעזר כדפרישית ואף שהתנאים שם הביאו ראיה לדבר מדאמר התם לעיל מיינה שבעה שמונה הוי אלא מכאן לחגיגה כו' אלמא שאינו רשאי לשחוט מעי"ט לע"ד אין ראיה זו מוכרחת דהך מלתא דשחיטה מעי"ט מילתא דלא פסיקא הוא דהא זימנין שלא בא לירושלים אלא סמוך לרנל ידע מדכתבו שם בל' ונראה לר"י אלמא שאין ראיה זו מוכרחת. ועוד דנהי לאפשר דסברא הוא שישחוט בשעה הראויה לחגיגה אפשר היינו לענין לכתחלה אינו רשאי לשחוטו מעי"ט וא"כ שפיר קאמר בגמרא דלעולם לא משכחת שמונה לכתחלה משא"כ כשעבר ושחטן מעי"ט שפיר מצנין למימר דיוצא בן למחר כן נ"ל ברור בל' הרמב"ם ז"ל. נקטינא מיהא דלאף לשיטת התוספות רבותא גדולה אשמעינן הכא במתניתין בחגיגה דאין מקדימין ודו"ק היטב:

דף ה:

(ע"ב בגמ' בקש לעקור ט"ב ולא הודו לו ופרש"י דלא הודו לו מט"ב ויל"ד דלפ"ז אמאי קתני להו גבי הדדי בהדי הך דפורים וי"ז בתמוז ואפשר משום דכולן דברי קבלה מש"ה היקל רבי בהם:

שם ורבי היכי נטע ונטועה בפורים הא תני רב יוסף כו' ר' בר ארביסר הוי כו' איני הא ר' בטבריא הוי כו' עד סוף הסוגיא. ויל"ד טובא בהך סוגיא חדא בהא דמקשה איני והא רבי בטבריא הוי ומאי ס"ד לאקשויי אדרבי דלטו מי לא ידע דאיכא לשנויי להיפך דרבי בר חמיסר הוי ובארביסר נטע. ועוד דמעיקרא מקשה בפשיטות דטבריא מוקפת חומה הוי כאילו הדבר ידוע ובתר הכי מקשה ומי פשיטא ליה כו' הא חזקיה מספקא ליה ועוד דלמאי דמשני לרבי פשיטא ליה מקשה וכי פשיטא ליה מי שרי והך קושיא הו"ל לאקשויי נמי מעיקרא וכה"ג הרבה דקדוקים ובקצתן הרניש הרשב"א ז"ל בחידושו ע"ש. ונלע"ד ליישב ע"פ מ"ש הב"י בס' תרפ"ח בשם רבינו יוסף אביו ז"ל דכל היכא שהספק בעיקר המקום אם היתה מוקפת מימיות יהושע או לא יש לקרותה בי"ד שהוא זמן קריאה לרוב עולם וא"כ לפ"ז צריך לברך עליה בי"ד משא"כ אם הספק הוא מחמת ספיקא דדינא צריך לקרותה בב' הימים ועיין מ"ש הט"ו בשם מהרש"ל ואבאר אי"ה בק"א:

במצא דלפ"ז א"ש דלמאי דס"ד מעיקרא דרבי בר ארביסר הוי ובחמיסר נטע לא הוי שייך להקשות מהא דחזקיה קרי בתרווייהו משום דמסקפא ליה דהא מצינו למימר שפיר דלרבי נמי מספקא ליה

בחזקיה אלא שהספק היה בטבריה בעיקר הדבר אם היתה מוקפת מימות יהושע או לא ולפ"ז ואי דעיקר קריאתה בברכה ב"ד וחזקיה גופא לא הוה קרי בט"ו אלא מדת חסדיות כמ"ש הר"ן בשם הגאונים והיינו בלא ברכה אלא כמו פסוקים בעלמא דנראה דכיון דעיקר קריאה מיינא ב"ד ואלינן בתר רובא דעלמא א"כ שייך בו כל תוסיף בט"ו ועוד דולא יעבור כתיב אע"כ שלא היה קורא בט"ו אלא בפסוקים בעלמא מדות חסדיות דחייס למיעוטא וא"כ לפ"ז תו לא קשיא עליה דר' דנטע בחמיסר כיון ללא שייך בה כה"ג דקריאת המגילה. ואיפשר דאדרבה אם היה נוהג רבי איסור במלאכת הנטיעה בט"ו היה פרוסם גדול בדבר ואיכא למיחש לתקלה שיקראו אותה בט"ו ובברכה ככל דיני קריאת מגילה ואיכא איסורא בברכה לבטלה ומשום כל תוסיף. אלא דע"ז מקשה הש"ס איני והא רבי בטבריא הוי וטבריא מוקפת חומה מימות יהושע הוי והיינו כדכתיב בקרא להדיא ערי מבצר צר וחמת רקת וכינרת וקיי"ל חמת זו טבריא ונהי דאסיק אלעתיא שפיר דאיכא למימר איפכא דהוי נטע בארביסר אלא משום דבעי לאקשויי עליה אחריתי והיינו הך קושיא גופא דמקשה והא חזקיה קרי בתרווייהו כיון דמספקא ליה 'השתא ע"כ דלאו בעיקר הדבר מספקא ליה אי הוי מוקפת או לא דהא בהדיא כתיב בקרא דמוקפת הוי אע"כ דלדינא מספקא ליה לחזקיה והיינו בדמסקינן בסמוך דהספק אי ימה איקרי חומתא לענין מגילה או לא א"כ לפ"ז תו לא מצינן למימר דלרבי נמי מספקא ליה דא"כ היאך נטע בארביסר כיון דהספק שקול הוא ומשום תקלה נמי ליכא כיון שמעיקר הדין צריך לקרות בשתייהן כן נ"ל נכון אלא דלפ"ז נראה יתגר לומר דלמאי דמשני הש"ס לחזקיה מספקא ליה ולרבי פשיטא ליה הדרינן לסברא קמיייתא דר' בר ארביסר הוי והיינו משום דפשיטא ליה לרבי דים איקרי חומה לענין מגילה כמו לענין בתי ע"ח וכמ"ש לעיל בסוגיא דישב ולבסוף הוקף דטעמא דריב"ל משום דליף מגז"ש פרוזי ואין גז"ש למחנה וא"כ מה"ט גופא שייך נמי לענין ימה חומתא כן נ"ל ועיין מה שאכתוב בסמוך בלשון התוספות:

בתום' בד"ה והא רבי בטבריא הוי נראה שהיה בימי אנטונינוס כו' עכ"ל. משמע מדבריהם שרוצין להביא ראיה דעיקר מקומו של רבי היה בטבריא אלא דקשיא לי הא אשכחן בירושלמי שרבי בסוף ימיו היה בציפורי י"ז שנים וקרו עליה ויחי יעקב במצרים י"ז שנים ויחי יהודא בציפורי י"ז שנים א"כ אכתי לא פסיקא הך מלתא דרבי בטבריא נטע דאפשר שזה המעשה היה בציפורי ונהי דאכתי מקשה הש"ס שפיר מעיקרא והא ר' בטבריא הוי והיינו אמאי דקאמר מעיקרא רבי בר ארביסר הוי וא"כ אם היה בציפורי כ"ש דהוי בר חמיסר דהא בהאי קרא גופא כתיב ערי מבצר רקת וא"ר יוחנן לקמן רקת זו ציפורי:

אלא דאכתי הא דמקשה בתר הכי אמאי דקאמר רבי בר חמיסר הוי מחזקי' דמספקא ליה ומאי קושיא דהא השתא מצינן למימר דרבי דהוי בר חמיסר היינו משום שאותו מעשה היה בציפורי מיהו למאי דפרישית בסמוך דלמסקנא הדרינן לסברא קמיייתא דרבי בר ארביסר הוי מקשה הש"ס שפיר דהא ע"כ הויא מעשה בטבריא הוי מיהו רש"י כתב להדיא הא דמקשה בתר הכי וכי פשיטא ליה שהיה מבני חמיסר א"כ לפ"ז צ"ע:

בגמרא גופא חזקיה קרי כו' ומי מספקא ליה והכתיב וערי מבצר כו'. ויז"ד אכתי מאי קושיא דלמא הא דמספקא ליה לחזקיה היינו משום דנהי דטבריא מוקפת מימות יהושע הוי מ"מ לבסוף חרבו חומותיה. ואע"ג דלעיל גבי מימרא דריב"ל משמע דהוקפה ולבסוף חרבו חומותיה לגמרי כמוקפת דיינינן לה בין לענין בתי ע"ח ובין לענין מגילה כמ"ש שם התום' וכדפרישית שם ג"כ בלשון רש"י מ"מ הא משמע התם דהיינו דוקא אליבא דר"א ברבי יוסי דדרש מאשר לו חומה מ"מ הא פליגי רבנן עליה כמ"ש שם התום' וא"כ שפיר יש לומר הא גופא מספקא ליה לחזקיה אי הלכה כר"א או כרבנן נ"ל ליישב דהא דמקשה לעיל מדר"א בר' יוסי דוקא היינו משום דניחא ליה להקשות מבתי ע"ח אכתי ע"ח גופא משא"כ אם נאמר בפשיטות דדין בתי ע"ח ומקרא מגילה דין אחד להם א"כ פשיטא דמוכח דמוקף :לבסוף חרבו חומותיה הוי כמוקף כדמשמע להדיא מלשון המשנה בר"פ דכרכין המוקפין חומה מימות יהושע קורין בט"ו אלמא דבהכי לחוד תליא מילתא בימות יהושע אע"פ שחרבו חומותיה בימי אחשורוש דאלת"ה תקשי לן הא דאמר בגמרא בר"פ דמתניתין דלא כריב"ק הא שפיר מצינן לאוקומי כריב"ק והא גופא קמ"ל ריב"ק דתתרי' בעינן שיהיו מוקפין בימי יהושע ובימי אחשורוש אע"כ כדפרישית דלישנא דמתני' משמע דבימות יהושע לחוד תליא מילתא וא"כ לפ"ז מקשה הכא שפיר דאין שום סברא לומר דחזקיה מספקא ליה במאי דפשיטא לכתם מתני'. ועוד דסתם מתני' דלקמן דאין בין שילה לירושלים נמי משמע דכר"א ב"י מתוקמי כמו שאבאר שם ג"כ לשיטת הרמב"ם ז"ל כן נ"ל נכון ודו"ק היטב:

שם א"ה אמאי מספקא ליה ואי כו' דתניא כו' סביב פרט לטבריא כו' וכ' מהרש"א ז"ל דנראה דלא נרסין סביב פרט לטבריא אלא פרט לימה חומתה דאלת"ה לא שייך שפיר ל" א"ה דבפשיטות מצי להקשות ומי מספקא ליה והתניא פרט לטבריא כו' ע"ש במהרש"א. ולע"ד אין צורך להניח כלל הספרים ישפיר גרסין פרט לטבריא ופ"ה לא מצי להקשות בפשיטות מהך ברייתא דתני פרט לטבריא דמצינן למימר דטבריא לא מוקפת מכל צד הוי אלא רובה וס"ד אמינא דרובה ככולה קמ"ל דסביב בעינן מש"ה הוצרך לאקשויי מעיקרא מקרא דערי מבצר דלפ"ז ואי מוקפת מכל צד הוי מדקרי לה מבצר ודו"ק:

דף ו:

ע"ב במשנה קראו את המגילה באדר ראשון ונתעברה השנה כו' פשטא דלישנא משמע שנתעברה אחר פורים כדקיי"ל מעבדין כל אדר ונראה דלרבנותא קתני הכי דלא מיבעיא היכא שעברו קודם פורים ואותן שלא ידעו קראוה בראשון פשיטא דקורין אותה בשני כיון דקריאה ראשונה בטעות היתה ובמקום הועד לא קראוה אלא אפילו בכה"ג שקראו אותה כדינא אפ"ה חזרין וקוראין בשני כן נראה מלשון התום' בד"ה סדר פרשיות ומה שלא כתבו התום' כן במשנה היינו משום דלא נ"מ מידי דבלא"ה קו"ל כתנא דמתני' משא"כ לענין סדר פרשיות משמע דקיי"ל כת"ק דלם קראוה בא' א"צ לקרות בשני דא דפסיק ר' יוחנן כרשב"ג היינו לענין מגילה דוקא כדמסיק טעמא ע"ז הוצרכו תוספות לפרש דהיינו דוקא היכא שקראו כדין ונתעברה השנה אח"כ משא"כ בקריאה בטעות צריך לחזור ולקרות בשני לכ"ע כן נ"ל ודו"ק:

בגמ' הא לענין סדר פרשיות זה וזה שזין ופרש"י שאם קראוה בראשון כו' ופירושו מוכרח ואין להקשות אמאי לא אמרינן דארבע פרשיות לכתחלה בראשון משום דאין מעבדין על המצת והכא ליכא שום קרא לכתחלה בשני כמו במגילה אלא דאיכא למימר כיון דעיקר פרשיות יש לעשות סמוכין לניסן שקלים יפרה והחדש לא שייך האי טעמא דאין מעבדין ועיין בסמוך:

שם הא לענין סדר פרשיות זה וזה שזין כו' מדלא קאמר לענין דמשמיעין על השקלים משמע דפשיטא דאין משמיעין אלא בשני מטעמא דשולחן מורשין כדאי' לקמן שלהי מביילתין וא"כ יש לתמוה דמכיון שלא ידעו שנתעברה וא"כ מסתמא היו שולחין שלוחים להשמיע מאדר ראשון וא"כ מאי טעם יש בדבר לקרות שנית פרשת שקלים ובהי יש לפרש דרשב"ג לטעמיה דעיקר פרשת שקלים היינו מטעם שלחנות

כדמסקינן לקמן שלהי מביילתין וא"כ מה"ט גופא אפשר דאין הלכה כרשב"ג בהא כיון דקו"ל שואלין ומורשין שלשים יום ועוד הארכתיו:

שם ור' אלעזר ב"י סבר אף מגילה לכתחלה בראשון וכתבו התום' דמשנה יתירא דייק. ולולי דבריהם היה נ"ל דאין צורך לזה אלא דרב פפא סובר בפשיטות טעמא דאין מעבדין על המצות אלא מאן דאית ליה מגילה בשני היינו מקרא דהשנית דוקא וא"כ כיון דלראב"י ע"כ לית ליה דרשא דהשנית דא"כ דיעבד בראשון נמי לא א"כ הדרינן לסברא דאין מעבדין מיהו אכתי קשה לישנא דראב"י גופא דקאמר כל המצות הנוהגות בשני הא לא נוהגות כלל בשני ודוחק לומר דלדבריהם דרבנן קאמר לכך נראה לפרש להיפך דר"פ אליבא דראב"י נמי מודה דלכתחלה בשני אי משום מיסמך גאולה לגאולה או משום דרשא דהשנית דמוקי לה לענין לכתחלה שידעו קודם אדר שנתעברה דאז עושין בין סדר פרשיות ובין מגילה הכל בשני אלא הא דקאמר ר"פ לראב"י אף מקרא מגילה לכתחלה בראשון היינו היכא שכבר עשו פרשת שקלים וחכור בראשון שלא ידעו שנתעברה מש"ה קורין המגילה ג"כ בראשון שלא להפסיק כ"כ בין הפרשיות ולפ"ז צ"ל כפי' התום' דממשנה יתירא דייק כן נ"ל ודו"ק:

דף ז.

בגמ' דאמר רב שמואל ב"י בתחלה קבעוהו בששון ולסוף בכל העולם כולו. ואע"ג דמקמי הכי נמי אחר האגרת הראשון שכתב מרדכי כתיב קימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם וסומין ליה והימים האלה נזכרים ועגשים מ"מ פשטא דקרא משמע דעיקר הקבלה לא הוי אלא לענין עשיה והא דכתיב והימים האלה נזכרים ועגשים אינן מדברי האגרת הראשון אלא שהכתוב בעצמו מעיד על זה והן מדברי רוח הקדש ובהאי קרא גופא כתיב וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וחכרם לא יסוף מזרעם ומהנך קראי גופייהו ילפי רב יוסף ורב נחמן ב"י בסמוך דאסתר ברוח הקדש נאמרה וא"כ לפ"ז שפיר מצינן למימר שמה שקיבלוהו בכל העולם כולו היינו לענין קריאת המגילה ולאחר האגרת השנית. ועי"ל דאע"ג שכבר קימו וקבלו לאחר האגרת הראשון היינו ע"פ צווי מרדכי או מאהבת הנס וא"כ לפ"ז עדיין לא הוקבע הדבר לחובה לדורות ומכש"כ במקום דאיכא צד חשש סכנה כדאמר רב שמואל ב"י גופא בסמוך דשלחא אסתר לחכמים קבעוני לדורות ושלחו לה קנאה את מעוררת עלינו לבין האומות א"כ נהי דבאותו הדור לא הוו מתיראין משום קנאה מאימת מרדכי ואסתר ואחשורוש וכמו ששלחא אסתר ואמרה כבר כתובה אני בספר דברי הימים כו' מ"מ אפשר דהדורות הבאים יבטלו הדבר מחמת קנאת האומות ואפשר גם כן כשכתבו האגרת הראשון עדיין לא הסכימו חכמים בדבר כמו שהשיבו לה שלישים ולא רביעים אלא דלאחר שמצאו מקרא כתוב בתורה כדאי' בסמוך אז כתבו האגרת השני' ע"פ חכמים וכן פרש"י להדיא בפ' המגילה על פסוק ומאמר אסתר קים והיינו על תשובת האגרת השנית הרי להדיא כמ"ש ואפשר שזה כוונת הפסוק שלאחר אגרת הראשון כתיב קימו וקיבל בלא וא"ו והקריאה היא בוא"ו והיינו כדפרישית דמעיקרא לא היה הסכמה וקבלה ככולם כיון שלא געשה ברצון חכמים כ"א ע"פ צווי מרדכי ויתכן יותר לפי מאי דמסקינן בסמוך דלענין קריאה ואי ברוח הקדש נאמרה אבל לא ניתן ליכתב ברוח הקדש כ"א לאחר שמצאו מקרא כתוב בתורה ולפ"ז א"ש טובא דהקרי הוא וקיבלו כיון שהיה ברוח הקודש והכתיב הוא וקיבל כיון דהכתיבה לאו ברה"ק נאמרה מש"ה לא קיבלו כולם אלא מקצתן והיינו דכתיב וקיבל בלשון יחיד משא"כ בשני דקבלו כולם ולזה נתכוין רש"י בעצמו בד"ה לבסוף קבעו כו' וקבעו עליהם חובה והיינו כדפרישית דבתחלה לא שייך לשון חובה כיון שלא היה ברצון חכמים. ובה נתיישב לי ג"כ שאחר אגרת השני דכתיב ותכתוב אסתר את כל תוקף לקיים ימי פורים האלה בזמניהם ודרשין לה בר"פ דזמנים הרבה קבעו להם חכמים ומללא כתיב הכי לעיל באגרת הראשון דלא כתיב אלא בזמנם והיינו משום דמרדכי ודאי לא צוה אלא יי"ד וט"ו בעצמו שהן ימי הנס משא"כ באגרת השני' שנעשה ברצון חכמים כתיב זמניהם דהיינו טובא יי"א י"ב י"ג שתקנו אנשי כה"ג בעצמם כדאי' להדיא בר"פ כנ"ל נכון:

שם רב ור"ח ור"י ור' חביבא מתנו כו' שלחה להם אסתר לחכמים כתבניו לדורות שלחו לה הלא כתבתי לך שלישים ולא רביעים עד שמצאו כו'. ושמעתי מקשים ממ"נ מעיקרא מאי סברי ולבסוף מאי סברי אי פשיטא להו דתורה ומשנה תורה חשיבי חדא כר"א המודעי בסמוך א"כ מאי שלחו מעיקרא שלישים ולא רביעים ות"ל שעדיין לא נכתב כ"א שני פעמים ואי ס"ל תורה ומשנה תורה חשיבי תרתני כרבי יהושע בסמוך א"כ מאי עד שמצאו מקרא כתוב דקאמרי אדרבה מהאי קרא נמי משמע שאין לכתוב עוד ויתר במגילה כדקאמר ר' יהושע להדיא ושמעתי ליישב בדרכים שונים אמנם כן בחתי לקון בדבר חדש במאי דפרש"י ז"ל דשלישים ולא רביעים אמלחמת עמלק קאי יש לתמוה שמלחמת עמלק לא נזכר' כלל בהאי ענינא דפסוקי משלי לא לפניו ולא לאחריו רק בעניני רק שבח כל התורה כולה איירי קראי ואם נאמר באמת בכוונת רש"י ז"ל דלאו אמלחמת עמלק לחוד קאי אלא על כל התורה כדמשמע מסיום לשונו שכתב בדבר ששולשתו אי אתה רשאי לרבעו אלא דממילא שמעינן נמי למלחמת עמלק דקיימינן ביה אלא דבזה נמי קשה הא אשכחן כמה דברים בתורה שנאמרו כמה וכמה פעמים כיצאת מצרים והרבה כיוצא ומ"ש מלחמת עמלק מהנך והנלע"ד בזה דודאי הלא כתבתי לך שלישים אבל התורה כולה קאי וכמו שפרש"י להדיא במשלי דשלישים היינו תורה נביאים וכתובים וכן הוא במדרש זה ברור דבהכי איירי פשטא דקרא וענינו שהתורה משולשת ואלו לבד ניתנו ליכתב ולא יותר והיינו תורה מפי משה ונביאים כתבו ספריהם וכתובים היינו מה שכתבו ג"כ נביאים שביניהם או ע"פ רה"ק ומיקרו דברי קבלה ועליהם אין להוסיף שום דבר בכתב כדקיי"ל דברים שבע"פ אי אתה רשאי לאומרן בכתב והיינו דשלחו לה תחלה שלישים ולא רביעים דכיון שעדיין לא הופיע רוח הקדש עליהם שיש לקבוע מגלה זו בין הכתובים יפה השיבו דאיכא איסורא בדבר עד שמצאו מקרא כתוב בתורה כתוב זאת והיינו כדאייתא בירושלמי בפירקין כתוב זאת אין זאת אלא תורה דכתיב זאת התורה אשר שם משה וממילא דמשנה תורה נמי מיקרי זאת דהאי קרא זאת התורה עלה קאי וזכרון זו נביאים כמה דאת אומר ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר וזכרון בספר אלו כתובים וכיון שלא מצאו מלחמת עמלק בכתובים על כן למדנו מכאן שעתידה מגילה זו ליכתב בין הכתובים לקיים מה דכתיב בספר כן נ"ל נכון וברור בעז"ה:

בתוספות בד"ה נאמרה לקרות כו' וקשה דהאיך פליג על סתם משנה כו'. ואע"ג דבלא"ה לא ס"ל לשמואל כי האי סתם משנה בהאי דקתני נמי קראה בכל לשון לא יצא ורב ושמואל סברי דלעז יווני לכל כשר ומסקינן התם אינהו דאמרו כרשב"ג מ"מ לא ניחא להו לתוספות לומר דפליג נמי ברישא והא דלא מיייתי מהאי גופא דקאמר שמואל לעז יווני לכל כשר כרשב"ג א"כ משמע דשאר לשונות פסולין דלא ניתנו ליכתב אלא אשורית ויוונית אלא דכבר תירצה הרשב"א ז"ל דמהא לא איריא דאיכא למימר דאקריאה לחוד קאי לשון יווני לכל כשר ולעולם בע"פ ולא בכתב מיהו בהא דמיייתי מדר' יוחנן דאמר קראה במגילה הכתובה בין הכתובים לא יצא והקשה מהרש"א ז"ל אמאי לא מיייתי מדשמואל גופא דאמר נמי התם קראה בין הכתובים לא יצא ותירן דאיכא למימר דבין הכתובים גרע טפי מבע"פ וזה

דוחק גדול וכן במ"ש דלר' יוחנן ליכא למימר דגרע מבע"פ מדקאמר בציבור שנו ואי גרע מבע"פ מאי אזירא ציבור אפילו יחיד נמי דהא קראה בע"פ לא יצא ויש לתמוה על דבריו דהא עיקר קושית התוספות ללא משמע להו לומר דפליגי שמואל ור' יוחנן וא"כ לפ"ז סבר ר' יוחנן נמי דקראה בע"פ יצא בין ביחוד בין בציבור ובין הכתובים דגרע טפי לא מיתסר אלא בציבור ואדרבה מהכא הוי סיעתא לומר דר"י סבר נמי לא ניתן ניכתוב מש"ה מחלחל בין יחיד לציבור דאי ניתן ליכתב מ"ש יחיד מצבור והנלע"ד ללא פסיקא להו להקשות מדשמואל אדשמואל לאיכא למימר דדוקא לענין טומאת ידים פסק כר"י דאפושי טומאה לא מפשינן מספיקא במודי דרבנן משא"כ לענין מגילה גופא חייס לדר' אלעזר המודעי וכולהו תנאי דבסמוך ומספיקא צריך לחזור ולקרות משא"כ ר' יוחנן דאמר בציבור שנו א"כ מספיקא לא הוי מטרחינן ציבורא כדאשכחן בכמה דוכתי ועי"ל לדשמואל איכא למימר דהא דקאמר התם לא יצא היינו אליבא דהאי תנא דאמר ניתני' ליכתוב ואיהו לא ס"ל והא דלא קאמר בהדיא הכי היינו משום דסמך אהאי מימרא דהכא משא"כ ר' יוחנן דסתמא קאמר ומסיק עלה נמי בציבור שנו משמע דהכי ס"ל כן נ"ל ודו"ק:

בא"ד לכך נראה לפרש כו' אבל מדרבנן ניתנה ליכתוב ולקרות. קשיא לי כיון דמדאורייתא לא ניתן ליכתוב א"כ האידך שרי רבנן הא קיי"ל דברים שבע"פ אסור לאומרן בכתב ואפשר כיון דניתן לקרות ברוח הקודש התיירו נמי ליכתוב ללאו הכל בקיאיין לקרות בע"פ ולא גרע מהא דאמרינן בגיטין דרבה ירב יוסף מעייני באגדתא משום עת לעשות לה' הפרו תורתך. מיהו אכתי קשה כיון דשמואל ס"ל כר"י ללא דריש בספר אמגילה א"כ הא אסור לכתבן מקרא דהלא כתבתי לך שלישים ולא רביעים כדשלחו מעיקרא ובשלמא למאי דפרישית דהאי קרא אכל התורה קאי והיינו נמי משום דדברים שבע"פ אין לאמרן בכתב א"כ איכא למימר כדפרישית משא"כ למאי דמשמע לכאורה מפרש"י דאמלחמת עמלק קאי א"כ קשה אין הותר ליכתב מדרבנן מה שאסרה התורה בפירוש ויש ליישב:

מיהו יש ליישב בהערה זו מה שהניח מהרש"א ז"ל בקושיא בסוף דברי התוס' היאך מצינו שום תנא דעובר למגלת אסתר לא ניתן ליכתב אפילו מדרבנן ולמאי דפרישית נתבאר דאדרבא מסבירא משמע דמאן דאמר לאו ברוח הקדש נאמרה לא ניתן ליכתב כלל אפילו מדרבנן וכדשלחו מעיקרא הלא כתבתי לך שלישים ולא רביעים ואפשר דר' יהושע גופא סבר נמי הכי ללא ניתן ליכתב כלל כדיון ספר בגדין י:טרטוט אלא משום פרסומי ניסא ומשום עת לעשות לה' ניתן ליכתב כדי לקרות ובהכי לא עדיפא ממגילת חנוכה ומקשו התם שפיר למ"ד לא ניתן ליכתב מאי איכא למימר כן נ"ל ליישב דברי התוספות י:כפירוש מהרש"א ז"ל ודו"ק:

בד"ה לכולהו איכא פירכא כו' וקשה דהא רבא גופא הוא דאמר בפרק ר"ע דמכאן מודע' רבא כו' עד סוף הדיבור. ולולי דבריהם היה נ"ל ליישב קושיתם בענין אחר דאדרבא למאי דדריש רבא גופא להאי קרא דקימו וקיבלו דהדר קיבלהו בימי אחשורוש א"כ כ"ש דמוכח טפי דברה"ק נאמרה דהא ע"כ עיקרא דמילתא דהאי דרשא דהדר קיבלהו היינו שקיבלו בלב שלם ברצון עצמם וא"כ אכתי היכי ידעינן שכל אחד ואחד מכל ישראל שהיו מפורחים בקב"ז מדינות ומנא ידעינן ללא הוי בהו חד שלא קיבל בלב שלם דהא כבה"ג גופא יליף ר"ע דברוח הקודש נאמרה מקרא דויהי אסתר נושאת חן בעיני כל רואיה ירבי יוסי מקרא דובזיה לא שלחו עי' פרש"י. ואם נאמר דמרדכי ואסתר פריסתיות שדרו כדאמרינן בסמוך לענין הבזיה והשיבו לו דבר בכל המקומות הרחוקים שכולם כאחד קיבלו עליהם התורה בלב שלם אכתי כ"ש דקשה מנא ידעו שעשו כן בלב שלם שמא עשו כן מאימה יתירה ממרדכי ואסתר וא"כ אדרבה הוי מודעא טפי שהרי כתבו התוס' שם בפרק ר"ע אהא דאמרינן מכאן מודעא רבא דאע"ג שכתבו בהר גריזים אפ"ה כיון דע"פ הדיבור היה אכתי הוי מודעא א"כ כ"ש אם נאמר שעשו כן מאימת מרדכי ואסתר ואף שכתבו התוס' שם שבימי אחשורוש עשו כן מאהבת הנם אכתי הא גופא קשיא מאן יימר דהכי הוא שמא מיראת מרדכי ואסתר עשו ועוד התייגה אותן שהיו באותו הדור אבל הדורות הבאים אחריהם מאי איכא למימר ואדרבה כיון דעיקר המודעא היינו שיפרקו מעליהם עול העונש וכדאשכחן בימי יחזקאל שהשיבו תשובה נצחת בענין הזה כדאיתא בפרק חלק וא"כ כ"ש בימי אחשורוש שנתחייבו כליה באותה שעה מפני שהסתחוו לצלם של נבוכדנצר אע"ג דאגדרטא בעלמא הוי ולא עשו אלא לפנים כדאיתא לקמן א"כ מה"ט גופא יחזיקו במודעא על הקבלה כדי שלא יבואו לידי עונש כזה שאין יכולים לעמוד בהם וינטרכו תמיד לנם ולא בכל יומא מתרחיש ניסא אלא ע"כ מדהעיד הכתוב שקימו וקיבלו בלב שלם שפיר שמעינן דברוח הקודש נאמרה והיינו דאמר רבא לדשמואל לית ליה פירכא דממ"נ ידעינן דברוח הקודש נאמרה אי משום דדרשינן מיניה קימו למעלה כדשמואל או משום דרשא גופא היינו משום דהדר קיבלהו כנ"ל ודו"ק:

דף ז:

בגמרא אמר רבא סעודת פורים שאכלה בלילה כו' מ"ט ימי משתה ושמחה כתיב. וייל"ד דלקמן סוף פ"ב אמתני' דאין קורין את המגילה עד שתנן החמה מייתר בגמרא קרא אחרינא והימים האלה נזכרים יעשים א"כ מה"ט גופא משמע דמשתה דוקא ביום ולכאורה היה נראה דמהאי קרא דוהימים לחוד לא מצינן למילף דאשכחן נמי בכמה דוכתי דימים משמע אפילו לילות כדאשכחן בסוכה אלא דלקמן נמי סמך דהאי קרא דהכא דכתיב ימי משתה ושמתה דלשון ימי ודאי משמע יום דוקא כדאיתא סוף פ"ק דברכות גבי מזכירין יציאת מצרים בלילות וא"כ כיון דסעודה דוקא ביום ה"ה במגילה דביום דוקא דאיתקש זכירה לעשיה מיהו בהאי קרא דהכא לא סגי דאכתי מצינן למימר דנהי לכתחלה עיקר מצותה ביום אפ"ה דביעבד יוצא בשל לילה בין בזכירה ובין בעשיה והשתא אייתר לן קרא דוהימים האלה לומר ששינה עליהם הכתוב בין בזכירה ובין בעשיה ומש"ה קאמר רבא דאפילו בדיעבד אם אכלו בלילה לא יצא כן נ"ל ולמאי דפרישית לענין משלוח מנות נמי לא יצא בשל לילה דהא נמי בכלל הקישא דזכירה יעשיה ודו"ק ועדיין צ"ע:

במשנה אין בין י"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד. בפ' כל הכלים (שבת דף קב"ג) משמע לפי מסקנא דר"פ התם מתוקמי מתני' דהכא כב"ש ולא כב"ה דלב"ה איכא בינייהו טובא ולפ"ז קשה הא דיייק בשמעתין הא לענין מכשירי אוכל נפש זה וזה שוין ואי ס"ד דב"ש הוא מאי נ"מ הא דמוקיי לה ללא כר"י כיון דסוף סוף ב"ש במקום ב"ה אינו משנה וראיתי להרשב"א ז"ל בחידושו דהאי דפרק כל הכלים לאו אמתני' דהכא קאי אלא אמתני' דפרק משילין דקתני בה נמי בהאי ליגשא ממש אין בין י"ט כו'. וכיון דבמתני' דהתם איירי במילי דרבנן מש"ה ע"כ מתוקמי כב"ש דאי לב"ה איכא בין י"ט לשבת מילי דרבנן טובא משא"כ מתני' דהכא שפיר מתוקמי אפילו כב"ה ואפ"ה לא שייך להקשות קושית הש"ס בפרק כל הכלים דאיכא למימר דמתני' דהכא לא איירי אלא במילי דאורייתא משא"כ במילי דרבנן דמייתר התם בפ' כל הכלים ודאי א"כ טובא זהו תמצית לשון הרשב"א ז"ל והדברים ראוין למי שאמרם ללא משמע לאוקמי מתני' דהכא כב"ש מדקתני גבי מילתא פסיקתא אלא שהרשב"א ז"ל בעצמו מוסיב

אשמעתיו' דנפשיה מסוניא דלקמן דאין בין כהן המשמש לכהן שעבר ע"ש ובחידושינו שם על לשון הרשב"א אלא שאני תמה דטפי הו"ל לאתויי מההיא דאין בין ספרים לתפילין ומזוזות ודייק מינה הש"ס הא לענין טומאת ידים זה וזה שווין וטומאת ידים ודאי אינו אלא מדרבנן מיהו בכלל זה לא הונח לי דלכאורה בלא"ה לא מיתוקמא הך מתני' אלא כב"ש דאי כב"ה הא אית להו בפ"ק דביצה דמתוך שהותרה לצורך הותרה שלא לצורך ולרוב הפוסקים לאו דוקא הך שחיטה הוצאה והבערה אלא כל המלאכות דשייכי באוכל נפש הותרו שלא לצורך והאיך קתני הכא דאין ביניהם אלא אוכל נפש בלבד וליכא למימר דהא דקתני אוכל נפש לאו דוקא אלא אותן המלאכות דשייכי באוכל נפש קאמר דא"כ היאך מדייק בגמרא הא לענין מכשירין זה וזה שוין דהא לענין מכשירין כ"ש דאיכא למימר הכי שהן בכלל אוכל נפש ומתני' לא בא למעט אלא אותן המלאכות שאין צורך היום כלל דכבה"ג אפילו בית הלל מודים ללא אמרינן מתוך משא"כ לענין מכשירין ודאי אין לך צורך היום גדול מזה ויש לי כמה דרכים ליישב בזה אלא שאין כאן מקומו להאריך ובפ"ק דביצה הארכתי בזה ע"ש:

שם במשנה אין בין שבת ליה"כ כו' ומפרשין בגמרא הא לענין תשלומין זה וזה שוין מני מתני' ר' נחוניא בן הקנה היא כו'. כבר כתבתי בר"פ אלו נערות (כתובות דף ל') שיש מכאן תימא על דברי התוספת שם בד"ה ולאפוקי שכתבו דאין שום תנא שסובר כר' נחוניא בן הקנה וכאן אוקמינן סתם מתני' כר' נחוניא אלא שבקונטרס אחרון שם כתבתי דאיכא תרי סתמי אחרוני בפרק החובל ובפרק שבעת העדות ללא כרבי נחוניא ואע"ג דלכאורה סתמא דהכא עדיפא כיון דתני לה גבי הלכתא פסיקתא דכולהו אין בין אפ"ה הך סתמי דהתם עדיפי דאתאמרו בדוכתייהו. ועוד דבלא"ה הך אין בין לאו אליבא דהלכתא ניניהו דהא דקתני לעיל בסמוך אין בין שבת לי"ט נמי לאו אליבא דהלכתא הוא דהא מוקמינן לה ללא כר"י ובפרק כל הכלים נמי מוקמינן לה כב"ש כדפרישית בסמוך ואן קי"ל כר"י וכו"ש דב"ש במקום ב"ה אינה משנה. ועוד דרבי יוחנן הוא דאמר הלכה כסתם משנה ואפ"ה אמר בסמוך חלוקין עליו חביריו על רבי חנינא ב"ג ובסוף מסכת מכות אמרינן דהלכה כרחב"ג א"כ לר"י הוי מתני' דהכא ללא כהלכתא ועוד נ"ל דלמסקנא דשמעתין דמפרש רב אשי למתני' דהכי קאמר שזה עיקר זוגנו בידי אדם וזה עיקר זוגנו בכרת א"כ כ"ש שיש לנו לומר כן לענין תשלומין דאיתא אפילו ללא כרבי נחוניא דממילא שמעינן דכיון דזה עיקר זוגנו בידי אדם מש"ה פטור מן התשלומין ויה"כ שזוגנו בכרת מחייב בתשלומין והא דקתני מתני' אין בין לאו דליוקא לתשלומין קאי אלא דלענין עיקר המלאכות שכל המלאכות שחייבין עליה בשבת מיתה חייבים עליהם ביה"כ כרת ולאפוקי מדרפרס דאמר בפרק שני שעירים זאת אומרת עירוב והוצאה לשבת ואין עירוב והוצאה ליה"כ שאין איסור הוצאה כלל ביה"כ קמ"ל במתניתין דהכא ללא כרפרס אלא כמסקנא דמסכת כריתות דף י"ד דמסקינן הא דרפרס בדותא היא:

ובזה נתיישב ג"כ ללא תקשי על מה שהעליתי בר"פ אלו נערות דאפילו לרבי נחוניא יש חילוק בין חייבי כריתות שונגין לחייבי מיתות שונגין ע"ש כן נ"ל ודו"ק:

דף ח.

בתוספות בד"ה דריסת הרגל כו' קשה דהא בחזקת הבתים כו' מיהו שמעינן לה מינה דאדריסת הרגל קפדי עכ"ל. ולעני"ד נראה דרש"י נשמר מזה בד"ה הא לא קפדי אמאי אסור במודר הנאה ולא ידענא מה בא ללמדינו בזה דהא אמודר קאי אע"כ שבא ליישב קושית התוס' דודאי לענין מדיר נכסיו על חבירו איכא למימר דאסור כיון דאיכא אינשי דקפדי ויכולין למחות בדיון על דריסת הרגל אע"ג דמיעוטא דמיעוטא הוא דקפדי אפ"ה הא קיי"ל דאין הולכין במזמן אחר הרוב מש"ה יכול למחות בדיון משא"כ במתני' דהכא דאיירי במודר הנאה מחבירו והלה לא הדירו מנכסיו וא"כ שפיר יש לומר שלא היה כוונת הנודר אלא על הנאה שדרך הרבה בני אדם להקפיד משא"כ על דריסת הרגל דרובא קרא דמסקינן לא היה בדעתו כשנדר להדיר עצמו מדריסת הרגל דכבה"ג אשכחן טובא במסכת נדרים בדעת הנודר תליא מלתא. ולע"ד ממקומו הוא מוכרע דהא לענין ויתור דלרבנן מותר במודר הנאה ולכאורה הדבר פשוט דאם יש מי שאינו רוצה לוותר כלום אין הלה יכול להוציא ממנו בדיון ואפ"ה מותר כיון דרובא דרובא אין מקפידין וה"נ דכוותיה כן נ"ל בכוונת רש"י:

בגמרא מנה"מ דתנו רבנן ר' סימאי אומר כו' אימר שתים לטומאה ולא לקרבן שלש לקרבן ולא לטומאה כו'. ויש לתמוה מאי ס"ד לומר כן ומאי סברא היא זו ובשלמא בסמוך לענין קרבן דמקשה נמי בבה"ג יש לומר משום דוכפר לפני ה' מוזבו משמע להדיא מקצת זבוב דהיינו זב בעל שתי ראויות שהוא מקצת זב מש"ה מקשה שפיר כיון דמוזבו מייתר ליה דאי ס"ד דכל זב מייתר כפרה לישתקן קרא מוזבו כדמסקינן לקמן אע"כ דלדרשא אתי א"כ משמע להדיא שבא לומר דדוקא מקצת זב שהוא בעל ב' ראויות מיייתי כפרה ולא בעל ג' ראויות דפטור וכיון דגזירת הכתוב הוא תו ליכא למיפרך והרבה מצינו כיוצא בזה דנגע הפך לבן הוא סימן טומאה ופרח בכולו טהור והרבה כיוצא בזה והאז מסיק שפיר כיון דעד שלא ראה שלש ראה שתים לית לן לאוקמי דרשא דמוזבו למקצת זב דוקא נגד הסברא אלא מקיימינן שפיר דרשא דמקצת זב איפכא דוקא בעל ג' ראויות כיון דהכי מסתבר טפי משא"כ הכא לענין טומאה הקושיא במקומה מהיכי תיתי נאמר דבעל ב' ראויות יהא טמא ובעל ג' ראויות טהור ואפ"ה מיייתי קרבן וזה תימא גדול והנלע"ד בזה דלענין טיפת הזיבה גופא איירי דמהאי קרא דזבוב טמא דרשינן שבא ללמד על הזוב עצמו שמטמא במשא כדאיתא בגדה דף ל"ד ול"ה ובהא ודאי איכא סברא למימר דדוקא בעל שתי ראויות מטמא הזוב עצמו במשא כיון דאיכא ק"ו לאחרים גורם טומאה לעצמו לא כ"ש משא"כ בראיה שלישית שכבר הוא טמא ואין זו הטיפה גורמת לו טומאה כלל איכא למימר דהטיפה אינה מטמא במשא כדאמרינן התם לענין זב מצרע ע"ש כנ"ל נכון ודו"ק:

במשנה אין בין ספרים לתפילין ומזוזות אלא שהספרים נכתבין בכל לשון כו' רשב"ג אומר אף בספרים לא התיירו כו'. ויש לדקדק במאי קומיפלגי דליכא למימר דשייך האי פלוגתא אי כל התורה בלה"ק נאמרה או בכל לשון דסוגיין לא משמע הכי ולפי מה שנראה מפרש"י ותוס' בריש פ' הקורא למפרע משמע דפלוגתא דהתם אי בלשון הקדש נאמרה לא נפקא מיניה מידי לענין הכתיבה אלא לענין הקריאה והכי מסתבר דלכאורה ליכא מאן דפליג דעיקר תורה שכתב משה נכתבה בלשון הקדש. לכך נראה דטעמא דרשב"ג כיון דשני ליה בין לשון יונית לשאר לשונות כדמפרש רבי יוחנן לקמן טעמא מדכתב יפת אלקים ליפת א"כ ממילא משמע דשאר לשונות אסורין משא"כ לרבנן ללא דרשי האי קרא דיפת להכי א"כ תו ליכא שום קרא לאסור שאר לשונות וממילא דשרו דדוקא בתפילין ומזוזות אסורין דכתיב והיו ובמגלה דכתיב ככתבם וכלשונם משא"כ בספרים ולקמן אבאר יותר:

בתוס' ועד שיכתוב אשורית לקמן מוקי לה במגילה וקשה דהא אמרינן בפ"ב גיפיות לגיפטים כו' עכ"ל. ולכאורה לשונם תמוה מאי ענין קושיא זו להכא דלקמן הו"ל לאקשויי ונראה בכוונתם לכאורה דממוקמינן לקמן במגילה אע"ג דכשר בגיפיות לגיפטים א"כ ע"כ דטומאת ידים לא תליא בהכי אלא דחכמים לא גזרו טומאת ידים אלא כשנכתבו כדיון עיקר כתיבתן לכתחלה והיינו אשורית וא"כ מאי

מקשה הכא מעיקרא דלעולם דספרים כשירין לכתוב בכל לשון וליכא איסורא אבל מ"מ כיון דלכ"ע עיקר כתיבתן בלה"ק וכתב אשורית כדפרישית מש"ה לא גזרו טומאת ידים וע"ז מתרצין התוס' דוחאי לקמן דמוקמינן לה כרשב"ג כמ"ש התוספות לקמן א"כ לדידיה כיון דאיכא איסורא לשאינן מכירין בה לא גזרו עליהם טומאת ידים משא"כ הכא למאי דקס"ד לאוקמא כרבנן דמתניתין שהתירו לכתוב לבתחילה א"כ מקשה שפיר אמאי אין מטמאין הידים ועיין בזה בחידושי הר"ן ז"ל ר"פ כל כתבי בשם הראב"ד ז"ל מיהו במאי דמשמע הכא מדברי התוס' בפשיטות דלרשב"ג נמי מותר במגילה בניפטיות לגיפטים אין כן דעת הרשב"א ז"ל בחידושו לקמן פ"ב ועיין בתוספות י"ט לקמן פ"ב ובסמוך אבאר באריכות אי"ה:

דף ט.

בגמרא אלא לא קשיא כאן בספרים כאן בתפילין ומזוזות מאי תרגום שכתבו מקרא איכא. ויש לתמוה מעיקרא מאי סבר ואפשר דמעיקרא הוי סבר דלטוטפת דכתיב בתפילין ומזוזות לאו לשון הקדש אלא לשון תרגום מלשון ועיניו מטייפין כמו שפרש"י בחומש מלשון טט בכתפי שנים פת באפריקין שנים אבל המקשה סבר דפשוטו של מקרא הוא כמו שפירש"י בחומש ומנחם פירש מלשון דבור כמו הטף לא תטיפו:

שם אלא לא קשיא כאן בספרים כאן במגילה. וקשיא לי במגילה נמי הניחא מקרא שכתבו תרגום אינו מטמא הידים כיון דשאר לשונות פסולים דכתיב ככתבם וכלשונם אלא תרגום שכתבו מקרא אמאי אינו מטמא כיון שכתב בלשון הקדש הא תנן לקמן במתני' דריש פ"ב דהלעזו ששמע אשורית יצא אלמא דאשורית מיקרי שפיר ככתבם וכלשונם אפילו לאינן בקיאינן ולכאורה היה נראה דהא דכתיב ככתבם וכלשונם היינו באותן כתב ולשון שכתבו כותבי' המגילה דוקא ומש"ה פסול בתרגום שכתבו מקרא אלא דלפ"ז קשה הא דמתני' דלקמן דקורין אותו ללעזות בלעז בין למאי דמוקמינן לה בניפטיות לגיפטים ואמאי כשר הא לא הוי ככתבם וכלשונם שכתבו כותבי' המגילה וכ"ש דקשה יותר למאי דאמרי רב שמואל לקמן לעז יווני לכל כשר וא"כ משמע דאפילו כל המגילה בלי יווני ל"ש מקרא שבו ל"ש תרגום שבו אפ"ה כשר וא"כ אטו מי גרע אשורית ולשון הקדש מיונית מיהו בלא"ה כתבו התוס' דהאי שינויא דהכא לית ליה ההיא דרב ושמואל אבל קמיייתא קשיא ולפמ"ש לעיל בשם הרשב"א ז"ל דההיא דניפטיות לגיפטים דלקמן לאו אליבא דכ"ע איירי אלא תליא בפלוגתא דרשב"ג ורבנן א"כ א"ש דלמאי דמוקמינן להאי ברייתא דתרגום שכתבו מקרא במגילה לית ליה להאי תנא הא מילתא דניפטיות לגיפטים אלא בעינן ככתבם וכלשונם ממש ופלגי נמי האי ברייתא אמתניתין דריש פ"ב כנ"ל לולי דמפירוש התוספות בכולה שמעתין לא משמע הכי וכמו שאבאר וצ"ע וראיתי ג"כ שמורי זקוני בס' מגיני שלמה הרגיש בסבבא זו דתרגום שכתבו מקרא שכתבתי ע"ש:

בתוספות בד"ה כאן במגילה וקשה דהך ברייתא כמאן מיתוקמא כו' דאי רבנן א"כ הוי"ל למיתני במתני' מגילה בהדי ספרים תפילין ומזוזות. ולכאורה יש לתמוה היאך אפשר למיתני מגילה בהדי תפילין ומזוזות הא מגילה כשר בניפטיות לגיפטים כמ"ש התוספות לעיל בשמעתין ובתפילין ומזוזות פסול מיהו בזה מצנין למימר דלכתבי קשיא להו לתוספות היאך קתני במתניתין סתמא שהספרים נכתבין בכל לשון ומשמע דאפילו מגילה בכלל דהא בכלל ספרים נינהו ות"ל דבמגילה לא מיקרי ספר אלא באשורית כמ"ש התוספות לעיל דאין מטמא הידים אלא דלפ"ז לא הוו משני התוספות מדי דהאי סוגיא דהכא לית להו דרב ושמואל ורב ושמואל סברי כרב אשי דבסמוך ואכתבי אפ"ה לרב ושמואל קשיא מתניתין דהכא דקתני לרבנן אין בין אמאי קחשיב מגילה בהדי ספרים הא רב ושמואל גופייהו מוקי לקמן מתניתין דפ"ב דקראה בכל לשון לא יצא כרבנן ואינה דאמרי כרשב"ג א"כ אמאי לא קתני מגילה בהדי תפילין ומזוזות אע"כ משום דכשרה ללעזות בלעז דהיינו ניפטיות לגיפטים וא"כ הדרא קושיא לדוכתא. ולפום דיהטא היה ג"ל ליישב לפי מאי דפרישית בסמוך דבלא"ה להאי אוקימתא דתרגום שכתבו מקרא איירי במגלה ע"כ לית ליה להאי ברייתא דניפטיות לגיפטים כשר וא"כ למאי דבעי התוס' לפרש האי אוקימתא אליבא דרבנן ע"כ היינו מפרשים דהאי דניפטיות לגיפטים כשר מיתוקמא כרשב"ג להיפך מדברי הרשב"א משום דלמאי דקאמרי רב ושמואל דלרשב"ג לעז יוני לכל כשר במגילה וא"כ לישתוק קרא מככתבם וכלשונם וממילא נאמר דדינם כמו שאר ספרים דפסולין בשאר לשונות וכשירין ביונית אע"כ דככתבם וכלשונם אתא להכשיר ניפטיות לגיפטים דהכי משמע פשטא דקרא משא"כ לרבנן דשאר ספרים כשירים בכל לשון ואפ"ה פסלי במגילה אפילו במקרא שכתבו תרגום והיינו ע"כ משום דככתבם וכלשונם משמע להו דוקא כמו שהיו כותבין כותבי' המגילה וא"כ ממילא דניפטיות לגיפטים פסול לדידהו וא"כ מקשו התוס' שפיר שאם נפרש כן תקשי מתניתין דהכא דקתני אין בין אמאי לא קחשיב מגילה בהדי תפילין ומזוזות דהא שוין לגמרי ומש"ה נדחקו לפרש אוקימתא דהכא כרשב"ג יולמר דלאוקימתא זו לית להו דרב ושמואל ורב ושמואל סברי כרב אשי דבסמוך לענין אוקימתא דברייתא דתרגום שכתבו מקרא דאתי כרבי יהואל אליבא דרשב"ג אבל רב ושמואל גופייהו סברי כרשב"ג דמתניתין וה"ה למגילה ולפ"ז מוקי שפיר מתניתין דלקמן רפ"ב כרבנן דמתני' ומכשרי בלעזות ללעז דהיינו ניפטיות לגיפטים אבל שאר לשונות פסולין וכולה מילתא מככתבם וכלשונם נפקא להו אלא דלעז ששמע אשורית יצא מסבבא דלטו אחשתרנים בני הרמכים מי ידעינן כדאיתא בגמרא לקמן וממילא דנהוג רבנן כ"ש דמכשרו בתרגום שכתבו מקרא ומש"ה לא קתני רבנן במתני' דהכא מגילה בהדי תפילין ומזוזות כיון דמגילה כשירה בניפטיות לגיפטים אבל לרשב"ג דמתניתין דפוסל בשאר ספרים בשאר לשונות ומכשרי ביונית מיפת אלקים ליפת א"כ ה"ה למגילה ואייתר ליה ככתבם וכלשונם נמי להכשיר ניפטיות לגיפטים אלא דלפ"ז דאוקימתא דהכא דתרגום שכתבו מקרא איירי כרשב"ג וליתא לרב ושמואל אלא דע"כ יונית פסול קשה מ"ט דפסול במגילה טפי מבספרים הא כתיב יפת אלקים ליפת אע"כ דמגילה שאני דכתיב ככתבם וכלשונם לפסול יונית וא"כ תו לא מיייתר לן ככתבם וכלשונם להכשיר ניפטיות לגיפטים דלאדבא משמע דוקא כמו שכתבו כותבי' מגילה דאפילו תרגום שכתבו מקרא יונית הכל פסול אלא כהווייתן ואם כן מאי מקשו התוספות לעיל בד"ה עד שיכתבנו דלמאי דמוקי לברייתא במגילה אמאי אינו מטמא הידים הא כשר הניפטיות לגיפטים ולמאי דפרישית אינו כן דהא לפירושם הכא דלאוקימתא זו היינו כרשב"ג ומלא כרב ושמואל א"כ ע"כ דניפטיות לגיפטים לרשב"ג פסול מפשטיה דככתבם וכלשונם דהיינו כמו שכתבו כותבי' המגילה ומק"ו דתרגום שכתבו מקרא כדפרישית וצ"ע דמו"ק היטב:

בא"ד א"כ הוי"ל למיתני מגילה בהדי תפילין ומזוזות כו' עכ"ל. וקשיא לי דהא מוקמינן לעיל דמתניתין דקתני אין בין לאשמעינן דלטמא את הידים זה וזה שוין וא"כ אפשר דתנא דמתניתין סובר דמגילה אינו מטמא הידים כשמואל וכר"י לעיל דף ז' ומש"ה לא קתני מגילה בהדי תפילין ומזוזות ואע"ז דברייתא דמקרא שכתבו תרגום מוקמינן לה כרבנן וקתני מטמא הידים כשנכתבו אשורית מ"מ תנא דמתניתין

לא סבר הכי דבלא"ה כתבו התוספות לעיל דשמואל מוקי לכולהו מתניתין דפ"ב כותיה דמדרבנן ניתנו לכתב ואפ"ה אין מטמא הידים ובהכי הוי ניחא לן טפי מלמימר דאוקימתא דהכא לית ליה דרב ושמואל דמה"ט כתבו כמה פוסקים דלא כרב ושמואל כמו שאפרש בפ"ב אי"ה וצ"ע דמו"ק:

בא"ד וע"כ צ"ל שזה המתיר אינו סובר דרשב"ג כרב ושמואל דלקמן כו' עכ"ל. כבר כתבתי שכמה פוסקים פסקו דלא כרב ושמואל מההיא אוקימתא דהכא ולענ"ד אף לפי שיטת התוספות דלא מיתוקמא האי אוקימתא כרבנן משום קושיא דאין בין אלא כרשב"ג אכתבי מצנין למימר דהיינו כרשב"ג אליבא דר"י דרשב"ג לא מכשר יונית אלא בסתם ולא בשאר ספרים וא"כ ממילא דבמגילה נמי פוסל אפילו ביונית אלא הא דמוקי לברייתא במגילה ולא מוקי לה בשאר ספרים כרב אשי דבסמוך היינו משום ספר ודיו כקושית התוספות בסמוך ונהי דרב אשי מוקי להאי ברייתא לענין הצלה מפני הדליקה הנהו אמוראי דאוקימתא דהכא לא משמע להו ומש"ה א"א לאוקמי האי ברייתא דאשורית וספר ודיו אלא או בס"ת או במגילה דבעי ספר ודיו דס"ת לכ"ע בעי נמי ספר ודיו כמ"ש התוספות בפרק כל כתבי:

בד"ה ורב אשי אמר כו' וקשה דבפרק כ"ב כו' וא"כ מנ"ל לר"א לומר דר"י מחמיר ומצריך כולי האי כו' עכ"ל. ולענ"ד נראה ליישב קושיים דע"כ לר"י בעינן כל הנך משום דקשיא ליה לר"י אליביה דרשב"ג מ"ט דפוסל בשאר ספרים בכל לשון ובמאי קמיפלגי רשב"ג ורבנן בשלמא טעמא דרשב"ג דמתני' כדמפרש ר' יוחנן בסמוך מיפת אלקים ליפת א"כ מהאי קרא גופא מוכח דשאר לשונות פסולין כדפרישית במתני' משא"כ לר"י אליביה דרשב"ג דלא דרשו האי קרא דיפת מ"ט דרשב"ג אע"כ דלינף כולוה ספרים ממגילה דכתיב ככתבם וכלשונם ומסתמא לא החמירו במגילה יותר מבשאר ספרים א"כ מה"ט גופא כי היכי דלינף לענין אשורית ממגילה ה"ה לענין ספר ודיו משא"כ האי ברייתא דפ' כ"ב לא יליף ספרים ממגילה ואפשר דהתוספות גזהרו מזה ומש"ה כתבו דהא לא אשכחן שום תנא דפלגי עליה והיינו מדקאמר ר' המנונא התם בפרק כ"ב דמצנינן ועלה קאמר אי תניא תניא משמע דליכא מאן דפלגי ולענ"ד משום הא נמי לא אייריא דשפיר פשיט רבי המנונא משום דבלא"ה לא קי"י"ל כר"י אליבא דרשב"ג ואדרבא לדידהו קשה יותר מאי פשיט ליה מהאי כיון דתליא בפלוגתא דרבי יהושע ושאר תנאי דלעיל דלר' יהושע דקאמר לעיל בספר מה שכתוב בנביאים וא"כ הא קמן דנביאים מיקרי ספר ומש"ה בעינן ספר ודיו כמ"ש התוספות פרק כ"ב לענין ס"ת וה"ה לנביאים לר' יהושע וממילא נמי דאין לחלק בין נביאים לכתובים והא דקאמר התם דבשאר ספרים לא בעינן ספר ודיו אלא במגילה סבר דבספר היינו מה שכתוב במגילה וא"כ לא אשכחן נביאים וכתובים דמיקרי ספר ולקמן בפ"ב אבאר עוד בזה בס"ל. ומתוך מה שכתבתי כאן יש ליישב ג"כ מה שהקשו התוס' בפרק כ"ב אמאי לא מוקי ר"א בהאי אוקימתא דכאן במגילה דברייתא דפרק כ"ב מסייע לאוקימתא זו ולפמ"ש נתיישב הכל ואדרבא אוקימתא קמיייתא נמי צריכא לברייתא דר"א אלא בענין ספר ודיו פליגי ואין להאריך יותר והמשכיל יבין:

שם במעשה בתלמי כו' ותצחק שרה בקרוביה עיין פירש"י. ונ"ל עוד לפי דלי' בקרבה היינו הררהו בלב ולפ"ז ע"כ שהכתוב מעיד שכן צחקה בלבה לומר ואדוני זקן וא"כ קשו קראי אהדי דבתר הכי מיד כתיב ויאמר כו' צחקה שרה לאמר ואני זקנתי והם לא יאמינו למדרש חכמינו ז"ל לכן כתבו בקרוביה משמע שצפיה אמרה ואדוני זקן ובלבה היה לומר ואני זקנת:

שם כי באפם הרגו שור עיין פירש"י שיאמר רצחנים היו אבותיכם לולי פירושו היה ג"ל שלא רצו לכתוב כי באפם הרגו איש דהוי משמע שלא הקפיד אלא על הריגת שכם שהיה נשוי לדינה ולא הקפיד על הריגת כל אנשי עירו ובזה היה גנאי גדול ליעקב ואף אם יפרשו דהרגו איש היינו הריגת כולם ולפי שלא היו חשובים בעיניו אלא כאיש אחד כמו שפירש"י בחומש כש"כ שהיה בזה גנאי גדול ליעקב וחששו הזקנים לאימת מלכותו שלא יאמר בלשון זה כאילו הותרה הרצועה על הריגת ב"ג ולכך שינו הלשון לכתוב כי באפם הרגו שור ולפ"ז לא מיעביא שהקפיד יעקב על הריגת אנשי עירו כדכתיב בהדיא שאמר יעקב לשמעון ולוי עברתם אותי להבאישיני ביושב הארץ אלא דאפילו על הריגת שורים ובהמתם כשזו ג"כ הקפיד משום גדול עכו"ם אסור כן נ"ל:

דף ט:

בגמרא אימא סיפא אין בין כהן המשמש כו' הא לכל דבריהם זה וזה שוין אתאן לר"מ כו' כבר כתבתי לעיל גבי אין בין שבת ל"ט שהקשה שם הרשב"א ז"ל על מאי דקאמר אתאן לר"מ דהא אפילו כרבי יוסו מצו לאוקמי אלא דלא קחשיב במתני' כ"א מיילי דאורייתא משא"כ מדרבנן לא קחשיב והא דרבי יוסו דאינו אלא משום איבה לא הוי אלא מיילי דרבנן משום איבה כו' ע"ש ולענ"ד יש ליישב דלק"מ דנהי דמאי דפלגי ר"מ ור"י לענין אם ראוי לשמש ככ"ג אינו אלא מדרבנן לר"י משום איבה אפ"ה נפקא מיניה טובא בהך פלוגתא דר"מ ור"י לענין איסור דאורייתא והיינו שאם עבר ועבד בשמונה בגדים דלר"מ עבודתו כשרה ולר"י עבודתו פסולה והיינו לסבדרת התוס' שכתבו כאן דכיון דע"פ ב"ד הוא הוי"ל כהדייט ובפ"ק דיומא כתבו עוד דכהן גדול נתמנה בפה ומסתלק בפה והביאו שם תוספתא דירושלמי דמיייתי לה הך מילתא מקרא וא"כ שדינו כהדייט אם עבד בשמונה בגדים הוי"ל ככהן הדיוט שעובד בבגדי כ"ג עבודתו פסולה דהוי"ל יתור בגדים כדאיתא בזבחים בפ"ב ונלארך גיטא נמי אם עבר ועבד בד' בגדים ככ"ה דלר"מ עבודתו פסולה דהוי"ל מחוסר בגדים ולר"י עבודתו כשרה כנ"ל ליישב קושית הרשב"א ז"ל. שהרי לפ"ז ע"כ דמתניתין דהכא ר"מ היא ולא ר"י:

ואף שראיתי להרמב"ם ז"ל שכתב בפ"א מהלכות עבודת יה"כ דהשני כל מצות כהונה גדולה עליו אלא שאינו עובד ככ"ג אם כן משמע דהיינו כר"י כדאמר רבי יוחנן בפ"ק דיומא דהלכה כר"י ואפ"ה מסיים שם הרמב"ם שאם עבד ככ"ג עבודתו כשרה ואם כן משמע לכאורה דלית ליה הך סברא שכתבו התוס' כאן ובפ"ק דיומא אלא דבאמת לאחר העיין נראה דלאדבא שיטת הרמב"ם ממש מכוונת לשיטת התוספות כאן ובפ"ק דיומא אלא שהרמב"ם סובר דנהי דבעיקר מילתא שאינו עובד לבתחילה ככ"ג הוי הלכה כר"י דחייש לאיבה מ"מ לענין דיעבד סובר דהלכה כר"מ והיינו כסתם מתני' דהכא דמוקמינן לה כר"מ דלכל מיילי דאורייתא הוי ככ"ג ממש ולפ"ז אף על גב דבעלמא קי"י"ל כתוספתא דירושלמי דכ"ג נתמנה בפה ומסתלק בפה והוי"ל כהדייט היינו כשנסתלק ע"ז אחיה פסול שנמא' בו משא"כ הכא שאינו מסתלק מלשמש ככ"ג אלא משום איבה מש"ה מעיקרא דתקנתא לא תיקנו אלא שלא יעבוד לבתחילה אבל לענין דיעבד ליפסול עבודתו משום יתור בגדים הוי"ל כאילו לא נסתלק דדוקא אליבא דר"י כתבו התוספות כאן שסובר דאפילו לענין דיעבד הוי"ל כהדייט מדאצטריך ר"י לטעמיה דמעלין בקדש ולא מורידין משא"כ תנא דיען בהא דאם עבד סבר לה כר"מ דאמר כל מצות כ"ג עליו אבל לענין לבתחילה שפיר מצו סבר כר"י דאינו עובד משום איבה ובזה א"ש טובא הא דפסק רבי יוחנן בפ"ק דיומא הלכה כר"י אע"ג דרבי יוחנן גופא שמעינן לה בכולא תלמודא דסובר דהלכה כסתם משנה וכ"ש סתם מתני' דהכא דתני לה גבי הלכתא פסיקתא וא"כ לכאורה קשיא דר"י אדר"י ולמאי דפרישית א"ש

דבמידי דאורייתא פסק ר"י כסתם מתני' דהכא דלא איירי אלא במידי דאורייתא בכל הנך אין בין פירקין כסברת הרשב"א ז"ל אבל לענין שאינו עובד לבתחילה דהוי מדרבנן דלא איירי בה מתניתין שפיר פסק רבי יוחנן הלכה כר"י כדק"ל בעלמא ר"מ ור"י הלכה כר"י. ובזה נתיישב ג"כ מה שדקדק הכ"מ שם בלשון הרמב"ם דאף שפסק כר"י לא שבק מלמנותק לישנא דר"מ בתחילת דבריו והוי כמזכה שטרא לבי תרי ועיין מה שתימן הכ"מ שם בדוחק ולמאי דפרישית א"ש טפי שדבר גדול השמיענו הרמב"ם ז"ל בזה דלענין דיעבד הוי הלכה כר"מ שאם עבד ככ"ג עבדותו כשרה וממילא שמעינן נמי איפכא שאם עבד בד' בגדים ככ"ה עבדותו פסולה דהו"ל מחוסר בגדים כיון שכל מצות כ"ג עליו כנ"ל נכון וזכור בעזה"י בשיטת הגמרא ובכוונת לשון הרמב"ם ז"ל דהו"ק ועיין עוד בסמוך:

שם אמר ר"ח אין רישא רבנן וסיפא ר"מ רב יוסף אמר ר' היא ונסיב לה אליבא דתנאי ולכאורה לפי סוגית הש"ס בכמה דוכתי שינויא דר"ח ודר"י חדא מילתא היא ומה בין דא לדא אבל למאי דפרישית א"ש דנ"מ טובא לענין פסק הלכה דלר"ח דאמר סיפא ר"מ משמע דר"מ גופא אמר להך מילתא :ומדשנו בלשון סתם משנה ממילא משמע דהלכה בהא כר"מ לגמרי דאמר כל מצות כהונה גדולה עליו :היינו שעובד אפי' לבתחילה משא"כ בשינויא דרב יוסף דאמר דלאו ר"מ גופא תנא לה הך סיפא דמתני' אלא ר' הוא דנסיב לה כר"מ א"כ שפיר מנ"ל דר' גופא נמי לא סבר כר"מ אלא לענין דיעבד דאיירי בה עיקר בבא דסיפא כיון דהוי מידי דאורייתא משא"כ לענין לעבד לבתחילה דלא הוי אלא מדרבנן שפיר מצי ר' לסבור כר"י כנ"ל דהו"ק:

דף י.

בגמרא אמר רבי יצחק שמעתי שמקריבין וכו' מנוחה זו שילה נחלה זו ירושלים מקיש נחלה למנוחה וכו'. ולכאורה יש לדקדק בדבזבזים פ' בתרא דף קי"ט פליגי כמה תנאי בהך קראי דלמנוחה ולנחלה ואיכא למאן דדריש מנוחה זו שילה נחלה זו ירושלים כדדרשינן הכא ואיכא למאן דדריש איפכא ואיכא למ"ד זו וזו שילה ואיכא למ"ד זו וזו ירושלים מ"מ למאן דדריש מנוחה זו שילה נחלה ירושלים כי הכא בשמעתין משמע איפכא דלא חלקן הכתוב אלא כדי ליתן היתר בין זה לזה והיינו בין שילה לירושלים דאל"כ ה"א אפילו קדושת שילה אין לאחריה היתר א"כ ממילא משמע דקדושת ירושלים אין לאחריה היתר כדמשמע התם להדיא דמפרשים טעמא דמתני' דהתם דבהי וא"כ לפ"י סוגיא דהכא דדריש מנוחה זו שילה נחלה זו ירושלים ודריש נמי היקישא הוי דלא כמאן ולא א"ש נמי הא דקאמר אבל מה מנוחה דיש אחריה היתר היא גופא מנ"ל ואדרבא טפי הו"ל הכא דטעמא דמ"ד שמקריבין בזמן הזה היינו משום דס"ל כמ"ד זו וזו שילה או כמ"ד זו וזו ירושלים דלפ"י שפיר אית לן למימר אפילו קדושת ירושלים יש לאחריה היתר כדמשמע מפירש"י ותוס' שם ויותר יש לתמוה על פירש"י דהתם דמפרש דלמ"ד זו וזו שילה אפ"ה יש היתר בתרה וכו' ובקדושת ירושלים גופא ס"ל דיש לאחריה היתר כדאמרינן במגילה שמעתי שמקריבין וכו' עכ"ל שם ולמאי דפרישית הוי איפכא דהא הכא במגילה משמע דטעמא דמ"ד שמעתי שמקריבין היינו משום דסבר מנוחה זו שילה נחלה זו ירושלים ואית ליה נמי היקישא משמע דבלא"ה מסבירא יש לומר דקדושה ראשונה קדושה לעתיד לבא וא"כ למ"ד זו וזו שילה או זו וזו ירושלים ממילא מוקמינן הסברא דאין אחריה היתר כלל ואף שיש ליישב קצת דהא דפשיטא לן דשילה יש לאחריה היתר היינו משום דמצינו באבשלום שהקריב בחברון ושמואל ושאלו ג"כ הקריבו בכמה כמ"ש התוס' כל זה שם אלא דאכתי' לא מסתבר כלל לומר דהיקישא דקרא דמנוחה ונחלה שכתוב בתורה סמך אהנך מעשים שהיה בימי נביאים וכמה קושויות ודיקדוקים כאלה יש לדקדק מסוגיא דהכא אסוגיא דהתם אלא שאין כאן עיקר מקומו להאריך מ"מ מה שהקשיתי צ"ע גדול ליישב שיטת רש"י בזה דהו"ק :ועיין עוד בסמוך:

בתוס' בד"ה מ"ט דהר ביה וכו' הקשה הר"ר חיים וכו' וכי לא היה יודע המשנה וכו' ועוד קשה כיון דתנאי הוא אמאי דהר ביה וכו' עס"ה. ולכאורה קושיא ראשונה שהקשה הר"ר חיים משמע דתקלמודא נופא שקיל וטרי בה דהא לבתר דאמרינן דר' יצחק דהר ביה משום קושיא דר' מרי מהנך משניות מסיק הש"ס עליה דתנאי היא וכיון דרבי מרי דהר ביה תו לא איצטריך למימר דתנאי היא אע"כ דאפ"ה איצטריך לאוקמי כתנאי משום קושית הר"ר חיים דלא תיקשי מתחילה וכי לא ידע הנך משניות ומש"ה מסיק עליה דתנאי היא ומתחילה הוי סבר לאוקמי מתני' דלא כהלכתא ולבסוף דהר ביה והיינו מטעמא דפרישית דאיכא למימר דטעמא דמ"ד דקדושת ירושלים יש לאחריה היתר היינו משום דסבר כמ"ד זו זו: שילה או כמ"ד זו וזו ירושלים כפירש"י והתוס' שם בזבחים דלהנך תנאי תרוייביה להיתרא מיהו רבי יצחק גופא דאמר שמעתי שמקריבין בלא"ה ע"כ לא ס"ל כהנך תנאי זו וזו שילה או זו וזו ירושלים דהא מש"ה איצטריך ר' יצחק לזהדורי הכא אטעמא אחרינא להיתרא דדריש מנוחה זו שילה נחלה זו ירושלים וס"ל נמי דמקיש נחלה למנוחה דהכי הוי סבר ר' יצחק מעיקרא מיהו לבתר דמתוב ליה ר' מרי מהנך משניות והיינו ע"כ דרבי מרי הכי מקשי ליה כיון דהנך סתמי משניות הוי טעמא נמי משום דדריש מנוחה זו שילה נחלה זו ירושלים ומדחילקן הכתוב היינו משום דשילה להיתירא וירושלים לאיסורא שמעינן מיהא הכא דליכא שום תנא דסבר הך היקישא דרבי יצחק מש"ה דהר ביה רבי יצחק לגמרי כיון דע"כ אידחי האי טעמא דלילה דהוי סבר מעיקרא כנ"ל נכון ליישב שני הקושיות של הר"ר חיים בסיגנון אחד ומוק היטב:

דף י.

ויהי בימי אחשורוש אמר ר' לוי ואיתימא ר' יוחנן וכו' כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא צער ויהי בימי אחשורוש הוי המן וכו'. לכאורה היאך דויהי בימי אחשורוש לא דמי לכל הנך ויהי בימי דמייתי בסמוך דבהנך קראי נמצא בכל אחד צרתי בצדו דבהאי ענינא גופא דכתוב ויהי או ויהי בימי מצינו באותו ענין עצמו מבואר במקרא מה צרה היתה שם שנמשך ע"י אותו ענין באותו זמן משא"כ האי דהכא דעיקר הפרשה של ויהי בימי אחשורוש לא איירי אלא בענין המשתה ממעשה ושתי שהיה בשנת שלש למלכו :מעשה המן לא נזכר אלא לאחר כמה פרשיות ולאחר שנים רבות למלכותו. והעלגנ"ד בזה ע"פ מאי דאיתא לקמן דשאלו תלמידיו לר"ש ב"י מפני מה נתחייבו ישראל של אותו הדור כליה והשיב להם מפני שנהנו מסעודה של אותו רשע נמצא לפ"י א"ש דע"י אותו המשתה שכתוב בתחלת הפרשה נתהוה מעשה המן שנגזר על ידו כלייה על ישראל ואע"ג דר"ש ב"י השיב תלמידיו א"כ של שזן יהרגו ושל כל העולם כולו לא יהרגו ומש"ה אמר רשב"י מפני שהשתחוו לצורת עכו"ם ופירש"י בימי נ"ג מ"מ משמע דהא :הא גרמו דע"י שנהנו מסעודתו של אותו רשע מוצא ב"ח מקום לגבות חובו לפקוד עליהם עוון הצרת עכו"ם שהיה בימי נ"ג ועד עכשיו לא נתמלא סאתם וע"ש בחימושי אנדות למהרש"א ולהר"י ז"ל:

וע"ד זה נראה לפ' ג"כ בכל הנך אנדתא דהנך אמוראי דפתחו פיתחא להאי פרשתא דמגילה כל חד כדאית ליה מה שלא נמצא כיוצא בזה בכל הש"ס כי אם במדרשים. והנראה בזה דהיינו מהא דאמרינן לעיל דף ח' ששלחה אסתר לחכמים כתבוני לדורות ושלחו לה הלא כתבתי לך שלשים ולא רביעים

וכתבתי לעיל דהאי שלשים היינו תורה נביאים וכתובים שאלו לבד ניתנו ליכתוב משא"כ שאר דברים שלא נאמרו בגבואה או ברוח הקודש הוי דברים שבע"פ שאין רשאין לאומרן בכתב עד שמצאו מקרא כתוב בתורה כתוב זאת וזכורן בספר וכדפרישית בטוב טעם בשם הירושלמי אלא דלפ"י לא היה ראוי ליכתוב מגילה זו אלא מאחר הדברים האלה ואילך דאיירי בענין המן שזא מזרעו של עמלק וא"כ לא היה רשות לכותבי המגילה ליכתוב מתחילת המגילה עד לאחר הדברים האלה דלא איירי מענין זה כלל מש"ה הוצרכו הנך אמוראי לפתוח פיתחא להאי פרשתא דתחלת הספר כל חד כדאית ליה. וכבר כתבתי דענין המשתה הוא ג"כ מענין זה שע"כ נתחייבו ישראל כלייה ואינך אמוראי רובן ככולם פתחו פיתחא מענין מפלתו של נ"ג הרשע לפי שע"י שכפה אותם להשתחוות לצורת עכו"ם נתחייבו כלייה ע"י המן מש"ה ניתן לכתב ג"כ מפלתו של נ"ג כאן במגילה זו לפי שהכל אחד וכדי למרק חזיון הנביאים שנתגבאו על מפלתו ועל מפלת ושתי שהיתה נין ונכד לאותו רשע כדמייתי מקרא וכיוצא בזה הך דרשא דקרא דבאנו באש ובמים ותצינאנו לרווייה דאיירי בימי נ"ג והמן. והמדקדק עוד יראה דכל הנך דרשות איירי או מתקופו של אחשורוש או מתקופה של ושתי או מתקופו של המן או מתקופן של מרדכי ואסתר שכולן הם מענין לענין באותו ענין וכדאשכחן לקמן בפ"ד דף י"ט בפלוגתא דר"י ור' יוסי כנ"ל:

דף טז.

בתוס' בד"ה ודחי עשרה אלפי ככרי כספא שמעתי שעשרת אלפי ככרי כסף וכו' שיתן לאחשורוש כל פדיונן דווק ותשכח עכ"ל. והדברים תמוהים מאד וכבר צווחו קמאי דקמן ואף אני אענה את חלקי משום דאיתא במדרש כששמע משה ונתנו איש כפר נפשו נתיירא ואמר היאך אפשר עוד בעד עוד וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו ומסיק התם דאמר לו הקב"ה לא כמו שאתה סבור אלא כזה יתנו ופליגי התם תנאי ואמוראי טובא ר' יהודא בר אלעאי אמר מצינו פדיון של אדם כבר כסף וכו' ומיייתי לה מקרא דנביאים ר' יוסי אמר ממוציא שם רע אתה למד מאה סלעים וכו' רשב"ל אמר מאונס אתה למד וכו' ר' יודא בר סימן אמר משור נגח אתה למד דכתיב אם עבד ינח כסף שלשים שקלים יתן וכו' עכ"ל המדרש ואף שאלו ואלו דברי אלקים חיים דבאמת אין קצבה לבני חורין מ"מ בעבד מיהא כל אנפי שוין שיש לו קצבה ל' שקלים ממש דמי כופר נפשו דמי ניזק דהא ל' שקלים דעבד משור נגח תחת כופר הוא. וא"כ המן הרשע שרצה להשמיד כל היהודים רצה לשלם לאחשורוש דמי עבד בעלמא כמאמר אסתר ואלו לעבדים ולשפחות נמכרנו וא"כ צא וחשוב דמנין ישראל לעולם הם כפי שיצאו ממצרים וכיון שמחנית השקל עולה למאה ככר כסף ומונה של קדש כפול היה הו"ל מאתים ככר א"כ כשתחשוב שלשים שקלים לכל א' דהיינו ששים פעמים מאתים ככר הרי שנים עשר אלף ככר והמן שנתן עשרת אלפים היינו לפי שבימי יחזקאל הוסיפו שתות על המשקל ויחזקאל מקמי הכי היה א"כ עשרת אלפים ככר דהמן הן שנים עשר אלף דבימי משה וא"כ החשבון מכון לגמרי וזה שכתבו התוספת שנתן כל דמי פדיונן שהן דמי פדיון עבד ממש רק עיקר דבריהם שהוצרכו להביא ראייה דאין להקפיד על עיקר מנינם אלא כפי החשבון שיצאו ממצרים כדמשמע בכמה דוכתי ובכמה ספרי מפרשים ובזוהר דלעולם עיקר מנינם של ישראל אינו אלא ס' ריבוא דהו"ק היטב:

לאחר ימים רבים שכתבתי כל זה איסתיעי' מילתא שהוצרכתי לעיין בל' הרוקח ז"ל בהלכות פורים במידי דנפקא מיניה דמינא מדי עברי דרך עיון לשוטט בדבריו אשכחנא מרגניתא גלית ביה טימא בכמה דרושים מרומזים מתוקים מדבש השייכים לעיני מגילת אסתר במזמור אילת השחר הנדרש על ענין אסתר ושם מציאתי את שאהבה נפשי בענין עשרת אלפים ככר כסף ג"כ ממש על הדרך שכתבתי כאן ולא הטתי ימין ושמאל ונתתי שמחה גדולה בלבי ממש כיום מועד כקריאת המגילה שזכיתי לכוין לדעת הגדול בעל הרוקח ז"ל שזכה לרה"ק ואולי בר מזליה אגא להא מילתא ולדעתי בלי ספק שדברי התוס' כאן יצאו מפי קדוש של בעל הרוקח בעצמו שהיה בימי חכמי התוס' כנודע:

דף יז.

הקורא למפרע פרק שני

במשנה הקורא את המגילה למפרע וכו' אבל קורין אותה ללועזות בלעז ופירש"י כל לשון שאינו לשון הקדש נקרא לעז אבל הר"ן ז"ל העתיק פירש"י בלשון אחר שידעין לשון אחר שאינו לשון הקדש ועל זה מדייק הר"ן ז"ל וכתב מכלל דס"י שאע"פ שידעין בל' הקדש יוצאין בלעז וכו' ע"ש. ונראה שמה שדקדק הר"ן ז"ל כן בל' רש"י אף לפי גירסתו ולא ניחא ליה לפ' כפירש"י שפלפנינו ומה שהוסף רש"י לפי גירסת הר"ן תיבות שידעין היינו לאפוקי ממי שאינו יודע לשון זה דהא דמאי ליתא דבזה לא הוצרך רש"י לפ' כן דבלא"ה מרישא שמעינן לה דקתי קראה תרגום בכל לשון לא יצא אע"כ דמ"ש רש"י שידעין לשון אחר שאינו לשון הקדש היינו לאשמעינן דאף שידע גם כן לה"ק אפ"ה יוצא בלעז כשמכיר באותו לשון כנ"ל בכוונת הר"ן:

מיהו במ"ש הר"ן עוד דהרמב"ן ז"ל הקשה על זה מכיון שידע בלה"ק אמאי יוצא בל' אחר כיון דבמגילה דכתיב ככתבם וכלשונם כ"ע מודו דבעינן אשורית דהינו לה"ק כדאמרינן בפ"ק וא"כ לפ"י ע"כ הא דקורין אותה ללועזות בלעז כשמכיר באותו לשון היינו דוקא כשאין יודע בלה"ק דאי אפשר בענין אחר ומשום פרסומי ניסא צריך לקרואה עכ"פ באותו לשון שמכיר כן הקשה הרמב"ן ז"ל והר"ן ז"ל האריך שם מאד לתמוה על שיטת הרמב"ן ותמצית דברי הר"ן ז"ל דודאי הא דמצריכין בפ"ק דמגילה דוקא לה"ק משום דכתיב ככתבם וכלשונם אית לן לאוקמי קרא בדדמי דדוקא באשורית שהוא לה"ק יוצא בו אע"פ שאינו מכיר כיון שהוא ככתבם וכלשונם של כותבי המגילה שהיה בלה"ק ולאפוקי לשון אחר שאינו יוצא אלא מי שמכיר אבל מי שמכיר לעולם דיוצא אף למי שמכיר בלה"ק דהה"ת למעטוי וכו' ע"ש באריכות ולקמן אבאר מה שיש להשיב על דברי הר"ן ז"ל בזה והוצרכתי להאריך בזה משום דנפקא מיניה טובא בפ' סוגיא דשמעתין לקמן:

שם היתה כתובה בסם וכו' לא יצא עד שתהא כתובה אשורית על הספר ודעיו. לכאורה נראה מל' זה דהאי כתובה אשורית היינו שאותיות עצמן צריכין שיהיה בכתב אשורית ואף המגילה שכתובה בשאר לשונות כגון לועזות בלעז אפ"ה צריך לכתוב אותו לשון בכתב אשורית דקתם לשון אשורית אכתובה גופא קאי על שם שיצא עמהם מאשור כדאיתא בפ"ב דסנהדרין ולשון משנתנו עצמה ג"כ מורה על זה דאי ס"ד לענין לשון אשורית איירי דהיינו לשון הקדש מאי קמ"ל הא מרישא שמעינן דקראה תרגום בכל לשון לא יצא מי שאינו מכיר ובמכיר נמי הא תנינן קורין אותה לועזות בלעז ולענין דיוצא בלה"ק אף למי שאינו מכיר נמי כבר תני לה ברישא והלעז ששמע אשורית יצא אע"כ דהאי אשורית דסיפא לא קתני לה אלא לענין האותיות שצריכין שיהו נכתבין דוקא באותיות אשורית ובהכי הוה א"ש נמי דהוי אשורית דומיא דספר ומיו דלענין הכתיבה לחוד איירי ואע"ג דלעיל בפ"ק דף ח' ע"ב מיייתי הש"ס ברייתא דקתני מקרא שכתבו תרגום וכו' אין מטמאין הימים עד שיכתבנו בכתב אשורית בספר ובדיו אלמא דאע"ג

דקתני לה בהאי לישראל ממש אפי"ה מוקמינן להאי אשורית לענין לה"ק כדדייק הש"ס התם דאלת"ה מאי איריא מקרא שכתבו תרגום ותרגום שכתבו מקרא וכו' ע"ש אלא דלענ"ד משום הא לא איריא דואי סתם אשורית קאי בין אכתב ובין אלשון דסתמא דמילתא הכי הוא ובהכי א"ש ברייתא דהתם לפי המסקנא דתרתין בעינן כתב אשורית ולשון אשורית להנך אוקימתי דהתם אבל אין סברא לומר דאשורית לא קאי אכתב אלא אלשון לחוד כיון דעיקר אשורית היינו הכתב וכ"ש במשנתיו דאי אפשר לפרש בענין אחר כדפרישית:

אמנם ראיתי שבעל התני"ט בתחלת דבריו מפרש למשנתיו ג"כ ע"ד שכתבתי והביא ראיה לדבריו מל' רש"י בפ"ק מתחלת הסוגיא בפ'י הברייתא דאשורית אכתבת אותיות קאי אלא שבסוף כתב התני"ט דהב"י בהלכות מגילה ס' תר"ן האריך לסתור פ'י זה ומלבד זה הוסיף בעל התני"ט נתקשה לו טעם הדבר אמאי לא יצא בדיעבד בכתובה שאינו אשורית ולענין לה"ק יוצא ללועזות בלעז אליבא דכ"ע ונדחק ליישב ע"ש מיהו בסוף דבריו כתב שמצא בשלטי גבורים בשם ריא"ז דכתב אשורית מעכב אפי' בדיעבד ע"ש אלא שלא נתן טעם לדבר:

אמנם לענ"ד יש לתמוה איפכא במאי דמשמע מדברי הב"י דפשיטא ליה דלכל הפוסקים האי אשורית דהכא אלשון קאי ולא אכתב ואין להקפיד כלל בכתב שיהיה אשורית דוקא ואף שאינו כדאי מ"מ ללמוד איני צריך דלכאורה מסוגיא דשמעתין משמע להדיא איפכא דאשורית דהכא ע"כ אכתובה קאי ומלבד מה שכתבתי לשון המשנה עצמה מורה כן יש לי להביא ראיה ברורה יותר מלשון הגמרא עצמה דהא לקמן דף י"ט אפיקא עד שתהא כתובה אשורית מפרש בגמרא דכתיב ככתבם וכזמנם ואי ס"ד דאלשון קאי ולא אכתב א"כ אמאי מיייתי מהאי קרא דככתבם וכזמנם ושביק לקרא דככתבם וכלשונם דמיייתי הש"ס לעיל דף ט' בענין לשון אשורית אע"כ כדפרישית דלעיל איירי לענין לשון אשורית והיינו לה"ק מש"ה איצטריך לאתויי קרא דככתבם וכלשונם וכ"ש למאי דפרישית לעיל דאשורית דלעיל אתרווייהו קאי אכתב אלשון והיינו כפשטא דקרא דככתבם וכלשונם דאכותבי מגילה דאותו זמן קאי והיינו מרדכי ואסתר דמסתמא היו כותבין אותה בכתב ולשון אשורית משא"כ הכא דקתני לא יצא עד שתהא כתובה אשורית והיינו לענין כתב לחוד דלא יצא בדיעבד מש"ה איצטריך לאתויי קרא אחרינא דככתבם וכזמנם ואיתקש כתבם לזמנם מה זמנם של זה לא כזמנם של זה דאפילו בדיעבד לא יצא ה"ה לענין כתיבת אשורית דמעכב אפילו בדיעבד ועוד דע"כ האי הויקשא לא איצטריך אלא לדיעבד דאי לכתחלה מאידך קרא דככתבם וכלשונם נפקא כנ"ל ברור . והתמיה על הפוסקים שלא פסקו כן:

בתוספות בד"ה הקורא את המגילה רבנן אמרו אמר קרא שמע נראה דהלכה כחכמים חדא וכו' עס"ה. מה שהוצרכו התוספות בזה לראיות אע"ג דבלא"ה פשיטא לן בכולא תלמודא דהיכא דלא אתמר הלכתא בהדיא בגמרא הוי הלכה כרבים לגבי יחיד וקו"ל נמי הלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו ומכ"ש הכא דסתם לן תנא בר"פ ואלו נאמרין כחכמים לענין ק"ש אלא דאפ"ה הוצרך להביא ראיה דלא נימא איפכא מהטעם שכתבתי בחידושי ברכות בר"פ היה קורא וקצרו של דבר משום דלכאורה מסתמי דמשניות במכילתין דמגילה הוי משמע איפכא ע"ש ועיין עוד בסמוך:

דף יז:

בתוספות בד"ה כל התורה בכל לשון נאמרה פי' הקונטרס וכו' מלבד מפרשת זכור דהוי דאורייתא וכו' עס"ה. ומה שיש לדקדק בזה כתבתי ג"כ בחידושי ברכות בר"פ היה קורא ע"ש וכאן באתי לדון בדבר החדש דכיון דפרשת זכור הוי דאורייתא צריך לקריתו בלה"ק דוקא דוקא לענין ק"ש כתבו התוספות לעיל דהלכה כחכמים משום דכתיב שמע בכל לשון משא"כ בפרשת זכור כיון דלשיטת התנאים תליא מילתא בפלוגתא אי כל התורה בלה"ק נאמרה או בכל לשון וכבר העליתי שם בברכות דלמאי דמסקינן הכא ובר"פ היה קורא דפלוגתא דר' וחכמים לענין ק"ש לא תליא בהך פלוגתא דכל התורה א"כ ממילא אית לן למימר דלכ"ע כל התורה בלה"ק נאמרה מהטעם שכתבתי שם דמשה ודאי בלה"ק אמר לישראל דמוכח בכמה דוכתי ומה שהוצרכתי להביא ראיה על זה לענין פרשת זכור אע"ג דבלא"ה קו"ל כרשב"ג לעיל בפ"ק דספרים נמי אינן נכתבין אלא בלה"ק או יונית מ"מ נפקא מיניה לענין יוונית בפ' יכור ועוד דלא ברירא לי הך מילתא אי חייב לקרות פ' זכור דוקא בתוך ס"ת או אפילו מתוך החומשים בעלמא דמשמע מלשון הש"ע א"ח סימן תרפ"ה או אפילו בע"פ וכמו שאבאר לקמן. מיהו מלשון התוספות כאן דקשיא להו מעיקרא מאי נפקא מיניה ולא ניחא להו לפ' דנ"מ לענין פ' זכור גופא דהוי מדאורייתא וא"כ משמע לכאורה דבלא"ה פשיטא להו דפ' זכור בלה"ק דוקא כיון שצריך לקרותה בתוך ס"ת דוקא וקו"ל דבעינן לה"ק או יוונית ויוונית לא שכיח ונאבד כמ"ש הרמב"ם ז"ל בהלכות תפילין אלא דבתנא בר"פ היה קורא שהקשו ג"כ כמו בשמעתין ותירצו אחד שינויא דנ"מ לפ' זכור וא"כ משמע איפכא דלא בעינן ספר תורה כדפרישית ודו"ק:

ומתוך מ"ש יש לי ליישב גם כן מה שהקשה הר"ן ז"ל בשמעתין על הרמב"ן ז"ל שהבאתי לעיל לענין מגילה מי שידע לעז ולה"ק למה לא יהא יוצא בלעז כיון דאיכא לאוקמי קרא דככתבם וכלשונם לענין לעז ששמע אשורית דיוצא באשורית אע"פ שאינו מכיר אבל מי שמכיר בשתי לשונות לא אשכחן קרא יטעמא לאיסורא אבל למאי דפרישית א"ש ויש ליישב שיטת הרמב"ן ז"ל דכיון דקו"ל דכל התורה בלה"ק נאמרה וא"כ פרשת זכור נמי צריך לאומרה בלה"ק דוקא ולקמן בדהם הסמוך אמר רבא דילפינן זכירה וזכירה מגילה מפ' עמלק ואם כן משמע דכהדדי נינהו ותרווייהו בלה"ק כנ"ל ודו"ק ועיין עוד לקמן:

בגמרא תפלה מני"ל דתניא שמעון הפקולי הסדיר י"ח ברכות על הסדר. הא דפשיטא לן הכא דכיון שנתקן על הסדר אפי' בדיעבד לא יצא אם אמרן שלא על הסדר כתבתי בברכות ס"פ אין עומדין (ברכות דף ל"ד) וגם מה שיש לדקדק בלשון התוספות כאן בד"ה והסדיר כתבתי שם באריכות ע"ש:

דף יח.

פיסקא קראה ע"פ לא יצא מני"ל אמר רבא אתיא זכירה וזכירה וכו' מה להלן בספר אף כאן בספר וכו'. אין לדקדק מכאן דפ' זכור שכתבו התנאים לעיל שהוא מדאורייתא צריך לקרותה דוקא מתוך הספר דהא האי בספר שכתוב בתורה דרשינן לה לעיל בפ"ד היינו מה שכתוב בנביאים או במגילה וא"כ לא אפרשת זכור קאי אלא ג"ש בעלמא היא דדרשינן הכא דכי היכי דהאי זכרון דהתם היינו בספר האי זכירה דמגילה נמי היינו בספר אלא דלענין שצריך לקרות המגילה בקריאה ממש ולא דרך עיון בעלמא שפיר ילפינן לה מהאי זכור דכתיב גבי לא תשכח דאיירי בפ' זכור דהא מהאי קרא ילפינן דהוי מדאורייתא שצריך לקרותה בפה א"כ האי זכירה דמגילה נמי צריך לקרותה בפה דלענין זה הוי גילוי מילתא בעלמא ואדרבא נראה קצת מכאן ראיה להיפך דאי ס"ד דפ' זכור צריך לקרותה דוקא מתוך הספר א"כ כולה מילתא דמגילה בין לענין קריאה בפה ובין שצריכה שתהא כתובה בספר תרווייהו הוי מצי למילף בג"ש דזכירה וזכירה מקרא דזכור את אשר עשה לך עמלק ומאי הוצרך לאיתויי קרא דכתוב

זאת זכרון בספר אע"כ כדפרישית דתרי מילי נינהו וזה שכתבתי לעיל דמלשון התנאים דלעיל בד"ה כל התורה ודברי התנאים דפ' היה קורא משמע דספקוי מספקא להו הך מילתא ודו"ק:

שם מיתיבי קראה גיפטיט עברית עילמית מייית יוונית לא יצא. נראה דהא דנקיט לכל הנך לשונות כל אחד בפני עצמו ולא שנה בדרך קצרה קראה בכל לשון חוץ מאשורית לא יצא היינו משום דדרך לא זו אף זו קתני דגיפטיט פשיטא דלא יצא דלא קרינן ביה ככתבם וכלשונם כלל משא"כ עברית ומית ועילמית סד"א דשפיר קרינן בהו ככתבם וכלשונם שהרי לשון עברי נקרא בזה הלשון לפי שיצא עם ישראל מעבר הנהר כמ"ש רש"י בספ"ב דסנהדרין דף כ"א ע"ב בד"ה אמר מר זוטרא ואיתמא מר עוקבא בתחולה ניתנה תורה לישראל בכתב עברי ע"ש ועילמית ומית נמי ס"ד דקרינן בהו ככתבם וכלשונם כיון שכותבי המגילה באותו שעה היו במדי ובעולם דכתיב בשושן הבירה אשר בעולם המדינה ויוונית נמי דהוי ס"ד דכשר לכל כרשב"ג דלעיל קמ"ל אפ"ה בכולן לא יצא ולפ"י יש ליישב קצת הא דמותבין מהך ברייתא אדרב ושמואל ולא משני בפשיטות דהך ברייתא כרבנן ורב ושמואל מוקי למתני' בלעז יוונית ואליבא דרשב"ג דפסיק ר' יוחנן לעיל בפ"ק הלכתא כוותיה וכן הקשה הרשב"א ז"ל בחידושו ולמאי דפרישית א"ש דס"ד השתא דע"כ הך ברייתא כרשב"ג מתוקמא דמש"ה קתני יוונית לרבותא דאף ע"ג דמכשיר ס"ת ושאר ספרים ביוונית אפ"ה במגילה פסול משום דכתיב ככתבם וכלשונם כדאמרין בסמוך שיש סברא לומר כן משא"כ אליבא דרבנן ליכא שום רבותא ביוונית טפי משאר לשונות כיון דלא נחתו להך דרשא דיפת אלוקים ליפת כנ"ל:

ועוד נראה לי ליישב בדרך אחר לפמ"ש לעיל בפ"ק דפשטא דקרא דככתבם וכלשונם אפשר דהיינו גיפטיט לגיפטיט ועילמית לעילמים וא"כ למאי דס"ד השתא דהך ברייתא קראה גיפטיט עילמית וכו' היינו אפילו גיפטיט לגיפטיט עילמית לעילמים א"כ ע"כ לא מיתוקמא כרבנן דמ"ש משאר ספרים וס"ת דכשרים בכל לשון ועוד אפילו אם נאמר דככתבם וכלשונם הוי משמע ליה דהיינו אשורית דאכותבי המגילה קאי אפ"ה אפשר דהיינו משום דבאשורית יוצא בה אף מי שאינו מכיר דתנא הלוזו ששמע אשורית יצא משא"כ בשאר לשונות אינו יוצא אלא מי שמכיר באותו לשון ואכתי ליפסל גיפטיט לגיפטיט ועילמית לעילמים מנ"ל אע"כ הוי ס"ד דהך ברייתא כרשב"ג מיתוקמא דאפילו בשאר ספרים מצריך אשורית או יוונית וכיון דמגילה בכלל ספרים היא כדפרישית לעיל דקו"ל כמ"ד בספר במ"ש במגילה כיון דברוח הקדש נאמרה וא"כ לרשב"ג אייתר ליה קרא ככתבם וכלשונם ליפסול יוונית ומש"ה מקשה שפיר כנ"ל ודו"ק:

שם אלא כי איתמר דרב ושמואל בעלמא איתמר וכו' לעז יווני לכל כשר וכו' אינהו דאמרי כרשב"ג וכו'. והר"ף ז"ל השמיט הך מימרא דרב ושמואל ותמה עליו הרא"ש ז"ל דהא לא אשכחן מאן דפליג עלייהו וכתב דאפשר דס"ל דלאו אליבא דנפשייהו קאמרי אלא אליבא דרשב"ג ואינהו לא ס"ל וכו' ע"ש ובאמת שדברי הרא"ש ז"ל בזה תמוהים מאד דהא מקשינן הכא בגמרא ולימרו הלכה כרשב"ג ומשני אי אמור כו' א"כ משמע להדיא דס"ל הלכה כרשב"ג. ועוד דהא רבי יוחנן פסק לעיל בפ"ק להדיא דהלכה כרשב"ג וא"כ מסתמא רב ושמואל נמי הכי ס"ל ומה"ת נאמר דפלגי אדר"י ובלא"ה קו"ל הלכה כר"י לגבי רב ושמואל ואם נאמר דרב ושמואל שני להו בין ספרים למגילה א"כ מנ"ל לומר דרשב"ג גופא מכשיר ביוונית אף במגילה דהא לא אשכחן דאיירי רשב"ג במשנה דלעיל בפ"ק אלא בספרים לחוד וכבר הרגיש בעל לחם משנה לתמוה על הרא"ש ז"ל בזה ולענ"ד יש ליישב קצת לשון הרא"ש ז"ל דואי למאי דלא אסיק אדעתיה כלל מעיקרא דככתבם וכלשונם אלאשורית דוקא קאי א"כ לפ"י ע"כ הא דאמרו רב ושמואל לעז יוונית לכל כשר היינו ליפסוק הלכה כרשב"ג דאין לפרש דלליבא דרשב"ג קאמרי דא"כ מאי קמ"ל דהא מילתא דפשיטא היא כיון דמכשיר ביוונית אפי' בס"ת א"כ כ"ש במגילה ומש"ה מקשה שפיר ולימרו הלכה כרשב"ג משא"כ למאי דמסיק הש"ס הך סברא דככתבם וכלשונם אלאשורית קאי א"כ שפיר מצנין למימר דרב ושמואל אליבא דרשב"ג איירי דממה יוונית לאשורית בס"ת ובשאר ספרים וא"כ מסתמא ה"ה למגילה ואפשר דמשמע להו דרשב"ג בסברא הוא דממה יוונית לאשורית לגמרי וכן מצאתי להדיא בירושלמי דתנא רשב"ג אומר שבדקו ומצאו שאין התורה יכולה להתרגם כל צרכה אלא יוונית וא"כ האי טעמא גופא שייך נמי במגילה משא"כ רב ושמואל גופייהו שפיר מצו סברי כר' יוחנן דאמר הלכה כרשב"ג מיהו לאו בטעמא דירושלמי קסבר ר' יוחנן הכי אלא מקרא דיפת אלוקים ליפת יליף לה א"כ לא שייך האי טעמא כלל במגילה כיון דכתיב ככתבם וכלשונם כנ"ל בשיטת הרא"ש ז"ל אף שצריך בלשונו:

אמנם עיקר כוונת הר' אלפס ז"ל שהשמיט הך מימרא דרב ושמואל היינו משום דמשמע ליה הא דמסקינן הכא דרב ושמואל אמרי לעז יוונית לכל כשר וכרשב"ג היינו משום דלא משמע להו כלל הך דרשא דככתבם וכלשונם וא"כ אין לחלק בין ספרים למגילה משא"כ כיון דאשכחן דסתמא דגמרא לעיל בפ"ק דפשיטא ליה דשייך הך דרשא דככתבם וכלשונם במגילה וה"ג אמרינן לקמן דף י"ט דמפרש טעמא דמתני' עד שיכתבנו אשורית דכתיב ככתבם וכזמנם וא"כ מכל הנך משמע להדיא דהך דרשא דככתבם דרשא גמורה היא וא"כ לרשב"ג ע"כ למעט יונית קאתי:

ועוד נראה לי להביא ראיה ברורה לשיטת הר"ף ז"ל כיון דרב אשי דכתראה הוא מיייתי בר"פ כל כתבי ברייתא דמפלגי בין שאר ספרים למגילה לענין אשורית ע"ש וא"כ לפ"י ע"כ דרב ושמואל הכא לא אסקו אדעתיהו הך ברייתא כלל ומש"ה פשיטא להו דרשב"ג מכשיר אף ביונית במגילה כמו בשאר ספרים משא"כ לבתר דאשכחן הך ברייתא דיש להחמיר במגילה טפי מבשאר ספרים לענין אשורית א"כ מסתמא רשב"ג נמי בהך סברא קאי מש"ה לא מכשיר ביונית אלא בספרים לחוד אבל מגילה כדקיימא קיימא ודוקא באשורית לחוד כנ"ל בעזה"י ליישב שיטת הרב אלפס ז"ל בלי שום גמגום ודוק היטב:

דף יח:

בתוספות בד"ה נקוט מיהא דר' ביבי בידך וכו' וכן הלכה דאין צריך לחזור לראש וכו' עס"ה. ומה שיש לדקדק בזה כתבתי בברכות בס"פ מי שמתו ובסוף מסכת ר"ה ע"ש:

בגמרא ת"ר השמיט בה הסופר אותיות או פסוקים וקרא הקורא כמתורגמן המתרגם יצא. והקשה הרשב"א ז"ל דהא אמרינן לקמן דצריך לקרות כולה ואפילו למ"ד מאיש יהודי צריכה שתהא כתובה כולה וא"כ כיון דהכא חסירה בה עד מקצתה הרי אינה כתובה כולה ואמאי יצא ותירץ דמה שהקילו בענין זה דנקראת ג"כ אגרת כדאמרין לקמן לענין תפירת גידין וכיוצא בזה כתב הר"ן ז"ל בשם הרמב"ן ז"ל והקשו עליו ע"ש באריכות והוא ז"ל דאפשר דבס"ת כה"ג נמי הקורא בה יצא ע"ש ולענ"ד לא הונח לי בכל זה דכה"ג לא הי"ל לנסתום אלא לפרש טעמא דמילתא ומכ"ש במ"ש הרשב"א והרמב"ן ז"ל משום דנקרא' אגרת הי"ל להגמרא לאתויי האי טעמא כי היכי דמיייתי לה לקמן לענין תפירת גידין בחוטוי פשתן אע"כ דלא שייך האי טעמא דנקר' ספר ונקרא' אגרת אלא לענין הך מילתא דשייכא בגוף המגילה דבמאי דנקרא' ספר היה צריך לעשות בה כל הדברים הנעשין בספר ומש"ה נקראת ג"כ אגרת באותו

ענין עצמו דלא בעינן בה כל דיני ספר ממש משא"כ הכא לענין לצאת בה ידי חובת קריאת המגילה שצריך לקרותה מתוך הכתב דווקא כדאמרינן לעיל א"כ מאי מהני בה ה"ט נוקראת אגרת סוף סוף קורא אותה בע"פ:

והנלע"ד בזה דבלא"ה יש לדקדק בסוגיא דלקמן עצמה דמסקינן דאף למ"ד שאין צריך לקרותה כולה אפ"ה בעינן שתהא כתובה כולה וע"כ היינו משום דכיון שניתנה מגילה זו ליכתב בין הכתובים מש"ה צריך ליכתוב כולה כמו שאר ספרי כתובים ולא נקראת ספר אלא בענין זה משא"כ לענין קריאת מגילה דאמרינן לעיל דהא דקראה ע"פ לא ינא היינו כדמסיק רבא דיליף זכירה זכירה כתיב הכא והימים האלה נזכרים וכתוב התם כתוב זאת זכרון בספר וא"כ שפיר אית לן למימר דהך ג"ש לא אתיא אלא לענין עיקר הזכירה דשייך בהך ג"ש היינו לענין זכירת עמלק שצריך להיות דווקא בפה מש"ה אפי' במקצתה סגי לקרותה מתוך הכתב דווקא דמסתמא יש במקצתה מענין זכירת עמלק משא"כ בשאר עניינים הנזכר במגילה דילפינן לקמן חייב קריאתה מדכתוב לקיים את כל תוקף לכל חד כדאית ליה וא"כ לית לן למילף מהכא שיהא צריך לקרות כל אותן ענינים מתוך הכתב דווקא דהא בהאי קרא גופא כתיב לקיים את כל תוקף האגרת כן נראה לי נכון:

דף יט.

בגמרא אמר רבא לא שנו אלא שעתיד לחזור בליל י"ד ופירש"י ז"ל דנהי דעיקר מילתא דרבא בבן כרך שהלך לעיר איירי ה"ה בבן עיר שהלך לכרך ועתיד לחזור בליל ט"ו אבל הרא"ש והרמב"ם ז"ל כתבו דמילתא דרבא אכולה מתני' קאי שהכל תלוי בליל י"ד בין לבן עיר ובין לבן כרך ועייין בב"י שהאריך בזה לפרש טעמן ומחלוקת של הפוסקים בזה ואף שאינו כדאי מ"מ יש לי לדקדק על שיטת רש"י וסויעתו מהא דאמרינן בסמוך אשכחן פרוז מוקף מנ"ל ומשני סברא היא וא"כ לפירש"י מאי סברא יש בזו בשלמא לשיטת הסוברים דהכל ב"ד תליא מילתא א"ש דכיון דבן עיר שהלך לכרך ונתעכב ביום י"ד שפיר מיקרי מוקף בן יומו לענין דלא מצו קרי ב"ד כי היכי שהמוקפין גמורין קורין ב"ד ומש"ה צריך לקרות עמהם בט"ו לפוטרו לגמרי אי אפשר ועוד דאפשר דנותנין עליו חומרי מקום שינא משם משא"כ לשיטת רש"י אין זה סברא דנהי דפרחו בן יומו קרוי פרוז היינו משום דפרחו ב"ד תליא וקרינן שפיר פרוז בן יומו לענין שקורא עמהם משא"כ בבן עיר שהלך לכרך ונתעכב שם ב"ד מנ"ל דאין קורא עמהם כיון דהשתא ב"ד לא מיקרי מוקף בן יומו כיון שלא הגיע זמן מוקפין ויש ליישב וכמדומה לי שכתו שכתבתי כאן מקשה בירושלמי ע"ש. אלא במ"ש רש"י ז"ל ראהו לפירושו מהירושלמי לא ידענא דאדרבא מהירושלמי איפכא משמע דהא מחמת קושיא מסיק התם אמר ר' יודן לית כאן בן עיר שהלך לכרך ואף למאי דקאמר ר' יוסי התם אף כאן בעתיד להשתקע עמהם ומסיק נמי והוא שינא קודם שהאיר המזרח אין בזה הכרח לאחד מהפירושים כיון דהתם בעתיד להשתקע איירי ובתלמודא דידן לא איירי בהכי וצ"ע:

דף יט.

במשנה הבל כשרין לקרות המגילה חוץ מחרש שוטה וקטן כו' ואוקימנא בגמרא כרבי יוסי דחרש דיעבד נמי לא או כר' יהודא ובתחילה הוא דלא הא דדיעבד שפיר דמי ומוקימנא למתניתין בחסורי מחסרא והרי"ף והרא"ש ז"ל כתבו המשנה כצורתה ותמה עליהם הב"י דממ"נ דהא להך אוקימתא דמוקימין כר' יוסי הוי סתם מתני' דהכא דלא כהלכתא דהא בברכות ב"פ היה קורא מסקינן דאין הלכה כר' יוסי ולאידך אוקימתא דמוקימין כרבי יהודא כיון דלמאי דמוקימין לה כרבי יהודא מפרשינן דכולה ר"י וחסורי מחסרא א"כ בקטן שהגיע לחינוך כשר לקרות להוציא את הרבים דהא לא אשכחן מאן דפליג עליה דרבי יהודא להך אוקימתא א"כ למה הביאו המשנה כצורתה משמע לדבריהם דהלכה כת"ק דפוסל בקטן ויותר מזה הקשו על שיטת הרמב"ם ז"ל דברוב הנסחאות בחיבורו בהלכות מגילה כתוב דחרש אפי' דיעבד לא ינא והיינו כר' יוסי וא"כ הוי דלא כהלכתא דהא קי"ל בר"פ היה קורא דאין הלכה כר' יוסי אפי' לענין ק"ש וכן פסק הרמב"ם ז"ל בעצמו. ותירץ הב"י בזה דלמסקנא מחמרינן במגילה טפי בחרש משום פרסומי ניסא וכן כתב הלחם משנה והביא קצת ראיה לזה מסוגיא דשמעתין:

ודע"ד יש לתמוה טובא על דבריהם דא"כ אולא לה כל השקלא וטריא דגמרא בשמעתין ובר"פ היה קורא דמדמה בהדיא מגילה לק"ש ושאר מצות אלמא דפשיטא לסוגיית הגמרא טובא דאין להחמיר במגילה יותר מבק"ש ושאר מצות וא"כ מה"ת נאמר דלמסקנא דהר ביה ופשיטא ליה לאידך גיסא דיש להחמיר במגילה יותר וזה אינו נזכר בגמרא כלל:

ועוד קשה דהאידך אפשר לומר דמגילה חמיר טפי משאר מצות דהא אשכחן לרבי יהודא דמכשיר בקטן שהגיע לחינוך אפילו לכתחילה להוציא את אחרים כדמשמע לקמן בגמרא ובשאר מצות לאוריייתא לכ"ע אין הקטן מוציא את הרבים לכתחלה כדמשמע בברכות בפרק מי שמתו ובכמה דוכתי והיינו ע"כ משום דבמגילה דהוי מדרבנן מיקל טפי וא"כ למה נאמר דת"ק ור"י פליגי לענין מגילה בסברות הפוכות וליכא למימר דווקא בחרש החמירו במגילה משום דחרש גרע מקטן ולא דמי נמי למי שלא השמיע לאזניו דיונא דדיעבד דחרש כיון דאינו ראוי להשמיע לאזניו מש"ה אינו יוצא אפילו בדיעבד כדקי"ל כל שאינו ראוי לבילה בילה מעבכתו וכדאשכחן בחרש גופא דחליצת חרש וחרשת פסולין לפי שאינם באמר ואמרה אע"ג דקריאה לא מעכבא אפ"ה פסולין מדרבי זירא דאמר דראוי לבילה בעינן כדאיתא התם וא"כ אפשר דה"ג דכוותיה אלא דהב"י והלחם משנה לא נחתו להכי וכל כה"ג לא הוי"ל לסתום אלא לפרש. ובר מן דין נראה דאין לדמות חרש לענין מגילה ושאר מצות לחליצה מדלא נחית הש"ס להכי בשמעתין ובפ' היה קורא לומר דחרש גרע משאר לא השמיע לאזניו וא"כ הדרא קושיא למוכתא על הפוסקים והנלע"ד בזה יבואר בסמוך:

בגמרא לא ס"ד וכו' מה שוטה וקטן דיעבד נמי לא.)ראה דהא דפשיטא ליה להגמרא דקטן דיעבד נמי לא היינו למאי דמשמע ליה דקטן דמתניתין איירי בקטן שלא הגיע לחינוך כסתם קטן הנזכר בכל מקום אצל חרש ושוטה משא"כ למאי דבעי למימר בסמוך דפלוגתא דת"ק ור"י היינו בקטן שהגיע לחינוך יכמ"ש התום' אף לפי האמת וא"כ אדרבא בקטן גופא טפי אית לן למימר דת"ק נמי לא קאמר אלא לכתחילה אבל דיעבד שפיר דמי כדקיי"ל בן מברך לאביו במילתא דרבנן למאן דלא מחלק בין חד דרבנן לתרי דרבנן ועוד כיון דר"י מתיר בקטן שהגיע לחינוך אפילו לכתחלה א"כ למה אמר דרבנן פסלי ליה אפילו בדיעבד דהא קי"ל אפוש' פלוגתא רחוקה לא מפשינן:

שם מדקתני סיפא ר"י וכו' מכלל דרישא לאו ר"י. ולכאורה קשיא לי דלטנו מי אמרינן דרישא דווקא ר"י היא דהא רישא סתמא קתני הכל כשרין חוץ מחרש וא"כ לענין לכתחילה הוי לכ"ע דהא לר' יוסי אפילו בדיעבד פסול וכה"ג אשכחן טובא בגמרא דמוקי לה רישא ככ"ע והסיפא כחד תנא מהנך תנאי.

ולכאורה היה נ"ל לפרש דהכא הכי קאמרינן כיון דר"י מכשיר בסיפא אפילו לכתחילה להוציא אחרים אע"ג דהוי תרי דרבנן וא"כ כ"ש דאית לן למימר דמכשיר בחרש נמי אף לכתחילה במידי דרבנן דהא חרש עדיף מקטן כיון דבדיעבד הוי בר חייוביה מדאורייתא אפי' במידי דצריך להשמיע לאזניו לכתחילה וא"כ לפ"ז הוי ודאי רישא ללא כר"י ובהכי הוי א"ש טובא הא דקאמר בסמוך מי דמי רישא לפסולא וסיפא להכשירא והיינו ממש כדפרישית דאפילו לענין חרש גופא קשיא ליה כך היה נ"ל לכאורה אלא דאי אפשר לפרש כן דהא לפי האמת דבעי למימר חסורי מחסרא וכו' אלמא דר"י מכשיר בקטן שהגיע לחינוך לכתחילה ובחרש בעי למימר דאפ' לר"י לכתחלה לא אלמא דחרש גרע מקטן ואם נאמר דלבסוף דהר ביה מהך סברא דהוי משמע ליה דחרש גרע מקטן א"כ עיקר חסר מן הספר. לכך נלע"ד ליישב בענין אחר דודאי לא מצנין למימר דרישא דמתני' אתיא אליבא דכ"ע לענין חרש לכתחילה לא דהא ודאי ליתא דהא סתם מתני' ר"מ היא ור"מ ס"ל דאין צריך להשמיע לאזניו כלל אפילו בק"ש וכיון דלא הוי מתני' כר"מ וכרבי יוסי לחוד נמי לא בעינן לאוקמי מש"ה בעינן למימר דכולה ר"י היא ועיין עוד בסמוך:

בתוספות בד"ה ודלמא ר"י היא משום דפסיק התם כר"י דחיק לאוקמי מתני' כוותיה עכ"ל. ונראה דעיקר דבריהם היינו במאי דדחק למימר דר"י היא וחסורי מחסרא וכן הוא בל' התום' בר"פ היה קורא ע"ש ולע"ד מלבד שדבריהם דחוקים דלשון ודלמא משמע דבל' קושיא מסיק לה הכי א"כ אכתי אין זה סוגיית הש"ס להקשות ודלמא חסורי מחסרא. אלא דבעיקר דבריהם נמי קשה לי דלכאורה משמע הא דפסק התם כר"י לגבי ר' יוסי היינו לבתר דמייתי התם הך ברייתא דר"י משום רבי אלעזר בן עזריה ומסקינן נמי דר"י כרביה ס"ל וא"כ הוי"ל רבי יוסי יחיד לגבייהו. ועוד דהא להך אוקימתא ת"ק דמתני' דברכות דשני ר' בלשון חכמים כמ"ש התום' שם מש"ה קי"ל דיחיד ורבים הלכה כרבים משא"כ למאי דהשתא לא אסיק אלעתיא הך ברייתא דר"א ב"ע וא"כ מה"ת נאמר חסורי מחסרא כדי לאוקמי הלכה כר"י אדרבא טפי אית לן לאוקמי מתני' דהכא כפשטא ותיהי הלכה כר' יוסי דנימוקו עמו ועוד דבכל דוכתי ר"י ור' יוסי הלכה כרבי יוסי וכ"ש הכא דסתם מתניתין דהכא כרבי יוסי אתיא לכך נלע"ד ליישב שיטת הגמרא בענין אחר דהא דקאמר ודלמא כולה ר"י היא ותרי גווני קטן וחסורי מחסרא היינו משום דבלא"ה ע"כ משמע ליה דלא מתקומא מתניתין אלא בתרי גווני קטן דבקטן שלא הגיע לחינוך לחוד לא מצנין לאוקמי דא"כ מ"ט דר"י דמכשיר ובהגיע לחינוך נמי לא מיתקומא דא"כ מ"ט דרבנן דפסלי כמ"ש התוספת כל זה בלשון קושייתם בד"ה ור"י מכשיר ואף שתיצור דר"י ורבנן פליגי בהגיע לחינוך ובסברא דחד דרבנן או תרי דרבנן פליגי מ"מ המקשה דהכא לא נחית לאוקמי פלוגתייהו בהכי ותדע שכן הוא דאלת"ה אמאי פסיקא ליה מעיקרא דקתני חרש דומיא דשוטה וקטן וחרש דיעבד נמי לא דהא בקטן שהגיע לחינוך אית לן למימר לכתחילה לא אבל דיעבד ש"ד כיון דר"י מכשיר אפילו לכתחילה ואפוש' פלוגתא רחוקה לא מפשינן כדפרישית אע"כ דלעולם אית לן למימר דקטן דרישא דקתני גבי שוטה היינו שלא הגיע לחינוך וא"כ כיון דלפ"ז אי אפשר לומר דר"י מכשיר בקטן כי האי מש"ה איצטריך למימר ותרי גווני קטן קתני וחסורי מחסרא כנ"ל נכון והתמיה על התום' שלא כתבו כן דלע"ד דברים ברורים הם ודו"ק:

ומעתה נבוא ליישב שיטת הפוסקים שהביאו המשנה כצורתה ולענין ק"ש פסקו דאין הלכה כרבי יוסי אלא כר"י משמיה דרביה לכתחילה הוא דלא אבל דיעבד ש"ד ומכ"ש דקשה על הרמב"ם שפסק כאן דבחרש אפילו בדיעבד נמי לא ולע"ד יש ליישב בפשיטות ע"פ מ"ש בר"פ היה קורא דכל השקלא וטריא דהכא ודהתם דמדמה הש"ס פלוגתא דר' יהודה ור' יוסי בשאר מצות בפלוגתייהו לענין ק"ש היינו דווקא כל כמה דלא אסיק אלעתיא הך מימרא דרב יוסף דהתם משא"כ לבתר דמייתי הש"ס מימרא דרב יוסף דבעי למימר מעיקרא מחלוקת בק"ש אבל בשאר מצות ד"ה לא ינא ומקשה סתמא דתלמודא מהא דקתני לא יברך בה"מ בלבד ואם בירך ינא ומסיק סתמא דתלמודא אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רב יוסף מחלוקת בק"ש דכתיב שמע ישראל אבל בשאר מצות ד"ה ינא ולכאורה יש לתמוה דאכתי מאי אהני ליה סתמא דתלמודא בהכי דאכתי איכא לאקשויי איפכא דאפילו רבי יוסי מודה בשאר מצות דינא אפילו לא השמיע לאזניו א"כ מתני' דהכא דפוסל בחרש אפילו בדיעבד כמאן מוקי לה דהא לא שייך כלל לומר דר' יוסי היא ולאוקמי כר"י לענין לכתחילה נמי לא מיתקומא שפיר למימר חסורי מחסרא ועוד דחרש דומיא דשוטה וקטן קתני וא"כ מדמפיך סתמא דתלמודא מימרא דרב יוסף אלמא דהכי הלכתא וכמו שנראה מלשון הרב אלפס ז"ל שהביא הך מימרא דרב יוסף וא"כ לפ"ז מומילא לבתר מימרא דרב יוסף דפסק סתמא דתלמודא אולא כל השקלא וטריא דהתם והכא שבא לדמות כל המצות להדיא לענין זה כיון דלא אשכחן פלוגתא דתנאי בהכי אלא בק"ש לחוד וא"כ ע"כ אית לן לפרש אליבא דרב יוסף חד מתרי גווני או שנאמר דחרש גרע משאר לא השמיע לאזניו דכיון דבכל המצות אפילו לרב יוסף לכתחילה צריך להשמיע לאזניו כדמשמע לישנא דינא דקאמר רב יוסף דמשמע דווקא דיעבד אבל לכתחילה צריך וכבר כתבתי שם בשם הירושלמי דהא דמודה רב יוסף בשאר מצות דצריך לכתחילה היינו מדאורייתא דכתיב והאזנת למצותיו ועש' בחיובושונו באריכות נמצא דלפ"ז שפיר אית לן למימר דלר"י חרש שאין יכול להשמיע לאזניו פסול אפי' בדיעבד ממד' זירא כל שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו וכדאשכחן בחליצה כדפרישית. או שיש לומר עוד בדרך אחר דהא דפסלינן בדיעבד לחרש לענין המגילה היינו לענין להוציא את הרבים ידי חובתן דכיון דחרש לא הוי בר חייובא כפיקח גמור לענין מגילה לפי שאין יכול לקיים מצותה כתיקונה מדאורייתא לפי שצריך להשמיע לאזניו מש"ה אינו דקין שיוציא את הפיקוחין ידי חובתן וגדולה מזו מצנינו אפילו בנשים דאמר ריב"ל לעיל דף ד' נשים חייבות במקרא מגילה ממש כאנשים אפ"ה כתבו התוספת שם דאין מוציאות האנשים ידי חובתן וכתבו כן בשם בה"ג והביאו ראיות לדבר וכ"כ כמה פוסקים א"כ כ"ש חרש דגרע מנשים דאית לן למימר דאין מוציא אחרים ידי חובתן:

והא דלא בעי למימר הכי מעיקרא כדמשעתין ובפ' היה קורא היינו משום דמעיקרא הוי ס"ד דלר"י אפילו לכתחילה אין צריך להשמיע לאזניו כלל וא"כ מדבר ואינו שומע הוי כפיקח גמור לכל דבריו כמ"ש התוספות בד"ה חוץ מחרש וה"נ איתא ברפ"ק דחגיגה ואף למאי דבעי למימר דלר"י צריך להשמיע לאזניו לכתחילה מ"מ כיון דהוי בר חייובא אפילו מדאורייתא לא גרע מקטן לאע"ג דאינו אלא מדרבנן אפ"ה מכשיר ר"י במגילה נמצא דכל זה היינו בשקלא וטריא דהכא ודהתם משא"כ למאי דקיי"ל כרב יוסף דבשאר מצות לא פליגי ר"י ור' יוסי א"כ ע"כ אית לן למימר בחד מהני גווני דפרישית כנ"ל נכון ודו"ק היטב:

בתוספות בד"ה ולא טובלינן וכו' קשיא דהתנן במסכת פרה וכו' מ"מ קשה וכו' ואי מייירי באותה שלאחר הזאה מאי איריא משום דאיתקש להזאה תיפוק ליה משום דהוי לאחר ההזאה ואינה אלא ביום עכ"ל. לכאורה לא ידענא מאי קשיא להו דהא בפשיטות מצנין למימר דהא דבעינן דווקא דאותה טבילה שלאחר הזאה צריכה להיות ביום היינו לבתר דאיתקש טבילה להזאה ומהכא הוא דילפינן דבעינן שני טבילות אחת קודם הזאה משום דנמיירי דאין הזאה בלא טבילה ואחת לאחר הזאה ביום דווקא מדאיתקש טבילה

פני יהושע • מגילה

להזאה אבל אי לאו האי היקישא לא היו ידעינן כלל דלאותה טבילה שלאחר הזאה מעכבת שתהיה ביום דמפשטא דקרא ודאי לא היו ידעינן דלע"ג דכתיב וחתטו ביום השביעי ורחץ במים וטהר בערב וה"א משום דלאורחא דמילתא הכי הוא שטובל סמוך להערב שמש כדאשכחן נמי בבעל קרי דכתיב והיה לפנות ערב ירחץ במים אפי"ה קי"ל שאפילו אם טבל בלילה לאחר הראיה מיד עלתה לו הטבילה וא"כ לפ"ז מצינן למימר דה"ה לטבילת טמא מת אי לאו דליתקש טבילה להזאה הו"א בדדיעבד אפילו אם טבל אותה טבילה בלילה שקודם הזאה נמי סגיא ליה ובאמת דמלשון הרמב"ם ז"ל מצינו להדיא כמ"ש שאם נתעכבה ההזאה כמה ימים טובל בכל עת שירצה בין ביום ובין בלילה (ובכה"ג מוקי למתני' דפרק י"ב דפרה שהביאו התוספות) ובלבד שתהא ההזאה ביום והנה הנראה מלשון הרמב"ם ז"ל דלא מצריך שני טבילות כמ"ש הכ"מ שם בפני"א מהלכות פרה והאריך בשם רבינו שמשון בתשובה והשיג על הרמב"ם ז"ל בזה וכתב כמ"ש ר"ת כאן מ"מ שפיר מצינן למימר דכל זה היינו מהאי היקישא גופא דמייתי הכא בגמרא דליתקש טבילה להזאה ואע"ג דרבינו שמשון שם מייתי קרא אחרינא שאם הקדים טבילה שנייה להזאה לא עשה כלום מ"מ הו"א דהיינו דוקא כשמזה בשביעי ממש אבל אם נתעכבה ההזאה עד לאחר שביעי טובל אפילו בלילה שקודם הזאה כמ"ש הרמב"ם ז"ל משה' הוצרך שפיר האי היקישא דהכא דכי היכי דהזאה לעולם בעינן ביום בין בזמנו ובין לאחר זמנו ה"ה לטבילה שלאחר הזאה ואפשר דלא ניחא להו להתוספות לפרש כן לזאומי היקישא דהכי כיון דלקושטא דמילתא אם היתה הטבילה לאחר הזאה יכול לטבול אף בלילה כדמסקו התנ"ס א"כ ע"כ דלא איירי היקישא אלא מטבילה והזאה בזמנה. ובהא א"ש לשון התוספות שכתבו למעטוי לילה שלאחר הזאה לא איצטריך והיינו כדפרישית דמה"ט גופא ע"כ האי היקישא לא איירי אלא לענין טבילת איזוב דלאותה טבילה לעולם בעינן שתהא ביום ולא בלילה בין בזמנה ובין שלא בזמנה כנ"ל דו"ק:

בא"ד דכתנן במסכת יבמות דף מ"ו וכו' נראה שטעות נפל בספרים שלא נמצא שם לא במשנה ולא בבבוייתא ולא במימרא דגמרא אלא דבסוגיא דגמרא התם דאיירי בטבילת גרים ומייתי הך מילתא דגמירי דאין הזאה בלא טבילה מפרש התם ר"ת דלאותה טבילה היתה קודם הזאה וכשרה בלילה ומייתי ראיה מהך מתני' דפי"ב דפרה שהביאו התוספות כאן ע"ש וכבר כתבתי בסמוך שהרמב"ם מפרש להך מתני' דפרה בטבילה שלאחר הזאה כגון שהיתה שלא בזמנה ובכה"ג מפרש הרמב"ם להדיא למתני' דהכא בפירוש המשניות דאיירי בטבילה שלאחר הזאה. ואע"ג שהרמב"ם ז"ל בעצמו כתב בחיבורו דטבילת איזוב צריכין להיות ביום אפי"ה לא ניחא ליה לפרש מתניתין דהכא בכה"ג לענין טבילת איזוב אי משום דסתמא גלישנא דטובלין משמע דאיירי בטבילת טמא ממש והיינו בזב וזבה וטמא מת כמו שפירש"י ובהכי ניחא נמי מה שדקדקו התוספות במה שהקדים המשנה לא טובלין והיינו משום דאכל טבילות דעלמא קאי משא"כ ולא מוזין לא איירי אלא בטומאת מת ופשטא דלישנא דתלמודא נמי הכי משמע דממקשה בסמוך פשיטא מ"ש שומרת יום כנגד יום כמ"ש התוספות גופייהו בסמוך. ועוד נראה דלא ניחא ליה להרמב"ם ז"ל לפרש מתני' דהכא לענין טבילת איזוב היינו משום דא"כ הו"ל לתלמודא לאתניי הן קרא דוטבל במים איש טהור ולאתניי עלה הך היקישא דוהיה דכתיב בקרא דבתר הכי אע"כ דלענין טבילה ממש איירי דכתיב והזה וחתטו ביום השביעי ורחץ במים בחד קרא ומהכא ילפינן בכמה דוכתי בתלמודא דליתקש טבילה להזאה היינו בטבילה ממש כן נראה לי בשיטת הרמב"ם ז"ל דו"ק:

בא"ד דכיון דעבר שביעי פשיטא דמותר לטבול בכל עת שירצה עכ"ל. התוספות קיצרו כאן ולא כתבו ממאי פשיטא להו אלא דמלשון רבי' שמשון בתשובה שהביא הכ"מ בפני"א מהלכות פרה מפרש הר"ש שם דפשיטא ליה הך מילתא מדנקט טמא מת בהדי הך דזב וזבה וזבז וזבה ודאי שלא בזמנו כשר בין ביום ובין בלילה כדמשמע בכמה דוכתי דהא כל נשים ספק זבות שויניהו וטובלות בלילה והביא ראיה י"כ מפ' בתרא דגדה ע"ש ונראה דמה שהוצרך להביא ראיה ע"ז היינו משום דבלא"ה הוי משמע דטמא מת וכוניא' בו אפילו שלא בזמנו צריכה להיות דוקא ביום כיון דמהיקישא דהזאה ילפינן לה ובהזאה כ"ע מודו דלפילו שלא בזמנו בעינן ביום דוקא וקיי"ל אין היקש למחצה לכך הוצרך להביא ראיה מזב וזבה דליתא:

מיהו מל' ר"י שהביאו התנ"ס' בסמוך משמע דלא פסיקא ליה הך מילתא כ"כ דטבילה שלא בזמנה בטמא מת כשר בלילה וכמו שאכתוב בסמוך:

בא"ד ומיהו קשה לר"י דהא אמר בשילהי יומא כו' ופשטא דהיינו ביום שלאחר ההזאה וכו' ואם תפרש יכו' עס"ה. לשון ומיהו קשה לר"י וגם עיקר קושייתו לע"ד אי אפשר להולמן לפי פשוטן דלא מיבעיא דקושיית ר"י אינו נמשך לדברי התוספות הקודמים כמשמעות לשון ומיהו אלא דבלא"ה לא שייך הך קושיא כלל הכא בשמעתין ובפשיטות מצי' לאקשויי אבריייתא דשילהי יומא גופא מיניה וביה דהיכי משכחת לטבילת טמא מת שתהא ביה"כ דכיון דההזאה לא דחיה יה"כ א"כ לא מצי לטבול לא טבילה שלפני הזאה ולא טבילה שלאחר הזאה אלא א"כ שהייה מאתמול שהיה ז' שלו וא"כ ביה"כ הו"ל טבילה שלא בזמנה. והנלע"ד דהך מילתא דטבילה שלא בזמנה כשרה בלילה לא פסיקא ליה לר"י דלאו מילתא דפשיטא היא כדפרישית בסמוך וא"כ אדרבה מלשון משנתינו הוי משמע דלעולם צריכין להיות ביום מהיקישא דטבילה להזאה ואפשר שיש מי שפירש כן והביא ראיה לדבריו מהך ברייתא דשילהי יומא דאיירי ע"כ מטבילת טמא מת בשמיני שלו אפי"ה קתני דטובל ביום וע"ז הקשה ר"י דאכתי אי אפשר לפרש כן דא"כ אין זו טבילה בזמנה ולא דחי יה"כ כן נ"ל בכוונת קושית ר"י ויש איזה חסרון והשמטה בלשון התוספות שלפנינו וכן נראה קצת מל' רבינו שמשון שהביא הכ"מ בפני"א מהל' פרה ועדיין צ"ע דו"ק:

דף כ:

דף כ ע"ב בתוספות בד"ה ספירה ביממא היא מכאן קשיא לפירש"י וכו' עס"ה. ולכאורה לא ידענא מאי קשיא ליה מסוגיא דהכא דהא פירש"י כאן להדיא דהא דאמרינן דספירה ביממא היא בשומרת יום היינו משום דבעינן דוגמת ספירת ז' וא"כ ממיילא דלרבי יוסי דס"ל מקצת היום ככולו אפילו בז' דספירה גופא אס כן מקשה הש"ם שפיר בפרק כיצד צולין אלא דאפ"ה הוכרחו התנ"ס לפרש כמו שכתבו בתירוץ משום הך סוגיא דנזיר דמשמע להדיא דלרבי יוסי סוף היום נמי עולה לשמירה כן נ"ל דו"ק:

בד"ה והא קי"ל דעד צאת הכוכבים וכו' וא"ת א"כ אמאי פליגי רבי יוסי ורבי יהודא וכו' עס"ה. עיין מה שכתבתי בזה בסוף פרק במה מדליקין בהא דבעינן ג' כוכבים דוקא אע"ג דסתם כוכבים דקרא דנחמיה משמע שנים ולפי מה שכתבתי שם ממיילא נתיישב ג"כ פלוגתא דרבי יוסי ורבי יהודא דשייך פלוגתייהו בכה"ג גופא וכ"ש לפי מה שתירצו התנ"ס כאן וק"ל:

במשנה כל היום כשר לקריאת המגילה ולקריאת הלל וכו' לכאורה יש לתמוה דשביק תנא דמתני' לכל הנוך דקתני במשנה הקודמת והיינו לא חלץ ולא טובלין ולא מוזין והנראה בזה דלענין טבילה והזאה ודאי מילתא דפשטא היא דכל היום כשר עד לערב כדכתיב ורחץ במים וטהר בערב וכבר כתבתי דבלא"ה

אורחא דמילתא לטבול סמוך לערב והא דלא קתני נמי מילה כדאיתא להדיא בבבוייתא דפ"ק דפסחים דתניא כל היום כשר למילה אלא שזריזין היינו נמי דמילתא דפשיטא היא דלעולם כל שעתא ושעתא משמיני וואלץ זימנא היא מש"ה לא נקיט הכא אלא הנך שיש להם זמן קבוע ומשום שיש איזה סברא לומר דאינו כשר אלא עד חצות כדאשכחן בתפלה או משום דסתם יום משמע בעינימו של יום ומשם והלאה ס"ד דמיקרי ערב כדאיתא ברפ"ק דפסחים גבי אלא מעתה ולחשך וכו' ומכ"ש בעיני קרבנות דמייתי הכא משום הכי אשמעינן במתני' דאפילו הכי כל היום כשר כן נראה לי דו"ק:

דף כא:

הקורא עומד פרק שלישי

במשנה הקורא את המגילה עומד ויושב ופירש"י אם רצה עומד אם רצה יושב עכ"ל. ונראה שהוצרך לפרש כן משום דלכאורה הוי משמע דיושב אינו כשר אלא דביעבד כדמשמע לשון הקורא וכה"ג דייקנין בכמה דוכתי ועוד דהו"א דלשון יצאו דקתני בסופא דליושב נמי קאי ויש סברא ג"כ לומר כן דמגילה לכתחילה בעינן מעומד כדס"ד בתלמודא דהירושלמי מכ"ש למאי דמספקא ליה התם אי הא דבעינן מעומד בקורא בתורה היינו משום כבוד הרבים וא"כ יש לומר דבמגילה נמי כיון דהש"ן מוציא רבים בעינן מעומד לכך הוצרך רש"י לפרש דהא ליתא דודאי יושב כשר אפילו לכתחילה כדמסקין בירושלמי ומייתי מדר"מ שקרא יושב ולכאורה מסוגיא דתלמודא בסמוך נמי הכי משמע מדקתני בבבוייתא משא"כ בתורה וא"כ משמע דלכתחילה איירי ואין סברא לומר דבתורה אס קרא הש"ן מיושב לא יוציא הרבים די חובתן וינטרכו לחזור ולברך ולקרות שנית וכדמשמע ממשמעות לשון הש"ע א"ח סימן קמ"א אף דבלשון הטור לכאורה לא משמע כן ועיין בלשון הב"י שדקדק כן מלשון רש"י כאן ואם כן לפ"ז כיון דאפילו בתורה דביעבד יצא א"כ ממיילא משמע דבמגילה אפילו לכתחלה והא דקתני יצאו אקראו שנים קאי כדמשמע יצאו והא דקתני נמי הקורא לשון דיעבד נמי לאו דוקא תעד דהא עומד ודאי עיקר מצותה לכתחלה והכי מדייק נמי בירושלמי (ועיין בחידושי הרשב"א) אח"ז ראיתי בס' מנ"א בס' קמ"א שכתב בשם הב"ח דבתורה אפילו דביעבד לא יצא ע"ש וצ"ע:

אדא דאכתי יש לדקדק בהא דיושב קורא המגילה אפילו לכתחילה וממיילא שאומר ג"כ הברכות מיושב ומ"ש מברכת צניות ושופר שצריך לאומרן מעומד וכמו שהביא הב"י בא"ח סימן ח' לענין ברכת צניות והביא שם הירושלמי דכל ברכת מצות בעינן מעומד, מיהו לע"ד נראה דלא בעינן ברכת מצות מעומד אלא בהנך שעיקר מצותן מעומד כגון בשופר וצניות דילפינן מעומר וכן בהלל וכוניא' בו ואם כן הכא במגילה כיון דבעיקר מצותה עמידה לא מעכבה כ"ש ברכה דידה כן נ"ל ברור והתמיה על בעל מנ"א שנחק בזה שם בהלכות צניות ליישב הא דברכת חלה מיושב דמשמע דלעיקר מצותה נמי קשיא ליה ולא נחית לפרש דבשופר וצניות דוקא בעינן מעומד דילפינן מעומר ובהלל נמי איכא קרא כן נ"ל ועדיין צ"ע דו"ק:

דף כא:

בגמרא אמר רבא ראשון שקרא ד' משוכח וכו' אף ע"ג דכל חד מינייהו שקרא ד' משוכח א"כ ליכא רבותא בהך מילתא דפשיטא דמי שקרא יותר בתורה משוכח אלא דאפ"ה הוצרך רבא לאשמעינן דלא נימא דתחילת הדין כך הוא שיקרא דוקא הראשון ד' דהאי טעמא דמצוה בראשון עדיף טפי מהנך טעמי דאמצעי משוכח ומעלין בקדש או איפכא. ועוד מצד הסברא נמי היה ראוי לומר שתיקנו חכמים איזה מהן יקרא ד' כי היכי דלא ליתו לאינצויי וקמ"ל רבא שלא תיקנו חכמים בדבר זה כלום כיון דשלשטן שקולים הם דבכל א' איכא צד למעליותא ולא שייך נמי חששא דאתו לאינצויי דמסתמא יקרא הראשון ד' ואם לא יקרא איהו הוא דאפקדיה אנפשיה וכן בשני כן נ"ל. ובהו נתיישב ג"כ מ"ש בטור ובש"ע דלחיה מהן קורא ד' משוכח אע"ג דלכאורה משמע בלשון הגמרא ור"פ דבתראה הוא שבהי' לראשון שקרא ד' וא"כ משמע לכאורה דדינא הכי דאל"כ מאי מוסיף ר"פ אדרבא ולמאי דפרישית א"ש דעיקר מילתא דרבא לא איירי אלא שלא תיקנו חכמים בכך כלום כיון דלכל א' איכא צד למעליותא אפי"ה שפיר קאמר ר"פ למי שקרא ראשון ארבע שהיה זריז ונשכר דהא בדמיה תליא מילתא:

אדא דאכתי יש לי קצת עיון בזה דלכאורה נראה דכולה סוגיא דשמעתין בזה היינו בימיהם דוקא שהיה כל אחד קורא לעצמו משא"כ השתא שהש"ן קורא א"כ מסתבר שיקרא להראשון ד' כיון דמעיקרא נמי בדמיה הוי תליא מילתא ועוד דמסתמא הראשון כהן וא"כ הא דרשינן וקדשתו לכל דבר שבקדושה לברך ראשון ולטול מנה יפה ראשון וכי יש לך מנה יפה גדולה מזו שיקרא ד' כיון שיש שבה בריבוי הקריאה. וראיתי עוד שבעל מנ"א כתב ברים סימן קל"ז בשם רש"י בהגה"ה דעכשיו שהחזן קורא לא יקרא להאמצעי ד' כדי שלא לבזים אחרון ובהשקפה ראשונה היה נ"ל מדכתב הך מילתא באמצעי טפי מבראשון היינו מטעמא דפרישית כיון דלכתחילה יש להקרות לראשון ד' דמסתמא הוא כהן אלא דעיקר דינו שכבר קרא לראשון ג' ונשארו עוד ז' פסוקים בהא קאמר שהאחרון יקרא ד' אלא דאכתי לא ידענא מנא ליה הך מילתא דמעלין בקדש עדיף טפי מהא דאמצעי משוכח דמשמע בשמעתין דשקולים הם ויש ליישב ועיין עוד בסמוך:

שם ובינים השבת תרי ובראשי חדשיכם חמשה היכי ליעבד ליקרי תרי מהא וחד מהנך וכו' נראה הא דנקיט בכה"ג ולא נקיט תרי מהא ותרי מהנך דאכתי פשו להו מובראשי חדשיכם תלתא אלא דאפ"ה כיון דליכא בין הכלל אלא ז' פסוקים בין הנך תרי גברי שהם השלישי והרביעי ודאין הוא שיקרא הרביעי ד' דמעלין בקדש כדאיתא לעיל משא"כ בשלישי ליכא צד למעליותא כיון שאינו אמצעי כנ"ל וק"ל:

דף כב:

בגמרא והיונן בה בשלמא יהי רקיע בא' תלתא פסוקים היו. נראה דהכוונה בזה משום דלכאורה בהאי דייה רקיע בלחד נמי יש מקום למקדק למה יקראו שנים הראשונים בין שניהם חמשה פסוקים והשלישי לבד יקרא כל הפרשה יהי רקיע דטפי הוי מסתבר לומר ששנים הראשונים יקראו ששה פסוקים ה' מבראשית וחד מיהי רקיע והאחרון שנים כדמשמע לעיל דליכא שבה באחרון טפי מראשון ואמצעי ובהא קאמר שפיר כיון דידיה רקיע פרשה בפני עצמה היא ולא הוי אלא תלתא פסוקים יותר טוב שיקרא א' ולא שנים ואין בזה גנאי לראשונים כיון דאיכא נמי הך טעמא דמעלין בקדש ועוד ששנים הראשונים קראו בפרשה מענינו של עיקר יום הראשון כן נ"ל:

שם רב אמר דולג ושממאל אמר פוסק ומסקינן דהיינו משום דלא אפשר. ויש לדקדק מאי לא אפשר איכא הכא אמאי לא תיקנו שיקרא הראשון כל פ' בראשית והשני יהי רקיע והשלישי יקוו המים דנהי דבר"ח דשמעתין לא שייך לומר כן שיקרא מפרשה שלפניה או לאחריה היינו משום שאין מענינו של יום כלל כמ"ש הרשב"א ז"ל בחידושויו משא"כ הכא דשלשטן ממעשה בראשית הן הוי שפיר חד ענינא כדאשכחן

נמי בח"ה דסוכות ובגשאיִים דחנוכה וכה"ג טובא. ונראה דוחק לומר דמשום טורח הציבור לא רצו לאפשי בקריאה ויותר נראה שרצו להשוות כל הקריאות של ימי השבוע במעשה בראשית שהיא זה כמו זה לקרות בכל אחד מהם מענינו של יומו ומיום של אחריו שאם יקרא ביום הראשון מיצירת נ' ימים רצופים ובאיןך משני ימים לכד יהא קנאה במעשה בראשית כן נ"ל:

שם מ"ט לא אמר דולג גזירה משום הנכנסין ומשום היוצאין. והקשה הרשב"א ז"ל בחידושויו בשם הרמב"ן דלמאי דמסקינן והלכתא דולג ואמצעי דולגן ממילא משמע דבר"ח דהשני ושלישי שניהם מאמצעיים הם וא"כ אכתי לא ידעינן אהי מוינייהו קאי אע"כ דאסברא סמין וא"כ מה סברא יש בזה לומר שהשני יש לו דללוג ויותר יש לומר כדמעיקרא שהראשונים יקראו שמונה והשלישי יקרא תרי מהא יחד מהנך ונהי דאין מתחילין בפרשה פחות מג' פסוקים משום חשש הנכנסין מ"מ השתא נמי שהשני דולג איכא נמי האי חששא דהנכנסין והאריך שם בתירוצו של הרמב"ן ובדחיית תירוצו והעלה בסוף דבריו דודאי בר"ח השני דולג דבהכי עדיף טפי אע"ג דאיכא חשש דנכנסים פורתא כשיכנסם בתחילת קריאת השני דוקא משא"כ אם יקרא השלישי תרי מהא אחד מהנך איכא חשש דנכנסין טובא בין למי שנכנס בסוף קריאת השלישי ובין למי שנכנס בתחילת קריאת הרביעי וכו' ע"ש באריכות וכ"כ מהרש"א ז"ל אלא שהרשב"א הקשה עוד אכתי אמאי דולג השני ידלוג השלישי או רביעי ותירן בדוחק ע"ש:

אמנם לע"ד נראה שאין צורך לכל זה דמעיקרא לא ידענא מאי קשיא להו דלכאורה נראה ברור דבדלגית השני ליכא חשש דנכנסין כ"כ שיאמרו הראשון לא קרא אלא שנים דמה"ת כיון דאית ליה רווחא טובא יבלא"ה כל מי שקרא יותר הרי זה משובח וכ"ש בכהן כדפרישית ועוד כיון דכל הך מילתא לפי דין המשנה איירי שהראשון מברך לפניו ואחריו לאחריה ולא האמצעיים וא"כ בפשיטות מעינן למימר דלא חיישינן בכה"ג לומר שיברך הראשון ולא יקרא אלא שני פסוקים דהוי ברכה לבטלה מה שאין כן באמצעיים ודאי שייך הך חששא דסברי הנכנסין והיוצאין דליכא איסורא בקריאת שני פסוקים כיון דאין מברכין לא לפניהם ולא לאחריהם ומש"ה אין השלישי דולג וליכא למימר נמי דליקרי תרי מהא אחד מהנך כיון דאיכא חששא דהנכנסין והיוצאין ואי תיקשי א"כ יקרא השלישי וביום השבת ותלתא דובראשי חדשיכם והרביעי יללוג ואי משום יוצאין הא מידע ידעי שהרביעי לא יקרא שנים שהרי הוא מברך לאחריה הא ודאי ליתא דבדין הוא שיקרא הרביעי כל פרשת ובראשי חדשיכם משום דמעלין בקדש לגבי שלישי כיון דהשלישי אינו מיקרי אמצעי כדפרישית. ועוד דכיון דרביעי לית ליה רווחא כלל שאין לפניו אלא שני פסוקים ודאי איכא חשש יוצאין דלא אסקין אדעתיהו שידלוג כנ"ל נכון בעזה"י:

והר"ן ז"ל כתב ליישב עוד בדרך אחר דבתרי מהא אחד מהנך לאו משום גזירת הנכנסין דהאיגנא לחוד הא דחיישינן אלא דעיקר איסור משום דנפיך מויניה חורבה דמאן דחוי סבר דמוותר להתחיל בפרשה פחות משלשה פסוקים אפילו היכא דאפשר וא"כ בטלה תקנת חכמים בחששת דהנכנסין לגמרי ומש"ה אמר רב דולג מאי אמרת דמאן דחוי סבר דמותר דללוג אפילו היכא דאפשר דמה"ת ידלוג בחנם עכ"ל תמצית הר"ן ז"ל והדברים ראויין למי שאומרן ושפתיים יושק:

אלא דאכתי קושייתו הראשונה לא מתרצית בהכי למה ידלוג השני טפי משלישי ורביעי. ועוד דאי ס"ד דשייך למיגזר בלא אפשר אטו היכא דאפשר אס כן תיקשי לשמואל דאמר פוסק ולא דולג ומשמע דאפילו בר"ח נמי ס"ל הכי ואמאי טפי הו"ל לקרות תרי מהא אחד מהנך ממה שיפסוק הפסוק דהא איכא למיגזר דמאן דחוי סבר דמוותר לפסוק הפסוק לשנים אפי' היכא דאפשר וליכא למימר דלמה יפסוק בחנם דמי לנו גדול מרבי חנינא קרא שאמר צער גדול היה לי ולא התיר לי לפסוק וכו' אלמא שצריך בקיאות גדול בזה לידע כל פסוק דפסקו משה כדמשמע נמי בפ"ק דקידושין הלכך מחוורתא כדשינינא לעיל דו"ק היטב:

דף כב:

בגמרא ואלא קשיא זה הכלל וכו' סימנא בעלמא יהיב וכו'. נראה דמעיקרא ס"ד דרב אשי מדקתני זה הכלל והאי כללא לא מצי קאי אלא אר"ח ומועד לחוד ובתר הכי קתני פרטי טובא שסותרין זה הכלל דהא אית בהו מוסף אפי"ה קורין יותר מד' אע"כ דהאי כללא לאו אדבתריה קאי אלא אדעלמא קאי לאתניו ת"ץ וגו' באב משא"כ כדמסקנא א"ש דאע"ג דעיקר כללא דקורין ד' אר"ח ומועד קאי אפי"ה נפקא מויניה נמי בהאי כללא לכל פרטי דבתריה דכי היכי דבר"ח ומועד דאיכא תוספת מעלה טפינן בהו גברא מה"ט גופא אית לן למימר דכל דטפא מחבריה טפינן ליה גברא יתירא וכבר אפשר דלשון יש בו מוסף דקתני לאו אמוסף דתפילה וקרבנות לחוד קאי אלא דלשון מוסף היינו תוספ' מעלה וכדמשמע קצת מלישנא דגמרא דקאמר כל דטפי ליה מילתא וכו' כנ"ל וק"ל:

בתום בד"ה ולרב אשי מתניתין מני וא"ת דלמא רבי יוסי היא וכו' עיין מ"ש הרשב"א ז"ל. בחידושויו בזה ועיין מה שאבאר בזה לקמן בדף הסמוך בלשון התוספות בד"ה חד אמר עולה:

דף כג.

בתום בד"ה הני' שלשה וחמשה כנגד מי וכו' בגמרות שלנו גרסינן בלשון המקשה הני ג' ד' ה' ו' ז' כנגד מי אלא דאפ"ה כיון דלא משני אלא מג' ה' ז' משמע דלא קשיא ליה אלא מהנך וכדמשמע נמי מברייתא דרב יוסף בסמוך ואם גירסת התוספות היה כגירסת הספרים שלנו נראה דמה שהשמיטו שבעה היינו משום דמשמע להו דבשבעה בלא"ה לא שייך לאקשווי כנגד מי בדפשיטות מעינן למימר שתיקנו כנגד ז' ימי השבוע ועוד שהרי כתב הב"י בא"ח סימן ק"פ בשם הגאונים שתיקנו לקרות ז' בשבת דשמאי יש שום אדם שלא שמע ברכו בא' מז' ימי השבוע מש"ה תיקנו שיענה ז' פעמים ברכו לאחר שאומר הקורא (אלא לע"ד צ"ע שהרי בימי משנה לא היה מברך אלא פותח וחותם אולי אע"פ שאמצעים לא בירכו ברכת התורה ממש אפי"ה כל א' וא' אומר ברכו דשייך טפי בדרשא דכי שם ה' מקרא הבו גודל) אלא דלמאי דהוצרך ר' יצחק בר נחמני ור"ש בן פזי לשנויי דתיקנו ג' כנגד שומרי הסף וה' מרואי פני המלך מש"ה ניחא ליה נמי לפרש בפשיטות טפי דתיקנו ז' כנגד רואי פני המלך כיון דבכה"ג גופא אשכחן שתיקנו לענין עיבור שנים כן נ"ל וק"ל:

בא"ד ויש לומר דקים ליה דטעמא דמוסף חשיב לטפויי חד גברא וכו' עס"ה. לכאורה נראה דאע"ג דמשמע לעיל דטעמא דביטול מלאכה נמי טעמא מעליא הוא וא"כ ודאי דשייך ביטול מלאכה בר"ח יבמועד טפי מ"י"ט אפי"ה משמע דעיקר טעמא דביטול מלאכה לא מהני אלא לענין דאין מוסיפין אבל לטפויי גברא ביום שאין בו ביטול מלאכה כ"כ לא אמרינן. ובכך נראה לי ליישב מה שהקשו התוס' דמשעה של יה"כ לא בעי עד לקמן דמשמע מזה דמז' ודאי בעי והיינו משום דודאי אסיק אדעתין דשבת ייה"כ נפישא קדושתיהו טפי דאסורין במלאכה לגמרי ושייך בהו כרת וסקילה במזיד וחטאת בשוגג א"כ שייך לתקוני לטפויי בהו חד גברא כי היכי דליהוי היכרא טובא דלא ליתוי לדיי שגגת מלאכה אלא

דאפ"ה מקשה שפיר ז' כנגד מי דבתרווייהו הוי סגי בששה למיהוי היכרא בין י"ט לשבת וי"ה אבל בין שבת ויה"כ לא בעינן היכרא כיון דאין בין שבת ליה"כ וכו' ובהך חילוקא בין כרת לסקילה לא איכפת לן כיון דבתרווייהו חייב על שגגתן חטאת:

במצא דלפ"ז לא איצטריך השתא למהיב טעמא על ששה כנגד מי דששה ביה"כ או בשבת בלא"ה איצטריך למיהוי היכרא בין יו"ט למיהו משא"כ בסמוך לקמן דפריך ששה דיה"כ כנגד מי ודאי מקשה שפיר כיון דרבי ישמעאל הוא דקאמר ליה"כ ששה וקאמר נמי דאין מוסיפין עליהן א"כ מקשה שפיר אמאי אין מוסיפין על ששה כיון דעיקר תקנתן לטפויי גברא היינו משום היכרא דא"כ כל מה דמוסיפין הוי היכרא טפי להשוות יה"כ לשבת כיון דאין חילוק ביניהם לענין מלאכה ולא שייך נמי דביטול מלאכה והאז משני שפיר דכיון שתיקנו ו' דיה"כ כנגד ו' שעמדו מימינו של עזרא מש"ה אין מוסיפין כנ"ל נכון בעזה"י ואף דאפשר שהתוס' לא נבכוונו לזה מ"מ הנלע"ד כתבתי דו"ק היטב:

בגמרא איבעיא להו מפטיר מהו שיעלה ממנין ז'. והקשה הרשב"א ז"ל בחידושויו למה לא יעלה אטו משום דמפטיר ג"כ בנביא מיגרע גרע ותירן דאפשר דבעינן שמונה משום ברוב עם הדרת מלך. והנראה מדבריו דלמ"ד אין עולה מעיקר התקנה שיקראו שמונה וקשיא לי היאך אפשר לומר כן הא לדינא דמתני' המסויים בתורה אינו מברך לפניו כי אם לאחריה והמפטיר ודאי משמע דמברך לפניו ולאחריה כיון דאפילו בנביאים מברך לפניו. ועוד דהא משמע בפשיטות מסוניא דגמרא ומפי' התוס' שבימיהם המפטיר היה קורא בתחילת הפרשה של שבת הבאה כדאמרינן לקמן בסוגיא דפ' שקלים שחל בואתה תציה. והנראה בזה דודאי לעולם מעיקר תקנה דמפטיר בין למ"ד עולה ובין למ"ד אין עולה לעולם אין פותחין משמונה ז' בענינא דהאי פרשה ואותו החותם בימי משנה היה מברך לאחריה ולא לפניו והמפטיר היה קורא בשמיני בפרשה של שבת הבאה והיה מברך לפניו ולאחריה משום כבוד התורה דתורה כלפי נביאים אלא דעיקר האיבעיא לענין דיעבד אם טעה וקרא בין הכל ששה עד שגמר כל הפרשה וקמיבעיא ליה אי סגי בהכי כיון שהשביעי יקרא מפטיר מש"ה אית לן למימר דעולה נמי למנין ז' אע"ג שקרא בפ' אחרת דיעבד לית לן בה דודאי מעיקר תקנה ראשונה משמע שלא הקפידו כ"כ בסיום הסדרה של כל שבת ושבת בפני עצמו כדאמר' לקמן שילהי מכילתין דבני מערבא מסקו לאורייתא בתלת שנין ומשום דמפטיר בירך לפניו ולאחריה ודאי לא משמע שבשביל שהוסיף לברך יחזור ויקרא עוד או במקומו כיון דממינא עולה או דלמא דאינו עולה משום דלעולם בעינן שמונה משום ברוב עם כן נ"ל בכוונת שיטת הרשב"א ז"ל אלא דמלשון התוס' לא משמע כן כמו שאבאר דו"ק:

בתוספות בד"ה חד אמר עולה וכו' פסק ר"ת דק"ל כמ"ד עולה ולכך אנו נוהגים בתענית במנחה ובט' באב וכו' עכ"ל. נראה דאזלו לשיטתייהו שכתבו לעיל בד"ה ולרב אשי דמשמע שרוצין לדמות דיני כל הפטרות להדדי בין דתעניות ובין דשבתות ויו"ט אלא דבלשון הרשב"א לעיל מבואר להדיא דסובר בפשיטות דבתענית שקורין ג' לכ"ע עולה למנין ג' וכן משמע מלישנא דגמרא דקאמר מפטיר מהו שיעלה למנין ז' ועיין מה שכתבתי בזה לעיל ועיין במהרש"א מיהו בלא"ה עיקר דברי התוס' כדיבור זה וכדיבור הסמוך במ"ש ליישב מנהגינו אינן מיושבים כ"כ וצריכין תיקון קצת ואין להאריך:

דף כד.

בתום בד"ה כו' שלא ראה מאורות קשה דהא ר' יהודה וכו' עס"ה. עיין בלשון התוס' שילהי ר"ה דף ק"ג בד"ה הא ר"י שכתבו שם באריכות בענין הדרכה שאינה צריכה ומש"ה הוצרכו כאן לפ' בתחילת דבריהם בע"א ועיין בחידושינו שילהי ר"ה שהארכתי ג"כ בזה:

דף כה.

ההוא דנחית לקמיה דרבי חנינא אמר האל הגדול וכו' האדיר והחזק וכו' א"ל סיימתינהו לשבחיה דמרא וכו' משל לאדם וכו' כבר הארכתי בזה בפ' אין עומדין (ברכות דף ל"ג) בישוב ענין המשל וגם לשון הרא"ש לדינא ע"ש:

בני העיר פרק רביעי

במשנה בני העיר שמכרו רחובה של עיר לוקחין בדמיה בהכ"ג ספרים לוקחין תורה אבל מכרו תורה לא יקחו ספרים וכו' עד סוף המשנה. וכתב בעל המאור בשם רבי' אפרים ז"ל והביאו ג"כ הר"ן ז"ל בחידושויו דכולה מתניתין קשיא רישא אסיפא דברישא משמע דלעולם צריך לעלויו בקדושה ומשמע דקדושה כיוצא בהן נמי אסור כדדייק לקמן בגמרא לענין ס"ת ובסיפא משמע דדוקא להוריד מקדושה אסור משמע דכיוצא בהן שרי ע"ש שתירוצם בזה נראה דוחק ולולי דבריהם היה נ"ל ליישב בענין אחר דיש לחלק בין לכתחלה דלדיעבד דודאי לכתחלה צריך לאהדורי להעלות בקדושה היכא דאפשר ובכה"ג אינו רשאי לקנות בדמיהן קדושה כיוצא בו כיון דאפשר להעלות בקדושה משא"כ בסויפא שפיר מצי איירי היכא דלא אפשר להעלות הדמים בקדושה לאלתר כגון שאותן הדברים שיש בהן עילוי קדושה אין מצויין לפניו או שאין צריך להן כלל ובכה"ג נראה דודאי טפי עדיף לקנות קדושה אחרת כיוצא בו כי היכי דלא ליתוי לידי תקלה להשתמש באותן הדמים עד שיזדמן לו לקנות דבר שיש בו עילוי קדושה אבל מ"מ להוריד מקדושתן בכל ענין אסור ומוטב יותר להניחן עד שיזדמן לו עילוי קדושה או עכ"פ כיוצא בו כן נ"ל נכון ליישב לשון המשנה. ועיין בא"ח סימן קנ"ג שהט"ז ובעל מג"א מחלקין ג"כ בין לכתחלה לדיעבד בענין אחר דלכתחילה היינו שלכתחילה אסור למכור כדי לקנות קדושה אחרת כיוצא בו אבל דליעבד שכבר מכרו מותר לקנות כיוצא בו וע"ש אלא דאכתי לשון המשנה אינו מתיישב בכך ולפמ"ש א"ש טפי כנ"ל ועיין עוד בסמוך:

דף כו.

בפירש"י בד"ה אבל אם מכרו תורה וכו' שמעלין בקודש ולא מורידין תוספתא מעלין בקודש דכתיב ויקם משה את המשכן בצלאל עשה וכו' ולא מורידין דכתיב את מחותנת כו' כיון שהוקדשו הוקדשו עכ"ל. והקשה לי חכם אחד דבגמרא דמנחות דף ק"ט משמע איפכא דמעלין בקדש ילפינן מקרא דכתיב את מחתות ולא מורידין מקרא דכתיב ויקם משה. והשבתי לו דתרי עניני מעלין בקודש ניינה דעיקר מעלין בקודש ולא מורידין היינו בכה"ג דמתני' דהכא דשייך עילוי קדושה ופחיתת קדושה באותו דבר עצמו שחל עליו כבר קדושת הגוף או קדושת דמים דבכה"ג ודאי נראה דמסברא לעולם לכתחלה יש להעלות מקדושה קלה לקדושה חמורה היכא דאפשר אלא דעיקר קרא היינו לענין איסורא דאין מורידין דאפי' בדיעבד כגון שאי אפשר להעלות מקדושה אפי"ה אין מורידין וטעון גניזה עד שימצא קדושה אחרת שיש בו עילוי או עכ"פ כיוצא בו כדפרישית בסמוך מש"ה מיייתי שפיר ראייה מתוספתא דכיון דאין מורידין ילפינן מקרא דמחתות קרח ועדתו דאע"ג דבאמת לא חל עליהם קדושת הגוף כלל שהרי באיסור גמור עשוין אפי"ה כתיב כי הקריבום לפני ה' ויקדשו והיינו דכיון שהוקדשו הוקדשו אלמא דדין גמור

פני יהושע · מגילה

ממאוריייתא להעלות בקודש מיהא לכתחלה אף בכה"ג א"כ ממילא דאין מורידין אפילו בדיעבד נמצא דכל זה היינו בכה"ג דהכא דשייך עילוי קדושה והורדת קדושה בגוף הדבר משא"כ בסוגיא דמנחות דאיירי בענין שתי הלחם שהיו מניחן לכתחלה בכניסתן על של כסף ובסוף ביציאתן על של זהב שע"כ אין בהם עילוי קדושה על שתי הלחם עצמן וכ"ש דלא שייך בכה"ג ענין תחלה ודיעבד אלא דעיקר מלתא לאפילו לענין הידור מצוה בעלמא אמרינן מעלין בקודש ולא מורידין מש"ה מיייתי התם עיקר מילתא דאין מורידין מקרא דויקם משה דאיירי נמי בכה"ג לענין מעלה בעלמא דאפ"ה אין מורידין אלא דאכתי מעלין לא ידעינן אי לאו דאשכחן בקרא דמחתנת קרח ללכתחלה צריך להעלות בקדושה וממילא דה"ה לענין הידור מצוה כיון דגלי גלי דאין לחלק בין קדושה למצוה כנ"ל נכון ודוי"ק:

בגמרא א"ר אשי האי בי כנישתא דמתא מחסיא אע"ג דמעלמא אתו לה וכו' בריש פ"ק דכתובות דף ד' איתא להדיא דמתא מחסיא לאו כרך גמור הוי אלא דמפקא מכפר ומפקא מכרך אלא כיון דרב אשי ריש מתיבתא הוי וכ"ע צריכי ליה טובא מש"ה הוי אתו מעלמא להתם לבי כנישתא ולפ"י שפיר קאמר רב אשי כיון דלדעתיה דימי קאתי מש"ה לא דמי לשאר בהכנ"ם של כרכים ממש ואי בעינא מזבנינא לה כנ"ל ועיין בסמוך:

בתוס' בד"ה ואמאי והא דכרכין ננינה משמע דס"ל למקשה וכו' וי"ל דודאי המקשן טעה בתרתי וכו' עס"ה. ועיין מ"ש מהרש"א ז"ל בזה באריכות ישוב לשון התוספת דהכא דופ"ק דיומא. מיהו בעיקר לשון התוס' שכתבו כאן דהמקשן טעה בתרתי נראה דוחק. ולולי דבריהם היה נראה לי שאין צורך לזה דנהי דבפ"ק דיומא לא מפליג ר"מ בין של כרכין לשל כפרים היינו משום דהתם לא נחית להך סברא דכלא מצי לזבנא תליא מלתא דאפשר דאפילו היכא דמצי מזבנא לה אפ"ה כל כמה דלא מזבנא לה ויש זכות לכל העולם ליכנס שמה מש"ה אין לה בעלים מיוחדים בין לענין מזוזה ובין לענין נעגים ושאר מילי דהא אפילו בית השותפין הוי בעי למעוטי התם אי לאו דרבי רחמנא להדיא דמיקרי אחותבס וא"כ לפ"י לענין בהכנ"ם ובתי מדרשות שפיר מצינן למימר דלא מיקרי אחותבס אפילו היכא דמצי למזבנא כיון דהשתא מיהא אכתי לא מזובנא ובהך סברא הוא דפליגי ר"מ ור"י לפי השקלא וטריא דהתם נמצא דלפ"י א"ש סוגיא דהכא דכיון דר' שמואל בר נחמני אמר משמיה דר' יונתן דפשיטא ליה טובא דבהכנ"ם של כרכים לא מצי למזבנא לה א"כ מקשה הש"ס שפיר אמאי מטמא בנעגים לר' יהודה הא דכרכים הוי וא"כ לא מיקרי אחותבס כיון דלא מצי למזבנא לה כן נ"ל נכון ליישב הסוגיא. ועוד נראה לי דבלא"ה הך מומרא דר' יונתן דקאי אמתני' לא מיתוקמא אליבא דרבי מאיר דהא בלא"ה אשכחן לר"מ לקמן באידך מתני' דאין מוכרין בהכנ"ם כלל אלא על תנאי שאם ירצה יחזירוהו וא"כ לפ"י אין לחלק כלל בין כפרים לכרכים כן נ"ל ודוי"ק:

דף כט.

במשנה ר"ח אדר שחל להיות בשבת וכו' בחמישית חוזרין לכסדרן. ויש לתמוה מאי קמ"ל הא מלתא דפשיטא היא דמ"ש שבת חמישית משאר כל שבתות השנה דלא איצטריך למיתני שקורין בהן כסדרן וכיון דמפסיקין מכסדרן וקורין בע"א קתני לה בהדיא ממילא שמעי' דבאין מפסיקין קורין כסדרן תו קשיא לי דהא ברישא דמתני' קתני חל להיות בתוך השבת מקדימין לשעבר ומפסיקין לשבת אחרת והאי מפסיקין ע"כ היינו שקורין כסדרן וא"כ תו ל"ל למיתני דבחמישית חוזרין כסדרן דמכ"ש שמעי' לן ימ"ש נמי דשני בלישנא. והנלע"ד בזה דשפיר איצטריך למיתני והיינו משום דבשמעתין מפרשים דהא דקורין בפרשת שקלים היינו משום דשואלין ודורשין לי' יום ושתי שבתות לר"ג ועיקר הך מלתא לגבי פסח מתני' ומהתם ילפינן לה בפ"ק דפסחים מקראי וא"כ לפ"י סד"א דכיון דבר"ח ניסן שחל בשבת או בשבת שלפני ר"ח קורין בהחדש הזה לכם מטעמא דשואלין ודורשין א"כ כ"ש בשבת שלאחר ר"ח 'בשבת שלפני פסח שסמוכות יותר לפסח שייך יותר לקרות בהן פ' החדש הזה לכם עצמה מהאי טעמא :ופא דשואלין ודורשין ונהי דבפ' שקלים לא אמרינן הכי שאני התם דהך שואלין ודורשין דשקלים לא הוי מאותה פ' שקלים עצמה כדדרשינן בגמרא דפ' כי תשא באדנים כתיבא ובפרשת את קרבני לחמי לרב שקלים לא כתיבא התם אלא דאפ"ה תקנת חכמים בעלמא היא להזכיר פ' שקלים תוך לי' יום או שתי שבתות ואסמכוהו אשואלין ודורשין דפסח משא"כ בהך שואלין ודורשין בפ' החדש הזה לכם עצמה ודאי י' סברא גדולה לומר שבכל שבתות שמן ר"ח ניסן עד הפסח יש לקריתה דהיינו שואלין ודורשין בהלכות פסח ממש מש"ה קמ"ל במתני' דלא אמרינן הכי אלא בחמישית חוזרין לכסדרן והיינו משום דעיקר מילתא דשואלין ודורשין בהלכות פסח לאו לענין קריאת הפ' בבהכנ"ם איירי אלא לת"ח היושבין בבה"מ אז עכ"פ הרב ותלמידיו משא"כ לקריתה בבהכנ"ם אינו אלא סייג ומנהגא בעלמא דאסמכוהו אשואלין :ודורשן כמו בפרשת שקלים כן נ"ל נכון ודוק היטב:

דף כט:

בגמרא מאי פ' שקלים רב אמר צו את בני ישראל ושמואל אמר כי תשא. ולכאורה יש לתמוה טובא דמאי פלוגתא שייך בכה"ג בדבר הידוע ומפורסם מימות אנשי כנסת הגדולה או מימות עזרא דבכה"ג מקשה

הש"ס במס' ברכות גבי הבדלה ושארי עניינים ונחזי עזרא היכי תיקון א"כ מאי פלוגתא דרב ושמואל שייך הכא דנחזי מקמי הכי היכי הוה עבדי בכל פ' שקלים ומעיקרא נמי מאי מקשה סתמא דתלמודא מאי פרשת שקלים כיון דדבר ידוע ומפורסם הוא. והנלע"ד בזה דודאי רב גופא מודה דבסתם פ' שקלים של כל שנה קורין ככי תשא דכתיב לשון שקלים אלא דעיקר פלוגתא דרב ושמואל היינו בר"ח אדר שחל להיות בשבת דהך מלתא לא שכיחא כולי האי ובהא סבר רב דשייך יותר לקרות את קרבני לחמי דהוי מלתא דשויא לתרנווייהו שיש בה מענין ר"ח שהרי קורין אותה בכל ר"ח ואית בה נמי בענין שקלים כדר' טבי בסמוך ושמואל סבר דאפ"ה קורין ככי תשא כמו בשאר פ' שקלים שהן קודם ר"ח כן נ"ל נכון:

שם אתמר ר"ח טבת וכו' א"ר יצחק קרי תלתא בר"ח וחד בחנוכה ורב דימי אמר איפכא ומפרש ר' יצחק משום דתדיר קודם ורבי אבין מפרש טעמא דר' דימי משום דמי גרם רביעי שיבוא ר"ח וכו'. ולכאורה יש לדקדק דאכתי בלא"ה י"ל דחנוכה עדיף משום פרסומי ניסא דהך טעמא עדיף כדמשמע בפ' במה מדליקין (שבת דף כ"ד) דגר חנוכה דוחה קידוש היום אע"ג דתדיר אלא שהתוס' שם כתבו ליישב ולחלק בין האי דהכא ובין הפטרה דכיון דסוף סוף קרי חד בחנוכה מש"ה לא אמרינן דידחה לגמרי להקדימו ולעלווי מדר"ח ולפ"י א"ש נמי לישנא דאין משניחין דהכא דאע"ג דבעלמא תדיר קודם אפילו הכי לא משגחינן הכא לרבי יצחק בדר"ח כיון דבחנוכה איכא פרסומי ניסא ולרב דימי בר אבא איפכא אע"ג דבעלמא פרסומי ניסא עדיף בחנוכה אפ"ה אין משניחין מהאי טעמא גופא כמ"ש התוס':

דף ל.

בגמרא אלא אמר אביי קרי שיתא מואתה תצוה עד ועשית וחד קרי מכי תשא עד ועשית, ויש לתמוה טובא דמשמע הכא בפשיטות דלאביי הא דקאמרינן במתניתין דקורין בפ' שקלים אהפטרה לחודה קאי אבל שיתא קמאי לעולם קורין כסדרן ובסמוך ע"כ אפיסקא דבה' חוזרין לכסדרן דפליגי רבי אמי ורבי ירמיה לסדר מאי מסיק אביי גופא דכוותיה דרבי אמי מסתברא דלסדר פרשיות הוא חוזר אלמא דבפ' שקלים כל ה' קורין ככי תשא וכמו שכתב רש"י להדיא לקמן. והנראה בזה דאביי הדר ביה מהך דלקמן וכן מוכח ממ"ש כל הפוסקים בפשיטות בהאי דלקמן דלסדר הפטרות הוא חוזר כדרבי ירמיה אע"ג דרבי אמי ואביי הו"ל תרי לגבי רבי ירמיה ועוד דאביי בתראה הוא לגבי ר' ירמיה אע"כ דאפ"ה פסקו כר"י כיון דמסוגיא דהכא דמשמע דאביי גופא הדר ביה מהאי דלקמן והא דלא אמרינן איפכא דהדר ביה מהך דהכא אע"ג דהך דלקמן דאחרייתא הוא ואית לן למימר דהדר ביה מקמא כדאשכחן בש"ס טובא אלא דש"ה דמיייתי סתמא דתלמודא ברייתא דת"כ דאביי דחל להיות ככי תשא קורין אותה וכופלין אותה ומיייתי נמי לאידך ברייתא דחל להיות בפרשה הסמוכה בין מלפניה ובין מלאחריה קורין אותה וכופלין אותה ומסקינן דהיינו שכופלין אותה בשבתות וא"כ ע"כ היינו כדרבי ירמיה דלסדר הפטרות הוא חוזר כן נ"ל ברור בטועם שיטת הפוסקים אלא דלע"ד נראה עוד דאפשר דלא קשיא כלל דאביי אדאביי דלקמן דקאי אביי אמתני' דחמישית חוזרין לכסדרן משמע ליה לאביי כרבי אמי דלסדר הפרשיות הוא חוזר דבפרשת שקלים כל ה' קורין באותה פרשה דכי תשא עצמה ואין חשש בדבר כיון דמעיקר דין המשנה אין סדר הקריאה כסדרן מעכב כלל אפילו בשאר שבתות השנה תדע דהא במערבא פסקו לדאורייתא בתלת שנין כלאמרינן לעיל בסמוך וא"כ ע"כ הדבר מסור לכל לקרות ז' הקרואים באיזה ענין שירצה וא"כ שפיר קאמר אביי בפ' שקלים יוכל לקרות ה' קרואים באותה פרשה עצמה והא דקתני במתניתין חוזרין לכסדרן היינו לסדר פרשיות ודייק לה שפיר דהוי דומיא דסיפא דלכל מפסיקין והיינו לענין פרשיות משא"כ בסוגיא דהכא דר' יצחק ואביי איירי לפי האמת דלא קי"ל כבני מערבא אלא שעיקר קריאת התורה צריך להשלים כסדרן בכל שנה ושנה כדאמר רבי אמי גופא בפ"ק דברכות לעולם ישלים אדם פרשיותיו עס הציבור ואמרינן עלה דרבי ביבי בר אביי סבר לאשלומינהו לפרשייתא דכולא שתא במעלי יומא דכיפורא וכו' אלמא דהכי הלכתא ונראה דהיינו אי משום דקוי"ל כברייתא דרשב"א לקמן דאמר עזרא וכו' תיקן להם לישראל שיהיו קורין קללות שבת"כ קודם עצרת ושבמשנה תורה קודם ר"ה ויהיב טעמא למלתא אלמא שמעיקר התקנה לקרות כל התורה כסדרן לפי סדר השבתות ולהשלימן בכל שנה ושנה וללא כבני מערבא או משום דנהי דבזמן המשנה לא היה דבר קבוע לקריתה דוקא כסדרן אעפ"כ אח"כ גשתנה הדבר כיון דאשכחן הכי להדיא בהנך ברייתות דחל להיות בשבת הסמוכה או כבי תשא דמסקינן שכופלין אותה בשבתות וכה"ג אשכחן לעיל בפ"ג דאף שלפי דין המשנה לא היו מברכין כי אם הפותח לפניה והמסיים לאחריה אפ"ה אמרינן התם דהאיזנא כל הקורין צריכין לברך לפניה וא"כ ה"ג דכוותיה וכבר אפשר דהא בהא תליא דכיון שכל א' מברך לפניה ולאחריה אינו בדין שיברכו ז' פעמים לפניה ולאחריה על פרשה אחת לכופלה כמה פעמים מאי דלא אשכח בשאר פרשיות התורה ואין להאריך כאן ויתר:

סליק פירקא וסליקא לה מסכת מגילה

רשייש

שם ויהי בחיות יהושע כו' וישתחו לאפיו. קרא לאו הכי כתיב ועתד"ה וילן:

רש"י ד"ה בנס וד"ה מיהווה הוו. הד"א ובזה לא נצטרך להגה"ה שבגליון:

רש"י ד"ה ויקראו. בס' עזרא כתיב. ענה"ש סוכה (יב):

תד"ה חיישינן. דאל"כ אדם שא"ל בלילה כו' עד דנחזי ליה בבואה כו'. בסנהדרין כתבו דאין בבואה נכרת בלילה מללא משני הכא הכי:

בא"ד ולא אשכחן כו'. אלא כו'. נס ביבמות (קכב) גבי אחד שעמד בראש ההר נמי פריך הכי ובגיטין כ' לתרנוייהו:

דף ג:

גמרא ולאחותו מה ת"ל כו'. הט"א כ' ע"ד התנן' ביבמות (ח) שתירצו דרבא ל"ל לדעולא ליתא דפשטא כו' משמע דל"פ כו' אלא דס"ל דל"א הואיל גבי היתרא כו' ע"ש ודברי תימה הן דזה הוה שני הפכים בנשאל אחד דל"כ יקשה עליו ברייתא דמצרע כו' וע"כ א"ת דל"פ אדעולא ס"ל הואיל אפי' בהיתרא והתם לא קאמר אלא לדחויי דברי אביי דלדרבה כו' וכיון דמוכח מהברייתא דאמר' הוואיל אף בהתירא א"כ כש"כ בדיוחוי ולישנא דלדרבה על כוונה זו תמצא בסנהדרין (ר"ד נה) ע"ש בתנן' ובהאי סברא דהוואיל אני אומר דהא דכ' המל"מ בפ"ז מהל' א"ב ה"נ דכהן הדיין שקדש אלמנה קטנה ואח"כ נתמנה להיות כ"ג ובגרה תחתיו דלא יכנסנה ע"ש דנ"ל דשרי מטעם הוואיל לאישתרי איסור דאלמנה אישתרי נמי איסורא דבגורת ועוד נ"ל דין חדש אי לאו דמסתפינא מרבתי והוא דאם נפל איסור בקדירה בפסח ונתבטל בס' ואח"כ נפל לתוכה חמץ ויש ס' כנגדו בטל ג"כ מטעם הוואיל. והוא דנועד נפילת האיסור טרם שנפל החמץ דכבר הותר עיי' ביבמות שם שוב מצאתי להתגור"ע בריש יבמות שהעיר על הט"א בזה:

שם ואריב"ל ברך שישב ולבסוף הוקף נידון בכפר. הט"א הביא ראיה לפי' התנן' דאילו לפרש"י ה"ל להש"ס לכויעי' מברייתא דערבין (ס"ד לג) ולפמש"כ בברכות (כו) אין מזה ראהי ע"ש:

תד"ה מענות. מטפחות יד על יד כו'. עיי' מו"ק (כז ב) ותבין מדוע נדו מפרש"י בזה:

תד"ה כ"ש חנוכה ופורים. ואע"ג כו'. פירושם לחוק ועיי' בהגר"א סי' תרצ"ו סק"ח פי' מורוח בזה:

תד"ה מות מצוה (הב'). דהא אפי' ת"ת דרבים מבטלין כו' כדאמר בפ"ב דכתובות. בעניי ל"מ שם הכרח לזה דמאי דאמר שם ולקמן (כט) (לפלא בעיני שלא הביאו מהא דלקמן דשם נאמר ככל האמור בכתובות) וכמה כ"ץ כו' אף נטילתה בס"ר וכן אבל למאן דמתני ל"ל שיעורא היינו דהיחיד צריך לבטול תלמודו אבל ת"ת דרבים דהיינו כל ישראל יחד כדפרש"י או אפי' ס"ר שלומדים יחד מנ"ל ולדבריהם ה"ל להקשות טפי דמאי מבע"ל לרבא פשיטא דמ"מ עדיף דהוא דוחה ת"ת דרבים מה של"מ במגילה ודע דמה שמסיים שם ה"מ למאן דקרי ותני כו' נראה דאינו מלשון הברייתא דלשון זה דהני מיילי ל"מ בלישנא דברייתא וללא כהט"א שהבין דזהו סיומא דברייתא:

בא"ד וי"ל כו' אבל למאן דלא קרי ותני ל"צ כולי האי כו'. עיי' לקמן (כט) בתק"ה הני:

תד"ה ברך שישב. וי"ל דשאני טבריא כו' כהיקף חומה לגבי מגניא כו'. כ"ג דצ"ל:

תד"ה אלא. דבסתמא ליבא למיחש כו' וסד"א דאיבא למיחש כו' קמ"ל דל"ח. לכאורה מאי חשש איסור יש כאן אדרבה זהו חומרא שאינם רשאין להקדים קריאתן קודם י"ד אבל בגמרא מצנינו לשון חוששין לקולא עיי' שבת (קנא) רש"י ד"ה ושמואל:

דף ד.

גמרא לוד ואונו וגיא החרשים כו'. שלשקן יחד נזכרו כנחמיה (יאל לה) ובזה א"ש טפי הוי"ל שבתק"ה לוד:

שם ולעומץ אסא בניניהו דכתיב **ויבן ערי מצורה** ביהודה. נ"ל דמפרש ויבן כו' שחש בניני ערי מצורה ביהודה (ר"ל שקודם לא היו כלל ערי מצורה שמה) מללא כתיב ויוסף ערי כו' גם נ"ל דביהודה פי' בחלק הארץ הנקרא יהודה וכמו יושבי יהודה ובזה החלק היה ג"כ נחלת בנימין ולא נצטרך למה שנדחק רש"י ואע"ג כו':

שם מאי איריא פורים כו'. עיי' בתנן' ולנל"פ מאי איריא פורים דתקנו אכנה"ג לפרסם הנס ע"י קריאת המגילה ולכן קאמרת דבשבת דל"א בקריאת המגילה צריך לפרסמו בדרשת ענינו של יום אפי' יו"ט דלא מצנינו מצנת פרסומם בהדיא נמי:

שם סבור מיניה למימרי בלילה ולמינתי כו'. וכ' הט"א והא דתני לקמן (כ) אין קורין את המגילה כו' עד שתנן החמה בלא קרא בלילה מייירי ע"ש ותמיהני כיון דלכתחילה יוצא בקריאתה בלילה א"כ למה לא יקרא אפי' לכתחילה משעלה עה"ש דממ"נ יוצא:

רש"י ד"ה לוד ואונו. ובמתניתין דערכין תנן תרתי מינייהו כו'. עיי' לקמן (י) בדבריו ד"ה את אלנו ובמש"כ שם:

רש"י ד"ה יזמרח כבוד. ולא ידום בלילה. נראה משום דמצנינו לשון דומיה בלילה ולא דומיה לי:

בא"ד דרשינן בפסיקתא כו'. וכן בויק"ר פ' כ"ח:

תד"ה נשים. דלא עדיפא אשה מאנדדוגינס. עיי' מהרש"א ובתוספתא שנוי דין אנדרונינס קודם לטומטום וכן הביאה הרא"ש ועי"י סופר מוטעה נסתרמו בתנן':

תוס' ד"ה שאף. פרשב"ם כו'. ולעג"נ מפני דהוקשה לו. א'. דבסוכה היו ג"כ באוה"ג לעגני כבוד ואפ"ה פטורי וכמו שהרגישו בזה התנן' בפ' ע"פ. ב'. קושיית התנן' לקמן דל"ל גבי מצה דכל שיטנו כו' לכן פי' דהן היו עיקר ולישנא דאף נ"ל דפירושו דאף באוה"ג הן היו עיקר כמו בפסח לכן כמו שחייבין במצה מהא דכל שיטנו כו' כן חייבין במ"מ ולישנא דאף כה"ג תמצא בפכ"ג דכלים מ"ב עמש"כ שם ועיי' בפ"א דשקלים מ"ב בתוי"ט ד"ה ויוצאין ובמש"כ שם ובגדרים (כח) ובה"א אף יפתחו לא בשבועה לשנויא דר"א שם הוה פירושו אף בשבועה יפתחו לו ובעירובין (מט) אף זו דברי ר"ש לפרש"י שם הוא כמו זו אף דברי ר"ש והתנן' גם שם לא ישר בעיניהם לפרש כן ובב"ב (סא ב) לבירה נמי בית פי' התנן' שהוא כמו בית נמי ובפסוק מתן אעשה גם אנכי לביתי פי' הרמב"ן שהוא כמו מתן אעשה אנכי גם לביתי וכן כאן שיעורו שהן היו (העיקר) אף באוה"ג:

דף ב.

במשנה חל להיות י"ד בשני. התוי"ט העתיק לשון הר"ן שהוא עיקר כו' ומש"ה קתני לה סתמא הר"ן כתב כן לגי' הרי"ף דל"ג יו"ד (וכן ברא"ש ובמשנה שבירושלמי ליתא ובירושלמי מוכח להדיא גל"ג ליה ע"ש) אבל התוי"ט ל"ד בהביאו דבריו על גי' דילן וכמו שהעתיק בעצמו:

שם ח"ל כו' ברביעי כפרים מקדימין ליוהב"ג. נ"ל דאם רצו לקרות ביום ג' רשאין מטעם הירושלמי לפניו ולאחריו קורין בו אין קורין וכן אם חל ביום א' רשאין לקרותה ביום ו' מה"ט:

שם ח"ל ע"ש כו' ומוק"ח קורין בו ביום. וכ' הרע"ב ומ"מ אין קורין ויבא עמלק אלא בשבת כו' ימפטורין פקדתי וכ"כ הרמב"ם ס"פ בני העיר ותימה שנשמטו דבריהם מהרב"י ואחרונים בס'י תרפ"ח ס"ו ע"ש:

שם ח"ל בשבת. התוי"ט כ' דלדיקן לא מיקלע כן ומדוע לא כ' כן על ח"ל בשני המוקדם ובירושלמי אר"י לית כאן ח"ל בשני ולית כאן ח"ל בשבת כו' ע"ש ולכאורה לית כאן גם או ברביעי דלא יחול הו"ר בשבת עיי' סוכה (מג ב) תת"ה לא. מה שהביאו בשם הירושלמי ובש"ע ר"ס תכ"ח:

שם ח"ל אחר השבת. ור"ל ביום א' לבד ובגיטין ס"פ מי שאלחו מסקינן דעד ג' בכלל מיקרי אחר השבת ואולי דהכא ליבא למיטעי וכן בחגיגה פ"ב מ"ד שלא לקיים דה"א בעצרת אחר השבת המכוון ג"כ יום א' יבנגעים פ"א מ"ד לאחר השבת ב"פ ר"ל ג"כ יום א' ועמש"כ ביבמות (מח ב) דפלוגתא דתנאי היא אם אחר סמוך או מופלג וגי' הרי"ף כאן ח"ל בא' בשבת וכ"ה בר"ן (מח ב) וברע"ב

נמרא ואימא זמנים טובא. הט"א נדחק בקושיא זו ולפמש"כ לקמן (ה) ובק"א בד"ה ע"ש זמנס דתקנת הקדמה איננה מפני הכפרים לבד אלא מפני כ"ד שיראה לחכמי הדור שנצרך להקדים וא"כ אין לנו טעם מבורא עריפות הני ג' יומי מהשאר (וכן הביאו הפוסקים באמת בשם הירושלמי דמפני הדחק יכול לקרות מר"ח) שפיר מקשה אימא זמנים טובא דהיינו מר"ח:

שם ולא יעבור כתיב. וכ"ה לקמן (ה) ועמש"כ לקמן (ז) בתק"ה ור"נ בס"ד וק"ק דילמא הוא לישנא דאקדומי כדלקמן (כא ב) בשלמא לפרש"י וכן לר"ת שהביא הרא"ש בזה דיו"ג זמן קהילה לכל כו' ניחא דהאיכא י"ג אבל לפר"י שהביא קשיא ואולי דולא יעבור קאי אזמן דיו"ד וטו"י דלא יעבור בלתי קריאה בהם או לפניהם וכדכתיב וימי הפורים האלה לא יעברו:

נמרא אימתי בזמן שהשנים כתיבנן. נל"פ דהיינו שאינו שעת חירוס ובפרש"י נראה דצ"ל שהשנים המתעברות דבימי ר"י עדיון היו ע"פ כ"ד עיבור השנים וקה"ח:

רש"י (במסנה) ד"ה אלא שהכפרים. ופעמים שיוהב"ג בי"ג ופעמים שהוא בי"א. רבים מתקשים מדוע דלג י"ב ולכאורה י"ל דייב מ"ל בעיירות בח"ל בשבת אבל נראה דאי לאו הקדמת כפרים ליוהכ"נ היו עיירות נדחין לע"ש עמש"כ לקמן (ד ב):

רש"י ד"ה ח"ל אחר השבת. וטפי כו' דמיוהב"ג ליוהב"ג ל"מ. לכאורה בזה ת"ל דטפי לא תקינו רבנן כדלקמן (שס) ואולי דס"ל דהטעם דלא תיקנו י' הוא מפני דמיוהכ"ג ליוהכ"ג ל"מ (ועיי' מש"כ לקמן (ה) בשם הר"ן) ובזה א"ש מאי דקדחי הש"ס שם מיוהכ"ג ליוהכ"ג ל"מ דלכאורה קשה מנ"ל הא:

רש"י ד"ה סתימתאה. שמצינו בכ"מ בש"ס. כצ"ל ואשכחנא עוד ר"ש סתימת' מכות (יז) ריב"ז סתימת' וא"ל ראב"ש סתימ' בכורות (נא ב):

רש"י ד"ה כששרוין. השלוחין כו' לקצות א"י. כצ"ל:

דף ב:

נמרא אלא שושן דעבדה כמאן. פרש"י היאך עשו בט"ו. ק"ל אי על שעת הנס קפריך הא אז עשו מעצמן ביום נייחא שלהן ואי פריך על למרות הא לא אשכחן בהמגילה דיעשו בט"ו וכן במשנה ליתא דינייהו גם לישנא ולא כמוקפין בדגמרא מחוסר ביאור אשר ע"כ נ"ל דהקושיא היא איך תעשה לדורות לא כפרזין להכתיב כימים אשר נחו והם לא נחו עד ט"ו ולא כמוקפין דהא פרזי היא. וכפי ששמעתי מפרסי אחד אשר ששן הישנה כבר נחרבה עד היסוד יתכן שנס בימי חכמי התלמוד היתה חריבה וידוייק שפיר דעבדה דהוא לשון עבר ואולי שנס בימי רבי היתה חרבה ולכן לא הזכיר דינה במסנה:

רש"י ד"ה מהודו ועד כוש כתיב. דכתיב וישלח ספרים וגו' בכל מדינות כו'. כצ"ל:

דף ג.

נמרא אין מיהוי הוה ולא הוה ידעי הי כו'. עיי' ט"א שהקשה דה"ל לידע מהלוחות ולי יותר קשה דהא ע"כ ולא ידעו פירושו דמעולם ל"י דאם נפרש דבזמן הצופים ל"י אבל מקודם ידעו א"כ היינו הא דמסיק שכחום כו' וא"כ ק"ט היאך אפשר דל"י מעולם ליייתי ספר ויחזו ועוד הרי מ"ר היה עממם אשר ע"כ גל"פ תיבת ידעי לשון קביעות מקום כמו ידעת השחר מקומו (איוב ל"ח:י"ב) ואת העגרים וידעתי (שמואל א כ"א:ג') עיי' באוה"ש ור"ל שלא נקבעו מעולם הי באמצע כו' אלא פעם נכתבו באמצע פעם בסוף ואתו צופים ותקנו כו' לכן פריך שפיר ס"ם אה"מ כו' ודע דבשבת הני' גם הכא שאין גביא רשאי כמו לעיל:

שם עמד כו' על רגליו ואמר כו' גלוי כו'. כה"ג כב"מ (נט ב):

שם ויקראו בספר בתורת האלהים כו'. כצ"ל וכן בסמך ובפרש"י:

שם ויבינו במקרא כו' וא"ל אלו המסורת. נראה דר"ל שהתבוננו לתת טעם על חסירות ויתירות שע"פ המסורה על מה הם רומזים או דר"ל היכא דהמסורת חילוף הקריאה התבוננו לקרות כפי הקריאה:

שם מ"ש דאדאורייתא דלא אודעזע כו'. כצ"ל:

שם וראיתי אני דניאל כו'. עח"א טעם סמיכת זה המאמר לכאן ולנ"פ דבא להסמיק מאמרי ר"י ואיתימא רחב"א אהדדי:

שם שמבטלין ת"ת ובאין לשמוע מ"מ. זכורני שראיתי בתשו' ב"א שנתקשה מאי בטול תורה שייד בזה הכי קריאת המגילה איננה ת"ת ולע"ז מיושב ע"פ המבואר בשו"ע יו"ד סי' רמ"ו ס"ג בד"א כו' ע"ש גם י"ל כגון הרב שלומד עם תלמידים והמה כבר שמעו מ"מ והרב עדיין לא שמע שיבטל הרב וילך לשמוע מ"מ אף שע"י זה יתבטלו התלמידים:

רשי"ש - מגילה

רש"י ד"ה כדתנן. שב"ד גוזרין עה"ג. כ"י דצ"ל:

רש"י ד"ה ותנא בנין בנין של שמחה בו. כצ"ל:

תד"ה ובקש. א"ב י"ל דרצה לעקור מט' ולקבעו בעשירי כדאר"י בו. לכאורה עדיין יקשה הא אין ב"ד יכול לבטל בו ימש"כ עה"ג לא מחוור כלל דהא ריו"ח לא היה באותו הדור ול"י דרבי היה תולה דמה שקבעו בט' הי' אז מחמת קלקול חשבונות כמ"ש התנא' בשם ירושלמי כה"ג בר"ה (יח ב) ובכזה לא שייד הא דאין ב"ד בו כמ"ש התנא' לקמן לענין מנהג וכה"ג כ' הרמב"ם ברפ"ב מהל' ממרים ועמש"כ בהוריות (ב ב) בס"ד:

תד"ה ממעטין (הב'). וחמירי מט"ב בו. הנה"ש הניח דבריהם בצ"ע מהא דתניא בפסחים (נד ב) אין בין ת"ב לתע"צ אלא שזה אסור בע"מ בו וכה"ג הקשה הלח"מ בפ"ג מהל' תענית הל"ו על הה"מ ע"ש ולעד"נ דע"כ לא אסרו מליאדם אלא לאחר שעברו אלו ולא נענו דנוהגין עצמן כנוזפין בו אבל בתעניות עצמן יכול להיות דשרי כמו בט"ב:

דף ו.

גמרא גדול הוא בששך. עפרש"י וכן נמצא במקרא ירמיה כ"ה ונ"א:

שם וזמנא נקרא שמה טבריא בו. בב"ר רפכ"ג איתא דנקראת טבריא ע"ש טיביריאוס קיסר ע"ש:

שם רבא אמר רקת שמה בו. עט"א ובמשכ"ע בק"א דהאי כי נח נפשי דר"ו סתמא דגמרא קא"ל וכה"ג כ' התנא' לקמן (ו) ל"ה דכ"ע ובב"מ (ר"ד מ) והר"ן לקמן בפ' בני העיר על הא דאמר עולא ליסתמש אינש במאן דתני ארבעה בו ובמהרש"א לעיל על הא דפרט לטבריא שימה חומתה ועי' סנהדרין (כה ב) ברש"י ד"ה אפי' במדבר וכה"ג בב"ט ועמש"כ בב"מ (טז ב):

שם טמוגי זו טרית. אולי דריש טמוני מלשון מטמון שהוא דבר חשוב וכעין שפרש"י בשפוני:

שם והיא היתה יתד תקועה. נראה משום דאמר נביא עלה תעקר לכן קאמר לשון תקועה שהוא היפך עקירה:

שם היו קורין אותה אחידת בו. כצ"ל וכ"ה בע"י:

שם והיה כאלוף ביהודה בו' שעתידין שרי יהודה ללמד בו'. נראה דדריש מן כאלוף פי שנים מלשון אלופים שהוא מין שררה ומלשון ואלפך חכמה (איוב לג) שהוא לשון לימוד:

רש"י ד"ה והיה אדום. ועקרון תהי' בית תלמוד בירושלים. כצ"ל בכ"ף:

רש"י ד"ה לשם. עיר שכבשו בני דן. יהושע (יט מז):

דף ו.

גמרא ל"ק הא במילי ידידה בו' ואב"א שעה משחקת לו שאני. ולפ"ז צ"ל דר"ד ב"מ דקאמר ואם לחשך בו' אלא אל תתחר בו' כמרעים חדא מתרי ותלת טעמי נקט:

שם אי ת"ק קשיא מתנות. כצ"ל:

שם ותנא מ"מ וח"ה בו'. דהא בהא תליא עי' (לעיל ד ב):

תד"ה מסתבר. ודייק טעמא בו' יסוד מזבח העולה וגו' וקשה בו'. כצ"ל:

בסה"ד א"נ בו' לא חזינן בו' המזבח כשר בו'. כצ"ל ועט"א:

דף ז.

גמרא בתחילה קבעוה בשושן ולבסוף בכה"ע כולו. לכאורה תמוה דהרי גם במכתב הראשון דמרדכי כתיב אל כל היהודים אשר בכל מדינות המלך בו' והרחוקים בו' וקבל היהודים בו' קיימו וקבלו בו' ונ"ל דאף שאחשורוש מלך בכיפה כלקמן (יא) והם קכ"ז מדינות מהדו ועד כוש מ"מ היו חלוקים בממשלתו עליהם על איזה מהם לא היה רק מלך הכולל. ומ"מ היה מלך פרטי זולתו לכאז"א ומתנהלים ע"פ דתו ועל איזה מהם היה הוא גם מלך הפרטי ובכ"מ שאומר מדינות המלך סתם הכוונה על מדינות שהיה הוא המלך הפרטי עליהם רק במקום שהוא אומר קכ"ז מדינות מהדו ועד כוש כולל כל הכיפה וגזירת המן לא היתה רק על מדינות שהיה אחשורוש המלך הפרטי עליהם וזה משני טעמים. א' שחשש אולי לא ישמעו אליו המלכים הפרטים למעשה רצח כזה להרוג אומה שלימה על לא חמס בכפיהם. ב' כי ודאי ידרשו מאתו על מה יצא קצף כזה עליהם ואולי ימצאו מהם אשר ידברו עליהם טוב ויניאוהו מעשות זאת וינחם ויפרע עצתו בכלל לכן התחכם שלא לדרוש רק על היהודים אשר הוא שליט פרטי עליהם שאיש לא יעז לשאלו על ככה ולהניח גזירתו ואולי חשב כשיבצע מחשבתו זאת יניף ידו גם על שאר היהודים ולכן לא נזכר בכל הספור דגזירת המן רק במדינות המלך סתם וכן כתיב ובכל מדינה בו' אשר דבר המלך ותתו מגיע בו'. (ר"ל במדינות המתנהלות ע"פ דתותיו לבד דהם אשר היה הוא גם המלך הפרטי שם היה) אבל גדול בו' זולת באגרות אשר כתב מרדכי (שם ח) כתיב אשר מהדו ועד כוש קכ"ז מדינות אבל מה היה כתוב בהן אשר נתן המלך בו' בכל מדינות המלך אחשורוש והכוונה שהודיע לכל הממלכות אשר נתן רשון ליהודים אשר במדינותיו (לבד) להקהל בו' והוא בכדי שלא ידמו שהיהודים עושים זאת בלא רשון וידעוים כמורדים ויעלו עליהם לצדא וכן כתיב ובכ"מ בו' אשר דבר המלך ותתו מגיע שמחה בו' יען כי עליהם לבדם היתה מקומם הגזירה לרעה והיה להם לבדם אבל גדול עכשיו שנתהפך הגלגל היתה השמחה ג"כ להם לבדם ולכן גם מרדכי במכתבו הראשון לא כתב שיקבעו פורים רק להם לבדם. אמנם בשנה הב' נמלך לכתוב אל כל היהודים אל קכ"ז מדינה לקיים בו' ולכן הוצרך לכתוב להם את כל תוקף (עי' לקמן יט מה שדרשו בו) משא"כ בכתבו אל היהודים אשר במדינות המלך דהם כבר ידעו את הכל וזה שאמר כאן מתחילה קבעוה בשושן ור"ל מלוכת שושן ולבסוף בכהע"כ ובזה תראה שדברי רש"י לעיל (ב ב) ד"ה מהדו ועד כוש כתיב אינם מדוייקים וכוונת הש"ס על פסוק דסוף המנילה:

שם עד שמצאו לה מקרא בו'. כצ"ל:

שם כחוב זאת. מש"כ כאן ובמ"ת עפרש"י ונ"ל דנפקא ליה זאת מן וזאת התורה שכוללת התורה כולה וכה"ג דרשו בויק"ר פכ"א בזאת יבא אהרן אה"ק בזכות התורה וזאת התורה ובריש ע"ז אין זאת אלא תורה בו':

שם אמר שמואל אסתר אינה משמאה אה"י. מהרמב"ם משמע דל"פ כשמואל וכ"כ המ"א סי' קמ"ז סק"א וע"כ משום דמוקמינן ליה כיחידאי ויהיה מזה לכאורה סתירה למש"כ בחידושי לשו"ע או"ח סי' ק"ם ע"ש ואולי הך דמוקיב עליה בריית' היא כי במשנ' לא תני אבל רות בו' ואיכא למימר אדרבה לאידך גיסא דאינך לכ"ע א"מ אה"י וכן מוכרח דזאת ברייתא לפי' מהר"ם שבתני"ט שם וכ"מ קצת בתמ"ה נאמרה ועי"נ ט"א דל"פ כותיה משום דזוגא דלעיל משמע דפלגי עליה אבל לכאורה יש סתירה

תד"ה פסק. דא"ח כל דבר דהוי בלהבא בו'. נ"ל דכוונו להירושלמי שהביאוהו הרי"ף והרא"ש בפ' בתרא דתענית ר"א אומר יחיד בט"ב צריך להזכיר בו' א"ר ירמיה כ"ד שהוא להבא בו' ע"ש ומה שציון הגר"ף פסחים (קח ב) ע"ש שיש קצת מעין זה אבל כוונתם ג"ב כמש"כ ודע דנראה מהסדר שכתבו דבגילה אין מזכירין עה"ג וכסדר ר"ע שהביא הב"י ר"ס תרצ"ג (והמ"א הביאו ג"כ בס' תרצ"ז) אבל בש"ע שם פסק דגם בגילה מזכירין וע"ש בהגר"א סק"ד וסק"ו:

דף ד.

נמרא מיוהב"ג ליוהב"ג לא דחינן. נ"ל הטעם דמאי יהנו הכרכים בהקדמתן דס"ם לא יהיו פנויים בפורים מחמת הכניסה ועמש"כ במשנה ועי"ל משום גזירה ללא יקיימו מיהב"ג דב' לה' דהוה עשרה לל"ת רבנן:

שם וסבר רבי עיירות ל"ד ליהב"ג והתניא בו'. עי' מהרש"א ואנכי אוסיף ע"ד דעל רומיא דמתניתין אהדדי משנינן בכ"ר תברא בו' ועוד נ"ל לתקן ע"פ מש"כ התנא' בפסחים (קב ב) ד"ה מיתיבי ע"ש יה"נ בדרכי מפורש הטעם האזיל ונדחו בו' כדמתרין:

שם דאר"ח אר"ה פורים שח"ל בשבת הכל נדחים ליוהב"ג בו'. קשה. א'. מאי קמ"ל מתניתין היא יפשיטא להלכה כמו שסתמה. ב'. דהל"ל הלכה כמתני' ולא בלשון שאומר דמשמעו שהוא דין מחודש ממנו וכה"ג הקשה הש"א בתשו' י"ט וכן הגמרא גופה לקמן בסוף מכילתין ב"פ ובש"ד ועי' מנחות (ל ב) תד"ה ולימא. ג'. מ"ק כמאן כרבי ול"ק כמתניתין ובזה העיר המהרש"א ונ"ל דאי ממתניתין ה"א דטעמא משום דכפרים בל"ז מקדימין ליוהב"ג לכן גם המה נדחים ליום קריאתן (עי' בהה"מ ספ"א שהזכיר סברא זו) ור"ה אשמועינן אפי' לדיקן דליכא הקדמה דכפרים מ"מ נדחים ליוהכ"ג. ולזה כוון במה שאמר הכל נדחים (דלפני' למאי דמתרין הש"ס כל הגדה עדיין מחוסר הבנה) דר"ל אפי' במקום אז בזמן שאין כפרים מקדימין ובזה א"ש מה דאמר רב לקמן פורים שח"ל בשבת ע"ש ומנס בו' דקשה איך פליג על סתם מתניתין ובב"ק (צ ב) פריך עלי' ורב שביק מתניתין בו' (ועמש"כ ביבמות דף פ (בס"ד) דרב מייירי בזה י"ז וזה דלא כק"ג אות י"ח ע"ש). (גם מש"כ דלפרש"י בהא דמסתכלין בה אפי' בזמני דאמוראי דהוי מקדשין ע"פ הראיה היכא דהשלוחין מניעין איתא להקדמה דכפרים נסתר מהא דפריך שם אילימא אליבא דר"ע אפי' בזה"ז בו' ע"ש בפרש"י וכן מהא דק"ל לרב אשי דר"י אדר"י) אבל ק"ל איך פליג ר"ה על רב רביה ובשבת (קכח ושם) פריך והא ר"ה תלמידי' דרב בו':

תד"ה ויעבירגה (הב'). וצריך ל' קולות. ל"ד דהא בימי חכמי המשנה לא היו תקועים רק ט' קולות ג' של י' ג' ואפ"ה לא היו דחי שבת:

דף ה.

נמרא ע"ש זמנם והא שבת זמנם היא. נ"ל דללעת הרלב"ח שכתב"א סי' תרפ"ח סק"י מתפרש כפשוטו דמשמע ע"ש זמנם לכל מיני והא שבת זמנם לענין הסעודה ומשלוח מנות. ועט"א ובמשכ"ע בק"א יעתה ראינו להר"ן שכ' בר"מ ח"ל וליכא טעמא להני תרי זימני דרבי קרא אלא משום הקדמת יוהכ"ג לכפרים וק"ל לפרש"י דיוהכ"ג היינו שמתכנסים למשפט כתקנת עזרא א"כ בימי מרדכי אכתיו לא היו תקנה זו ואפי' לפירושו דהיינו שמתכנסים לקרוא בתורה הא כתב ג"כ כתקנת עזרא שתקן לקרוא בתורה בב' וה' ובאמת עיקר קה"ת בבז"ה הי' עדיין בימי משה עי' במרובה וכבר העיר המ"א בזה ע"ד הרי"ף בר"ס קל"ה שוב מצאתי בירושלמי סוף ה"א חז"ל ר' יוסטא בר"ש בעא קומי ר"מ ולא עזרא תקן שיהי' קורין בתורה בבז"ה בו' ומרדכי ואסתר מתקנים על מה שעזרא עתיד לתקן א"ל מי שסדר את המשנה סמכה למקרא וע"ש בק"ע ולמדנו מהירושלמי הזה ג"ד. א' סיוע למש"כ בס"ד בק"א ודלא כהר"ן. ב' דיוהכ"ג פי' כהר"ן (והוא מהרמב"ם) וכ"כ התנא' ביבמות (יד) ודלא כפרש"י. ג' דעיקר קה"ת בבז"ה הוא מתקנת עזרא וחולק על הש"ס שלנו:

תד"ה הוה. דהא ריו"ח אתיא כוותי'. כ"נ דצ"ל ומוכח מדבריהם דלא כפרש"י דלר"א אינו אלא למצוה (עי' בגנ"כ של הרי"ף) ונ"ל דאזלי לשיטתייהו לעיל (ג) ד"ה מבטלין דמוכח משם דלמצוה ודאי צבור בעינן ולא היה רב פליג על זה ועי' בר"ן שמדחק:

נמרא רבא אמר חגיגה כ"ז חגיגה מאחרין. עפרש"י וק"ל. א'. דמדאי לכתחילה אינו רשאי לאחר כדפסק הרמב"ם בפ"א הל' חגיגה ה"ה (והכ"מ לא הראנו מקורו ועי' חגיגה ז) הי מונייהו משוית להו פושעים ובברכות (כח) כדמתרגס ר"י בו' וע"ש בתנא' וראיתי להט"א בר"ה (ד ב) ד"ה ורבנן דפשיטא ליה דכיון שלא חג ביו"ט ראשון שוב כל הימים שזין ורשאי לכתחילה להמתין עד יו"ט אחרון ע"ש ולפ"ז יהי' מיושב פרש"י). ב' מאי דאמר טפי לא פשיטא כיון דיעבור זמנה ולעד"נ לפרש ע"פ מה שראיתי בספר לוית חן פ' ראה דדעת רבין בפסחים (ע ב) דאם חל יו"ט אחרון בשבת חגיגה דוחה אותה דדמי לזמנו קבוע כיון דאין לו תשלומין עוד ע"ש ולזה כוון רבא הבא ומייירי כשחל בשבת כמתניתין ואמר כל זמן חגיגה מאחרין טפי דהיינו אם חל יום אחרון בשבת (דלמחר תו אין זמנה לא. ר"ל אין מאחרין אלא קריבה בשבת. ועי' בס' ב"א בחגיגה ז א ב):

ו"ה באלו אמרו. מקדימין אם חלו בשבת. כ"נ דצ"ל. ועי' בר"ן וברש"י שם והתני"ט נדחק ומש"כ בשם הרי"ף מהירושלמי ותרומת שקלים ג"פ דר"ל משום דכפרום הפסח היו תורמין תרומה ראשונה כדתנן ברפ"ג דשקלים והוא בא' בניסן עתני"ט שם ואם חל בשבת תורמין בע"ש דהא צריך להביא בא' בניסן מתרומה חדשה וכדכ' הר"ן ולכן מה שהוסיף התני"ט דבא' באדר בו' אין לו ענין בכאן וכן הק"ג אות כ"ב ל"ד ונמשך אחר התני"ט:

רש"י ד"ה אפי' ביו"ט. ואמר' במס' חגיגה ל"י פני ריקם בעולות וזבחים. ע"ש דאינו אלא בעולות לחודייה:

דף ה.

נמרא שמחה מלמד שאסור בהספד. כצ"ל בל"י כאינך וכ"ה ברי"ף ורא"ש ובסוף מ"ק ברא"ש סי' קל"ב איתא בכולן אסורין:

שם חזקיה קרי בטבריא בי"ד ובט"ו בו'. שמעתי מחכם אחד איש ירושלים אשר בחברון קורין ג"כ בב' הימים דמספקא להו אי מוקפת חומה מימות יב"ג. ולענ"ד מוכח דלא היתה מוק"ח מימות יהושע בן נון מהיתה עיר מקלטו וכדפריך הגמרא מכות (י) על קדש ע"ש:

שם משום דחד גיסא שודא דימא. במהרש"א הועתק שורא ברי"ש:

שם דתניא (אשר לו) חומה בו'. מרש"י משמע דל"ג להב"ת שהקפתים וכן בערכין ליתא ולגירסא שלפנינו משמע לי דדריש מחומה יתירא:

מהא דפסק בפ"ג מהל' מ"א הל"ג ובפ"ד ה"כ דלא כרב ששת מכח סתם מתניתין דמכשירין אך גס דא לא תברא אס תעין בהה"מ שם (ואבג ראיתי שם בפ"א בהמניה למל"מ שדקדק במה דאיתא בברייתא דבש הגזין והצרעין טהור ומותר תרתי ל"ל ועגלם מכ"ת דטהור ר"ל דאינו מכשיר כפי' הרע"ב במ' מכשירין פ"ו ובגמרא בכורות (ז ב) משמע דטהור היינו שאינו מקבל טומאה אף ע"י הכשר דלא מיחשב אוכל בלתי מחשבה וצ"ע על פי' הרע"ב וע"ש ברי"ש) ויש עוד ראיה למש"כ שם מהא דפסקו כרב בב"מ (קיא) אף שהוא נגד סתם משנה רק דק"ל איך שזיק רב מתניתין כו' כמש"כ לעיל (ד ב) יעתי'ט שם אך מנאctי סתירה ברי"ן סוף קדושין במש"כ בטעם הרמב"ם שפסק דלא כשמואל דאוסר יחוד אפי' עם אמו ובתו ע"ש:

רש"י ד"ה בכוליה ס' מועד. חלופי ריו"ח יש מחליפין ריו"ח ומכניסין ר' יונתן. כצ"ל:

[רש"י ד"ה שלשים. להזכיר מחיית עמלק כו' בדבר ששילשתי בו'. כ"ה הגי' בעי"ן :

רש"י ד"ה אינה מטמאה אה"י. ומחלוקת בו'. נ"ל דזהו דבור חדש:

רש"י ד"ה והלא כבר נאמר. וקהלת כבר נאמרה. תיבות אלו ליתא ברש"י שבע"י וכ"נ למחקם מכאן או קצ"ל לבד תחת כבר:

תד"ה נאמרה. וריו"ח נמי אמר דאם קראה בה"ב. ל"י לכאורה לפרש"י שם בטעמו י"ל דגרע מע"פ וע"י מהרש"א:

תד"ה ור"ג. עי' ח"א וט"א דשניהם כווננו לר"א ואני ראיתי בירושלמי ברי"מ ח"ל או אינו אלא י"ו וי"ז ר"א בשם ר"ל ולא יעבר ולא יעברו כ"ה גי' הק"ע ופי' ברישא כתי' ולא יעבר ובתריה ולא יעברו והא תו' ל"ל אלא ללמד שאין לאחר יותר מנ"ו והשתא י"ל דלהכי נד ר"נ מקרא דר"י דאינערך ליה להכי:

דף ז:

גמרא [קריבו לי שיתין צעי בו'. נראה דל"ד נקיט. עי' ב"מ (קז ב) תנא"ה שיתין וברש"י שבת (סג ב) ד"ה גושפנקי:

שם] עד דלא ידע בין ארור המן בו'. נ"ל שהיה בימיהם פיוט לפורים ע"פ א"ב מא' ועד ת' וראשיתו היה ארור כו' ור"ל עד דלא יוכל לומר כל הפיוט הזה בלי טעות ועי' ר"ן:

שם מ"ט ימי משתה ושמחה בתיב. ק"ל דתיפוק ליה מקרא דהימים האלה נזכרים ונעשים דילפינן מיינה לקמן (ב) לקריאת המגילה דאינה אלא ביום ועשיה היינו משתה וייו"ט כדפרש"י ברי"מ ויותר קשה על ר"כ דס"ד דיוצאין בלילה:

רש"י ד"ה מחלפי סעודתייהו. עמש"כ בק"א להט"א בס"ד:

תד"ה דלא. בירושלמי ארורה בו'. ר"ל דצריך לומר כן וכ"ה בירושלמי ופוסקים ובסדורים השמיטו ארורים כו':

גמרא מתניתין דלא כר"י בו'. ק"ל לפי' ריב"א בפסחים (ה ב) בתנ"ה לחלק דלר' יוסי דאמר הבערה ללאו יצאה שרי ביו"ט ה"ל להס"ם לומר ג"כ דמתניתין דלא כוותיה ואולי משום דמדרבנן אסור גס לדויה כמש"כ שם לכן לא תני לה. ועי' בבב"א (בג) בתנ"ה ע"ג חרם. עיי"ד דמתניתין לא איירי אלא במלאכות שחייבין עליהן בשבת כרת וסקילה אבל לפ"ו אכתי קשה לרבה שם (יב) דלב"ה אין עירוב יוצאה ליו"ט לימא מתני' דלא כותייהו וע"ש (לז) בגמרא ותנ"ה ורמיניהו וברש"א:

שם רגב"ה היה עושה יוח"ב כבשת בו'. עט"א ובק"א הביא בשם חכם א' שנגלם ממנו הירושלמי ע"ש אבל הגמרא שלנו ע"כ ל"ל הא בירושלמי דבכתובות (למ"ד) איתא אר"ח הכל מודים (וקאי על שמעון התנימי ור"ש בן מנסיא) בבא על הגדה דמשלם קנס והירושלמי אומר דלר"ש ב"מ פטור ועי"ש ולאפוקי מדר"נ כו' ופי' התנן' דקאי על הא דר"ח הרי דלר"ג פטור גס בבא על הגדה וללא כהירושלמי וכבר העיר בזה הש"ך בירושלמי דכתובות ובתוספתא פ"ג איתא להדיא רנב"ה אומר הבא כו' ועל אחות אשתו כו' ועל הגדה אין להן קנס:

שם אר"נ הא מגי רי"צ היא בו'. לע"ד דבא דלא לומר דאפי' את"ל דחלוקין עליו חביריו מתניתין לא מצי איתא כוותייהו אלא כרי"צ דל"ל מלקות כלל בח"כ דלדיהו מ"מ זדונו ביד"א הוא ואחא אתא ר"א לומר דכרבנן מצי איתא דעיקר זדונו בהיכרת דאפי' אחר המלקות נשאר עליו עדיין עונש כרת אבל כרחב"ג ידאו לא איתא דלדידי' עיקר זדונו ביד"א כיון דנפטר ע"י המלקות מכרת. בינה זאת וללא כפרש"י:

תד"ה ח"ב. עמ"ש בס"ד ביבמות (נה):

דף ח.

רש"י (במשנה א') ד"ה דריסת הרגל. והמודר מאכל מותר. כצ"ל:

רש"י ד"ה וכלים. תנן בהדיא דאסור. הוא כנדרים רפ"ד. ועמש"כ שם בתיו"ט ד"ה מקום בס"ד:

תד"ה דריסת הרגל. ויתריך ר"ת דהבא מיירי בבקעה בו'. ר"ל אבל בחצר שותפי הוא דל"ך ושאר אינשי קפדי והט"א רמי דר"ת אהדדי להתנן' כ' בשמו בנדרים (מו ב) דהא דפסקינן התם כראב"י הוא מטעם דויתור מותר במודר הנאה והתם מתיר אפי' בא' מן השוק שגדר הנאה מא' מהן ולעגד"ג מלשון ר"נ ארב"א בב"ב שם הבא בחצר השותפין דבהעמדה כדי לא קפדי ולא סיים מלת אהדדי כמו ברי"פ הבית והעליה משמע דר"ל כיון דשותפי היא לא קפדי אפי' אלינש אחרינא וללא כפי' הרשב"ם שם ינכון בס"ד אכן לפי גי' המהרש"א ופירושו דבדריהם הבא למ"כ:

תד"ה אין. דכתיב וזבחת שלמים גבי מעשר. וכ"כ בתענית (יג ב) וע"ש בהגהת הב"ח ותמוה דהאי קרא כתיב בהר עיבל אלא דגמרינן שם שם עי' זכחים (ג) ומנחות (פב) ובספרי פ' ראה יליף שמחה שמחה יט"א העתיק דבריהם אל נכון דע דזבחים שם פרש"י האי שם דגבי מעשר היינו הא דכתיב ואכלת לפני כו' לשכן שמו שם וזה כתיב גבי מעשר גופיה ויותר נאות לפי הענין קרא דונתת הכסף כו' ואכלת שם עי' במנחות שם ובפירושו:

בא"ד וי"ל דמן הדין בו'. נראה דהיה כתוב בר"ת דמ"ה ור"ל דמשום הכי והמעתיק השתבש:

גמרא הא לענין מו"מ וספירת ז' זו"ז שוין. שיר ביאת מים חיים עי' ריש זבים:

רש"י ד"ה משכב. ואילו נגע בדבר שאינו מו"מ בו'. אפי' במו"מ אס לא שכב או ישב או שא"ד דחשיב בספ"ב דזבים אלא שנגע בהם לבד אינס אלא ראשון ובדבר שאינו מו"מ אף שכבב כו' אינו נעשה אה"ט אלא ראשון אס נגע בו ובלא נגע טהור לגמרי:

רש"י ד"ה לכשיפסוק מזובו. ולבשיתרפא מצרעתו יטבול בו'. הט"א כ"ע של"י למה דקדק לפרש כשיתרפא הא ג"מ נמי אפי' טרם שיתרפא לענין כ"ח בהיסט ולמו"מ ע"ש אבל כבר מצאנו לרש"י ביומא (ו ב) דמצרע עושה ג"כ מו"מ לטמא אדם כו' ועתנן' שם וכ"נ ממש"כ בסמוך וה"ג והלא דין

רשי"ש - מגילה

הוא אס מטמא כו' דאתי לאפוקי מגי' התנן' בשם י"ם מה מצרע שא"מ מו"מ כו' ולענין טומאת היסט מצינו ג"כ להרמב"ם כפי' לכלים פ"א מ"ד שסובר דמצרע ג"כ מטמא הביאהו התניי"ט שם וי"ל דרש"י גס הוא סובר כן וא"כ כוונתו מבוארת רק מש"כ ואע"פ שצריך לספירה כו' לענין אכילת קדשים כו' קשה דהרי טמא הוא ג"כ כשרץ כלאיתא בפ"ד דנגעים מ"ב וריש כלים:

רש"י ד"ה מזובו. וספר שאף בשביל מקצת זוב בו'. כ"נ דצ"ל:

תד"ה (י"ם דגרסי). ומה מצרע שא"מ מו"מ בו'. ק"ל לגי' זו מדוע ל"ך נמי שא"מ בהיסט כדאמר בפסחים שם ואולי דבאמת נרסי לה ג"כ:

דף ח.

רש"י ד"ה מ"ש האי מזובו. מזובו וספר לו דרשת ליה למקצת זוב ובהא ענינא בו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה א"כ ליכתוב. הוה דרשינן ליה וכי יטהר מן הזוב כו' למידרש מקצת זוב טעון ספירה. כצ"ל:

גמרא טהור מפריעה ופריימה מעיקרא. כ"נ דצ"ל וכלישנא דרבא בסמוך:

שם א"ל רבא אלא מעתה בו'. גי' זו קשה דמשמע דרבא הוה יתיב גבייהו בשעה דתנא קמיה וזה לא יתכן עי' מנחות (לו) תנ"ה אמר:

שם ה"ג טהור השתא מלטמא בביאה למפרע. מפרש"י משמע דשאר טומאותיו מטמא למפרע אס פשתה המספחת (עט"א במה שהקשה בהך דרשה דוטהר גבי זב לר' יוסי דפ' כ"ג) וחדוש גדול הוא ועי' גה"ש:

שם א"ה תגלחת וצפרים מ"ט בו'. עי' מהרש"א ול"ג דר"ל א"ה דטעמא דמעטיניהו קרא למוסגר מפו"פ הא לא"ה ה"א דשויס כהדלי וכדפרש"י בריש הסוגיא א"כ תגלחת כו':

רש"י (במשנה) ד"ה מוחלט. ל"י מדוע דקדק לפרש לאחר שכלו כו' אפי' בתחילה אס נראה בו שער לכן ומחיה נמי:

רש"י ד"ה אשר בו. מי שצרעתו. טומאתו תלויה בגופו בו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה יצא. שאם לא ימצא ביום שבעה בו'. ה"ל לכאר יוס ז' דהסגר שני וכן דלג ס"ט דמחיה ויתכנו דכריו בשחין ומכוה עי' נגעים פ"ג מ"ד:

במשנה אין בין ספרים לתו"מ בו'. וק"ל האיבא עוד דתו"מ א"ג אלא כסדרן ומנאctי אח"כ בתנר"ע שקדמני בזה וי"ל ע"פ מה שהביא בפ"ת ס' רע"ו סק"כ דהשם אפי' בס"ת צריך שיכתבנו כסדרו ולהכי לא פסיקא ליה. עוד נ"ל דגס פרש' סוטה שבס"ת לר"י משום ר"מ (עירובין יג) דאין מטילין קנקנתום לגיו בכתובתה מטעם דמוחקין לה מה"ת ה"ה דא"ג אלא כסדרה דמגילת סוטה פסולה של"כ (סוטה יז ב) (וה"ג דהלכה כמותן נגד ר' יעקב דפלגי עליה שם דרי"ה הוא מרי דתלמודא טפי מרי"ע וצ"ע דהפוס' ל"פ כוותיה) אבל לענין לשון תנן כפי' וא"נ דפרשתה נאמרה בכל לשון וה"ג דה"ה כתיבתה אלא שראיתי להרמב"ם בפ"ג מה"ס ה"ח שכ' וכותב עליה בלה"ק והכ"מ לא הראנו מקורו ואולי יצא לו מהא דא"ר שם (ז ב) כתבה למפרע פסולה דכתיב כו' כי דכתיבא ושם ברי"פ וא"ג תניא ק"ש ככתבה והכוונה ללה"ק ה"ג כוון רבא לאשמעינן ג"כ דבלה"ק נכתבת. שוב ראיתי בירושלמי דמקשה ולמה לינן אמרין כו' שהספרים נכתבין בשני דפין כו' התיב כו' תולין בספרים וא"ת לא בתו"מ ופי' הק"ע משום דה"ל שלא כסדרן וכ"ה בב"א ח"ח ס' ל"ב בשם הר"י אכסגד' וכ"כ הש"ך ביו"ד ס' רפ"ח סק"ב ונראה דזה מקשה ג"כ דלמה לא תנינן לה במתני'. ועי' תשו' חתם סופר חא"ח ס' ח':

[רש"י ד"ה לתפורן בגידין. והל"מ בתפילין ומזוזות שיחיו תפורין בגידין. הגה"ש הראה לעיין בתשובת חיו"י ס' קצ"ב אות י"ג (כצ"ל) ועיינתי שמה דהעלה בצ"ע דבמזוזה לא שייכא תפירה. ועגלם מכ"ת התנן' במנחות (לב) ד"ה דלימא דדעת רש"י שאס כתבה בשתי עורות ותפרן זו בזו כשרה :]

דף ט.

גמרא מגילה מ"ט דכתיב בה בכתבם ובלשונם. הט"א הגיה דצ"ל ככתבם וכזמנם ע"ש. ונ"ל ראיה דכ"ה לקמן (ר"ד יט) וכן רש"י כפי' המגילה פי' כן על מקרא זה:

שם רא"א כי תניא ההיא בשא"ם בו'. מלנ"ך כאן בס"ת כאן בשא"ם כלעיל משמע דאף לדידיה מתניתין מיירי בכה"ם וכתנא דברייתא לפי מה שהגיה הגמרא ואף ר"י ל"פ אלא אליבא דרבנתינו ומתניתין דמשמע דלרשב"ג מותר יוונית אפי' בשא"ם אתיא כת"ך דר"י וכ"נ שפי' התנן' בסד"ה כאן שכ' דרש"ם ס"ל כר"א ולכן תמה אני על הט"א שכ' בסד"ה אין בין ספרים דלכלוהו שינויא הוו גו"כ בכלל ספרים דמתניתין לבד לשינויא דר"א ועמש"כ במ"ר ר"פ דברים ובמהרש"א ר"פ כל כתבי בתנ"ה עילמית:

שם ותניא אר"י אף כשהתירו רבותינו בו'. משמע שדכריו נאמרו באותה ברייתא שהביא ועמש"כ בדרכות (כל) על התנ"ה והתניא:

שם שכנס ע"ב זקנים. עמש"כ בסנהדרין (טז ב) בס"ד:

שם אעשה אדם בצלם ודמות. עפרש"י. ול"ג דשינו ג"כ מלכתוב בצלמי דמותי אלא בצלם ודמות שלא יאמר שיש לבורא יתעלה ח"ו איזה צלם ודמות וכתוב ומה דמות תערוכו לו ועי' רמב"ם פ"א מהל' יסה"ת שוב מנאctי כן להק"ע בירושלמי:

שם ולא כתבו בראם. לכאורה יפלא מ"ם דהכא פרט השלילה משא"כ באינך ונראה משום דתרי קראי כתיבי חד זו"ג ברא אותם (בראשית א כז) וחד זו"ג בראם (שם ה ב) ואשמעינן דלא שינו רק השני והטעם עי' בופ"מ ובח"א ועי' בב"ר פ"ח ובהגהותי אות ו' במ"ת:

שם על נושא בני אדם. לפרש"י הטעם שלא יבזם לומר משה רבכם היה עני שלא ה"ל סוס כו' ולפירוש התנן' שלא יאמר שקר כתוב בתורה או שנהג שלא כשורה דכי לא ה"ל סוס כו':

רש"י ד"ה רבותינו. תיבת אמרו מיותרת:

רש"י ד"ה הרגו שור. ולא הקפיד על הבהמות. נ"ל להגיה אלא תחת ולא:

תד"ה אלהים. שהיוונים היו יודעים בו'. נ"ל להגיה סוברים תמורת יודעים עי' סוף ידים:

תד"ה זאטוטי. ולכך כתבו לו זאטוטי במקום נערי בו'. כצ"ל:

בא"ד הלכך נקרא שמה שנער. כצ"ל:

דף ט.

במשנה אין בין כהן מושוו בשה"מ בו'. עט"א ובמשכ"ע בק"א ונשמט שם בסופו ועמל"מ פ"ה מהל' מעה"ק הט"ו ובעיקר קושייתו דל"ל קרא במנחות (על) דחטאה בשגגה כו' ע"ש נראה דאישתמיטתיה

סוגיא דשם (קט) דהאי קרא בקרבן ע"ז כתיב ואינטריך לר"נ שם בזרק לע"ז בשונג אף דבמזיד פסול לעולם למקדש משא"כ בשאר עבירות דגם במזיד כשר ולר"ש שם בשחיטה דוקא אבל בזריקה פסול לעולם אפי' בשונג ע"ש וכש"כ למה שפסק הרמב"ם בפ"ט מהל' ביאת המק' הי"ג וט"ו לאף בשחט בשונג לכתחלה לא יעבד ומשמע לכאורה דמלאורייתא הוא מדכיוליה בהדי פרועי ראש וקר"ב ובשאר עבירות משמע מדבריו בפ"ד מה' כהמ"ק הי"ז דכשר אף לכתחלה א"כ חלוק הרבה ע"ז משארי עבירות ולכן אינטריך לה קרא מיוחד וק"ק לפמש"כ בדעת הרמב"ם הא דפריך שם (עד) מהתם נפקא דשם הוא דוקא בדיעבד והכא אפילו לכתחלה ואכמ"ל:

ומש"ב הט"א דאין מושהין ב' כ"ג כאחת מירושלמי דהוריות הנה מקורו הוא בת"כ בפ' דחביתין בפסוק ביום המשח אותו ופי' הק"א לדוקא ביום א' ואפי' למאי דהקשה עליו הק"ע בפ"ק דיומא דלטעם הירושלמי משום איבה אפי' בב' ימים נמי טעם איבה ומאי דאינו אלא מדרבנן כדמוכח בתום' יומא (יב ב) ד"ה כ"ג ועוד דלעורך ומי מושהין כדמשמע בתיו"ש שם (יב) ד"ה במה וכ"מ בנוזר ר"פ כ"ג ע"ש בתק"ה מרובה בגדים והכא אין כך צורך גדול מזה כיון דאין לו כפרה זולתו:

גמרא ולא לב"ה משום מעלין בקדש ול"מ. עט"א שכ' דאם יארע בכ"ג עוד הפעם פסול מותר לכ"ע לכהן שעבר לשמש תחתיו וכ"נ להדיא בתיו"ש ר"פ הוציאו לו גבי בניה של קמחית ולכאורה למ"ה בסנהדרין (יט) דמני שם כהן שעבר וסגן (וסגן הוא העומד תחת כ"ג לשמש תחתיו כשיארע בו פסול כמש"כ הרע"ב בפיה"מ שם וכדאיתא בהוריות (יג) ועי' סוטה (מב) סגן לא ממונה הוא כו' וברש"י ד"ה שאם) ומש"כ עוד א"נ אפ"ת ר"מ כר"ע מ"מ הואיל ופר א"נ במשוח מלחמה ה"א כו' ע"ש תמוה דזה יישב כבר אפי' לר"מ דאי היה כתיב והוא לא היה ידעינן מיני' פר כהן משיח רק שהקשה עתה לר"מ והוא ל"ל להוה ידעינן ליה מפר כה"מ לידוי' ולזה אין ישובו עולה ונראה דט"ס בדבריו וכנ"ל ה"א משוח מלחמה דלא אלניס קדושתו כ"כ אימא דמשעבר אינו מצווה על הבתולה קמ"ל והוא:

במשנה שבשילה אוכלין קק"ל ומע"ש בכל הרואה. וכ"ה בפ' בתרא דזבחים. וק"ל מדוע שייר בכורים שנהנין בשילה דאיתא בספרי פ' תבא והלכת אל המקום כו' זה שילה וב"ע:

רש"י (במשנה הב') ד"ה אין בין. בעודו בנוב וגבעון. ל"י מדוע דלג גלגל ובסה"ע הזכירו:

רש"י ד"ה פסחים ותו לא. וקס"ד דאף חובות צבור שאין להם זמן כו'. לדבריו העיקר חסר בדבריו התרצן ומדוע לא פי' כפשוטו דקושיית המקשה היתה מתמידין ומוספין שוב התבוננתי דגירסתו ומני ר"ש כו' בו' ומעתה א"ס פירושו קצת:

תד"ה אין בין (הב'). וי"ל דאי נקט כו' היה משמע כו' כבר דהיינו בכל השנה יש כו'. כנ"ל:

בסה"ד ל"ק לפירושינו דשני דכיון כו'. כ"נ דנ"ל:

דף י.

גמרא א"ר יצחק כו' בזה"ז קסבר כו'. כנ"ל בלא י':

רש"י ד"ה קלעים. משבאו שם בימי כורש כו' ועד כ"ב שנה כו' בשנת שלש לדריוש. תמוה עי' לקמן (טו) בפיו' ד"ה בשנת שתים "סנתבטלה המלאכה זה י"ח שנה כו'" (ועי"ע ס"ד יא ור"ד יב) ומקרא מלא יסופי' ביתה דנא כו' עד שנת שת לדריוש מלכא לכן נ"ב דט"ס הוא ונ"ל בשנת שס לדריוש:

רש"י ד"ה את אלו. ואין שם יותר מתשעה. לפנינו אין שם אלא ח' אולם לפניו היה שם עוד אחת והיא לז' עי' לעיל (ר"ד ד) בפירושו וברש"א שם ודלא כהט"א שכ"ע שם דל"ד דהרי חזינן הכא דדייק שפיר והעמידם למנין:

רש"י ד"ה ולמה מנאום. והתם נמי תנן וכי"ב. וא"כ מתניתין דשם ע"כ לא איתא כוותי' והרי יש תנאי אלא דהגמרא רוצה למצוא תנא בשם וכה"ג רבותי:

תד"ה שמעתי. קשיא היאך מקריבין שם בטומאה כו'. בתענית (ז ב) הקשו כה"ג ותרצו דבצבור הותרה טומאה. אבל בית חוניו לא היה אלא כבמת יחיד דא"מ בה תמומא"ם וטומאה נהגת אף בבמת יחיד כדאית' סוף זבחים וכפי' הרמב"ם שם ע"ש:

תד"ה דכ"ע. והכי פירושה כו' וכ"ש עמון כו' שהניחום עולי בבבל מלקדש והניחום לעניימ כו'. כ"נ דנ"ל ומה שביניתיים למחוק כי דברי המהרש"א בזה תמוהים:

בא"ד והחיא דח"ח כו'. עי' הנהגת הב"ח. ועי' כ"ב (נו) תק"ה הר שעיר:

בא"ד והיה צריך לפדות כאותו שחוץ לחומה כו'. כנ"ל:

תד"ה למה. דלא מוכחא אלא דק"ר בטלה. כנ"ל:

דף י.

גמרא והכתיב ויהי כאשר ראה יעקב כו'. עח"א ולי ק"ק הא כתיב שם ויבך וע"ש במדרש טעמים על בכייתו:

שם נביאים דאר"ל כו' וכתיב חזון כו'. עט"א דנביאים ל"פ משנים ומה יעשה בהא דסוכה שהביא העמידו מלכים ע"פ נביאים דלא היה אלא שמואל לבד:

שם יעלה הדס זו אסתר הצדקת. לכאורה תימה מדוע אותה תאר בשם צדקת ולא כן למרדכי ולקמן בפתיחה דלאדם שטוב לפניו תארהו בשם צדיק ונ"ל דנקיט כן להנצל מקושיא מדוע לכולם קרא בשמות תוארים זולת אסתר שקראה בשמה העצמי כדכתיב ויהי אומן את הדסה ורמז תירון לזה במה שהוסיף בה הצדקת לומר דשם הדסה גם הוא תואר לה ע"ש צדקתה וכר"מ לקמן (יג) אסתר שמה ונקראה הדסה ע"ש העזיקים כו':

רש"י ד"ה בצאת לפני החלוץ. אולי תחת והגבעונים צ"ל והמואבים עי' במקרא:

דף יא.

גמרא ר' אלעזר כו' בעצלתים כו'. כנ"ל בלא י':

רש"י ד"ה כי עבדים. לפני מלכי פרס לתת לנו מחיה. כנ"ל:

רש"י ד"ה שטנה. שלא יבנוהו. כנ"ל:

דף יא.

גמרא וכתיב למלאות לחרבות ירושלים שבעים שנה. האי קרא אין לו מקום כאן ונ"ל ללקחו מזה להציגנו בסה"ע אחר מאמר דאזבעיא ליה למימני מחרבות ירושלים דכתיב למלאות כו' וכפרש"י:

שם נשא אויל מרודך כו'. בשנת מלכותו את ראש כו' מבית הכולא. כנ"ל:

רשי"ש - מגילה

רש"י ד"ה גלו בשבעה. ובספר ירמיה בסופו אשר הגלה נבוכדנצר בשנת שבע כו'. כנ"ל:

רש"י ד"ה שניה כבש יהויקים. שנאמר בס' ירמיה (כה) הדבר כו'. כנ"ל:

רש"י ד"ה מחרבות ירושלים. שנשרפה העיר ובהדיא כתיב כו'. כנ"ל:

רש"י ד"ה שנים מקוטעות. בשנת שלש לכורש. כנ"ל וכן בא"ד לקמן והוא בדניאל י':

בא"ד וגם דבשנות ג"ג ואויל מרודך נבלעה שנה. לכאורה הני"ל לפרש דהא דחשיב ל"ז דגלות וייכין וכ"ג דאויל מרודך לששים שנה אין לנו לחשבם אלא לנ"ט דהרי שנת ל"ז דגלות וייכין היא עצמה שנה ראשונה לא"מ אך לפ"ז יחסר עוד שנה אחת לבבל לקמן כי גם מה שמנינו לעיל תמני ול"ז הרי מ"ה הרי שמינית דנ"נ היא עצמה ראשונה לגלות וייכין:

דף יב.

גמרא כתיב לפי מלאת לבבל וכתיב לחרבות כו'. כנ"ל:

רש"י ד"ה קובל אני. וה"ק כה אמר ה' למשיחו אני קובל לך על כורש אשר כו'. כנ"ל:

בא"ד שאין לך טעם זרקא במקרא כו'. כנ"ל:

רש"י ד"ה כצהרים. לשון סיהרא הוא. ונ"ל שזה' בא תחת הה' בחילוף אחה"ע וא"כ נוכל לומר ג"כ שהס' בא תחת הצד"י בחלוף זססר"ץ ויהי' מלשון צהר דלפירושו הל"ל ומאירה להם כסיהרא:

רש"י ד"ה איהו בקרי. כנ"ל:

דף יב.

רש"י ד"ה אהרוריירי'. שומר הסוסים. כ"ה ברש"י דע"י:

תד"ה זיל. (בסופו) ועתודותיהם שושתי. כ"ה ביסעיה יו"ד י"ג:

דף יג.

גמרא ע"ש שכפר בע"ז. היינו כדאמר' לקמן (יט) מה ראה מרדכי לאיקני בהמן דשוי נפשיה ע"ז:

שם ואשתו היהודיה כו'. אשר לקח מרד וכי יהודי' שמה והלא בתיה שמה ואמאי ק"ל יהודי' כו'. כ"ה בע"י:

רש"י ד"ה ה"ג וישא בתיה. ולכך נשתנה שמם כו'. כ"נ דנ"ל:

רש"י ד"ה שגלה מעצמו. עמש"כ בב"מ (סב) וכוונת התוס' נ"ל מללא כתיב הוגלה דהיה מבואר שהוא מבנין הפעל אלא כתב הגלה דרשין הכתיב הגלה מהפעיל והקרי שהוא מהפעל יחד דהיינו שהגלה א"ע וכזה כתבתי בסוכה (נה) ע"ש:

רש"י ד"ה עביד משתא. חוזר כו' ולא הועיל מדסמיך לה כו'. כ"ה ברש"י שבע"י:

דף יג.

גמרא לא יגרע מצדיק עינו כו'. עח"א וחכם עדיף מנביא כי כן מבואר בב"ר פע"א וע"ע ר"פ נשא:

שם א"ל ומאי רמאות'. כ"ה בע"י ובגמ' דב"ב:

שם אמר רבה בר לימא משמיה דרב. וכן מצאנו בר"ה (ד):

רש"י ד"ה מסרתן. והוא צניעות שלא יתפרסם הדבר כו'. תימה שהרי הגמרא אומרת טעם אחר השתא מיכספא אחתאי ולעל"ג להצניעות היא שלא גלתה ליעקב שדעת אביה להחליפה והיה יעקב משתמר בזה שלא יבא לכך והא הצניעות דשאל ואסתר נמי היתה השתיקה וכן בב"ר פע"א רחל תפסה פלך שתיקה ועמדו כל בניה כו' ע"ש:

רש"י ד"ה ואם הגיס. באין לידי עניות. דסיפי' ילכדון בחבלי עוני:

דף יד.

גמרא מן הרמתים צופים וא"ר אבהו אחד ממאתים כו'. כ"ה בע"י:

שם ואין צור כאלהינו. כנ"ל בו':

רש"י ד"ה חוץ ממקרא מגילה. וא"ת ג"ח כו'. לכאורה הא מצינו בב"ק (פב) עמדו נביאים שביניהם ותקנו שיהו קורין בשבת כו' שלמה תקן עירובין ונט"י (שבת יד ב) וכמה תקנות תקנו לנו אנשי כנה"ג ובהם היו חגי זו"מ ובסוכה (מד) ערבה יסוד נביאים ולעל"ג דכלפי שאמרו אלה המצית שאין נביא רשאי לחדש דבר ור"ל ע"פ נבואה אבל לתקן ולגזור לא גרע נביא משארי חכמים לכן קאמר מקרא מגילה מפני שגאמרה ברוה"ק (ע"ל ז) שהיא מעין נבואה אבל אין זה ע"פ נבואה ממש רק ע"י התעוררות רוח קדושה נתנו לבס לדרוש הק"ו מה מעבדות לחירות כו' וכן לקמן (יט ב) קרי לה חידוש סופרים אולם ק"ל הא דפ"ד דיידים מ"ג ובבב מעשה נביאים ופי' הר"ש וע"פ נבואה עשו ומה שסיים הוראת שעה לכאורה אינו מוכן דהא מוכח שם דגם באותו הזמן היה נהוג המעשר. ואולי כוונתו ליישב קושייתי דהא אין נביא רשאי כו' לכן פי' דהור"ש היה עי' יבמות (ג ב) וברמב"ם פ"ט מהל' יסה"ת ואח"כ תקנו חכמים מעתתם להיות נהוג לעולם ועמש"כ בשבעות (טו) בס"ד:

רש"י ד"ה נבואה שהוצרכה. ויבא איש אלהים אל עלי. כנ"ל בלא ה':

בסה"ד שנים ל"י. עמש"כ בויק"ר פ"ו אות ב' במ"ק:

תד"ה דכתיב. כה"פ שכולה נבואה. כנ"ל:

בא"ד וחמן. עי' לקמן (טו ב) דדרשה דשבעים בלחם נשכרו ובפרש"י:

דף יד.

גמרא וברוכה את אשר כלתני. כנ"ל:

שם אשר עשית על המזבח בית אל. כנ"ל:

שם ח' גביאים והם כהנים כו'. עמש"כ במ"ר במדבר פ"ח אות י"ז ופ"י אות כ"א במ"ק בס"ד:

שם א"ל עינא סבא כו'. כנ"ל:

רש"י ד"ה ויאמר מה הציון הלו'. ביאשיהו כתיב בחיותו בבית אל. כנ"ל:

תד"ה שגלתה. שנקוד בהם לאורה כו'. נ"ל דר"ש שנקוד הו' במלאפני"ם דהוא לשון אש וחמום כמו אשר אור לו בצנין (ישעיהו ל"א:טו') חמותי ראייתי אור (שם מד) ועי' בשרשים לרד"ק ובאה"ש:

גמראאין ארץ ישראל, 1890, אויף איםלעבן

אגראאין ארץ ישראל, 1890, אויף איםלעבן

גמרא במתניא תנא כל כו'. נ"ל דר"ל דמתניתא פליגא אדעולא דל"א אלא בן צדיק ולא בן נביא או אפשר דנקטא ב"צ נגד בן רשע דסיפא:

שם וכל שפרט כו' לגנאי כו' בידוע שהוא רשע בן רשע. ק"ל מן ויקח קרח בן יצהר כו'. וכי גס שם נדרוש ח"ו כן ואולי ללכן התחכמו חז"ל בחלק (קט ב) לדרוש כולם על שמו ובה לא נצטרך לדברי הח"א שם:

שם מיתבי ברוך ב"נ ושריה בן נריה בן מחסיה. כצ"ל:

שם ולמה נקרא שמו התך שחתכוהו מגדולתו כו'. עי' מש"כ שבת (דף נה ב) [

שם (בסה"ע) וכ"ז איננו שזה לי אר"א אר"ח משום דרואה מרדכי יושב כו'. (ובח"א העתיק וכי משום כו') אין כדר"ח כו'. כ"ה בע"י:

רש"י ד"ה בשלמא. דכתיב ויבא כו' כדבר ה'. נראה דמפרש כדבר ה' אשר היה אל חנמאל ובמקרא פי' בא אליך (דפסוק הקודם) ע"פ הדבור:

שם ברוך ושריה מצינו כו' שריה בסוף ס' ירמי' כו'. כצ"ל ועמש"כ בבמ"ר פ"י אות כ"א במ"ק:

רש"י ד"ה יו"ט ראשון ש"פ. וי"ד וט"ו וט"ז התענו. כצ"ל אבל בפדר"א פ"ג ובמדרש אסתר מזכיר להג' ימי התענית היו יו"ג יו"ד וט"ו וכ"ג מהגמרא כאן דאמר יום ראשון עי' ב"י או"ח סי' קפ"ח דליש פוסקים חוה"מ שזה לגמרי ליו"ט ולכ"ע אסור להתענות בו מה"ת ומוחק לומר דמשום מ"ע לאכילת מצה בליל יוט"ר נקטו ומש"כ הרש"א בח"א דמעשה דבלילה ההוא נגדה הי' בליל ט"ו קודם ותלבש אסתר מלכות ע"ש תמוה מהא דאיתא לקמן דאמר מאי האי דקמן דזמינתי' אסתר להמן ונראה לדרש"י לחקו הא ללקמן (טז) וישב מרדכי וגו' אר"ש ששב לשקו ולתעניתו וזה הי' ביום ט"ז אבל מהא לא איריא דיו"ל דמרדכי הוסיף יום א' לעצמו וזהו לאשמעינן קרא והרי גס המדרש הביא להא דשב לשקו ולתעניתו ימסיים כל מי כו' ומתענה כו' עד שתעשה בקשתו ע"ש:

תד"ה כשם. י"ל לפי שמעשה הגט היא ע"פ עדים כו'. עי' בסנהדרין (עד ב) בתק"ה והא בסופו יבמהרש"א שם שכ' וה"ה דה"מ לאקשווי למה לא גרשה כדי של"ת על איסור א"א ומשמע דבתירוצם יתיישב גס זו וק"ל דהתנן גיטין (פו) כתב בכ"י ואין עליו עדים כו' ואם נשאת הולד כשר וא"כ תקשה דמ"מ ה"ל לגרשה בכ"י בלא עדים כדי שתנצל מאיסור לאורייתא ומצאתי בחדושי הרשב"א שהקשה כן סיים אלא מדברי אגדה הן כו':

גמראאין ארץ ישראל, 1890, אויף איםלעבן

גמרא לישב על המשפט כו'. כצ"ל בלא ו':

שם שמא אתה דן כו' ועל האונס כרצון. הרש"א בח"א הקשה דלעיל משמע דלאו אונס הוא דא"כ היתה מותרת למרדכי ע"ש ונעלם מכ"ת תשובת מהר"ק שורש קס"ו הביאו הב"ש סי' קע"ח סק"ד דפסק דמי שזנתה ברצון כדי להציל נפשות אף ללא עבדא שום איסור ואלרבה מצוה רבה עשתה מ"מ אסורה לבעלה ישראל נוסתיתו מהך לאסתר ע"ש:

שם ויאמר לה המלך וגו' עד חצי המלכות ויתנן לך. כצ"ל:

שם ולא דבר שחוצץ למלכות. ברש"י הגי' במלכות וכן בע"י:

שם א"ר גמליאל עדיין צריכין אנו למודעי. שבת (נה ב) ב"ב (י ב) חולין (צב):

שם עשרה מתו ועשרה נתלו. אולי יכוין דעשרה הם שנהרגו כדכתיב בקרא ועשרה שנתלו הוו אחריני ינתלו מחיים ואלא כדמשמע מתוּם' דיומא (לא) ד"ה אמה דהנתלים הן אותן שנהרגו תחלה:

רש"י ד"ה דן את יצרו ומתגבר על יצרו. (ר"ל דלקמיה פי') אינו כו'. ובע"י הוא דבור בפ"ע:

רש"י ד"ה שמשכימין. והיינו שערה שנעשים שוערים. ותיבת שעושין למחוק:

רש"י ד"ה אל תיקרי. ומשני כו' יו"ד דשני כו'. כצ"ל ח"י:

תד"ה ה"ג. ר"ל דלג' שרבתת הוה השי"ן שרשית משא"כ לגי' שריבבת הוה שמושית שאינו נאות לפי סגנון הפרשה:

בגה"ש ד"ה ארנב"י. שכח לציין לשבת (נה ב) ולסוכה (ט ב) ולע"ז (ח) ולהוריות (ד) וליבמות (סה ב):

גמראאין ארץ ישראל, 1890, אויף איםלעבן

גמרא אמרו ליה בזמן שבהמ"ק כו'. כצ"ל:

שם ק"ל אוהביו וק"ל חכמיו אר"י כל האומר דב"ח אפי' באו"ה נקרא חכם. זה היה יכול להוכיח מדק"ל חכמיו בלתי הרומיא וגם מצינו הרבה תואר חכם באו"ה ויקרא גס פרעה לחכמים כי בכל חכמי הגוים ובויק"ר פ"ה או"ה נקראו חכמים והאבלתי חכמים וגו' אלא עיקרו בא לאשמעינן דהאומר דב"ח פעם א' ראוי לתארו בשם חכם (ואפי' באו"ה דקאמר הוא לרבותא ודרך אגב) וראייתו נכונה מדק"ל מקודם אוהביו מכלל דלא היו חכמים ואח"כ כשהשיבוהו דב"ח אם מזרע כו' וכמו שדרשו לקמן ק"ל חכמיו:

גמראאין ארץ ישראל, 1890, אויף איםלעבן

גמרא אר"ב ב"י א"ר אלעזר רמז כו'. כ"ה בע"י וכן בב' מימרות הסמוכות:

שם כבה על שני מקדשים כו'. נראה דדריש צוואר על בהמ"ק ע"פ הכתוב עד צואר יגיע וכפרש"י שם (ישעיה ח:ח) והוא ע"ד דרשתם בזבחים (גז ב) ובין כתפיו שכן ע"ש:

שם יין שדעת זקנים נוחה הימנו. כ"ה גי' הישנה וכ"נ מפרש"י (אך בפיה"ת העתיק יין יסן) ונראה דר"ל מין יין אשר לעת כו':

רש"י ד"ה עשרת בני המן. כלומר עשירתן נפלו באחד. כ"ה בע"י:

רש"י ד"ה ה"ג אמר ר"ג יאמר בפה מה שכתוב בספר כו'. החלו לעשות ואת אשר כתב מרדכי אליהם כי המן כו' עם הספר וגו' מרדכי כתב כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה עם הספר. שתהא מגילה כתובה כו'. ק"ל א"כ מאי בעי לקמן (יח) קראה ע"פ ל"י מנלן כו' תיפוק ליה מהכא:

רש"י ד"ה מעיקרא. כשעלו עם זרובבל כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה שכ"ז שברוך כו'. ובמדרש כו'. בחזית בפסוק קמתי אני מזכור טעם מדוע לא עלה ברוך ע"ש ואשתמיט מהרש"א בח"א:

רשייש - מגילה

גמראאין ארץ ישראל, 1890, אויף איםלעבן

אגראאין ארץ ישראל, 1890, אויף איםלעבן

גמרא אלא ש"מ י"ד שנין דהוה בב"ע לא חשיב להו. רש"י מחק ג"ת אחרונים ונראה דלפ"ז צ"ל אלא ש"מ י"ד שנין הוה בב"ע וכ"מ מלשון רש"י דכן היה הגי' לפניו מדנקט ולא חשיב בו':

רש"י ד"ה למה נמנו (בו') [כו'] . ומהן אנו למדין ששמש כו'. כצ"ל:

במשנה אבל קורין אותה ללועזות בלעז. הר"ן כ' בשם הרמב"ן דמוקא בא"י לה"ק ע"ש ונ"ל ראייה לדבריו מדל"ק ללועזים משמע דר"ל לנשים לועזות דהן מסתמא א"י לה"ק כדלקמן (יח) מידי דהוה אנשים וע"ה ומיושב ג"כ דקדוק הט"א מדוע ל"ת אבל הלועז קורא לועזית דכיון דבנשים איירי והן בסתמא א"י לקרות מתוך הספר אפי' בלשון לעז ועי"ל דקמ"ל דאע"פ שא"י לקרות בעצמן וה"א דמקרי א"ר לבילה דקריאה וא"י בשמיעה דכה"ג הביא הש"א בתשו' ו' בשם הג"א דריש חולין ובשם הש"ל קמ"ל דאפ"ה יוצאין ולפ"ז נדחה ראיתו:

שם היה כותבה. עי' בתור"ע אות ט"ו וכ"ד תמצאם בר"ן ומה חידש לנו בשם הפר"ח:

גמרא מה עשיה למפרע לא. עט"א ול"ג דר"ל דמה עשיה דעלמא יש לה סדר כגון עשיית בגין מתחילה חוצצין האבן מן ההר ואח"כ מסתתו ואח"כ נותנו על הנדבך (עי' סוף ב"מ) ולמפרע א"א אף זכירה כו':

גמראאין ארץ ישראל, 1890, אויף איםלעבן

גמרא ורבנן גמי הכתיב והיו. ק"ל לימא דדרשי ליה לתנ"מ דא"נ אלא בלה"ק כדלעיל (ט):

שם ומאי חזית דסמכת כו'. לכאורה בלא האי קרא דהסולח כו' הוה מצני לתרוצי ע"ז ההוא לאו רפואה דתתלואים כו':

שם ומה ראו לומר רפואה בח' כו'. עח"א שנחק ול"נ דהכי קא ק"ל דכיון דעיקר הגאולה אינו אלא בזמנ"ש היה שייך שפיר לקובעה בח' וכדאר"י בתענית (כנו) אלמלי כו' לא קבעתיו אלא בעשירי מפני שרובו כו' ואלא כמו שקבעוהו ביום התחלה ועמש"כ לעיל (ה ב) ולרפואה בז' בתר סליחה כדכתיב קרא הסולח כו' הרופא כו':

שם וכיון שנתקבצו גליות כו' ואשיבה ידי עליך כו'. נ"ל דקבוצ גליות נרמז בואסירה כל דבליך דבגלות אנהנו מופרדים ומובדלים זה מזה וגם בינינו לבין השי"ת ובקבוצם יסורו המבדילים:

שם כלו הפושעים כו'. נ"ל דצ"ל המינים וכן לקמן:

גמראאין ארץ ישראל, 1890, אויף איםלעבן

גמרא דתניא (כ"ה הגרי"פ) זכור יכול בלב כו'. הוא בת"כ ר"פ בחוקותיו:

שם ל"צ דכתיבא תרגום כו'. לפ"ד הש"ס בש"מ הל"ל כדאמר ר' אחא אר"א (לקמן) שכתובה בלעז יונית ה"נ כו':

שם הא ל"ד אלא להא גיפטיית כו'. נראה להוסיף מדית למדיים כדלעיל:

שם רו"ש כו'. לעז יווני לבד כשר. עי' ר"ן שהאריך בהא דהשמיט זה הרי"ף ול"נ ראייה דסתמא דגמרא אולא בלא כוונתיהו בגיטין (יט ב) אמר אמימר האי שטרא פרסאי כו' מאי קמ"ל דכל לשון כשר תנינא גט שכתבו כו' יונית כו' כשר ע"ש ולדיהו מאי פריך מיוונית לפרסית ומוחק לומר דהפירכא היא מעברית ושפירושא כתב ולשון עבר הנהר כבברייתא דהכא ודמתניתין דפ"ד דידים וכתב עברי:

שם והא קתני יוונית ליוונים אין לב"ע לא. מה שהקשה המהרש"א מעיקרא דפריך מיתבי כו' אמאי לא הקשה כו' והלעז ששמע אשורית יצא הא יוונית לא לק"מ דמעיקרא דהוה ס"ד דאתו לתרוצי מתניתין משמע דלעז יווני אינו כשר אלא ליוונים דהא קתני ללועזות ומהברייתא פריך שפיר דהוה ס"ד דפסלה אף ליוונים דומיא דאינך וכמו שפי' רו"ש למתניתין דקראה תרגום כו' דמיירי אף לבעלי אותן הלשון עד דמשני ליה הא לא דמיא כו' ופריך ליה א"ה כו':

שם ולימרוו הלכה ברשב"ג. ק"ל דלמא בהא לבד ס"ל כוונתיה דיש חשיבות ליוונית כלה"ק אבל בהא ס"ל כרבנן דספרים נכתבים בכל לשון וי"ל דכיון דטעמיה מקרא דיפת כו' וישכון באהלי שם משמע נמי דלשאר לשונות אין שכונה:

שם מידי דהוה אנשים וע"ה. תימה דהרי עליהם מקשה והא לא ידע כו' דהן הן לועזים:

שם האחשתרנים בני הרמכים מי ידעינן. לפי פשוטו נ"ל דמהה תוארים להרצ'ם והרוכבים אחשתרנים הוא שם היחם למדינתם או לעירם ואינו רחוק לומר דזהו אסטרחן אשר במלכות רוסיא ורמכים הוא כינוי משפחתם כמו הרכבים (בירמיה לה) וכדומה ולאשר מצאנו שם רמך בפ"ח דכלאים למין פרד ידוע אפשר לומר דנקראו כן ע"ש רגילותם ובקיאותם ברכיבה על מין פרד הנזכר:

רש"י ד"ה קראה תרגום. זו ואצ"ל זו קתני. נ"ל הא דלא פי' זה במשנה הוא משום דיו"ל דבכל לשון אתא לרבויי אפי' יוונית ולאפוקי מרשב"ג אבל הכא דמסקינן לרו"ש דלעז יווני לכל כשר ולא אותבינהו ממתניתין (עי' ר"ן) ע"כ דבכל לשון היינו לבד יוונית הוכרח לפרש דזו ואצ"ל זו קתני:

גמראאין ארץ ישראל, 1890, אויף איםלעבן

דף יח:

גמרא אלא דכתב פסוקא פסוקא וקרי לי' כו'. זה אין חובה עליו וא"כ ר"ל משום דדרך לעשות כן לדעת אולי טעה וא"כ קשה דלוקי דכתב כולה וקרי לה וי"ל דא"כ היינו מנייה או משום דאין דרך לעשות כן דאם ימצא טעות בתחלתה יהיה טורח לתקנה:

שם שאני ר"מ כו'. עי' גה"ש מה שהביא בשם המדרש לא ה"ל להביא ממרחק כי כן הוא גס בירושלמי דמכלתין פ"ד הל"א והביאו הר"ן ועמש"כ במדרש שם במ"ת בס"ד:

שם דתניא ר' ירמיה כו'. ברי"ף ורא"ש הגי' ר' יהודה:

תד"ה תפילין. לכאורה הנ"ל דצריך לציין והלכתא תפילין כו' וע"ז פי' ר"ת דכן הלכה ולאפוקי מפרש"י דר"ל הלל"מ אך אולי יכוונו להא דפי' בסוטה (ז ב) ד"ה כתבה דהכי גמירי להו דאין לשרטט תפילין ע"ש:

תד"ה קנקנתום. פי' הקונ' כו'. הוא בעירובין (יג):

בסה"ד ונהי דאמר'י התם שהיא ירוקה כו'. עי' בתנ"ס שם וכאן ט"ס:

גמראאין ארץ ישראל, 1890, אויף איםלעבן

גמרא אר"ח כו' הלכה כדה"א כולה. עי' סוף מכלתין ולימא הלכה כר"י כו' ועי' במנחות (לב ב) תק"ה ולימא:

גמראאין ארץ ישראל, 1890, אויף איםלעבן

גמרא אר"ח כו' הלכה כדה"א כולה. עי' סוף מכלתין ולימא הלכה כר"י כו' ועי' במנחות (לב ב) תק"ה ולימא:

גמראאין ארץ ישראל, 1890, אויף איםלעבן

גמרא אר"ח כו' הלכה כדה"א כולה. עי' סוף מכלתין ולימא הלכה כר"י כו' ועי' במנחות (לב ב) תק"ה ולימא:

רשי"ש · מגילה

רש"י ד"ה שיהו משולשין (בסופו).
נ"ל דנ"ל וכמשלישי לסקוף הספר דלגוי' שלפנינו אינו במשמע רק שיהו ב' איירים העלוינים שוים וכן התחתונים אבל שיהו ארבעתן שוים כאחד לא השמיענו ולשון התוס' בזה מתוקן יפה רק בהעתקתם הא דמכות נ"ל ג"כ להגיה וכמקדש לצפון:

דף יט:

גמרא ומחו לה אמוחא לא אמרו בו'. כנ"ל בלא ו':

רש"י ד"ה בד"א בקטן. כגון בן תשע בו'. עי' ערכין (ב ב) תד"ה שהגיע:

תד"ה ר"י מכשיר בקטן. והא אמרינן בספ"ג דר"ה כל בו'. כנ"ל. עי' בט"א שרצה להקשות דר"ט אדר"ט דהכא אזיל בשיטת ר"י וש"מ לאינו מחלק בין חד דרבנן לתרי דרבנן ואילו בסוגיא דמנחות גבי מעשה דרש"ש משמע דמחלק להו ע"ש ותמיהני דהא לקמן (כז) בתד"ה אבל מבואר דגם ר"י גופיה מחלק להו רק דבמגילה מיקל ע"ש גם מה שהוכיח מהא דמנחות דאין לחלק דהא הלוקח מע"ה או מוכרי הוו תרי דרבנן ע"ש יש לרחות דיו"ל דגם הטבל המעורב היה לקוח עוד הקשה על הא דמשמע מהתוס' דר"ה דטעמא דר"י משום דס"ל דרשות מוציא ב"ח דרבנן א"כ אמאי ל"פ ג"כ אשטא מצינו ביומא (מג) דת"ק פוסל בקידוש חש"ו ור"י מכשיר בקטן ול"פ אחוי"ש וכ' שם התוס' טעמא ע"ש וה"ה הכא נמי ואשכחן ג"כ פ"א דתרומות מ"ג דר"י פליג בקטן ול"פ אחוי"ש וע"ש בשנ"א ועי' בתור"ע אות כ"א שגשאר בצע"נ ע"ד הר"ן בשם הרמב"ן בהא דבן מברך לאזוי דברכות (כ ב) ע"ש במלחמות שני' אחרת ה"ל שם ובנה"ש הוא עצמו מביאו שמה [עי' ברכות (כ ב)]:

תד"ה ודלמא. ולעד"נ משום דא"כ לפלוג ר"י גם אחרש (וסברת התוס' י"ל כיון דלר"י ג"כ לכתחלה אינו קורא להכי ל"פ עליה בפירוש או משום דכבר אשמע לן רבי פלוגתא בזה בברכות) ובזה א"ש ג"כ פרש"י דלקמן (ברה"י) מהנ"ע שהניח המהרש"א דכיון דע"כ חרש לא אתיא כוותיה להשתא קיימין דלר"י אפי' לכתחלה לכן מוטב לפרש דחרש אפי' דיעבד נמי לא דומיא דשטא וקטן ועמש"כ בגדרים (יא):

תד"ה אלא. דסבר למ"ד בו' השמעת אוזן סבר בו'. כ"נ דנ"ל:

דף ב.

במשנה עד שתגזן החמה. הט"א כ' בפשיטות דכל הני דחשיב במתניתין גלקמן ג"כ דינייהו לכתחלה צריך להמתין עד הנה"ח וכ"כ שם וק"ל מ"ש תמיד דמשמע במס' תמיד וביומא לכתחלה קודם הנין וא"ל משום דכהנים זריזין הן דהא לקמן חשיב ג"כ מוספין ושאריו עבודת כהנים ולולי דמסתפינא הייתי אומר דעד שתגן החמה דכאן אינו הנה"ח דכנולא ש"ס דהוא ד' מילין מעה"ש אלא הוא משהאיר המזרח לאז יצא מספק לילה כבתמיד (ומצינו רבות לשון א' על כוונת מתחלפות) ורואיה לדבר מהא דאמרינן ברה"ה (ל ושס) אשתקד מי לא אכלנו בהאיר המזרח וכן ראיתי במהרש"א בסוכה (נא ב) בתד"ה קרא הגבר בתוך דבריו דהאיר המזרח הוא הנה"ח וכ"מ מפרש"י ריש פסחים בד"ה הבוקר אור וד"ה כבי טוב וכן פי' בהדיא במנחות (סח) האיר מזרח הוא הנה"ח שוב ראיתי בירושלמי ריש ברכות ובב"ר פ"ג דמע"ה עד שאיר המזרח ד' מילין ומשהאיר המזרח עד הנה"ח ד' מילין וע"ש במ"כ ובגמרא שלנו בפסחים (צג) אמרו דמע"ה עד הנה"ח ד' מילין ש"מ דהוא הוא האיר המזרח וש"מ דיש עוד זמן הנקרא נה"ח והוא מאוחר מהראשון ד' מילין ובזה יש מקום לגוי' הישנה ברמב"ם פ"א מהל' ק"ש ה"א יכפי מש"כ שם הכ"מ בשם מהר"א אך לפי"ו צ"ע מאי דאמרי' בברכות (יב) דלא מטא זמן יוצר אור יכן הא דאמרינן ביומא הקורא א"ש עם אנשי משמר ל"י הלא שחיתת התמיד משהאיר המזרח דהוא הנה"ח ואחר כך זריקת דמו הפשטו וניתוחו וסידורו על הכבש ומליחתו ואחר כ"ז ירדו ללשה"ג לקרות שמע וכן צ"ע מש"כ התוס' ביומא שם דהתמיד היה קודם הנה"ח בע"ה וכן רש"י בזבחים (פו ב) ד"ה יברגלים כ' לשחוט ולהעלות התמיד בע"ה:

רש"י ד"ה ואיתקש טבילה. וזה לזב ולזבה. לכאורה הא בדידהו הא כתיב ספירת שבעת ימים מפורש יכללקמן (רע"ב) ולפי' ריב"א בתוס' ע"כ מהתם נפקא:

רש"י ד"ה תיהוי. חדא זיבה כתיב הכא. כנ"ל:

רש"י ד"ה משום. כל ימי זובה כמשכב בו'. כנ"ל:

תד"ה ולא. ופיר"ת בו' כדי לקבל הזאה כדאמרי' במס' יבמות ואותה הוי' בלילה ואחת לאחר ההזאה. כנ"ל:

בא"ד ואי מיירי באותה שלאחר הזאה בו'. מה שהתור"ע רוצה לפרש דאם טובל ביום הז' קודם הזאה סגי ליה תמונה דהא התוס' מביאין מן הספרי דאם הקדים טבילה להזאה לא עשה ולכ"כ:

דף ב:

רש"י ד"ה ת"ש והיה לנו הלילה משמר והיום מלאכה. כנ"ל וכן בתוס':

במשנה כה"י כשר לקה"מ. הט"א כ' בתוך דבריו דלר"י מוספין ותפ"מ אינם אלא עד חצית וכ"כ לקמן בד"ה ולמוספין ונ"ד אנב שיטפ"י דבהדיא איתא בברכות (כו) דזמנם כל שבע לדידיה ודכ"ה ולתפ"מ כ' דקרבן מוסף קדים לתמיד אפי' הגיע כבר זמנו כדאמרי' רפ"ה דפסחים ל"מ שם להדיא אלא דמוספין בשש ולא לא הגיע עדיין זמן התמיד ואולי כוונתו להא דאמרי' שם (נט) ואין לך דבר שמתעכב אחר תמיד של בה"ע בו' ועי' ר"ה (ל ב) תד"ה ונתקלקלו:

נמ' לקריאת ההלל דכ' ממורח שמש עד מבואר רי"א זה היום בו'. ק"ק א"כ איך קורין אותו בליל פסח יעי' בביאור הגר"א ז"ל להגדה במה נשתנה:

שם ולמוספין דכתיב יום ביומו. עפרש"י בחומש דפי' אם עבר יימו בטל קרבנו והוא מגמרא דתמורה (יד) וק"ל הא זבח כתיב שם ופי' בכ"מ שלמים ואינם במוספין ושלמי חנוניה יש להם תשלומין כל ז' ונ"ל דר"ל כבשי עצרת וכדפי' בזבחים (נה) קרא דועל זבחי שלמיכם אך רש"י בחומש שם פי' דבר יום חוק הקצב בכה"פ והם אינם נזכרים שמה:

בסה"ע ובתיב התם על פי התורה אשר יורוך בו'. לכאורה ה"נ מזה דזקן ממרא א"ח אלא אם הורו לו ב"ד הגדול ביום (וה"ו) בא ללמד ונמצא למד) ול"מ זה מפורש:

רש"י (במשנה) ד"ה ולידיו פריים. כתיב הכא וכפר עליו בו'. האי קרא לא כתיב אלא בשעיר נשיא יבחטאת יחיד ואולי ט"ם הוא ונ"ל וכפר עליהם הכתוב כפר הע"ז ש"צ. ופר כהן משיח והע"ד איתקשו להדי והא דל"ח וידיו דחטאת יחיד עט"א אבל קשה דחשיב הזיה ושייר מתנות חטאות החיצוניות דהוויין בניתנת אצבע וכן דחטאות הפנימיות בקרנות מזבח הפנימי. אמנם גם זה נכללו בשם הזיה כדמוכח בזבחים (צג) במשנה ובגמרא ועי' קדושין (לו) במשנה ובתד"ה הקבלות:

רש"י ד"ה ביום צוותו. מליקת עוף מליקתו והזייתו כאחד בו'. וא"א בלא הן והא דאיצטריך קרא מיוחד לשחיטה אע"ג שייך בה ג"כ הני טעמי הוא משום ללאו עבודה היא:

תד"ה ולוידוי. יוה"כ קשיא בו'. כנ"ל ותיבת דתניא למחוק:

תד"ה כל. משום דשנה עליה הכתוב לעכב דכתיב תמימות. עי' במנחות (סו) דאין לנו לימוד אחר דקצירה וספירה בלילה אלא מתמימות יותר הל"ל דתהיינה משמע עיכובא כדאמרי' שם במנחות (כו) ועק"ל דל"ב שנה עליה לעכב אלא בקדשים וקשה לקרות ספה"ע קדשים:

בא"ד ובה"ג כ' דהיכא בו' ימנה למחר בלא ברכה. והר"ן הביא בשמו דימנה בברכה וכ"נ בתוספות מנחות (סו) וברא"ש שלהי פסחים:

בא"ד משא"כ בתק"ש בו'. אבל לשופר בו'. ל"י מאי שייך יה"ר בו' לת"ש הא מדאורייתא היא אף בזה"ל:

דף כא.

גמרא רי"א אפי' בו' וסדר אה"ח ערבית אין בכך כלום. נל"פ דהאי ערבית אינה משתחשך אלא לפנות היום דהא כתיב ביום השבת יערבנו גם המשנה ל"א אלא דכשר כל היום:

תד"ה ולהקטר. עי' ביומא שם ובזבחים (פו) ותראה שדבריהם צריכין תיקון:

רש"י ד"ה בשני. עזרא תיקן בו'. עמש"כ לעיל (ה) בס"ד ול"י מדוע השמיט בתקנת עזרא שבת במנחה גם מש"כ והכא אשמעינן בו' משולל הבנה:

דף כא:

גמרא בהלל ובמגילה בו' ועשרה מתרגמין. עפרש"י ולכאורה יפלא אטו משום דלא נתחבר תרגום עליהם אינן יכולין להתרגם ונראה שדבריו מיוסדים על הא דאמרי' בקדושין (מט) יתרגם מדעת' והתניא בו' ופרש"י ואונקלוס בו' לא מדעתו בו' שהרי בסניי ניתן בו' ויונתן צ"ל שתרגם ע"פ רוה"ק כדלעיל בר"מ מפי חגי זו"מ. אמנם עדיין קשה מהא דתנן בפ"ק שהספרים נכתבים בכל לשון וכן מהא דקורין ללעזות בלעז לכן נראה דכוונתו דבצבור אין מתרגמין אלא תרגום אונקלוס ויב"ע וכמש"כ הרא"ש בסי' ו' ע"ש ובזה מוצל ג"כ מתפיסת התוס' עליו וממה שהעיר הגר"י פ:

שם דאר"י א"ש כה"מ כולן מברך עליהן בו'. עט"א ועמש"כ בס"ד במ"ר נשא פי"ד אות ט"ו במ"ק:

שם גזירה משום הנכנסין בו'. עפרש"י וכ"פ הרמב"ם ולכאורה הנל"פ דהגזירה היתה דילמא יקראו לקה"ת א' מה"ג או מה"י ונמצא שהראשון יקרא בתורה בלא ברכה לפניו והב' בלא ברכה לאחריה עי' שו"ע או"ח ר"ס ק"מ ובמ"א סק"ב וכ"כ הט"ו בסי' תכ"ח סק"ה בסופו דגם קודם התקנה אם בא אחד אחר ברכת הראשון הי' צריך לברך תחלה וכן הט"א בסוף מכותיון בד"ה לפי שא"א ברכה בו' ודלא כת"ש והא דקאמר לקמן (כב) לפנינו מ"ט בריך ולא משני דרב אתא אחר ברכת הא' עי' תענית (כח ב) תד"ה אמר:

רש"י ד"ה תורמין. שנה זו לתוכה. לכאורה ה"ג להגיה לתוכם אבל יותר נראה להגיה בתחילתו שנותנים וקאי על הלשכה וראוי' מהא דסיים לכל השנה ואלו הקופות תורמין ג"פ בשנה. ועי' ספ"ג דשקלים דלפי' הרע"ב גם בלשכה לא היו נותנים בפעם ראשון לכה"ש וע"ש בתניי"ט פי' הרמב"ם:

תד"ה תנא. ׀לכך נראה כמו שפרש"י בו'. ולע"ד יל"פ ע"פ מה שפסק השו"ע או"ח סימן רפ"ב ס"ב דמותר לקרות עולים הרבה אע"פ שקורא זה מה שקרא זה בו'. וכן אנו נוהגין בש"ת כמש"כ הרמ"א שם ובסימן תרס"ט. אבל ח' פסוקים אלו יחיד קוראין ולא יחזור שני לקריתם עוד הפעם וכמו שאנו נוהגים:

שם בא"ד ׀ (בסופו). נ"ל להוסיף תיבה אחת וכנ"ל ומה שמתחילין מויעל בו'. ור"ל שבימיהם נהגו שהאחרון מתחיל מן ויעל ללכאורה לא היה צריך אלא להתחיל מן וימת דמשם הוא ח' פסוקים לזה נתנו טעם שהוא תחילת הפרשה ופי' המהרש"א לא מחוויר:

דף כב.

גמרא ותניא הקורא בתורה ל"י מג"פ. צ"ל ותנן כי היא משנה לקמן (כג ב) וכ"ה בתענית (כו ב) והגר"י פ שנה בזה להגיה שם ותניא וכן בכאן לא תיקן:

שם ואמצעי דולגן. עט"א ומשכ"ע בק"א ועתה ראיתי בכ"מ פ"ג מהל' בית הבחירה הי"ב שכ' דלכן פסק הרמב"ם כראב"ש דצפון ודרום היו מונחים דקרא דאל מול פני המנורה בו' מסייע ליה ותמוה דגם לרבי א"ש וכמש"כ שוב ראיתי להב"ה"ו במנחות שם שהשיגו בזה ונ"ל עוד רואיה דקתם אמצעי הוא השני מפ"א דהללות מ"ד חומר באדם שכ"ז שהוא באמצע הן ד' ושם ע"כ דוקא כשהוא שני דכשהוא שלישי אינן אלא ג' כמבואר שם במ"ב:

שם א"ד ה"ג איכא מוסף תפלה. ופרש"י תפלת ענגו הא דלא פי' תפלת עגילה דאיתא בתע"צ כדמוכח רפ"ד דתענית ועי' רמב"ם בפ"ד מהל' תענית הליו"ח וברן" ספ"א שם דאף בבבלי (דאמרי' אין ת"צ בבבלי) יש תפילת עגילה היינו משום דר"א רצה להוכיח ממתניתין דאף בט"ב קורין ד' ואיתא בפסחים (נד ב) דאין בו תפלת עגילה ובזה א"ש דלא פשיט ליה מתחלה מהברייתא דפלוגתת ר"י ות"ק משום דאיכא למידיח דת"צ דאיכא תפלת עגילה עדיף טפי מט"ב דליכא ביה אלא מוסף תפילת ענגו ולכן אנכי תמה על הר"ן בספ"א דתענית דהביא ראיה מסוגיא זו דאף בבבלי מתפללין תפלת עגילה ע"ש ודע דק"ל דהא מעמדות נמי אית בהו מוסף תפלה וגם עגילה ולהרמב"ם איכא נמי תפלת מוסף (עי' בהרע"ב ותניי"ט פ"ד דתענית מ"ל). וכן הביא הר"ן שם בפ"א בשם הר"ה ואפ"ה אין קורין בהם אלא ג' כדאיתא לעיל. שוב ראיתי בחדושי הרשב"א שכבר עמד בזה ר"ת בס' הישר:

רש"י ד"ה ליקרי. ותלתא קראי מובראשי בו'. כנ"ל:

רש"י ד"ה ואמצעי דולג. יהא צריך להתחיל ולשייר בפרשה בו'. כ"נ דנ"ל:

תד"ה אין. וקשה בו' שאנו קורין בפ' ויחל בו'. לכאורה כיון שהוא הראשון ואין מי שקדמו מאי חששא איכא וכן בוהקרבתם ימנע שבפ' זו לא קדמו אחר. אח"ו מצאתי כן במ"א סי' קל"ח סק"ב בשם הא"ו ומרדכי:

בא"ד וכן בו' כשהשלישי קורא וביום השבת בו'. המ"א הקשה מזה על דברי הרמ"א דשם ע"ש. ולכאורה הרמ"א לא התיר אלא כגון להפסיק קודם וביום השבת והתוס' מיירי במה שמפסיקין אחריו ויש לחלק ביניהם ודו"ק:

תוס' ד"ה שאני. מיהא הא בו' שאם קרא אותו שלפני בו'. כנ"ל:

רשי"ש‏ · מגילה

דף כב:

גמרא אין אדם חשוב רשאי ליפול ע"פ בו'. עמש"כ בתענית (יד ב) בס"ד:

תד"ה ואב"א. וכי ס"ד מעיקרא בו'. ר"ל דהרי הכתוב לא אסר אלא להשתחוות עליה ותניא לקמן השתחואה זו פשוט ודור' בו':

תד"ה אין אדם. בירוש' בו'. הוא בתענית פ"ב ה"ו:

בט"א ד"ה ושאין בו ביטול. בהא דמספקא ליה לר"י דס"ל דמוספין אינן אלא עד ש"ש וז"ל אבל מוספין שחל האיסור בו' תו לא פקע יותר הל"ל משום או"פ דכשר כה"י כמ"ש לעיל:

דף כג.

גמרא היינו זכריה היינו משלם. כ' המהרש"א מדל"א ומשלם בו' לכאורה גם עתה תקשה מדוע ל"א זכריה:

תד"ה שבעה. לכך פיר"ת בו'. נ"ל דלרש"י דחקו שינוי הלשון דבה' אומר מרואי ובו' רואי דבירמיה כתיב ג"כ מרואי אבל אי קאי אלאחשורוש א"ש דסם כתיב רואי ומה דלא הביא הש"ס מהא דירמיה י"ל משום דמרואי אדרבה משמע שהיו יותר רק שלא לקח מהם אלא ז':

תד"ה חד. עי' מהרש"א מה שהעלה בצ"ע והתוס' בתענית (כט ב) כתבו באמת בשם ר"ת להוכיח מהך ברייתא דמפטיר עולה ואנכי תמה דהרי נוכל לפרש דמפטיר אחד היינו לכד השלשה וכדהקשו התוס' לעיל ואם נאמר דאינו עולה ליתא להוכחה שכ' שם ודברי הק"נ אות כ"ט ל"ג כלל דתקשה מח"ל בבו"ה:
תד"ה כיון. ואין להתחיל בפ' של מעלה בו' דלא הוי מענינו של יום. עי' במדרכי ס"פ בני העיר בהנחות שתמה ע"ז מקריאת ר"ח:

בט"א ד"ה ביה"ב ז'. ומיהו טע"ז אינו מספיק בו'. ל"י מדוע אינו מתייבב בטע"ז דאיכא למימר דכ"ה סדרן לר"ע שבת דאיכא מיתה ששה יו"כ דאיכא נמי מוסף תפלה נוסף על מיתה לאית ביה דהיינו כרת (דלדידי' לא שז ליה בין ביו"ש לביו"א לענין זה) שבעה:

דף כג:

במשנה א"פ על שמע' בו'. עתניי"ט ומש"כ ואנו בו' ונמצא שמיד מתחיל הש"ץ בברכת הי"ח ולא הוי ככופר לכאורה נסתר זה מפני' הר"ן שמביא לקמן בדבור הסמוך דחזינן דאף דעובר לפה"ת ג"כ אפ"ה אמרי ברכה של יוצר ויו"ל דהר"ן לשיטתו שכ' לקמן ושמעין מתנתינן שאין היחיד אומר קדושה של יוצר:

גמרא כיון דבעי למימר נברך לאלהינו בו'. נ"ל דהוא משום שאמרו בב"ר פצ"ד לאין הקב"ה מייחד שמו על העצרים בחייו וזה דלא כהרשב"א שמביא הט"א על הא דאין נושאים א"כ:

תד"ה ואדם. כדאמרי' פ' השולח כל חרם אשר יחרם וגו' מאדם לרבות בו'. כצ"ל וכ"ה שם:

דף כד.

במשנה המפטיר בנביא בו'. פרש"י מי שרגיל בו'. נראה דהיה ק"ל דפריסת שמע ודאי קודם קה"ת היא יכמש"כ התניי"ט ולישנא דהמפטיר משמע שכבר הפטור לכן פי' מי שרגיל דהיינו בימים שעברו יתניי"ט שכ"ע וכלומר מי שעתיד להפטיר בו' שחת כוונתו. ועי' לשון הר"ן ומש"כ התניי"ט לקמן בשמו דטועם דאין כבוד למפטיר הוא משום דאיתא אפילו בקטן לכאורה תמוה דהא תנן בסמוך דקטן קורא בתורה א"כ מאי גריעותא דמפטיר אבל הר"ן לשיטתו שכ' שם ולא שיהיו כולם קטנים או רובם בו':

שם והוא נושא א"ב. עתניי"ט וט"א שנדחקו בזה ול"נ דלפי דתנן פ"ה דברכות העובר לפה"ת בו' וא"א שם כהן אלא הוא ל"י את כפיו בו' ופי' הפוס' דאם יש כהנים אחרים זולתו אפי' הבטחתו בו' ל"י א"כ להכי תני הכא והוא אף דעובר לפה"ת כדקתני מ"מ נושא א"כ באם הבטחתו בו' ובזה יתיישב ג"כ קושיית התוס' והפוס' מהא דחולין נתמלא זקנו בו' דהכא דוקא משום דרגיל להפטיר התירוהו בהבאת כ' שערות לכד:

שם פוחח. פרש"י שכרעיו נראים בו' הר"ן הקשה עליו מהא דלקמן בסגול אינו עובר אף יחף ל"י דמשמע דאחר עובר יחף ול"נ דיחף דהתם היינו בלא סגול אבל מ"מ הוא מכוסה רגלים באנפילאות דומיא הא דמיייתי הרא"ש ביומא סו' כ"ד מפדר"א פ' (מו) אף ישראל יחיפי רגל ביה"כ (לפנינו ליתא שם) ויוה"כ מותר באנפילאות לדעת ר"פ וע"ש בגמרא (עז) בהא דליף איסור געה"ס מיוחף דקרא אבל קשה דהכא תני דאינו נושא א"כ ולקמן איתא מומין שאמרו בו' וברגליו ופרש"י משום דחולץ מנעליו יע"כ מיירי דרגליו יחפים ממש (עי' שו"ע סו' קכ"ח ס"ל) לכן נ"ל דיחף הוא רק בחלק התחתון דרגל יפוחח הוא שכרעיו נראים והיינו בגובה הרגל. ומה שהביא רש"י ראיה מתרגום עי' בתוס' ובהגרי"פ ג:ס סותר א"ע למה שפי' בערכין ס"פ השג יד וטעם דמתרגם כ' התניי"ט בשם הר"ן דלא הוי חשיבותא כ"כ דקטן מתרגם ועמש"כ לעיל בד"ה המפטיר ולשון הר"ן שהגדול קורא בתורה וקטן ממנו מתרגם עליו:

תד"ה פוחח (בסופו). וה"נ משמע בירושלמי סוף מו"ק. כצ"ל עי' ברי"ף ורא"ש:

תד"ה ואינו עובר לפה"ת. וי"ל דהתם מיירי בת"צ בו' דאין מורידין בו'. הנ"ל לפרש עפ"ד דיש חילוק בין עובר לפני התיבה ליורד לפה"ת דעובר היינו באקראי ויורד הוא בקביעות***) וא"ש הא דקתני המפטיר בו' הוא עובר לפה"ת דודאי אין סברא שיעשה ש"ן קבוע בעבור זה. וכן הא דתנן בברכות פ"ה העובר לפה"ת וטעה דאין דרך ש"ן קבוע לטעות ונ"ל לפ"ז דדוקא תני התם העובר לפה"ת ל"י אחר הכהנים אמן מפני הטוירוף וכו' אבל ש"ן קבוע ל"ח בי' לטוירוף חהו דין חדש לא שערוהו הפוס' אף בחולין העתיקו התוס' מתניתין דהכא ולא יורד לפה"ת:

תד"ה מי. ולא יחא נוהג בו דת יהודי. כצ"ל:

בא"ד ואע"ג דפי' לעיל דקטן דאית ביה תרי מדרבנן בו'. כצ"ל:

דף כד:

רש"י ד"ה קטן פוחח. משום ול"י בך ע"ד. הט"א תמה דמתניתין פי' משום כבוד צבור ולנ"פ דשם פי' למסקנא דהכא:

במשנה נתנה על מצחו. כצ"ל:

רש"י ד"ה כי אמגוזא. נראה דכצ"ל עגולות כאגוז וכביצה (ר"ל עגול כדורי) אבל עגולה כעדשה (עגול שטוח) ש"ל:

דף כה.

גמרא תנא דבי ר"י בישראל בו'. עתניי"ט מה שהביא בשם הערוך אמנם בירושלמי הגי' גם בתקרי"י ארמית ונסתר פירוש:

במשנה רא"א א"מ בהודע א"י. התניי"ט הביא מהלבוש להטעם הוא משום דכתיב שם אביך האמורי בו' ע"ש ול"נ סמך לפירושו מהא דאיתא בסנהדרין (מד ב) בשעה בו' אביך האמורי בו' אמרה בו' רבש"ע בו' וסוד אחר אל תגל והקב"ה לא השיבה כלום:

גמרא ויש לא נקריין ול"מ. הגר"א ז"ל מח"ז ועמש"כ במהדורות לס' נת"ע (דף קיג ב) לקיים הגי' בדרך נכון בס"ד:

רש"י ד"ה המכנה בעריות. ברעתי ברעתם הל"ל בו'. עי' מנ"ש שם:

בא"ד וימירו את כבודם כבודו הל"ל. כ"ג דצ"ל:

רש"י ד"ה ומעשה עגל הראשון. עד ואשליכהו באש. ע"כ ט"ס יש כאן דלקמן איתא איזה מעשה עגל השני מן ויאמר משה בו':

תד"ה הכל. בדכתיב ואל יתהלל חכם בחכמתו בו' הגבור בגבורתו בו' עשיר בעשרו כי אם בו'. כצ"ל:

תד"ה אין מפטירין. וקי"ל כר"י. עי' לקמן (לא) בגמרא:

דף כה:

גמרא ולשתות את מימי שיניהם. לפנינו במלכים וישעיה ליתא למילת מימי וכן ברא"ש ועמ"ש:

שם ואנחי' בשי"ן תיו שלך. כ"ה בע"י:

שם שרי לי' לבזויי' בגימ"ל ושי"ן. עט"א שהקשה כיון דקי"ל סקילה חמורה בו' ונ"ל מגז"ש בו' וליתא לדרשה דר"מ בו'. לכאורה לדין דלא קי"ל כר"א דאמר פנוי בו' עשאה זונה נ"ל שפיר מלזנות לאיירי בזיקת הבעל ע"ש (נא) יכול אפילו פנויה הא לזנות כתיב כדר"א בו' אבל ז"א דגם לרבנן מלזנות אין ראיה (עי' יבמות סא). ועי' בתוס' דסנהדרין (ג ב) בד"ה ת"ל והגמרא דקאמרה כר"א לאו דוקא ולרווחא דמילתא אולם קושייתו איננה לפמש"כ התוס' שם בסד"ה כשהוא דלכ"ע איתא הך דרשא דר"מ ע"ש וכ"כ הר"ן בס"פ אלו עוברין כפי' גי' הד"ת:

רש"י ד"ה אלא כבידו. של ריעי שהיה בו. כ"ה בע"י:

רש"י ד"ה בגימ"ל. ורבותי מפרשים גייפוא שטייא. כ"ה שם ומלת שייטא ליתא:

דף כו.

במשנה יקחו ספרים. צ"ל לוקחין כבאינך וכ"ה ברש"י ורי"ף ורא"ש:

גמרא ארבב"ח אר"י זו דברי ר' מנחם בו'. כה"ג בכתובות (קא ב):

רש"י ד"ה מה היה בחלקו של בנימין. (עי' זבחים נג ב) בפירושו ביתר ביאור:

רש"י ד"ה לא שנו. בנה"ש העלה דבריו בצע"ג ולפלא שלא עיין ברא"ש דדבריו מיושב פרש"י ע"ש וגם נ"ל דרש"י פי' כן אליבא דר"מ דלקמן (כו ב) במשנה [או כר"י שם במשנה הב' לפי' התוס' (כח) בד"ה ועוד]:

דף כו:

רש"י ד"ה ואפי' למ"ד. כתכריכי בו'. כצ"ל בכ"ף:

רש"י ד"ה הני מילי. והלכך כשנלבנו לבחכ"ג ה"ל בו'. כ"ה ברש"י שכרי"ף:

רש"י ד"ה קמטרא. יש ט"ס בדבריו ועי' ת"י שם ובפירושו ותקן:

רש"י ד"ה בי בנישתא דרומא. למחזא. עי' רש"י פסחים (ה ב) ד"ה מחזא:

תד"ה אוגורה. הוי ליחיד בו'. כן צריך להיות:

דף כז.

גמרא ואת כל בתי ירושלים כמשמען הן בית ה' זה בהמ"ק ובית המלך אלו בו' ג"כ כמשמען. ונ"ל דאתא לאפקוץ מהא דירושלמי ר"פ דהריש וא"כ בתי ירושלים אלו ת"פ בתי כנסיות בו' דלפ"ז לא יאות שוב לפרש בית גדול מקום שמגדלן בו תפלה דהא היינו בהכ"נ:

רש"י ד"ה אבל לא גו"כ במטפחות חומשין. שמוריד בו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה פרשא דמתא. עי' בפירושו בב"ב (ח) ד"ה לפרשא:

דף כז:

במשנה רי"א בו' והלוקח מה שירצה יעשה. עי' לעיל בר"פ שמביא ר"י ממעשה ראיה לדבריו. ועי' לקמן (כח) בתק"ה ועוד וצע"ק דל"א שם שמכרוהו לשם חצר:

גמרא כי אכלל רבה ברי' רב הונא בו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה ולא פסעת. לישב למקומו. כצ"ל:

דף כח.

גמרא א"ת משנאי אלא משניאי. עט"א שכתב בס"ד ואע"ג דאחר יכול למחול על הכאתו כדמוכח בספ"ח (כצ"ל) דב"ק צ"ג נראה דכוון להא דתניא שם הכני פצעני על מנת לפטור פטור אבל אין זה ראיה דהאי פטור אינו אלא מתשלומין כהא דתנן התם קרע את כסותי בו' ע"מ לפטור פטור דודאי חייב משום בל תשחית ללא עדיף מדידיה גופי' דעובר כדמוכח בשבת (קכט. קמ ב) ושם בב"ק (צא ב) שהמקרקע עה"מ יותר מדאי לוקה משום ב"ת וכן תנן שם (צ ב) והקוצן נטויעתיו אע"פ שא"ר פטור וכ' התוס' שם (צא ב) ד"ה החובל דחייב מלקות ועוד דבחובל גופא אר"ע שם במתניתין דאינו רשאי לחבול בעצמו וכ"פ הרמב"ם רפ"ה מהל' חובל ומדברי הר"ן בפ' שבעות שתיס בתרא על הברייתא דנשבע להרע לעצמו מוכח דהוי איסור לאוריית' ופשיטא דלא עדיף אחר אפילו אם הרשהו:

שם סליק יתיב ארישא דדיקלא. יתכן משום דבדקל קשה לעלות כלאיתא רפ"ד דפאה לכן סליק עליו כדי שלא יוכלו לעלות אחריו מהר:

שם אם נאמר כבש למה נאמר אחד. עמש"כ ביומא (לר ב) בס"ד:

רש"י ד"ה בחניכתו. עי' הגי' בתענית ובתוס' שם:

רשי"ש - מגילה

שם כיוון דאיכא מוקפיין בו'. עט"א ועי' בהגר"א ז"ל סי' תרפ"ח סקו"ח ובמש"כ בס"ד בס' עליית אליהו בסוף המכתבים ויש שם השמטת הדפוס וכנ"ל וכפי סוגיית הגמרא בריש מכילתין וברפ"ב בפי' נזכרים דהיינו קריאת בו':

שם איתמר נמי ארחב"א בו' פורים שח"ל בשבת מקדים בו'. כנ"ל:

רש"י ד"ה אבל בזמן בו'. בצרי להו יומי לשולחנות. כנ"ל:

רש"י ד"ה שניה להפסקה. עי' מהרש"א בכוונת דבריו אך לפ"ד סיומו ובתוך שבוע שלאחריה יהא פורים לא א"ש:

דף ל':

גמרא מסייע ליה לר"ה. עט"א ומש"כ דהא בתענית של מעמדות ל"ש כנופיא בו' תמוה דמה לו לכ"ז כיון למפורש במשנה דהיו קורין בשחרית ובמוסף. גס מש"כ דלפי' ש"מ דלא היה תפלת מוסף במעמדות לק"מ ע"ש. לכאורה מ"מ יקשה כיון דהיה להם קריאה במנחה ולייתי ס"ת כבשאר תענית ובפרט לפי' הרמב"ם והרע"ב דהוה נמי קריאה בעילה כמ"ש התו"ט שם במ"ג אבל ל"י דל"ק כלל ממעמדות הנויל דלא היתה אלא לאנשי מעמד בלבד ולא נתבטלה קריאה דיומא משאר העם משא"כ תעניות יש בהן השוין בכל הצבור עתוי"ט מ"ד ד"ה בתעניות:

תד"ה ושאר. והא שאנו מוציאים ס"ת בו'. כנ"ל:

דף לא.

גמרא ולמחר כל הבכור. עתוי"ט שכ' דמי שלא קיים מצות שמחה יקיימו עדיין. משמע דיש לה תשלומין ועמש"כ בחגיגה (ו ב) בס"ד:

רש"י ד"ה ה"ג ת"ר. אלא שבעלי הגמרא בו' שנהגו לעשות ב"י לקרות ביום שני בו'. נ"ל דלא בדיוק כתב כן דאף הא דיו"ט האחרון ש"פ קורין ויהי בשלח ודיו"ט האחרון (של סוכות) קורין כה"ב אף שהמה נהוגים גס בא"י אינם אלא הוספה מבעה"מ (ובזה א"ש מה שפסק בשו"ע סי' תרס"ח דבא"י קורין בשמ"ע בזאת הברכה. והבה"ג העלה בצ"ע מהגמ' הלזו. להגמ' איירי בחו"ל) וראיה מדל"ק במקום ולמחר והאידנא כמו בימים הראשונים ובעצרת ובר"ה וכ"מ מראשית דברי רש"י עצמו שכ' עד ושאר כל ימות החג וכן מבואר בתוספתא:

רש"י ד"ה עוד היום. לפי שמפלתו בו' בליל פסח הי'. עמש"כ בס"ד בש"ר פי"ח אות י' במ"ת ול"י להוסיף משום דכתיב שם והחרים ה' את לשון ים מצרים בו' והיתה מסלה בו' כאשר בו' ביום עליתו מא"מ:

תד"ה במנחה. לפי שהנשים מקושטות בו'. עי' שלהי תענית:

דף לב:

גמרא שנאמר אם לא בריתי בו'. עתוי"ט פ"א דאבות מ"ב ד"ה ועל העבודה:

שם לפי שא"א ברכה על הפורעניות. עט"א ועמש"כ בס"ד במ"ר פ' ראה אות ב' במ"ק:

שם אנכפשך. דומה לזה בב"מ (נד):

תד"ה ר"ח. וכן וה' נתן קולו לפני חילו דמשתעי במים. צ"ע דכה"ע דשם משתעי בארבה לפרש"י ורד"ק ולהרי"א קאי על גלות בבל:

תד"ה קללות שבת"כ. וחשיב מוהיה אם לא תשמע עד בו'. כנ"ל:

דף לב.

גמרא אר"ז אר"מ הלוחות בו'. פשוט דצ"ל ואמר:

שם הגולל ס"ת צריך שיעמידנו על התפר. לכאורה דין זה ודיו דשיוור התפר לעיל (יט ב) מישך שייכי אהדדי וכ"א צריך לחבירו וא"נ כן מפרש"י והרי"ף:

שם ואר"ש אריו"ח עשרה בו'. (הגוללו נוטל שכר כולץ). תיבות אלו המסובכות ליתא ברי"ף וכ"נ מתק"ה הגדול:

שם וקל איתתא בדברא. דאשה בדברא לא שכיחא (ברכות ג ב):

תד"ה הלוחות. ואכתי קשה בו'. עי' קדושין (כג ב) תד"ה דאר"ה ויתיישב לך ובזה אתי לנכון פסק הרי"ף שם דגליונים אין מצילין אשר תמה עליו הר"ן ונדחק בישובו:

סליק מסכת מגילה בס"ד

דף כח:

נמרא עשבים מאן דבר שמייחו. לכאורה מאי קושיא דמשמע דר"י פליג על ת"ק וס"ל דאף אין קורין יכו' כדי שיעלו בהן עשבים ונ"ל דסבר הש"ס דאין סברא דר"י יפלוג לאסור בכל הני והראי' דבמשנה לא חשב להו:

רש"י ד"ה ואין נאותין. ואין מתקשטין. עי' יומא (יא):

תד"ה ב"כ של בבל. שהרי בו' תפקע קדושתן. עמ"א סי' קנ"א סקט"ו:

דף כט.

נמרא גלו למצרים בו' שנאמר הגגלה בו' וגו' גלו לעולם שכינה עמהן שנאמר ושמתי כסאי בעילם (ירמיהו מ"ט:ל"ח). כ"ה בע"י:

שם עלוב בו'. הרש"א בח"א בתענית פי' דהיינו חנף ע"ש ונראה דחילי' מנטיין (לו ב):

שם הנכנס לבהכ"ג להתפלל מצוה לעשותו קפנדרי' בו'. כ"ה גי' הרא"ש והר"ן כאן וברי"ף שלהי ברכות:

דף כט:

נמרא כמאן דלא כרשב"ג. עט"א דר"ל שהיו תורמין ת"ח ד' ימים קודם ר"ח ניסן ותימה דהרי משנה ערוכה רפ"ג דשקלים דהיתה בפרוס הפסח וכן בירושלמי שם רפ"א איתא דהיתה בר"ח ניסן ועו"ש בתחילתה שנאמר ויהי בחדש הראשון בו' באחד לחדש בו' ותאני עלה בו ביום נתרמה תרומה בו' (וזה י"כ דלא כפרש"י בר"פ תשא פסוק ט"ו ע"ש) וכ"כ הרמב"ם פ"ב מהל' שקלים ה"ה אך ק"ל דשם תנן יהן גרנות למע"ב דר"ע ובבכורות (נח) מוכח דלר"ע היה הגורן ביום אחרון דאדר וכ"פ הרמב"ם פ"ז מהל' בכורות הל"ח ונ"ל דהן גרנות לאו דוקא דהתרומה היה ומאי בר"ח ניסן כנ"ל וכן פשטא דברייתא בר"ה (ז) כמש"כ שם בס"ד. שוב ראיתי להתו"ט בשקלים שם שהעלה דברי הרמב"ם בצ"ע ועגלמו מכ"ת הראיות שהבאתי:

שם רב אמר צו את בני ישראל בו'. אף דעיקר קריאת פרשה זו אינה אלא משום קרא דזאת עולת חודש בו' הכתוב בפ' ובר"ח מ"מ אנב קרינן נמי צו דנ"כ שייך להיום שהרי מקריבין בו תמידין ומהא דפריך לקמן מאי שני משמע מפשטי' דשאר ר"ח שח"ל בשבת קורין ג"כ מפ' צו ול"י מאין ינא להטוש"ע בסי' תכ"ה דמתחילין מן וביוה"ש ואע"ג דיש לדחוק וליישב עט"א מ"מ כיון שלא נמצא בש"ס מפורש שאין קורין צו מנ"ל לדחוק [אח"י מצאתי מפורש במסכת סופרים פרק יז ה"ג כדברי הטוש"ע ע"ש. ותימה על הגר"א ז"ל שלא ציין כדרכו לשם] . וכן מש"כ הט"א דכשחל ר"ח בתוך השבת דמקדימין לשעבר א"צ להתחיל לפ"ש אלא מן ובר"ח פשטא דשמעתא למ"כ אלא לעולם מתחילין מפ' צו וגס ל"ד במש"כ כ"פ דשאר ר"ח שח"ל בשבת אינו מתחיל רק מפ' ר"ח דהא מבואר בטוש"ע שם דמתחיל מן וביוה"ש:

שם וצריכא דאי אתמר בהא בו'. לכאורה בלא"ה צריכא קמייתא לאפוקי ממ"ד לסדר פרשיות הוא חוזר דהא מוכח לעיל דבר"ח דעלמא לכ"ע אין מפסקיין ענינא דיומא ומסתמא דבחנוכה ג"כ הכי הוא:

שם מי גרם לד' שיבא ר"ח בו'. עט"א שהקשה דלמה לא יקראה בחנוכה א' או ב' ע"ש. ונ"ל ליישב ע"פ הגמרא דיומא (לג ב) כיון דאתחיל בהו עביד רובא בו' ע"ש:

שם אתמר ח"ל בואתה תצוה בו' קרי שיתא מואתה בו'. כנ"ל דכלקמן באביי וכ"ה ברי"ף ורא"ש:

רש"י ד"ה אלא אמרה תורה. לחדשו בהבאת עולת תו"מ בו'. לישנא דקרא (עולת חודש) נקט אבל פשוט דגס חטאת דר"ח מתרו' חדשה או דלא קאי תיבת עולת רק על תמידין:

רש"י ד"ה חל להיות. עי' רש"א שכ' דהכי הל"ל בו' הסמוכה לכי תשא. ל"ד דהא עתה דנין עליה מה היא פ' שקלים אי תשא אי צו לכן שפיר מייסמס קא סתים לה ולא קראה בשם ואולי דלזה דקדק לומר ר"ח בו' דאין יכתוב פ' שקלים בפ' הסמוכה לפ' שקלים אבל הא דקאמר לקמן עלה בשלמא לאביי ניחא ע"כ לא יפרש ר"ח בו' דבר"ח מאי ניחומא דהא כיון דצריך לקרוא פ' ובר"ח ביניהם אפילו לאביי איכא היכרא עק"ג אות לז:

דף ל.

נמרא רב אמר מקדימין דא"כ (כצ"ל) בצרי להו י"ש. עט"א שהקשה דלרבנן דס"ל שאלין ל"י קודם וילפי מהא דמשה עומד בפ"ר בו' א"כ ה"ל ל"א יום עם יום המעשה ולמה סגי לקרות פ"ש בר"ח דלא הוי רק ל"י עם ויהמ"ע ותירן דיוהמ"ע של ר"ח ניסן כיון דלילה א"ר לה הוה גמי בכלל החשבון ותימה דסוף סוף כיון דילפי מהא דמשה ושם גס מקצת ויהמ"ע א"ר עד בה"ע כמש"כ בעצמו ואפ"ה הוה ל"י זולתו:

שם א"ש בה. ופרש"י האי בתוכה בו' תוך שבת עצמו וכן בנגעים פ"א מ"ד בסופה תני ח"ל בתוך השבת יהכוונה דוקא ביום שבת עצמו ע"ש: